

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ
ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΩΦΕΛΙΜΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ"

**ΑΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

*Υπεύθυνος έκδοσης:
Ἰερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ*

**ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ
ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ**

ΤΟΜΟΣ 5

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	9 - 233
Ἠθικός Ε'	9 (237)*
Ἠθικός Σ'	31 (253)
Ἠθικός Ζ'	51 (267)
Ἠθικός Η'	77 (284)
Ἠθικός Θ'	87 (291)
Ἠθικός Ι'	110 (305)
Ἠθικός ΙΑ'	151 (331)
Ἠθικός ΙΒ'	186 (352)
Ἠθικός ΙΓ'	196 (359)
Ἠθικός ΙΔ'	209 (357)
Ἠθικός ΙΕ'	223 (376)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	237

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντιστοίχου πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

Σ Υ Μ Ε Ω Ν

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

ΛΟΓΟΣ Ε'

Δι' εκείνους οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι ἔχουν ἀσυναισθήτως ἐντός των τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, χωρὶς νὰ ἀντιλαμβάνωνται καθόλου τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ· καὶ δι' εκείνους οἱ ὅποιοι λέγουν ὅτι δὲν δύναται κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας ζωῆς νὰ βλέπῃ τὴν δόξαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀποδείξῃς αὐτοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ διὰ τῆς παραθέσεως (ἀγιογραφικῶν) χωρίων. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι δὲν γεννᾶται κανεὶς φθόνος εἰς τοὺς ἁγίους, ὅταν γινώσκῃται ὅσοι μὴ αὐτοὺς διὰ συνεχοῦς ἐναρέτου ἀγῶνος. Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον βλέπει κανεὶς τὸν Θεὸν καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει φθάσαι εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀρετῆς, ὥστε νὰ βλέπῃ τὸν Θεὸν ὅσον εἶναι εἰς τὸν ἀνθρώπινον δυνατὸν, ἀπὸ ἐδῶ ἤδη γνωρίζει· καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἣ ὅποια πρόκειται νὰ δοθῇ εἰς τὸ ἕλλον εἰς τοὺς ἁγίους. Καὶ ὅτι ὅσα τυχὸν ὁ τέτοιος ἄνθρωπος λέγει ἢ κἀμνεῖ ἢ γράφει, θὲν εἶναι δικὰ του, ἀλλὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ποὺ ὁμιλεῖ¹ μέσα του τὰ λέγει καὶ τὰ γράφει· καὶ ἐκεῖνος ποὺ παραβαίνει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἢ τοὺς παρερμηνεύει μὴ φευδεῖς συλλογισμούς, αὐτὸς ἁμαρτάνει καὶ βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποιον ὁμιλεῖ καὶ ἐνεργεῖ ἐντός του.

- 1
- Νὰ με καὶ πάλιν ἐγὼ ἀπευθύνομαι πρὸς ἐκείνους ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουν ἐντός των ἀσυνειδήτως Πνεῦμα Θεοῦ καὶ οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι ἀπέκτησαν αὐτὸ ἐντός των ἀπὸ τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι ἔχουν μὲν τὸν θησαυρόν², αἰσθάνονται δὲ τοὺς ἑαυ-

1. Ὡρὴ. Μαρθ. 1 20.

2. Ὡ' Κορ. 5' 7.

τούς των ἐντελῶς ἀδελφούς αὐτοῦ· πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν μὲν ὅτι δὲν ἠσθάνθησαν ἀπολύτως τίποτε κατὰ τὸ θάπτισμα, νομίζουν δὲ ὅτι χωρὶς νὰ τὸ ἀντὶληφθῶν καὶ νὰ τὸ νοιώσουν ἐκατοίκησεν ἀπὸ τότε ἐντὸς αὐτῶν ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ψυχῆς των μέχρι τώρα· καὶ ὄχι μόνον πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅσους λέγουν ὅτι δὲν ἔλαβαν ποτέ συνείδησιν αὐτῆς μεθωρίαν καὶ ἀποκάλυψιν, μεθωρίαν δὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν σκέψιν, καὶ ὅτι δὲν ἐδέχθησαν αὐτὸ διὰ τῆς προσωπικῆς των πείρας καὶ τὸ κρατοῦν ἐντὸς των διὰ τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λόγων.

Καὶ διὰ νὰ παραθέσω πρῶτα τὰ ὅσα λέγουν ἐκεῖνοι, πρόσεχε τί λοχυρίζονται οἱ δὴθεν αὐτοὶ σοφοὶ καὶ αὐτοχαρακτηριζόμενοι ὡς ἐπιστήμονες³: «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, λέγει ὁ Παῦλος, Χριστὸν ἐνεδύσασθε»⁴. Τί λοιπόν; μήπως δὲν ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς θαπτισμένοι; Ἐάν, λοιπόν, ἔχωμεν θαπτισθῇ, εἶναι φανερόν ὅτι, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, καὶ τὸν Χριστὸν ἔχομεν ἐνδυσθῇ. Αὐτός, λοιπόν, εἶναι ὁ πρῶτος ἰσχυρισμὸς αὐτῶν καὶ τὸ ἐπιχείρημα των πρὸς ἀπόδειξιν του.

Τί θὰ ἡδυνάμεθα, λοιπόν, ὄχι ἡμεῖς, ἀλλὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτούς; Αὐτὸ λοιπόν τὸ ἐνδυμα, ὡ ἀνόητοι, τί ὑποστηρίζετε ὅτι εἶναι, ὁ Χριστός; Ναί, λέγει. Ὁ Χριστὸς ὅμως εἶναι κάτι —διὰ νὰ ὁμιλήσω ὡς ἀνόητος πρὸς ἀνοήτους— ἡ δὲν εἶναι τίποτε; Εἶναι κάτι, ἀσφαλῶς θὰ ἀπαντήσουν, ἐάν θεαίως δὲν ἔχουν κόψει κάθε ἐπαφήν μετὰ τὰ λογικά των. Ἐάν, λοιπόν, παραδέχεσθε ὅτι εἶναι κάτι, πέστε ἐπὶ τέλους καὶ τί εἶναι πρῶτ' ἅπ' ὅλα, διὰ νὰ διδάξετε τοιοῦτοτρόπως τοὺς ἑαυτοὺς σας νὰ μὴ ὁμιλοῦν ὡς ἀπιστοὶ, ἀλλ' ὡς πιστοί. Τί ἄλλο εἶναι, λοιπόν, ὁ Χριστός, παρὰ ἀληθὲς Θεὸς ὁ ὁποῖος ἔγινε πραγματικὰ καὶ τέλειος ἄνθρωπος; Ἀφοῦ λοιπόν παραδέχεσθε αὐτό, πέστε εἰς ἡμᾶς καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔγινεν ἄνθρωπος ὁ Θεός. Ἀσφαλῶς, καθὼς διδάσκουν αἱ θεῖαι Γραφαὶ καὶ αὐτὰ πού ἔχουν γίνοι καὶ ὅσα κάθε ἡμέραν γίνονται —ἔστω καὶ ἂν ἐ-

3. Δευτ. η' 13.

4. Γαλ. γ' 27.

σεῖς τὰ ἀγνοῆτε ἐπειδὴ θέλετε νὰ εἰσθε κωφοί—, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον Θεόν⁵. Διὰ ποίου πράγματος ἐπιτυγχάνει αὐτό; Διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἢ διὰ τῆς θείας φύσεώς του; Διὰ τῆς θεότητός του προφανῶς. Διότι λέγει: «Ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν»⁶. Διότι ἐὰν διὰ τῆς θεότητός του ἐθέωσε πρῶτα τὴν σάρκα τὴν ὁποίαν ἐπῆρε, καὶ εἰς ἡμᾶς δλους χαρίζει τὴν ζωὴν μετὰ τὴν νέκρωσίν μας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ὅχι διὰ τῆς φθαρτῆς σαρκός, ἀλλὰ διὰ τῆς θεωθεΐας, διὰ νὰ μὴ ἐκλαμβάνωμεν πλέον αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς ἕνα Θεὸν τέλειον εἰς δύο φύσεις (τὴν θείαν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην) —διότι ἕνας εἶναι ὁ Θεός—, ἐπειδὴ τὸ φθαρτὸν ἐξηφανίσθη⁷ ἀπὸ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὸ σῶμα δὲν ἀπερροφήθη μὲν τελείως ἀπὸ τὸ ἀσώματον⁸, δλόκληρον ὅμως μετεβλήθη καὶ ἔμεινεν ἀσύγχυτον, ἀναμειγμένον κατὰ τρόπον ἀνέκφραστον καὶ ἠνωμένον μὲ τὴν τριαδικὴν θεότητα ἀπολύτως μὲν χωρὶς ὅμως νὰ χάνῃ τὴν ἰδιαιτερότητά του (αὐτοτέλειαν, ὥστε νὰ προσκυνηταὶ ἕνας Θεὸς ἔχων Τρία Πρόσωπα, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγ. Πνεῦμα, χωρὶς νὰ προστεθῇ κάτι εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν λόγῳ τῆς ἐνανθρωπήσεως, οὔτε νὰ πάθῃ κάτι ἢ Τριάς ἐκ τῆς προσλήψεως ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Διὰ ποῖον λόγον ὅμως λέγω αὐτά; Ὡστε, γνωρίζοντας σὺ τὸ ἀληθές νόημα ἐκείνων, τὰ ὁποῖα παρεδόχθης ὅταν σὲ ἠρώτησα, μὴ τυχὸν ἀπὸ ἀγνοίας παρ' ἐκτραπίης ἀπὸ τὸν ὀρθὸν δρόμον τῶν νοημάτων μὲ ἀποτέλεσμα καὶ ἐμὲ νὰ ταλαιπωρήσῃς καὶ μεγαλυτέραν ἐνοχλήν (τιμωρίαν) νὰ προκαλέσῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου. Εἰμαι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ σοῦ ὑπενθυμίσω πάλιν ἐν συντομίᾳ τὰ ὅσα εἶκομεν, διὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸν αὐτὸ ποῦ πρόκειται νὰ εἰπῶ. Εἶναι, λοιπόν, (κάτι) ὁ Χριστός. Τί εἶναι ὅμως; Εἶναι Θεὸς ἀληθινός, ὁ ὁποῖος ἔ-

5. Πρὸλ. Ἱω. σ' 12. Γαλ. 5' 8

6. Ἱω. στ' 83.

7. Πρὸλ. Α' Κορ. ιε 54.

8. Θέλει νὰ προφυλῇ τὸν ἀναγνώστην ὅπως τὴν αἰρετικὴν (μονοφυσιτικὴν) δοξασίαν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ἀπερροφήθη τελείως ἀπὸ τὴν θείαν ὡς ἰσχυρότερα μὲ συνέπειαν ὁ Χριστὸς νὰ ἔχη μόνον τὴν θείαν φύσιν.

γινεν ἀληθέστατα καὶ τέλειος ἄνθρωπος· ἔγινε δὲ ἄνθρωπος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προηγουμένως δὲν ἦτο, διὰ νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον θεόν, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἔχει γίνεῖ, ἀφοῦ δηλαδὴ μᾶς ἔκαμε καὶ μᾶς κάμνει θεοὺς διὰ τῆς θεότητός του καὶ ὄχι μὲ μόνην τὴν σάρκα του· αὕτη ἄλλωστε δὲν εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν θεότητα. Πρόσεχε, λοιπόν, καὶ ἀπάντησε μὲ σύνεσιν⁹ εἰς ὅτι θὰ σὲ ἐρωτῶ. Ἐάν λοιπόν, ὅσοι βαπτίζονται φοροῦν¹⁰ τὸν Χριστόν, τί εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον φοροῦν; Εἶναι ὁ Θεός. Ἐκεῖνος, λοιπόν, ὁ ὁποῖος ἐφόρεσε τὸν Θεόν δὲν θὰ γνωρίσῃ μὲ τὸν ἐσωτερικόν του κόσμον καὶ δὲν θὰ ἴδῃ τί ἐφόρεσε· Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦτο γυμνός κατὰ τὸ σῶμα καὶ ἐνεδύθη ἀντιλαμβάνεται καὶ τὸ ἐνδοῖμα τὸ ὁποῖον βλέπει, ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἦτο γυμνός κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἐφόρεσε τὸν Θεόν δὲν θὰ τὸ γνωρίσῃ· Διότι ἐάν ἐκεῖνος ποῦ φορᾷ τὸν Θεόν δὲν αἰσθάνεται ἐάν ἐφόρεσε κάτι καὶ τί εἶναι αὐτό, ἀρα κατὰ τὴν ἰδικὴν σου γνώμην ὁ Θεός δὲν εἶναι τίποτε· διότι ἐάν ἦτο, ἐκεῖνοι ποῦ τὸν φοροῦν θὰ τὸ ἐγνώριζον. Διότι ὅταν ἐνδυώμεθα κάτι ἀνύπαρκτον, δὲν αἰσθανόμεθα τίποτε, ἐνῶ ὅταν ἐνδυώμεθα ἀπὸ κάποιον ἄλλον ἢ ἐνδυώμεν ἡμεῖς τὸν ἑαυτὸν μας κάτι τὸ πραγματικόν τὸ ἀντιλαμβανόμεθα πολὺ καλὰ, ἐάν θεθαίως ἔχωμεν ὕγιεις καὶ ἀκεραίας τὰς αἰσθήσεις μας· διότι μόνον οἱ νεκροὶ δὲν αἰσθάνονται τίποτε ὅταν ἐνδύωνται καὶ πολὺ φοβοῦμαι μήπως καὶ αὐτοὶ ποῦ λέγουν αὐτὰ εἶναι πράγματι καὶ κατ' οὐσίαν νεκροὶ καὶ γυμνοί. Καὶ μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς δίδεται ἀπάντησις εἰς τὸ πρόβλημα.

Ἐπειτα λέγουν: Ὁ Παῦλος παραγγέλλει «Τὸ Πνεῦμα μὴ σθέννυτε»¹¹. Καὶ ἰσχυριζόμενοι αὐτὸ καὶ μὴ γνωρίζοντες διατί λέγονται αὐτὰ, ἀποκαλύπτουν τὴν ἰδικὴν τῶν ἀγνοίαν· διότι ἐκεῖνος ποῦ λέγει εἰς κάποιον «Μὴ σθήσης τὴν λαμπάδα», ἀσφαλῶς δὲν ὁμιλεῖ εἰς αὐτόν περὶ τῆς λαμπάδας ποῦ ἔχει σθηθῆ, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνην ἣ ὁποία εἶναι ἀκόμῃ ἀναμμένη καὶ λάμπει τὸ φῶς τῆς. Ἀλλ' ὅμως ἀπευθυνόμεθα πάλιν πρὸς αὐτοὺς δι' ὧν ἀκολουθοῦν.

9. Πρὸβλ. Σοφ. Σειρ. ε' 12.

10. Γαλ. γ' 27.

11. Α' Θεσ. ε' 19.

Τί λοιπόν; Βλέπετε καθόλου ἐντός σας, ὡ ἀνόητοι, τὸ Πνεῦμα νὰ καίεται καὶ νὰ λάμπη καθὼς ἀρμόζει; Καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ὄχι μόνον δὲν δίδουν καμμίαν ἀπάντησιν, ἀλλὰ ἀμέσως μεταβάλλεται ἡ ἐκφρασις τοῦ προσώπου των καὶ γυρίζουν ἄλλοι καὶ ὡσάν νὰ ἤκουσαν θλασφημίαν δυσαρεστοῦνται· ἔπειτα, παίρνοντας τὴν θέσιν τοῦ ἐρωτῶντος καὶ παριστάνοντες δῆθεν τὸν πρᾶον, ἀπαντοῦν χωρὶς δεβαιότητα: Καὶ ποῖος ποτὲ θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶδεν αὐτὸ ἢ ὅτι καθ' αἰὸν δῆποτε τρόπον τὸ εἶδεν; Ἀπόφευγε μιά τέτοια θλασφημία. «Θεόν, λέγει ἡ Γραφή, οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε»¹². «Ὡ, πόσον πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν σκοτάδι ἀγνοίας κρύβουν αὐτά. Πές μας, ποῖος τὸ εἶπεν αὐτά; Ὁ μονογενής, ἀπαντᾷ, Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο»¹³. Πολὺ ὀρθὰ εἶναι αὐτά καὶ ἡ μαρτυρία σου εἶναι ἀληθινὴ μὲν, ἀλλὰ στρέφονται ἐναντίον τῆς ψυχῆς σου. Διότι ἂν ἐγὼ σοῦ ἀποδείξω ὅτι ὁ ἴδιος αὐτός Υἱὸς τοῦ Θεοῦ λέγει εἰς σέ ὅτι εἶναι αὐτὸ δυνατόν, τί θὰ εἴπῃς; Διότι λέγει: «Ὁ ἑωρακὴς ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα»¹⁴. Αὐτὸ δὲν τὸ εἶπε διὰ τὴν θεωρίαν τῆς ἀνθρωπίνης του φύσεως, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν φανέρωσιν τῆς θεότητος. Διότι ἐὰν αὐτὸ τὸ ἐννοήσωμεν ὅτι ἐπραγματοποιήθη ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν του φανέρωσιν, τότε εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἔχουν ἴδει τὸν Πατέρα καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐσταύρωσαν καὶ ἐφύσαν τὸν Χριστόν·

100 καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν θὰ ὑπάρξῃ καμμία διαφορὰ οὔτε καμμία διάκρισις μεταξὺ ἀπίστων καὶ πιστῶν, ἀλλ' ὅλοι ἔλαβον ἐξ Ἰσοῦ τὴν ἐπιθυμητὴν εὐλογίαν (νὰ ἴδωσιν τὸν Θεόν) καὶ θὰ τὴν λάβωσιν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι αὐτὰ τὸ νόημα τοῦ θεοῦ λόγου, ὄχι, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος πάλιν δεικνύει ὅταν συνομιλῇ μὲ τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει: «Εἰ ἐγνώκετέ με, καὶ τὸν Πατέρα μου ἐγνώκετε ἅν»¹⁵.

Ὅτι δὲ εἶναι δυνατόν εἰς ἡμᾶς νὰ ἴδωμεν τὸν Θεόν,

12. Ἰω. α' 18.

13. Ἰω. σ' 18.

14. Ἰω. ιδ' 9.

15. Ἰω. ιδ' 7.

- 110 δσον είναι δυνατόν εις τόν άνθρωπον νά τόν ἴδῃ, ἀκου-
 σε τόν ἴδιον τόν Χριστόν τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος
 λέγει πάλιν: «Μακάριοι οἱ καθαροί τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐ-
 τοί τόν Θεόν ὁφονται»¹⁶. Τί λοιπόν θά ἀπαντήσῃς εἰς
 αὐτά; Ἄλλὰ γνωρίζω· ἐκεῖνος πού δέν πιστεύει εἰς τὰ
 χειροπιαστά ἀγαθὰ καί δέν προθυμοποιεῖται νά πάρῃ
 αὐτά θά μεταβῇ εἰς τὰ μελλοντικά καί ἀφοῦ ἀπαντήσῃ
 θά εἴπῃ: «Ναί, πράγματι ὅσοι ἔχουν καρδίαν καθαρὰν
 θά ἴδουν τόν Θεόν, ἀλλ' αὐτό θά γίνῃ εἰς τόν μέλλοντα
 καί ὄχι εἰς τόν παρόντα αἰῶνα». Διὰ ποῖον λόγον ἢ κα-
 τά ποῖον τρόπον θά γίνῃ αὐτό, ἀγαπητέ; Διότι ἐάν εἴ-
 πεν ὅτι θά ἴδωμεν τόν Θεόν διὰ τῆς καθαρᾶς καρδίας,
 ἀσφαλῶς ὅταν ἐπιτευχθῇ ἡ καθαρότης ἀκολουθεῖ αὐ-
 τήν ἀμέσως καί ἡ θεά τοῦ Θεοῦ. Καί ἐάν κάποτε ἐκαθά-
 ρισες τήν καρδίαν σου, θά ἐγνώρισες ὅτι εἶναι ἀλήθεια
 αὐτά πού λέγω· ἐπειδὴ ὅμως οὐδέποτε συνέβη αὐτό
 120 εἰς τήν καρδίαν σου¹⁷, δι' αὐτό δέν ἐπίστευσες ὅτι εἶ-
 ναι ἀληθινόν· δι' αὐτό καί τήν κάθαρσιν περιεφρόνησες
 καί ἀπίευχες τελείως νά ἴδῃς τόν Θεόν. Διότι ἐάν ἐπι-
 τευχθῇ ἐδῶ ἡ κάθαρσις, ἐδῶ θά γίνῃ καί ἡ δράσις τοῦ
 Θεοῦ· ἐάν δέ εἴπῃς ὅτι ἡ δράσις συμβαίνει μετὰ θάνα-
 τον, εἶσαι ὑποχρεωμένος νά τοποθετήσῃς καί τήν κά-
 θαρσιν μετὰ θάνατον, καί τοιοῦτοτρόπως θά συμβῇ σέ
 σένα νά μὴ ἴδῃς ποτέ τόν Θεόν, ἐπειδὴ δέν θά ὑπάρχῃ
 διὰ σέ ἐργασία μετὰ τήν ἀναχώρησίν σου ἀπὸ τήν πα-
 ροῦσαν ζωὴν, διὰ τῆς ὁποίας θά ἐξασφαλίσῃς τήν κά-
 θαρσιν. Ἀλλὰ καί ὁ Κύριος τί λέγει; «Ὁ ἀγαπῶν με
 τάς ἐντολάς μου τηρήσει καί ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν καί
 ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν»¹⁸. Πότε ὅμως θά πραγματο-
 ποιηθῇ ἡ παρουσία αὐτοῦ; Εἰς τήν παροῦσαν ζωὴν ἢ
 130 εἰς τήν μέλλουσαν; Εἶναι ὀλοφάνερρον ὅτι εἰς τήν πα-
 ροῦσαν. Διότι ὅπου πραγματοποιεῖται ἡ ἀκριβὴς τή-
 ρησις τῶν ἐντολῶν, ἐκεῖ θά εἶναι καί ἡ παρουσία τοῦ
 Σωτῆρος· ὅστερα δέ ἀπὸ τήν παρουσίαν συντελεῖται ἐν-
 τὸς μας ἡ τελεία ἀγάπη. Διότι ἐάν δέν ἐπιτευχθῇ αὐτό,

16. Ματθ. ε' 8.

17. Πρόβ. ε' 4.

18. Ἰω. ιδ' 21.

οὔτε νὰ πιστεύωμεν, οὔτε νὰ ἀγαπῶμεν αὐτὸν ὅσον χρει-
άζεται δυνάμεθα· διότι ἔχει γραφῇ: «Ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ὁρᾷ, τὸν Θεὸν ὃν οὐ βλέπει πῶς δύνα-
ται ἀγαπᾶν;»¹⁹. Καθόλου.

Ἐκεῖνος, λοιπόν, ὁ ὁποῖος δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀγαπᾷ εἶ-
ναι προφανές ὅτι δὲν δύναται καὶ νὰ πιστεῦῃ: ἄκουσε
καὶ τὸν Παῦλον ποῦ λέγει αὐτά: «Μένει δὲ τὰ τρία ταῦ-
τα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μείζων δὲ πάντων ἡ ἀγάπη»²⁰.
Ἐάν, λοιπόν, ἡ πίστις ἔχει συνδεθῇ μὲ τὴν ἐλπίδα ἡ
140 δὲ ἐλπίς ἀκολουθεῖ τὴν ἀγάπην, ἀρα ὁποῖος δὲν ἔχει ἀ-
γάπην δὲν ἔχει καὶ ἐλπίδα ἔκείνος ποῦ θρῖσκεται ἐκτὸς
τῆς ἐλπίδος εἶναι προφανές ὅτι εὐρίσκεται καὶ ἐκτὸς τῆς
πίστεως. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν χωρὶς νὰ ὑπάρχουν
αἱ αἰτίαι τῆς ἀγάπης (ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς) νὰ ὑπάρχη
ἐκείνη; Ὅπως δηλαδὴ χωρὶς θεμέλια δὲν δύναται νὰ
σταθῇ τὸ ἐπάνω πᾶνωμα τῆς κατοικίας, τοιοῦτοτρόπως
δὲν εἶναι δυνατόν χωρὶς σταθεράν πίστιν καὶ ἐλπίδα νὰ
εὐρεθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀγάπη πρὸς τὸν
Θεόν· ἐκεῖνος δὲ ποῦ δὲν ἔχει τὴν ἀγάπην δὲν θά ὠφε-
λῇται τίποτε ἀπὸ τὰς ὑπολοίπους ἀρετὰς ἢ θά ὠφεληθῇ
χωρὶς αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος διακηρύσσει
μὲ ὅσα γράφει. Διὰ τὸ ὅτι δὲ ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν
δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν ἄκουσε πάλιν αὐτὸν ποῦ
λέγει: «Νῦν βλέπω ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι, τότε
150 δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον»²¹ καὶ πάλιν: «Νῦν γινώ-
σκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθ' ὅ καὶ ἐπεγνώ-
σθην»²². Ἄλλ' ἐκεῖνος, λέγουν, ἦτο Παῦλος. Ὁ Παῦλος
ὅμως δὲν ἦτο ἀνθρώπος καθ' ὅλα, ἔχων τὰς ἰδίας μὲ ἡ-
μᾶς ἀδυναμίας καὶ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὅπως καὶ ἡμεῖς;
Καὶ ἀπαντοῦν: Ποῖος εἶναι ἴσος μὲ τὸν Παῦλον, ὃ ὑπε-
ρήφανε οὐ καὶ ξεμωραμένε, ποῦ ἐξισώνει αὐτὸν μὲ ἡ-
μᾶς τοὺς ἀνθρώπους; Εἰς αὐτοὺς δὲν ἀπαντῶμεν ἡμεῖς,
ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος θραντοφωνεῖ λέγων τὸ δεῖξαι:
«Χριστὸς ἦλθεν — δώσατε προσοχὴν — ἀμαρτωλοὺς σῶ-

19. Α' Ἰω. 8' 20.

20. Α' Κορ. ιγ' 13.

21. Α' Κορ. ιγ' 12.

22. Α' Κορ. ιγ' 12.

σαι ὢν πρῶτός εἰμι ἐγώ»²³. Πρῶτος, λοιπόν, ἀπὸ τοὺς σωζομένους ἁμαρτωλοὺς εἶναι ἐκεῖνος· γίνε σὺ δευτέ-
 160 ρος γίνε τρίτος, γίνε δέκατος, γίνε, ἂν θέλῃς μιά φυ-
 χή²⁴ μὲ τὰς χιλιάδας καὶ τὰς μυριάδας καὶ θάλε τὸν ἑ-
 αὐτόν σου μαζί μὲ τὸν Παῦλον καὶ τοιοῦτοτρόπως θά
 τιμήσῃς τὸν Παῦλον, καθὼς ἐκεῖνος λέγει: «Μιμηταί
 μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χρ στοῦ»²⁵ καὶ πάλιν: «Ἦ-
 θελον πάντας εἶναι ὡς ἑμαυτόν»²⁶.

Ἐάν συνεπῶς θέλῃς νὰ ἐπαινέσῃς τὸν Παῦλον ἢ νὰ
 τιμήσῃς αὐτόν, μιμήσου τὸν καὶ γίνε καὶ σὺ κατὰ τὴν
 πίστιν ὡσάν ἐκεῖνον, καὶ τότε θά τιμήσῃς πραγματικά
 αὐτόν καὶ ἐκεῖνος θά σέ δεχθῇ πλησίον του καὶ θά σέ
 θεωρήσῃ ὡς ἰδικήν του δοξάν καὶ στεφάνι διὰ τὸ ὁ-
 ποῖον δικαιούται νὰ καυχᾶται²⁷, διότι, ἐπειδὴ ἐπέισθης
 170 εἰς τὰ λόγια του καὶ τὸν ἠκολούθησες, ἔγινες μιμητὴς
 ἐκείνου καὶ ὁμοίος του. Ἐάν δὲ ὑποστηρίξῃς ὅτι ἀπο-
 τελεῖ ὑποτίμησιν τοῦ Παύλου τὸ νὰ γίνῃ καὶ ἄλλος ἴ-
 σος μὲ αὐτόν καὶ δι' αὐτὸ περιφρονῶν παραμελεῖς τὴν
 170 ἰδικήν σου σωτηρίαν, ἔχε ὅτ' ὅσιν σου ὅτι περισσו-
 τερὴν θά καταδικυᾷς σὺ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν σου ἐπει-
 δὴ εἶσαι ἀνόητος καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος θά σέ σιχα-
 θῇ. Θέλεις, λοιπόν, νὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι πολὺ περισ-
 σότερον θά τὸν τιμήσῃς καὶ θά τὸν εὐχαριστήσῃς καὶ
 θά τὸν δοξάσῃς, ἔάν καταρθώσῃς νὰ γίνῃς μεγαλύτε-
 ρος ἀπὸ ἐκεῖνον καὶ πλησιέστερος²⁸ κατὰ τὴν ἀρετὴν
 πρὸς τὸν Θεόν· Ἀκούε αὐτόν νὰ παριστάνῃ αὐτὸ καὶ
 νὰ λέγῃ «Εὐχόμεν ἀνέθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ
 180 τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα»²⁹.
 Ἐκεῖνος εἶναι πρόθυμος νὰ χωρισθῇ τελείως ἀπὸ τὸν
 Χριστόν, διὰ νὰ σωθῇ ἐσύ, καὶ ὑποστηρίζεις ὅτι θά
 θεωρήσῃ μείωσιν καὶ ἀσέβειαν, ἔάν θελήσω καὶ ἀγῶ-
 νισθῶ νὰ γίνω καὶ ἐγὼ ὡσάν ἐκεῖνον; Ὅχι ἀδελφε

23 Α' Τιμ. 6' 18.

24 Φιλ. 6' 2.

25 Α' Κορ. 10' 1.

26 Α' Κορ. 7' 7.

27 Α' Θεσ. 6' 19.

28 Δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ, ἀγαπητότερος εἰς τὸν Θεόν.

29 Ρωμ. 8' 3.

μου' δὲν ὑπάρχει ὀθόνος εἰς τοὺς ἀγίους τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτοὺς ἐπιθυμία καὶ ὁρεῖς νὰ ἔχουν τὰ πρωτεία³⁰ ἢ μεγαλυτέραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους δόξαν. Διότι μία εἶναι εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ὅσους ἀνεδεῖχθησαν διὰ μέσου τῶν γενεῶν φίλοι καὶ προφῆται τοῦ Θεοῦ πρωτοκαθεδρία καὶ θέσις ποῦ ἐπιδιώκουν καὶ δόξα καὶ εὐχαρίστησις καὶ ἀπόλαυσις, νὰ βλέπουν τὸν Θεόν· ὅσοι δὲ βλέπουν τὸν Θεόν εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε περιέργου. Οὔτε θεθαίως δύνανται³¹ νὰ βλέπουν καὶ νὰ προσέχουν εἰς κάτι ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς ζωῆς ἢ πρὸς κάποιον ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ καθ' ὅλον· δὴποτε τρόπον νὰ σκεφθοῦν κάτι ἀπὸ τὰ ἀνετίτρεπτα, ἀλλ' ἔχουν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν τάσιν τοῦ νοῦ νὰ στρέφεται πρὸς τράγματα ἀνώφελα· διὰ τοῦτο καὶ παραμένουν αἰωνίως ἀμετάβλητοι καὶ δὲν δύνανται πλέον νὰ διαπραΰνουν τὸ κακόν.

Ἄλλ' ὅμως, θὰ σέ ἐρωτήσω καὶ σὺ ἀπάντησέ μου μὲ περίσκεψιν.³² Αὐτὰ ἀπὸ ποῦ τὰ ἐγνώρισαν ἐκεῖνοι ποῦ τὰ ἔγραψαν, καὶ αὐτὸς ποῦ τῶσα τὰ γράφει ἀπὸ ποῦ τὰ γνωρίζει; Ἀπάντησε ἔσθ' διὰ νὰ μὴ φανῶ πάλιν εἰς σέ ὅτι ὁμῶς μὲ διάθεσιν ἐτ' ἐρίξεως τίνος εἶναι αὐτοὶ οἱ λόγοι, Σκέψου μὲ σοβαρότητα καὶ ἀσφαλῶς θὰ πεισθῇς καὶ θὰ μὲ ἀταλλάξῃς ἀπὸ περιττὰς συζητήσεις. Ἀσφαλῶς εἶναι λόγος ἀνθρώπου, λέγει. Ἄλλοι μόνον, διότι ἡ ὁρασίς σου³³ δὲν θοιθεῖται οὔτε ἀπὸ τὴν ἀκοήν σου, ἀλλὰ ταρσμένεις ἱκανὸς μόνον νὰ ἀκοῦς χωρὶς νὰ θλέπῃς καθόλου. Ὑποστηρίζεις ὅτι εἶναι ἀνθρώπου αὐτοὶ οἱ λόγοι. Ἐάν εἶναι ἀνθρώπου, ἀσφαλῶς εἶσαι εἰς θέσιν νὰ εἴπῃς καὶ ποίου, ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπος ὄχι μόνον ἀνθρώπου σκέψεις καὶ διαθέσεις, ἀλλ' οὔτε ζώου ὁρμάς ἢ θέσεις ἢ ἐσωτερικὴν κατὰστασιν τῆς ψυχῆς δύνανται νὰ γνωρίσῃ ἢ νὰ περιγράψῃ· διότι κανεὶς δὲν οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώ-

30 Πρὸς Μιθ ιη 1 - 5 κ 25 - 26. Μάρκ θ 34 - 35 κ.θ.

31 Εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἢ κατὰστασιν τῶν ψυχῶν δὲν μεταβάλλεται. Οὔτε τὰ κακὰ δύναται νὰ πρόξουν ὅταν εἰσέλθουν ἐκεῖ ἐνέρεται οὔτε νὰ θελτιωθοῦν δὲν ὑπῆρξεν ἀμωστία.

32 Σοφ Ζειρ. ε' 12

33 Ἀδοκ θ' 2 Ἠθικά, Λόγος Γ' 207, 210.

που το ἐνοικούν ἐν αὐτῷ»³⁴. Ἐάν δὲ εἶναι δύσκολον ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὰς ἐσωτερικὰς διαθέσεις καὶ ὁρμὰς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, δηλαδὴ τὴν προκαλουμένην ἐκ τῆς θέας αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀγίους μεταβολὴν καὶ κατάρτασιν — διὰ νὰ μὴ ὁμλήσω ὑπὸ τὰς παρουσίας συνθήκας περὶ ἐνεργείας — ἀπὸ ποῦ ἢ κατὰ ποῖον τρόπον δύναται κανεὶς νὰ γνωρίσῃ; Ἐξ ἄλλου δὲ ἐάν οἱ λόγοι εἶναι ἀνθρώπου, εἶναι φανερόν δι καὶ αἱ ἐννοεῖαι ποῦ κρίπτουν εἶναι ἀνθρωπίναι. Τὰ νοήματα ὅμως καὶ ὑπάρχουν εἰς αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν νοήματα³⁵, ἀλλὰ θέαν ἐκείνων ποὺ πραγματικὰ ὑπάρχουσιν³⁶, διότι ἐκ τῆς θέας ἐκείνων ὁμιλοῦμεν πρέπει μᾶλλον ὅσα λέγομεν δι' ἐκείνα ποὺ εἶδμεν νὰ λέγεται ὁ ἡγήριος αὐτῶν, ἐνῷ νόημα ὁρθὸν εἶναι νὰ λέγεται ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γεννᾶται ὡς σκέψις τοῦ νοῦ περὶ ἀνυπάρκτου πραγματος ἢ ἀπυφάσεως, ὅπως εἶναι ἡ ἀπόφασις νὰ πράξῃ κάτι καλὸν ἢ κακόν, τὸ ὁποῖον δὲν διετράχθη ἀπὸ ἡμᾶς ἀκόμη, τὸ ὁποῖον διὰ μέσου τῆς νοητικῆς του συλλήψεως (σκέψεως) μεταουσιώνεται εἰς ἔργον· συνεπῶς τὸ νόημα ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τοῦ πράγματος ποὺ πρόκειται νὰ γίνῃ ἀπὸ ἡμᾶς σύμφωνα μὲ τὸ πατερικόν. Πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελίας καὶ δυνάμεις καὶ οὐρανίους καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν.

Πρόσεχε δὲ διὰ οἱ λόγοι δὲν ὁμιλοῦν εἰς ἡμᾶς περὶ μερικῶν ἀνυπάρκτων καὶ ἀποκρύφων πραγμάτων, ἀλλὰ δι' ἐκείνα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἤδη γίνῃ καὶ πρόκειται νὰ γίνωσιν, ὅλαι δὲ αἱ πληροφορίαι περὶ αὐτῶν βασίζονται, μᾶλλον εἰς τὴν ἀμεσον ἐτοπτεῖαν καὶ προσωπικὴν ἐμπειρίαν αὐτῶν. Διότι εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ὁμλήσῃ καὶ νὰ δώσῃ ἐξηγῇ.

34. Α' Κορ. θ' 17

35. Τὸ νόημα δὲν ἔχει ὁλικὴν ὑπόστασιν. Εἶναι ὅτι ὁ νοῦς κατασκευάζει περὶ ἐνός πράγματος. Ἐναι καθαρὸ συλλήψεις τοῦ νοῦ ἢ ὅσοις δυνατὸν νὰ μὴ ἔχη ἐκέντο ἀντίκρουσμα εἰς τὸν κόσμον τοῦ αἰσθητοῦ. Ὑπάρχει ἀπὸ γε ἔθω κάποια μακρινὴ ἀπήχησις τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος.

36. Τὸ ὅτιως ὄντα δὲν εἶναι τὰ αἰσθητὰ καὶ ἐπιγεια, ἀλλὰ τὰ πνευματικὰ καὶ οὐράνια. Διότι μόνον αὐτὰ δὲν ἀλλοιοῦνται.

- 230 σε ς δι' ἓνα πρᾶγμα, π.χ. δι' ἓνα σπίτι ἢ μιὰ πόλι, ἢ διὰ κάπο ο παλάτι καὶ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐντὸς αὐτοῦ τάξιν καὶ ἐν γένει κατὰστασιν, ἢ διὰ κάπο ο πάλιν θέατρον καὶ δι' ὅσα γίνονται μέσα εἰς αὐτό, νὰ ἴδῃ προηγουμένως καὶ νὰ μάθῃ καλὰ ὅσα ὑπάρχουν καὶ γίνονται μέσα εἰς αὐτά, καὶ ἔπειτα θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὁμιλήσῃ δι' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ὁμιλήσῃ μὲ περὶ σκεψίν καὶ ἀκρ.θε.αν. Διότι, ἐάν προηγουμένως δέν ἴδῃ, τί θὰ βυιηθῇ νὰ εἴπῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του; Ποίαν δὲ ἰδέαν ποῦ νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ πρᾶγμα ποῦ οὐδέποτε εἶδεν θὰ ἀντιλήσῃ ἀπὸ ἀλλοῦ διὰ νὰ τὴν διηγηθῇ; Πές μου, ποῖαν νόησιν ἢ εὐφυΐαν ἢ μάθησιν, ποῖαν δὲ ἀντιληψιν, οκέψιν καὶ ἰδέαν καὶ συλλογισμόν θὰ εἴρῃ νὰ εἴπῃ ἐπιτυχῶς διὰ τὸ πρᾶγμα ποῦ δέν γνωρίζει. Διότι τὸ νὰ εἴπῃ κάτι δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δέν γνωρίζει
- 240 ἢ δέν εἶδεν εἶναι ἄσφαλῶς παράλογον καὶ δεικνύει ἑλλειψιν παιδείας. Ἐάν, λοιπόν, περὶ τῶν ὁρατῶν καὶ ἐπὶ γείων κανεις δέν δύναται νὰ εἴπῃ κάτ. ἢ νὰ διηγηθῇ ἐάν δέν ἴδῃ μὲ τὰ ἴδια του τὰ μάτια τὸ πρᾶγμα, πῶς θὰ ἠδύνατο κάποιος, ἀδελφοί, νὰ εἴπῃ ἢ νὰ διηγηθῇ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων πραγμάτων ἀκόμη καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἁγίων καὶ δοῦλων τοῦ Θεοῦ, τοῖαν δηλαδὴ εἶχον ἐκεῖνοι, γενικῶς σχεσιν μὲ τὸν Θεόν καὶ ποῖα εἶνα, ἢ ὁρασις τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁποῖα ἐπιτυχάνεται ἐντὸς αὐτῶν κατὰ τροπὸν ἀνέκφραστον; Ἡ ὁποῖα (ὁρασις) προκαλεῖ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν νοερῶς ἐνέργειαν ἀνέκφραστον, καίτοι ὁ ἀνθρωπίνος λόγος δέν τοὺς παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ εἴπουν κάτι περισσότερον, ἐάν προηγουμένως δέν φωτισθῇ μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως.
- 250 σύμφωνα μὲ τὴν παραγγελίαν τῆς ἐντολῆς. Ὅταν δὲ ἀκούσῃς νὰ γίνεται, λόγος διὰ τὸ φῶς τῆς γνώσεως, μὴ νομίσῃς ὅτι πρόκειται δι' ἀπλὴν γνώσιν τῶν λεγομένων χωρὶς φῶς. Διότι δέν εἶπε διήγησιν ἢ λόγον γνώσεως, ἀλλὰ φῶς γνώσεως καὶ γνώσεως φῶς³⁷, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δηλ. ὅτι τὸ φῶς προκαλεῖ εἰς ἡμᾶς τὴν γνώσιν διότι κατ' ἄλλον τροπὸν δέν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίσῃ κάποιος τὸν Θεόν, παρὰ μόνον ἐάν

- εἶναι εἰς θέσιν νά ἴδῃ τὸ φῶς τοῦ ἐκπέμπεται ἀπὸ αὐ-
 τὸν (τὸν Θεόν). Ὅτως δηλαδὴ ἐκεῖνος τοῦ διηγείται
 εἰς ἄλλους περὶ ἀνθρώπου ἢ κάποιας πόλεως, ἐκεῖνος
 260 μὲν λέγει πρὸς αὐτοὺς ἑκείνα τοῦ εἶδε, ἐκεῖνοι δὲ τοῦ
 ἀκούουν, ἐπεὶ δὲ δὲν εἶδαν τὸν ἀνθρώπου ἢ τὴν πόλιν
 περὶ τῆς ὁποίας καὶ ἀκούουν, δὲν δύνανται ἀπὸ μόνην
 τὴν ἀκοήν, ὅπως ἐκεῖνος τοῦ εἶδε καὶ διηγείται περὶ
 τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν πόλιν, νὰ τὰ γνω-
 ρίσουν, τοιοῦτατρόπως καὶ εἰς δὲν δύναται, νὰ ὁμιλήσῃ
 καὶ περὶ τῆς οὐρανίου Ἱερουσαλὴμ καὶ περὶ τοῦ κα-
 τοικοῦντος εἰς αὐτὴν ἀσράτου Θεοῦ, περὶ τῆς ἀπλησιάζ-
 στου δόξης τοῦ προσώπου τοῦ καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας
 καὶ δυνάμεως τοῦ ταναγίου αὐτοῦ Πνεύματος, δηλα-
 δὴ τοῦ φωτός ἐάν προηγουμένως δὲν ἴδῃ τὸ ἴδιον τὸ
 φῶς μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καὶ γνωρίσῃ πλήρως ἐν-
 τὸς τοῦ τὰς ἰδικὰς τοῦ ἐλλάμψεαι καὶ ἐνεργείας. Ἄλλ’
 270 ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι ἀκούει, κάτι νὰ λέγουν διὰ μέσου τῶν
 θείων Γραφῶν ἑκείνοι τοῦ εἶδαν τὸν Θεόν, αὐτὸ καὶ
 μόνον αὐτὸ διδάσκειται διὰ τοῦ Πνεύματος δι’ αὐτὸ
 καὶ δὲν δύναται νὰ λέγῃ ὅτι ἐγνώρισαι τὸν Θεόν διὰ
 μόνης αὐτῆς τῆς ἀκοῆς. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ
 γνωρίσῃ ἐκεῖνον τοῦ δὲν εἶδε; Διότι ἐάν μόνη ἡ δρα-
 σὶς ἀπὸ ἡμᾶς τῶν ἀνθρώπων δὲν προκαλεῖ εἰς ἡμᾶς
 τελείαν γνῶσιν τοῦ θλεπομένου, πῶς εἶναι δυνατόν μό-
 νη ἡ ἀκοή νὰ προκαλέσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ,
 Ὁ Θεός εἶναι φῶς³⁶ καὶ διὰ τοῦ ἐκπεμπομένου ἐπ’ αὐ-
 τοῦ φωτός εἶναι δυνατὴ ἡ θέα αὐτοῦ μὲ τὸ νὰ ἴδωμεν,
 λοιπόν, τὸ φῶς ἔχομεν τὴν πρώτην γνῶσιν τοῦ Θεοῦ,
 ὅπως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀκοή ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς
 γνωριμίας τοῦ, ἔπειτα ἔρχεται ἡ δρασις καὶ ὅταν τὸν
 280 ἴδωμεν γνωρίζομεν πλέον ὅτι αὐτὸ διὰ τὸ ὁποῖον ἡκού-
 ομεν εἶναι ἀνθρώπος. Ἄλλ’ οὔτε καὶ κατ’ αὐτὸν τὸν
 τρόπον θεμελιώνεται ἡ πλήρης ἐννοια τοῦ λεγομένου
 διότι ὅσα καὶ ἂν ἀκουσῇς νὰ σοῦ λέγῃ κάποιος περὶ κά-
 ποιου ἀνθρώπου, ὅταν ἴδῃς τὸν ἴδιον, δὲν δύνασαι μό-
 νον ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ ἡκουσας περὶ αὐτοῦ νὰ γνωρίσῃς
 μετὰ θεβαιότητος καὶ νὰ πληροφορηθῇς ὅτι εἶναι αὐ-

τὸς ὁ ἴδιος διὰ τὸν ὁποῖον ἤκουες, ἀλλ' ἡ εὐχή σου δι-
χάζεται ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν καὶ ῥ' ἐρωτᾷς αὐτὸν τὸν
ἴδιον ἢ κάποιον ἄλλου ποι τὸν γνωρίζει, καὶ τότε μα-
θαίνεις μὲ θεσπαιότητα ὅτι εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος.

Τὸ ἴδιο, λοιπὸν, ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν
γνώσιν τοῦ ἀσφατοῦ Θεοῦ. Ὅταν δευλαδὴ ἴδῃ κανεῖς
αὐτὸν νὰ τοῦ ἀποκαλύπτεται, βλέπει ἕνα φῶς· καὶ θαυ-
μάζει μὲν μὲ αὐτὸ που βλέπει, ποῖος ὁμῶς εἶναι αὐτὸς
290 που ἐφανερῶθη δὲν τὸ γνωρίζει ἀμέσως, ἀλλ' οὔτε τολ-
μᾷ νὰ ἐρωτήσει τὸν ἴδιον — πῶς εἶναι δυνατόν ἄλλω-
στε, νὰ ἐρωτήσει αὐτὸν, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται νὰ κοι-
τάξῃ μὲ τὰ μάτια του καὶ νὰ ἴδῃ τί λυγὴ εἶναι, — κοι-
τάξῃ δὲ μόνον μὲ πολὺν φόβον καὶ τρόπον κατὰ κά-
ποιον τρόπον εἰς τὰ πόδια του, γνωρίζοντας κατ' αὐτὸν
τὸν ἀτελεῖ τρόπον ποῖος εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτὸς ὁ ὁ-
ποῖος ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν του. Καὶ ἐὰν μὲν ὑπάρχῃ
κάποιος ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἐξήγησεν εἰς αὐτὸν
αὐτὰ ποῦ βλέπει, ἐπειδὴ ἐγνωσε προηγουμένως τὸν
Θεόν, πηγαίνει καὶ λέγει εἰς αὐτὸν «Εἶδα». Καὶ ἐκεῖνος
τὸν ἐρωτᾷ: «Τί εἶδες, παιδί μου;» — «Εἶδα φῶς, πάτερ
μου, γλυκύ, πολὺ γλυκύ τι λαγῆς ὁμῶς ἦτο, πάτερ μου,
δὲν εἶνα εἰς θέσιν ἢ διάνοιά μου νὰ σοῦ τὸ εἶπῃ». Καὶ
καθὼς, λοιπὸν, λέγε, οὗτό, ἀναπιδάει καὶ τάλλει ἡ
300 καρδία του καὶ ἀμέσως φλέγεται ἀπὸ τὸν πόθον αὐ-
τοῦ ποῦ εἶδε. Ἐπειτα τάλιν ἀρχίζει νὰ λέγῃ μὲ δά-
κρυα θερμα καὶ πολλὰ ὅτι «Ἐφανερῶθη εἰς ἐμέ, πά-
τερ μου, ἐκεῖνο τὸ ὥς γὰρ μιὰ στιγμή, λὲς ἐξηφανί-
σθη τὸ κελλί μου καὶ ὁ κόσμος ἐχάθη, ἔφυγε καθὼς νο-
μιζω λόγῳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ³⁹· ἐμεινα δὲ μόνος ἐγὼ
καὶ ἤμουν μαζί μὲ μόνον τὸ φῶς. Δὲν γνωρίζω δέ, πά-
τερ μου, ἐὰν ῥίτα τότε ἐκεῖ καὶ αὐτὸ ἐδῶ τὸ σῶμα βιό-
τι δὲν γνωρίζω εἶναι ἀποχωρίσθηκα ἀπὸ αὐτό, μέχρι
τώρα δὲν γνωρίζω ὅτι: φορῶ καὶ περιβάλλομα. ἀπὸ σῶ-
μα Προεκλήθη δὲ εἰς ἐμε καὶ ταραμένει ἀκόμη ἐντός
μου χαρὰ ἀτερίγραπτος, ἀγάπη καὶ πόθος τόσον πα-
λὺς, ὥστε νὰ ρευσουν ὥσαν ποτάμια τὰ ὕδατα τῶν δα-
κρύων μου, ὅπως θεσπαιῶς βλέπεις νὰ γίνεται καὶ αὐ-

310 τὴν τὴν στήλην. Ἀπαντᾷ, λοιπόν, ὁ πνευματικός πα-
 τὴρ καὶ λέγει εἰς αὐτόν· «Ἐκεῖνος εἶναι, παῖδί μου»
 Καὶ μαζὶ μετὰ τὴν ἀπάντησιν θέλει πάλιν αὐτόν ο γὰ-
 ρισιγὰ νὰ καθαρίζεται τελείως, ὅταν δὲ καθαρίζεται
 παίρνει θάρρος καὶ ἐμφανίζεται εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν
 καὶ τὸν ἐρωτᾷ καὶ λέγει· «Σὺ εἶσαι, Θεέ μου», Καὶ ἀπαν-
 τᾷ καὶ λέγει· «Ναί, ἐγώ εἰμαι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δι' ἴδι-
 κὴν σου χάριν ἐγίνα ἄνθρωπος καὶ νὰ ἐγώ, καθὼς θέ-
 λεις, σὲ ἔχω κάμω καὶ θὰ σε κάμω Θεόν»⁴⁰

Ὅταν, λοιπόν, ἐπὶ πολὺν χρόνον πενθῇ καὶ κλαίῃ
 καὶ γονατίζῃ μετὰ συντριβὴν καὶ ταπεινωταί, ἀρχίζει
 σιγὰ σιγὰ νὰ γνωρίσῃ ὅσα ἀναφέροντα, εἰς τὸν Θεόν
 320 καὶ ὅταν φθάσῃ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, τότε μαθαίνει «τὸ
 θέλημα αὐτοῦ τὸ ἅγιον καὶ εὐαρεστον καὶ τέλειον»⁴¹.
 Διότι ἔαν ἦεν ἴδῃ —ὃ ἂν νὰ ἐπαναλάβω πάλιν τὰ ἴδια—,
 αὐτόν, δὲν δύναται καὶ νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ ἔαν δὲν
 γνωρίσῃ αὐτόν, πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ γνωρίσῃ τὸ ἅγ.ον
 αὐτοῦ θέλημα, Ἐὰν δὲ αὐτὸ εἶναι, ἀδύνατον νὰ συμ-
 θῇ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους, πολὺ περισσότερον μετὰ τὸν Θεόν.
 Διὰ τοῦτο ὅσον προσδεύει, εἰς τὴν ἀγιότητα καὶ ὅσον
 περισσότερον συνδέεται μετὰ τὸν Θεόν, γνωρίζει ἐκεῖνα,
 τὰ ὁποῖα γίνονται εἰς αὐτόν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἐκεῖνα,
 ποὺ ἔκαμε (ὁ Θεός) μετὰ τοὺς προγενεστέρους ἁ-
 γίους καὶ ὅσα πρόκειται νὰ κάμῃ (ὁ Θεός) μετὰ τοὺς με-
 ταγενεστέρους ἁγίους. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὰ στεφά-
 να καὶ τὰς ἀμοιβάς, αἱ ὁποῖαι τρέχουσι, νὰ βοηθοῦν
 330 κατὰ τὴν μελλούσαν ζωὴν διδάσκεται ἀπὸ τὸν ἴδιον
 τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τοῦ δείκνυει, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀσύλ-
 ληπτα ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ ἀνέκφραστα ἀπὸ τὸν λόγον
 ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ καὶ ἀντιλαμβάνεται καθαρά
 τί εἶδους θὰ εἶναι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἰόσον αὐτὸς ὅ-
 σον καὶ ὅσο. Θὰ εἶναι μαζὶ του, καὶ ὅτι, ἐκεῖνα δὲν τὰ
 ἀπολαμβάνει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καίτοι μερικοὶ ἐ-
 νόμισαν ἐσφαλμένως, ὅτι, ἡμεῖς λέγομεν τὸ ἀντίθετον.
 Διότι, ἔαν δεχώμεθα ὅτι, εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν ἀπολαμ-
 βάνομεν τὰ πάντα, τότε κατὰ τὴν γνώμην τοὺς ἀπαρ-

40. Βλ. Ματθ. 11:26 εἰς PG τ. 80, 1136B

41. Ρωμ. 12:2.

νούμεθα καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάστασιν καθὼς καὶ τὴν μέλ-
λουσαν κρίσιν καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποβάλλομεν
μὲ τὴν θέλησιν μας τὴν ἐλπίζα τῶν μελλόντων ἀγα-
θῶν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅχι μόνον ἡμεῖς δὲν πιστεύομεν
καὶ διδάσκομεν τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ καὶ ὅσους ὑπο-
στηρῆζουσιν αὐτὸ τοὺς ἐπικρίνομεν ὀριμύτατα καὶ τοὺς
340 παραδίδομεν εἰς τὸ ἀνάθεμα. Βεβαίως ὁμολογοῦμεν καὶ
παραδεχόμεθα, ὅτι, ἀπὸ τῆς παρούσας ἀκόμῃ ζωῆς ἀρ-
χιζομεν νὰ ἀπολαμβάνωμεν ἐν μέρει μὲν τὰς ἐγγυη-
σεις⁴² βλῶν τῶν ἀγαθῶν, τὸ σύνολον δὲ αὐτῶν ἐλπίζο-
μεν ὅτι, θὰ τὸ πάρωμεν μετὰ θάνατον, καθὼς ἔχει γρα-
φῇ «Νῦν μὲν γινώσκω, λέγει, ἐκ μέρους· ὅταν δὲ ἔλθῃ
τὸ πᾶν, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται»⁴³. Καὶ εἰς
ἄλλο μέρος: «Καὶ νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν καὶ οὕτω ἐ-
φανερώθη τί ἐσόμεθα οἶδαμεν δὲ ὅτι, ἐάν φανερωθῇ,
ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα»⁴⁴.

Καὶ διὰ νὰ μεταβάλωμεν τὸν λόγον εἰς ἐρώτησιν
καὶ ἀπάντησιν θὰ ἐρωτήσωμεν τρόπον τινὰ ἐκεῖνον
ποῦ εἶπεν αὐτό. «Ἀπὸ ποῦ τὸ γνωρίζεις, ὦ ἀγαπη-
μένε καὶ φίλε τοῦ Χριστοῦ, ὅτι θὰ γίνῃς ὅμοιος μὲ αὐ-
τόν, Πέτρε εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ ποῦ.» Καὶ ἀπαντᾷ «Ἀπὸ τὸ
350 Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς»⁴⁵, ἀπὸ αὐτοῦ γνωρί-
ζομεν ὅτι, ἡμεῖς τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς
εἶναι ἐντὸς ἡμῶν ἔτε δὴ καὶ αὐτὸς μοῦ εἶπεν αὐτὰ μὲ
μυστικὴν φωνήν. Ἀλλὰ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀνά-
πτυξιν αὐτοῦ τοῦ θέματος.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω εἶπομεν πρῶτον ὅτι διὰ νοήματα
ἡμῶν εἶναι ὀρθὸν νὰ ὁμιλῶμεν, ὅταν εἰς τὸν νοῦν μας
σχηματισθῇ λόγος (σκέψις, κρίσις ἀπόφασις) διὰ κά-
ποιο πρᾶγμα ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὅπως π.χ., διὰ ν' ἀποκτή-
σω κάτι ἢ νὰ κόψω κακὸ ἢ καλὸ εἰς κάποιον, ἐνῶ διή-
γησις καὶ ὅχι νόημα εἶναι τὸ νὰ ὁμιλῶμεν διὰ πρᾶγμα
360 τὰ ποῦ ἔχουν γ' νει ἤδη ἢ τὰ ἔχομεν ἴδει. Εἴπομεν πάλιν
ἐπειτα ὅτι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὁμιλῇ κανεὶς διὰ πρᾶ

42 Πρὸλ. Β' Κορ. α' 22 'Εφ. α' 14

43 Α' Κορ. γ' 12, 10. Τὸ χωρίον εἶναι ὁλόγον παρελλογαζόμενον

44 Α' Ἰω. γ' 2.

45 Α' Ἰω. γ' 24

γματα ἢ πόλεις ἢ θέατρα ἢ ἀνθρώπους ποῦ δὲν ἔχει ἴδει, ἢ νὰ περιγράψῃ τὰς ὁψεις ἢ τὰ σχήματα ἢ τὰς θέσεις αὐτῶν, Ἐάν δὲ καὶ ἐπιχειρήσῃ νὰ ὁμιλήσῃ δι' αὐτὰ θὰ χαρακτηρισθῇ πολὺ ὀρθῶς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὸν ἀκούουν, ὡς μυθοπλαστῆς. Οἱ τροφῆται, λοιπόν, καὶ οἱ ἀπόστολοι, οἱ ὁποῖοι ὠμώλησαν διὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου⁴⁶ καὶ διὰ τὴν δευτέραν καὶ ἐνδοξον καὶ φοβεράν αὐτοῦ παρουσίαν, ὅτι θὰ ἔλθῃ τόσον ἀπροσμενα ὅπως ὁ κλέπτης μέσα εἰς τὴν νύκτα⁴⁷ καὶ ὅπως ὁ πόνος τοκετοῦ τῆς ἐγγύου⁴⁸ καὶ ὅτι θὰ ἀποκαλυφθῇ (ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῆς κρίσεως) συνιρυφευμένη μετὰ τὴν δραστηκὴν σάν τῇ φωτὶ ἀνέργειαν τῆς θείας δικαιοσύνης⁴⁹, ἀπὸ ποῦ τὰ ἔμαθαν οὕτα καὶ τὰ ἔχουν εἶπει; Διότι, ἀσφαλῶς, ἢ ἀπὸ κατὰ τὸν τὰ ἤκουσαν, ἢ εἶδον μετὰ τὰ ἴδια των τὰ μάτια ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Διότι πῶς θὰ ἠδύναντο νὰ ὁμιλήσων δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οὔτε οἱ ἴδιοι εἶδον οὔτε ἀπὸ ἄλλων ἤκουσαν νὰ λέγῃ, Ἐάν, λοιπόν, ἤκουσαν, ἀπὸ πρίν, λέγε διότι δὲν λέγω τλέον ὅπως μέχρι τώρα ὅτι οἱ ἴδιοι εἶδαν καὶ εἶπαν περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι ἤκουσαν λέγε λοιπόν, Ἐάν γνωρίζῃς, ἀπὸ ποῦ ἔμαθαν αὐτά; Ἐάν δὲ δὲν γνωρίζῃς τί νὰ ἀπαντήσῃς, τότε ἀκουσε καὶ μάθε ὅτι αὐτὰ τὰ ἔχουν μάθει ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καθὼς ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ Κύριος· «Ὁταν δὲ ἔλθῃ ὁ Γαλακκλητος»⁵⁰· «τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, δὲ πέρμπει ὁ Πατήρ, ἐκεῖνος ἡμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν»⁵¹. Ὅτι, δὲ καὶ ἐκεῖνο ποῦ δὲν εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὁ Χριστός, καὶ αὐτὰ ὅταν ἦλθεν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐδίδαξε καὶ εἶπεν εἰς τοὺς ἀποστόλους, μᾶς τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος· «Ἐτι, πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν αὐτὰ» ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἐαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει καὶ τὰ ἐρχόμε-

46 Ματ. ε' 18. Ιωήλ γ' 4 κ.ά. Πρβλ. Ἰω. η' 56

47 Β' Περ. γ' 10. Α' Θεο. ε' 2.

48 Α' Θεο. ε' 3.

49 Α' Κορ. γ' 13

50. Ἰω. ιε' 26

51. Ἰω. ιε' 26

370

380

να αναγγελεῖ ὑμῖν Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.⁵² Ἐμασθε πλέον ἀπὸ πού ἐδιδάχθησαν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔγραψαν τὰ σχετικά μὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην (τῆς δευτέρας παρουσίας) καὶ τὴν ἐμφάνειν τοῦ Κυρίου ὡς κριτοῦ καὶ δι' ὅσα περιμένουν καὶ πρόκειται νὰ λάβουν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ δίκαιοι. Τοιούτοτρόπως αὐτοί, φωτισθέντες δια τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰδαν καὶ συγγρόνως ἔγραψαν χάριν ἡμῶν καὶ δι' ὅλα τὰ ὀπόλοιπα, τὰ ὅποια δὲν βλέπονται.

390 Ἄλλ' ἀπαντήσέ μου εἰς ὅτι θὰ σὲ ἐρωτήσω. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τί εἶναι; Εἶναι Θεός, προερχόμενον ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν Θεόν, πράγματι Θεὸς ἀληθινός. Σὺ λοιπόν, καθὼς θέλεις, ὀνομάζεαι αὐτὸ Θεόν, συμμορφούμενος καὶ ἀκολουθῶν τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας μας. Συνεπὶς λέγοντας αὐτὸ καὶ πιστεύοντας ὅτι, αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸς Θεός, προερχόμενον ἀπὸ τὸν ἀληθινὸν Θεόν, παραδέχεσθαι ὅτι ὅσοι ἔχουν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἔχουν πράγματι αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Θεόν νὰ μένῃ διαρκῶς μαζὶ των, καθὼς εἶπεν πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ὁ Χριστός. «Ἐάν ἀγαπάτε με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε· καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει, ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα»⁵³. Νά, λοιπόν, πού ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸ χωρίον αὐτό ὅτι καὶ παραμένει καὶ κατοικεῖ εἰς τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνας διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα» σημαίνει ὅτι θὰ εἶναι αἰωνίως καὶ ἀτελειώτως μαζὶ μὲ αὐτοὺς καὶ ὅτι θὰ εἶναι ἀχώριστον ἀπὸ αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὅτι δὲ οἱ θεοὶ, ἀπόστολοι καὶ ὅσοι ἡγιασθήσαν νὰ πάρουν αὐτὸ ἔβλεπαν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἄκουσε τί λέγει, ἐν συντομίᾳ: «Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαθεῖν, ὅτι, οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὔτε γινώσκει αὐτό, ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει»⁵⁴. Διὰ τὴν γνωρίσῃς δὲ ὅτι καὶ τὸν Χριστὸν βλέπουσιν ἐκεῖνοι πού ἀγαποῦν αὐτὸν καὶ τηροῦν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ἄκουσε

52 ἰω. στ. 12 - 14

53 ἰω. ιδ' 15 - 16

54 ἰω. ιδ' 17

τὸν Κύριον ποῦ λέγει. «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται, ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν»⁵⁵.

420 Ἄς εἶναι λοιπὸν γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν λέγει· ψέματα καὶ ὅτι εἶναι ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ὅτι πραγματι ἐμφανίζεται, εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δεικνύουν τὴν ἀγάπην των πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν του, καθὼς ὁ Ἰδιὸς εἶπεν καὶ διὰ τῆς ἐμφανίσεώς του ὁ Χριστὸς διαρρίξε, εἰς αὐτοὺς αὐτὰ τὰ ἅγια Πνεῦμα καὶ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πάλιν αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ μενουν μαζί με αὐτοὺς ἀχωρίστως. Αὐτοὶ δὲ δὲν λέγουν τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των· ἐκεῖνος δὲ του ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτο, λεγουν κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των, αὐτὸς δέχεται, ὅτι, εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίσῃ ὁ ἄνθρωπος ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ, ὅτι ἐπίσης οἱ ἄνθρωποι δύνανται, νὰ γνωρίσουν ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν· ἔαν δὲ δὲν δέχεται αὐτό, ἀσφαλῶς ἀποκαλεῖ ψεύστας καὶ παραμυθάδες αὐτοὺς τοῦ ὁμιλοῦν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διότι δὲν διδασκονται ἀπὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ διδασκουν τοὺς ἄλλους ὅσα οἱ ἴδιοι σκέπτονται ὅ ἀ πράγματα ποῦ δὲν εἶδαν. Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθωμεν ὅτι ἔαν καὶ αὐτοὶ ὁμιλοῦν σύμφωνα με τοὺς θεοφόρους Πατέρας ποῦ προηγήθησαν αὐτῶν· ἔαν δηλαδὴ καὶ αὐτοὶ ὁμιλοῦν με τὸ ἴδιον Πνεῦμα καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἀπιστοῦν εἰς αὐτοὺς ἦ καὶ τοὺς συκοφαντοῦν, ἀμαρτάνουν εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ὁμιλεῖ δι' αὐτῶν.

440 Ἐδιδάχθης λοιπὸν, ἀγαπτιέ, ὅτι, ἔαν τὸ θέλῃς, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι μέσα σου⁵⁶ καὶ ὅλα τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ εἶναι εἰς τὰ χέρια σου Τρέφε, λοιπόν, νὰ ἴδῃς καὶ νὰ πάρῃς καὶ νὰ ἀποκτήσῃς ἐντός σου τὰ ὁ πάρχοντα ἀγαθὰ καὶ μὴ στερ-βῇς ὅλων αὐτῶν ἐπειδὴ νομίζεις ὅτι ἔχεις αὐτὰ κλαῦσε, γονάτισε ἐνώπιόν Του, ὅπως κάποτε ὁ τυφλός⁵⁷, τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ τώρα καὶ λέγε· «Ἐλέησέ με, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνοίξε τὰ

55. Ιω. 14. 21

56. Λκ. 12. 21

57. Λκ. 18. 35 κ.ε.

450

μάτια τῆς ψυχῆς μου, διὰ νὰ ἴδω τὸ φῶς τοῦ κόσμου⁵⁸, δηλαδή σὲ τὸν Θεόν καὶ θὰ γίνω καὶ ἐγὼ παιδί Θείας ἡμέρας⁵⁹ καὶ μὴ μὲ ἀφήσης, ἀγαθέ, ὡς ἀνάξιον, χωρὶς μερίδιον τῆς θεότητός σου Ἐμφάνισε, Κύριε, εἰς ἐμὲ τὸν ἑαυτὸν σου, διὰ νὰ γνωρίσω, ὅτι μὲ ἠγάπησες, ἐπειδὴ, Δέσποτα, ἐτήρησα τὰς Θείας ἐντολάς σου. Στείλε τὸν παράκλητον, φιλανθρώπε, καὶ εἰς ἐμέ, διὰ νὰ μὲ διδάξῃ αὐτὸς δι' ἐσέ καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὰ δικά σου εἰς ἐμέ, ὦ Θεέ τοῦ παντός. Λάμπε εἰς ἐμέ τὸ ἀληθινὸν φῶς⁶⁰, εὐσπλαγχνε, διὰ νὰ ἴδω τὴν ἰδικὴν σου δόξαν, τὴν ὅπο' ἂν εἶχες πλησιον τοῦ Πατρός σου πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου⁶¹. Μείνε, καθὼς εἶπες, καὶ εἰς ἐμέ, διὰ νὰ γίνω ἄξιος καὶ ἐγὼ νὰ μείνω εἰς σέ καὶ τότε νὰ εἰσέλθω ἐν ἐπιγνώσει, εἰς σέ καὶ ἐν ἐπιγνώσει, νὰ σὲ ἀποκτήσω μέσα μου. Θέλῃσε, ἀόρατε, νὰ σηματούξης μέσα μου τὴν μορφήν σου⁶², ὥστε βλέποντας τὴν ἀπερίγραπτον ὡραιότητά σου, νὰ φοβέσω⁶³, ἐπουράνιε, τὴν ἰδὴ κὴν σου εἰκόνα καὶ νὰ λησμονήσω ὅλα τὰ ὁρατά. Δοσε μου, εὐσπλαγχνε, τὴν δόξαν, τὴν ὁποῖαν ἔδωσεν εἰς σέ ὁ Πατήρ⁶⁴, διὰ νὰ γίνω ὅμοιος μὲ σέ ὅπως ὅλοι οἱ δοῦλοι σου, θεὸς κατὰ παραχώρησιν, καὶ νὰ εἶμαι αἰωνίως μαζί μὲ σένα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνας, ἀμήν»

460

Ναί, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ, πίστευσε καὶ δέξου ἀνεπιφύλακτα ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ περιεχόμενον καὶ αὐτῆς τῆς πίστεώς μας. Αὐτό, λοιπόν, εἶναί, πιστεύσέ με, ἀδελφέ, τὸ νόημα τοῦ παραγγέλματος νὰ ἀναγεννηθούμε⁶⁵ καὶ νὰ γίνουμε πάλιν καινουργοὶ καὶ νὰ ζήσωμεν κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ⁶⁶. Ἡ δὲν ἀκοὺς τὸν Μέγαν Βασιλεῖον, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν προτρεπτικόν του

58 Ἰω. θ' 5.

59 Α' Θεα. ε' 5

60 Ἰω. α' 9

61 Ἰω. ιζ' 5.

62 Γαλ. δ' 9

63 Α' Κορ. ιε' 49

64 Ἰω. ιζ' 22

65 Ἰω. γ' 4.

66 Β' Κορ. 5' 18. Β' Τιμ. α' 1 κ.λπ

λόγον τῶν Φώτων λέγει: «Οὐκ ἐπιθυμεῖς σεαυτὸν ἰδεῖν, ἀνθρώπε ἀπὸ γέραντος νέον γινόμενον;»⁸⁷ καὶ τὸν Παῦλον. «Εἰ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις» τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ».⁸⁸ Ἄλλὰ διὰ ποῖα «πάντα» ὁμιλεῖ; Λέγε σύ, λέγε Μήπως μετεδλήθη ὁ οὐρανός, ἢ ἥπως ἡ γῆ; Μήπως πάλιν ὁ ἥλιος, ἡ τὰ ἀστέρια, ἡ ἡ θάλασσα, ἡ κατὰ ἀπὸ δσα βλέπομε ἔγινε καινουργιοὶ ἢ τροσφατως. Ἄλλὰ δὲν δύνασαι νὰ εἴπῃς αὐτό ἄρα αὐτὸ τὸ εἶπεν ὡς πρὸς ἡμᾶς καὶ δι' ἡμᾶς Διότι καίτοι εἰμεθα ἡθικῶς νεκροὶ ἀναστανόμεθα εἰμεθα φθορτοὶ καὶ γινόμεθα ἀφθορτο, εἰμεθα θνητοὶ καὶ μεταβαλλόμεθα εἰς ἀθάνατους· εἰμεθα προσκολλημένοι εἰς τὴν γῆν καὶ γινόμεθα ἐπουράνιοι εἰμεθα κατασκελισμένοι ἀπὸ σὰρκα καὶ γινόμεθα πνευματοὶ καὶ ἀναγεννώμενοι καὶ ζῶντα δημιουργούμενοι διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἀδελφοί, εἶναι ἡ κατὰ Χριστὸν καινουργία θεμιουργία⁸⁹ αὐτὰ ἐπιτελοῦνται καὶ γίνονται κάθε ἡμέραν εἰς τοὺς ἀληθινούς πιστούς καὶ ἐκλεκτούς, καί, καθὼς πολλὰς φορές εἶπομεν, αὐτὰ ὅλα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιγείου ζωῆς των τὰ ἀποκτοῦν ἐν μέρει κατὰ τρόπον ἐνυστερῶτον καὶ ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ καὶ ἐλπίζουν διὰ μετὰ θάνατον θὰ τὰ κληρονομήσουν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ἀσφαλῶς, διὰ ὅτι ἔγλαθῃ θὰ εὐρεθῶν ὁλόκληροι ἀνάμεσα εἰς ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἰς μικρὰν ποσότητα ἐδοκίμασαν Διότι ἐὰν συνεχῶς διδασκώμεθα διὰ τρώομεν καὶ πίνομεν τὸν Χριστόν, καὶ διὰ φοροῦμεν αὐτόν καὶ τὸν βλέπομεν καὶ ἐκίσης βλέπομεθα ἀπὸ αὐτόν, ἀλλ' ἐπὶ πλέον γνωρίζομεν διὰ ἔχομεν αὐτόν ἐντός μας καὶ διὰ μένομεν ἔμεις ἐπίσης εἰς αὐτόν, διὰ αὐτὸς μὲν εἶναι ἰδικός μας κάτοικος ἡμεῖς δὲ ἰδικοὶ τοῦ κάτοικοι, διὰ θελαθῇ αὐτός εἶναι δι' ἡμᾶς οἰκία καὶ ἡμεῖς πάλιν οἰκία ἰδική του· ἔπειτα καὶ διὰ ἡμεῖς μὲν γινόμεθα παιδιὰ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ πατέρας μας καὶ διὰ ἐκεῖνος εἶναι φῶς

87 Εἰς τὸ Ἅγιον Βάπτισμα (Φῶτα) PG 31, 432D

88 Β' Κορ. ε' 17

89 Ἐν ἄν

πού λάμπει εἰς τὸ σκοτάδι⁷⁰, ἡμεῖς δὲ λεγομεν ὅτι βλέπομεν αὐτὸν συμφωνῶν μὲ τὸ «ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκοτει εἶδε φῶς μέγα»⁷¹. Ἐάν, λοιπόν, ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα, ὅπως ἔχει λεχθῇ, ὅσα δηλαδὴ αἱ θεῖαι Γραφαὶ διδάσκουν ὅτι συντελοῦνται ἐντὸς μας κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν αὐτῆς ἐδῶ τῆς ζωῆς, λεγομεν ὅτι δὲν συμβαίνουν καθόλου εἰς ἡμᾶς, ἢ ὅτι γίνονται. μὲν, ἀλλὰ κρυφὰ καὶ χωρὶς νὰ το ἀντ'λαμβανώμεθα, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ἡμεῖς, τότε τί διαφέρομεν ἀπὸ τῶν νεκρῶς;

500 Μὴ λοιπὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παραδίδετε τοὺς ἑαυτοὺς σας εἰς τὴν ἀπ' οὔτιαν μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὀδηγησθε εἰς τὴν καταστροφὴν ἀλλὰ καὶ ἐάν ἀκόμη μέχρι τώρα δεῖ/ ἔλπισατε ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἀντιληφθῇτε αὐτὰ καὶ διὰ τοῦτο τίποτε δὲν ἐζητήσατε, ἀφοῦ ἀπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν τὸ ἐμάθετε, τὸ πρῶτον πού ἔχετε νὰ κάμετε εἶναι νὰ πτελεσετε ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὰς θείας Γραφάς, ἀφοῦ δηλαδὴ μελετήσατε ὅλας αὐτὰς προσεκτικὰ θὰ διαπιστώσετε, ὅτι ἀπὸ τὴν παρούσαν ἤδη ζωὴν δίδεται εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς κατὰ τρόπον ἀντιληπτὸν ἡ σφραγίδα τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁷². Καὶ ἀφοῦ πιστεύετε μόνον ἔτσι ἀγωνισθῆτε καὶ ἐπιδιώξατε νὰ κατακτῆσατε τὴν τελειότητα⁷³ καὶ τὴν γνῶσιν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀγωνισθῆτε ὅχι σὰν νὰ γρονθοκοπῆτε τὴν ἀέρα⁷⁴, χωρὶς δηλαδὴ καὶ νάνα σκοπὸν καὶ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ αἰτεῖτε καὶ βοηθῆται ὑμῖν κρούετε καὶ ἀνοιγῆσεται ὑμῖν⁷⁵, εἴτε εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἴτε εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Μέχρι τότε δὲ ὀφείλετε διδάσκεσθε νὰ μετανόητε, νὰ ὑπακούετε, νὰ νηστεύετε, νὰ κλαῖτε, νὰ προσεύχεσθε καὶ οὕτω μὲ αὐτὰ καὶ μὲ ὅλα τὰ συναφῇ ἀγωνίζεσθε, πυγμαχεῖτε, ἐπιδιώκετε, ζητεῖτε, κτυπάτε τὴν πόρτα, παρακαλεῖτε, χωρὶς νὰ στρέφετε τὴν προσοχὴν σας πρὸς τίποτε ὅλ

70 ἰω σ' 5.

71 Ἦα θ' 1, Ματθ 5 18.

72 Πρδλ. Ἐφ σ 13.

73 Φιλ γ' 12.

74 Α Κορ θ' 26.

75 Μτθ ζ' 7.

520

λο ἕως οὗ κατακτήσετε σὺτό ποῦ ἐπιδιώκετε, ἕως οὗ ἀρπάξετε, ἕως οὗ ταρετε αὐτό καὶ ζητεῖτε, ἕως οὗ ἀνοιχθῇ σέ οἶος ἡ πόρτα καὶ μπεῖτε μέσα, ἕως οὗ δεῖτε τὸν νυμφίον μέσα εἰς τὸν βασιλὸν καὶ κοιτῶνα, ἕως οὗ ἀκούσετε «Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω»⁷⁶ ἕως οὗ γίνετε παιδιὰ τοῦ φωτός καὶ παιδιὰ τῆς ἡμέρας⁷⁷. Ἀλλ' ὅμως προσέξτε μὴ τυχόν πρὶν δεῖτε αὐτὰ καὶ τὰ πάρετε καὶ ὑποστεῖτε τὴν ἐσωτερικὴν αὐτὴν μεταβολὴν νομίζετε ὅτι εἶπε κάτι ἐνῶ δὲν εἶπε τίποτε⁷⁸, ἐξαπατουντες τοὺς ἑαυτοὺς σας, καὶ νομίζετε, ὥσάν νὰ ἔχετε χάσει τὴν συνειδήσιν σας, ὅτι εἰς πνευματικοὶ προτοῦ δεχθῆτε ἐντός σας τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ψευδοῦς αὐτῆς ἐντυπωσέως σπεύδετε ἀνοήτως νὰ υἱοθετηρετε σκέψεις καὶ ἐπιθυμίας ἀσυμβιβάστους μὲ τὴν κατάστασιν σας καὶ τολμᾶτε νὰ γίνεσθε ἡγούμενοι καὶ νὰ καταλαμβάνετε ἀλλὰ ἀξιώματα καὶ χωρὶς καὲνα φόβον καὶ συναίσθησιν τῆς ἀναξιοτήτός σας τολμᾶτε νὰ δεχθῆτε τὴν ἱερωσύνην καὶ μὲ χιλίους δυὸ τρόπους ἐπιδιώκετε χωρὶς ἐντροπὴν νὰ ἀναρριχηθῆτε εἰς τὸ Μητροπολιτικόν καὶ τὸ ἐπισκοπικόν ἀξίωμα γιὰ νὰ τοιμαίνετε τὸν λαὸν τοῦ Κυριοῦ. Ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, τοὺς ἑαυτοὺς σας⁷⁹, ὥστε ἐνῶ θὰ σκεπτεσθε τὰ οὐράνια, θὰ ἐπιζητῆτε καὶ θὰ ἐπιδιώκετε τὰ οὐράνια⁸⁰ καὶ θὰ ἐπιθυμῆτε ζωηρῶς τὰ ἐπουράνια νὰ μὴ ἐνδιαφέρεσθε διὰ τίποτε ἀπὸ τὰ ἐπίγεια προτοῦ ἀποκτήσετε ἐκεῖνα.

530

Ναί, ἀπαιτῶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην σας νὰ περιφρονήσωμεν ὅλα ὅσα θλέπονται. νὰ πετάξωμεν ἀπὸ ἐπάνω μας ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, ὅλα τὰ ὁμαρτωλὰ πάθη καὶ τὰ θλαθερά νὰ τὰ σιχαθῶμεν, ὥστε νὰ ἀποκτήσωμεν τόσον τὰ παρόντα ὅσον καὶ τὰ αἰωνία ἀγαθὰ ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκε, ὅλη ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ λατρεῖα μαζί μὲ τὸν ἀναρ-

76. Μ·Θ κε 21

77. Α' Θεσ 5.

78. Πρὸλ. Γαλ στ' 3.

79. Πρὸλ. Δευτ 5' 9 κ.ά.

80. Καλ. γ' 1.

χον Πατέρα και τὸ πανάγιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα, εἰς τὸ ἓνα τρισαγ.ον φῶς, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Σ'

Περὶ ἀπαθείας καὶ ἀρετέου ζωῆς. Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ κόπουμεν τὸ ἰδικόν μας θέλημα καὶ νὰ ἀναδελνύωμεν εἰς ὕψη ἡθικῆς τελειότητος. Καὶ περὶ τῆς ἐνώσεως τοῦ Θεοῦ μετὴν ψυχὴν καὶ τῆς ψυχῆς μετὸ σῶμα καὶ τῆς ἀνεκμηνεύτου ἐνώσεως μεταξὺ τῶν αἰσθ. τῶν τριῶν. Καὶ ἐπὶ πλέον περὶ τῆς πνευματικῆς λατρικῆς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ θεραπεύωμεν τοὺς ψυχικῶς ἀσθενεῖς.

- 1 Ἐπεὶ δὴ πολλὰς φορὰς συνανεστράφην καὶ συνωμίλησα μετὰ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ποὺ ζοῦν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ ὠρισμενὰς συζητήσεις ποὺ εἶχον μαζὶ τῶν, ἐννοῶ περὶ ἡμιπαθείας καὶ ἀπαθείας¹, ἤκουσα σχεδὸν ἀπὸ πάντων νὰ λέγουν, ὅχι μόνον ἐκείνους ποὺ ὑστεροῦν εἰς ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ φαίνονται νὰ εἶναι τέλει.οι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ διαθέτουν ἐνδοξα ὀνόματα καὶ μεγάλην φήμην κατὰ κόσμον, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς τόσον μέγεθος νεκρώσεως τῶν σαρκικῶν τοῦ ὁρμῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ὥστε νὰ συναναστραφῇ καὶ φάγῃ μαζὶ μετὰ γυναῖκας καὶ νὰ μὴ ὑποστῇ καμμίαν ἡθικὴν θλάσθην, οὔτε νὰ αἰσθανθῇ εἰς τὸν ἐσωτερικόν τοῦ κόσμον κάποιον ἁμαρτωλὸν σκίρτημα ἢ νὰ μολυνθῇ. Ὅταν ἐγὼ ἤκουσα αὐτὰ μετὰ ταῦτα μου αὐτὰ κατελήσθη ἀπο μεγάλῃν στενοχωρίαν καὶ αἰσθάνομαι ἐντονὸν τὴν ἐσωτερικὴν πίεσιν νὰ θρηνῶ καὶ νὰ κλαίω ἀπὸ πολλὴν συμπάθειαν δι' αὐτοὺς ποὺ λέγουν αὐτὰ, ἐπεὶ δὴ γνωρίζω πολὺ καλῶς ὅτι αὐτοὶ δὲν λέγουν αὐτὰ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν παρὰ ἀπὸ πολλὴν ἀγνοίαν τῶν χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐάν δὲν ἦσαν πλήρως ἐστερημένοι τῆς πραγματικῆς ἀπαθείας καὶ δὲν ἦσαν σκεπασμένοι ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῶν
- 10

1. Περισσότερο περὶ ἀπαθείας μπορεί νὰ εὑρῇ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν Δ' Λόγον, τ. 4

παθῶν καὶ δὲν ἦσαν ὑποδουλωμένοι εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ εἰς τὰ θεληματα τῆς σαρκός, δὲν θὰ ἀγνοοῦσαν τὴν νέκρωσιν² τοῦ Ἰησοῦ ποῦ γίνεται πρόξενος ζωῆς, τὴν ὁποῖον νέκρωσις δίδει εἰς τα μέλη τῶν ἁγίων του, καὶ δὲν θὰ ἀπιστοῦσαν περὶ αὐτῆς.

- 20 Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύσουν ποτέ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅτι μερ κοὶ γίνονται νεκροὶ ὡς πρὸς τὸν κόσμον καὶ ὅτι ζοῦν μόνον τὴν σύμφωνον μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ζωὴν, αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι εἰς ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τῶν ἐπιδωκούντων νὰ πράξουν τὸ κάθε τι μὲ ὑποκρίσεις, διὰ νὰ ἀρεσκούν εἰς τοὺς ἀνθρώπους³ καὶ νὰ ἀποκαλοῦνται ἀπὸ αὐτοὺς φίλοι τοῦ Θεοῦ, διότι ὅπως νομίζουν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπάθεια ἐν μέσῳ παθῶν, ἐνῷ δηλαδὴ εἶναι καὶ μεταβαλλονται ὁλόκληροι εἰς ἁμαρτίαν, ὅπως κατορθώνουν νὰ πείσουν τοὺς ἑαυτούς των ὅτι μόνοι οἱ ἔσταιν οἱ τῶν ἀνθρώπων ἀρκούν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἁγιότητα, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τὴν ἀπάθειαν ἀπορρίπτοντες θέλουν νὰ εἶναι καὶ νὰ λέγωνται ἅγιοι χωρὶς αὐτὴν.
- 30 περὶ ἀπέκτησαν τὴν ἁγιότητα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων εἰς ἐπαινοὺς (εἶναι δηλαδὴ κατ' ὄνομα ἅγιοι) διότι ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν ἐπαινεῖται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς δι' ἀσήμαντα ἢ ἀνύπαρκτα πράγματα τὸν θεωροῦν ἀνάξιν νὰ τοῦ ἀφιερῶσουν ἔστω καὶ ἕνα λόγον, ἀγνοοῦντες, προφανῶς, ὅτι ἕνας που γνωρίζει τὸν Θεόν καὶ γνωρίζεται ἀπὸ Αὐτόν⁴ εἶναι ἀνωτερος ἀπὸ δεκάδας χιλιάδας ἀπίστων, οἱ ὁποῖοι ἐν γνωρίζουν τὸν Θεόν⁵, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ ἐπαινοῦνται ἀπὸ ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ θεωροῦνται εὐτυχισμένοι, ὅπως εἶναι ἀνώτερος καὶ ἕνας που ἔχει τὴν δρασίν του ἀπὸ ἀναρίθμητα πλήθη τυφλῶν. Ὅτι δὲ εἶναι δυνατόν κάποιος ἀπὸ ὅσους πράγματι ἀγωνίζονται νὰ φθάσῃ εἰς τέτοιον σημεῖον ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πραγματικῶς ἔδεχθῃ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τοιαύτην ψυχικὴν καὶ σωματικὴν ἀ-

2 β. Κορ. 5 το ὑπόθεσις τοῦ Λόγου 1Α

3 Γαλ. 5^ο 19

4. Πρὸλ. Γαλ. 5^ο 8.

5. Πρὸλ. Σοφ. Σερ. 10^ο 3

40 πάθειαν, ὥστε νά παραμένῃ ἀνενόχλητος καὶ ἀδιάφορος, ὅχι μόνον ὅταν τρώγῃ μαζὶ μέ γυναῖκας καὶ συνομλῇ μέ αὐτάς, ἀλλὰ καὶ ὅταν περιφέρεται. εἰς τὸ μέσον τῶν πόλεων, κα' ἀκούῃ αὐτοὺς τοῦ τραγουδοῦν καὶ παίζουν κιθάραν καὶ θλέπη αὐτοὺς ποῦ γελοῦν καὶ χορεύουν καὶ παίζουν, καθόλου δὲν ζημιοῦται πνευματικῶς εἰς κάθε μὲν σημεῖον τῆς ἀγίας Γραφῆς ἀναφέρεται, ἀλλὰ καὶ κάθε ἱστορία καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἁγίων μᾶς παρέχει πλήθος ἀναλόγων παραδειγμάτων, καὶ εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς ἀλλωστε ἀποθλέπει. κάθε ἀγωνιστικὴ προσπάθεια καὶ κάθε ταλαιπωρία ἐκ μέρους τῶν εὐσεβῶν.

50 Διότι ὁ σκοπὸς ἐκείνων ποῦ ἀγωνίζονται σύμφωνα μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐν πρώτοις νά ἀταλλαγοῦν ἀπὸ ὀλέκληρον τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον. Κόσμον δὲ ὀνομάζω τὴν παρούσαν ζωὴν, δηλαδὴ αὐτὴν ἐδῶ τὴν προσωρινὴν περιόδον τῆς ζωῆς μας· πράγματα δὲ τοῦ κόσμου (ὀνομάζω) ὅλα ὅσα μᾶς περιβάλλουν, τὰ ὁποῖα ὁ Λόγος μᾶς παραγγέλλει νά τὰ ἐγκαταλείψωμεν⁶, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ πρέπει νά ἀπομακρυνώμεθα τελείως. δηλαδὴ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους, ἀκόμη δὲ καὶ ἀπὸ τὰ κτήματα καὶ τὴν περιουσίαν καὶ ὀλόκληρον τὸν πλοῦτον, ὅχι ἔπειθ' αὐτὰ εἶναι ἀπηγορευμένα ἢ καὶ θλαθερά, ἀλλ' ἐπεὶ δὲ δὲν βυιάμεθα ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον θὰ εὕρισκώμεθα μεταξύ, νά ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸν ἀγῶνα δ.· αὐτὰ διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει ἤδη συνθεθῇ (ἀναμιχθῇ) μέ τὰς ἀπολαύσεις, ἐάν δὲν ἀποφύγῃ τὰς αἰτίας αὐτῶν καὶ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ αὐτάς, δὲν θὰ δυνηθῇ νά ἀταλλαγῇ ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲ ἀπαλλαγῇ τελείως ἀπὸ ὅλα ὅσα εὕρισκονται πλησίον του, τότε ὀφείλει νά ἀταρνηθῇ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του, ἐάν ἐπιδιώκῃ τὴν τελειότητα αὐτὸ δὲ ἐπιτυχάνεται διὰ τῆς τελείας ἐξαφάνισεως τοῦ ἰδικοῦ του θελήματος· καὶ δὲν ἐννοῶ μόνον τὸ ἐξωτερικὸν θέλημα, ὅπως εἶναι νά μὴ φάγῃ, νά μὴ πίνῃ, νά μὴ πράττῃ κάτι

70 ἀπερίσκεπτα καὶ θιαστικά, νὰ μὴ κοιμηθῇ, νὰ μὴ κά-
 μη χωρὶς ἐντολὴν ἀπὸ ἐκεῖνα που φαίνονται καλὰ, ἀλλ'
 ἐννοῶ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν θέλημα, δηλαδὴ κάθε σκίρ-
 τημα τῆς καρδίας, ὅπως εἶναι νὰ μὴ κοτάρῃ κάτι μὲ
 πάθος, ἐπίσης νὰ μὴ φιλήσῃ μὲ πάθος, νὰ μὴ κατηγο-
 ρήσῃ κάποιον μέσα του, νὰ μὴ κατακρίνῃ κάποιον, νὰ
 μὴ χαρῇ διὰ τὴν πτώσιν κάποιου, νὰ μὴ ὀργισθῇ μὲ τὸν
 νοῦν του, νὰ μὴ φθονήσῃ κάποιον διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ
 ἄλλου ἢ διὰ νὰ τοῦ προκαλέσῃ κακόν, νὰ μὴ ζηλέψῃ
 μὲ πονηρίαν.

80 Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀταριθμήσω ὅλα τὰ
 γνωρίσματα τῆς εὐσεβείας, ὅ ἀ νὰ δεῖξω εἰς σέ μὲ ἀ-
 κριβείαν τί ἀκριβῶς εἶναι οἱ Χριστιανοί. Ἀλλὰ μάθε
 ἀκόμη ποῖα εἶναι ἡ ἔννοια τῆς νεκρώσεως, που δίδει
 ζῶν, ποὺ συνίσταται εἰς τὸ νὰ μὴ κρίνῃς ποτέ οὔτε
 τὸν παραμικρὸν λογισμόν, νὰ μὴ ἀφῇς, ὅσον εἶναι
 δυνατόν νὰ περάσῃ οὔτε μία ἡμέρα χωρὶς δάκρυα, νὰ
 μὴ τριψῇς, ὅπως συνιθ' ἔχεται, τὸ πρόσωπόν σου μὲ νε-
 ρό, νὰ μὴ στολισῇς τὸ κεφάλι μὲ τὰς ῥίχας ἢ καὶ τὸ
 90 γένειον, νὰ μὴ λίγῃς τὴν ζώνην δταν πᾶς δι' ὕπνον, διὰ
 νὰ μὴ γίνῃς μαλθακὸς καὶ κοιμηθῇς περισσότερον ἀ-
 πό ὅσον χρὴ ἀγέται νὰ μὴ θάλῃς τὰ χεῖρια μέσα ἀπὸ τὰ
 ροῦχα σου καὶ ζύσης μέλος τοῦ σώματός σου, ἀλλὰ καὶ
 νὰ φυλαχθῇς ἀπὸ ἄλλης ἐπαφῆς, νὰ μὴ κοιτάξῃς χωρὶς
 λόγο καὶ χωρὶς ἐσωτερικὴ ἐτοιμότητα οὔτε εἰς τὸ πρό-
 σωπον γέροντος — ὅ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ μεσολαθεῖ διὰ τὴν
 διάπραξιν τῶν κακῶν (ὁ διάβολος) εὐρίσκεται παντοῦ
 καὶ ἐκμεταλλεύεται τὸ κάθε τι —, νὰ μὴ κάμῃς νόη-
 μα εἰς κάποιον ἐναντίον κάποιου ἄλλου, νὰ μὴ λαλή-
 σῃς τίποτε ποὺ νὰ εἶναι ἀσύμφορον εἰς τὴν φυγὴν σου
 καὶ νὰ μὴ σιωπήσῃς τίποτε, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον νὰ
 λεχθῇ, νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃς ποτέ μέχρ', νὰ πεθάνῃς τὸν
 καθιερωμένον ἀπὸ τὸν πνευματικόν σου ὁδηγὸν κανό-
 να, νὰ μὴ ἀποκτήσῃς μὲ κάποιον ἰδιαιτέραν φιλίαν. Ἐ-
 στω καὶ ἂν φαίνεται νὰ ἔγῃ φήμην ἁγίου, νὰ μὴ φρον-
 τίσῃς κάπως ἢ καθόλου διὰ τὴν περικοπῆσίν σου καὶ τὸν
 90 στολισμόν τοῦ ἐνδύματος ἢ τοῦ ὑποδήματός σου, παρὰ
 μόνον ὅσον χρειάζεται διὰ νὰ εἶναι σεμνὴ καὶ εὐπρε-
 πής ἡ ἐμφάνις σου νὰ μὴ δοκιμάσῃς τίποτε διὰ νὰ ἰ-
 κανοποιήσῃς ἡδονιστικὴν τάσιν οὔτε νὰ φᾶς ἐκεῖνο, τὸ

ὅποιον εἶδες καὶ ἤρεσεν εἰς τὴν ψυχὴν σου. Εἰς ὅλα, λοιπόν, αὐτὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα συγκρατεῖ καὶ ἐλέγχει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐκείνου καὶ ἀγωνίζεται διὰ τὴν τελειότητα καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ ἀντιθέτως, ἐάν ζῇ μὲ μαλθακότητα καὶ πνευματικὴν ὀκνηρίαν, πραγματοποιοῖ καὶ θεῶραν τὸ ἰδικόν του ὀλέθημα, ἐστὼ καὶ ἂν θιωρῆται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸ ἔχει ἀποβάλλει καὶ ἀπαρνηθῇ. Αἰότι ὅ-αν κάποιος ἐγκρατεύεται, ὥς πρὸς τὰ ἐξωτερικά καὶ ἐκείνα ποὺ ὅλο θλέπουν χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἐκείνους τοῦ δὲν γνωρίζουν νὰ βλέπουν σωστά, ὥς ἐργάτης τῆς ἀρετῆς, ἐνῶ ἀπὸ τὸν Θεὸν μισεῖται καὶ περ φρονεῖται, ὥς ἀκάθαρτος, ἐπεὶ δὴ ἱκανοποιεῖ τὰς κρυπτάς θελήσεις καὶ ἐπιθυμίας τῆς καρδίας του· αὐτὸς καὶ ἂν ἀκόμη συνεχίσῃ ἐπὶ χλῖμα ἔτη νὰ ἀγωνίζεται κατ' αὐτοὺς τὸν τρόπον, δὲν θὰ ἀποκομίσῃ καμμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ μόνου διὰ τὰ ἐξωτερικά στοιχεῖα τῆς ζωοποιοῦ νεκρώσεως.

Ἐκείνος ἀντιθέτως, ὁ ὅποιος ἐγκρατεύεται, ὥς πρὸς ὅλα καὶ ἐξασκεῖ τὴν ψυχὴν του νὰ μὴ γυρίζῃ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ χωρὶς σκοπὸ καὶ κατὰ τρόπον ἀνεπίτρεπτον ὥστε νὰ κἀνῃ τίποτε ἐξ ἐκείνων τοῦ δὲν ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν τὸ ἰδικόν της θέλημα, ἀλλὰ τὴν ὀποχρεώνει ὁλόκληρον, ὥσαν νὰ περιπατῇ ἐπάνω εἰς κάτοο τειτωμένο σχοινί, νὰ ἀκολουθῇ τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα θὰ εὑρῇ τὸν Θεὸν κρυμμένον εἰς τὰς θείας του ἐντολάς. Τὸν ὅποιον ἀφοῦ συναντήσῃ, καὶ ἀφοῦ λησμονήσῃ κάθε ἄλλην ἀπασχολήσιν, θὰ μεντ' ἑκθαμβος καὶ ἀφοῦ γονατίσῃ ἐνώπιόν του, θὰ τροπυμήσῃ νὰ βλέπῃ αὐτὸν καὶ μόνον καὶ ἐάν ουμβῇ αὐτὸς (ὁ Θεός) νὰ γαθῇ ἀπὸ τὰ μάτια του αὐτὸς (ὁ πιστὸς) ἀφοῦ κυριευθῇ ἀπὸ ἀμυχανίαν καὶ ἀρχίσῃ πάλιν ἀπὸ τὴν ἀργὴν τὴν πορείαν τῆς ἀναζητήσεως τοῦ Θεοῦ, τρέχει πλέον πρὸ ὀρμητικά, μὲ μεγαλυτέραν δύναμιν, μὲ π.ὁ πολλὰ ἀσφάλεια· κοιτάζει πρὸς τὰ κάτω, θαδίζει μὲ περίσκεψιν, ἐνθυμεῖται τί ἔχασε καὶ φλέγεται, καίγεται ἀπὸ τὸν πόθον, φλογίζεται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα νὰ ἴδῃ πάλιν Ἐκεῖνον· καὶ, ἐάν ἀπὸ τὸ πολὺ τρέξιμο γίνῃ κατάκο-

7 Ἡ ζωοποίησις μὲ τὴν ὁποίαν ὁμιλεῖ δὲ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν κατάρτισιν ὁ ἄγιος πατήρ δὲν δύναται ἄλλοῶς νὰ ἐρμηνευθῇ εἰμὴ ὁ

100

110

πος και δέν δυνθῇ νά τόν φθάσῃ, ἀλλά και ἐάν πέσῃ
τελείως κάτω και δέν μπορῇ πλέον νά τρέξῃ ἄλλο, (και)
τότε θάλέπῃ, ἐκεῖνον που καταδιώκει και τόν τρέγοντα
τόν προφθάνει, και πιάνει ἐκεῖνον πού τόσο δυνατά πο-
θεῖ και θγαίνει ὁλόκληρος ἔξω ἀπό τόν κόσμον και ὁ
λόκληρον αὐτόν τόν κόσμον τόν λησμονεῖ, ἐνώνεται μέ
120 τοὺς ἀγγέλους, ἀναμειγνύεται μέ τὸ θεῖον φῶς ἀπολαμ-
βάνει, τὴν ἀληθινὴν ζωὴν⁸, ἀγκαλιάζεται μέ τὴν ἀθα-
νασίαν, χαίρεται τὴν θεῖαν ἀπόλαυσιν, ἀναθαίνει εἰς
τόν τρίτον οὐρανόν⁹, μεταφέρεται, εἰς τόν παράδεισον,
ἀκούει «ἄρρητα ῥήματα»¹⁰, μπαίνει εἰς τὸ νυφικόν δω-
μάτιον¹¹, πλησιάζει τὸ νυφ.κό κρεβάτι, βλέπει τόν νυμ-
φίον, λαμβάνει μέρος εἰς τὸν πνευματικόν γάμον¹², πί-
νει μέχρι χορτασμοῦ ἀπὸ τὸ μυστικὸ κρασί, ἀπὸ τὸ ἑ-
κλεκτὸ μοσχάρι¹³, ἀπὸ τὸν ζωοδότην ἄρτον, ἀπὸ τὸ πο-
τὸ τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὸν καθαρῶτατον ἀμνόν¹⁴, ἀπὸ τὸ πνευ-
ματικόν μάννα, ἀπολαμβάνει ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ εἰς
τὰ ὁποῖα δέν ταλμοῦν νά ἀτενίσουν¹⁵ χωρὶς φόβον οὐ-
τε αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις.

130 Ἀφοῦ περιέλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν θεῖαν κατάστασιν
καταφλέγεται, ἀπὸ τὸ Πνεῦμα και μεταβάλλεται ὁλό-
κληρος κατὰ τὴν ψυχὴν εἰς φωτιάν, μεταδίδοντας και
εἰς τὸ σῶμα τὴν ἰδικὴν του ψυχικὴν λαμπρότητα, ὅπως
ἡ ὁρατὴ φωτιὰ μεταδίδει εἰς τὸ σιδηρον τὴν ἰδικὴν
τῆς φύσιν (τὸ κάμνει νά ὁμοιάζῃ μὲ φωτιὰ), και γίνε-
ται ἡ ψυχὴ διὰ τὸ σῶμα αὐτὸ πού ἔχει γίνεαι δι' αὐτὴν ὁ
Θεός¹⁶, καθὼς λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος· διότι οὔτε

τι τὴν ἐξούσεν ὁ ἴδιος εἰς ὁμοιον ὁσθμόν. Ἐάν θελήσωμεν νά κα-
μῶμε μίαν σύγκρισιν αὐτοῦ πού εἰμεθα μέ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καλοῦμε
θα νά γίνωμεν θὰ καταληφθῶμεν ἀσφαλῶς ὅπὸ ἀπαγορεύσεων!

⁸ Δυνατόν νά ἐννοῇ και τόν Κυριαν [ἰσ. ἰδ' 8]

⁹ Β' Κορ. ἰδ' 2, 4

¹⁰ Β' Κορ. ἰδ' 4

¹¹ Μτθ. 8' 15

¹² Ἠθ.κό. Λόγος Α'.

¹³ Ακ. ιε' 23.

¹⁴ Α' Πτρ. α' 19

¹⁵ Α' Πτρ. α' 12

¹⁶ Γρηγορίου Ναζιανζηνου Λόγος 2, 17 - P.G. 35. 428A

ἡ ψυχὴ δύναται. νὰ ζήσῃ, ἐάν δὲν φωτίζεται ἀπὸ τὸν δημιουργὸν τῆς οὐτε τὸ σῶμα ἐάν δὲν ἐνδυναμώνεται καὶ ζωογονῆται ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Πρόσεχε διὰ νὰ ἀντιληφθῇ καλὰ τὴν σημασίαν αὐτῶν που σοὶ λέγω. Τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ καὶ ὁ θεός, αὐτὰ τὰ τρία εὐρίσκονται εἰς μίαν ἀνερμη-ευτον σχέσιν καὶ ἀλληλεξάρτησιν. Ὁ ἀναρχος, αἰώνιος, ἀπληθιστος, ἀνεξερεύνητος, ἀόρατος, ἀνεκ-
 140 φραστος, ἀνέπαφος, ἀπ᾽ γλῶφῃος, ἀπαθὴς καὶ ἀπερίγρα-
 πτος θεὸς ἐφα-ερῶθη κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς¹⁷ εἰς ἡμᾶς μὲ ἀνθρωπινὴν σάρκα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἐγνωρίσθη διὰ τοῦ πατριῶντος τοῦ Πνεύματος, καθὼς πιστεύομεν καὶ ἐγινεν ὁμοιος καθ' ὅλα μὲ ἡμᾶς χω-
 ρὶς ὅμως ἁμαρτίας¹⁸ ἐνοῦται εἰς πνευματικὴν ψυχὴν χά-
 ριν τῆς ἰδικῆς μου ψυχῆς¹⁹, καθὼς λέγει κάποιος κάπου, ὥστε καὶ τὴν πνευματικὴν μου ὑπόστασιν νὰ δώσῃ καὶ τὴν σάρκα νὰ κόμῃ ἀθάνατον. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὑπόσχε-
 ται λέγων· «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω»²⁰ καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ ἐλθωμεν καὶ θὰ ἐγκατα-
 σταθῶμεν εἰς αἰτίους²¹· βῆλ' αὐτὴ εἰς ἐκείνους που πιστεύ-
 ουν καὶ ἀποδεικνύουσιν τὴν πίστιν των ἀπὸ τὰ ἔργα που προ-
 150 γογυμένως ἐξεθέσαμεν. Πρόσεχε ὅμως. Ἀφοῦ ὁ θεὸς συμφῶνα μὲ τὰς πληθεστάτας ὑποσχέσεις αὐτοῦ, κοι-
 τοικεῖ ἐν τῷ ἡμῶν τῶν γινομένων βούλῳ του καὶ διὰ τῶν διαφορῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐλλάμψεων τοῦ παναγίου Πνεύ-
 ματος περιπατεῖ εἰς τὰς ψυχὰς μας, γίνεται φανερόν δι-
 στί· πιστεύομεν διὰ αἰ ἀξίαι ψυχαὶ αὐτῶν εἶναι, ἀχώρ-
 στοι ἀπὸ τὸν θεόν. Ἐπεὶ δὲ πάλιν αἱ ψυχαὶ διατρέ-
 χουν ὁλόκληρον τὸ σῶμα καὶ δὲν ἀφήνουν οὔτε τὸ πα-
 ραμικρὸν σημεῖον τοῦ ἀψυχον, εἰμῶθα ἀσφαλῶς ὑπο-
 χρεωμένοι νὰ ἐκχωρῶμεν νὰ αὐτὴν τὴν σάρκα, ἐπειδὴ εἶ-
 ναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ψυχὴν, μᾶλλον δὲ οὔτε κἀν νὰ
 ζήσῃ δύναται χωρὶς τὴν ψυχὴν, ὁλόκληρη κατευθύνε-
 ται ἀπὸ τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς· καὶ ὅπως δὲν ὑπάρχει
 σῶμα που νὰ ζῇ χωρὶς ψυχὴν, τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπάρ-

17 Ἐδρ. α' 2.

18 Ἐδρ. β' 18.

19 Γρηγορίου Ναζιανζηνου, Λόγος 45, 9 P.G. 38 683C.

20 β' Κορ. στ' 16

21 Ἰω. ιδ' 23

- 160 χει δυνατότης τὸ σῶμα νὰ ἔχη θέλημα (ἐπιθυμίαν) παρὰ μόνον ἡ ψυχὴ.

Ἐχει ἀποδειχθῇ, λοιπόν, ὅτι, ὅπως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγ. Πνεύματος ἕνας Θεὸς λατρεῖται χωρὶς νὰ ἐπέρχεται σύγχυσις καὶ διαχωρισμός τῶν τριῶν Προσώπων, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πάλιν ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἀδιαίρετον ἐνότητα τοῦ Θεοῦ, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος γίνεται κατὰ χάριν θεός, χωρὶς οὔτε τὸ σῶμα νὰ μεταβάλλεται εἰς ψυχὴν, οὔτε ἡ ψυχὴ νὰ μετασχηματίζεται εἰς θεότητα, οὔτε ὁ Θεὸς νὰ συγχέεται μετὰ τὴν ψυχὴν, οὔτε ἡ ψυχὴ νὰ στερεοποιῇται εἰς σάρκα, ἀλλὰ ὁ Θεὸς μένει ἀμετάβλητος ὡς Θεὸς που εἶναι, καὶ ἡ ψυχὴ δὲν ἀλλάζει φύσιν, καὶ τὸ σῶμα μένει, ὅπως ἐπλάσθη πηλός. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠνώσεν αὐτὰ κατὰ τρόπον ἀνερμήνευτον καὶ ἀνέμιξε τὸ πνευματικὸν καὶ αὐλὸν (τὴν ψυχὴν) μετὰ τὸν πηλὸν (τὸ σῶμα), αὐτὸς καὶ μετὰ τὰ δύο αὐτὰ ἐνώνεται χωρὶς νὰ χάνῃ τὴν αὐτοτέλειάν του μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ γίνωμαι καὶ ἐγὼ «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν»²² Ἐκεῖνου, καθὼς ἀπέδειξεν ὁ Λόγος. Ἀλλὰ πάλιν, ἐάν νομίζῃς, ὅς ἐπαιναλόθωμεν αἰνोπτικῶς ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν ἐπεὶ ἐπλημύρισεν ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ θείαν ἀπόλαυσιν καὶ χαρὰν οὐρανίαν, θέλω νὰ ἐπιμείνω ἀκόμη εἰς ὅσα εἶπα, ὥστε νὰ καταστήσω καὶ τὸ θαυότερον νόημα αὐτῶν περισσότερον ἀντιληπτόν. Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ὁ ἕνας Θεός, τὸν ὁποῖον λατρεύομεν. Ὁ Θεός, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐκτίσθη κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ γίγῃ διὰ τοῦ Χριστοῦ Θεός²³.

²² Γεν α' 26

²³ Τὸ ὑπεροχὸν αὐτὸ τμήμα τοῦ λόγου δὲν ἐπιδέχεται ὁπὸ ἡμᾶς ταυτὲς δεξιότητες τῶν παθῶν σχολασμοὺς. Εἰς ὅσους ἐπιτρέπει ἡ συνειδήσις καλὸν εἶναι νὰ τὸ μελετοῦν συχνά. Μῶλο μόνον νὰ ἐπισημάνω τοῦτο δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δοιλοῦμε περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μας, ἀλλὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ὡς συνόλου καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος δὲν ἠνώθη μόνον μετὰ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ σῶμα μας, ἐγίνε θεάνθρωπος κατὰ σύμφατον καὶ τοῦτο δότι ἡ πτωκὶς τοῦ ἀνθρώπου ἦτο καθολικὴ. Ἀξίζει νὰ προσέξωμεν μετὰ πόσῃ θεῶν πράγματι σοφίαν ὁ

180 Δ. ἂν τοῖον ὁμῶς λόγον ἡσυχολήσῃν μὲ αὐτὰ καὶ δια-
 τί ἐλεγχθῇσαν τόσοι ἀναλυτὼς καὶ διατί Εἰδωσα τόσοι
 μῆκος εἰς τὸν λόγο μου, παρὰ διὰ τὰ ἐντραποῦν, μᾶλ-
 λον δὲ δια τὰ γνωρίσων τὸν ἐαυτὸν των ὅσοι δὲν ἔχουν
 τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ κα. ὅσοι, ἔχουν χωρισθῶ ἀπὸ τὸν
 Θεόν, να θρηνησάν ἀπαρηγόρητο τοὺς ἑαυτοὺς των
 καὶ να γνωρίσων πρῶτων θείων καὶ ἀνεκτεμητήτων πρα-
 γμάτων ἔχουν στερεῶθῃ καὶ διὰ τῆς ἀκροάσεως τοῦ λό-
 γου να ἀντιληφθῶν ἀπὸ ποῖα πάθη καὶ ἀδυναμίας κα-
 τέχοντα κα' να ἀντιληφθῶν τοῖον ἀδιαπέραστον σκο-
 τὰδ. τοὺς σκεπάζει καὶ να μὴ τολμοῦν να διδάσκουν
 περὶ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δέ, —διὰ να ὁμιλήσω ἐπεικίε-
 στερα— δια να τρομάζων, να ἀντιλέγων εἰς ἐκείνους,
 οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐντὸς των τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ
 ὁποῖοι ἀπὸ αὐτὴν διδάσκονται τὰ πάντα καὶ τὰ πάντα
 κατορθώνουν μὲ τὴν ἰδική της δύναμιν καὶ να παύσων
 να λέγων δι' δὲν εἶναι δυνατόν κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς οἱ
 190 ὁποῖοι ζοῦν ὅπως θέλει, ὁ Θεός καὶ ὁ ὁποῖος ζῇ μέσα
 εἰς τὸν κόσμον καὶ τρώγει μαζί με γυναῖκας ἢ οὐνομι-
 λεῖ με αὐτάς, να παραμένῃ καθαρὸς καὶ κατὰ τὰς σκέ-
 ψεις καὶ ἐνθυμίας καὶ κατὰ τὰς αἰσθήσεις, τὸ σῶμα,
 Ὁ Θεός εἶναι ἀπαθής, χωρὶς κανένα πάθος ὡς πρὸς τὰ
 ὁρατά καὶ γνωρίζω ἐπίσης, ὅτι ἐκεῖνα καὶ δὲν ἔχουν
 τὴν ἱκανότητα να βλέπων με τὰ μάτια τῆς ψυχῆς οὔτε
 να αἰσθάνωνται με τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς, ἔπε δὴ δὲν
 ἀντεληφθῇσαν τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ
 ποὺ εἶπα, θὰ ἀπαντήσουν ὡς ἐξῆς εἰς αὐτὰ ποὺ εἶπα·
 «Ὅτι μὲν ὁ Θεός, λέγουν, εἶναι ἀπαθής τὸ γνωρίζο-
 μεν ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν περὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ
 θεθαίως περὶ τοῦ ἀνθρώπου».

200 Ἄλλὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐπρό-
 λαθε καὶ ἐκλείσαν τὰ στόματα αὐτῶν, μὲ τὸ να εἶπῃ
 ὅτι καὶ ὁ ἀνθρώπος γίνεται θεός κατὰ χάριν, δηλαδὴ
 διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ παναγίου Πνεύματος. Διότι ὅπως
 ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατόν να θρωμισθοῦν ποτε οἱ ἀ-
 κτίτες τοῦ ἡλίου, που φωτίζει τὰς ἀκαθαρσίας, κατὰ

μ. λέει ὁ Ἐγὼς διὰ τὴν ἀκηνοποιεῖν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ, τῆς ψυ-
 χῆς καὶ τοῦ σώματος

τὸν ἴδιον τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν νά μολυνθῇ ἡ ψυχὴ
 ἢ ἡ ὁσεία τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος φορᾷ τὸν
 Θεὸν καὶ ἔχει μέσα του τὴν θείαν χάριν, ἔστω καὶ ἂν
 ὑποτεθῇ ὅτ. κυλισθῇ μέσα εἰς βόρβορον ἀνθρωπίνων
 σωμάτων τὸ καθαρῶτατον σῶμα του, τὸ ὁποῖον εἶναι
 ἀνάρμοστον εἰς τοὺς εὐσεβεῖς· ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλ'
 οὔτε, ἔστω καὶ δι' κλεισθῇ εἰς φυλακὴν μαζί μὲ δεκά-
 210 δες χιλιάδες ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν καὶ μολυσμένων μὲ
 τὴν ἁμαρτίαν καὶ μὲ τὸ σῶμα του γυμνὸν ἐνωθῇ μὲ αὐ-
 τοὺς που θά εἶναι ἐπίσης γυμνοί, θά θλασθῇ ὡς πρὸς
 τὴν πίστιν ἢ θά χωρῶθαι ἀπὸ τοῦ Κυρίου του καὶ θά
 ληομνησθῇ τὴν ὠραιότητα Διότι πολλὰ τέτοια συνέ-
 βησαν μὲ μάρτυρας καὶ ἀγίους, ὅπως εἰς τὴν περίπτω-
 σιν τοῦ μαρτυροῦς Χρυσάνθου καὶ μὲ αἰρικούς ἀλλοὺς
 ἀγίους, καὶ ἐν τούτοις ἐκεῖνοι δὲν ἐβλάθθησαν καθό-
 λου ἀπὸ τὸ -ἐχνησμα αὐτοῦ τοῦ διαβόλου, ἐπειδὴ εἶχον
 τὸν Θεὸν νά κατοικῇ καὶ νά μένῃ ἐντός των

Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ «κατ' εἰκόνα καὶ
 καθ' ὁμοίωσιν» εἴτε ἐπειδὴ διεφύλαξεν αἰτὸ ἐντός του
 ἐξ ἀρχῆς εἴτε ἐπειδὴ ἐφρόντισε νά τὸ ἀποκτήσῃ πάλιν
 220 ἔχει ὁμοίως καὶ τὴν ἱκανότητα νά θλέτῃ κατὰ τὴν φύ-
 σιν. Συνεπὶς αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἐπειδὴ περιπατεῖ «ὡς
 ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως»²⁴, θλέπει ὅλα τὰ πράγματα ὅ-
 πως εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ἐντυπωσιάζεται
 ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὰς ἐξωτερικὰς γυαλάδας, ἀλλὰ
 θλέποντας καθαρὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὁφὴν καὶ φύσιν αὐ-
 τῶν, παραμένει ἀμετακίνητος, προσέχοντας μόνον εἰς
 ἐκεῖνα ποῦ παραμένουν ἀμετάβλητα Βλέπει τὸν χρυ-
 σὸν καὶ δὲν προσέγει τὴν φωτεινότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀν-
 τιληπθάνεται τὴν ἐλικὴν του οὐστάσιν, ὅτι προέρχε-
 ται ἀπὸ τὴν γῆν καὶ εἶναι χῶμα ἢ πέτρα, χωρὶς νά δύ-
 ναται νά ἀλλάξῃ καὶ νά γίνῃ κάτι ἄλλο. Βλέπει τὸν
 ἀργυρον, τὸ μαργαριτάρι, ὅλους τοὺς πολυτίμους λί-
 θους καὶ δὲν παραπλαναται ἀπὸ τὰ ὠραῖα χρώματα,
 230 ἀλλὰ τοὺς θλέπει ὅλους σάν ἓνα ἀπὸ τοὺς συνηθισμέ-
 νους λίθους καὶ θεωρεῖ συγχρόνως αὐτοὺς λάσπην
 Βλέπει πολυτελῆ ἐνδύματα καὶ δὲν ἐκπλήσσεται ἀπὸ

τὴν ποικίλιν των, ἀλλὰ σκέπτεται ὅτι εἶναι, κοπριά
 σκουληκιῶν, καὶ λυπᾶται ἐκείνους ποῦ εὐχαριστοῦνται
 μὲ αὐτά καὶ τὰ περιποιοῦνται ὥς νὰ εἶναι πολύτιμα.
 Βλέπει κάποιον νὰ δοῦνται νὰ καθέται εἰς βασιλικόν
 θρόνον, νὰ σιοδελεῖται ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἀπὸ ἀναρίθμη-
 τον πλῆθος ἀνθρώπων καὶ νὰ φουσκῶνῃ ἀπὸ ὑπερηφά-
 νειαν, ἀντιμετωπίζει τὸ πρᾶγμα ὡς νὰ βλέπῃ ὄνειρον,
 γελῶντας καὶ ἀπαρῶντας διὰ τὴν χονδροὶ δὴ ἀγνοίαν
 τῶν ἀνθρώπων. Βλέπει τὸν κοσμον καὶ εὐρίσκειτα, καὶ
 κυκλοφορεῖ εἰς τὸ μέσον μεγάλης πόλεως — ἐπικαλοῦ-
 μαί, ὡς μαρτυροῦν τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος πραγματοποιεῖ
 αὐτὰ ἐντὸς μας — ὡς νὰ ἵστανται μόνος αὐτὸς εἰς
 ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ ὡς νὰ ᾤετο εἰς ἔρημον ἀ-
 θῆτον εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὡς νὰ μὴ ἔχη καμμί-
 αν σχέσιν μὲ κατενα ἢ νὰ μὴ γνωρίζῃ κανένα ἀπὸ τοὺς
 ἀνθρώπους τῆς γῆς τοιοῦτοτρόπως συμπεριφέρεται.

240

Αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὁ ἄνθρωπος, λοιπὸν, καὶ ὅταν
 βλέπῃ γυναῖκα ποῦ νὰ ἔχη σωματικὴν ὡραιότητα, δὲν
 προσέχει τὴν θάλλοισαν διαρροίαν τοῦ προσώπου, ἀλ-
 λά ὡς σατίλαν * ἀκαθαρσίαν καὶ ὡς νὰ ἔχη ἤδη ἀ-
 ποθάνει καὶ νὰ ἔχη γίνῃ ἐκεῖνα ποῦ πραγματι ἡμέρα
 μὲ τὴν ἡμέρα γίνεται (δηλαδὴ φθείρεται), τοιοῦτοτρό-
 πως βλέπει αὐτὴν αὐτῆς δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ ὁ νοῦς
 νὰ περιεργασθῇ ἡδονικὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἀνθηρότητα,
 ἀλλὰ θὰ προχωρήσῃ καὶ θὰ ᾤδῃ τὴν ὑπάρχουσαν εἰς τὸ
 ἐσωτερικὸν τῆς ἐλ.κὴν φθαρτότητα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶ-
 ναι κατασκευασμέ.ον ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Διότι καὶ
 τί ἄλλο εἶναι, τὸ σῶμα παραχυλὸς τροφῆς τοῦ μασθῆ-
 κε καλὰ; Ἐάν δὲ θὰ ἠθέλε νὰ σπουδάσῃ καὶ τὴν ἐξω-
 250
 τερικὴν ὡραιότητα γνωρίζῃ ἀπὸ τὰ δημιουργήματα
 νὰ θαυμάζῃ ὅπως ἀρμόζει τὸν δημιουργόν²⁵, καὶ ὅχι νὰ
 λατρεύῃ τὰ δημιουργήματα παρὰ τὸν δημιουργόν²⁶
 τοιοῦτοτρόπως (δηλαδὴ ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὡραιό-
 τητα τῶν δημιουργημάτων) γνωρίζῃ τὸν δημιουργόν
 καὶ ὁ νοῦς του ἀναστάνει εἰς τὴν θεώρησιν Ἐκείνου καὶ
 κεντρίζει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν γνώσιν τοῦ δημιουργοῦ.

25. Σ. Σολ. γ' 5

26. Ρωμ. α' 25

μέ την θαύθειαν τῆς ὁποίας προχωρεῖ εἰς τόν θεῖον πό-
θον καί συγχρόνως εἰς τα δάκρυα τῆς μετανοίας καί
μεταφερεται τελείως ἔξω ἀπό τὰ ὁρατά καί ἀπό τὰ δη-
μιουργήματα ἀποχωρῶντα

260

Ὅπως ἀκριβῶς δὲ λαβὴ το φῶς τῶν σωματικῶν
μας ματιῶν στέλλεται ἀπὸ ἡμᾶς εἰς κάθε μέρος καί,
ἀφοῦ τεράσιον ἀπο ὅλα ὅσα εἰσιοκονταί ἐνώπῳν μας
μέ τὴν δύναμιν τῆς ὁράσεως, καθάλου δὲν ἀκαθαρτί-
ζεται ἀπὸ αἶτα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἰδιὰ τέρως ἀκάθαρ-
τα καὶ ἀσχημα ὅσα θέλει, ἀλλὰ στρέφομεν αὐτὸ πρὸς
ἀλλὰ πράγματα καθαρὰ καὶ, καλὴν, τοιοῦτοτρόπως
καὶ ὁ νοῦς τῶν ἁγίων, καὶ αἱ ἀκόμη σκυμν καὶ ἀτεισιση
θωμερὰ καὶ αἰσθρὰ πάθη, δε. θωμίζονται Δ ὅτι, ὁ
νοῦς αὐτῶν εἶναι γυνὸς καὶ ἀπηλλαγμένους ἀπὸ κάθε
ἐπιθυμίαν του προέρχεται ἀπὸ ἀμαρτωλὰ πάθη Ἐάν
ὅμως θελήσῃ κάποτε νὰ προχωρήσῃ καὶ εἰς αὐτῶν τὴν
παρατήρησιν, δὲν τὸ κάμνει διὰ κανένα ἄλλον λόγον,
παρὰ διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ καλὰ τὰς διαφόρους ἀ-
μαρτωλὰς κινήσεις καὶ ἐνεργείας τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ
ποῦ αὐτὰ ἐρεθίζονται καὶ δραστηριοποιούνται, καὶ με-
ποῖα φάρμακα καταιωλεμούνται, καὶ ἐξαφανίζονται
270 πάλιν, ἔπως ἀκριβῶς ἀκούομεν νὰ κάμνουν οἱ ἱατροὶ
καὶ ἔχομεν ἀκευσεῖ ὅτι ἔκαμνον καὶ οἱ παλαοὶ συνά-
δελφοὶ τῶν Διότι τί ἔκαμνον, Ἄνοιγαν τοὺς νεκροὺς,
διὰ νὰ μελετήσουσιν τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος καὶ
νὰ ἐντοπισοῦν τὴν θέσιν τῶν διαφόρων ὀργάνων του,
ὥστε ἀπὸ ἐκείνους νὰ γνωρίζουν τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὸ
ἐσωτερικὸν τῶν ζωντανῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ προστα-
θοῦν νὰ θεραπεύουν εἰς τοὺς ἄλλους τὰς ἀσθενείας ποῦ
δὲν φαίνονται. Κάτι ἀναλογον ἀσφαλῶς πρῶττει καὶ
ὁ πνευματικὸς ἱατρός, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ θεραπεύῃ τὰ
πάθη τῆς ψυχῆς με τὴν γνῶσιν ποῦ βασίζεται εἰς
τὴν προσωπικὴν του πείραν καὶ διὰ νὰ κάμω εἰς σὲ
πλεον παρὰστατικὴν διὰ τοῦ λόγου τὴν ἐφαρμοζομέ-
νην ἀπὸ αὐτὸν ἀποτελεσματικὴν καὶ μεθοδικὴν θερα-
πειαν, θὰ χρησιμοποῖ ὡς ἓνα παράδειγμα διὰ νὰ γί-
νῃ ἡ διήγησις περισσότερον συγκεκριμένη

280

Πργαίνει, πρὸς τὸν πνευματικὸν ἱατρὸν κάποιος ἄρ-
ρωστος, τελείως νάρκωμένος ἐξ αἰτίας τοῦ πάθους, ὁλό-
κληρος ταραγμένος κατὰ τὸν νοῦν ἀντὶ νὰ ζητῇ θερα-

πείαν ζητεῖ ἐκεῖνα που θλάπτουν ἐκεῖνα δηλαδὴ πού
 μεγαλυνουν τὸ πάθος καὶ ἐπιφέρουν ἀκαρ.αίως τὸν
 θάνατον. Βλέπει, λοιπόν, αὐτὸν ὁ φιλόανθρωπος καὶ συμ-
 πανετὶ κὸς Ιατρός, ἀντιλαμβάνεται τὴν ταθησιν τοῦ ἀ-
 δελφοῦ, τὸ ἐρέθισμα τοῦ παθους, τὸν ὄγκον τῆς ψυχῆς
 του, θλέπει, τὸν ἀρρωστον νὰ ἔχη φθάσει ὁλόκληρος εἰς
 τὰ προθυρα τοῦ θανάτου. Ὑτάρχει ἄραγε περίπτω-
 σις κάποιοις νὰ ἐρωτευθῇ αὐτόν, διὰ νὰ θυμηθῇ καὶ
 πάλιν τοὺς ἀσυναρτήσιους λόγους ἐκείνων; Νομίζω
 ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς περισσότερον σεξουαλικῶς ἀ-
 συγκρατήτους ἀνδρας θὰ αἰσθανθῇ κάτι τέτοιο πρὸς
 τὴν ἀσθενοῦσαν ἢ τὸν ἀσθενοῦντα, πού ὁδηγεῖται πρὸς
 290 τὸν θάνατον, πολὺ δὲ περισσότερον οἱ εὐρεθεῖς καὶ οἱ
 φοβούμενοι τὸν Θεὸν Ιατροί. Ἄλλ' ἀφοῦ ἀποχαιριτίσω-
 μεν τοὺς λόγους δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι πράγματι
 ἐκτὸς ἑαυτῶν ἐξ αἰτίας τοῦ παθους ὡς ἐπανέλθωμεν
 διὰ νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἀφήγησιν τοῦ παραδείγματος.
 Ὅταν, λοιπόν, ἴδῃ ὁ πνευματικὸς κα' τέλειος γνώστης
 τῶν ψυχῶν Ιατρός τὸν ἀδελφὸν νὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν
 καταστάσιν που εἴπωμεν δὲν ἀναφωνεῖ ἀμέσως ἀπὸ ὀρ-
 γήν, οὔτε τὸν ἀποφεύγει, οὔτε λέγει: «Αὐτὰ πού ζη-
 τεῖς εἶναι φανερά καὶ προκαλοῦν τὸν ψυχ.κὸν θάνα-
 τον καὶ δὲν σοῦ διδῶ αὐτὰ που σὺ θεωρεῖς ὡφέλιμα»
 καὶ δὲν φέρεται ἔτσι διὰ νὰ μὴ τυχὸν φύγῃ καὶ πάῃ εἰς
 ἄλλον, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνίδεος ἀπὸ τὰ πάθη αὐτὰ καὶ
 πεθάνῃ τὴν ὅσον ὥραν ἀλλὰ τί κάμνει, τὸν δέχεται
 300 μὲ καλωσύνην, τὸν κρατεῖ πλησίον του, τὸν παρηγο-
 ρεῖ, δεκνύει πρὸς αὐτόν κάθε ἀγαπὴν μαζί καὶ ἀπλό-
 τητα, διὰ νὰ πληρωφρῆσῃ αὐτόν, ὅτι καὶ μὲ τὰ φάρμα-
 κα πού ὁ ἴδιος ἐζητῆσε, μὲ αὐτὰ καὶ θὰ τὸν θεραπεύ-
 σῃ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του θὰ ἱκανοποιήσῃ

Ὑπάρχουν πράγματι μερικοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι θα-
 ρεῖα ἀρρωστοὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἐποφέρουν ἀπὸ θα-
 ρεῖα νοσήματα καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπιζητοῦν ἐκεῖνα πού ἐπι-
 δεινώνουν τὴν πάθησιν των κα' ἐνῶ πιθανόν ἢ πάθησις
 καθενὸς ἀπὸ αὐτοὺς νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀπὸ εἰ-
 δικὴν δίαίταν καὶ ἀποφυγὴν ὧσων προκαλοῦν εὐχα-
 ρίστησιν, αὐτοὶ ἀντιθέτως ζητοῦν νὰ τρωγοῦν τροφὰς
 πού προκαλοῦν τὴν φθοράν καὶ νὰ χορτασθοῦν ἀπὸ αὐ-
 τὰς. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ἀκριβῶς, καθὼς ἐπρόλαβα καὶ

310 εἶπα, ὁ πεπειραμένος πνευματικῶς ἰατρός δὲν σπεύδει
 ἀμέσως νὰ ἀποκορύσῃ — ἀρνηθῇ τὰ ζητούμενα ἀπὸ
 τὸν ἀσθενῆ — ἀλλ' ὑποσχεταὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὅλα ὅ-
 σα ζητεῖ· ὁ ἀρρώστος, ὥσάν νὰ προκρίνεται διὰ τὰ
 γυμναστικά ὠφέλιμα, τρέχει δὲ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἐπιθυ-
 μίας του, ὁ ἰατρός δὲν τοῦ φαιερώνει αὐτὰ πού
 σκέπτεται, νὰ τοῦ δώσῃ καὶ ὁ μὲν ἀρρώστος περιμένει,
 μὲ πολλὴν χαρὰν νὰ πάρῃ σὺτὰ πού ἐπιθυμεῖ, ὁ πνευ-
 ματικῶς ἰατρός δὲν ἐπειδὴ εἶναι σοφός, κατὰ μὲν τὰ
 φαινόμενα τοῦ δεικνύει φάρμακα ὅμοια μὲ ἐκεῖνα πού
 ζητεῖ, ὡς πρὸς ἐκεῖνα πού κρύπτει δὲν διαφορετικὰ
 μὲν κατὰ τὴν γεῦσιν, παρὰξενια δὲ ὡς πρὸς τὴν θερα-
 πευτικὴν ἰδιότητα. Διότι ὁ ἀσθενὴς ἀγγίζει μόνον τὰ
 φάρμακα, καὶ μὲ μόνην τὴν ἐπαφὴν χωρὶς κόν νὰ τὸ πε-
 ριμένῃ δέχεται τὴν θεραπείαν· καὶ σταματᾷ μὲν ἀμέ-
 320 σως ὁ ὄγκος τοῦ πάθους, τὸ δὲ τραῦμα ἐξαφανίζεται,
 τελείως, καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προηγουμένως ἐπιθυμοῦ-
 σε διακασῶς, αὐτὰ πλέον δὲν θέλει οὔτε κόν νὰ τὰ θυ-
 μᾶται. Καὶ εἰδέγεται νὰ ἴδῃ κανεὶς νὰ γίνεταί θαῦμα
 μεγαλύτερον ἀπὸ κάθε περιγραφὴν χωρὶς δηλαδὴ καμ-
 μίαν ἄλλην βοήθειαν, μὲ μόνον τὸ ἀγγίγμα καὶ τὸ κοί-
 ταγμα τῶν ἱατρικῶν φαρμάκων κάμνει (ὁ πνευματι-
 κός) νὰ θεραπεύωνται οἱ ἀσθενεῖς, νὰ ὑποχωροῦν τὰ
 τραύματα καὶ ὁ ὄγκος αὐτῶν καὶ νὰ σταματᾷ ἡ δίψα
 τῆς ἁμαρτίας πού τοὺς οἰογίζει, καὶ αὐτοὶ πού μέχρι
 τότε πεννοῦσαν, διὰ τὰ φθοροποιὰ καὶ θλαθερά φαγη-
 τὰ ἔκτοτε νὰ ἐπιθυμοῦν περισσότερο τὰ ὠφέλιμα καὶ
 αὐτοὶ (οἱ θεραπευθέντες) νὰ διηγοῦνται εἰς πολλοὺς
 τὰ θαυμαστά πού ἐπε-ἔλεσεν ὁ ἰατρός καὶ τὴν κατα-
 πηκτικὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον πού μετεχειρίσθη
 οὗτος²⁷.

330 Ἄς ἀκούσουν σὺτὰ ὅσοι εἶναι πνευματικῶς ὑγιεῖς
 καὶ ὡς ἀντιληφθοῦν τὸ νόημα αὐτῶν πού μᾶς ἐλέχθησαν
 κατὰ τρόπον ἀνιγματοειδές, ἐάν θεθαίως ἐδέχθησαν ἐν

27 Ὅσοι ἐπιμαθήσαν τὸ θεῖον μὲ ὁδοῦ ἔργον τοῦ πνευματι-
 κοῦ ὁδηγοῦ ἀφείλουν ἐάν βέλουν νὰ ἐκτελεῶσιν τὴν ἀποστολὴν των,
 νὰ μελετήσουν ποσοτικῶς τὸν παρόν-^{τα} λόγον. Ἡ ἀφέλεια δὲ εἶ-
 ναι βίβλη. Ἀπ' ἐνὸς μὲν θὰ διαπιστώσων ὅτι εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὸ φέ-
 ρουν εἰς πέρας, ἀπ' ἑτέρου δὲ θὰ μὴ μὴν πᾶς κῆρυξ νὰ τὸ ἀπλήρουν.

τος των καὶ τὴν χάριν τῆς θείας γνώσεως. Διότι αὐ-
τά οἱ ἀσθενεῖς δὲν τὰ ἐγνώρισαν, καλότερον δὲ νὰ
εἶπω ὅτι δὲν γνωρίζουν κανὲν ὅτι εἶναι ἀρρώστοι. Αὐ-
τους δὲ οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστα-
σιν ποῖος ἀραγε θὰ τοὺς πείσῃ διὰ τοῦ λόγου ποτὲ ὅ-
τι ὑποφέρουν ἀπὸ ἀσθένειαν; Διότι θεωροῦν ὑγείαν τὸ
νὰ κάμνουν τὰ θελήματα τοῦ σώματος²⁸ καὶ νὰ κά-
μνουν ὅλα ὅσα ἱκανοποιεῖν τὰς σωματικὰς των ἐπιθυ-
μίας κα' προτιμήσεις καὶ ὅπως ἀκριβῶς κανεῖς δὲν θὰ
δυνηθῇ τοὺς παράφρονες καὶ μανιακοὺς νὰ τοὺς κάμῃ
ποτὲ νὰ ἀκροθουῖν ὅτι εἶναι τρελλοί, τοιοῦτοτρόπως καὶ
ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι κυλῶνται μέσα εἰς τὰ πάθη καὶ
κρατοῦνται ἀπὸ αὐτὰ δέσμιοι χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται.
340 ται ὅτι εἶναι ὑποδουλωμένοι ποτὲ καεῖς δὲν θὰ τοὺς
πείσῃ ὅτι εὐρίσκονται κυρτευμένοι ἀπὸ τὰ κακὰ οὔτε
θὰ τοὺς κάμῃ νὰ μεταβῇ τοῦν πρὸς τὸ καλότερον. Ἐ-
πειδὴ ἡλιαδὴ εἶναι τυφλοὶ καὶ ἐπειδὴ δὲν πιστεύουν
ὅτι κάποιος ἄλλος βλέπει, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ζοῦν
ἐστερημένοι κα' τῆς ὁρασεως, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ
πειθῶνται ὅτι εἶναι, δυνατόν καὶ νὰ ἴδουν διότι ἐάν
ἐτείσθοντο, ἀσφαλῶς θὰ ἐζητυῖσαν καὶ νὰ ἴδουν, καὶ ἀ-
φοῦ θὰ ἀποκτοῦσαν πάλιν τὴν ὁρασίαν των θὰ ἐβλεπον
καθαρὰ καὶ θὰ ἐγνωρίζαν ἐκεῖνους ποῦ εἶναι σταυρω-
μένοι διὰ τὸν κόσμον. Ἄλλ' ἐπεὶ δὲν θέλουν νὰ ἀπαλ-
λαγοῦν ἀπὸ τὰ πάθη θουλωνοὺν θεληματικῶς τὰ
αὐτιά των καὶ δὲν θέλουν νὰ προσέχουν καὶ εἰς τὸν Ἀ-
πόστολον, ὁ ὁποῖος λέγει τὸ ἐξῆς· «Ἐμοὶ κόσμος ἐ-
σταύρωται καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ»²⁹ «Ὡς δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ
350 δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»³⁰, καὶ ἄλλου· «Νεκρώσατε οὖν
τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν,
κάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν»³¹. Ἐ-
κεῖνος, λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ὡς πρὸς τὸν κόσμον
—διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἐννοία τῆς σταυρώσεως— καὶ δὲν
ζῇ πλέον αὐτός, ἀλλὰ ζῇ ἐντός αὐτοῦ ὁ Χριστός, ποῦ
ἐνεκρώθη κατὰ τὰ γήινα μέλη του, δηλαδή ὡς πρὸς

28 Εφ θ' 3

29 Γαλ σ' 14

30 Γαλ θ' 28

31 Κολ γ' 5

τάς γεμάτας ἀμαρτωλά πάθη σωματικές αἰσθήσεις, ὥστε νά ἀπαλλαγῇ ἀπό κάθε πύθος καί κάθε κακὴν ἐπιθυμίαν, πῶς εἶναι δυνατόν, τές μου, νά αἰσθανθῇ τὸ κέντρισμα ἀκόμη καὶ τοῦ παραμικροῦ πάθους, ἢ νά αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην κάποιας ἀπολαύσεως, ἢ νά ἀναστατωθῇ ὁλοκληρὸς ἡ καρδιά του,

360

Ἐάν δέ ἐφαλουθῇς νά μὴ πιστεῦς καὶ νά διστάζης, πρόσεχε ἐναντίον τινος στρέφεις τὰς κατηγορίας καὶ ποῖον θεμερεῖς ὅτι μετέχει εἰς τὴν διάπραξιν τῆς ἀμαρτίας. "ὦ, ποια θρασύτητα! Ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸν Χριστὸν ζωντανόν νά κατοικῇ ἐντός των, οὐ λέγεις ὅτι στρέφουν τὴν καρδίαν των πρὸς τὴν ὕδον, "Ἀρα σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν σου γνωμὴν ὁ Χριστὸς ἔχει γίνεαι συμμέτοχος εἰς τὴν διαπραξιν τῆς ἀμαρτίας, αὐτὸς ὁ ὁποῖος δὲν διέπραξεν ἀμαρτίαν, ὥστε εὐρέθη κακὸ τῆς καὶ πονηρίας εἰς τὸ στομα τοῦ³², αὐτὸς ὁ ὁποῖος σηκώνει τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου³³ καὶ καθαρίζει ἀπὸ κάθε ἀμαρτωλὸν πύθος τὰς ψυχάς, ποὺ ἠνῶθησαν μαζὶ του, Δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ἀκόμη, ὅτι αὐτὰ ποὺ ὑποστηρίζεις ἀποτελοῦν θλασφημία ποὺ στρέφεται ἐναντίον αὐτῶν ποὺ ἐγὼ λέγω, Δὲν οὐ πιάνει φρικὴ καὶ ἀφοῦ κλείσης τὸ στόμα σου μὲ τὸ χέρι³⁴ δὲν ἀναγκάζεις τὴν γλῶσσαν σου νά μὴ ομιλῇ δι' ἐκεῖνα τὰ ὑποῖα δὲν ἐδοκίμασες ἀκόμη οὐτὲ μὲ τὸν νοῦν ἀπέκτησες τὴν γνώσιν αὐτῶν, καὶ αὐτὰ μὲ τὰ μάτια δὲν τὰ εἶδες, οὔτε ἐχώρησεν ἡ ἀκοή σου τὸ μέγεθος αὐτῶν, Δὲν γνωρίζεις ὅτι σὲ περιγελοῦν ὡς ἀναισθητόν, ὅταν προσπαθῇς νά ὁμιλῇς δι' αὐτὰ, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν πείραν αὐτῶν ἐμπράκτως καὶ διὰ τοῦ λόγου, ἐπειθὲ ὥσάν ἀδασὴς ποὺ εἶσαι λέγεις ἄλλα ἀντὶ ἄλλων;

370

Ἐάν μὲν, λοιπόν, ἀπέκτησες τὴν θείαν χάριν, ἔχεις ὅλο τὸ δικαίωμα νά ὁμιλῇς ἐλευθερῶς καὶ δι' ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν χάριν καὶ νά θεολογῇς ἀνεμπодίστως περὶ τοῦ πραγματικοῦ Θεοῦ ὅχι μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ δύνασαι νά ὁμιλῇς καὶ διὰ τὰ κατὰ χάριν παιδιὰ τοῦ

380

32 Α' Πτρ. 8 22. 'Ησ. νγ' 8.

33. 'Ιω. α' 29

34 Πρδλ. Παρ. λ' 32

Θεοῦ καί, ὅσον εἶναι, δυνατόν εἰς ἄνθρωπον, μίλησε ἐ-
 λειθέρως εἰς ἔλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔγιναν ὁμοιοί
 μέ αὐτὸν δια τῆς χάριτος. ὅπως εἶναι οἱ ἄγ. οἱ δοῦλοι
 τῆς δόξης του. Ἐάν ὁμως παραδέχεσαι —και καλὰ κά-
 νεις— ὅτι δὲν ἀπέκτησες τὴν θεϊκὴν χάριν, οὔτε ἡσθάν-
 θης τὸν ἑαυτὸν σου ὅτ' ἐγὼ νε νεκρὸς ὡς πρὸς τὸν κό-
 σμον, οὔτε ἀτελεθῆθης τὸν ἑαυτοῦ σου νὰ ἀναστῇ εἰς
 τὸν οὐρανὸν ὥστε νὰ κριθῇ μόνον ἐκεῖ καὶ νὰ μὴ φαί-
 νεται, οὔτε μετεφερθῇς ἔξω ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, κα-
 θὼς λέγει ὁ Παῦλος, εἴτε μέ τό σῶμα εἴτε χωρὶς τό σῶ-
 μα³⁵, οὔτε διεπιστώσας ὅτι ὁ ἑαυτός σου μετεβλήθη ὁ-
 λόκληρος καὶ κατω κατοίον τρόπον ἔγινε πνεῦμα διὰ
 390 τῆς τελείας ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν σάρκα³⁶, ὥστε νὰ συγ-
 κρίνῃ καὶ νὰ ἀξιολογῇ τὰ πνευματικά μέ τὰ πνευματι-
 κά³⁷ τότε δικαίᾳ δὲν προτιμᾷς ἀντὶ τῆς ὁμιλίας τὴν κα-
 λὴν σωπὴν καὶ ἔν ἐτ διώκεις μέ μετάνοιαν καὶ δά-
 κρυα νὰ μάθῃς καὶ νὰ ἀποκτήσῃς αὐτά ἀλλὰ θέλεις
 κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ λέγῃς ἀνοησίας διὰ πράγμα-
 τα περὶ τῶν ὁποίων δὲν ἀπέκτησες τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν
 καὶ ἀγαπᾷς καὶ ὀνομάζῃσαι ἅγιος χωρὶς νὰ διαθέτῃς
 αὐτά καὶ νὰ ἐμφανίζῃσαι (συμπερ φέρεσαι) ὥσάν νὰ ἡ-
 χῃς κιόλας σωθῇ, καὶ νὰ ἔχῃς τό Ὁράσας νὰ παίρνῃς ἐ-
 πάνω σου (ὡς πνευματικός) ἕνας σκέψεις καὶ νὰ διδά-
 σκῃς ἄλλους, Δὲν κεραιύεσαι ἀπὸ φρίκην νὰ ὀδηγῇς ἄλ-
 λους πρὸς τό φῶς, καθ' ἣν στιγμήν σὺ ὁ ἴδιος εἶσαι στε-
 ρημένος τοῦ θεοῦ φωτός³⁸, Δὲν φοβᾷσαι νὰ ποιμαί-
 νῃς ἀδελφους, σὺ ὁ ὁποῖος εὗρίσκεσαι, ἀκόμη εἰς τό
 400 σκοιᾷδι³⁹ καὶ δὲν ἀπέκτησες οὔτε τό μάτι ἐκεῖνο τό ὁ-
 ποῖον βλέπει τό ἀληθινόν φῶς⁴⁰, Δὲν αἰσθάνεσαι ἐν-
 τροπήν νὰ θεραπεύῃς ἄλλους, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶσαι ἀσθε-
 νής καὶ δὲν δύνασαι νὰ ἀντληθῇς τὴν ὑπαρξίν οὔτε
 τῶν ἰδικῶν σου πληγῶν, Πές μου λοιπόν, σέ παρακα-
 λῶ. ἔάν δὲν διεπίστῳσας ὅτι ὁ ἑαυτός σου ἀπέκτησε τὴν

35 B Κορ. θ' 2

36. Πρὸς Κολ. θ' 11 A Πτρ. γ' 21

37. Α' Κορ. θ' 13

38. Πρὸς Μιθ σ' 23.

39. Μιθ 6 18 Ηρ. θ 2.

40. Ιω α β

ἀπάθειαν καὶ δὲν ἡσθάνθης τὸν χωρὶς πάθη Θεὸν νὰ κατοική μέσα σου, ἀπὸ ποῦ ἄλλου ἐπηρες τὸ θάρρος, ὥστε νὰ τολμήσης νὰ ὑπεισέλθης εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀπαθῶν καὶ νὰ ὑπηρετῇς εἰς τὰ ὑπουργήματα τῶν ἀγίων δούλων τοῦ Θεοῦ;

Πρόσεχε μὴ τυχὸν καὶ ἐπιτολῆς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου νὰ ἀνέλθης εἰς ξένα ἀξιώματα καὶ αὐχετα μὲ τὴν κατάστασιν σου ἰερά λειτουργήματα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ριφθῇς εἰς τὸ ἀπαισιὸν σκοτάδι τῆς κολάσεως⁴¹ ὡς περ. φρονητῆς τοῦ θείου θελήματος καὶ αὐθόσῃς καὶ
 410 ἀχρηστος ὑπηρετῆς. Πρόσεχε μὴ τυχὸν εὐρεθῇς γυμνὸς ἀπὸ τὸ ἐνδυμα καὶ τὸ ἀφίωμα τοῦ συγκλητικοῦ, τὸ ὁποῖον νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψιν σου διὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ ἀφοῦ δεθῇς, εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ποῦ εὐρίσκεσαι, εἰς τὰ χέρια συγχρόνως καὶ τὰ πόδια, θὰ ριφθῇς μέσα εἰς τὴν φωτὶ ἀν τῆς κολάσεως ποῦ θὰ καίῃ α'ωνίως⁴². Πρόσεχε μὴ τυχὸν ἐπιχειρήσης νὰ ποιμάνῃς τοὺς πιστοὺς, προτοῦ δυνηθῇς νὰ ἀποκτήσης πραγματικὸν φίλον τὸν καλὸν Ποιμένα⁴³, ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν τίποτε ἄλλο δὲν θὰ κερδίσης ἔχε το ὅπ' ὄψιν, παρὰ νὰ δώσης λόγον εἰς τὸν Θεόν, ὅχι μόνον διὰ τὴν ἰδικὴν σου ἀνάγκη, ὅπῃ, ἄλλα καὶ διὰ τὰ λογικά πρόβατα, τὰ ὁποῖα ἔχασες ἀπὸ ἑλλειψιν πείρας καὶ ἐξ αἰτίας τῶν παθῶν σου. Πρόσεχε, παρακαλῶ, νὰ μὴ ἀναλάβῃς στοὺς ὤμους σου καθήκον ξένα χρέη τὴν στιγμὴν τοῦ ἐσθ' εἶσαι εἰς κάτι ὀφειλέτης· μὴ τολμήσης ὡς πνευματικὸς νὰ συγχωρήσης ἁμαρτίας αὐτὸν ὁ ὁποῖος δὲν ἀπέκτησες εἰς τὴν καρδίαν σου ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σηκώνει εἰς τοὺς ὤμους του τὴν ἁμαρτίαν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου⁴⁴. Πρόσεχε, ἀδελφέ, νὰ μὴ κρίνῃς τὸν συνάνθρωπόν σου, προτοῦ ὁ ἴδιος γίνῃς σχολαστικὸς κριτὴς τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ἐρευνητῆς τῶν ἰδίων σου σφαλμάτων καὶ πάρης θ. καίαν ἀπόφασιν ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ ἀπαλ-
 420 λάξῃς αὐτὸν τῆς ἁμαρτίας μὲ δάκρυα καὶ πένθος με-

41. Mtθ. κε 30

42. Mtθ. κε 13

43. Ιω. ι' 14

44. Πρδλ. Ρωμ. η' 2

ταιοίαις καὶ τότε, ἀφοῦ γεμισθὴ δολόκληρον τὸ ἐσωτε-
ρὸν σου ἀπὸ τοῦ ἁγ.ον Πνεῦμα καὶ τοιουτοτρόπως ἀπαλ-

λαγείς ἀπὸ τὸν νόμον (= τὰ δεσμά) τῆς σάρκας καὶ
ἀπὸ τὸν θάνατον ποῦ προκαλεῖ ἡ ἁμαρτία, θά τοποθε-
τηθῇς ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ κρίνης τοὺς ἄλλους
ὡς δικαίος κριτής, ὅ,τι θά ἐκλεγῇς καὶ θά ἐγκαταστα-
θῇς εἰς αὐτὸ τὸ ἀξίωμα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεῦ-
ματος.

430 Παρατήρησε, λοιπόν, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄρχον-
τας τοῦ κόσμου δὲν τολμᾷ νὰ ἀναρριχηθῇ εἰς τὸ ἀξί-
ωμα ποῦ κατεχει, ἐὰν προηγουμένως δὲν συμπεριλη-
φθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὸ τάγμα τῶν ἀξιωματιώ-
χων. Καὶ ἐὰν εἰς τὰ ἀνθρώπινα ἀξιώματα ἐπικρατῇ
τέτοια τάξις καὶ τόσον μεγάλος φόβος, μὴ τυχόν καὶ
συγκρουσθῇ μὲ τὸν ἐπιγειὸν βασιλεῖα, πόσον ἄρα σε
βασμὸν ὀφείλομεν νὰ ἀποδίδωμεν ἡμεῖς εἰς τὰ ἀξιώ-
ματα τοῦ Θεοῦ, ὥστε αὐθαιρέτως καὶ μὲ ἰδὴ κῆν μας
πρωτοβουλίαν καὶ τροποῦ προσκληθοῦμε ἀπὸ τὸν Θε-
ὸν νὰ ἀναμεγυνώμεθα μὲ τὰ θεῖα με ἀποτέλεσμα νὰ
παραδιδώμεθα εἰς τὰ τιμωρὰ χέρια τοῦ ζωντανοῦ Θε-
οῦ⁴⁵. Φοβήσου, ἄνθρωπε, καὶ δεῖξαι σεβασμὸν εἰς τὴν
μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἀποδειχθῇς νὰ ἔχῃς μι-
κρότερον φόβον πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἐπουράνιον βα-
440 σιλέα, ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ αἰσθάνονται οἱ κοσμικοὶ ἄρ-
χοντες πρὸς τὸν ἐπίγειον βασιλέα· αὐτεὶ πάλιν νὰ πα-
ρασύρεσαι ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν φιλαρχίαν καὶ
γίνεις περιφρονητὴς τοῦ πλούτου τῆς ἀγαθότητος καὶ
τῆς μακροθυμίας⁴⁶ του, ὅ,τι αὐτὸς ἐξουσιάζει τὰ πάν-
τα καὶ εἶναι φοβερός κριτής ὄλων, ὁ ὅποιος ἀνταποδί-
δει εἰς τὸν καθεὶνα σύμφωνα μὲ ὅσα πράττει καὶ σκέπτε-
ται⁴⁷· ἀλλ' ὅπως αὐτοὶ φοβοῦνται τὸν ἐπίγειον βασι-
λέα, κατὰ τὸν ἰδίον τουλάχιστον τρόπον καὶ εἰς τὸν ἰ-
δίον βαθμὸν νὰ ἀποδίδῃς τὴν τιμὴν καὶ τὸν σεβασμὸν
πρὸς τὸν οὐράνιον βασιλέα καὶ Θεόν, ὥστε, μὲ τὸ νὰ

45 Ἐβρ. 1' 31

46 Ρωμ. 8 4.

47 Ρωμ. 8 8

τιμᾶς καὶ νὰ φοβᾶσαι αὐτόν· νὰ δυνηθῇς νὰ τηρῇς τὰς
 ἰδικὰς τοῦ ἐντολᾶς καὶ ἀφοῦ πρᾶξοις μάστις τὸν ἑαυ-
 τόν σου διὰ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν, νὰ ἀξιωθῇς νὰ
 γίνῃς κατοικίᾳ τῆς τρισυποστάτου δόξης τοῦ συμφωνοῦ
 450 μὲ τὰς ἀληθεστάτας ὑποσχέσεις τοῦ Διότι λέγει. «Ὁ
 ἀγαπῶν με τὰς ἐντολὰς μου τηρήσει, καὶ γὰρ ἀγαπήσω
 αὐτόν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν»⁴⁸ καὶ πάλιν «Κά-
 γὰρ καὶ ὁ Πατήρ μου ἐλεισόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ
 ποιήσομεν»⁴⁹

«Ὅταν δὲ γίνῃς τέτοιος δὲν θὰ ζῇς πλέον διὰ τὸν
 ἑαυτόν σου, ἀλλὰ θὰ διαπιστώσῃς ὅτι ὁ ἑαυτός σου ἔ-
 χει γίνῃ νεκρός διὰ τὸν κόσμον, ἐπειδὴ θὰ φέρῃς μαζὶ
 σου ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νεκράν τὴν σάρκα καὶ τελείως ἀδρα-
 νῇ διὰ νὰ διαπράξῃ τὴν ἁμαρτίαν· θὰ ζῇς δὲ μόνον διὰ
 τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτοῦ θὰ δραστηριοποιῇσαι καὶ
 θὰ κινήσῃς καὶ ἀφοῦ διαπιστώσῃς ὅτι ὁ ἑαυτός σου ἔ-
 φθασεν εἰς τόσον μεγάλην δόξαν, τότε θὰ φωνάξῃς μὲ
 460 μὲ καρδίαν πλήρη χαρᾶς «Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου, ὅ-
 τι ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ἡλευθέρωσέ με ἀπὸ
 τοῦ νόμου καὶ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας»⁵⁰. Ἀπὸ τό-
 τε καὶ εἰς τὴν ἐξῆς δὲν θὰ θλέτῃς καμμίαν διαφορὰν με-
 ταξὺ ἀνδρός καὶ γυναικος, οὔτε θὰ ὑποστῇς καμμίαν
 ψυχικὴν θλάσιν· ἀπὸ ἐκεῖ, ἐπειδὴ θὰ ἔχῃς ἀποκτήσῃς
 τὴν φυσικὴν ἰδιότητα τῆς ἀπαθείας καὶ δὲν θὰ θλέτῃς
 πλέον τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ (καὶ ἰδίως τὰ πρόσωπα
 τοῦ ἑτέρου φύλου) ὥς μετὰ ἱκανοποιήσεως σαρκικῶν
 ἐπιθυμιῶν· ἀλλὰ ἐνῶ θὰ συναισθεύεσθαι καὶ θὰ συ-
 νομιλῇς μὲ ἀνδρας καὶ μὲ γυναῖκας καὶ θὰ τοὺς φιλῇς,
 θὰ παραμείνῃς ἄθικτος καὶ ἀμετακίνητος ἀπὸ τὴν φυ-
 σικὴν θέσιν καὶ στάσιν τῆς ἀρετῆς, καὶ θὰ παρατηρή-
 σῃς καὶ προσέξῃς αὐτοὺς ὥσάν νὰ εἶναι τίμια μέλη
 τοῦ Χριστοῦ⁵¹ καὶ ναοὶ τοῦ Θεοῦ⁵². Προτοῦ ὅμως φθά-
 470 σῃς εἰς τόσον μεγάλο ὕψος ἀρετῆς καὶ ἰδῇς εἰς τὰ μέ-

48 Ἰω. 15 21

49 Ἰω. 15 23

50 Ρωμ. 7 2

51 Ἐφ. 3 30

52 1 Κορ. 6 19

λη σου⁵³ τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ πού χαρίζει τὴν πραγματικὴν ζωὴν, καλὰ θὰ κάμῃς, ἐάν θὰ ἀποφεύγῃς νὰ κοιτάζῃς εἰς πρόσωπα πού μπορεῖ νὰ σοῦ προκάλεσαν κακόν· ὅχι ἐπειδὴ ὑπάρχει εἰς αὐτὰ κάτι κακόν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς, ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτητικῆς ροπῆς, τὴν ὁποία ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τοὺς προπάτοράς μας⁵⁴ καὶ ἡ ὁποία ὑπάρχει ἐντὸς μας παρασυρόμεθα καὶ ἐξαπατῶμεθα εἰς ἀτόπους ἐπιθυμίας.

Ἐάν, λοιπόν, τοιοῦτοτρόπως ἐνεργῇς, θὰ ζῇς μέσα εἰς ἀπόλυτον ἀσφάλειαν καὶ δέν θὰ σκοντάψῃ τὸ πόδι σου εἰς λιθάρι ἁμαρτίας⁵⁵, ἐπειδὴ τὸν Θεόν ἢ τὸν ἀπέκτησες ἢ ἀγωνίζεσαι νὰ τὸν ἀποκτήσῃς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρμόζει κάθε δοξολογία, τιμὴ καὶ προσκύνησις μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ζ'

Δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦν τὸν Θεόν, καὶ ποιοὶ εἶναι αὐτοί, καὶ πῶς πρέπει νὰ εἶναι καὶ ποίας λογῆς Ἑπίσης ποῖος εἶναι ἐκεῖνος πού πράγματι μετανοεῖ καὶ ποῖον ἔργον πρέπει νὰ ἐπιτελῇ, καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος πού ἀκολουθεῖ τὸν ἀπειρηκόν βίον καὶ τί πρέπει νὰ κάμῃ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσκήσεώς του, καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος πού ὑπηρετεῖ τὸν Θεόν καὶ ποῖα εἶναι ἡ ἀποστολή του. Καὶ τέλος οὕτω, ἐάν δέν ἀποκτήσωμεν τὰς ἀρετάς, δέν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ τίποτε, μόνον ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ διάφορα πάθη.

I Ἐπειδὴ λοιπόν ἀπὸ τὴν στιγμὴν πού δεχόμεθα τὸ θεῖον βάπτισμα θεωροῦμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας χρι-

53. Β' Κορ. 8 10

54. Πράλ. Ρωμ. Ζ' 17

55. Ψαλμ. η' 12

στιανούς και πιστούς χωρίς να διαθέτωμεν τὰ ἀπαραί-
τητα ἔργα ἀρετῆς¹. ἔπειδὴ πιστεύομεν εἰς τὴν ὁμοού-
σιον καὶ ἀδιαιρέτον Τριάδα καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ἐν
Πρόσωπον Αὐτῆς, τὸν Κυρίον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν
καὶ Θεόν, καὶ τοιοῦτατρόπως χαρακτηρίζομεν καὶ ὀνο-
μάζομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀσυναίσθητως καὶ ἀπὸ ἀ-
πλῆς συνήθειαν δούλους τοῦ Θεοῦ, καὶ δασάκις γράφο-
μεν πρὸς ἄλλους ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ὀνομάζομεν τοὺς ἑαυ-
τοὺς μας δούλους τοῦ Θεοῦ, ἔπειδὴ ἀσφαλῶς δὲν γνω-
ρίζομεν τὸ θαυότερον νόημα αὐτοῦ, τί ἀκριβῶς δηλα-
δὴ εἶναι ἡ δουλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ποῖος εἶναι ἄξιός να ὀ-
νομάζεται καὶ να εἶναι δοῦλος τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸ πα-
10 ρακισοῦμαι ἀπὸ τὸν Λόγον να ἐξασκήσω τὸν λόγον καὶ
σπεύδω (θιάζομαι) να εἶπω δι' ἐκείνους πού εἶναι δο-
σμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, ποῖο δηλαδὴ εἶναι
αὐτοὶ καὶ πῶς πρέπει να εἶναι καὶ ποῖας λογῆς εἶναι,
καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἔργα πού γίνονται ἀπὸ αὐτοὺς χάριν
τοῦ Κυρίου, οὕτως ὥστε καθέννας να γνωρίσῃ τὸν ἑαυ-
τόν του ἀπὸ τὰς ἰδικὰς του πράξεις καὶ θα γνωρίσῃ
ποῖον ὑπηρετεῖ διὰ τῶν δυνάμεων πράττει καὶ εἰς ποῖον εἶ-
ναι δοῦλος, ἢ ποῖον κάποτε ὑπερέβη καὶ εἰς ποῖον ἐγι-
νε δοῦλος, ὥστε να μὴ δικαιολογῇ κανεὶς τὸν ἑαυτό του
νομίζοντας, ὅτι ὑπηρετεῖ τὸν Κύριον καὶ ὄχι τὸν ἑαυτὸν
του Ἀλλὰ δι' ἐκείνους μὲν οἱ ὅποιοι ζοῦν μέσα εἰς τὸν
κόσμον καὶ εὗρισκονται κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν με-
ριμνῶν τοῦ θείου δὲν πρόκειται να γίνῃ κανεὶς λόγος
ἀπὸ ἡμᾶς, ἔπειδὴ ὁ ἅγιος Παῦλος ἀναφωνεῖ καθαρά.
20 «Ὁ ἀγαπὸς μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου πῶς ἀρέσει τῷ Κυ-
ρίῳ, ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέ-
σει τῇ γυναικί² καὶ εἰς τὸν κόσμον φυσικά, ἀντιθέτως
ὁλόκληρος ἡ ὁμλία μου θα ἀφιερωνθῇ εἰς ἐκείνους οἱ
ὅποιοι ἀπηρνήθησαν τὸν κόσμον καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς
τὸν κόσμον.

Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τώρα μόλις εἰσέρχονται οἰκειο-
θελῶς καὶ ἀδιάστως εἰς τὸ στάδιον τῆς μετανοίας καὶ
δοσὸν τοὺς εἶναι δυνατὸν υποβάλλουν τὸν ἑαυτὸν των

1 Πρὸς Ρωμ. θ' 12 κ.λ.

2 Α' Κορ. ζ' 32 - 33.

- εἰς τὴν σωματικὴν ἀσκησίν³, θέλω νὰ εἶπω ὅτι τόσοι αὐτοὶ ποὺ τώρα ἀρχίζουν τὴν ἀσκήσιν ὅσον καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ὁ αὐτοὶ πολὺ χρόνος εἰς αὐτήν, νομίζουν ὅτι δουλεύουν εἰς τὸν Κύριον καὶ περιμένουν νὰ δικαιωθοῦν ἀπὸ τὰ ἔργα τοὺς⁴. Αὐτοί, λοιπόν, ἐπειδὴ δὲν προσέχουν εἰς τὸ φῶς ποὺ ἐκπέμπεται ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, ἀλλὰ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ζοῦν συνεχῶς ἔξω ἀπὸ αὐτὸ καὶ εἶναι κυρτευμένοι ἀπὸ τὸ σκοτάδι, δὲν γνωρίζουν ὅτι ἔπαρχει μεγάλο χάσμα μεταξὺ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μετανοοῦν καὶ ἀγωνίζονται διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦν ὡς δούλοι τὸν δεσπότην Θεόν⁵. Διότι ἐκεῖνοι μὲν ποὺ μετανοοῦν, ἀφοῦ μετανοήσουν δι' ὅσα κακὰ ἔπραξαν, ζητοῦν νὰ λάθουν συγχώρησιν δι' ὅσα σφάλματα διέπραξαν, ὅπως ἦτο ὁ τελώτης⁶, ἡ πόρι⁷, ὁ ἴδιος ὁ Πάτερς, δταν, ἐπειδὴ ἐφωδῆθη καὶ ἐρονήθη τὸν Κυρίον τρεῖς φορές ἔκλαυσε πικρά⁸, καὶ ἐὰν κάπο ὅς ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον τὸν ἁσώτον υἱὸν τῆς παραβολῆς, ὁ ὁποῖος κατασπατάλησε τὴν πατρικὴν κληρονομίαν⁹ διασκεδάζοντας μὲ πόρναις καὶ μὲ ἀνθρώποις τοῦ ὑποκόσμου αὐτοί, λοιπόν, καὶ ὅσοι ὁμοιάζουν μὲ αὐτοὺς δὲν θεωροῦνται ὅτι ὑπηρετοῦν τὸν Κύριον ἀλλ' ὅτι, ἐνῶ εἶναι ἐχθροὶ καὶ ἀντιστρατεύονται εἰς αὐτόν μὲ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν συμφιλιώνονται. μαζὶ Του Ἐκείνου, ὁμως, οἱ ὁποῖοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀσκήσιν καὶ τώρα ἀσκοῦνται μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς προσπαθοῦν μετὰ τὴν μετάνοιαν νὰ νικήσουν τὰ διάφορα πάθη τῶν, αὐτοὶ μὲ πολλὴν ζῆλον καὶ θέρμην δηλαδὴ ἔχουν μετανοήσει διὰ τ' ἁμαρτήματα ποὺ ἔχουν διαπράξει καὶ δὲν ἀκοῦνται φησὶ καὶ μόνον εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἀγωνίζονται παραλλήλως ν' ἀποκτήσουν κατὰ τρόπον ἀσφαλῆ ἀντὶ τῶν παθῶν τὰς ἀρετάς.

3 Πρὸς Α' Τιμ. 6 8.

4 Πρὸς Γαλ 5 16 κ.λπ. καὶ εἰς Ρ.Ο. 85 929

5 Πρὸς Ρωμ 18 18. Καὶ γ' 24 κ.λπ.

6 Ακ 17 10 8Ε.

7 Ακ 2 37.

8 Μτθ 97 75.

9 Ακ 12 30.

- Καὶ ἐκεῖνος μὲν ποῦ μόλις τώρα μετανοεῖ λυπεῖται, κλαίει, νηστεύει, ἀγρυπνεῖ, ξαπλώνει εἰς τὴν γῆν, ὑπηρετεῖ τοὺς ἄλλους καὶ ὑποφέει ὅλας τὰς θλίψεις, σκεπτόμενος διαρκῶς τὰ ἰδὲ καὶ τοὺς ἁμαρτήματα καὶ θεωρῶντας τὸν ἑαυτοῦ ἀξίον μεγαλυτέρων τιμωριῶν, ὑπομένει ἡρεμα καὶ ψυχραῖμα ὅλας τὰς δοκιμασίας, ὥστε διὰ τῆς ὑπομονῆς του αὐτοῦ νὰ συγκωρηθοῦν εἰς αὐτὸν τὰ ἐγκλήματα Ἀντιθέτως ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἀσκητῆς, ποῦ ἀγωνίζεται τώρα ὅχι διὰ ν' ἀπαλείψῃ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ διεξάγει πόλεμον ἐναντίον τῶν παθῶν, πραγματοποιεῖ ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀπεδεχεται εὐχαρίστως κάθε θλίψιν ποῦ τὸν εὐρίσκει· ἐάν τάλιν δὲν ἔρχεται ἀπὸ μόνῃ τῆς ἡ θλίψις, τότε ὑποβάλλει ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του εἰς ταύτην καὶ καθὲς πρᾶξιν, τὴν ὁποῖαν θὰ ἀκούσῃ ὅτι, διέπραξαν οἱ παλαιότεροι ἄγιοι, ἢ θὰ ἴδῃ νὰ πράττεται ἀπὸ τοὺς συνασκητάς του, προσπαθεῖ, ὅσον τοῦ εἶναι, δυνατόν, νὰ τὴν πράξῃ καὶ αὐτὸς ὥστε με τὰς παντοειδεῖς ἀσκητικὰς ἀρετὰς καὶ πράξεις νὰ ἐξαλείψῃ τὰ πολλὰ καὶ παντὸς εἴδους τάθη, μὲ τὰ ὅπου αὐτοὶ κατορθώνουν οἱ βάρημονες νὰ μᾶς νικοῦν, καὶ νὰ ἀποδιώξῃ τελείως αὐτὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν του, ἀποκτῶν ἐνός του μὲ ὅλας του τὰς ψυχικὰς δυναμεῖς τὰς ἀρετὰς ἀντὶ τῶν παθῶν. Διότι, ἐάν τὰ πράγματα δὲν συμβῶν το οὐσιωτικῶς, ὥστε οἱ πνευματικοὶ ἄγιοι νὰ ἔχουν εἰς τὴν περίπτωσιν του αὐτὴν τὴν ἀμφίπλευρον πορείαν (ἀποβολὴν παθῶν, ἀπόκτησιν ἀρετῶν), δὲν θὰ προκύψῃ κανένα ὄφελος εἰς αὐτὸν ἐκ μόνῃς τῆς ἀπαλλαγῆς του ἀπὸ τὰ πάθη· διότι ἀπὸ τὸν Κύριον δὲν μακαρίζεται ἐκεῖνος ποῦ δὲν εἶναι πλεονέκτης ἀλλ' ἐκεῖνος τοῦ κάμνει ἐλφημοσύνης¹⁰ οὔτε ἐσώθη ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διεφύλαξεν ἅθικτον τὸ νόμισμα (πνευματικὸν χάρισμα) ποῦ τοῦ ἐδόθη, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἐδιπλασιασεν¹¹, οὔτε θεωρεῖται εὐτυχὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπέφυγε τὸ κακόν, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ διεπραξέ τὸ καλόν¹², οὔτε προσβάλλεται πρὸς

10. Mtθ. 8· 7

11 Mtθ. κε' 15 - 20

12 Ψαλμ. λαρ' 27

μίμησιν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν συμπράττει μὲ τοὺς ἐχθρούς τοῦ βασιλείως· ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος καὶ ἐξοπλίζεται καὶ πελεμᾷ ἐναντ' ὄντων τῶν ἐχθρῶν χάριν τοῦ βασιλέως ἀποδοῖ κινεῖ τὴν ἀγάπην του.

Κτ' ἐπιβεβαιώνει αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ θεσιπότης Χριστὸς λέγοντας καθαρά τὸ ἐξῆς· «Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστι καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει»¹³ Λέγοντας δὲ οὗτο ὁ Κύριος δεικνύει ὅτι, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν τηρεῖ μὲ κάθε τρόπον καὶ μὲ κάθε δραστηριότητα τὰς ἐντολάς καὶ δεῖ ἀποκτῆσθαι διαρκῶς τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν καὶ δὲν ἀναβαίνει, ὁ ἀρκῶς πρὸς τὴν τελειότητα δι' αὐτῶν, ἀλλὰ ἀποφεύγει μὲν ἀπλῶς καὶ μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον τὰ κακὰ, τὰ δὲ καλὰ δὲν καταβάλλει πολλὸν κόπον διὰ τὰ τὰ ἀποκτήσῃ, ἀλλ' ἐποιοῖ κατὰ κάποιον τρόπον διὰ τῆς παραμελήσεως τῶν ἐντολῶν νὰ συγκεντρώῃ τὰς ἀρετὰς, αὗτος δὲν δύναται νὰ διατηρήσῃ οὔτε καὶ ἐκεῖ νὰ ποῦ νομίζει, ὅτι κατέχει¹⁴· διότι διὰ τῆς ἀδρανείας καὶ ἀπραξίας τοῦ αὐτοῦ ἔχασε καὶ αὐτὰ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν φανερῶνει ἡ φράσις «ὁ μὴ συνάγων σκορπίζει.» Καὶ αὐτὸ μὲν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ οὐδεμίαν ἐφαρμογὴν εἰς τὰ ἀσθεῖα τράγματα διότι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐκεῖνος τοῦ δὲν συγκεντρώνει, ἀλλὰ κάθεταί ἀπραγὸς δὲν σημαίνει ἀτιμωτῶς ὅτι εἶναι ὥσαν ἐκεῖνον ποῦ σκορπίζει. Εἰς τὰ πνευματικὰ ὅμως ζητήματα δὲν συμβαίνει, τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν πράττει τὸ ἀγαθὸν ἢ θεία Γραφὴ τὸν ἐξομοιώνει μὲ ἐκεῖνον ποῦ διατεστᾷ τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὸν παρουσιάζει ὅτι θὰ κατακριθῇ· «Ὡ γὰρ εἶδὼτ' καλόν, λέγει, ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἀμαρτία αὐτῷ ἔστιν»¹⁵ καὶ πάλιν «Ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς»¹⁶ Πράγμα τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς πρῶτον θὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἰδικὴν μου καταδίκην, ποῦ εἰμα, πνευματικῶς νωθρός καὶ ἀδιάφορος· Ἐὰν δὲ εἶναι

13 Λη' α' 23.

14 Μτθ' κα' 28.

15 Ιακ' 5' 17.

16 Ιερ' μ' 19.

- κατηραμένος εκείνος τοῦ ἐφαρμόζει μὲ γλιωροτητα τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, πόσον μάλλον ἐκείνος ποὺ κάμνει μερικά ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ δύναται νὰ κάμῃ, ἢ δὲν κάνει τίποτε, περισσότερον θὰ καταδᾷ κασθῇ. Αὐτὸ ἄλλωστε θὰ τὸ εὖοις νὰ γινέται καὶ μὲ τοὺς νόμους τῆς πολιτείας καὶ μὲ τὰ πράγματα τῆς ζωῆς· διότι ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος βλέπει τὸ σπῖτι τοῦ κυρίου του νὰ διαρρηγνύε-
 100 τα καὶ τὴν περιουσίαν του νὰ ἀρπαζεται, ἀπὸ μερ κοὺς καὶ οὔτε ὁδοῖται τοὺς κλέπτας, οὔτε περὶ μὲν οὐκ αὐτοὺς ἢ ἐφω. ἀξέ· ἄλλ' ἀφ' οὗς αὐτοὺς νὰ τὰ πάρουν, ἔλα καὶ ν' ἔφω. γινέται κριφά, ὁ κύριος ἀσφαλῶς θεωρεῖ τὸν δοῦ-
 λον ἐκεῖνον τὸ ἴδιον μὲ ἐκείνους ἔργον ἀπέναντί του καὶ κλέπτην· Τί λοιπὸν, Μήπως καὶ ἄλλοι οἱ εἰς δὲν ἀποφα-
 οῖσάτε τὰ ἴδια ἐναντὶν τοῦ τῶν τοῦ ἐκείνου δούλου.
 Ἀκριβῶς τὸ ἴδιον θὰ συμβῇ ἀσφαλῶς πρῶτα ἀπ' ὅλους καὶ μὲ ἐμὲ τὸν ἑλκεῖνον καὶ ταπεινὸν — διότι δι-
 στάζω νὰ εἴπω καὶ μὲ ὅλους ἐσᾶς ἐάν ἀποφύγωμεν
 110 μὲν τὰ ποιητὰ ἔργα καὶ τὰς ἐκείνων πράξεις δὲν ἀπο-
 κτήσωμεν δὲ ἀντ' αὐτῶν τὰς ἀρετὰς μὲ ὅλην μας τὴν
 δύναμιν καὶ μάλιστα εἰς τόσον μεγάλον βαθμὸν ὥς ὅ
 του γινώσκοντες ὅλοι καὶ ὁμοῦ διδρὲς καὶ φθάσωμεν εἰς
 τὴν ἡθικὴν τελειότητα τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ¹⁷, ὅπως
 παραγγέλλει, ὁ Παῦλος νὰ γινώσκοντες ὅλοι ἡμεῖς καὶ εἴ-
 να πολὺ φυσικοὶ αὐτὸ διότι, ἐάν δὲν δινηθῶμεν νὰ γί-
 νωμεν τέτοιο, πῶς θὰ καταφέρωμεν νὰ ἱπηρετήσωμεν
 καθὼς πρέπει τὸν Κύριον. Πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ γινώ-
 μεν στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ἀφοσιωμένοι, Κατὰ ποῖον
 τρόπον δὲ θὰ ὁπλισθῶμεν πνευματικῶς καὶ θὰ κατα-
 ταγῶμεν εἰς τὴν στρατὸν τοῦ ζῶντος Θεοῦ¹⁸ καὶ θὰ
 προκαλέσωμεν φόβον εἰς τοὺς ἐχθρούς· Εἶναι τελείως
 ἀδύνατον. Ἄς μὴ νομίζῃ κανεὶς, λοιπὸν, ὅτι μὲ τὸ νὰ
 νηστεύῃ ἢ νὰ ἀγρυπνῇ ἢ νὰ πενθῇ ἢ νὰ διψᾷ ἢ νὰ ζῇ πε-
 120 σμένος εἰς τὴν γῆν ἢ νὰ πενθῇ ἢ νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἐναντί-
 ον του ὑβρεῖς καὶ τοὺς πειρασμοὺς ποὺ συναντᾷ δου-
 λεύει εἰς τὸν Θεὸν ἢ δὲν χαρίζει δι' αὐτῶν κατ. τι εἰς
 κάποιον ἄλλον Ἀλλ' ὠφελεῖ μόνον τὸν ἑαυτὸν του, ὅ-

17 Σχετῶν διότι οἱ ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ἀρμενιόπουλον

18 Εφ' 8 13

19 Α' Βοο 2' 26

πὸ τὴν προϋπόθεσιν φυσικά, ὅτι μὲ ταπεινῶσιν καὶ πνευματικὴν γνῶσιν ὑπομένει καὶ χρησιμοποιεῖ ὅλα αὐτὰ ἄλλο ὥς, οὔτε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὠφελέ. Διότι ἐκεῖνο ποῦ δὲν γίνεται, μὲ ταπεινῶσιν καὶ πνευματικὴν γνῶσιν, ὅτι δῆποτε καὶ ἂν εἶναι αὐτό, τίποτε δὲν ὠφελεῖ ἐκεῖνον ποῦ τὸ κάνει. Καὶ κατα ποῖον τρόπον θὰ συμβῇ αὐτό, ἐκεῖνος ποῦ θέλει θὰ τὸ μάθῃ ἀπο ὅλας τὰς θέλας Γραφάς. Διότι ἡμεῖς διαζόμεθα νὰ ἀποδείξωμεν τοῦτ' οὐ μόνον, ὅτι δηλαδὴ οὔτε ὅσοι, ἐπέρασαν πολὺν χρόνον εἰς κατάστασιν μετανοίας, οὔτε ὅσοι ἐσκήτευσαν ἐπὶ τοῦ δουλεύου καὶ μόνον εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των προφέρουν κάτι καὶ ἐάν νομιζῇς, θὰ παραθέσωμεν ὠρισμένα παραδείγματα διὰ νὰ καταστήσωμεν τὸν λόγον περισσό-

- 130 Ποιους λέγομεν συνήθως ὅτι ὑπηρετοῦν τὸν ἐπίγειον βασιλέα; Ἐκείνους ποὺ περνοῦν τὸν καιρὸν των εἰς τὰ στίτια των ἢ ἐκείνους ποὺ πηγαίνουν μαζί του παντοῦ, Ἐκείνους τοῦ ζοῦν εἰς τὰ κτήματά των, ἢ ἐκείνους τοῦ συμπρολαμβάνοντα εἰς τὰ στρατεύματα; Ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κάθονται «φαρδεῖς» πλατεῖς καὶ καλοπεριοῦν καὶ περνοῦν τὸν καιρὸν των εἰς τὰ στίτια των ἢ ἐκείνους ποὺ ἐπιτελοῦν ἡρωικά κατορθώματα εἰς τοὺς πολέμους καὶ κτυποῦνται, ἀλλοτε δὲ καὶ κτυποῦν καὶ φονεύουν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀπελευθερώνουν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας συναδέλφους των καὶ κατεντροπιάζουν τοὺς ἐχθροὺς;
- 140 Ποιους ὀνομάζομεν δούλους τοῦ βασιλέως τοὺς χρυσοχόους καὶ τοὺς κατεργαζομένους τὸν γαλκὸν καὶ τοὺς ξάντας τοῦ λιναρίου²⁰, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται συνεχῶς καὶ οἱ ὁποῖοι, μόλις καὶ μετὰ βίας καταφέρνουν νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς ἰδικὰς των ἀνάγκας καὶ ὁσων ζοῦν μαζί των, ἢ τοὺς ὁπληγούς, τοὺς χιλιάρχους καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἀργοντας καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς λαοὺς ποὺ αὐτοὶ ἐξουσιάζουν, Δὲν εἶναι τάχα ὀλοφάνερὸν ὅτι αὐτοὶ οἱ δεῦτεροι μᾶλλον ὑπηρετοῦν τὸν ἐπίγειον βασιλέα, παρά οἱ πρῶτοι; Διότι ὁ σιδηρουργὸς καὶ ὁ χρυ-

²⁰ Ἀνοξέος Δὲν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς Πλάτωνος καὶ ἀποξ ἀπαντῶμενον

150 σοχός και ὁ μαργκός, ἐάν ἐπιτελέσουν κάποιο ἔργον χάριν τοῦ βασιλέως, εἰσπραττοῦν ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τὸν μισθὸν ποὺ συνεφωνήθη καὶ ὥσάν νά εἶναι κάποιοι ξεῖοι καὶ ἀλλεξάνει· ἐπιστρέφουν εἰς τὰ σπίτια των, χωρὶς οὔτε τὸν βασιλέα νά ἴδουν, οὔτε νά συνάψουν οἰανδήποτε σχέση φιλίας καὶ γνωριμίας μὲ αὐτόν· ἀντιθετως, οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ὄλοι εἶναι, γνωστοὶ καὶ ὑπρέται, μερκοὶ μάλιστα καὶ φίλοι τοῦ βασιλέως καὶ δια μέσου αὐτῶν καὶ ὁ λαὸς τοῦ ἔξους ἀξιεῖται ἀπὸ καθενα ἑξ αὐτῶν. Κατ' ἀνάλογον, λοιπόν, φαντάσσομαι, συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἐπουράνιον βασιλέα καὶ μὲ ἐκεῖνους ποὺ τὸν ὑπηρετοῦν. Διότι πολλοὶ εἴμεθα δοῦλοι, του πιστοῦ καὶ ἀπιστοῦ, δοῦλοι καὶ ἐλευθεροί, πλουσιοὶ καὶ πτωχοί, ιερεῖς, ἀρχιερεῖς, βασιλεῖς μαζί κοὶ ἄρχοντες, ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτοῦ, ἐδημιουργήθημεν καὶ ἦλθμεν· εἰς τὴν ζωὴν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οἱ ὅποιοι μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ μὲ ὁλόκληρον τὴν δύναμιν των τηροῦν τὰς ἐντολάς του καὶ μὲ αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι, ἔχουν σταθερὰν πίστιν εἰς αὐτόν· καλοῦνται ἀγαθοὶ καὶ ὑπακούονται πιστοί,²¹ ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὅποιοι φέρονται μὲν μὲ ἀδιαφορίαν καὶ νωχελειαν, ἐπιθυμοῦν ἐν τούτοις νά ὑπηρετοῦν αὐτόν, καλοῦνται πονηροὶ καὶ τεμπέληδες²² ἐκεῖνοι, τέλος, οἱ ὅποιοι λέγουν ἢ πράττουν ἀντίθετα πρὸς τὰ παραγγέλματα ἐκείνου, εἶναι ἐχθροὶ καὶ πολεμικοὶ του, φοβῶνται ὅτι εἶναι ἀδύναμοι καὶ βέν εἶναι εἰς θέσιν νά τοῦ κάμουν ἀπολύτως τιποτέ.

170 Ἡμεῖς ὅμως ἐπειδὴ ἠκούσαμε ἐν τὸν Κύριον νά λέγῃ· «Ὅστις θέλει, ὅπως μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι»²³ καὶ τὸν Ἀπόστολόν του νά διδάσκῃ· «Τεκνία, μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ»²⁴· «ἢ γὰρ ἀγάπη τοῦ κόσμου ἐχθρὰ εἰς Θεόν ἐστίν»²⁵ καὶ ὅτι· «Ὁ ἀγαπῶν τὸν κόσμον ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθέστηκεν»²⁶, ἀφοῦ

21. Μτθ κα' 21, 23

22. Μτθ κα' 26

23. Μτθ. ιστ' 24

24. Α' 1ω β 18

25. Ρωμ η 7

26. 1ακ β' 4

180

ἐγκατελείψαμεν ὅλα ὅσα μας φαίνονται καλὰ, ἡκολούθησαμεν τὸν Σωτῆρα μας καὶ Θεοὶ καλύτερον ὁμῶς νὰ εἶπω ὅτι ἀφοῦ ἐγκατελείψαμεν τὸν κόσμον ἐπειδὴ μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἀποκτᾶσθωμεν τὴν ἀρετὴν, ἐστράφημεν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον, ἀφοῦ ἐγκατελείψαμεν κατὰ κάποιον τρόπον τὴν ἐχθρικήν γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξούσαμεν ἀ'χμάλωτοι, διεφύγαμεν μὲ τὴν θέλησίν μας καὶ μετεθήμεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Κυρίου μας καὶ βασιλέως Χριστοῦ, ἀφοῦ ἐφορέσαμεν μόνον τὸ σχῆμα τοῦ λαοῦ που εὑρίσκεται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὄχι θεθαίως πῶς διὰ τοῦ μοναχικοῦ ἐνδυματιοῦ κατετάγημεν εἰς αὐτόν καὶ τὸν ὑπηρετοῦμεν, ὅπως δὲν εἶναι στρατιῶτα τοῦ βασιλέως ἐκεῖνοι τοι φορεῖν στολὴν ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ λέγομεν ὅτι εὑρισκόμενοι μέχρι τώρα ὑπο τὴν ἰδικὴν τοῦ βασιλείαν, ἐφορέσαμεν τὸ μοναχικὸν ἐνδυμα' δὲν ἰσχυριζόμεθα ὁμῶς ὅτι, ἐπειδὴ ἐφορέσαμεν τὸ μοναχικὸν ἐνδυμα, ἐγίναμεν καὶ στρατιῶτα τοῦ, διότι τὰ ἰδικὰ μας ὅπλα δὲν εἶναι σωματικά, ἀλλὰ πνευματικά²⁷ «Οὐ γάρ ἐστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας πρὸς τὰ πνευματικά τῆς τὸνηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις»²⁸ "Ὅταν λοιπὸν ἐνδυθῶμε τὰ ὅπλα τοῦ φωτός²⁹, τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν περικεφαλαιαν κα' τὰ ὑπόλοιπα, τὰ ὅποια ὁ ἅγ. Παῦλος ἀναφέρει ὀνομαστικῶς, καὶ πάρωμεν εἰς τὰ χεῖρά μας τροχισμένον τὸ μαχαίρι τοῦ Πνεύματος³⁰, τότε ἔχομεν δικαίωμα νὰ λέγωμεν ὅτι ἐστρατευθήμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐτοιμάζομεν τοὺς ἑαυτούς μας νὰ πολεμήσوين.

190

Καιρὸς εἶναι ὁμῶς νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν νομίζετε, ποῖον εἶναι τὸ ἔργον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι περιεβλήθημεν τὸ μοναχικὸν ἐνδυμα καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν στίβον τῆς μετανοίας καὶ τῆς πνευματικῆς ἀσκήσεως. Κλαίωμεν; Καὶ διὰ τοῖον λόγον, Ἀσφαλῶς διὰ νὰ λάθωμεν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, ὅχι ὁμῶς δι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ καθαρισθῶμεν καὶ ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς

27. Πρὸλ. Β' Κορ. ι' 4.

28. Ἐφ. στ' 12.

29. Ρωμ. ιγ' 12.

30. Ἐφ. στ' 14 - 18.

- 200 αὐτῶν Νηστεύομεν: Ἀσφαλῶς τὸ κάνομεν διὰ νὰ περι-
 ριορίσωμεν τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς καὶ νὰ κάμνω-
 μεν τὴν καρδίαν περ σάότεροι μαλακὴν Ἀγρυπνοῦμεν
 καὶ φάλλομεν. Τὸ κάνομεν διὰ νὰ μὴ σκεπτόμεθα
 ποιηρίας καὶ ἀφήνωμεν τὴν φαντασίαν μας νὰ ἀεροθα-
 τῇ Προσευχόμεθα μὲ τὸ σῶμα. Τὸ κάμνομεν διὰ νὰ
 μὴ αἰγματοποιεῖσθαι κατὰ τὴν σκέψιν καὶ ἐπὶ πλέον
 διὰ νὰ ἀντὶ λαμβανώμεθα ποῖα εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ διὰ
 νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ προσευχώμεθα νοε-
 ρῶς διαρκῶς καὶ ἀδιακόπτως. Πενθοῦμεν, Ἀσφαλῶς
 τὸ κάμνομεν διὰ: ἑτολμάσωμεν τὴν χαρὰν που φερεῖ
 τὸ πένθος τῆς μετανόας. Φοροῦμεν ρούχα πτωχικά καὶ
 κουρελιασμένα, κομυμεθα καταγῆς καὶ οἱ περισσό-
 210 τεροι δένομεν τὸ σῶμα μας εἰς τὰ σιδήρα: Διὰ ποῖον
 λόγον, Ἀσφαλῶς διὰ νὰ τ.θασσευσωμεν καὶ φορτώσω-
 μεν τὸ ζῶηρόν αὐτὸ σῶμα καὶ μὴ τὸ ἀφήσωμεν, ὥσάν
 νὰ εἶναι κάποιο ἀγρ.ο τουλάρι, χωρὶς τὸ χαλινάρι ποῦ
 τὸ συγκρατεῖ, καὶ ἀποῦ ὁρμήσει εἰς τὸν κρημνόν, νὰ
 κατακρημνίσῃ εἰς λάκκον καταστροφῆς καὶ αἰωνίου
 φωτ.ῆς τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸν ἐτ.ζάτην νοῦν. Μὲ τὸ νὰ
 κάμνωμεν αὐτά, ἄρα γε τὴν προσφέρομεν εἰς ἐκείνους
 που τὰ θέλουν, Ἀσφαλῶς τίποτε. Καὶ ἐάν δὲν προσ-
 φέρωμεν τίποτε εἰς ἐκείνους ποὺ κοιτάζουσι πολὺ πε-
 ρισσότερον (δὲν προσεέρομεν) εἰς Ἐκεῖνον ποῦ (μᾶς)
 ἐχάρισε καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν διὰ νὰ διασώσωμεν
 τοὺς ἑαυτοὺς μας.

- Ὑπομένομεν ἐξ ἄλλου τοὺς ἐμπαιγμοὺς καὶ τὰς
 220 θλίψεις ποὺ μᾶς εὐρίσκουν, ἀνατέμποντες εὐχαριστιαν
 καὶ χωρὶς νὰ κρατοῦμεν κακίαν; Καὶ μὲ αὐτὸ πάλιν
 τοὺς ἑαυτοὺς μας εὐεργετοῦμε καὶ διὰ ἄλλον. Καὶ ἀ-
 κουσε νὰ μᾶς τὸ λέγῃ αὐτὸ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος: «Ἐάν μὴ
 ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν ἀπὸ τῶν
 καρδιῶν ὑμῶν, οὐδέ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει
 ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν»³. Νὰ λοιπόν, καὶ ἂν ὕψι-
 στάμεθα κοροιδίας, καὶ κτυπήματα, καὶ χαστουκίσμα-
 τα, καὶ χλευασμοὺς, καὶ φτυσίματα καὶ ὀτιδήποτε ἄλ-
 λο, ἐάν μὲν δεχώμεθα αὐτὰ εὐχαρίστως καὶ συγχωροῦ-

230 μεν ἀπὸ τὰ θάβη τῆς ψυχῆς μας ἐκείνους ποὺ μᾶς προ-
 καλοῦν αὐτά, τοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτοὺς μας εὐεργετοῦ-
 μεν, ἀφοῦ παίρνομεν τὴν ἀφεσιν δι' ὅσα ἐπταίσσαμεν εἰς
 τὸν Θεόν, ἐὰν ἀντ' οὗτως κρατοῦμεν μέσα μας κακίαν
 καὶ προσηυθεύομεν μὲ πολλοὺς καὶ διαφοροὺς τρόπους
 νὰ ἀνταποδώσωμεν εἰς αὐτοὺς ὅσα μᾶς ἔκαμαν, τοὺς
 240 ἑαυτοὺς μας ζημιώνομεν, ἀφοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
 συντελοῦμεν εἰς τὸ νὰ μειώσῃ ἀσυγχωρητὰ τὰ ἰδικὰ μας
 ἁμαρτήματα. Καθήμεθα εἰς τὸ κελλί, ἀναχωροῦμεν εἰς
 τὰ ὄρη, κατοικοῦμεν μέσα εἰς τὰ σπήλαια καὶ ἀναβαί-
 νομεν εἰς στυλοὺς³², διατρίβωμεν αὐτιά, Ἀσφαλῶς ἐπει-
 δη θ' αἰζόμεθα νὰ ἀποφυγῶμεν ἐκείνον ποὺ περπατεῖ ὡ-
 σιν λεοντάρ καὶ θρηνᾷτα, τρομακτικὰ ἐναντίον μας
 καὶ ζητεῖ ποῖον νὰ κατατρίῃ³³. Ἐὰν λοιπὸν δώσῃ ὁ Θε-
 ὸς —διότι χωρὶς τὴν ἰδικὴν του βοήθειαν δὲν θὰ δυνη-
 θοῦμε νὰ ἀποφυγῶμεν³⁴ τὰ δόντια ἐκείνου καὶ τὰ λάθε
 εἶδους δεσφὰ μὲ τὰ ὅποια μᾶς περιβάλλει, ὅπουδῆπο-
 τε καὶ ἂν μετασβῶμεν— καὶ σωθῶμεν, χωρὶς νὰ μετα-
 250 θληθῶμεν εἰς τροφήν τοῦ ἀπαισίου αὐτοῦ θηρίου, εἶ-
 ναι δυνατόν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι δι' αὐτῶν τῶν πρά-
 ξεων νὰ εἴπωμεν ὅτι δουλεύομεν εἰς τὸν Κύριον, ὥς
 ἐμὲ τουλάχιστον δὲν φαίνεται αὐτὸ αὐτονόητον· νομί-
 ζω δὲ πῶς οὕτε καὶ σὲ σὰς.

Διότι κατὰ ποίαν ἐννοίαν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατα-
 βιώνεται ἀπὸ κάποιον καὶ τρέχει μὲ ὅλας τὰς δυ-
 νάμεις, θὰ ἠδύνατο νὰ ἰσχυριθῇ ὅτι θὰ ὑτηρετήσῃ ἐ-
 κείνον ὁ ὁποῖος τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ὁ ὁ-
 ποῖος ἐστάθη ἐμπρὸς εἰς τὰς θύρας του καὶ τὸν διέσω-
 σεν ἀπὸ τὸν ἐχθρόν ποὺ τὸν καταδιώκει. Δὲν ἔχει κα-
 νένα δικαίωμα νὰ εἴπῃ κάτι τέτοιο, ἀλλ' ἐπειδὴ μᾶλ-
 λον ἀπὸ αὐτὸν εὐεργετήθη καὶ ἐσώθη ἀπὸ τὸν ἐχθρόν
 του, ἔχει χρέος νὰ ἀποδίδῃ σίμωνιαν εὐγνωμοσύνην εἰς
 τὸν εὐεργέτην του. Πῶς εἶναι δυνατόν, λέγετέ μου πα-
 250 ρακαλῶ, οἱ ζητιῶναι πτωχοί, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν νὰ
 ἐργάζωνται, εἴτε ἐξ αἰτίας σωματικῆς ἀναπηρίας, εἴτε

32. Πρόκειται διὰ τοὺς περιφρούρους στυλῆτας.

33. Α' Πτρ. ε' 8.

34. Ἰω. ιε' 5.

ἀπὸ ἑλλειψιν ἐργασίας καὶ τεμπελιάν να θεωροῦνται
 ὅτι ὑπηρετοῦν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τοὺς εἰδούν ἐλεη-
 μοσύνην καὶ βοήθειαν, καὶ δὲν θά θεωρηθοῦν μᾶλλον
 οἱ πτωχοὶ ὅτι ὑπηρετοῦνται, δουλεύονται δωρεάν ἀπὸ
 τοὺς ἐλεήμονας. ἕκαστος τὸν ἴδιον τρόπον λατρεῖ καὶ ὅλοι
 ἡμεῖς, ἐπεὶδὴ εἴμεθα πτωχοὶ καὶ ἐστερημένοι, ἐξ αἰτί-
 ας ἁμαρτιῶν καὶ διετράξαμεν προηγουμένως, ἐφ' ὅ-
 σον εὐρισκόμεθα εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, οὐδέποτε
 θά τολμήσωμεν να εἴπαμεν ὅτι δουλεύωμεν εἰς τὸν ἑ-
 λεοῦντα ἡμᾶς Θεόν, ἐπειδὴ, καθὼς ἔχει, λεχθῇ, ἄλλοι
 μὲν ἐξ αἰτίας ἁμαρτιῶν τοῦ διετράξαν προηγουμένως,
 ἄλλοι δὲ ἀπὸ κακῆς συνήθειαν, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τεμπε-
 λιάν καὶ ἀπραξίαν τῶν ἐντελῶν τοῦ Θεοῦ, ἄλλοι, ἀπὸ
 260 πονηρὰν δ' αἰτίαν, ἄλλοι, ἀπὸ προηγουμένην γεῦσιν τῶν
 ἡδονῶν, ἄλλοι ἀπὸ ἀγνοίαν τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἀπι-
 στίαν, ἄλλοι ἀπὸ ὑπεροψίαν καὶ ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι
 δὲν χρεάζονται τίποτε περὶ σῶσιν, εἰς τὴν σωτηρί-
 ας τῆς ψυχῆς των, με ἀποτελέσμενα ὅλοι να εἴμεθα πτω-
 χοὶ καὶ γυμνοὶ καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλ' εἴμεθα καὶ
 τραυματῆαι, θασανίζομενοι ἀπὸ κάθε εἶδους ἀσθενεί-
 ας, καὶ εἴμεθα εἰς αὐτὰ τὰ κελλῖα κα' τὰ μοναστήρια
 μας, ὡσάν εἰς διαφορὰς ξενῶνας καὶ γηροκομείας,
 ξαπλωμένοι ἢ περιπατοῦντες κατὰ κάποιον τρόπο, φω-
 νάζομεν καὶ ἱερηοῦμεν κα' κλαίομεν καὶ παροικαλοῦ-
 μεν αὐτὸν τὸν ἰατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων —
 270 ὅσοι θεθαίως ἡσθάνεμεν τὸν πόνον τῶν τραυμάτων ἢ
 τῶν παθῶν, ἐπειδὴ ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἀναίσθητοι, οἱ
 ὅποιοι, δὲν γνωρίζουν οὔτε καν ὅτι εἶναι ἄρρωστοι ἢ ὅτι
 εἶναι κυρτεμένοι ἀπὸ κάποιο πάθος—, διὰ τὰ ἐλθῇ καὶ
 να θεραπεύῃ τὰς τραυματισμένας μας καρδίας καὶ δώ-
 σῃ τὴν ὑγίαν εἰς τὰς ψυχὰς μας, αἱ ὅποια, εὐρίσκονται
 κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι τῆς ἁμαρτίας κα' τοῦ θανάτου,
 ἐπειδὴ ὅλοι μας ἡμαρτήσαμεν, ὅπως λέγει, ὁ Θεὸς Ἀπό-
 στολος, καὶ ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ ἔλεος καὶ τὴν χά-
 ριν τοῦ³⁵.

Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρισκόμενοι, καθὼς ἔ-
 χομεν εἶπει, θά τολμήσωμεν ποτὲ να ἰσχυρισθῶμεν ὅτι

- δουλεύομεν εἰς Ἐκεῖνον πού μᾶς ἔλεει καὶ σπλαγχνιζε-
 280 ται δι' ἡμᾶς καὶ θεραπεύει τὰς ψυχὰς μας καὶ μᾶς διδά-
 σκει ἑκείνα πού ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ
 μᾶς δίδει ὀλίγον καὶ ὀλίγον τὴν ὑγείαν τῶν τραυμα-
 τῶν καὶ τῶν ἀσθενειῶν μας. Ὅχι δεξαίως ὅπως οὐ-
 τε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔτραυματίσθη εἰς τὸ σῶμα ἀπὸ
 τοὺς ληστας καὶ εὗρισκεται. Ἐπαλωμένος σχεδὸν νε-
 κρός δὲν λέγεται ποτὲ ὅτι θὰ δουλεύσῃ εἰς ἐκεῖνον, ὁ
 ὁποῖος τὸν ἔβαλε ἐπαιῶ εἰς τὸ ζῶον τοῦ καὶ τὸν μετέ-
 μερεν εἰς τὸ παιδοχεῖον καὶ ἔβαλεν εἰς τὰς πληγὰς τοῦ
 κρασί καὶ λιδοί, ἀλλὰ μαλλον (λέγεται) ὅτι θὰ ἐλεη-
 θῇ ἀπὸ αὐτὸν καὶ θὰ θεραπευθῇ καὶ μὲ τὴν ἰδικήν του
 ἐοήθειαν θὰ ἐπανέλτῃ τὴν προηγουμένην του ὑγείαν.
 Συνεπῶς ἀφοῦ καὶ ἡμεῖς εἴμεθα παράλυτοι καὶ ἀκρω-
 τηριασμένοι (ἢ λεπροί) καὶ τραυματῆται καὶ παραλει-
 290 πομεν νὰ κάμωμεν ὅτι ἐπὶ θάλλεται διὰ τὴν θεραπείαν
 μας καί, καθὼς εἶπα, δὲν φροντίζομεν μὲ κάθε τρόπον
 νὰ εὗρισκώμεθα εἰς κατάστασιν δραστηριότητος, πῶς
 300 θὰ τολμήσωμεν νὰ εἰπώμεν ἢ νὰ σκεφθώμεν ὅτι δου-
 λεύομεν εἰς τὸν Κύριον. Εἶναι ἀδιανόητον ἀλλὰ τί
 κάνομεν. Παρακαλοῦμεν, καθὼς ἤδη ἔχω εἶπει, ἐάν φυ-
 σικὰ αἰσθανώμεθα εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὗρισκόμεθα,
 καὶ ἑκτεύομεν νὰ θεραπευθῶμεν ἀπὸ τῆς ψυχικῆς μας
 ἀσθενείας. Ὅταν δὲ αὐτὸ πραγματοποιηθῇ καὶ τὴν ἀ-
 σθένειαν ὥσάν νὰ εἶναι ἐνδυμασίαν παλαιὴν καὶ ξεσχισμέ-
 νον καὶ ἀκάθαρτον τὴν πετάξωμεν ἀπὸ ἐπάνω μας,
 καὶ φορέσωμεν εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα μας τὴν πνευ-
 ματικὴν ὑγείαν ὥσάν μὲ διπλὸ ἐνδυμασίαν ὁλόφωτον, δη-
 λαδὴ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς ἕως τὸ ἀκρότατον
 σημεῖον τῶν ποδῶν τότε καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἀφοῦ θὰ ὑ-
 πηροετοῦμεν τοὺς ἄλλους καὶ θὰ τοὺς θεραπεύωμεν μὲ
 κρασί καὶ λάδι καὶ μὲ τὰ ὑπόλοιπα εἶδη τῶν ἐμπλά-
 στρων καὶ φαρμάκων, θὰ θεωρηθῶμεν ὅτι δουλεύομεν
 300 εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος εἶπε τὸ ἑξῆς: «Ἐφ' ὅσον
 ἐποιήσατε ἐνὶ τούτοις τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχί-
 στων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.»³⁸ Ἐάν ὁμοῦ δὲν φθάσωμεν τρο-
 ηγουμένως εἰς τὴν τὴν κατάστασιν ἀλλ' ἐπιχειρήσω

μεν νά πράξωμεν αὐτό καθ' ἣν στιγμήν ἀκόμη εἴμεθα ἀσθενεῖς, θά μᾶς ἀπαντήσῃ ὁ Κύριος καί θά μᾶς εἴπῃ. «ἰατρέ, ἰατρεύσον σεαυτὸν»³⁷.

310 Ἐπεὶ δὲ με ἤκουσες νά ὀνομάσω τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς διπλοῦν φωτεινὸν ἔνδυμα, μὴ στεύσης ἀπὸ ἀγνοίαν νά περιγελάσῃς αὐτὸ που εἶπον οὔτε νά νομίσης ὅτι ὠμίλησα διὰ τὴν σωματικὴν ὑγείαν, ἀλλὰ διὰ καποῖαν ὑγείαν ἀσώματον καὶ θείαν καὶ πνευματικὴν, ἡ ὁποία δὲν ἀποκτᾶται μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὰ διαφορά θερα-
 320 πευτικὰ φυτά, τοῦδ' ἐξ ἔργων τινῶν, ἵνα μὴ τις καυχῇ-
 σθται»³⁸. Διότι ὅπως διὰν κάτο.ος τροστ' αἰθήσῃ νά συ-
 νενώσῃ ἓνα νεκρὸν κόκκαλο μὲ ἄλλο κόκκαλο καὶ ἄρ-
 μὸν νά συναρμολογήσῃ μὲ ἄλλον ἄρμῶν³⁹, τὰ ὁποῖα πρέ-
 πει νά ἐκλάβῃς μὲ τὴν ἐννο.αν τῶν καλῶν ἔργων καὶ
 τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς, ἀδικῶς κοπιᾷς., ἐπειδὴ δὲν
 ὑπάρχει τὸ κρέας καὶ τὰ νεῦρα δ' ἂ νά συγκροτηθῇ καὶ
 συγκροτηθῇ ὁ σκελετός· ἀλλ' ἔστω ὅτι γίνεῖ αὐτό, καὶ
 τοὺς μὲν ἄρμους τοὺς συνδέσει μὲ τὰ νεῦρα, τὰ νε-
 κρά δὲ ἐκεῖνα κόκκαλα τὰ σκετάσει, μὲ κρέας καὶ δέρ-
 μα καὶ τὰ μεταβάλλει εἰς σῶμα, οὐδ' ἡμία πάλιν ὠφέ-
 λεια θά προκύβῃ, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ σῶμα θά στερῇται
 τοῦ πνεύματος ποῦ τὸ κινεῖ καὶ τοῦ χαρίζει ζωὴν, ἐπει-
 320 δὴ δηλαδὴ στερεῖται τῆς ψυχῆς· τοιοῦτοτρόπως φαν-
 τάσου ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὴν νεκρὰ ἀπὸ τὴν ἁμαρ-
 τίαν ψυχὴν καὶ μετάφερε τὸν νοῦν σου εἰς τὰ ἐσωτερι-
 κά αὐτῆς μέλη καὶ βλέπε συγκεντρωμένας ἐκεῖ ὄλας
 τὰς καλὰς τῆς πραΐτις, ἐννοῶ τὴν νηστείαν καὶ τὴν
 ἀγρυπνίαν, τὴν κατακλ.σιν πάνω εἰς τὸ χῶμα καὶ τὸ
 σκληρὸν κρεββάτι, τὴν ἑλλειψιν περιουσίας καὶ τὴν
 ἀκλυσίαν καὶ ὄλα ὅσα ἔρχονται ὡς συνέτεια αὐτῶν,
 ὡσάν ἄλλα νεκρὰ κόκκαλα, αἱ ὁποῖαι νά εἶναι συνδεδε-
 μέναι μεταξὺ των καὶ ἡ μία νά πηγαίνῃ ὅπ.τθεν τῆς
 ἄλλης καὶ νά εἶναι ὄλαι συνηνωμένα εἰς τρόπον ὥστε
 νά ἀπαρτίζουν ὠλοκληρωμένοι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς.
 Ποῖα, λοιπὸν, ἡ ὠφέλεια ἐάν τὸ σῶμα αὐτὸ εἶναι ἁμ-

37. Λκ. 8' 23.

38. Εφ. 6' 8.

39. Πράξ. 12' 7 - 8.

330 χον καὶ δὲν ἀναπνέει, ἐπειδὴ δὲν θά εὐρίσκεται ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Διότι μόνοι ἐκεῖνο ἐφ' ὅσον ἔλθῃ καὶ κατοικήσῃ ἐντὸς ἡμῶν, ὡσάν ἄλλα ἀψυχα μέλη ποῦ εἶναι ἀποχωρισμένα μεταξὺ των τοιουτοτρόπως καὶ τὰς καθ' ἑαυτὰς νεκρὰς ἐναρέτους πράξεις τὰς συνδέει. μεταξὺ των μὲ τὰ νεῦρα τῆς πνευματικῆς δυνάμεως καὶ τὰς συνεινώνει μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀπὸ τότε μας μεταβάλλει ἀπὸ παλαιούς εἰς καινούργιους καὶ ἀπὸ νεκροὺς εἰς ζῶντας· διαφορετικά δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζήσῃ ἡ ψυχὴ

Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὕλκόν μας σῶμα, εἴτε ἀσθενεῖ εἴτε ὄχι, εἶναι τελείως ἀδύνατον χωρὶς τὴν ψυχὴν νὰ κινήθῃ αὐτὸ — ἢ καὶ νὰ ζῇ καθ' ὅλοιδήποτε τρόπον —, τοιουτοτρόπως συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ψυχὴν, εἴτε ἁμαρτήσῃ εἴτε ὄχι, χωρὶς τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι νεκρά καὶ δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἔξ ὀλοκλήρου τὴν αἰωνίαν ζωὴν· διότι ἐάν τὸ κεντρί τοῦ ἐπιφέρει τὸν θάνατον εἶναι ἡ ἁμαρτία⁴⁰, ἀρα ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἡμάρτησεν ἐκτυπηθῇ ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἀπέθανεν· ἐάν δὲ δὲν ὑπάρχει, καὶ εἰς ἀναμάρτητος — διότι ὅλοι, λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἡμάρτησαν καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ⁴¹ — εἶναι προφανές ὅτι ὅλοι ἀποθάνομεν καὶ εἴμεθα νεκροί, ἀφοῦ ὅλοι ἡμαρτήσαμεν θανάτου λοιπόν μαζί μὲ μένα τὸν ἑαυτὸν σου πνευματικὰ νεκρόν. Λέγε λοιπόν, κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἴδωσσο νὰ ζήσῃς πραγματικά, ἐάν δὲν ἐνωθῇς μὲ τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, δηλαδή μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὃ ὁ τοῦ ὁποιοῦ κάθε πιστὸς γεννᾶται ἐκ νεοῦ καὶ λαμβάνει πάλιν τὴν ζωὴν ἐν Χριστῷ. «Ἐγὼ γάρ, λέγει, εἰμὶ ἡ ἀλήθεια»⁴² καὶ «ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ»⁴³. Κατὰ συνέπειαν οἱ δοῦλοι καὶ οἱ μαθηταί τοῦ Χριστοῦ εἶναι φῶς⁴⁴ καὶ ἀλήθεια καὶ ζωὴ· διότι λέγει «ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστελλαντά με»⁴⁵. Ἐάν λοι

340
350

40. Α Κορ 15' 58

41 Ρωμ. 7' 23

42 Ιω 14' 6

43 ω. 14' 25

44 Πρδλ. Μτθ 5' 14 Εφ 5' 8

45 Μτθ 10' 40.

πὸν ἡμεῖς εἴμεθα νεκροί, ἐκεῖνος δὲ μόνος εἶναι ἡ αἰώνιος ζωή, ἀρα προτοῦ ἐνωθοῦμε μαζί του καὶ ζήσωμεν, ἅς μὴ λέγωμεν ὅτι δουλεύσαμεν εἰς τὸν Κύριον Διοτι οἱ νεκροὶ πῶς εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ ὑπηρετήσουν κάποιον, Ἐάν δὲν περιβληθῶμεν ἐνσυνειδήτως Ἐκεῖνον ὡσανὺ διπλοῖδα (= διπλῶν ἐνδυμα), ἅς μὴ αὐταπατώμεθα ὅτι ἀπηλλάγημεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰς ἀσθενείας μας καὶ ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ μᾶς ἐνοχλοῦν

360 Ὅπως δηλαδὴ τὸ σκότος δὲν φεύγει ἐάν προηγουμένως δὲν ἔλθῃ τὸ φῶς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον οὔτε ἡ ἀσθένεια τῆς ψυχῆς ἀποδιωκεται., ἐάν δὲν ἔλθῃ προηγουμένως Ἐκεῖνος ποὺ σηκώνει τὰς ἀμαρτίας μας⁴⁶ καὶ ἐνωθῇ μαζί μας. Ὅταν δὲ ἔλθῃ αὐτός, ἐπειδὴ ἀπομακρύνει κάθε νόσον καὶ κάθε ψυχικὴν ἀσθένειαν, ὀνομάζεται ὑγεία, ἀφοῦ χαρῶναι εἰς ἡμᾶς τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἐπειδὴ δὲ μᾶς φωτίζει, ὀνομάζεται φῶς, ἀφοῦ εἶναι ὑπεράνω ἀπὸ ὅλο τὸ φῶς καὶ ἐπειδὴ μᾶς χαρίζει τὴν ἀληθινὴν ζωὴν, ὀνομάζεται ζωή, ἀφοῦ εἶναι, περισσότερον (ὑπεράνω) ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς· ἐπειδὴ δὲ μᾶς φωταγωγεῖ ὁλοκλήρους (τεριλαμπῶν) καὶ μᾶς περιβάλλει καὶ μᾶς σκεπάζει μὲ τὴν βοήθειαν τῆς θεότητός του, καλεῖται, ἐξωτερικὸν ἐνδυμα, καὶ ὕπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν λέγομεν ὅτι ἐνδυόμεθα αὐτόν τοῦ εἶναι τελειῶς ἀψηλάφητος καὶ ἀπιαστός ἐπειδὴ δὲ ἐνώνεται χωρὶς νὰ συγχέεται, μὲ τὴν ψυχὴν μας καὶ κάμνει ὁλόκληρον αὐτὴν νὰ εἶναι ὡσανὺ φῶς, λέγεται ὅτι κατοικεῖ ἐντὸς ἡμῶν καὶ περικλείεται χωρὶς νὰ περιορίζεται.

370 Ποῖον μεγάλο θαῦμα! Τοιοῦτοτρόπως γίνεται δι' ἡμᾶς τα πάντα⁴⁷ Ἐκεῖνος ποὺ εὐρίσκεται, ἐπάνω ἀπὸ ὅλα, φωμί, σκέπασμα καὶ νερό, το ὅποιον ὅποιος πλεῖ δὲν θὰ διαψῶσῃ ποτὲ⁴⁸, ὅπως εἶπεν εἰς τὴν Σαμαρείτιδα ὅταν ἀκόμη εὐρίσκετο ἐπὶ γῆς, Ἐάν συνεπῶς διαψῶς ἀκόμη, σημαίνει ὅτι, δὲν ἔτι, ες ἀπὸ ἐκεῖνον τὸ νερό διότι Ἐκεῖνος ποὺ εἶπεν αὐτὸ δὲν λέγει, ψέματα. Εἰδὼς ὁμοῦς ἡκουσα κάποιον νὰ λέγῃ, ὅτι ἀφοῦ ἀπὸ αὐτὸ τὸ νερό ὁ

46. Πρὸλ. Μτθ η 17 Ιω α 29 Μκ νγ 4

47. Εφ. α' 23

48. Ιω 8' 14

φιλόανθρωπος Δεσπότης μου ἔδωκε τὴν δυνατότητα νὰ
 πῶ μέχρι χορτασμοῦ, ἐάν ὁμως συνέβη νὰ ληομονήσω
 καὶ ὥσάν νὰ μὴ ἔτ' ὄν ζητῶ πάλιν ἀπὸ ἐκείνου νὰ μοῦ
 δώσῃ νὰ τ' ὦ, δηλαδὴ ἐκείνο ἀκρ βῶς τὸ νερό, τὸ ὁποι-
 ον ἔπιον, καὶ ἀμέσως ἔβλεπον αὐτὸ νὰ ἀναθλύξῃ ἀπὸ
 μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου καὶ νὰ πηδᾷ ὥσάν φωτει-
 νὸν καὶ πηγαῖον νερόν. Ἐκεῖνο δὲ τὸ νερὸ ὠμιλοῦσε
 380 ἐντὸς μου διὰ τῶν κυματισμῶν τοι καὶ ἔλεγε. «Δὲν
 μὲ θλέπεις ὅτι εἶμαι ἐδῶ μαζί σου, Κα' ἀπὸ ποῦ θά
 λεις νὰ δοθῶ ἔγω εἰς σέ ἢ ἀπὸ ποῦ ἀλλοῦ ζητεῖς νὰ
 ἔλθω, Δὲν γνωρίζεις ὅτι πάντοτε εἰμαι μαζί μὲ ἐκεί-
 νους, εἰς τοὺς ὁποίους μίαν καὶ μόνοι φορὰν θά δώσω
 τὸν ἑαυτὸν μου νὰ μὲ πιοῦν καὶ ὅτι γίνομαι ἐντὸς αὐ-
 τῶν πηγῇ ἀθάνατος;».

Ἐάν λοιπόν ὦ ἀδελφέ, ἀντελήφθῃς ὅτι γίνετο αὐ-
 τὸ καὶ εἰς σέ, εἰσα. μακάριος Ἐάν δὲ τὸν μὲν Χριστὸν
 ἔχεις ἴδῃ ἀλλὰ δὲ σοῦ ἔδωκε ἀκομή νὰ πῇς αὐτὸ τὸ
 ποτό, τότε πῆσε κάτω, κλαῦσε, κέτευσε, θρήνησε, κτύ-
 πα τὰ μάγουλά σου, ὅπως κάποτε ὁ Ἀδάμ, τράθηξε
 τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σου' νὰ μὴ ξαπλώσῃς εἰς κλί-
 νην νὰ κοιμηθῇς, ἀλλ' ὅς γίνῃ κρεβάτι δι' ἐσέ ὁλό-
 390 κληρον τὸ ἔδαφος νὰ μὴ δώσῃς εἰς τὰ μάτια σου
 ὕπνον μέχρι χορτασμοῦ, μὴ ἐπιτρεψῇς εἰς τὰ θλέ-
 φρά σου νὰ νιστάξουν· νὰ μὴ γυρίσῃς τὸ μάτι
 σου νὰ κοιτάξῃς κάτι ἐξ ὧν υπάρχουν ἐπάνω εἰς
 τὴν γῆν ἢ εἰς τὸν οὐρανὸν — ὅ ὅτι, διὰ ποῖον λόγον νὰ
 κοιτάξῃς κάτι ἄλλο, ἀφοῦ ἔχῃς ἐνώπιόν σου καὶ θλέ-
 πεις τὸν δημιουργὸν τῶν ὅλων; — νὰ μὴ γεμίσῃς τὸ
 στομάχι σου ποτέ μὲ φαγητὰ' νὰ μὴ γλυκάνῃς τὸν λά-
 ρυγγά σου μὲ ἀπολαυστικὴν τροφήν ἢ ποτὸν μέχρι ση-
 μείου νὰ χορτάσῃ νὰ μὴ παραιτημ^ς μὲ περιέργειαν ὅσα
 πράγματα γίνονται γύρω σου, οὔτε νὰ στορέψῃς τὴν
 προσοχήν σου πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ζοῦν μὲ ἀδιαφο-
 ρίαν διὰ τὴν σωτηρίαν των καὶ περιφρόνησιν πρὸς ὅσα
 παραγγέλλει, ὁ Κύριος, διὰ νὰ μὴ περιτέσῃς εἰς τὸ ἁ-
 μαρτημα τοῦ ἐγωισμοῦ ἢ καὶ τῆς κατακρίσεως αὐτῶν
 ἀλλὰ θεθαίως οὔτε καὶ θά καθήσῃς ποτέ μαζί μὲ αὐ-

400 τοὺς· νὰ μὴ γυρίζῃς ἀναζητῶντας τοὺς περιφήμους διὰ τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν σοφίαν τῶν μοναχῶν, οὔτε νὰ ἐξετάζῃς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν, ἀλλ' ἐὰν μὲν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ εὐρέθῃς ὑπο τὴν καθοδήγησιν πνευματικοῦ πατρὸς, εἰς αὐτὸν μόνον νὰ λέγῃς κάθε τι ποῦ σὲ ἀπασχολεῖ· ἐὰν δὲ οὐκ, ἀλλὰ κοιτάζοντας τὸν Χριστόν, εἰς αὐτὸν στρέφε πάντοτε τὴν προσοχὴν σου καὶ ἔχε μόνον ἐκείνον εἰς ὁλόκληρον τὴν ζωὴν σου ἐπόπτην καὶ γνώστην τῆς σκυθρωπότητός σου καὶ τῆς θλίψεώς σου.

Δεῖχνε εἰς αὐτόν, καλύτερα νὰ εἶπω Ἐκεῖνος ὃς ἐλέγη τὴν ἀπλυσίαν σου, τὴν παντελῇ ἑλλειψιν περιουσίας, τὴν περιφρόνησίν σου πρὸς τὰ χρήματα. Οὕτε, ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι κυλάει ἐνώπιόν σου ὁλόκληρος ὁ πλοῦτος τοῦ κόσμου ἢ ἔχει ρεφθῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ πόδια σου πλῆθος χρυσοῦ διότι καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ κάμῃ ἡ ἐφευρετικότης τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν ἱερῶν του συνεργατῶν καὶ ὁπαδῶν — (οὔτε) νὰ θελήσῃς καὶ νὰ στρέψῃς τὸ μάτι σου καὶ νὰ κοιτάξῃς πρὸς αὐτά, ἀκόμη καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι νομίζεις πῶς δὲν διαπράττεας ἁμαρτίαν ἐπειδὴ δῆθεν τὰ παίρνεις διὰ νὰ τὰ δώσῃς εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἐκεῖνος ὃς σὲ βλέπει νὰ σὲ κτυποῦν χωρὶς ν' ἀνταποδίδῃς τὰ κτυπήματα, νὰ ὑβρίζῃσαι χωρὶς νὰ ἀντιποδίδῃς τὰς ὑβρεῖς, νὰ περιγελοῦσαι καὶ νὰ εὐλογῇς ὅσους σὲ περιγελοῦν⁵⁰, νὰ μὴ ἐτιδιώκῃς δόξαν, οὔτε τιμὰς, οὔτε ἀνάπαισιν, καὶ γενικῶς ὅλα νὰ τὰ κάνῃς καί, ὅλα νὰ τὰ πραγματοποιῇς καὶ νὰ μὴ ὑποχωρῇς οὔτε κατὰ κεραίαν στρεφόμενος πρὸς τὰ πύσσω⁵¹, ἕως ὅτου ὁ Κύριος σὲ λυπηθεῖ καὶ δώσῃ εἰς σὲ νὰ πῇς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο καὶ ἀνείπτωτον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ὀνομασθῇ ποτὸν. Καὶ ὅταν ἀξιώθῃς νὰ πάρῃς τὸ μεγάλο αὐτὸ δῶρο, τότε θὰ γνωρίσῃς αὐτὰ τὰ ὅποια λέγομεν καὶ ὅσα θα σοῦ διηγούμεθα. «Λαλοῦμεν γὰρ σοφίαν, λέγει, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου τὴν καταργουμένην, ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην»⁵².

50 Πρὸς Α' Πτρ. γ' θ' κ' λη.

51 Πρὸς Ακ' θ' 62 ιζ' 31

52 Α' Κορ' θ' 7

430

440

Ἐάν δὲ δὲν ἔχῃς ἀξιωθῇ νὰ ἴδῃς ἐντελῶς αὐτὸν τὸν Χριστόν, τότε πῶς ἔχεις τὴν ἐντύπωσιν διὰ τῆς, Πῶς δύνασαι νὰ νομίζῃς ὅτι δουλεύεις αὐτόν, τὸν ὁποῖον οὐδέποτε ἔχεις ἴδε; Ἀφοῦ δὲ δὲν τὸν εἶδες οὔτε ἡξιώθῃς νὰ ἀκοῦσῃς οὔτε κἀν τὴν φωνὴν τοῦ⁵³, τότε ἀπὸ τοῦ θὰ διδοῖς⁵⁴ τὸ ἅγιον αὐτοῦ καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον θέλημα⁵⁵. Ἐάν δὲ εἶπῃς ὅτι θὰ μάθῃς τοῦτο ἀπὸ τὰς ἁγίας Γραφάς, σὲ ἐρωτῶ Πῶς θὰ γίνῃ αὐτό, ἀφοῦ ὁλόκληρος εἶσαι νεκρός καὶ θρίσκεσαι μέσα εἰς τὸ σκοτάδι; Θὰ δυνηθῇς νὰ ἀκοῦσῃς ἢ νὰ πραγματοποιήσῃς αὐτά, ὥστε νὰ ἀξιώθῃς νὰ ζήσῃς καὶ νὰ ἴδῃς τὸν Θεόν, εἶναι ἀδύνατον. Τί λο πόν; Ἐάν εἰμεθα νεκροί⁵⁶, λέγει, καὶ ζοῦμε μέσα εἰς τὸ σκοτάδι, πῶς θὰ μπορέσωμεν νὰ ζήσωμεν. ^a κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἴδωμεν τὸν Χριστόν, ὁ ὅποῖος ἦλθεν εἰς τὴν γῆν καὶ εἶναι τὸ ἀληθινὸν φῶς⁵⁷, ἤκουσε ὅσα ἀκολουθοῦν με σύνεσιν καὶ προσοχὴν καὶ μὴ θέλῃς νὰ ἐμφανίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ὡς δικαίον· ἀλλὰ ταπεινώσου ἐνωπιον τοῦ Θεοῦ ὡς ἁμαρτωλὸς που εἶσαι καὶ λέγε τὰ ἑξῆς· «Κύριε, σὺ ὁ ὁποῖος δὲν θελεῖς τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου· ὥς τὸ ἐπιστρέφαι αὐτοὶ καὶ ζῆν»⁵⁷, σὺ ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο ἀκριβῶς κατέβηκες εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ ἀναστήσῃς ἐκείνους ποὺ εἶναι πεσμένοι, κάτω καὶ εἶναι νεκροὶ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ διὰ νὰ δώσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν δυνατότητα νὰ σὲ ἴδουν καὶ γνωρίσουν, σὲ ποῦ εἶσαι τὸ φῶς το ἀληθινόν, ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἀνθρώπον νὰ σὲ ἴδῃ, στείλε μου σὲ παρακαλῶ κάποιον ἀνθρώπον ποὺ σὲ γνωρίζει, ὥστε, ἀφοῦ δουλεύσω αὐτόν ὥσάν νὰ εἶσαι ἐσὺ καὶ ὑποταχθῶ εἰς αὐτόν με ὅλας μου τὰς δυνάμεις καὶ ἀφοῦ κάμω τὸ ἰδικόν σου θέλημα κἀνόντας τὸ θέλημα ἐκείνου νὰ γίνω ἀρεστός εἰς σὲ τὸν μόνον Θεόν κα' ἀξιωθῶ καὶ ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ κληρονομήσω τὴν βασιλείαν σου». Ἐάν λοιπὸν κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ἐπιμείνῃς με

53 Πρὸλ. Ιω. α' 37

54 Πρὸλ. Ρωμ. αβ' 2

55 Εφ. θ' 1

56 Ιω. α' 9

57 Ιεζ. λγ' 11

450 δολόκληρον τὴν ψυχὴν καὶ τὴν δυνάμιν σου νὰ κευτᾶς
 τὴν θύραν τοῦ ἀπείρου Του ἐλέους, παρακαλώντας
 καὶ ἱκετεύοντας αὐτόν, δὲν θὰ σὲ ἀφήσῃ, ἀλλ' εἴτε ὁ ἴ-
 διος προσωπικῶς εἴτε μὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς
 καὶ φωτ.σμένους τοῦ δούλου, θὰ σὲ διδάξῃ ἐκεῖνα ποὺ
 πρέπει σὺ νὰ κόμῃς καὶ μὲ τὴν ἰδικὴν του χάριν καὶ
 τὴν προσευχὴν τοῦ δούλου του θὰ σοῦ δώσῃ τὴν ἀπαι-
 τουμένην δύναμιν διὰ νὰ πραγματοποιήσῃς αὐτά· διό-
 τ' χωρὶς τὴν βοήθειαν ἐκείνου δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ κά-
 μῃς τίποτε³⁸ ἀλλ' ἐκεῖνος, καθὼς ἤδη ἔχω εἶπει, δὲν
 θὰ παραλεψῇ οὔτε στιγμήν νὰ γίνῃ δι' ἐσὲ τὰ πάντα·
 καὶ ἐὰν τυχὸν δὲν γίνῃ τὰ πάντα, τοιλάχ στον θὰ εὐ-
 ρεθῇς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου σου νὰ ἀναζητῇς τὸν
 Χριστόν τουλάχιστον θὰ εὐρεθῇς νὰ εἶσαι ὑποταγμέ-
 νος εἰς τοὺς φίλους καὶ ἄρχοντας ἐκείνου, τοὺς ὁποί-
 ους ὅταν δουλῇς δι' αὐτῶν δουλεύεις Ἐκείνον, τουλά-
 χιστον κατ' αὐτόν τὸν τρόπον πραγματώνεις τὸ θέλη-
 μα τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ καὶ ὕχι τὸ ἰδὸν σου — ὃ ὅτι
 εἶναι, θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα τῶν δούλων ἐκεί-
 νου—, τουλάχιστον θὰ εἶσαι διαρκῶς ἀπασχολημένος
 καὶ δὲν θὰ κάθῃσαι τουλάχιστον θὰ ζῇς μὲ ταπεινώ-
 σιν καὶ ὅχι μὲ ὑπερηφανίαν. Ἐνθυμίσου ἐκεῖνα τὰ ὁ-
 460 ποῖα εἶπα ὅτι ὅλοι οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες ἀλ-
 λαι μὲν εἶναι, δούλοι· ἄλλοι δὲ ἴσως καὶ φίλοι τοῦ βασι-
 λέως καὶ ὁ αὐτοῦ μεσοῦ αὐτῶν καθίσταται φίλος ἢ δοῦ-
 λος τοῦ βασιλέως καὶ ὁ λαὸς που εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν
 ἐξουσίαν ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι,
 καίτοι δὲν βλέπουν ἀπ' εἰσθίας οὔτε συναναστρέφον-
 ται τὸν βασιλέα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπηρετοῦν προθυμῶς τὸν
 στρατηγόν των ἢ τὸν ἄρχοντα ὡσαν νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ
 ἴδιος ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζουν νὰ παρουν διὰ μέσου αὐτῶν
 (τῶν ἀρχόντων) ἀπὸ τὸν βασιλέα δωρεὰς καὶ ἀξιώμα-
 τα· ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι τὰ παίρνουν προσβάλλουν ὡς
 μεσάζοντας τοὺς ἄρχοντας των. Ὑπάρχουν θεθαίως
 καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι γίνονται ἀκουστοὶ καὶ μὲ τὴν
 ἰδικὴν των ἀνδρείαν καὶ ἀρετὴν καὶ τοιοῦτοτρόπως
 προσλαμβάνονται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν βα-
 σιλέα καὶ τιμῶνται καὶ ἀναδεικνύονται ἄρχοντες καὶ

470 μεσάζοντες ἄλλων, καὶ τότε ἀζώνοντα νὰ προσφέ-
ρουν ὑπηρεσίας προσωπικῶς πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν
Βασιλέα καὶ νὰ συναισθεύονται μὲ αὐτὸν καὶ νὰ
ἀκούουν τὴν φωνὴν του.

Ἐῖν δὲ σὺ μὲν, καθὼς προηγουμένως ἐλέχθη, δὲν
καταδέχεσαι, νὰ ζητήσης τὸ θεῖον ἔλεος καὶ νὰ κρού-
σης⁵⁹ τὴν πόρταν τῆς θείας εὐσπλαγχνίας, ἀλλὰ προ-
τιμᾷς νὰ εἰρ-θῇς μεταξὺ ἀνίωνων καὶ ἀσπίων στρα-
τιωτῶν, ἀρέσκεισαι, δηλαδὴ νὰ εἶσαι ἕνας ἀσημαντος ὑ-
πηρέτης καὶ νὰ καταπαγῇς μαζὶ μὲ τοὺς τυποτένιους
καὶ δὲν θέλεις νὰ ὑπηρετήσης πνευματικούς ἀρχοντας,
τότε ὅσπτι κατηγορεῖς ἐμέ ἐπειδὴ σὲ ὀνομάζω νεκρὸν
ἢ τυφλὸν ἢ ἀερωστον καὶ παραλυτικὸν καὶ ἀποκομ-
μένον ἀπὸ τὴν δουλεύειν τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ, Ἀλ-
480 λά, θὰ εἴπῃς εἰδεχομένως, ὅτι κάθεσα εἰς τὸ κελλί
καὶ σου, προσέχοντας τὸν ἑαυτὸν σου καὶ δὲν ἀδικεῖς
κανένα κατὰ κανένα τρόπον. Ἀλλ' ἴσα γε θὰ καταδε-
χθῇς ἐσὺ νὰ κάμῃ ἀκριβῶς τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἰδικὸς σου
δουλὸς ἢ ὁ ὑπηρέτης σου, νὰ περιφραγήσῃ δηλαδὴ τὴν
πρὸς σὲ ὑπηρεσίαν του, νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς σὲ κά-
ποιο ἄλλο κελλί καὶ νὰ καθίῃ χωρὶς νὰ ζημιῶνῃ κα-
νένα εἰς τίποτε οὔτε σὲ τὸν ἴδιον, Ἀλλὰ ποῖος ἄλλος
ἄνθρωπος θὰ ἀνεχθῇ ἀκόμη καὶ ν' ἀκούσῃ τοῦτο; Πῶς
λοιπὸν εἶναι δυνατόν νὰ λέγῃς σὺ, καθ' ἣν στιγμὴν κά-
θησαι ἐν τῷ κελλί σου καὶ ὑπηρετεῖσαι ἀπὸ ἄλλους, ὅτι
δουλεύεις τὸν Θεόν. Καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἔργα τοῦ κά-
μνεις; Λέγε. Διότι ἐὰν ὑπηρετοῦσες δι' ὅλων αὐτῶν τὸν
ἑαυτὸν σου καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν σου ἐξοικο-
νομοῦσας ἐκεῖνα πού χρεάζονται δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας
τοῦ σώματός σου, οὔτε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δι-
490 καιοῦσαι νὰ λέγῃς ὅτι δουλεύεις τὸν Θεόν. Διότι ὁ
δουλὸς δὲν ἐταπείνεται ἐπειδὴ φροντίζει διὰ τὴν διατρο-
φὴν καὶ ἐνδυμασίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλ' ἀντιθέτως,
ἐὰν δὲν δίδῃ πρὸς τὸν κύριόν του καθ' ἡμέραν ἀπὸ
τὸ ἔργο του ἀκόμη καὶ αὐτὸ πού εἶναι, γνωστὸν ὡς
πάκτον⁶⁰, καταδικάζεται καὶ τιμωρεῖται ὡς ἀχρηστος.
Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν ἡμεῖς οἱ ὅποιοι ζοῦμεν ὡ-

59 Πρὸς Μιθ. Ζ 7, Β.

60 Τὸ πάκτον πρέπει νὰ εἶναι ἓξ εἶδος ἀσφαλιστροῦ, ἐγγήσιος
ἢ καὶ ἐνοικίου.

σάν νά εἶμεθα τελείως ἀδέσμευτοι καί παραβίδομεν
 τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὴν καλοπέρασιν καὶ τὴν ἀδια-
 φορίαν καὶ τὴν τεμπελίαν καὶ ὄχι μόνον δὲν πράττο-
 μεν τίποτε οὔτε ὑπηρετοῦμεν ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ἀγα-
 νακτοῦμεν καὶ θλασσοῦμεν καὶ κάθε ὄραν γκρινιά-
 ζομεν, ἐάν ἀπὸ τῶν ἄλλων δὲν ὑπηρετοῦμεθα, νὰ λέ-
 γωμεν ὅτι δουλεύομεν τῷ Θεῷ καὶ δὲν ἀδικοῦμεν
 κανέναν, Διότι, δοῦναι δύναται κάτοχος νὰ ὑπηρετῇ καὶ
 δὲν θέλει νὰ τὸ κάμῃ, τόσους ἀκριβῶς καὶ ἀδικεῖ καὶ
 κάμνει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑπεύθυνον τῆς καταδίκης καὶ ἁ-
 ξίον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυρίου ποὺ λέγει ὡς ἐξῆς·
 «Ἀπέλθετε ἐπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώ-
 νιον· τὸ ἦτο μοσεύον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις
 αὐτοῦ Ἐπείνασα γάρ» καὶ ἀφοῦ ἀνέφερε λεπτομερῶς
 ὅσα ἀκολουθοῦν εἶπεν καὶ τὸ «ἐν ἀσθενείᾳ ἤμην καὶ
 οὐ δυνάμην μοι»⁶¹ Πῶς λοιπὸν ἢ μὲ κοῖτον πρόσω-
 πον θά ἀτινισσωμεν αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔργεται νὰ ἐξε-
 τάσῃ καὶ ἐλέγξῃ τὸ ἔργον τοῦ καθενός;

Ἄς μὴ γελιέσῃτε⁶² ὁ Θεὸς εἶναι φωτιά⁶³ καὶ ἦλθε
 καὶ ἀνέκαμψε φωτιά ἐπάνω εἰς τὴν γῆν⁶⁴· αὕτη ἡ φωτιά
 (ὁ Χριστὸς) περ φέρεται καὶ ζητεῖ ξύλα διὰ νὰ τ' ἄρτά-
 ξῃ, δηλαδὴ θέλῃσιν καὶ διάθεσιν ἀγαθὴν καὶ νὰ πέσῃ
 εἰς αὐτὴν ὡς ἄλλος σπιθὴρ καὶ νὰ ἀνάψῃ· Εἰς ἐκείνους
 δὲ ποὺ θά ἀναφθῇ σηκώνεται ψηλά καὶ γίνεται μεγά-
 λη φλόγα καὶ φθάνει μέχρι τοὺς οὐρανοὺς καὶ δὲν ἀφή-
 νει ἐκεῖνον ποὺ ἐτυρακτώθῃ ὑπ' αὐτῆς νὰ κἀθετα, ἐντε-
 λῶς ἀπραγὸς ἢ νὰ ἐρησυχάζῃ. Οὔτε τὰλ ν, καθὼς νο-
 μίζουσι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πνευματικῶς νεκροὺς, κατα-
 καίει κατὰ τρόπον ἀγνωστον εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἢ ὁ-
 ποῖα ἐπῆρε φωτὶς ἄν — διότι δὲν εἶναι καὶ νεκρά ὅλη—,
 ἀλλ' ἀρχικῶς αὐτὸ γίνεται μὲ πλήρη συνάσθησιν καὶ
 γνῶσιν καὶ πόσιν ἀβάστακτον· διότι ἡ ψυχὴ αἰσθάνε-
 ται καὶ εἶναι λογικὴ ἐν συνεχείᾳ ὁμῶς, ἀφοῦ μᾶς κα-
 θαρίσῃ τελείως ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν παθῶν, γίνε-
 ται δ' ἡμᾶς τροφή καὶ ποτό, συνεχὲς χαρὰ καὶ φωτι-

61 Μτθ κε' 41 - 48

62 Γαλ. στ' 7.

63 Πρβλ. Εβρ ιθ' 29

64 Λκ ιθ' 49

σμός ἐντὸς ἡμῶν καὶ μετεσάλλει ἡμᾶς τοὺς ἰδίους διὰ τῆς ἐνώσεώς μας μαζὶ τοῖς εἰς φῶς. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἀναμμένος φοῦρνος εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν μᾶλλον μαυρίζει ἀπὸ τὸν καπνὸν που παράγειν τὰ καίόμενα ξύλα, ὅταν δὲ κατὰ πάρα πολὺ, τότε γίνεται ὁλόκληρος καὶ θαρὸς καὶ ὁμοιος μὲ τὴν φωτιάν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἀποκτᾷ καμμίαν πλέον μαυρίλα ἐκ τῆς ἐνώσεώς του μὲ τὸν καπνόν, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ καλεῖται ἀπὸ τὸν θεῖον πόθον εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν ἔλιπε μέσα εἰς τὴν φωτιάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ σύννεφον τῶν παθῶν, ὡσαν καπνὸς ἐντὸς τῆς νύθγαινης καὶ παρατηρεῖ τὴν προκαλούμενην εἰς αὐτὴν ἀπὸ αὐτὸ μαυρίλαν καὶ κλαίει καὶ ἀσθάνεται νὰ ἔχουν κατὰ καὶ νὰ ἔχουν γίνῃ τελείως στόχτη αἱ ὁμοιάζουσαι μὲ ἀγκάθια ἀμαρτωλαὶ ἐκέψεις καὶ αἱ ὁμοιάζουσαι μὲ φρύγανα προλήψεις ὅταν δὲ ἔλα αὐτὰ καοὺν τελείως καὶ ἀπομείνῃ μόνῃ ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς γαυρὸς κανένα πάθος, τότε καὶ αὐτὴ ἐνώνεται κατ' οὐσίαν μὲ τὸ θεῖον καὶ αὐτὸν πῦρ καὶ ἀμέσως παίονει φωτιά καὶ φωταγωγεῖ κατὰ παρίκει μέσα τῆς (ἐνοῦτα). ὅπως ὁ φοῦρνος, τὸ αἰσθητὸν αὐτὸ πῦρ τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ σῶμα, καὶ αὐτό, ἐνούμενοι μὲ τὸ θεῖον καὶ ἄρρητον φῶς, γίνεται, ἐξ αἰτίας τῆς ἐνώσεώς του αὐτῆς φωτιά.

Αὐτὸ διὸς δὲν θά δευθῇ ποτὲ νὰ γίνῃ ἐντὸς ἡμῶν, ἐάν δὲν οὐ γαυῶμεν τὸν κόσμον καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐάν δὲν χάσωμεν, ὅπως λέγει ὁ Κύριος, καὶ τὰς ἰδίας τὰς ἐπιχάς μας⁸⁵. Διότι ἡ θεία ἐκείνη φωτιά δὲν ἐνέθει ἐντὸς ἡμῶν κατ' ἄλλον τρόπον αὐτὸ ὅσοι τὸ ἐπῆραν δὲν ἀπηλλάγησαν μόνον ἐντελῶς ἀπὸ τὸς ψυχικὰς ἀσθενείας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους, ἀφοῦ τοὺς ἀπέσπασαν ἀπὸ τὰ δίκτυα τοῦ διαβόλου, οἱ ὅποιοι ἦσαν ψυχὴς κῶς ἀρρωστοὶ καὶ ἀσθενεῖς, τοὺς ἐθεράπευσαν καὶ τοὺς προσέφερον εἰς τὸν δεσπότην Χριστὸν ὡς ἑωρᾶ⁸⁶. Διότι ἐπὶ τὴν θεϊαν ἐκείνην φωτιάν ἀφοῦ ἐδὲ δάχθησαν αἱ τοὶ κατὰ τρόπον σοφὸν κάθε ἐπιστήμην καὶ τέχνην, δι' ὅλων τῶν μέσων καὶ δι-

νάμεών των εἰς ὁλόκληρον τὸν διον καὶ εἰς ὁλόκληραν
 τὴν ζωὴν των ἔγνων ἀρεστοὶ εἰς τὸν Θεόν ὅπως εἶναι
 550 πχ ὁ θεῖος ἀπόστολος Πέτρος, ὁ ὁποῖος ἐπῆρε ἀπὸ τὸν
 Κύριον τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας⁶⁷ ὅπως εἶναι ὁ Παῦ-
 λος ὁ ὁποῖος μετεφέρθη εἰς τρίτον οὐρανόν⁶⁸ καὶ ὅλοι
 οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι· τέτοιοι δὲ ἦσαν καὶ οἱ ἅγιοι καὶ
 θεοφόροι πατέρες μας καὶ διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι διὰ
 τῆς θείας αὐτῆς φωτιᾶς ἐφφανισαν τὰς αἰρέσεις ὥσάν
 νὰ ἦσαν ἀγκαθία, οἱ ὅποιοι διατάζουν τοὺς δαίμονας
 ὥσάν νὰ πρόκειται διὰ δούλους ἀχρηστους καὶ ἀδυ-
 νάτους (καὶ ἐκεῖνοι, με φόβον ὑπακούοντες εἰς αὐτοὺς
 ἔχουν γινε καὶ διαρκῶς γίνονται δούλοι), οἱ ὅποιοι τό-
 σον πολὺ ἠγάπησαν τὸν Θεόν, ὥστε νὰ μὴ λυπηθοῦν
 οὔτε αὐτὴν τὴν ψυχὴν των· αὐτοὶ λοιπὸν καὶ ὅσοι ἠ-
 κολούθησαν τὸ ἰδικόν των παράδειγμα θεωροῦνται ὅ-
 560 τι ἐδούλευσαν καὶ διαρκῶς δουλεύουν τὸν Θεόν, ἐνῶ
 ἐκεῖνοι ποὺ θαρύνονται, μὲ ἁμαρτίαν δὲν εἶναι δούλοι
 ἀληθινοί, ἀλλ' ὁμοιάζουν μὲ δούλους πονηροὺς καὶ ἐ-
 ναντιωμένους εἰς τὸν ἰδικόν των Κύριον· οἱ μὲν πρῶ-
 τοι καὶ ὅταν ἀκόμῃ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ πάθη, ὁμοιάζουν
 μὲ δσους μάχονται συνεχῶς καὶ μὲ τοὺς ἀντεπιτιθε-
 μένους ἢ καὶ μὲ τοὺς παλαιστάς· ἐνῶ οἱ δεῦτεροι ἐ-
 πειδὴ ἀκόμῃ δὲν ἀπέκτησαν τὰς ἀρετάς, ἀλλ' ἀγω-
 νίζονται νὰ τὰς ἀποκτήσουν, παρομοιάζονται μὲ ἀν-
 θρωπους ποὺ τοὺς ἔχουν κόψει τὰ ἄκρα ἢ καὶ μὲ τοὺς
 πτωχοὺς ποὺ δὲν ἔχουν τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν
 των, οἱ ὅποιοι ἐνδιαφέρονται περισσότερον νὰ ἀπο-
 κτήσουν τὰ μέλη καὶ τὰ μέσα συντηρήσεως ποὺ δὲν ἔ-
 χουν, καὶ ὅχι νὰ δώσουν εἰς τοὺς ἄλλους ὅσα τοὺς
 χρειάζονται ἢ νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των χω-
 ρὶς μισθόν.

Εἶναι δὲ ἀνάγκη, ὅπως παραγγέλλει ὁ Ἀπόστο-
 λος, ἀφοῦ ἀποκτισωμεν ὅλας τὰς ἀρετάς, νὰ συγκρο-
 570 τήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς ἓνα ὁλοκληρωμένον σύμ-
 φωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων⁶⁹ ποὺ δὲν θά

67 Mt 16:19

68 B' Κορ 12:2

69 B Τιμ 2:17

τοῦ λείπη δηλαδή τίποτε καὶ δὲν θά ὕστερή καθόλου, ὁ ὁποῖος θά παρῇ ἀπὸ τὸν ἐπουράνιον βασιλέα Χρυστὸν τὴν χάριν τοῦ Γνεύματος, ὅπως οἱ στρατιῶται παίρνουν ἀπὸ τὸν ἐπίγειον βασιλέα τὴν τροφήν των· καὶ τότε, ἀφοῦ θά ἔχωμεν γίνε τέλει ὡριμοὶ ἄνδρες καὶ θά ἔχωμεν ἀποκτήσει τὴν πνευματικὴν ἑλικ'αν ποῦ ἀπαιτεῖ ὁ Χριστὸς καὶ θά ἔχωμεν ἀναθῇ ὅλας τὰς βαθμίδας αὐτῆς⁷⁰ καὶ ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως καταταγώμεν εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ δούλους του, θά ἐκστρατεύσωμεν ἐναντίαν τῶν ἐχθρῶν ποῦ μᾶς πολεμοῦν, ἐπειδὴ καθὼς λέγει ὁ θεὸς ἀπόστολος Παῦλος, κανένας δὲν «στρατεύεται ὁψωνίοις ποτέ»⁷¹. Ποῖο ὀνομάζω ὀψώνιον, τὴν τροφήν ποῦ μοιράζει ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς στρατιώτας του. Ἐάν λῃ τὸν δὲν πάρωμεν καὶ

580

ἡμεῖς τὸ ὡμί, το ὅτι οὐ καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ χαρίζει εἰς τὸν κόσμον ζωὴν⁷², δηλαδή τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος — ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ τροφή, μὲ τὴν ὁποῖαν τρέφονται ὅσοι μὲ τὴν θέλησίν των κατετάγησαν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ὁποῖαν φοροῦν (ἄρματώνονται) πνευματικῶς ἀντὶ ἄλλων ὁτλῶν — λέγε μου, πῶς θά θυγῶμε νὰ πολεμήσωμεν εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Θεοῦ ἢ πῶς θά ἐνταχθῶμεν εἰς τοὺς δούλους του;

Ἄλλ' ἐλάτε καὶ χωρὶς χρονοτριβῆς ἅς σηκωθοῦμεν, ὅσοι θέλετε νὰ φύγετε ἀπὸ τὴν σκληρὰν δουλείαν τῶν παθῶν καὶ νὰ πάτε πλησίον τοῦ Χριστοῦ ποῦ εἶναι ὁ ἀληθινὸς δεσπότης, ὥστε νὰ γίνετε καὶ δούλοι του· καὶ ἅς φροντίσωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ γίνωμεν τέτοιοι, ὅ-

590

70 Πρὸς Εφ. 6 13

71 Α Κορ 9 7

72 ἰω 4 41

73 Ὑαλμ 8μο 4

τιον τῆς σωτηρίας μας οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ ρητορεύω-
 μεν ἐναντίον τῶν ψυχῶν μας· ὁ ὅτι, ἐὰν θέλωμεν, εἶναι
 πραγματοποιήσιμον αὐτὸ καὶ ἀρκεῖ μόνον ἡ θέλησίς
 μας νὰ μᾶς ἀνεβάσῃ εἰς τόσον μεγάλο ὕψος τελειότη-
 τος⁷⁴· διότι ὅπως λέγει, κάποιος ἱερός πατήρ, ὅπου ὁ-
 πάρχει, διάθεσις ἔτοιμη ν' ἀγωνισθῇ, τίποτε δὲν ἡμπο-
 ρεῖ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ⁷⁵. Ὁ Θεὸς θέλει ἀπὸ ἀνθρώπους
 600 πού εἴμεθα νὰ μᾶς κάμῃ θεοὺς ἀλλὰ μὲ τὴν θέλησίν
 μας καὶ ὄχι χωρὶς αὐτῆς· καὶ ἡμεῖς ἀποφεύγομεν τοῦ-
 το πετώντας μακριὰ τὴν εὐεργεσίαν. Καὶ δὲν ἀποτε-
 λεῖ αὐτὸ δεῖγμα ἀφελείας ἢ σχιζοφρενίας καὶ ἀνυπο-
 λογίστου ἀνοησίας; Τόσον πολὺ δὲ θέλει τοῦτο ὁ Θεός,
 ὥστε ὁ Χριστὸς ἀφοῦ ἐβγῆκεν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ
 εὐλογημένου Πατρὸς του χωρὶς ν' ἀποσπασθῇ ἐξ αὐ-
 τοῦ κατέβη καὶ ἦλθε δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐ-
 δῶ εἰς τὴν γῆν· Ἐὰν λοιπὸν θελήσωμεν καὶ ἡμεῖς, τί-
 610 ποτε ἀπολύτως δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς ἐμποδίσῃ νὰ
 τὸ κατορθώσωμεν· μόνον ὡς τρέξωμεν μὲ θερμὴν με-
 τάνοιαν πρὸς αὐτὸν καὶ σὺτὸς ἀφοῦ μᾶς πλησιάσῃ
 καὶ ἀγγίξῃ μὲ μόνον τὸν ὀγκραντιὸν δάκτυλόν του τὰς
 καρδίας μας, ἡ ἀνάψῃ τὰς λαμπάδας τῶν ψυχῶν μας
 καὶ δὲν θὰ τὰς ἀφήσῃ νὰ σβέσθωσιν μέχρι τότε πού θὰ
 τελειώσῃ ἡ παρούσα ζωὴ καὶ εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα
 καὶ ἀκόμη⁷⁶· διότι εἰς αὐτὸν ἀνήκει κάθε δόξα, τιμὴ
 καὶ λατρεία, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰτελειώ-
 τους αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

74. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ ἱερός πατήρ ὡς μόνον προλή-
 θεον διὰ τὴν ἠθικὴν τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου ἀναφέρει τὴν θέλησιν
 αὐτοῦ· Διὰ τὰς Μήλας ὁνομαζέται τὸ «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποτε
 οὐδέν»· Μήλας ὑπερτιμὴ τὸν ἀνθρώπου παρὰ τὸν Θεόν· καὶ περιφρονεῖ
 τὸν Θεόν. Ὁχι· Γνωρίζει καλῶς καὶ ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ὑ-
 περάνθρωπον καὶ ἀπαιτεῖται διὰ τὴν προηγουμένην τὴν ἡ συνεισφορά
 τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως· Ἀναφέρει δὲ μόνον
 τὴν τελευταίαν ὡς προσηγορούμενον διότι θεωρεῖ ὡς δεδομένον
 ὅτι ὁ Θεὸς θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι. Ἄρα ὁ ἕνας παρὰ
 τὸν ὑπόκειται σθερῶς· ὁ ἄλλος κυμαίνεται.

75. Μεγάλου Βασιλείου «Εἰς τὰ θεῖα ῥήματα»· εἰς Ρ Γ' 31.
 437B

76. Πρὸς Ἀν. 16' 3 - 4

ΛΟΓΟΣ Η'

Περὶ τοῦ ποῦ εἶναι ἡ πραγματικὴ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη καὶ πίστις καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ ἐνός τοις τὴν ἀγάπην καὶ Θεοῖ. Καὶ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς καταγωγῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ φῶς καὶ θείας αὐτοῦ καὶ τῆς μυστικῆς συνομιλίας μετὰ Πνεύμα.

- 1 Εὖν νομίζης ὅς ἀκούσωμεν, λοιπόν, τὸν σωτῆρα μας Θεόν, ὁ ὁποῖος ἀναφωνεῖ μετὰ σαφηνείαν καὶ λέγει πρὸς ἡμᾶς: «Οὐκ ἔλθοι ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' ἐμοῦ»¹. Καὶ θέλοντας νὰ μᾶς δείξῃ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας λέγει.: «Ἐπεμψεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον»². Ἐκεῖνος, λοιπόν, ὁ ὁποῖος πιστεύει αὐτὰ ἀπὸ τὰ θάθη τῆς καρδίας του καὶ ὁ ὁποῖος μαθαίνει ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἦλθε διὰ νὰ τὸν κρίνῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν σώσῃ καὶ ὅτι δὲν σώζεται ἀπὸ τὰ κατὰ τοῦ ἔργου ἢ ἀπὸ τοῦς κόπους καὶ τοῦς ἰδρωτᾶς του πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ μετὰ μόνην τὴν πίστιν πρὸς αὐτόν, πῶς εἶναι δυνατόν, λέγε μου, νὰ μὴ ἀγαπήσῃ αὐτόν μετὰ ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν του καὶ μετὰ ὁλόκληρον τὸν πνευματικόν τοι κόσμον³. Καὶ ἰδιαιτέρως εἴαν ἀκούσῃ ὅσα ἐκεῖνος ἔπαθε — ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ Του νὰ σώσῃ αὐτόν καὶ ὅλους τοῦς ἀνθρώπους —, δηλαδὴ τὴν καθόδόν του ἀπὸ τοῦς οὐρανούς εἰς τὴν γῆν, τὴν εἰσοδόν του εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου καὶ τὴν ὑπερφυσικὴν σύλληψιν του ὑπ' αὐτῆς καὶ τὸ ὅτι ἔχει γίνεαι ἄνθρωπος αὐτός ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται παρὰ πάντῳ ἄ-
- 10

1. Ἰω. γ' 17' αἰ' 47

2. Ἰω. γ' 18

3. Μαρκ. αἰ' 30

πὸ ὅλους τοὺς οὐρανοὺς⁴ χωρὶς νὰ μεταβληθῇ οὐδό-
λως, αὐτὸς ὁ ὁποῖος δικαιούται τῆς ἰδίας τιμῆς μὲ τὸν
Πατέρα καὶ εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας μὲ αὐτὸν καὶ θα-
στάζε μὲ τὸ παντοδύναμον χέρι τοῦ⁵ ὀλόκληρον τὴν
κτίσιν, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς ἐδοξάσκειται εἰς τοὺς
οὐρανοὺς μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν κα-
τεδέχθη νὰ γίνῃ νῆπιον σύμφωνα μὲ ὅσα ἰσχύουν διὰ
τὴν ἰδικήν μας φύσιν.

20

Καὶ μαζί μὲ αὐτά, ὅταν ἀναλογισθῇ τὰ ὑπόλοιπα
μυστήρια ποὺ συνδέονται μὲ τὴν ἔνσαρκον ἐπὶ γῆς
παρουσίαν Του, καὶ ὄχι μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ ὅσα
θάσσανα ὑπέφερεν γάρ ν αὐτοῦ (τοῦ πιστοῦ) αὐτὸς ὁ
ὁποῖος κατὰ τὴν θείαν Του φύσιν δὲν ὑπόκειται εἰς θα-
σανισμούς, ὅπως εἶναι ὁ-ῶ-ῶ-ῶ ἡ ἀνερμήνευτος καὶ μυ-
στική γέννησίς Του, ἡ σπαργάνωσίς του ὡς κοινοῦ νη-
πίου, ἡ ἰδία ἡ σπηλιάς ὅτου ἐγεννήθη, τὸ παννὶ τῶν ἀ-
λόγων ζώων μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐξηπλώθη ὡσάν κάμ-
πτωγος ὁ βασιλεὺς τοῦ σύμπαντος, τὴν καταφυγὴν
του ὡς πρόσφυγος εἰς Αἴγυπτον, τὴν ἐπιστροφὴν του
ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, τὴν ὑποδοχὴν του εἰς τὸν ναὸν ὑπὸ
τοῦ δικαίου Συμεών, καὶ τὸ ὅτι ἠὲλάνθη ἀπὸ αὐτὸν
καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸν ναὸν ὡσάν νὰ ᾔτο ἕνας συνήθης
ἄνθρωπος, τὴν ὑποταγὴν τοῦ εἰς τοὺς γονεῖς του, τὴν
30 θάπτειν του ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην, τὰς
δοκιμασίας ποὺ ὑπέστη ἐκ μέρους τοῦ σατανᾶ εἰς τὴν
Ἑρμῶν, τὰ καταπληκτικὰ τοῦ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐν
τοῖς τοῖς δὲν προκαλοῦσαν τὸν πόθος αὐτὸν θαυμασμόν
τῶν πεπωρωμένων Ἰουδαίων, ἀλλ' ἀντιθέτως μᾶλλον
ἐφθονεῖτο καὶ περιεκαίζετο καὶ διεσύρετο ἀπὸ ὅλους
(καὶ ἀπὸ πολλοὺς παρακαλῶ, ἀπὸ τοὺς πονηροὺς καὶ
ἀθέτους ἄνδρας, τῶν ὁποῶν ἡδύνατο καὶ φανερά καὶ
κρυφά νὰ τοὺς κλείσῃ τὰ χεῖρας φρυγμὸν στόματα καὶ
νὰ τοὺς ἐπράνῃ τὰς γλώσσας καὶ νὰ τοὺς σθῇ τὴν
ὑπάρχουσαν εἰς αὐτοὺς φωνήν), τὴν προδοσίαν του ἐκ
μέρους τοῦ Ἰουδα, τὸ δέσιμον τὸ ὁποῖον ἐδέχθη ἐκ μέ-
ρους τῶν φονέων του, καὶ τὸ ὅτι ὠδηγεῖτο ἀπὸ αὐ-

4. Ἐφ. 5. 10

5. Πρὸλ. Ἐδρ. σ' 3.

40 τούς ὡσάν κακούργος, καί παρεδόθη εἰς τὸν Πιλά-
τον ὡσάν νά ᾔτο ἀξιὸς καταδίκης, καὶ τὸ ὅτι ἐδέχθη
κτύπημα ἀπὸ δούλων, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἡρνήθη νά ἀπαν-
τήσῃ καὶ νά ἀπολογηθῇ δι' ὅσα τὸν κατηγοροῦσαν ἐ-
πήρε τὴν καταδικαστικὴν εἰς θάνατον ἀπόφασιν (βλ. ὅ-
τι λέγει ὁ Πιλάτος· «Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; Οὐκ οἶδας ὅτι
ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαι σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύ-
σαι σε», ⁶). Ἐπειτα τὸ μαρτύριον τοῦ φραγγελωμάτος,
τὰς κοροΐδας, τοὺς ἐξευτελισμούς, τὴν κοκκίνην χλα-
μύδα (ὡσάν εἰς θασιλέα τάχα), τὸ καλὰμ. (ἀντὶ θα-
σάλικοῦ σκήπτρου), μὲ το ὅποιον ἐδεχeto εἰς τὸ ἀμό-
λυτον κεφάλ. του τὰ κτυπήματα ἐκ κίβρους τῶν θεο-
κτόνων, τὸ στεφάνι ἀπὸ ἀγκάθια, τὸν σταυρόν, τὸν
ὅποιον καὶ ἐσήκωνεν εἰς τοὺς ὤμους τοῦ αὐτῶς πού
μὲ τὸν λόγον του συγκρατεῖ τὰ συμπτанта⁷· καὶ διὰ
νά ὁμιλήσω συντόμως, ὅταν (ὁ πιστός) σκεφθῇ ὅτι ὁ
Χριστὸς ὠδηγεῖτο εἰς τὴν πόλιν εἰς τὴν τοποθε-
σίαν Κρανίον καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται καὶ οἱ δοιοφύ-
50 νοι του τὸν περιτριγυρίζαν μαζί μὲ ἀναρίθμητον πλῆ-
θος, οἱ ὅποιοι ἀκολουθοῦσαν διὰ νά ἴδουν τὸ θέαμα
τῆς σταυρώσεως, καὶ ἐπὶ πλέον (ἐάν σκεφθῇ) ὅτι οἱ
ἄγγελοι μὲν εἰς τοὺς οὐρανοὺς κυρνεονται ἀπὸ φό-
βου, ὁ Θεὸς δὲ καὶ Πατέρας ἔλεπε, τὸν ὁμοούσιον καὶ
σύνθρονον καὶ ὁμοτιμον Υἱόν του νά ὑποφέρει αὐτὰ
ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς Ἰουδαίους, καὶ νά κρεμέται γυ-
μνός ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν καὶ νά καρφώνεται μὲ
καρφιά εἰς τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, καὶ νά τρυπιέται
μὲ λόγχην εἰς τὴν πλευράν, καὶ νά ποτίζεται μὲ χο-
λὴν ἀκατασπώμενην μὲ ξύδ., καὶ ὅλα αὐτὰ ὄχι μόνον νά
τὰ ὑπομενῇ μακροθύμως καὶ ἀγογγύστως, ἀλλὰ καὶ
νά προσεύχεται ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν του, πῶς εἶναι
δυνατὸν νά μὴ ἀγαπᾷ Αὐτὸν μὲ δλόκληρον τὴν ψυ-
χὴν του⁸:

6. Ιω. 18' 10

7. Πρὸλ. Ἑβρ. α' 3.

8 Το «ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου» εἶναι ἀπόλυτον. Ὁ Θεὸς δὲν ζη-
τεῖ ἀπλῶς νὰ σὺν ἀγαποῦμε πολὺ ἢ περισσότερον ὅσο ὅλα τὰ ἄλλα.
Εἶναι «ζηλωτής» — ζηλωτής κα. θέλει ἀκακλήρον τὴν ψυχὴν καὶ τὴν
ἀγάπην μας δὲν ὀνέχεται νὰ μοιράζεται τὴν ἀγάπην μας μὲ ὁτιδήποτε
ποτέ ἄλλο. Γὰρ μὴ τέτοια ἀγάπη ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος ἐδῶ.

Διότι εάν σκεφθῇ ὅτι, κα'τοι ὁ Χριστός εἶναι Θεὸς
 60 χωρὶς ἀρχὴν ποῦ προερχεται ἀπὸ ἀναρχον Πατέρα, ἔ-
 χοντας κοινὴν προέλευσιν καὶ εἶναι τῆς ἰδίας οὐσίας
 μετὰ τὸ πανάγον καὶ λατρευτὸν Πνεῦμα, ἀόρατος καὶ
 ἀνεξερευνητος, ἀφοῦ κατέβη εἰς τὴν γῆν ἐπῆρε σάρ-
 κα καὶ ἔχει γίνεαι ἄνθρωπος καὶ ὑπέστη γάριν τοῦ ἀν-
 θρώπου ὅλα ὅσα ἔχομεν εἶπει καὶ ἄλλα πολλά, διὰ
 ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θάνατον καὶ τὴν φθοράν
 καὶ τὸν μεταβάλλῃ εἰς υἱὸν Θεοῦ (κατὰ χάριν) καὶ
 θεὸν ὁμοιον μετ' αὐτόν, ἅμα γε, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι
 σκληρότερος ἀπὸ τὴν πέτραν καὶ ψυχρότερος ἀπὸ τὸν
 πάγον, δὲν θά μολακώσῃ ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν καὶ δὲν
 70 θά θερμανθῇ ἡ καρδιά του ὥστε νὰ ἀγαπήσῃ τὸν
 Θεόν, Ἐγὼ πάντως αὐτὸ ὑποστηρίζω κα' ἡ ἀλήθεια
 κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν εἶναι ὅτι καὶ κάποιος πιστεύ-
 70 σῃ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, ἀμέσως καὶ
 κατὰ τρόπον φυσικὸν θά ἀποκτήσῃ εἰς τὴν καρδίαν του
 καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν.

Ὅπως δηλαδὴ λέγουσιν ὅτι συλλαμβάνεται μέσα εἰς
 τὸ κογγύλι ὁ μαργαρίτης κατ' ἓν στιγμὴν ἐκεῖνο εἶναι
 ἀνοιγμένο, σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ἔρροισιν τοῦ πέφτει
 ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἀστραπὴν, τοιοῦτοτρόπως
 φαντάσσοι ὅτι σπείρεται ἐντός μας καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς
 τὸν Θεόν. Ἡ ψυχὴ ἐηλαδ' ἡ ὁποία τροφουμένως ἦτο
 ἀσφαλισμένη ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν, ἀκούουσα τὰ ὅσα διη-
 γήθημεν ἀνωτέρω περὶ τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ,
 καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον πιστεύουσα, ἀνάλογα μετὰ τὸν
 80 βαθμὸν τῆς πίστεως τῆς ἀνοίγεται σὰν τὸ κογγύλι· ὅ-
 ταν δὲ ἀνοιγθῇ τελείως, τότε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁ-
 ποία εἶναι ἐνωμένη μετ' ἀνέκφοραστον φῶς, ὡσὰν ἄλλη
 οὐρανία ὁρασιά, ἀφοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὰς καρδίας μας ἀ-
 φανῶς ὡς ἄλλη ἀστραπή, σχηματίζεται, ὡς φωτεινὸς
 μαργαρίτης, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Κύριος λέγει ὅτι, ἀ-
 φοῦ τὸν εὐρῆκεν ὁ ἔμπορος, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ σπῆτι
 του, ἐπώλησεν ὅλον κληρον τὴν περιουσίαν του καὶ ἀ-
 γόρασε τὸν μοναδικὸν ἐκεῖνον μαργαρίτην. Συνεπῶς
 καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἤξιώθη νὰ πιστεύσῃ κατ' αὐτὸν τὸν

τρόπον, καθὼς ἀνωτέρω εἶπομεν, καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ ἐντὸς τοῦ τὸν πνευματικὸν μαργαρίτην τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ἀνέχεται νὰ μὴ περιφρονήσῃ τὰ πάντα καὶ νὰ μὴ διασκορτίσῃ ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν τοῦ εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ μὴ ἀφήσῃ ὅσους θέλουν νὰ τὴν ἀρτάξουν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ τὸ κάμουν, ὥστε νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν ἀκεραίαν καὶ τελείως ἠθικὸν. Αὕτῃ λοιπόν, μεγαλῶνοντας καθ' ἡμέραν εἰς τὴν καρδίαν ἐκείνου, ὁ ὁποῖος θυσ.άζει τὰ πάντα πρὸς χάριν τῆς, συντελεῖται ἐντὸς τοῦ ἑνα θαῦμα θαυμάτων, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἀπερίγραπτον καὶ ἐντελὼς ἀδιήγητον, πὺ δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος οὔτε μὲ τὸν νοῦν τοῦ νὰ τὸ καταλόθῃ οὔτε μὲ τὸν λόγον νὰ τὸ παραστήσῃ· καὶ κυριευμένος ἀπὸ κατὰ πληξίν ἐξ αἰτίας τοῦ ἀπεριγράπτου καὶ ἀκατανοήτου τοῦ πράγματος καὶ ἔχοντας θαυμάσιως ἀφροσύμενον τὸν νοῦν τοῦ πρὸς ἐκεῖνο, μεταφέρεται, τελείως ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον, ὅχι θεθαίως πρὸς τὸ σῶμα ἀλλ' ὡς πρὸς βλασ τὰς αἰσθήσεις τοῦ· διότι καὶ αὐτὰ πηγαίνουν μαζί μὲ τὸν νοῦν πρὸς ἐκεῖνο τοῦ θλέπε, ἐντὸς τοῦ (τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν).

100 Αὐτός, λοιπόν, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται, εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἔχει σαφὴ ἀντίληψιν περὶ τῆς δράσεώς τοῦ καὶ θλέπει καὶ αὐτὸ πὺ θλέπει εἶναι, φῶς· καὶ ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι, αὐτὸ τὸ φῶς ἔχει δι' αὐτὸν τὴν προέλευσίν τοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Ἀναζητώντας, λοιπόν, εὐρίσκει ὅτι αὐτὸ δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴν κάποιου τέλους οὔτε διαθέτει μέσον καθὼς δὲ κυρ.εὐεται ἀπὸ ἀπαρί-
 101 αν δι' αὐτὰ τὰ ὁποῖα διαπιστώνει, καὶ νὰ θλέπῃ ὅτι ὑπάρχουν τρία πράγματα μέσα τοῦ, τὸ «δι' οὗ» καὶ τὸ «ἐν ᾧ» καὶ τὸ «εἰς ὃν». Καὶ ὅταν εἶδεν αὐτὰ, ἐρώ-
 102 τῶ νὰ μάθῃ τί σημαίνουν καὶ ἀκούει νὰ τοῦ διδῇται ἡ ἐξής ἀπάντησις· «Ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι, τὸ Πνεῦμα διὰ τοῦ ὁποῖου γνωρίζεται καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ὁ Υἱός» καὶ «Ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι ὁ Υἱός εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ὁ Πατήρ». Καὶ ἐνῶ αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε ὅλο καὶ πε-
 103 ρισσότερον ν' ἀπορῇ, λέγει πάλιν ὁ Πατήρ, «Ἰδοὺ θλέπεις». Καὶ ὁ Υἱός λέγει· «Καὶ ἐγὼ εὐρίσκομαι εἰς τὸν Πατέρα». Καὶ τὸ Πνεῦμα ἔλεγεν· «Πράγματι, ἐγὼ εἶμαι· διότι ὁποῖος θλέπε, διὰ μέσου ἐμοῦ θλέπει τὸν

- 110 Πατέρα και τὸν Υἱὸν καὶ θλέποντας τοιαυτοτρόπως τὴν θεότητα, μεταφέρεται ἔξω ἀπὸ τὰ δοσιὰ πραχματα» Γιου θλέπει τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν νὰ εἶναι. «Εἰς ἐκεῖνο τὸ Πρόσωπον, τὸ ὁποῖον κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν γνωρίζει, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους, ἐκτὸς φυσικὰ ἀπὸ ἐμὲ τὴν μίαν θεότητα καὶ τὴν οὐσ' αὖ πού εἶναι ἀσχετὴ μὲ κάθε οὐσίαν καὶ φύσιν» Καὶ ἐρωτᾷ πάλιν ὁ πιστός· Ἐντὸς ἐμοῦ ὅπως κατὰ ποῖον τρόπον εὐρίσκεσαι, Ἐντελῶς ὁλόκληρος διότι, εἰμαι, τελείως ἀδιαίρετος καὶ ἀτεμάχιστος, εἰμαι τὸ μοναδικὸν ἐν καίτοι ἔχω τρεῖς ὑποστάσεις Ἐάν λοιπὸν εὐρεθῇ κάπου ἢ κατὰ κάποιον τρόπον ἐντὸς ἐμοῦ, νὰ μὴ λέγῃς ὅτι γνωρίζεις κάποιον Ἐπειδὴ μὲν εἰσαι ἀνθρώπος πού δύναται νὰ περιγραφῇ, περιέρχομαι καὶ ἐγὼ εἰς μίαν κατάστασιν μὲ δυνατότητας περιγραφῆς καὶ περιορίζομαι φαινομενικῶς εἰς κάποιον τρόπον, διότι καὶ ὁ ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς (τὸ Ἐν Πρόσωπον τῆς Τριάδος, ὁ Υἱὸς) διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του ἔχει γίνῃ περιγραπτός· ἐν τούτοις ἐγὼ ἢ Θεότης ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν μου φύσιν καὶ οὐσίαν εἰμαι ἐντελῶς ἀόρατος, ἀπερὸριστος, χωρὶς
- 120 καρμὶαν μορφήν (σχημα), ἀνεγγίχτος, ἀψηλάφητος, ἀκίνητος, αἰωνίως κινούμενος, γεμίζω τὰ πάντα καὶ πουθενὰ δὲν εἰμαι ὁλόκληρος, οὔτε εἰς σέ, οὔτε εἰς κάποιον ἄλλον ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους ἢ τοὺς προφήτας, οἱ ὁποῖοι παλαιότερον ἢ τώρα μὲ ἐγγίζουν, εἰς τοὺς ὁποίους οὔτε ἐφανερώθην ἐντελῶς, οὔτε μὲ θλέπουν ποτέ».

- Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὁποῖος θλέπει αὐτὰ κατὰ τρόπον ἐσωτερικόν καὶ ἀφανέρωτον καὶ διδάσκεται ὅσα οὔτε οἱ ἀγγελοι δὲν γνωρίζουν, ὅσα ἀδυνατεῖ ὁ ἀνθρώπος νὰ ἀντιληφθῇ, ὅρα γε αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὡς πρὸς τὰς αἰσθήσεις του ἢ τὰς σκέψεις, διότι ἐάν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατηξιώθῃ κάποτε νὰ σταθῇ πλησίον τοῦ βασιλέως καὶ νὰ τὸν ἀκούῃ νὰ ὁμιλῇ μὲ ἕνα κοινὸν θνητὸν λημονεῖ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ κρέμεται ὁλόκληρος ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ βασιλέως, πόσον θεθαίως περισσότερον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατηξιώθῃ νὰ θλέπῃ — ὅσον εἶναι εἰς τὸν ἀνθρώπον δυνατόν νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν — τὸν ἴδιον ἐκεῖνον τὸν δημιουργὸν καὶ δεσπότην καὶ Κύριον τοῦ σύμπαν-
- 130

τος «ὅν οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται»¹⁰, καὶ νῦν συνομιλήσῃ μαζὶ τοῦ καὶ νῦν ἀκούει τῆς φωνῆς ἐκείνου, ὁ ὅποῦς πρόκειται νῦν κρίνει τοὺς ζωντανοὺς καὶ τοὺς νεκροὺς¹¹, δὲν θὰ θῇ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ θὰ εὗρεθῇ πράγματι ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς σάρκας τοῦ καὶ θὰ ἐπιθυμήσῃ μὲ ὄλην τοῦ τὴν δύναμιν νῦν εὗρεθῇ μαζὶ μὲ ἑκείνον ἄλλ' ἀντιθέτως θὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν τοιοῦτον καὶ τόσον μεγάλον βασιλεῖα, ὁ ὅποιος εὐρίσκεται ὑπεράνω ἀπὸ κάθε τι τέτοιο καὶ τόσον μεγάλο, θὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς¹² καὶ θὰ φροντίσῃ ἔστω καὶ ὀλίγον διὰ πράγματα τοῦ φθίρον-
 140 ται ἢ περνοῦν καὶ ἐξαφανίζονται, ὅμως ὅτι κανένας ἀπὸ ὅσους ἔχουν ἔστω καὶ στοχεῶδη σύνεσιν θὰ καταδεχθῇ νῦν φθάσῃ ποτὲ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἀφορσύνῃ.

Διότι τὰ θεωρούμενα καλὰ τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ τὰ κοινὴν ὁμολογίαν ἀκολουθοῦνται ἀναποφεύκτως καὶ εἶναι ἀναποσπαστῶς συνδεδεμένα μὲ τὴν λύπην καὶ τὴν στενοχωρίαν καὶ τὸν πόνον¹³, ἡ δὲ συναναστροφή καὶ συνομιλία μὲ τὸν Θεὸν καὶ ἡ θέα τῶν ἀποκρυφῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν ξεπερνάει κάθε εὐτυχίαν καὶ εὐρίσκει-
 150 ται ὑπεράνω κάθε δόξης καὶ εὐδαιμονίας καὶ χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως, ἐπειδὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ κάθε τιμὴ καὶ ἀπόλαυσιν καὶ εὐχαρίστησιν πού τυχὸν χαρίζεται κάθε τι πού θεωρεῖται. ἀγαθὸν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν διότι ὅσον ἀνώτερον εἶναι τὸ νῦν κοιμᾶται κα-
 νεὶς εἰς στρώμα πολυτελές καὶ μαλακὸν ἀπὸ τοῦ νῦν εἶναι ξαπλωμένος εἰς ἐσχάραν φλογισμένην, τόσον πολὺ ὑπερέχει ἢ προκαλουμένη εἰς τὴν ψυχὴν χαρὰ καὶ

10 Α' Γ μ στ' 10.

11 Β Τ μ. 8 1

12 Πρόλ Αμ. κα 34.

13 Βλ Ιω. Δαμασκηνοῦ «Περὶ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως» 25 (ε ε Ρ G. 94. 917C) Τὸ λεγόμενον ἐνθυμίζει παλὺ τὸν λόγον τοῦ Ἰωακίμου εἰς τὸν Φαίδωνα - Ὡς ὅστις ἐφη. ὡ ἀνδρες εἰσὶν τι, εἶναι τοῦτο, ὁ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδὺ ὡς θαυμασταὶς πῆσσε πρὸς τὸ δοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυπηρόν, τῷ ὅμῳ μὲν αὐτῷ μὴ εἶλεν παρα-
 γινεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ ἔάν τις ὁμοίῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ σχεδὸν τι ἀναγκάζεσθαι λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὡς περ ἐκ μὲν κορυφῆς αὐ-
 νημένῃ δι' ὄντες».

νον αυτοί, ἀλλὰ καὶ ὅλοι ὅσοι μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς γίνον-
ται τέλειοι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον θά σωθοῦν

- 170 Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, ἵνα μὴ τις καυ-
χῆσεται¹⁷, ὅπως λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ἐπιτυγχά-
νεται ἡ σωτηρία ἡμῶν τῶν πιστῶν, δὲν ἐπιτρέπεται
εἰς τὰ ἔργα (ἐννοῶ εἰς τὰς νηστείας καὶ ἀγρυπνίας
ἢ τὰς κατακλίσεις ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα καὶ εἰς τὴν πεῖ-
ναν καὶ τὴν δίψαν) ἵνα στηρίζωμεν ἀκόμῃ καὶ τὴν πα-
ραμικρὰν ἐλπίδα δια τὴν σωτηρίαν μας, οὔτε νὰ δέ-
νωμεν τὸ σῶμα μας μὲ σίδηρα, οὔτε νὰ τὸ βασανίζω-
μεν μὲ παμπάλαια εἰδύματα. Διότι, αὐτὰ δὲν ἔχουν
καμμὴ ἀπολύτως ἀξίαν, ἀφοῦ πολλοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς
κακούργους καὶ τοὺς πτωχοὺς καίτοι ὀπότερον αὐτὰ
παρέμενον οἱ ἴδιοι, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθοῦν καθό-
λου ἀπὸ τὴν κακίαν των οὔτε νὰ γίνουν καλύτερο,
ὡς πρὸς τὴν ποιηρίαν των. Βοηθοῦν θεοθαίως καὶ αὐ-
τά μερικοὺς, καὶ τὸ σῶμα τὸ ὀδηγοῦν πρὸς τὴν ταπει-
νωσιν ἢ καλύτερα πρὸς τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἀσθέ-
180 νειαν¹⁸· ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ζητεῖ μόνον αὐτό· ἐκεῖνο ποῦ ἱ-
διαιτέρως θέλει, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχωμεν εἶνα φρόνημα
γεμᾶτο συντριβὴν καὶ «καρδίαν συντετριμμένην καὶ τε-
ταπεινωμένην»¹⁶ καὶ νὰ λέγῃ διαρκῶς πρὸς αὐτόν ἡ
καρδία μας μὲ φρόνημα κουρελιασμένον ἀπὸ τὴν με-
τάνοιαν καὶ τὴν συναίσθησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας τούτους
τους λόγους τῆς προσευχῆς: «Ποῖος εἶμαι ἐγώ, Κύ-
ριέ μου δέσποτα καὶ Θεέ, ὥστε διὰ χατῆρ μου νὰ ἔλ-
θῃς εἰς τὴν γῆν, νὰ φορέσῃς σῶμα καὶ νὰ πεθάνῃς,
διὰ νὰ μὲ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὴν φθο-
ράν καὶ νὰ μὲ κάμῃς κοινωνὸν καὶ συμμετοχὸν ταυτο-

ἐπειδὴ ἡ ἠθικὴ μας οὐκ ἔστιν ἡ καλυτέρα συμμετοχὴ εἰς τὸ πρὸς
σὶν κεφάλαιον τοῦ ἀποστόλου εἶνα μὴδισμὸς, τοσοῦτο σὸνισμὸς. τοῦ
συγκρινόμενῃ μὲ ἐκείνην τοῦ Θεοῦ ὁμοιοῦν ἀνυπαρκτη μὴδισμὸς,
ἀλλὰ καὶ τὸσον σημειωτικὴ, ὥστε χωρὶς αὐτὴν ἡ σωτηρία μας νὰ εἶ-
ναι ἀδύνατος. Μὲ ἓνα παράδειγμα τὸ πρῶτον θὰ γίνῃ πιὸ κατανοητὸ
ἡ ἀποφασίζουσιν νὰ συμπεριφέρωνται ὡς εἰς τὸν Θεόν. Ὁ ἓνας συνεισφέρει ἓνα
ἐκατομμύριον καὶ ὁ ἄλλος μίαν δραχμὴν. Μπορεῖ ὁ δεύτερος νὰ λογισθῇ μὲ
βάσιν τὸ κεφάλαιόν τοῦ εἰσφοράς. Ὁχι. Κι ὁμοίως εἰσφορά δὲν δύναται
νὰ γίνῃ χωρὶς τὴν ἰδιότητα τοῦ δροχηθῆναι

17. Εφ. 6' 9

18. Ψαλ. ν' 19

χρόνως καὶ τῆς ἰδικῆς σου δόξης καὶ τῆς θεότητος,». Ὅταν λοιπὸν νοιώσῃς νὰ πλημμυρίζουν τὰ ἀπόκρυφα τῆς καρδίας σου τοιαῦται σκέψεις καὶ συνασπῇ
 190 ματα, ἀμέσως θὰ εὕρῃς αὐτὸν νὰ σέ ἀγκαλιάζῃ κατὰ τρόπον ἀγνωστον καὶ νὰ σέ φιλῇ μὲ πόθον οὐράνιον καὶ θεῖον καὶ νὰ χαρίζῃ εἰς τὰ πάθη τοῦ εἶναί σου φρόνημα ἀπηλλαγμένον ἀπὸ ἰδιοτελεῖς ὑπολογισμοὺς πονηρίας καὶ δολιότητος¹⁹, φρόνημα ἐλευθερὸν καὶ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά σου καὶ ὅχι μόνον αὐτά, ἀλλ' ἐπὶ πλέον θὰ τὸν εὕρῃς νὰ σέ στεφανώσῃ μὲ τὰ χαρίσματα τοῦ καὶ νὰ σέ ἀναδεικνύῃ ἐνδοξον μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν γνῶσιν.

Διότι ποῖον ἄλλο πρᾶγμα ἀγαπᾷ τόσον πολὺ ὁ Θεὸς καὶ τὸ δέχεται τόσον εὐχαρίστως, ὅσον τὴν γεμάτην ἀντριβὴν καὶ ταπεινώσιν καρδίαν καὶ τὸ φρόνημα τὸ ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὴν ὑπερφάνειαν καὶ κατεχόμενον ἀπὸ τὴν ταπεινώσιν²⁰, "Ὅταν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν ἐπικρατῇ μία τοιαύτη κατάστασις ἀφ' ἑνὸς μὲν κατοικεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἀνακουφίζεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ κάθε ἑπινόησις καὶ πονηρία τοῦ διαβόλου νὰ εἰσέλθῃ
 200 εἰς αὐτὴν καὶ τὴν μολυνῇ παραμένει τελείως ἀτελέσφορος καὶ ὅλα τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας καὶ φθείρουν τὴν ψυχὴν ἐξαφανίζονται τελείως καὶ παραμένει μόνος εἰς αὐτὴν καὶ τὴν γεμίζει ὁ καρπὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγαθότης, ἡ καλωσύνη, ἡ πίστις ἡ πραότης, ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ συνοδευομένη ἀπὸ μίαν σειράν ἀρετῶν ἐγκράτεια²¹· ὥσαν ἐταχόλουθον αὐτῶν καὶ ὥσαν δευτέρᾳ θαυμῆς τελεότητος, ἔρχεται κατὰ τρόπον θαυμάσιον ἡ θεία γνῶσις, ἡ σοφία τοῦ Λόγου καὶ τὸ ἀθέπτον βαθὸς τῶν κρυφῶν νοημάτων καὶ μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ· ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατορθώσει νὰ ἐπιτύχῃ αὐτά καὶ νὰ γίνῃ τοιοῦτος, μεταβάλλεται τελείως πρὸς τὸ καλύτερον καὶ γίνεται ἀπὸ ἄνθρωπος ἄγγελος, ἐδῶ μὲν εἰς τὴν γῆν συναναστρεφόμενος ὡ

¹⁹ Ψαλ. ν' 12

²⁰ Δαν. γ' 38

²¹ Πρὸς Γαλ κ 22

210

ματικῶς με τοὺς ἀνθρώπους, με τὸ πνεῦμα του δὲ περφερόμενος εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ζῶντας μαζί με τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀπὸ τὴν ἀπερίγραπτον χαρὰν εὐρονόμενος εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν· εἰς τὴν ὁποίαν ἀγάπην κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θὰ ἡμπορέσῃ ποτὲ νὰ πλησάσῃ. ἔαν προηγουμένως με πολλὰ δάκρυα καὶ μετάνοιαν δὲν καθάρισῃ τὴν καρδίαν του καὶ φθάσῃ εἰς μεγάλο θάθος ταπεινοφροσύνης καὶ κυοφορήσῃ μέσα του τὸ πανάγιον Πνεῦμα, με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοπρωπρίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ'

Περὶ τοῦ ποῖα εἶναι ἡ ἀληθινή γνώσις καὶ τοῦ ὅτι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ δὲν ἀποκτάται με μαθηματικά, ἀλλ' ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ τὸν διαρκῶς ἀσχοῦμενον με τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας καὶ με τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πλέον ὅτι ἡ κατέκρησις ἀποτελεῖ βαρὺ ἁμάρτημα ἀκόμη περιέχεται εἰς τὸν λόγον καὶ ἐπὶ πλεονέκτις ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι δύνανται νὰ γνωρίσουν τὰ μυστήρια (τὰ βώθη'ν) τοῦ Πνεύματος χωρὶς τὴν βοήθειαν (ἢ χωρὶς νὰ ἔχουν ἐντὸς των) τὸ Πνεῦμα· εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ πόσον μεγάλο ἀγαθὸν εἶναι ἡ πίστις καὶ ποῖα αἱ ὠφέλειαι ἐξ αὐτῆς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον μεγαλύνει καὶ περὶ τοῦ ὅτι ὅσοι ἔχουν ἀποκτήσῃ μέσα των τὸν θησαυρὸν τοῦ Πνεύματος εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν καὶ εἰς ποῖους ἄλλους ὑπάρχει· καὶ περὶ τοῦ ποῖα εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν ἀγίων καὶ κατὰ ποῖον τρόπον καὶ εἰς ποῖους γνωρίζονται καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει γεννηθῇ πνευματικῶς ἀπὸ τὸν Θεὸν δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἐγέννησαν οὔτε εὐνοεῖται νὰ γνωρίσῃ ἐκεῖνον ποὺ ἐπέταχεν αὐτὸ με τὴν βοήθειαν τοῦ Πνεύματος.

- 1 Τώρα εἶπα, πολὺ κατάλληλος ἡ στιγμή νὰ εἰπω μαζὶ μὲ τὸν Δαβὶδ καὶ τοιαυτοτρόπως νὰ ὁμιλήσω κατὰ τὸν πλέον ἐντοῖον τρόπον. «Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δέκυψε ἐπὶ τοὺς αἰεὶς τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἰδεῖν εἰς ἐστὶ. συνῶν ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν» καὶ ἀκόμη: «Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ῥ. οὐκ ἔστι τοῶν χρηστέτητα. οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός»². Καὶ διὰ νὰ συμπληρώσω αὐτὰ ποὺ λέγει, ὁ ψαλμωδὸς προσθέτω καὶ ἐκεῖνα ποὺ λέγει ὁ Ἀποστολὸς «Ποῦ γάρ σοφός, Ποῦ γραμματεὺς, Ποῦ συνηγητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; Οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου»³, ὥστε νὰ μὴ δύναται κάποιος μὲ τὴν ἰδικήν της θεήθειαν νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, τὸν πράγματι καὶ ἀπολύτως ὑπάρχοντα Θεόν, διότι, ἐάν ἐπρόκειτο, ἀδελφοί, μὲ τὴν θεήθειαν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν μαθημάτων νὰ δοθῇ εἰς ἡμᾶς ἡ πλήρης γνώσις τῆς πραγματικῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, τοῖα ἀνάγκη θὰ ὑπῆρχε συνεπῶς τῆς πίστεως ῥ. τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος ἢ καὶ ἡ μετάληψις ἀκόμη τῶν ἰδίων τῶν μυστηρίων; Ἀσφαλῶς καμμία. «Ἐπεὶ δὲ διὰ τῆς σοφίας οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεός —λέγει ὁ Ἀποστολὸς— διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας»⁴. Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ λέγει ὁ κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διδάξας κατ' ἀποκάλυψιν Θεοῦ περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας.
- 20 Ἐγὼ δὲ πολὺ ὁ καιολογημένως θὰ θρηνήσω καὶ θὰ κλάψω διὰ τὸ θλ. Θεὸν γενοῖός τῆς συντριβῆς τῶν ἰδικῶν μου μελῶν, τῶν συνανθρώπων μου τῶν σαρκικῶν καὶ πνευματικῶν μου ἀδελφῶν, διότι, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐφορέσαμεν ὡς ἄλλο ἔνδυμα τὸν Χριστόν⁵, ἐπειδὴ θεωροῦμεν ἕνα τίποτα τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ νομίζομεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν πλήρη γνώσιν τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ⁶ διὰ τῆς σοφίας τοῦ κόσμου καὶ νομίζομεν ὅτι ἀ-

2 Ψαλμ ν. 2 3

3 Α. Κορ. α' 20

4 Α. Κορ. α' 21

5, Γαλ. γ' 27

6, Προβλ. 6' Τιμ. γ' 7 κ.λπ.

πλὴς με τὸ νὰ διαβάζωμεν τὰς θεοπνεύστους συγγρα-
 φὰς τῶν ἁγίων αὐτὸ καὶ μόνον ἀποτελεῖ κατανόησιν
 καὶ γνῶσιν τοῦ βάθους τῆς ὀρθοδοξίας καὶ θεωροῦμεν
 αὐτὸ ὡς ἀκριθεῖ καὶ ἀσφαλὲς πληροφόρησιν περὶ τῆς ἁ-
 γίας Τριάδος ὅτι μόνον αὐτὸ δέ ἀλλ' ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι
 θεωροῦνται περισσότερον σεβαστοὶ ἀπὸ ἡμᾶς φαν-
 30 τάζονται ἀνοήτως ὅτι ἡ εἰς θεωρ.α τὴν ὁποῖαν
 ἀποκτοῦν οἱ ἅγιοι μόνον με τὴν χάριν τοῦ Ἀγίου
 Πνεύματος εἶναι, ἡ ἀνὰ τὴν εἰς τῶν διαφορῶν ἐννοῶν
 εἰς τὴν διανοίαν των. Ὡ πόσο μεγάλη ἀφέλεια!
 Ὡ πόσο μεγάλη πώρσις, Θεέ μου! Αὐτοὶ δὲ ἐπειδὴ
 θέλουν χωρὶς ἀληθείας γνῶσιν καὶ συνείδησιν νὰ ἐμβαδύ-
 νουν εἰς τὰ ἀπυθμενα βάθη τῆς θεότητος καὶ ἐπείγυνται
 νὰ θεολογήσιν, ὅταν ἀκούουσιν περὶ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ-
 πως, ὅταν ἔχωμεν τρεῖς ἡλίους παίρνομεν ἓνα μείγμα
 φωτός, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὴν Τριάδα ὑπάρχει ἡ
 λάμψις μιᾶς θεότητος, ἀμέσως αὐτοὶ σχηματίζουν μέσα
 εἰς τὸν νοῦν των τρεῖς ἡλίους, οἱ ὅποιοι ὡς πρὸς μὲν
 τὸ φῶς —δηλαδή κατὰ τὴν οὐσίαν— εἶναι ἡνωμένοι, ὡς
 πρὸς δὲ τὰ πρόσωπα διαχωρισμένοι, καὶ νομίζουν ἐν
 τῇ ἀνοήτῃ των ὅτι βλέπουν τὴν ἰδίαν των θεότητα καὶ
 40 ἀκομὴ ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἡ ἁγία καὶ ὁμοούσιος καὶ ἁ-
 διαίρετος Τριάς εἶναι. ὅπως ἀκριβῶς τὸ παράδειγμα
 τῶν τριῶν ἡλίων Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα, δι-
 χι. Διότι, κανεὶς δὲν δύναται με μόνην τὴν ἀνάγνωσιν
 τῶν Γραφῶν νὰ κατανοήσῃ πλήρως καὶ νὰ παραστήσῃ
 με λόγους ὅσα ἀναφέρονται, εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα ἀφ-
 ὅτος δὲ ἐπειδὴ παραδέχεται, διὰ τῆς πίστεως ἀνεπιφυ-
 λάκτως ὅσα λέγει σχετικῶς ἡ Γραφή, παραμένει μὲν
 ἀμετακίνητος εἰς ὅσα γραφοῦνται καὶ δὲν ἔχει τὴν πε-
 ριέργειαν νὰ μάθῃ τίποτε περισσότερον ἀπὸ αὐτά, εἰς
 ἐκείνους ὅμως οἱ ὁποῖοι εἶναι περιέργοι καὶ τολμοῦν με
 θρασυτητα νὰ ἀσχολοῦνται περὶ πρὸς τὸν Θεόν
 με τὰ θεῖα καὶ προσπαθοῦν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ μυστή-
 ριον τῆς θεότητος, εἰς αὐτοὺς δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τί-
 ποτε ἔξω ἀπὸ ὅσα εἶναι γραμμένα εἰς τὴν Γραφήν καὶ
 ἐκεῖνα ποῦ ἐδιδάχθη.

Ὅτι, δὲ αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸν (ὅτι δηλαδή ὁ Θεὸς
 δὲν γνωρίζεται με τὴν μελέτην τῆς Γραφῆς καὶ τὰς δι-
 δασκαλίας), ἀκουσε τί λέγει σχετικῶς ὁ Χριστός· «Οὐ-

- 50 δείς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ Πατήρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ ὧς ἂν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι.⁷ Μὲ τοὺς λόγους λοιπὸν αὐτοὺς καὶ, μὲ ἄλλους παρομοίους βουλῶντε τὰ ἀδιάντροπα καὶ ἐλεύθερα ἀπὸ κάθε φραγμὸν στόματα ἐκείνων τοῦ λέγουν καὶ νομίζουσι, ὅτι μὲ τὴν σοφίαν τοῦ κοσμοῦ καὶ μὲ τὴν μάθησιν τῶν γραμμάτων θὰ γνωρίσουν καλὰ τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν, τοῦ εἶναι ὁ Ἰδιος ὁ Θεὸς καὶ ὅτι θὰ ἀποκτήσουν τὴν γνῶσιν τῶν κρυμμένων μυστηρίων τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος, διότι ἐάν κανεῖς δὲν γνωρίζῃ πλήρως τὸν Υἱὸν παρὰ μόνον ὁ Πατήρ, ὅτε τὸν Πατέρα δύναται κάποιος νὰ γνωρίσῃ παρὰ μόνον ὁ Υἱὸς καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸν ὅποιον ὁ Υἱὸς θὰ θελήσῃ νὰ φανερώσῃ τὰ ἀνεξερεύνητα βάθη⁸ αὐτοῦ καὶ τὰ μυστήρια — διότι ὅπως λέγε, κάπου «τὸ μυστήριόν μου ἔμοι καὶ τοῖς ἔμοις»⁹—,
- 60 ὅλος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους που ζοῦν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, τοὺς σοφοὺς ἢ τοὺς ρήτορας ἢ τοὺς μαθηματικοὺς, ἐκτός ἀπὸ αὐτοὺς τοῦ εἶναι κεκαθαρμένοι κατὰ τὸν νοῦν διὰ τῆς ἀσχολήσεώς των μὲ τὴν ἀπόλυτον φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἀσκήσιν καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐξασκήσει πραγματικῶς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα τῆς ψυχῆς των¹⁰, ὥστε νὰ συλλαμβάνουν τὰ θεῖα μηνύματα, χωρὶς νὰ γίνῃ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς ὑπὸ τοῦ Κυρίου, θὰ δινηθῇ μὲ μόνην τὴν ἀνθρωπινὴν σοφίαν νὰ γνωρίσῃ τὰ κρυμμένα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μυστήρια τοῦ Θεοῦ τὰ ὅποια διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ὁράσεως, ἢ ὅποια πραγματοποιεῖται ὑπὸ τοῦ θείου Πνεύματος, φανερώνονται εἰς ἄσους ἐδόθη¹¹ καὶ διαρκῶς δίδεται ἡ δυναμότης νὰ γνωρίσουν αὐτὰ μὲ τὴν θεόθειαν τῆς θείας χάριτος. Εἰς ἐκείνους λοιπὸν εἶναι δυνατὴ ἡ γνῶσις αὐτῶν, εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων ὁ νοὺς κάθε ἡμέραν

7 Mtθ. ια' 27

8. Πρὸλ. Ιωθ ιθ' 22.

9 Το ἴδιο χωρίο ἐπικαλεῖται ὁ ἅγιος καὶ ἄλλοι (Θεολογικὸς Α 328 ν 4) ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν τὴν πατρότητά του. Ἀπογοητικὸν πάντως δὲν εἶναι.

10. Πρὸλ. Έδρ ε 14

11 Ακ η 10

- 70 φωτίζεται ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τῶν εἶναι καθαρὰ, τῶν ὁποίων ἠνείχθησαν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς διάπλατα ἀπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, τῶν ὁποίων ἡ λογικὴ τῆς γνώσεως καὶ ἡ λογικὴ τῆς σοφίας¹² λειτουργεῖ καὶ διέπεται ὑπὸ νόμου τοῦ Πνεύματος, τῶν ὁποίων ἡ σύνεσις καὶ ὁ φόθος τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔχει διαφυλαχθῇ σταθερῶς μὲ πίστιν¹³ εἰς τὴν καλωσύνην καὶ εἰς τὴν ἀγαθότητα τῶν τρόπων. Εἰς αὐτοὺς εἶναι δυνατὴ ἡ γνώσις τῶν θείων ἀληθειῶν καὶ πραγμάτων, εἰς αὐτοὺς λέγεται ἀπὸ τὸν Χριστὸν ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τοὺς ἀποστόλους, ἐπειδὴ τοὺς μιμοῦνται: «Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς»¹⁴.
- 80 Αὐτοί, λοιπόν, γνωρίζουν, κατευθυνόμενοι καὶ φωτιζόμενοι ἀπὸ τοῦ θείου Πνεύματος, ὅτι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι ἀπολύτως ἴσοι καὶ ἀχωρίστως ἡνωμένοι. Διότι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς βλέπουν, καθὼς ἔχει γραφῇ, διὰ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Πνεύματος τὸν Υἱὸν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα. «Ὑγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί»¹⁵, ἀφοῦ ἐξυπακούεται ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι μαζί μὲ τὸν Πατέρα¹⁶ διότι ἐφ' ὅσον αὐτὸ πηγάζει ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ Πατρὸς¹⁷, ὁ Πατὴρ δὲ εὐρίσκεται ὁλοκλήρως εἰς ὁλόκληρον τὸν Υἱόν, ἀρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εὐρίσκεται ὁλόκληρον εἰς αὐτούς. Ὁ Πατὴρ δὲ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἓνας Θεός, αὐτὸς ποῦ λατρεύεται ἀπὸ κάθε τι ποῦ ἀναπνέει¹⁸. Καὶ κατὰ κοῖον τρόπον θά ἡμπορέσης νὰ ὀνομάσης τοὺς τρεῖς ἁγίους ἓνα; Διότι ἔάν τοὺς ἐνώσης, θά ἐνωθοῦν καὶ οἱ τρεῖς θά γίνουν ἓνα¹⁹ εἰδεμή, σφάλλεις πολὺ ἔάν νομίζης ὅτι ὑπάρχει ἐνότης αὐτῶν. Ἀντιθέτως, δὲν θά εὕρης πουθενὰ τὸν Πατέρα χωρὶς τὸν Υἱόν καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' οὔτε τὸν Υἱόν χωρὶς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα, οὔτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι ἐξ-

¹² Α' Κορ. ιβ' 8.

¹³ Πρὸλ. Γαλ. ε' 22

¹⁴ Ιω. ιδ' 11.

¹⁵ Ιω. ιε' 26

¹⁶ Ψαλμ. xiv' 8

ιον ὡς πρὸς τὴν ἔνωσιν μὲ ἐκείνοι ἀπὸ τὸν ὁποῖον πηγάζει. Πίστευε λοιπὸν ὅτι εἰς μὲν τὸ Πνεῦμα ὑπάρχει κατ' οὐσίαν ἡνωμένος ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱός, εἰς δὲ τὸν Υἱὸν ὁ Πατὴρ μαζί καὶ μὲ τὸ "Ἄγ. οὐ Πνεῦμα, εἰς δὲ τὸν Πατέρα ὑπάρχει καὶ παραμένει προαιωνίως καὶ ἀκαταπαύστως ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ λάμπῃ μαζί τοῦ. Αὐτὰ εἶναι ἓνας Θεός καὶ ὄχι τρεῖς· αὐτὸς ὁ ἓνας Θεός, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει καὶ πάντοτε ὑπῆρχε καὶ παρσίῃνε ἀμιταβλητός εἰς τρία πρόσωπα, ἀνιμνείται ἀπὸ τῆς ἀναριθμητοῦς ἀγγελικῆς δυνάμεις κατὰ τὴν μίαν καὶ ἀχώριστον συνύπαρξιν καὶ βασιλείαν καὶ θεότητα. Καίτοι δὲ εἰς κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ Πρόσωπα ὑπάρχουν ὅλαι αἱ θεῖαι ἰδιότητες πού εἶναι ἀναποσπαστῶς ἡνωμένοι μὲ τὴν θεότητα, ἐν τούτοις τὰ τρία ἀποτελοῦν τὸ ἀπόλυτον "Ἐν καὶ καθένα εἶναι ταυτοχρόνως καὶ τὰ Τρία πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ μὲ τοὺς ἡλίους.

Καίτοι δὲ θὰ ἠθελα νὰ χρησιμοποίησω καὶ κάποιον εἰκόνα, ἡ ἐποία νὰ παριστάνῃ κατὰ κάποιον τρόπον τὴν σημασίαν αὐτῶν τοῦ λέγομεν δι' ἐκείνους πού ἔχουν τὸ θῆρας νὰ ἐπιδιώκουν μὲ μόνην τὴν ψευδῇ γινώσκιν¹⁷ καὶ γωρὶς τὴν βοήθειαν τοῦ ἐρευνητικοῦ Πνεύματος νὰ γνωρίσουν τὰ ἀπόκρυφα θάθη¹⁸ καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις δὲν τὸ κάμνω ἐπιιδῆ σέδομαι τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος εἶπε νὰ μὴ δίδωμεν τὰ ἅγια τῆς πίστεώς μας εἰς τοὺς ἀδιάντροπους καὶ θρασεῖς, οὔτε νὰ ρίπτωμεν τὰ πολύτμα¹⁹ ἔμπρὸς εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θεωροῦν τὰ θεῖα ὡσάν συνήθη ἀνθρώπινα τράγματα καὶ κατὰ κάποιον τρόπον τὰ ἀτιμάζουν καὶ τὰ καταπατοῦν μὲ τὰς γῆινας σκέψεις καὶ τὰς ἀνκατοικιήτους ψυχὰς τῶν αὐτῶν ὁ Θεός ἔχει τιφλώσει τὸν ἰσὺν, καθὼς λέγει ὁ προφῆτης καὶ κατέστησε τὴν καρδίαν τῶν ἀναίσθητων²⁰, ὥστε ἐνῶ βλέπουν τὰ ὅσα συμβαίνουν νὰ μὴ βλέτουν ποῖα εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἐνῶ ἀκούουν τὴν θεῖαν διδασκαλίαν νὰ

17 Α' Τιμ στ' 20.

18 Α' Κορ δ' 19.

19 Μτθ ζ β.

20 Πρβλ. Ψα στ' 19. 'Ιω. ιβ 40.

μὴ εἶναι εἰς θέσιν να τὴν ἀντιληφθαῦν²¹· Καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸν αὐτῷ ἐπειδὴ διὰ τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπασχολήσεών των κατεστησαν τοὺς ἑαυτοὺς των ἀναξίους, ὁ αὐτοῦ ἀφέθησαν ἀπὸ τὸν Θεοῖ να περπατοῦν εἰς τὸ σκοτάδι τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἰδικῆς των κακίας, καθὼς λέγει, ὁ Δαβὶδ· «Ἐξά-
 120 πέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πορεύονται ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν»²². Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ὅποιοι καίτοι ἔχουν τόσα πολλὰ καὶ τόσων φωτεινὰ παραδείγματα τηρήσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, τὰ ὅποια οἱ πατέρες μας μὲ τὰ ἔργα των ἀφοῦ συνεκρότησαν παρεδωσαν εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς διὰ νὰ τοὺς μιμῶμεθα εἰς τὴν ἀρετὴν, ἐν τούτοις δὲν ἠθέλησαι νὰ συνε-ισθοῦν²³ οὔτε ἐκείνους ἠθέλησαν νὰ μιμ-
 130 θοῦν, ἀλλ' ἀντιθέτως καὶ διακωμῶδοῦν αὐτοὺς καὶ συκοφαντοῦν τὴν ζωὴν ἐκείνων που ἠγωνίσθησαν νὰ ζήσουν συμφωνῶν μὲ τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ ὅτι δῆθεν αὐτὴ δὲν εἶναι ἐναρμονισμένη μὲ τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ δὲ μόνον δὲν εἶναι ἀξιοὶ νὰ γνωρίσουν τὸν Θεόν, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ τῆς παρακοῆς καὶ τῆς αἰωνίου καταστροφῆς²⁴ ἀλλὰ καὶ ὁμοίως, κάθε τιμωρίας καὶ καταδίκης, διότι ὥσάν νὰ λησμονοῦν νὰ ἐξετάσουν τοὺς ἑαυτοὺς των, ἐάν πράγματι εὐρίσκωνται εἰς τὴν ὁρθὴν πίστιν καὶ ἐάν ζοῦν ἐν πίστει, ἀσχολοῦνται μὲ τὸ νὰ κρίνουν τὰ τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τρόπον ἀνόητον ἐρευνοῦν καὶ ἐξετάζουν ὅσα εὐρίσκονται, πάντῃ ἀπὸ τὰς ἱδικὰς των δυναμεις, χωρὶς νὰ ἐντρέπωνται καὶ νὰ φοβοῦνται καθόλου τὸν Θεὸν ποὺ λέγει τὰ ἑξῆς: «Μὴ κρίνητε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε»²⁵ καὶ «Ἐν ᾧ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε»²⁶, οὔτε καὶ τὸν μαθητὴν ἐκείνου ὁ ὅποιος λέγει· Σινεπῶς, ὡ ἄνθρωπε, τοῦ τίς εἰ ὁ κρίνων ἄλλό-
 130 τριοι οἰκέτην· τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἡ πίστις»²⁷ καὶ «Μὴ

21 Mtθ. γγ' 13
 22 Ψαλ. η' 13.
 23 Πρβλ. Ψαλμ. λβ' 3
 24 Ιω. ιζ' 12
 25 Mtθ. ζ' 1
 26 Mtθ. ζ' 2
 27 Ρωμ. ιθ' 4

κρίνετε ἀλλήλους καὶ μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων»²⁸

- 140 Ὅσοι λοιπὸν εἶναι τέτοιοι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθοῦν ὅτι εἶναι πιστοὶ καὶ χριστιανοί, ἀφοῦ παρερμηνεύουν καὶ περιφρονοῦν τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων του καὶ δὲν ἐφαρμόζουν αὐτοὺς καθὼς ὥρισεν ἐκεῖνος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ οὔτε ἀκολουθοῦν οὔτε θαδρῶν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ ἐχάραξεν ὁ διδάσκαλος. Πῶς θὰ δυνηθοῦν νὰ ἴδουν ἐξ ἁλοκλήρου τὸ φῶς τῶν ἐντολῶν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παραβαίνουν εὐθέως καὶ ἐν ψυχρῷ τὰς θείας ἐντολάς. Εἶναι τελείως ἀδύνατον. «Μηδεὶς ὑμᾶς, λέγει ὁ Ἀπόστολος, ἀπατάτω κενοῖς λόγοις. ὦ ἀδελφοί»²⁹ Ἀδελφοὺς δὲ ὀνομάζει ἡ-
μας ὁ Παῦλος, σχέσις ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν συγγένειαν καὶ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὸ θεῖον βάπτισμα, ἐπειδὴ, καθὼς βλέπω, ὡς πρὸς τὰς πράξεις καὶ τὴν ζωὴν ἔχομεν γίνε-
150 λείως ἕνδι μὲ τὴν ἀδελοότητα τῶν ἁγίων. Καὶ θὰ προσπαθῶ ν' ἀποδείξω τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα ὀρθότερον ὅμως εἶναι, νὰ εἶπω ὅτι κατήγεροί μας θὰ γίνουν τὰ ἴδια μας τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα δι' αὐτὸ καὶ θὰ ἀρκεσθῶ νὰ παραθέσω ἓνα μόνον ἐπιχειρημα (ἓνα μόνον παράδειγμα) πρὸς ἐπιβεβαίωσιν αὐτοῦ καὶ νὰ εἶπω τὰ ἑξῆς:

- Ἀπηνήθης τὸν κόσμον καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον. ὦ ἀδελφέ: Ἔχεις ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε περ.ουσιακὸν στοιχείου καὶ ἔβαλες τὸν ἑαυτὸν σου ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν γέροντος καὶ ἀπαρνήθηκες τὸ ἑδικόν σου θέλημα. Ἀπέκτησες τὴν τραύτητα καὶ ἔγι-
νες ταπεινός. Ἐτήρησες ἀπόλυτον νηστείαν καὶ ἐπρα-
γματοποιήσας τὴν ἀδιάλειπτον προσευχὴν καὶ ἀγρυπ-
νίαν, Ἀπέκτησες τὴν πλήρη ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν καὶ θεωρεῖς τὸν πλησίον σου ὡς τὸν ἑαυτὸν σου. Πα-
ρακαλεῖς μὲ δάκρυα δι' ἐκείνους ποὺ σὲ μισοῦν καὶ
160 σὲ ἀδικοῦν καὶ αἰσθάνονται ἔχθραν ἐναντίον σου καὶ ἀπαιτεῖς ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς σου νὰ τοὺς συγχω-
ρήσῃ ὁ Θεὸς ἀφοῦ πρῶτος ἐσὺ τοὺς συνεχώρησας, ἡ

28 1ακ. 5 1'

29 Εφ. 2 8

μήπως δὲν ἔφθασες ἀκόμη εἰς τὸ ὕψος αὐτὸ τῶν ἀρε-
τῶν; Ἀπάντησε. Ἐάν ὁμῶς ἐντρέπεσαι νὰ ἀπαντήσης
τὸ ὄχι, ἢ πάλιν δὲν θελεῖς ἀπὸ ταπεινοφροσύνης νὰ
εἴπης τὸ ναί, ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω τὴν κατ'ἀλλήλον ἀ-
πάντησιν, ὦ ἀδελφέ, καὶ θὰ καταδείξω δι' αὐτῆς μὲ
ποῖα ἔργα καὶ μὲ ποῖας ἐπιτυχίας φθάνει εἰς τὸ ἀ-
πρόσιτον αὐτὸ ὕψος ἡς ἀρετῆς καθένας πού ἀγωνί-
ζεται πραγματικὰ μὲ πολλὴν σύνεσιν καὶ ἀγιότητα.
Ἐάν μὲν λοιπόν, καθὼς ἔχει λεχθῇ, ἔχεις ἀποκτήσει
ὅλα ὅσα προηγουμένως ἀνεφέρθησαν καὶ ἀγάπησες
τοὺς ἐχθρούς σου καὶ ἔαν οὐ πολλὰς φορὰς ἔκλαυσες
μὲ δάκρυα ἀπὸ τα θάθη τῆς καρδίας σου, ζητώντας
ἀσφαλῶς τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐπιστροφήν ἐκείνων εἰς
τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας, εἶναι ὀλοφάνερον ὅτι ὅλα τὰ
ὑπόλοιπα τὰ ἔχεις ἤδη ἐπιτύχει δηλαδὴ διὰ τῶν συνε-
χῶν πνευματικῶν ἀγωνίων σου ἔγινες ἀπρόσβλητος ἀ-
πὸ τῶν ἁμαρτωλῶν παθῶν, ἀπέκτησες καρδίαν καθαρὰν
ἀπὸ πάθῃ καὶ μέρα εἰς αὐτὴν ὥς εἰς καθρέπτην καὶ μὲ
τὴν βοηθείαν αὐτῆς εἶδες τὸν ἀπαθῆ Θεὸν διότι κατ'
ἄλλον τρόπον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσευχηθῶμεν ὑ-
πὲρ τῶν ἐχθρῶν μας ἀπὸ ἀγάπην πού πηγάζει ἀπὸ καρ-
δίαν γεμάτην συμπόνειαν, ἔαν προηγουμένως δὲν κα-
ταστήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καθαρούς ἀπὸ κάθε τι
που θρωμίζει τὴν σάρκα καὶ τὸ πνεῦμα μας³⁰, καθαρῶ-
της ἢ ὁποῖα ἐπ'τυγχάνεται διὰ τῆς προσεγγίσεως καὶ
ένωσεώς μας μὲ τὸν Θεὸν καὶ τῆς θέας αὐτοῦ καὶ διὰ
τῆς βοηθείας τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος.

Ἐάν, λοιπόν, ἀδελφέ, ἔφθασες εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τε-
λειότητος μὲ πολλὴν ἀγαθότητα καὶ ταπεινοφροσύνην
διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πού σε ἔσωσε, διὰ ποῖον λό-
γον δὲν ἐμπιστεύεσαι εἰς τοὺς συνασκητάς σου καὶ εἰς
ἐκείνους πού ἔφθασαν μαζί σου εἰς αὐτὰ καὶ τοὺς φθο-
νεῖς καὶ συκοφαντεῖς αὐτούς μὲ κοροϊδίας, προσπαθών-
τας νὰ μειώσης τὴν ἀγαθὴν γνώμην τοῦ ὑπάρχει δι'
αὐτούς; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπεδέχθη-
σαν ἀπὸ τὴν πρώτην κιόλας στιγμήν τὴν πρόσκλησιν
τοῦ Θεοῦ καὶ ἄρχισαν ἀμέσως τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα

190

ἐπειδὴ ἐφθόνησαν ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐφθασαν πολὺ κα-
θυστερημένα καὶ ἐτῆραν ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν ἰδίαν ἀμοι-
βήν³¹, ἐξ αὐτὰς αὐτοῦ καὶ μόνον ἐρρ.φθησαν εἰς τὸ φο-
βερόν πῦρ τῆς κολάσεως³². Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν οὐ,
ὁ ὅποιος καμνεῖς κοῖ λέγεις τα ἴδια καὶ χειρότερα ἀπὸ
αὐτὰ ἐναντίον τῶν ἁγίων, τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ, ἡ ἀρετὴ
καὶ ἡ φρόνησις λάμπει ὅπως ὁ ἥλιος, νὰ νομίζης ὅτι δὲν
θὰ ὑποβληθῇς εἰς τὴν ἰδίαν ἢ καὶ μεγαλυτέραν τιμωρί-
αν; Ἡ δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶναι ἀδιανόγητος ὁ φθόνος
τῶν ἁγίων ἐναντίον ἁγίων, καθὼς ἔχε γραφῇ· Ἐνθα
ὁ φθόνος ἐκεῖ καὶ ὁ τοῦ φθόνου πατήρ διαβολὸς κατοί-
κει καὶ οὐχ ὁ τῆς ἀγάπης Θεός.³³ Ἐσὺ λοιπὸν πού
ὡς ἄλλη γυναικὰ κυφορεῖς μέσα σου καὶ γεννᾷς τὸν
φθόνον, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ νομίζης ὅτι εἶσαι ἔστω
καὶ κατ' ἐλάχιστον ἁγ.ος, ἀφοῦ δὲν ἡμπορεῖ νὰ διαπι-
στωθῇ ἀπὸ τῆς ἀγάπης σου πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸν πλη-
σίον ἂν εἶσαι, καὶ πιστὸς ὁ χριστιανός. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ
αὕτη εἶναι, ἡ φυσικὴ ἀκολοιθία αὐτῶν τῶν πραγμάτων
καὶ ὅτι ἐκεῖνος τοῦ ἔχει ἐντὸς τοῦ κα' γεννᾷ τὸν φθό-
νον ἔχει μὲν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν διάβολον, δὲν δύναται δὲ
νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν Χριστὸν ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἀγάπην πρὸς
τὸν πλησίον, ἀπὸ παντοῦ εἶναι φανερόν δι' ἐκείνον πού
εἶναι εἰδικὸς γύρω ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς

200

Ἐάν ὁμως δὲν ἀξιώθηκες ἀκόμη ν' ἀποκτήσης αὐτὰ
τὰ χαρίσματα, οὔτε ἐφθασες εἰς τόσον μεγάλο ὕψος
τῶν ἀρετῶν πού κάτουν τὸν ἀνθρώπον Θεόν, μὲ ποί-
ον δικαίωμα τότε τολμᾷς ν' ἀσιγῇς ἔστω καὶ ὀλίγον
τὸ στόμα σου καὶ νὰ ὁμιλῇς; Μὲ ποῖον δικαίωμα ἐνῶ
εἶσαι κατηχούμενος θέλεις νὰ διδάσκης ἄλλους καὶ
ἐπιχειρεῖς ν' ἀσχολῇσαι περισσώτερον τοῦ θέοντος μὲ
πραγμάτων πού δὲν γνωρίζεις οὔτε ἀκοῖσες καί, ὡσάν
νὰ γνωρίζης τὰ θεῖα πράγματα, ἔχεις τὴν θρασύτη-
τα νὰ συζητῇς περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων; Δὲν γνω-
ρίζεις ὅτι εὐρίσκεισαι ἀκόμη ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλη-
σίαν³⁴, εἰς τὴν σὺλὴν τῆς, ἐπειδὴ εἶσαι κατηχούμενος.

31 Μτθ. κ' 9 - 18.

32 Πρβλ. Μτθ. κα' 41.

33 Βασίζεται στὰ χωρία Ιω η' 44 καὶ Αποκ. θ' 13

34 Πρβλ. Γρηγ. Νεοκλαδικὸς Κανὼν 11 (P.G. 138 545)

ἔστω καὶ ἂν ἐσὺ ἀπὸ ὑπερφυσίαν ἐγωῖσμόν κατατασ-
 σης τὸν ἑαυτὸν σου μεταξύ ὄλων ἐκείνων, αἱ ὁποῖοι
 210 προσευχονται μὲ πίστιν καὶ καθαρότητα καρδίας, πα-
 ραβαινοντάς τοι-αυτοτρόπως τοὺς ἀποστολικοὺς κανό-
 νας, Διότι κατηχούμενος τώρα δὲν λέγεταί, μόνον ὁ ἀπι-
 στος³⁵, ἀλλὰ καθέναις που δὲν δέχεται καὶ δὲν ἀντανα-
 κλᾷ ὡς ἄλλος πνευματικός καθρέπτης τὴν δόξαν τοῦ
 Κυρίου μὲ ἐξέσκεπον τὸ πρόσωπον τοῦ νοῦ του³⁶. Ἐγώ
 δὲ κλαίω ἀπαρηγόρητα καὶ διὰ τὴν ἀνοησίαν ποὺ σὲ
 διακρίνει, διότι ἀρνείσαι καὶ ἀπαραισιτις κατηγορημα-
 τικά ὅτι ὑπάρχει καὶ σήμερα κατοιός τόσοι μεγάλοι
 ἄγιοι ὅπως τὰ παλαιὰ χρόνια, ταυτοχρόνως δὲ κατα-
 τάσσεις τὸν ἑαυτὸν σου μαζί μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους,
 δηλαδή τοὺς συνήθεις ἀνθρώπους ὥσάν καὶ σὺ νὰ εἴ-
 σαι ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς, καὶ ὁμιλεῖς ὥσάν νὰ ὁμιλῇς ἐξ
 ὀνόματος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥσάν νὰ εἶσαι κάποιος
 ἅγιος καὶ θεοφόρος ἄνδρας· καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οὐδέ-
 ποτε ἐγινώρισες, κεντριζόμενος ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου λό-
 γον, ἤναγκάσθης νὰ τα παραδεχθῇς, καὶ ὠμίλῃς δι'
 220 ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν εἶσαί εἰς θεοὶν οὔτε νὰ ἰδῇς, οὔτε
 νὰ ἀκούσῃς, οὔτε νὰ τὰ ἀποκτήσῃς μέσα εἰς τὴν καρ-
 διάν σου, αὐτὰ δὲν αἰσθάνεσαι οὔτε ἴχνος ἐντροπῆς,
 οὔτε κοκκινίζεις δια τὰ γέλοια ποὺ προκαλεῖς εἰς τοὺς
 ἀνθρώπους μὲ τὸ νὰ προσπαθῇς νὰ τὰ ἐξηγήσῃς καὶ
 νὰ τὰ κάμῃς κατανοητὰ εἰς τοὺς ἄλλους ὥσάν νὰ τὰ
 γνωρίζῃς καλῶς. Διότι ἐάν, καθὼς εἴπομεν, δὲν ἔχεις
 γίνε. ἀταθής, οὔτε ἀξιώθηκας νὰ ἔχῃς τὸ ἅγιον Πνεῦ-
 μα, οὔτε εἶσαι ἅγιος, πῶς ἰσχυρίζεσαι ὅτι εἶσαι εἰς θε-
 σιν νὰ γνωρίσῃς ὥσάν νὰ εἶσαι ἅγιος τὰ μικτήρια τοῦ
 Πνεύματος, «ἃ — καθὼς ἔχει γραφῇ— ὀφθαλμός οὐκ
 εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου
 χοῖκου οὐκ ἀνέβη, τὰ ἀγαθὰ ἃ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς
 ἀγαπῶσιν αὐτόν»;³⁷.

35 Ἔναι ὁ ἕξισλαμικός ἐπιτῇ ἡ διεκλυστικὴ τῆς ἐννοίας τοῦ Κα-
 τηχουμένου. Ἀρχικῶς κατηχούμενοι ἦσαν ὅσοι ἐξεδήλωναν πρόθεσιν
 νὰ προσέλθουν εἰς τὸν Χριστιανισμόν οἱ ὁδοιποροὶ ποὺ προηγουμέν-
 ον διὰ τὸ βάπτισμα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἁγίου ὅπως καὶ σήμερον,
 ὑπάρχουν αἱ κατ' ὄνομα χριστιανοὶ. Αὐτοὶ συχνά μειονεκτοῦν καὶ ἐ-
 ναντι τῶν κατηχουμένων.

36 Β' Κορ. γ' 18.

37 Α' Κορ. θ' θ'

Εἰς ἐμένα δέ, διὰ νὰ εἶπω κάτι ποῦ κανένας λογι-
 κὸς ἀνθρώπος θὰ ἔλεγεν³⁸, καὶ τὸ κάνω ἐπειδὴ αὐ μὲ ἐ-
 ξαναγκάζεις, καί το. εἶμαι ὁ τελευταῖος μεταξύ τῶν
 δούλων τοι καὶ δσων ἡλεήθησαν, διὰ τοῦ Πνεύματός
 230 τοῦ ὁ Θεὸς καὶ μὲ τὰς παρακλῆσεις τοῦ μακαρίου καὶ
 ἁγίου πνευματι.κοῦ μου πατρός Συμεών³⁹, ἀπεκάλυψεν
 ἀπὸ ἀνέκφραστον καλωσύνην αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ «ἵνα εἰ-
 δῶμεν», καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος, «τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
 χαρισθέντα ἡμῖν»⁴⁰ «τὸ γὰρ Πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ τὰ θά
 240 θη τοῦ Θεοῦ»⁴¹. «Ἡμεῖς δέ, λέγει, οὐκ ἐλάθομεν τὸ
 πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ»⁴².
 Δι' αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ Πνεύματος ἐφανερώθη καὶ αὐ-
 τοεγνωρίσθη εἰς ἐμέ, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ τὴν ἀ-
 μαρτωλότητα καὶ τὴν κατ' ἀρετὴν ἀσημοτήτά μου, ὁ
 Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁴³
 καὶ σωτὴρ μας, τοῦ μεγάλου Θεοῦ⁴⁴, εἰς τὸ πρόσωπον
 τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον —
 240 ὡς Θεόν— κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶδε καὶ οὐ-
 τε δύναται νὰ τὸν ἴδῃ⁴⁵. *Ὁ γὰρ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς
 λάμπει, αὐτὸς ἐστὶν ὃς καὶ ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις
 ἡμῶν⁴⁶, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα τιπο-ένιοι καὶ ἀχρηστοί, ὁ ὁ-
 ποῖος δηλαδὴ ὡς ἄλλος ἀτίμητος θησαυρὸς περικλειέ-
 ται μέσα εἰς τὰ σώματά μας ποῦ ὁμοιάζουν μὲ σκεῦη
 κατασκευασμένα ἀπὸ δοτρακα⁴⁷ καὶ συμπιέζεται ἐν-
 τὸς μας αὐτὸς ποῦ εἶναι τελείως ἀχώρητος καὶ ἀπε-
 ριόριστος, καὶ παίρνει ἐντὸς ἡμῶν τὸ σχῆμα τοῦ μι-
 κροῦ ἀνθρώπου, αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει κανένα σχῆμα καὶ
 καμμίαν μορφήν, ἀλλὰ γεμίζει τὰ σύμπαντα χωρὶς νὰ

38 Β' Κορ ια' 23

39 Περιφημος μοναχὸς τῆς μονῆς τοῦ Στρουδίου Υψηλὸν κα-
 θὼς φαίνεται «γέρω» τοῦ παρόντος Συμεὼν καὶ εἰσηγητὴς του εἰς τὸ
 μοναχικὸν ἰδεώδες (βλ καὶ εἰς τ 3, σελ. 127, ὅπου. 72)

40 Α' Κορ θ' 12

41 Α' Κορ θ' 10.

42 Α' Κορ θ' 12.

43 Β' Κορ σ' 3.

44 Πρδλ Τη θ' 13

45 Α' Τιμ. σ' 16

46 Β' Κορ θ' 6

47 Β' Κορ θ' 7

περικλείεται μέσα εἰς τὰ περιορισμένα ἰδικὰ των ὁ-
ρια, ἀφοῦ ὡς Θεὸς εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ κάθε μέ-
γεθος καὶ ἀπολύτως πλήρης.

Ἐκεῖνο δὲ ποῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι, δηλαδὴ ὁ
πράγματι ὑπάρχων Θεὸς σχηματίζεται.⁴⁸ ἐντὸς ἡμῶν, τί
ἄλλο σημαίνει εἰ μὴ ὅτι θεοβαίως ἐκεῖνος ἡμᾶς τοὺς ἰ-
δίους μεταβάλλει καὶ ἀναδημιουργεῖ καὶ μᾶς μεταμορ-
φώνει ἠθικῶς ὥστε νὰ τάρωμεν κατὰ πάλιν τὴν εἰκόνα
τῆς θεότητός του, τὴν ὁποίαν ἐχάσαμεν συνετεῖα τῆς
ἁμαρτίας; Γοιούτως γνωρίζομεν ὅτι ἔχει, γίνε, ὁ ἅγιος
250 Συμεὼν, ὁ ὁποῖος ἀπεκλήθη εὐλαδῆς, καὶ ὁ ὁποῖος ἡ-
σκήτευσεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Στουδίου, διὰ τὴν ἀρετὴν
καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ ὁποῖου εἶμαι ἀπολύτως θέθειος
ἀφοῦ ἐγνώσισα τὸν ἄνδρα προσωπικῶς. Διότι διὰ τῆς
ἀποκαλυψεως τοῦ Πνεύματος του κατοικεῖ ἐντὸς αὐ-
τοῦ ἀφοῦ ἐπεκύρωσα τὴν πίστιν μου πρὸς τὸν Θεόν⁴⁹,
διαφυλάττω αὐτὴν ἐντὸς μου ἀκαταμάχητον καὶ ἀναμ-
φισηήτητον· καλύτερον ὅμως εἶναι νὰ εἶπω ὅτι, ἀφοῦ
ἀναψα ἀπὸ τὸ ἴδιον θεῖον φῶς ὡσάν ἀπὸ κάποια λαμ-
πάδα κατὰ τροπὸν μεταδοτικόν (διὰ μέσου τοῦ γέρον-
τος Συμεὼν) τὸ λυχνάρι τῆς ψυχῆς μου, τὸ διαφυλάττω
ἀσβεστον, προστατεινόμενος καὶ ἐνδυναμούμενος μὲ
τὰς προσευχὰς καὶ τὰς παρακλήσεις ἐκεῖνου, ἀπὸ τὰς
ὁποίας ποτιζομένη ἡ πίστις μου πρὸς τὸν Θεόν με-
γαλῶνε καὶ θὰ μεγαλώσῃ ἀκόμη —λέγω αὐτὸ ἐπει-
δὴ ἐλπίζω εἰς τὴν βοηθειαν τοῦ Θεοῦ—, ἡ ὁποία ὁ-
ταν ζωογονεῖται ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς ποῦ ὑπάρχει μέ-
260 σα εἰς τὴν ἁγίαν ψυχὴν παράγει, ἐκατὸν φορές πε-
ρισσότερον καρτὸν. Διότι καρπὸς τῆς πίστεως εἶναι
τὸ ἅγιον καὶ ἀσβεστον (ἀδυντον) φῶς, ὅπου δὲ ὑπάρ-
χει τὸ ἅγιον φῶς προστίθεται καὶ μεγαλῶνε ἡ πί-
στις· ὅσον δηλαδὴ περισσότερον ἅγιον φῶς πλημμυ-
ρίζει τὴν καρδίαν, τόσον αὐξάνει ἡ πίστις καὶ ἀνα-

48 Γαλ 5' 18

49 Τὸ κείμενον ὅταν ὁ στίχος ἀναγνωσθῇ ἐπιτρέπει νὰ θεωρη-
θῇ ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον Συμεὼν
τὸν εὐλαδῆ. Ὅσα ὅμως ὁλοκληροῦν δὲν ἀφίνουν καμιά ἀμφιβολία ὅ-
τι ὁμιλεῖ διὰ τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν

θαίνει εἰς διωθεωρητὸν ὄψος. Ἀνάλογος δὲ μὲ τὴν ποιότητα καὶ τὸ μέγεθος τῆς πίστεως⁵⁰ εἶναι καὶ ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος τοῦ γεμίζει κατὰ τρόπον εὐδιάκριτον τὴν ψυχὴν· «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης ἐγκράτεια»⁵¹, τὰ ὁποῖα ὁ παῖς τα ἔχει τὰ γνωρίζει πολὺ καλῶς ἕνα πρὸς ἕνα. Καθὼς δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὶ ἔχει μαργαρίτας καὶ λαμπεροὺς πολυτίμους λίθους ὅπως εἶναι ὁ σάπφειρος, ὁ ἀμέθυστος⁵² καὶ μερικοὶ ἄλλοι, γνωρίζει, ἂν φησὶ καὶ δὲν εἶναι τελείως ἀπειρος καὶ ἀδαής, τὴν μορφήν καὶ τὸ μέγεθος καθενὸς ἀπὸ αὐτὰ (καὶ ἄρα δύναται νὰ τὰ ξεχωρίσῃ), τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκαλλῆ ἐργάσῃ μέσα του τὰς ἀρετὰς μὲ πόνον καὶ πολλὰ δάκρυα καὶ ὁ ὁποῖος παρήγαγε ὡς ἄλλη «ἀγαθὴ γῆ» τοὺς καρπούς τοῦ Πνεύματος, γνωρίζει πολὺ καλῶς καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα καθενὸς ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς καρπούς καὶ ἀπολεμθάνει τὴν γλυκύτητα ὅλων αὐτῶν καὶ ἐκεῖνο τοῦ εἶναι ἀκόμῃ μεγαλύτερον καὶ πῶς ἀξιοθαυμαστόν εἶναι τοῦτο· εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ αὐτὸ τὸν καρπὸν καὶ ὅτιαν ὑπάρχῃ μέσα εἰς τοὺς ἄλλους.

Δ.ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς τὰ διάφορα ἔθνη ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὰ ρούχα τοῦ φοροῦν, (ἰδιαίτερος δὲ ἀπὸ τὴν φωνὴν καὶ τοὺς λόγους των, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ οἱ ἅγιοι ἀναγνωρίζονται μὲν ἀπὸ τὴν εὐπρεπὴ συμπεριφορὰν των, καὶ τὸ προσεκτικὸν θάδιον καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις, τὸ ἰδιαίτερον γνωρισμα ὅμως, τὸ ὁποῖον προσδίδει αὐτοὺς μετὰ πάσης ἀκριβείας εἶναι ὁ λόγος τοῦ παράγεται ἀπὸ αὐτοῦς. Διότι ἐκεῖνο τοῦ δὲν ὑπάρχει μέσα εἰς τὴν καρδίαν, τὸ στόμα δὲν δύναται νὰ τὸ προφέρῃ· ἂν ὅμως παρὰ ταῦτα κάποιος θελήσῃ νὰ εἴπῃ, αὐτὸς ἐλέγχεται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ὅτι δὲν ὁμιλεῖ ὀρθά. «Ὁ γὰρ ἀγαθός, λέγει, ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θη

50. Ρωμ. ιδ' 5.

51. Γαλ. ε' 22

52. Ἡ ἀμέθυστος πολυτίμος λίθος (βλ. καὶ Ἀποκ. κα' 20)

- σαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὰ ἀγαθὰ, ὁ δὲ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ποφέρει τὰ πονηρά.⁵³ Καὶ τρόσεχε μαζί μου διὰ νὰ διαπιστώσωμεν πόσοι ἀμέτρητα εἶναι τὰ θάθη τοῦ Πνεύματος ὁ.ὲ. ὁ Κύριος δὲν εἶπεν ἀπλῶς ὅτι «ἐκ τῆς ἀγαθῆς καρδίας προφέρει τὰ ἀγαθὰ», ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸ «ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας», ὁ.ὲ. νὰ μάθῃς καὶ σὺ καὶ ὅλοι μας ὅτι κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν δύναται νὰ ἔχῃ «καρδίαν ἀδελφίνην καὶ κούφια, ἀλλ' ἓνα ἀπὸ τὰ δύο θὰ συμβαίνει ἢ εἴτε μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν καλῶν ἔργων σε συνδυασμὸ μετὰ τὴν ἀληθινὴν πίστιν καθένος θὰ ἔχῃ ἐντὸς τοῦ τὴν χάριν τοῦ Π.εύματος, εἴτε μετὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν παραμέλησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν κακῶν ἔργων θὰ περ.φέρῃ μέσα του τὸν πονηρὸν διάβολον. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι με τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐννοεῖ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τηροῦν μὲν μερικὸς ἀπὸ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ μερικὰς ἄλλας τὰς περιφοροῦν, ἀλλ' ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι τηροῦν ὅλας αὐτάς μετὰ πάσης σχολαστικότητος, μᾶς τὸ ἐδίδαξεν ὁ ἴδιος λέγοντας: «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν».⁵⁴
- Βλέπεις ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος με πολλοὺς κόπους ἀπέκτησεν ἀποιήρευτοιν καρδίαν καὶ μετὰ τὴν παράλληλ. λον ἐφαρμογὴν τῶν ἐντολῶν ἔχει ἐντὸς τοῦ κατοκ.σαν ὁλόκληρον τὴν Θεότητα, ἡ ὁποία εἶναι ὁ μόνος καὶ ἀναμφισβήτητος ἀγαθὸς θησαυρὸς. Τὸ ὅτι δὲ αὐτὸς ὁ θησαυρὸς δὲν παραμένει μέσα εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πα.ραβαίνει μίαν, ἀκόμη καὶ τὴν παραμικρὰν ἐντολήν, ἢ ἀδ.αφορεῖ καὶ δὲν τὴν ἐφαρμόζει, ἀκουσε τὸν ἴδιον τὸν Κυριον πάλιν, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ὁ λύσας μίαν τῶν ἐν.τολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξας οὕτως τοὺς ἀνθρώπους πο.εῖν ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασι.

53 Mt6. 16 35 (Μὴ ὁρκετὰς παραλλ.σας)

54 1ω. 13' 21 - 23.

λεία τῶν οὐρανῶν»⁵⁵. Ὀνόμασε δὲ αὐτάς ἀσημάντους ὅχ. ἐπειδὴ πράγματι τοιαῦται εἶναι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς θεωροῦμεν αὐτάς ὡς τοιαύτας διότι τὸ νὰ λέγωμεν ἀνόητα καὶ ἀνώφελα πράγματα ἢ νὰ ἐπιθυμῶμεν κάτι ποῦ ἀνήκει εἰς τὸν πλησίον ἢ τὸ νὰ παρατηρῶμεν κάτι μὲ πάθος ἢ τὸ νὰ περιφρονῶμεν καὶ νὰ ὑβρίζωμεν κάποιον, ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ τα θεωροῦμεν τιποτένια, δὲν τοὺς διδομεν σημασίαν, καὶ τοιαυτοτρόπως λησμονοῦμεν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι θὰ τιμωρηθοῦν οἱ παραθάται αὐτῶν Δ ὅτι τί ἀκριβῶς λέγει, «Πάντα λόγον ἄργον ὅν ἂν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, λόγον βώσουσι περὶ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως»⁵⁶, κα' ἄλλη ἐντολή: «Οἱ κ' ἐπιθυμήτε τι τοῦ πλησίον σου»⁵⁷ καὶ πάλιν, «Ὁ ἐμβλέψας πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ»⁵⁸ «Ὅστις δὲ εἶπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ρακκᾶ, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ ὁ δὲ μωρὸν προσεπιπῶν ἔνοχος ἔσται τῇ γένει τοῦ πυρός»⁵⁹ Θελοντας δὲ ὁ Ἀπόστολος νὰ θῇ ὅτι εἰς ἐκείνους ποῦ πράττουν αὐτὰ δράστης εἶναι ὁ ἴδιος ὁ διάβολος, εἶπε: «Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἢ ἁμαρτία»⁶⁰ Ἐάν λοιπὸν ἡ ἁμαρτία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ παράβασις κάποιας ἐντολῆς, ἐντολὴ δὲ δὲν εἶναι, μόνον τὸ νὰ μὴ ἐπιθυμήσης ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν πλησίον σου καὶ τὸ νὰ μὴ λέγῃς ψέματα καὶ νὰ μὴ κλέπτῃς ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ λέγῃς τίποτε περιττὸν καὶ ἀνώφελον καὶ νὰ μὴ κατηγορήσης τὸν συνάνθρωπόν σου ὅποιοσδήποτε δὲ πράττει, αὐτὰ ἔχει, τρυπηθῇ ἀπὸ τὸ κεντρί τοῦ θανάτου δηλαδὴ τὴν ἁμαρτιαν μέσα δὲ εἰς αὐτὴν τὴν πληγὴν καὶ τὸ δάγκωμα ποῦ προεκάλεσεν ἡ ἁμαρτία εἰσέρχεται ἀμέσως ὡς ἄλλο σκουλήκι καὶ στρογγυλοκάθεται ὁ διάβολος.

Εἶδες κατα ποῖον τρόπον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπέκτησαν πάλιν τὰς καρδίας των ἀπολύτως καθαρὰς

55 Mtθ ε' 19

56 Mtθ α' 30 (παρηλλαγμένον)

57. ΕΕ κ' 17.

58 Mtθ ε' 28 (παρηλλαγμένον)

59 Mtθ ε' 22 (παρηλλαγμένον)

60 Α' Κορ. κ' 50

ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διὰ μέσου τῶν δακρύων καὶ τῆς με-
 τανοίας ἔχουν κάποιον μέσα των τὸν διάβολον, ὁ ὁ-
 ποῖος εἶναι ὁ ποιηρὸς ὧσαιρός. "Ἐτσι συμβαίνει ὥστε
 ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνθρώπος νὰ θγάξῃ τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸν
 ἀγαθὸ ὧσαιρό τῆς καρδίας του, ὁ δὲ ποιηρὸς ὁμοίως
 τὰ πεινρά. Ἡ πραγματικὴ ὁμῶς μετάνοια, ἡ ὁποία ἐκ-
 δηλοῦται διὰ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῶν δακρύων,
 ὁρῶσα ὅπως εἶνα ἔμπλαστρο ἢ φάρμακο, σφουγγίζει
 καλῶς καὶ καθαρίζει. τελείως τὸ τραῦμα τῆς καρδίας
 340 καὶ τὴν τλῆγὴν τὴν ὁποίαν ἀνοιξε μέσα εἰς αὐτὴν τὸ
 κεντρί τοῦ πνευματικοῦ θανάτου, ἐν συνεχείᾳ θγάξει
 ἔξω καὶ σκοτῶναι τὸ σκευλῆκι ποῦ εἶναι, κρυμμένο μέ-
 σα εἰς αὐτὴν καὶ ἐπιφέρει τὴν πλήρη ἐπούλωσιν καὶ
 θεραπείαν τοῦ τραύματος. Πρέπει, ὁμῶς νὰ παρατη-
 ρήσωμεν ὅτ αὐτὸ γίνε-αι ἀντιληπτὸν ὅτ πραγματοποι-
 εῖται ἀπὸ μόνους ἐκεῖτοις οἱ ὅποιοι ἔχουν καρδία, ἡ
 ὁποία ἐπιζητεῖ τὴν ὑγείαν τῆς με πραγματικόν πόνον
 καὶ με δάκρυα μετανοίας. Διότι οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ τοὺς
 ἄλλους ὅχι μόνον αὐτὸ δὲν κάνουν, ἀλλὰ καὶ νοιώθουν
 εὐχαρίστησιν με αὐτὰ τὰ τραύματα καὶ ὅχι μόνον αὐ-
 τὸ δὲ, ἀλλ' ἐπὶ πλέον φροντίζουν νὰ τα ξύνουν καὶ νὰ
 προκαλοῦν καὶ ἄλλα τραύματα πλησίον αὐτῶν, νομί-
 ζοντες ὅτι ὑγεία εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τοῦ πάθους· δι'
 350 αὐτὸ καὶ καμαρώνουν ὅταν διατράξουν κάτι κακὸν ποῦ
 εἶναι ἁμαρτωλὴ παράστασις καὶ θεωροῦν τὴν ἐντροπὴν
 αὐτῆς τῆς πρὸς τῶν ὡς δόξαν. Διὰ τὴν ὁμῶς παθαί-
 νουν αὐτο, Ἀπλουστερα ἐπειδὴ ἀγνοοῦν πόσῃ γλυκύ-
 τητα καὶ εὐχαρίστησιν προκαλεῖ ἡ τελεία κάθαρσις τῆς
 καρδίας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καλυτερον ὁμῶς εἶναι νὰ
 εἴπω ἐπειδὴ ἀπιστοῦν καὶ πείθουν τοὺς ἑαυτοὺς των
 ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ καθαρισθῇ ὁ ἀνθρώπος τελείως
 ἀπὸ τὰ διάφορα πάθη καὶ νὰ δεχθῇ ἐντὸς του ὁλόκλη-
 ρον καὶ πραγματικὸν τὸν Παράκλητον

Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ διαρκῶς ὁμιλοῦν καὶ ἐνε-
 ργοῦν κατὰ τρόπον ποῦ ματαιώνει τὴν σωτηρίαν των,
 κλείοντες οἱ ἴδιοι, τὰς πύλας εἰσόδου των εἰς τὴν θα-
 σλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἐμποδίζοντες ὅλους τοὺς ἄλ-

360 λους που θέλουν νά εισέλθουν εἰς αὐτήν⁶². Ἐάν δέ πο-
 τέ συμβῇ νά ἀκούσουν διὰ κάποιον ἄλλον, ὁ ὁποῖος ἡ-
 γωνίσθη νά ἐφαρμέσῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου κατὰ
 τρόπον νομιμον καί ὁ ὁποῖος ἐγίνε ταπεινός ὡς πρὸς
 τὴν καρδίαν καὶ τὰ φρονήματα, παραλλήλως δὲ ἑκα-
 θαρίσθη καὶ παραμένει καθαρὸς ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη καὶ
 ὁ ὁποῖος κηρύττει εἰς ὅλους τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ —
 ὅλα δελαδὴ ὅσα θαυμαστά ἐπραγματοποίησε πρὸς χά-
 ριν τοῦ ὁ Θεός⁶³ σύμφωνα μὲ τὸς ἀληθεσιτάτας ὑποσχέ-
 σε ς καὶ ὁ ὁποῖος διακηρύσσει καὶ τὸ κάμνει διὰ νά
 ὠφελῇ τοὺς ἔσοι, τὸν ἀκούουν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι κατη-
 ξιώθη νά ἴδῃ φῶς Θεοῦ καὶ τὸν Θεὸν μέσα εἰς φῶς δό-
 ξης ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι κατὰ τρόπον ἐναντιοῦντον ἀν-
 τελήφθη ἐντὸς τοῦ τὴν ἐπέλευσιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ
 370 ἁγίου Πνεύματος καὶ ὅτι ἔχει γίνε ἅγιος μὲ τὴν χά-
 ριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος—. (μόλις λοιπὸν ἀκούσους
 κάτι τέτοιο) ἀμέσως ἀρχίζουν νά γυμνάζουν ἐναντίον
 τοῦ ὡσάν λυσσασμένα σκυλιὰ, καὶ τρέχουν, ἐάν εἶναι
 δυνατόν νά κατασπαράξουν αὐτὸν ποὺ λέγει αὐτά, λέ-
 γοντάς του «Κλείσε τὸ στόμα σου, ὦ σὺ ὑπερήφανε
 καὶ πλαιομένη. Ποῖος ἄρα γὰρ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν
 ἡμερῶν μας ἔχει γίνε κατὰ τὴν ἀγιότητα τέτοιος ὥτως
 ἐγιναν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας. Ποῖος δὲ εἶδεν ἢ δύναι-
 τα, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον νά ἴδῃ τὸν Θεόν, Ποῖος
 ἐδέχθη ἐντὸς τοῦ τόσον πολὺ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὥστε
 διὰ μέσου καὶ μὲ τὸν φωτισμὸν αὐτοῦ νά ἀξιωθοῦν
 νά ἴδωσιν τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, Βούλωσέ το διὰ
 νά μὴ σέ ὑποβάλωμεν εἰς τὸν διὰ λιθοβολισμοῦ θάνα-
 τον».

380 Εἰς αὐτοὺς δὲν νομίζω ὅτι ἀρμόζει νά μὴ ἀπαν-
 τήσω κατὰ τρόπον ἀνάλογον μὲ τὸν βαθμὸν τῆς ἀνη-
 σίας των' διότι ὁ σοφώτατος Σολομὼν λέγει: «Μὴ ἀ-
 ποκρίνου ἄφρονι, κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην, ἵνα μὴ
 ὁμοιος γένῃ αὐτῷ, ἀλλὰ ἀποκρίνου ἄφρονι, πρὸς τὴν
 ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φαίνεται σοφὸς παρ' ἑαυ-
 τῷ»⁶⁴. Ἀπὸ σὰς μὲν, ὦ στείς ποῦ σκέπτεσθε καὶ ἐνεργ-

62 Mtθ κυ 13 Λκ ια' 52

63 Λκ α' 49

64 Παρ. κστ 4 - 5

γεῖτε τόσον ἀνοήτως καθὼς οἱ Ἰῶοι ἰσχυρίζεσθε, δὲν
 ὑπάρχει κανεῖς τοῦ ἰάξασθε εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἀ-
 γιότητος ὅπῃ ἐκείνους ὁμῶς οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν δια-
 καῶς νὰ εἶναι, ἀποφασισμένοι νὰ σηκώσουν τὸν σταυ-
 ρόν⁶⁵ καὶ νὰ ἀκολαθήσουν τὴν «στεινὴν ὁδόν»⁶⁶ καὶ
 νὰ θυσιάσουν τὴν παροῦσαν ζωὴν⁶⁷ διὰ νὰ κερδήσουν
 τὴν αἰώνιον, πολλοὶ μὲν εἶδον τὸν Θεὸν καὶ κατὰ τὸ
 παρελθόν, ἀκόμη περισσότεροι ὁμῶς, νομίζω, τὸν βλέ-
 πουν καὶ τώρα καὶ καθένας ἀπὸ κείνους πού τὸ θέ-
 λουν νὰ τὸν ἴδῃ ἔστω καὶ ἂν σεῖς δὲν ἤμπορέσετε νὰ
 τοὺς ἴδετε ἐξ αἰτίας τῆς ἐκτεταμένης ἀντιλήψεώς σας
 καὶ τῆς φθονερᾶς κακότητός σας⁶⁸. Καὶ πόσῃ τῇ
 λέγει σκεπτικῶς ὁ εὐαγγελιστής· «Ὅσο ἔλαβον αὐ-
 τὸν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι· οἱ
 οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ
 θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν»⁶⁹. Ἐ-
 ἂν λοιπόν, σὺ δὲν ἐγεννήθης πνευματικῶς ἀπὸ τὸν Θε-
 ὸν, εἶναι προφανές πᾶς οὔτε παιδί του εἶσαι, οὔτε
 προηγουμένως τὸν ἐδέχθης, οὔτε τὸν ἐπῆρες ἐντός
 σου, καὶ κατὰ συνέτησιν οὔτε σοῦ ἔδωκε τὴν δυνατό-
 τητα οὔτε κοὶ ὁ ἴδιος εὐίασαι ἰάξαι τὴν γέννησιν τοῦ Θεοῦ·
 ἀφοῦ δὲ δὲν ἐγενες παῖς τοῦ Θεοῦ, πῶς συνεπῶς ἔχεις
 τὴν ἀξίωσιν νὰ ἴδῃς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα σου τοῦ εὐ-
 ρίσκεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, Κανεῖς ἄνθρωπος ποτὲ
 δὲν ἔχει ἴδει τὸν πατέρα του ποτὲ γεννηθῇ καὶ καν-
 νεῖς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἢ δὲν θὰ ἴδῃ τὸν Θεόν, ἔαν
 προηγουμένως δὲν γεννηθῇ ἀπὸ αὐτόν· Διὰ τὸν λόγον
 αὐτόν καὶ ὁ Κύριος ἔλεγεν· «Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἀ-
 νῶθεν, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
 ρανῶν»⁷⁰, καὶ πάλιν· «Τὸ γεννώμενον ἐκ τῆς σαρκός,
 λέγει, σάαξ ἔστι· τὸ δὲ γεννώμενον ἐκ τοῦ Πνεύμα-
 τος πνεῦμά ἐστι»⁷¹, τὸ ὅποῖον θεθαίως εἶναι ἅγιον ἀ-

390

400

65. Πρὸς Μ-θ κατ' 24.

66. Πρὸς Μ-θ 2' 14.

67. Μ-θ 1' 39.

68. Σοφ. Σοφ. 8' 12.

69. Ἰω. 8' 12 - 13.

70. Ἰω. 3' 3.

71. Ἰω. 3' 6.

φοῦ γεννᾶται ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· «τὸ δὲ πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Σί δέ, ἐάν τις γεννηθῇ μόνον ἀπὸ σάρκα καὶ δὲν ἐγνώρισες ἀκομή τὴν γέννησιν ἀπὸ τοῦ Πνεύματος, οὔτε ἄρα αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔχεις γίνεαι Πνεῦμα μετὰ τὸ νὰ γεννηθῇς ἐκ αὐτοῦ, κατὰ ποῖον τρόπον συνεπῶς δύνασαι, νὰ ἐρευνᾷς τὰ ἀπόκρυφα βάθη τοῦ Θεοῦ, ἢ καλύτερα πῶς δύνασαι νὰ θλεῖς τὸν Θεόν; Θὰ τὸ ὁμολογήσης καὶ συ ὁ ἴδιος, ὦ ἀδελφέ, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ θέλῃς, πῶς εἶναι ἀσφαλῶς τελείως ἀδύνατον.

Πολὺ καλὰ. Τί λοιπὸν θὰ ἀποκριθῇ αὐτὸς εἰς τὰ ἀνωτέρω; Ἰδοὺ τί λέγει· «Καλὰ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ οὐ
 410 ὁ ἴδιος εἶσαι τέτοιος. Καὶ ἀπὸ ποῦ θὰ διαπιστώσωμεν ἡμεῖς ὅτι εἶσαι τέτοιος,». Ἐγὼ μὲν χωρὶς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ εἴπω κάτ. τέτοιο, ἀλλ' οὔτε ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος, νομίζω, καὶ ὁ Ἰωάννης θὰ τὸ ἔλεγον. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ἀναστενάζω μετὰ πόνον ψυχῆς διὰ τὴν πῶρσιν τῶν καρδιῶν ἐκείνων ποῦ μοῦ ἀπευθύνουν τοιαύτας ἐρωτήσεις καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς εἴπω κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἀναγνωρίσουν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐγένετο πνευματικῶς ολοκληρωμένος ἄνθρωπος καὶ ὁ ὅποτος ἔχει φθάσει εἰς τὴν ἠθικὴν τελειότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ἐάν ὅμως θέλῃς νὰ τὸ μάθῃς θὰ σοῦ τὸ εἴπω. Μετὰ τὸν τρόπον ποῦ οἱ τυφλοὶ γνωρίζουν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μετὰ τὸν τρόπον ποῦ ὁ τυφλὸς Ἰσαάκ ἀνεγνώσκει τὸν Ἰακώβ, καίτοι φοροῦσι τὴν στολὴν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἠσαΐ. Διότι ὅλοι γνωρίζετε τί ἔλεγε γεμάτος ἀπορίαν; «Αἱ μὲν χεῖρες, γεῖρες Ἠσαΐ, ἡ δὲ φωνή, φωνὴ Ἰακώβ.» Ἀπὸ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ὅτι τὴν ἀπάτην μὲν τῆς στολῆς δὲν ἀντελήφθη —διότι ἦτο τυφλός—, δὲ κρίνειν ὅμως τὴν γνωστὴν καὶ γαρακτηριστικὴν φωνὴν τοῦ υἱοῦ· εἰς περίπτωσιν ὅμως ποῦ θὰ ἦτο καὶ κωφός, τότε ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν οὔτε ἀπὸ τὴν φωνὴν του νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Αὐτὸ ἀκριβῶς λοιπὸν συμβαίνει καὶ μετὰ σᾶς, οἱ ὅποιοι εἰσθε ἐκεῖνο, ποῦ διατυπώνετε τοιαύτας ἐρωτήσεις ἀφοῦ

72 Ἐφ. δ' 13.

73 Γεν. κζ' 22

εἴσαθε ὄχι μόνον τυφλοί, ἀλλὰ καὶ κωφοί, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀναγνωρίσετε καὶ νὰ διακρίνετε τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπον; Εἶναι ἀδύνατον ἀσφαλῶς. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν, καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἀκόμη ἐκεῖνοι ποὶ εἶναι πνευματικῶς τυφλοί, εἶναι ταυτοχρόνως καὶ πνευματικῶς κωφοί, ἄκουσε τὸν Κύριον ὁ ὁποῖος λέγει τὰ ἐξῆς πρὸς τοὺς ἀπίστους ἐκ τῶν Ἰουδαίων· «Διατὶ τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; Διότι οὐ δύνασθε ἀκοῦειν τῶν λόγων τῶν ἐμῶν»⁷⁴ καὶ ὀλίγον κατωτέρω· «Ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ ὁήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ Θεοῦ οὐκ ἐστέ· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαθόλου ἐστέ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν»⁷⁵. Ἐάν λοιπὸν καὶ σεῖς ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας καὶ πονηρίας σας καὶ τῆς παραμελήσεως καὶ παραβάσεως τῶν ἐντολῶν εἴσαθε οὐρκες, θέλω νὰ εἶπω παχεῖς καὶ ἀνάληγτοι ὡς πρὸς τὰς καρδίας⁷⁶, καὶ ἔχετε τὰ ἄφτια αὐτῆς θουλωμένα, τὰ δὲ μάτια τῆς ψυχῆς σκεπασμένα ἀπὸ τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη, πῶς θὰ ἠμπορέσετε συνεπῶς νὰ ἀναγνωρίσετε τὸν πνευματικὸν καὶ ἄγ.ον ἄνδρα;

440 Ἀλλὰ πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, προσέξτε αὐτὴν θδῶ τὴν προτροπὴν μοι· Ἄς προσπαθῇσωμεν μὲ κάθε τρόπον καθεύνας ἀπὸ ἡμᾶς νὰ γνωρίσῃ καλὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὥστε ἀπὸ τὴν γνῶσιν ὧων ἀναφέρονται εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους νὰ ἠμπορέσωμεν κάποτε νὰ ἀναχθῶμεν εἰς τὴν γνῶσιν ὧων εἶναι πάνω ἀπὸ ἡμᾶς. Διότι εἶναι ἀδύνατον ἐκεῖνος ποὺ προηγουμένως δὲν ἐγνώρισε τὸν ἑαυτὸν του, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ λέγῃ μαζί μὲ τὸν Δαθίδ· «Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος»⁷⁷, ἢ νὰ λέγῃ ὅπως ὁ Ἀβραάμ· «Ἐγὼ εἰμι γῆ καὶ σποδός»⁷⁸, νὰ γνωρίσῃ πολὺ καλῶς κάτι ἀπὸ τὰ πνευματικὰ καὶ θεῖα λόγια κατὰ τὸν πνευματικὸν καὶ ἀντάξιον τοῦ οὐρανοῦ καὶ σοφοῦ Πνεύματος. Κανείς ἂς μὴ σᾶς ἐξαπατᾷ μὲ λόγια

74. Ιακ. η' 43 (παρηλασημένον)

75. Ἰακ. η' 47, 44

76. Πράξ. Ηθ. στ' 10

77. Ψαλ. κα' 7

78. Γεν. ιη 27

450

χωρίς κανένα περιεχόμενο τυλγμένα όμως με φαινο-
 μιν κήν ἀνθρωπινῇ σοφίαν⁷⁹, λέγοντάς σας ὅτι, δύνα-
 ται κάποιος νά ἀντιληφθῇ ἀκόμη καί κατ' ἐλάχιστον
 τὰ θεῖα μυστήρια τῆς πίστεως μας χωρίς τὴν βοήθειαν
 τοῦ Πνεύματος τοῦ φωτίζει τὸν ἄνθρωπον καί τὸν εἰ-
 σάγει εἰς αὐτά· ἄς ἔχωμεν δὲ ὅπ' ὅψιν ὅτι οὔτε χωρὶς
 πραότεια καὶ ταπεινοφροσύνη δύναται νά γίνῃ δέ-
 κτης τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι ἀ-
 νάγκη, λοιπόν, πρῶτ' ὅπ' ὅλα ὅλα ἡμεῖς νά καταθέ-
 σωμεν χωρὶς καμμίαν ἀντίρρησην καί κατὰ τρόπον, ὁ-
 θὴν καὶ ἀσφαλῆ μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας τὸν
 θεμέλιον τῆς πίστεως. Ἐπειτα ἐπάνω εἰς τὸν ἀσάλευ-
 τον αὐτὸν θεμέλιον νά ὠψωσωμεν ὡς κάστρον ἀπαρ-
 τον τὴν ἐσωτερικὴν εὐσέθειαν δια τῶν πολυαριθμῶν
 εἰδῶν τῆς ἀρετῆς· καί τοιοιυτοτρόπως ἀφοῦ ὀχυρωθῇ
 ἀπὸ ὅλας τὰς πλευρὰς ἡ ψυχὴ καί ἀφοῦ κατὰ κάποι-
 ον τρόπον μπηχθῇ εἰς αὐτὴν ὡσαν ἐπάνω εἰς γερό θε-
 μέλιον ἢ ἀρετὴ, τότε πρέπει νά τοποθετήσωμεν καί
 τὴν στέγην αὐτῆς τῆς οἰκοδομῆς, ἣ ὅποια στέγη εἶναι
 ἡ θεία γνῶσις τοῦ Θεοῦ, καί τοιοιυτοτρόπως νά κατα-
 σκευάσωμεν ὁλόκληρον τὸ κατοικητήριον τοῦ Πνεύ-
 ματος

460

Ὅταν λοιπὸν σύμφωνα μὲ τὸν βαθμὸν τῆς μετα-
 νοίας καί τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐντολῶν καθα-
 ρισθῇ διὰ θακρῶν ἡ ψυχὴ, πρῶτον μὲν ὁ ἄνθρωπος
 ἀξιῶνεται ὑπὸ τῆς θείας χάριτος νά γνωρίσῃ καλῶς
 ὅσα τὸν ἀφοροῦν καί ὁλόκληρον τὸν ἑαυτοῦ του, ἐν
 συνεχείᾳ δὲ καί ὕστερα ἀπὸ πολλὴν καί συνεχῆ κά-
 θαρσιν καί θαύσιαν ταπείνωσιν ἀρχίζει σιγά - σιγά
 νά κατανοῇ εὐφρῶς ἀσπῶς καί ὅσα ἀναφέρονται εἰς
 τὸν Θεὸν καί γενικῶς τὰ θεῖα καί, ὅσαν προχωρεῖ,
 εἰς τὴν κατανόησιν, κυριεύεται ἀπὸ ἐκπληξιν καί ἀ-
 ποκτᾷ μεγαλυτέραν ταπεινοφροσύνην. θεωρώντας τὸν
 ἑαυτὸν τοῦ ἐντελῶς ἀνάξιον τῆς γνωσεως καί φανερώ-
 σεως αὐτῶν τῶν μυστηρίων. Δι' αὐτὸ ἀπὸ αὐτὴν τὴν
 ταπείνωσιν ὡσαν νά προστατεύεται ἀπὸ τεῖχος ὀχυ-
 ρόν, παραμένει ἐσωτερικῶς ἀνέγγιχτος ἀπὸ σκέψεις ὅ-

470

περηφανείας, προσδεύονται καθ' ἡμέραν κατὰ τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὴν προσδόν αὐτὴν τὴν βλέπει νὰ συμπληρώνεται εἰς μεγάλον βαθμὸν μὲ τὴν θείαν γινῶσιν καὶ τὴν ἀνάβασιν εἰς ὑψηλὰς πνευματικὰς βαθμίδας. Ὅταν δὲ φθάσῃ εἰς τοιοῦτον ὕψος ἠθικῆς τελειότητος ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ τοιαύτην γινῶσιν ὅσῃν καὶ ὁ Χριστὸς⁸⁰ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν καὶ νοῦν Χριστοῦ⁸¹, τότε συμπεριφέρεται ὥσάν νὰ μὴ γνωρίζῃ ἡ ἔχῃ ἀπολύτως τίποτε καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὡς εἶνα ἀχρηστον καὶ τιποτένιον δοῦλον⁸². ἐκεῖνο δὲ ποῦ εἶναι περισσότερον ἀξιοθαύμαστον καὶ κάτι τὸ ἀφύσικον, ποῦ ἐν τούτῳ εἶναι τὸ πλέον ταιριαστὸ εἰς τὸν ἀνθρώπον, δὲν θεωρεῖ ὅτι ὑπάρχει εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἀνθρώπος πρὸ μικρὸς ἢ πρὸ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ.

Περὶ δὲ τοῦ τρόπου ποῦ γίνεται αὐτὸ δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ εἶπω, παρὰ μόνον τοῦτο ποῦ κατώρθωσα νὰ ἀντιληφθῶ γάρω ἀπὸ τὸ ἐπαινετὸν αὐτὸ πάθος αὐτὸ δὲ ποῦ ἀντελήφθην εἶναι κάτι τι σὰν αὐτὸ ἐδῶ. Ἄφοῦ ἡ ψυχὴ ἀπέκτησε μίαν τοιαύτην ποιότητα καὶ ἀφοῦ ἡ διάνοιά της ἐβυθίσθη ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὰ βάθη τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ ἀφοῦ ἀδιαφόρησε ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δι' ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ δι' ὅλους ὅσοι ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον, θλίπτουσα δὲ μόνον τὸν ἑαυτὸν της διαρκῶς καὶ μόνον ὅσα εἶναι ἰδ.κά της, καὶ ἀφοῦ παρέμεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐξετάζῃ τὸν ἑαυτὸν της καὶ νὰ
 490 θλέπῃ τὴν κατὰστασίν της μέχρι σημείου νὰ κάμνῃ τοῦτο κατὰ συνήθειαν, βλέπει (ἡ ψυχὴ) μόνον τὸν ἑαυτὸν της νὰ εἶναι ἀληθινὰ κουρελασμένη καὶ ἐξευτελισμένη, τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀποκτᾷ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος θαυμάσιαν πεποίθησιν ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἄλλος τόσον ἁμαρτωλὸς μεταξύ ὄλων τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὅσον περισσό-

80 Πρὸλ. Εφ. 5' 13

81 Α. Κορ. 8' ΡΓ

82 Λκ. 12' 10

τερον θεωρεῖ κανεῖς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μέσα ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς τοῦ κατώτερον καὶ ἀναξιώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, τόσοις ἀνώτερος καὶ ἐνδοξότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους θὰ ἀναδειχθῇ, καθὼς λέγει ὁ Κύριός μας καὶ Θεός· «Ὁ θέλων εἶναι πάντων πρῶτος ἔστω πάντων ἑσχατος καὶ πάντων διάκονος»⁸³.

500 "Ἄς προσπαθήσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, μὲ πολὺν ζῆλον νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὸ τὸ ὕψος τῆς ἀγιότητος καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πνευματικὴν κατάστασιν, ὥστε νὰ εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ ἀναγνωρίσωμεν πολὺ εὐκολα καὶ τοὺς ἁγίους ποὺ ἐφθασαν εἰς τὴν ὀψηλὴν αὐτὴν θαυμάσια καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τόσοις τὰ παρόντα ὅσον καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀπειρον ἀγάπην καὶ ἐπικουρίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι'

Περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου ποὺ προκαλεῖ φόβον καὶ περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, καὶ εἰδικώτερον περὶ τοῦ ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ κρίσις συντελεῖται πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατον ἐντὸς ἡμῶν διὰ τῆς καθάρσεώς μας διὰ θαυμάσιον μετανοίας καὶ γενικῶς δι' ἀκρίτους εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελε πραγματοποιηθῇ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν δὲν ὑπάρχει κρίσις. Καὶ ποῖα εἶναι ἡ «ἡμέρα Κυρίου» καὶ διὰ ποίους ἔρχεται τόσοις ἀπρόσμενα ὥστε νὰ τοὺς αἰφνυδιάξῃ. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι μόνη ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν δὲν δύναται νὰ μᾶς σώσῃ, ἀλλὰ παραλλήλως δὲν δεχθῶμεν ἐντὸς μας κατὰ τρόπον ἐκσυμψύχον καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ περὶ τοῦ ὅτι ὅλοι ὅσοι βαπτίζονται μὲ μόνον τὸ βάπτισμα δὲν δέχονται τὸν Χριστὸν κατ' ἀνάγκην. Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δύναται κάποιος νὰ ἀντιληφθῇ ἂν ἔχῃ μέσα του τὸν Χριστὸν καὶ ἂν ἡνώθῃ μὲ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ ἐρμηνεύει ἐκ' εὐκαιρίας εἰς τὸ χωρίον «Ἐν ἀρχῇ

ἦν ὁ λόγος· καὶ τέλος μακρυαῖς εἰς ἐκείνους πρὸ μὲ τῶν πνευματικῶν τῶν ἀγῶνας προσεληλυθῶν ἐπὶ τῶν τῶν ἁγίων Πνεύμα.

- 1 Εἶναι μεγάλος δι' ἡμᾶς, ἀγαπητοί, ὁ λόγος περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως καὶ πολὺ δύσκολα ἀναλύεται¹, διότι δὲν πρόκειται διὰ πράγματα που ὑπάρχουν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ δυνάμεθα νὰ τὰ ἴδωμεν, ἀλλὰ διὰ μέλλοντα καὶ ἀόρατα διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὑπάρχει μεγάλη ἀνάγκη τροσευχῶν, μεγάλης προσοχῆς καὶ πνευματικῆς ἐντάσεως, μεγάλης καθαρότητος τοῦ νοῦ, τοσόν ἀπο πλειονῆς ἐκείνου πού ὁμιλεῖ ὅσον καὶ ἐκείνῳ πού τὸν ἀκούουν, ὥστε οἱ μὲν νὰ γνωρίσουν πρῶτον καλῶς τὰ θεῖα καὶ τότε νὰ ὁμιλήσουν, οἱ δὲ ἀκρεσται νὰ δυναθῶν νὰ ἀκούσων μὲ προσοχὴν καὶ νὰ ἀντιληφθῶν ὀρθῶς τὰ λεγόμενα. Ποῖος ὅμως εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου. Σκοπὸς λοιπὸν αὐτοῦ ἐστὶ τοῦ λόγου εἶναι ἡ μεγάλη καὶ ἐνδοξος² καὶ φοβερά ἡμέρα τοῦ Κυρίου³, καὶ διὰ νὰ γνωρίσωμεν διὰ ποῖον λόγον καλεῖται καὶ ὀνομάζεται ἡμέρα Κυρίου⁴.
- 10 Λέγεται λοιπὸν ἡμέρα τοῦ Κυρίου ὅχι ἐπειδὴ εἶναι τελευταία ἀπὸ τὰς ἡμέρας τῆς παρούσης ζωῆς, οὔτε ἐπειδὴ πρόκειται κατ' αὐτὴν νὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὅπως δηλαδὴ ὁμιλοῦμεν καὶ διὰ τὰς ἡμέρας τῆς παρούσης ζωῆς ὅποτε ὁμιλοῦμεν δι' ἡμέραν τοῦ Πάσχα καὶ δι' ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς καὶ διὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ ἐξέλθῃ τῶν ἀνακτόρων ὁ βασιλεὺς καὶ νὰ πράξῃ αὐτὰ καὶ αὐτὰ ἀλλ' οὔτε ὀνομάζεται ἡμέρα κρίσεως⁵ ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν πρόκειται νὰ γίνῃ ἡ κρίσις (διότι δὲν θὰ εἶναι ἄλλο μὲν πρᾶγμα ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ἄλλος δὲ ὁ Κύριος πού πρόκειται νὰ ἔλθῃ κατ' αὐτήν), ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ δεσπότης τῶν ὅλων θὰ λάμψῃ τότε μὲ τὴν δόξαν τῆς θεότητός του. Τότε ὁ μὲν ὁρατὸς ἥλιος θὰ καλυφθῇ ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τοῦ Δεσπότη⁶ καὶ θὰ
- 20

1 Ἐδρ β 11

2 Πράξ β 20

3 Ιωηλ β 11 Ἀβων σ' 7

4 Μτθ . 13 κ δ

5 Μτθ ι 13 κ δ

6 Μτθ. κδ' 29

- σκοτασθῇ τόσον πολὺ ὥστε νὰ μὴ φαίνεται, ὅπως συμβαίνει τῶρα μὲ τὰ ἄστρα, τὰ ὁποῖα σκετάζονται ἀπὸ τὸ δυνατό φῶς τοῦ ἡλίου καὶ δὲν φαίνονται, αὐτὰ δὲ τὰ ἄστρα θὰ σθεσθοῦν καὶ ὅλα τὰ ὁρατὰ θὰ συστραφοῦν ὥσπιν νὰ εἶναι ἐιθλίον⁷, δηλαδὴ θὰ παραμερίσουν, διὰ νὰ παραχωροῦσι τὴν θέσιν των εἰς τὸν δημιουργόν· καὶ θὰ παραμείνῃ τότε μόνος ἐκεῖνος καὶ ἡμέρα καὶ Θεὸς μαζί καὶ ἔτσι αὐτὸς ποῦ τῶρα εἶναι δι' ὅλα τὰ ὁρατὰ δημιουργήματα ἀόρατος, καὶ ὁ ὁποῖος κατοικεῖ μέσα εἰς ἀπλησίαστον καὶ ἐκτυφλωτικὸν φῶς⁸ τότε θὰ φανερωθῇ εἰς ὅλους τ' λογῆς εἶναι καὶ θὰ γεμίσῃ τὰ πάντα μὲ τὸ ἰδ.κόν τοι φῶς καὶ θὰ φωτίσῃ αἰώνως, καὶ θὰ εἶναι ἀτελευτήτος, καὶ θὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀγίους τοῦ μία ἡμέρα ποῦ θὰ τοὺς πλημυρίζῃ μὲ αἰώνιαν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, ἀντιθέτως δὲ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου πνευματικῶς ὀκνηροὶ καὶ ἀαρτωλοὶ θὰ παραμείνῃ αἰώνως ἀπλησίαστος καὶ ἀόρατος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ αὐτοὶ κατὰ τὴν διὰρκίαν τῆς παρούσης ζωῆς δὲν κατέβαλον τὴν ἀπαιτουμένην προσπάθειαν ὥστε διὰ τῆς ὑλήρους ψυχικῆς καθάρσεως νὰ γίνουν ἱκανοὶ νὰ ἴδουν ἐξ ὧς τὸ φῶς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταστήσουν ὁλόκληρον τὸν Θεὸν κατοικόν τῆς ψυχῆς των, εἶναι προφανές ὅτι δι' αὐτοὺς ὁ Θεὸς θὰ παραμείνῃ καὶ εἰς τὸ αἰώνιον μέλλον ἀόρατος καὶ ἀπλησίαστος.
- ³⁰ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ προσωπικὸν ἰδικὸν μας ἀπόκτημα καὶ ὄχι μόνον ἰδικὸν του βῶρον, καθὼς λέγει ἡ Γραφή⁹, ἐχάρισεν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους καὶ προτάτοράς μας τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως καὶ διὰ μέσου αὐτῶν καὶ εἰς ἡμᾶς, ὥστε, ὄχι ἀπὸ οἶκτον ἢ φόβον καὶ ἐξαναγκασμόν¹⁰ ἀλλ' ἀπὸ ἀγάπην καὶ εἰνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἐλευθέρας συγκαταθέσεως τῆς θελήσεώς των
- ⁴⁰

7. 'Μα. 25' 4

8. Α' Τιμ. στ' 16

9. Γρηγορίου Ναζιανζηνού εἰς Ρ. Γ. 35, 424C καὶ Ἰωάν. Δαμοσκηνού εἰς Ρ. Γ. 94, 920B

10. Β' Κορ. θ' 7

- (οἱ ἄνθρωποι), ἀφ' ὧν ἐργασθῶν με χαρὰν τὰς ἐντο-
 λὰς αὐτοῦ καὶ τηρήσουν αὐτάς, νὰ θεωρῶν ὅτι ἀπέ-
 κτησαν τὰς ἀρετὰς με ἰδ. κούς των κότους καὶ νὰ προσ-
 φέρουν αὐτάς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως εἰς τὸν Δε-
 σπότην ὡς ἰδικά των δῶρα, καὶ διὰ μέσου αὐτῶν νὰ
 γίνουιν προοδευτικῶς καὶ πάλιν τιστον ἀποτίπωμα καὶ
 ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ¹¹, καὶ νὰ πλησιάσουν εἰς τὸν ἀπλη-
 σίαστον χωρὶς νὰ κατακαεῖν καὶ χωρὶς νὰ ὀπισθοῦν
 τὸν σωματικὸν θάνατον, πλησιάζοντες ὅλοι αὐτὸν ὁ
 καθένας χωρὶς ἀπὸ γενεάν εἰς γενεάν Ἐπειδὴ δὲ
 οἱ μὲν πρωτόπλαστοι, μετὰ τὸ νὰ ὑπακούουσιν πρῶτοι με-
 50 τὰ τὴν θέλησιν των εἰς ὅσα τοὺς συνεβούλευσεν ὁ ἐχθρὸς,
 ἔγιναν παραβάται τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τοιοῦ
 τοιτρόπως δὲν ἔχασαν μόνον τὴν δυνατότητα νὰ πρᾶ-
 γματοποιήσουν τὴν πρὸ μεγάλη προσδοκία, νὰ εἰσελ-
 θοῖν δηλ. εἰς αὐτὸ τὸ ἅγιον θεῖον φῶς, ἀλλ' ὠδηγή-
 θησαν εἰς τὴν φθοράν καὶ τὸν θάνατον καὶ περιέπεσαν
 εἰς σκοτάδι, χωρὶς ἴχνος φωτός, καὶ ἀφ' οὗ κατεστησαν
 ὑπόδουλοι εἰς τὸν ἀρχοντα τοῦ σκοτους καὶ σιχμαλω-
 τίσθησαν ἀπὸ αὐτόν, μετέβησαν διὰ τῆς ἁμαρτίας ὡς
 διὰ γεφύρας ἢ ὀχήματος εἰς τὸ σκοτάδι τοῦ θανάτου·
 μετὰ δὲ ἀπὸ τοὺς πρωτοπλάστους ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐγεν-
 νήθημεν ἀπὸ ἐκείνους, ἀφ' οὗ ὑποκύναμεν εἰς τὸν ἴδιον
 αὐτὸν τύραννον ὑπεδουλώθημεν μετὰ τὴν θέλησιν μας καὶ
 60 ὅχι διὰ τῆς βίας (ὅ ὅτι ἀπέδεξαν τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ
 κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ καὶ οἱ ὁποῖοι τὸ θέλημά των
 Θεὸν τόσοι πρὶν ἀπὸ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ὅσον καὶ
 κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ καὶ οἱ ὁποῖοι τὸ θέλημά των
 τὸ ἀνέθεσαν εἰς τὸν δεσπότην Θεὸν καὶ ὅχι εἰς τὸν
 διάβολον)· ἐπειδὴ ἠθέλησεν ὁ φιάνθρωπος Κύριος νὰ
 ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ αἰώνιον σκοτάδι ἐκείνους ποὺ ἔγιναν
 ἀρεστοὶ εἰς αὐτόν τόσοι πρὶν ἀπὸ τὸν νόμον ὅσον καὶ
 μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ καὶ νὰ χαρ' ᾶσιν τὴν ἐλευθε-
 ρίαν εἰς ἐκείνους ποὺ ἔζησαν μετὰ τὸν νόμον κατὰ τὴν
 περίοδον τῆς χάριτος (τὴν χρ. στανικὴν) καὶ ὅλους
 διὰ νὰ ὁμ. λήσω συντόμως, μαζὶ ὅσους ἔγιναν ἀρεστοὶ
 εἰς αὐτόν πρὶν ἀπὸ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν

11. Γεν. ε 28.

70 τοῦ νόμου καὶ μετὰ τὴν περίοδον τῆς κυριαρχίας τοῦ νόμου νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου, ἀνέλαβε νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ αὐτός ὁ ἴδιος ὁ παντοδύναμος καὶ ἀνεξίκακος προσφέροντας τὸν ἑαυτοῦ. Διότι αὐτὸν τὸν ὁποῖον ἔχει δημιουργήσει, μὲ τὰ ἴδια του καὶ ἀόρατα χέρια σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικήν του εἰκόνα μὲ προορισμὸν νὰ τοῦ ὁμοιωθῇ ἡθικῶς¹², δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀναστήσῃ πάλιν ἀπὸ τὴν φθορὰν τοῦ πτώσιν διὰ μέσου κάποιου ἄλλου, ἀλλὰ προσωπικῶς ὁ ἴδιος, ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ τιμηθῇ καὶ δοξασθῇ περισσότερο τὸ ἀνθρώπινον γένος μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἀπολύτως ὁμοιος μὲ ἡμᾶς καὶ νὰ γίνῃ ἴσος μὲ ἡμᾶς κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην του φύσιν. Πόσον ἀληθινὰ ὑπερβολικὰ μεγάλην φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητα ἔδειξεν ὁ Κύριος, διότι ὄχι μόνον δὲν μᾶς ἐτιμώρησε που παρέβημεν τὴν ἐντολήν του καὶ ἡμαρτήσαμεν, ἀλλὰ καὶ κατεδέχθη νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς τέτοιος ὅπως ἔχομεν γίνεи ἡμεῖς ἐξ αἰτίας τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ νὰ γεννηθῇ ἀνθρώπος φθαρτός ἀπὸ φθαρτὸν ἀνθρώπον (τὴν Παναγίαν), θνητός (κατὰ τὸ ἀνθρώπινον) ἀπὸ θνητὸν ἔχει γίνεи δολοκλήρος ἁμαρτία¹³ ἀπὸ τὸν ἁμαρτήσαντα ἀνθρώπον αὐτός ποῦ εἶναι ἀφθαρτος, ἀθάνατος καὶ ἀναμάρτητος, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν κόσμον μόνον μὲ σάρκα ποῦ ἔχει θεωθῇ, καὶ ὄχι μὲ ἀτόφια τὴν θέλαν του φύσιν. Διὰ ποῖον λόγον τὸ ἔκαμε αὐτό, διότι δὲν ἤλθε νὰ κρίνῃ 80 καὶ τιμωρήσῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον¹⁴, καθὼς ὁ ἴδιος λέγει εἰς τὰ Εὐαγγέλιά του.

Διότι ἡ φανέρωσις τῆς θεότητός του ἰσοδυναμεῖ μὲ κρίσιν ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους θὰ φανερωθῇ· διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ὅποιαδήποτε ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς νὰ βαστάσῃ τὴν δόξαν τῆς θεότητος αὐτοῦ, ἐὰν τυχὸν ἐφανερωτο ἀμιγῶς εἰς τὴν θέλαν τῆς φύσιν καὶ ἡνωτο εἰς ἓν θεανθρώπινον πρόσωπον κατὰ τρόπον ἀκατανόητον καὶ ἀνέκφραστον, ἀλλ' ἐν συνέβαιεν αὐτὸ τότε

12. Γεν. α 26.

13. Β' Κορ. ε' 21.

14. Ἰω. γ' 17.

90 ψυχικῶς μαζί καὶ σωματικῶς ὁλόκληρος ἡ κτίσις θά κα-
τεστρέφετο, ἐπειδὴ τότε ὅλοι θά ἐκυριεύοντο ἀπὸ ἀπι-
στίαν διότι ἡ θεότης, δηλαδὴ ἡ χάρις τοῦ παναγίου
Πνεύματος, ποτὲ καὶ εἰς κανένα δὲν ἔχει φανερωθῇ
χωρὶς τὴν πίστιν· ἐὰν δὲ τυχὸν κάποτε ἐφανερώθῃ, ἡ
95 ἂν πάλιν συμβῇ τὸ παράδοξον νὰ φανερωθῇ εἰς κά-
ποιον ἀπιστον ἄνθρωπον, εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν
προκαλεῖ φόβον καὶ φρίκην, δὲν φωτίζει, ἀλλὰ κατα-
καίει, δὲν χαρίζει ζωὴν, ἀλλὰ τιμωρεῖ σκληρά. Καὶ αὐ-
τὸ γίνεται φανερόν ἀπ' ὅσα ἔπαθε ὁ μακάριος Παῦλος,
τὸ ἐκλεκτὸ αὐτὸ δοχεῖον τοῦ Θεοῦ¹⁵· διότι ἀπὸ τὴν ἀ-
στραποθυλον ἀνταύγειαν τοῦ ἀπλησιάστου Θεοῦ φω-
τὸς ἀφοῦ ἐκτυλήθη εἰς τὰ ματια, ὅχι μόνον δὲν ἐφωτί-
σθη, ἀλλὰ μᾶλλον ἐσκοτίσθη, ὅχι μόνον δὲν εἶδε καλύ-
τερον, ἀλλ' ἔχασε καὶ τὴν φυσικὴν του ὄρασιν¹⁶· καὶ
100 ποῖος ἔπαθε αὐτά; Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον ἐπρό-
κειτο νὰ γινῇ ὁ ἀνυπέρβλητος ὁ δάσκαλος καὶ θεμελιω-
τὴς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ τόσο
μεγάλος του ἀργότερον εἶπεν: «Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ
σκοτόους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡ-
μῶν» καὶ ἀμέσως κατωτέρω: «Ἐχομεν τὸν θησαυρὸν
τοῦτον»¹⁷ τῆς Θεῆας φανερώσεως, δηλαδὴ «ἐν ταῖς καρ-
δίαις ἡμῶν», τότε δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ οὔτε
μῖαν μικρὴν ἀκτίνα τοῦ Θεοῦ φωτός.

100

Συνεπῶς ἀπὸ αὐτὸ διδασκόμεθα μὲ κάθε ἀκρίθει-
αν ὅτι δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς
τὴν ἀπιστίαν¹⁸ καὶ κρατοῦνται ἀχχμάλωτοι εἰς τὰ ἁ-
μαρτωλά πάθη ἡ χάρις εἶναι τελείως ἀπλησιάστος
καὶ ἀόρατος, ἐνῶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δ.α. πίστε-
ως ἐφαρμόζουν τὰς ἐντολάς μὲ φόβον καὶ τρόμον
καὶ ἐπιδεικνύουν μετάνοιαν ἀνάλογον τῶν ἁμαρτιῶν

15. Πράξ. 9' 13.

16. Πρ. 2' 3 - 9.

17. Β' Κορ. 5' 8 - 7.

18. Σημειώσις περιθωρίου Ἐδω δὲν θιμλεῖ διὰ τὴν ἀπιστίαν εἰς
τὸν Θεὸν αὐτὴν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ εἰδωλω-
τῆραι ἀλλὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀποβολὴν τῆς ψυχῆς, ἐξ αἰτίας τῆς ὁ-
ποίας δὲν ἐμπιστευόμεθα ὅλα τὰ ζητήματά μας εἰς τὸν Θεόν, ὥστε
νὰ μὴ ἀγωνιάμεν διὰ τίποτε.

- των ἀποκαλύπτεται καὶ ἐκεῖνοι τὴν θλέπουν καὶ αὐτὴ
(ἡ χάρις) ἀπὸ μόνῃ τῆς πραγματοποιοῖ ἐντὸς αὐτῶν
εὐρίσκομένων ἀκομῇ εἰς τὴν ζωὴν κατὰ τρόπον ἀναν-
110 τερρητον τὴν κρίσιν ἢ ὅσατα πρόκειται νὰ γίνῃ εἰς τὸ
μέλλον καλύτερον ὅμως εἶναι νὰ εἰπῶ ὅτι μέσα των
γίνεται. ἡμερα θείας κρίσεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ὁ καθαρ-
ρὸς διαρκῶς φωτιζόμενος πράγματι γνωρίζει τὸν ἐ-
αυτὸν τοῦ ποῖος εἶναι καὶ τὰς πράξεις του, τόσον ἐ-
κείνας αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος
του ὅσον καὶ ἐκείνας ποὺ διενηργήθησαν μὲ τὰς ψυ-
χὰς τοῦ λειτουργίας, τὰς γνωρίζει, τί εἶδους εἴ-
ναι, ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλέπει μὲ κάθε λεπτομέρειαν. Ὅχι
μόνον αὐτὸ δέ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ θεῖον τύρ κρίνεται καὶ
ἐξετάζεται καὶ τότε ἀφοῦ ταχυθῇ μὲ νερό ἀπὸ δά-
κρυα γίνεται μοῦσκεμα ὀλόκληρον τὸ σῶμα του καὶ
βαπτίζεται σιγά-σιγά ὀλόκληρος ἀπὸ τὴν θείαν φω-
τιάν καὶ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα¹⁹ καὶ γίνεται ὀλόκληρος κα-
θαρός, ὀλόκληρος χωρὶς μόλυνσιν, παιδί τοῦ φωτός
καὶ τῆς ἡμέρας²⁰ καὶ ὅχι πλέον παιδί θνητοῦ ἀνθρώ-
που, δι' αὐτόν, λοιπόν, ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ὁ ἀν-
θρώπος αὐτοῦ τοῦ εἶδους δὲν κρίνεται κατὰ τὴν μέλ-
120 λουσιν κρίσιν καὶ δίκην, διότι ἔχει κριθῇ ἤδη ἀπὸ τὴν
παρουσῶν ζωὴν²¹ οὔτε ἀπὸ τὸ διεισδυτικὸν καὶ ἀποκα-
λυπτικὸν ἐκεῖνο φῶς ἐξετάζεται²², διότι ἤδη ἀπὸ ἐδῶ
ἐδέχθη τὴν ἀναμόχλευσιν αὐτοῦ τοῦ φωτός· οὔτε εἰς-
έρχεται, εἰς αὐτὴν, τὴν φωτιάν τῆς θείας δικαιουσύνης διὰ
νὰ δοκιμασθῇ ἢ νὰ καθῇ, διότι ὑπέστη ἤδη αὐτὴν τὴν δο-
κιμασίαν· οὔτε θεωρεῖ ὅτι τότε ἐφανερώθη ἡ «ἡμέρα
Κυρίου», ἀφοῦ ὀλόκληρος δ.α. τῆς συναναστροφῆς καὶ
ἐνώσεώς του μὲ τὸν Θεὸν μετεδλήθη εἰς ἡμέραν φωτει-
νὴν καὶ λαμπράν· οὔτε εὐρίσκεται τότε μέσα εἰς τὸν

19. Πρὸλ. Μπθ. γ 11

20. Α' Θεο. ε' 8.

21. Μήπως αὐτὸ δὲν ἀποδεικνύει ἡ ὁμολογία τοῦ Παύλου «λοι-
πὸν ἀπέκει·ται μοι ὁ τῆς δικαιουσύνης στέφανος» (Β' Τιμ. 5 8), Ὁ
Παῦλος καὶ οἱ ὁμοιοὶ του δὲν ἀναμένουν τὴν κρίσιν, ἀλλὰ τὸν στέ-
φανον ὅδ' ἐφανερώσιν ἐνσημὸν τοῦ Κυρίου ὅχι ὡσὺν εἰς δικαστή-
ριον, ἀλλ' ὡσὺν εἰς τελειήν ἀπονάμει τῶν ὁδοδίων

22. Πρὸλ. Ια. γ 20. Εφ 3 13

κόσμον ἢ μαζί με τὸν κόσμον, ἀλλ' εὐρίσκεται ἐντελῶς
 ἔξω ἀπὸ αὐτοῦ. Διότι λέγει, ὁ Κύριος, «Ἐγὼ ἐξελεξάμην
 ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου»²³, καὶ ὁ Ἀπόστολος, «Εἰ γὰρ ἐ-
 αιταὺς ἐκρίνομεν οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα κρινόμενοι δὲ ὑ-
 πό Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατα-
 κριθῶμεν»²⁴, καὶ πάλιν λέγει: «Ὡς τέκνα φωτὸς πε-
 ριπατεῖτε»²⁵.

130

Ὅσοι λοιπὸν θὰ γίνουν τέκνα ἐκείνου τοῦ φωτὸς
 καὶ παιδία τῆς μελλόντος κῆς ἐκείνης ἡμέρας καὶ ὅ-
 σοι δύνανται νὰ περιπατοῦν μετ' εὐπρέπειαν χωρὶς νὰ
 προσκοπτοῦν ὥσάν νὰ εὐρυσκῶνται μέσα εἰς τὸ ἀπλε-
 τον φῶς τῆς ἡμέρας²⁶, ὁ αὐτοὺς δὲν θὰ ἔλθῃ ποτὲ ἡ
 «ἡμέρα Κυρίου» διότι εὐρίσκονται, μέσα εἰς αὐτὴν διαρ-
 κῶς καὶ διὰ πάντοτε. Διότι ἡ ἡμέρα Κυρίου ὅχι εἰς ἐ-
 κείνους οἱ ὁποῖοι καταυγάζονται διαρκῶς ἀπὸ τὸ θεῖ-
 ον φῶς, ἀλλ' εἰς ἐκείνους πού εὐρίσκονται εἰς τὸ σκο-
 τᾶδι τῶν πταισμάτων κα' ζοῦν μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπι-
 θυμοῦν τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εἰς αὐτοὺς πρόκει-
 ται νὰ φανερωθῇ αἰφνιδίως καὶ θὰ τοὺς προκαλέσῃ
 140 φόβον καὶ θὰ ἰσοδυναμῇ μετ' φωτιά ἀθάστακτη θὰ
 φανερωθῇ διὰ αὐτὸ τὸ πῦρ ποὺ εἶναι ὁ Θεὸς ὅχι ἐξ
 ὁλοκλήρου εἰς πνευματικὴν κατάστασιν, ἀλλὰ, θὰ ἡ-
 δύνατο νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἐμφανίζεται χωρὶς σῶμα
 εἰς σῶμα, ὅπως τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Χριστὸς ἐνεφανί-
 ζετο εἰς τοὺς Μαθητάς μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὅπως λέγει,
 ὁ εὐαγγελιστὴς διότι ἐνῶ αὐτὸς ἀναβαίνει, εἰς τοὺς οὐ-
 ρανούς θασταζόμενος ἐπὶ τῶν ἀγγέλων, αὐτοὶ λέγουν
 αὐτὰ ἐδῶ πρὸς τοὺς μαθητάς, «Ὅν τρόπον ἐθεόσασθε
 αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως πάλιν ἐλεύ-
 σετα»²⁷. Διότι ἐὰν δὲν συμβῇ αὐτό, κατὰ ποῖον τρόπον
 θὰ ἴδωσιν αὐτὸν οἱ ἁμαρτωλοὶ, οἱ ἄπιστοι, οἱ αἵρετικοὶ
 καὶ οἱ πνευματομάχοι, ἀφοῦ εἶναι τυφλοὶ κατὰ τὴν ψυ-
 χὴν καὶ ἔχουν τὰ μάτια αὐτῆς σκεπασμένα μετ' ἡσκα-
 150 θροσίαν τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἁμαρτίας, καθὼς ἔγρα-

23 Ἰω 16 19

24 Α Κορ 10' 31 - 32.

25 Εφ ε' 8

26 Ρωμ 17 13

27 Πράξ α' 11

ψε πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ἀφοῦ, λοιπόν, ὠμίλησε διὰ τοὺς νεκροὺς καὶ διὰ τὴν μελλοντικὴν δόξαν ποὺ ἀναμένει τοὺς δικαίους καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ μεταφερθοῦν εἰς τοὺς οὐρανοὺς με εἰδικῶς ἀπεσταλμένα ἀπὸ τὸν Θεὸ συννεφεα, εἴτε καὶ τὸ ἐξῆς. «Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρεῖαν ἔχετε τοῦ γράφεσθαι ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἶδατε ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ ὁμοίως ἔρχεται· ὅταν γὰρ εἰπωσιν, εἰρήνῃ καὶ ἀσφάλειᾳ, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται θάνατος, ὥσπερ ἡ ὥδιν τῇ τικταύσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστέ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ· πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστέ καὶ υἱοὶ ἡμέρας. Οὐκ ἐστέ ἐν νυκτὶ οὐδὲ σκότους· ἀρ' οὖν μὴ καθευδόμεν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νηφώμεν»²⁸ Καὶ ὀλίγον κατωτέρω. «ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας, ἵνα εἴτε γρηγορούμεν, εἴτε καθευδόμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν»²⁹

«Ὅταν λοιπόν, ἀγαπητέ, ἀκούς νὰ γίνεται λόγος διὰ παιδιὰ τοῦ φωτός καὶ διὰ παιδ-ά τῆς ἡμέρας νὰ μὴ περάσῃ ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν σου³⁰ ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ πιστεύομεν εἰς ἐκεῖνον καὶ λατρεύομεν αὐτὸν ὡς Θεόν, καὶ ἔχομεν ἐνδυθῇ αὐτόν»³¹ αὐτοδικαίως καὶ εἰμεθα ἅρα χωρὶς νὰ τὸ ἔχωμεν ἀντιληφθῇ παρὰ τοῦ φωτός καὶ τῆς ἡμέρας καὶ ὅχι, τῆς νυκτός οὔτε τοῦ σκότους. Νὰ μὴ τὸ ἰσχυρισθῇς αὐτὸ ἢ νὰ τὸ ὑποθέσῃς καὶ τοιαυτοτρόπως ἐπαναπαυόμενος εἰς μίαν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν περὰ σε, εἰς τὰς ὑπολαίπους ἡμέρας τῆς ζωῆς σου εἰς κατάστασιν ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας πνευματικῆς, ἀπλῶς καὶ μόνον ἐπειδὴ νομίζεις ὅτι εἶσαι κάτι, ἐνῶ εἰς τὴν οὐσίαν δὲν εἶσαι τίποτε³² ἀλλ' ἐρεύνησε προσεκτικῶς τὰ βάθη σου καὶ φρόντισε νὰ ἀντιληφθῇς μὲ κάθε ἀκριβειαν ποῖα εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ σου πνευματικὴ κατάστα-

28. Α. Θεσ. ε' 1-6

29. Α. Θεσ. ε' 8-10

30. Πρὸλ. Ρωμ. • 8 κ.δ.

31. Γαλ γ' 27

32. Γαλ στ' 3.

180 σις καὶ λέγε τὸ ἐξῆς: «Ἐάν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι οἱ ὅ-
ποιοι εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον καὶ οἱ ὅποιοι βλέ-
πουν μὲ τὰ σαματικά των μάτια αὐτὸν ἐδῶ τὸν ἥλον
εἶναι εἰς τὸ σκοτάδι, ἀσφαλῶς καὶ ἐγώ, ἐπειδὴ δὲν
βλέπω τίποτε περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἶμαι
μαζὶ μὲ αὐτοὺς εἰς τὸ σκοτάδι. Διότι ὅπως κάθε μέ-
ρα μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου γίνεται νύκτα καὶ δὲν
βλέπω πλέον τίποτε, ταιουτοτρόπως, ὅταν θά ἀποθά-
νω, δὲν θά ἴδω πούθενά φῶς, ἀλλὰ θά εὐρίσκωμαι αἰ-
ωνίως εἰς σκοτάδι χωρὶς φῶς καὶ ἥλιον καὶ ποτὲ πλέ-
ον δὲν θά ἴδω μὲ τὰ μάτια μου τὸ ὁρατὸν τοῦτο φῶς
διότι ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀποχωρίζονται ἀπὸ τὸ σῶ-
μα, ταυτοχρόνως ἀποχωρίζονται καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ αἰ-
σθητά. Ἐάν λοιπὸν τώρα εὐρίσκωμαι εἰς τὸ σκοτάδι,
καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου θά εἶμαι εἰς τὸ σκοτάδι· ὅπ'
αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις ἀσφαλῶς θά ἔλθῃ καὶ δι' ἐμὲ
ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου τόσο αἰφνιδίως ὅπως ὁ κλέπτης
μέσα εἰς τὴν νύκτα καὶ ὅπως ὁ πόνος τοῦ τοκετοῦ εἰς
τὴν ἐγγύον καὶ δὲν θά δυνηθῶ νὰ τὴν ἀποφύγω»

190 Ἄρα λοιπὸν ἡ σωτηρία μας δὲν ἐπιτυγχάνεται μόνον
μὲ τὸ θάπτισμά μας εἰς τὸ νερό, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ
θάπτισμά μας μέσα εἰς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, οὔ-
τε μόνον μὲ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τῆς Θεας Κοινω-
νίας δίδεται ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ ἔνωσις μὲ
τὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται συγχρόνως καὶ ἡ θεότης,
ἡ ὁποία εἶναι ἀναποσπάστως ἡνωμένη καὶ ἀνακατω-
μένη μὲ αὐτὰ κατὰ τρόπον ἀδιόρατον (μυστικόν) καὶ
χωρὶς νὰ συγχέεται μαζὶ τῶν λέγομεν δὲ ὅτι συνυπάρ-
χει εἰς αὐτὰ μυστικῶς ἐπειδὴ δὲν φανερῶνεται εἰς ὅ-
λους, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀξίους νὰ κληρονομήσουσιν τὴν αἰῶ-
νιον ζωὴν καὶ ἐπειδὴ μεταβάλλει ἐκείνους πρὸς τὴν βλέ-
πουν εἰς παιδιὰ τοῦ φωτός καὶ τῆς ἡμέρας· διότι ἐκεῖ-
νοι πού δὲν βλέπουν τὸ φῶς, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ φωτίζῃ
τὰ πάντα, ὅμως αὐτοὶ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ σκοτά-
δι. Ἄς μὴ σᾶς κοροϊδεύει κανεὶς, ἀδελφοί, μὲ λόγια
ποῦ μπορεῖ μὲν νὰ προκαλοῦν ἐντύπωσιν εἶναι ὅμως
χωρὶς περιεχόμενον³³, οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ ἐπαναπαύω-

200 μεθα ὅτι μόνη ἡ πίστις μας εἰς τὸν Χρ.στὸν ἀρκεῖ διὰ νὰ σωθῶμεν. Διότι λέγει ὁ Παῦλος· «Χρ.στὸς ἐάν περιτέμνησθε, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσει»³⁴, καὶ ὁ Ἰάκωβος· «Ἡ πίστις δίχα τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν»³⁵. Ὅπως δηλαδὴ τὸ σῶμα χωρὶς τὴν ψυχὴν εἶναι νεκρόν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τὰ ἔργα εἶναι νεκρά. Διότι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν μὲν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεός, δὲν τηροῦν ὁμῶς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, δὲν θὰ θεωρηθοῦν ἀπλῶς ὅτι τὸν ἀρνοῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸν περ.φρονοῦν καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποὺ περιτέμνουν τὰ σώματά των, θὰ τιμωρηθοῦν πολὺ δικαίως ὥς περικοπόμενες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐκεῖνος ποὺ περ.φρονεῖ καὶ ὑβρίζει τὸν Πατέρα, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ παιδί· του, Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ φῶς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζῇσθ μέσα εἰς αὐτὸ ὥσάν εἰς ἡμέραν. Εἶναι τελείως ἀδύνατον, ἀ δελφοί.

210 Ἐάν δὲ κάποιος θὰ εἰλεγεν ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ τηρήσῃ ὅλας τὰς ἐντολὰς, ὅς γνωρίζῃ ὅτι συκοφαντεῖ τὸν Θεόν καὶ τὸν κατακρίνει ὅτι δῆθεν μὴς ἐπέθελε νὰ τηρῶμεν πράγματα ἀδύνατα· αὐτὸς δὲν πρόκειται, νὰ ἀποφύγῃ τὸ ἀναπόφευκτον τῆς θείας δίκης, ἀλλὰ θὰ καταδικασθῇ καὶ αὐτὸς ὥσάν ἐκεῖνον ποὺ εἶπεν· «Ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας»³⁶ καὶ θὰ ὁμοῦ ἄσῃ μὲ τὸ φῶς ποὺ εἶπεν εἰς τὸν Ἀδάμ· «Γινώσκων ὁ Θεὸς ὅτι ἡ ὥρα φάγεσθε ἀπὸ τοῦ ξύλου ὁμοιοὶ αὐτῷ ἔσεσθε, τοῦτου χάριν ἐνετείλατο ὑμῖν μὴ φαγεῖν ἐξ αὐτοῦ»³⁷. Διότι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος 220 ὀνομάζει τὸν Θεὸν ψευτὴν καὶ ἀποπλανητὴν καὶ γεμῆτον φθόνον· ψευτὴν μὲν διότι αὐτὸς εἶπεν· «Ὁ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν»³⁸ καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ ὅτι ὅχι μόνον ἐλαφρόν δὲν εἶναι, ἀλλ’

34 Γαλ ε' 2

35 Ιακ θ' 17

36 Μτθ κε' 24

37 Γεν γ' 4 - 5

38 Μτθ ια 30.

230 ἀντιθέτως ἀθέστακτον ἀποπλανητήν δὲ τὸν ὀνομά-
 ζει ἐπειδὴ ἔλθεν εἰς τὴν γῆν ὑποσχόμενος πάρα πολ-
 λά καὶ δὲν θέλει νὰ μᾶς δώσῃ τίποτε, μάλιστα δὲ κι-
 νούμενος ἀπὸ φθόνου διὰ τὴν σωτηρίαν μᾶς παρήγ-
 γευε εἰς ἡμᾶς νὰ τρώτῳμεν καὶ νὰ φυλάζωμεν πρά-
 γματα ἀδύνατα, οὕτως ὥστε ἐπειδὴ δὲν θὰ δυνηθῶ-
 μέν νὰ τηρήσωμεν αὐτά, διὰ νὰ εὕρῃ θάσιμον τάχα
 δικαιολογίαν νὰ μᾶς στέρῃσιν ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ Ἄλ-
 λολίμονον ὁμῶς εἰς ἐκείνους ποὺ ἰσχυρίζονται αὐτά,
 ἐάν τελικῶς δὲν μετανοήσουν ὅτι τίποτε τὸ βαρὺ,
 τίποτε τὸ δυσβάστακτον δὲν παρτίγγε λεν ὁ Θεὸς καὶ
 Δεσπότης μᾶς ἀντ'θετως μάλιστα βλαβεῖνα, συγχρό-
 νως καὶ κατορθωτὰ καὶ εὐκόλα καθὼς —πιστευσατέ
 με— καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος διετίστωσα ὅτι εἶναι πολὺ εὐκο-
 λος ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πραγματικότης της καὶ ἡ
 κληρονομία τῆς βασιλείας του Ἄλλ' αὐτὸ θὰ σᾶς τὸ
 κάμω περισσότερον κατανοητὸν μὲ ἓνα παράδειγμα.

240 Κάποιος ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος εὐρισκόμενος εἰς τὴν
 ὑπηρεσίαν κάποιου ἀποστάτου καὶ ἀντιπάλου καὶ ἐ-
 χθροῦ τοῦ βασιλέως τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἀφοῦ ἐπέτυ-
 χε πολλὰς νίκας καὶ πολλὰ κατορθώματα ἐναντίον
 τῶν ὑπηρετῶν τοῦ βασιλέως καὶ ἐνῶ ἀπελάμβανε
 μεγάλης τιμῆς πλησίον τοῦ σκληροῦ ἐκείνου ἐξωμότου
 καὶ μεταξύ τῶν στρατευμάτων ποὺ εἶχεν ὑπὸ τὰς δια-
 ταγὰς του, εἰδοποιηθὴ κρυφὰ ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Χρι-
 στιανῶν νὰ ἔλθῃ πλησίον του καὶ νὰ μείνῃ μαζί του καὶ
 θὰ ἔχῃ ὡς ἀντάλλαγμα πολὺ τιμὰ δῶρα καὶ θὰ μοι-
 ρασθῇ μαζί του τὸ βασίλειόν ἀξιώμα. Αὐτὸς ὁμῶς δι'
 ἀρκετὰ χρόνια δὲν ἠθέλησε νὰ δευθῇ τὴν πρόσκλησιν·
 προσφοράν ἀντιθέτως μάλιστα ἀπὸ τότε ἀνέλασθε πο-
 λὺ σκληρότεροι πόλεμοι ἐναντίον τοῦ βασιλέως. Κά-
 ποτε λοιπὸν ἀφοῦ ἡσθάνθη ἐντὸς τοῦ δυνατὰς τύψεως
 καὶ ἀλλάξε γινώμην, ἀτεφάσισε νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ
 ὑπάγῃ μόνος πρὸς τὸν βασιλέα, σκεφθεὶς τὸ ἔξῃς καθ'
 ἑαυτὸν Καί·τι μέχρι τῶρα δὲν ὑπήκουσα εἰς τὰς συ-
 νεχεῖς προσκλήσεις τοῦ βασιλέως, ἐν τούτοις εἶμαι
 ἀπολύτως βέβαιος ὅτι δὲν θὰ λάθῃ ὅπ' ὀψιν του, τῶ-
 ρα πλέον που γυρίζω, τὴν ἀναβολὴν καὶ καθυστέρη-
 σιν ποὺ ἐπέδεξα ἐπὶ τόσα χρόνια, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶ-
 ναι, καθὼς πληροφοροῦμαι, συμπονετικὸς καὶ πολὺ ἀ-

- 250 γαθός, θά μὲ λυπηθῇ καὶ ὅλα ὅσα μοῦ ὑποσχόταν θά
 τὰ πραγματοποιήσῃ. Συγχρόνως λοιπόν πού ἐσκέπτετο
 αὐτά ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν του τὰ μετέβαλε καὶ
 εἰς πράξιν· ἀφοῦ ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ ἐ-
 γονάτισε καὶ ἐπίασε τὰ πόδια του, ἐζήτησε μὲ κλάμα
 τὰ συγχώρησιν. Αὐτὸν ἀμέσως ἀφοῦ τὸν ἐδέχθη, κυρι-
 ευθεῖς ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος βασιλεὺς ἀπὸ τὴν ἀπρόσμε-
 νή αὐτὴν χαράν, ἐθεώρησεν ὡς θαῦμα τὴν ἀλλαγὴν
 καὶ τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐξ αἰτίας
 τῶν ὁποίων ὄχι ἀπλῶς νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του ὡς
 ζητιάνος τοῦ ἐλέους του, ἀλλὰ μάλλον μὲ παρρησίαν
 καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ νὰ ἀποδοθοῦν εἰς αὐτὸν τιμαὶ διὰ
 τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην πού ἔδειξε πρὸς αὐ-
 τόν, ἀφοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐγκατέλειψε τὸν ἐπαναστά-
 την, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἦλθεν καὶ ἐδήλωσεν ὁπακοὴν εἰς
 τὸ βασιλικὸν του ἀξίωμα, τώρα εὐρίσκεται γονατι-
 260 στὸς ἐνώπιόν του καὶ κλαίει τόσον διὰ τὴν καθυστέρ-
 ῃσιν του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν βασιλέα ὅσον καὶ δι'
 ὅλα τὰ κακὰ πού διέπραξε προηγουμένως, ἀφοῦ τὸν
 ἐσήκωσε ὀρθόν· «ἐτέτεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν»· ὁλόκληρον καὶ ὁλοκλήρως
 τὰ δακρυσιμένα του μάτια ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Ἐπει-
 τα ἀφοῦ διέταξε νὰ τοῦ φέρουν στεφάνη καὶ στολὴν
 καὶ ὑποδήματα ὁμοία μὲ ἐκεῖνα πού ὁ ἴδιος φοροῦ-
 σε, αὐτὸς ὁ ἴδιος μὲ τὰ δικά του χέρια ἐνέδυσε αὐ-
 τὸν πού προηγουμένως ἦταν ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλός
 του, χωρὶς νὰ τὸν πειράξῃ ὅτε κατ' ἐλάχιστον καὶ
 ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἀφοῦ χαίρει μαζί του ἡμέραν
 καὶ νύκτα καὶ διασκεδάζει καὶ εὐχαριστεῖται, ἀγκα-
 270 λιάζοντας αὐτόν καὶ φιλώντας τον στόμα μὲ στόμα,
 τόσον καλὸν τὸν ἠγάπησεν, ὥστε νὰ μὴ τὸν ἀποχωρί-
 ζεται οὔτε εἰς τὸν ὕπνον, κοιμώμενος μαζί του ἀγκα-
 λιάζοντας τον ἐπάνω εἰς τὸ κρεβάτι, σκεπάζοντας
 τὸν ἀπὸ παντοῦ μὲ τὸ ἐπανωφόριόν του καὶ θάζοντας
 τὸ ἰδικόν του πρόσωπον ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ μέλη του.
- Ἄκριβῶς τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μεταξὺ ἡμῶν καὶ
 τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζω ὅτι ἔτσι, μὲ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς

280

290

τρόπον δέχεται καὶ ἀγαπᾷ ὁ πανάγαθος Θεὸς ὅσους μετανοοῦν, οἱ ὅποιοι ἀρκεῖ νὰ ἐγκαταλείψουν μὲν τὸν ἐκμαλ.σὴν αὐτὸν κόσμον καὶ ἐκείνον ποῦ τὸν ἐξουσιάζει⁴⁰ (διαβολὸν), ἔλθουν δὲ πλησίον αὐτοῦ ἀπηλλαγμένοι τελείως ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ θίου ὡσάν εἰς βασιλέα καὶ Θεὸν ποῦ εἶναι, ἐφ' ὅσον θεβαίως εἰς μερ.κοὺς δὲν φαίνεται πολὺ δύσκολον νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν μητέρα των καὶ νὰ ἀταρνηθοῦν τοὺς ἰδικούς των φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ ν' ἀποχωρισθοῦν τὸν πρόσκαιρον πλοῦτον, ἐπειδὴ ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν εὐρῆκα τίποτε ποὺ νὰ εἶναι ἀσῆκτον ἢ λυπηρὸν ἢ κουραστικόν, ὅταν ἀπεφάσισα νὰ πάω πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος μου. Ἄλλ' ἐάν πρέπει νὰ σᾶς εἰπω τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ φανερώσω εἰς ὅλους ἐκείνα τὰ ὁποῖα δὲν ἤθελον, καίτοι κινδυνεύω μὲ αὐτὰ νὰ χάσω τὴν ἀγάπην σας, θὰ τὸ τράξω διὰ νὰ προσφέρω κάτι καλὸν εἰς μερικοὺς ἀπὸ σᾶς. Ὅχι μόνον, λο.πόν, δὲν συνήντησα δυσκολίας, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀπὸ κάθε στενωχωρίαν καὶ θλίψ.ν καὶ ἀπὸ αὐτὸ ποῦ οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν ταλαιπωρίαν ἐγὼ ἔβλεπον νὰ πλημμυρίζῃ ἐντός μου ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφοροσύνη τῆς ὁποίας γενεσιουργὸς αἰτία εἶναι ἡ ἀποκάλυψις καὶ ἡ φανέρωσις τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ ἐκπληρωθῇ πολὺ καθαρά εἰς ἐμέ τὸ ρητὸν τοῦ Παύλου ποῦ λέγει τὸ ἐξῆς: «Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρόν τῆς θλίψεως θάρους δόξης κατεργάζεται ἐν ἡμῖν»⁴¹ καὶ ἐκεῖνο ποῦ λέγει ὁ Δαβὶδ «Ἐν θλίψει ἐπλάτυνίς με»⁴², ὥστε ἐξ αἰτίας αὐτοῦ νὰ θεωρῶ ὡς ἕνα τίποτε τὰς θλίψεις καὶ τοὺς πειρασμούς ποῦ ἤρχοντο ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ὅχι κάποτε εἰς τὸ μέλλον, ἀλλ' ἀμέσως ἀποκαλυπτομένην εἰς ἐμέ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δόξαν⁴³ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τὴν ἀπόκτησιν καὶ τὴν θέαν τῆς ὁποίας δὲν ὑπελόγιζα καθόλου καὶ αὐτὰς ἄκόμη τὰς ἀσθενείας ποῦ ὀδηγοῦν εἰς τὸν θάνατον καὶ ὁποιαδήποτε ἄλλην ἀβάστακτον συμφορὰν, ἡ ὁποία προκαλεῖται εἰς

40 Εφ. στ' 12.

41 Β' Κορ. β' 17.

42 Ψαλ. β' 2.

300 τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς πόνους, λησμονώντας κάθε σωματικόν πόνον καὶ λυπὴν τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀντιμετώπισιν μου ἐφαίνεται ἐλαφρόν τὸ φορτίον τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ θεοῦ θελήματος ἀγαθός⁴³ ἐπεὶ δὲ δὲν εἶρασκον κάποιον αἰτίαν διὰ τὴν ἀποθάνω γρήγορα χάριν Αὐτοῦ ἡσθανάμην πιστέψατέ με, ἀνυπόφορον θλίψιν

Συνεπῶς, ἀδελφοί μου ἀγαπημένοι ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμεν τὰ πάντα, ὡς τρέξωμεν τελείως γυμνοί, καὶ ἀφοῦ ἐλθώμεν εἰς τὸν δεσπότην Χριστὸν ὡς γονατίσωμεν εὐλαβῶς καὶ ὡς κλαυσώμεν ἐνωπίον⁴⁴ τῆς ἀπείρου ἀγαθότητός του, εἰς τρόπον ὥστε καὶ αὐτός, ἀφοῦ ἔδῃ τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπείνωσίν μας, νὰ μᾶς δεχθῇ καὶ τιμῇ κατὰ τὸν ἴσον ἀκριβῶς τρόπον, μᾶλλον δὲ μὲ μεγαλυτέραν ἀγάπην (ἀπὸ τὸν ἐπιγεῖον ἐκείνον βασιλέα) καὶ μᾶς στολίσῃ μὲ τὴν ἰδικὴν του στολὴν καὶ τὸ βασιλικόν του στέμμα καὶ μᾶς ἀναδείξῃ ἀνταξίους ἐνοίκους τοῦ οὐρανοῦ διὰ τὸν ἀσκητόν του Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴσον σημαντικόν τὸ νὰ μεταβῇ κανεὶς ἀπὸ τὸν ἔνα θνητὸν βασιλέα εἰς ἄλλον καὶ νὰ ἐπ'τύχῃ τὴν ἀπόκτησιν ἐπιγεῖου βασιλείου μὲ τὸ νὰ ἀναβῇ ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ ἀξιωθῇ νὰ ἀποκτήσῃ δόξαν αἰώνιον καὶ βασιλείαν ἀεθάρτον καὶ νὰ γίνῃ συγκληρονόμος καὶ συγκάτοικος τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ γίνῃ ἀπλῶς βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ θεὸς ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ νὰ γεύεται μαζί με τὸν Θεόν τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην ὥς μὴ προτιμήσωμεν, λοιπόν, ἀδελφοί, κατὰ ἀπο τὰ ἐπιγεῖα καὶ φθαρτά, διὰ νὰ μὴ τυχόν ἐκπέσωμεν ἀπὸ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἑνωσίν μας μὲ τὸν Χριστόν, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν, ἀφοῦ καθαρίσωμεν τελείως τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, ὡς προσπαθήσωμεν μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις νὰ ἀποκτήσωμεν ὅ,τι ἀποτελεῖ ἐγγυτοῖν διὰ τὴν σωτηρίαν μας⁴⁵, ἢ καλύτερον αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος εἶναι περισσότερον ἀπὸ ὅλους καὶ πρὸς ὅλους ἀγαθός καὶ

43. Πρὸς Ρωμ. η' 18

44. Μτθ. ια' 30

45. Πρὸς ψαλμ. 118 δ

46. Ἐφ. α' 14

ἔχει πάλιν τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, καθὼς λέγει καὶ ὁ Παῦλος. «Τὸ δὲ πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστι»³¹.

350 Ἐπιβάλλεται, λοιπόν, ἀδελφοί, νὰ προσέχωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ γνωρίζωμεν μὲ πᾶσαν ἀκριβείαν τὰς ψυχὰς μας, ἐὰν ἐδέχθημεν τὸν Κύριον Ἰησοῦν ὁ ὁποῖος ἐκήρυχθη εἰς ἡμᾶς³² καὶ ἐὰν τὸν ἔχωμεν ἐγκατεστημένον μέσα μας, ὥστε, καθὼς λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, νὰ γνωρίσωμεν ἐὰν ἀπεκτήσαμεν ἀπὸ αὐτὸν τὴν δυνατότητα νὰ γίνωμεν παιδὶα τοῦ Θεοῦ³³. Καθένας λοιπὸν ἄς προσέχη εἰς ἐκεῖνα ποὺ λέγονται ἀπὸ τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ ἄς γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, καθὼς εἶπομεν, ὥστε νὰ μὴ κοροιδεῖται ἀδίκως τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ἐνῶ νομίζει ὅτι εἶναι πιστός, νὰ ἀποδειχθῇ ἀπιστος, καὶ ἐνῶ νομίζει ὅτι ἔχει τὸν Κύριον μέσα του, νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ σῶμα του τελείως ἄθεις καὶ νὰ καταδικασθῇ ὡς ἀπαλύτως ἐστερημένος ἀρετῆς, ἀφοῦ τοῦ ἀφαιρεθῇ καὶ ἐκεῖνο ποὺ νομίζει ὅτι ἔχει³⁴ καὶ θὰ ριθῇ μέσα εἰς τὴν φωτιάν³⁵. Ἀπὸ ποῦ ὅμως θὰ γνωρίσωμεν ἐὰν πραγματι ὁ Χριστὸς εἶναι μέσα μας καὶ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἐρευνησώμεν μὲ ἀκριβείαν τοὺς ἑαυτοὺς μας; Ἐὰν ἐπαναλαμβάνωμεν τὰ λυγία τῶν θείων Γραφῶν καὶ νὰ θάζωμεν αὐτὰ ὡς ἄλλους καθρέπτας³⁶ ἀπέναντι εἰς τὰς ψυχὰς μας, τότε μέσα εἰς αὐτὰ καὶ μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῶν θὰ γνωρίσωμεν πολὺ καλὰ ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν μας. Ἀλλ' ἄς ἀνεβάσωμεν τὸν λόγον εἰς ὀψηλοτέρας πνευματικὰς σφαίρας, καὶ εἴθε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ λόγον ὧστε νὰ ἀνοίξῃ τὸ ἀκάθαρτον στόμα μου³⁷ καὶ νὰ ἐκθέσω πρὸς σᾶς τοὺς ἀδελφούς μου τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἀντιληφθῇτε ἐὰν εἶναι ἐντὸς σας ὁ Χριστός. Ἀπὸ σᾶς ἀπαιτῶ νὰ συγκεντρωστέτε ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν σας διότι, θὰ γίνῃ λόγος διὰ φοβερά πράγματα.

31 Β' Κορ. γ' 17.

32 Πρὸς Πρῶτ. ε' 42 κ.λ.

33 Ἰω. α' 12.

34 Ακ. η' 10.

35 Πρὸς Μτθ κε' 41 κ.λ.

36 Πρὸς Α' Κορ η' 12 ἢ Ἰακ σ' 23

37 Εφ στ' 18.

- 370 «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε.»⁵⁷ Μὲ αὐτὰ λοιπὸν ποῦ εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐφάνέρωσε ὁ λόκληρον τὴν ἀδιαίρετον Τριάδα, Θεὸν ὀνομάσας τὸν Πατέρα, Λόγον τὸν Υἱόν, ζῶν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὰ ὅπουα αὐτὰ τρία Πρόσωπα ἀποτελοῦν ἓνα φῶς, τὸ ὁποῖον φωτίζει μέσα εἰς τὸ σκοτάδι. Εἰς ὁποῖον ὅμως σκοτάδι; Ἀσφαλῶς ὁμιλεῖ διὰ τὸ σκοτάδι ποῦ ἐπικρατεῖ μέσα εἰς τὴν ὁρατὴν κτίσιν διότι ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν εἰς τὸ κάθε τι καὶ παντοῦ, εἶναι φῶς καὶ φωτίζει «καὶ ἡ σκοτία αὐτὸν οὐ κατέλαβε» ἀντὶ νὰ εἰπῇ, δὲν ἀγγίζειν αὐτὸν οὔτε ἡ παραμικρὰ ἀκαθαρσία τῆς ἁμαρτίας, οὔτε ἡμποδοῦεν αὐτὸν ἡ ὕλική δημιουργία νὰ φωτίζῃ, οὔτε τὸν ἐγνώρισεν, οὔτε τὸν εὗρηκε, οὔτε ἠνώθη μαζί του, οὔτε τὸν εἶδε δι' αὐτὸ ἐπανέρχεται κατωτέρω διὰ δευτέραν φοράν καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰ ἴδια, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ νόημα τοῦ χωρίου περισσότερον κατανοητό, λέγοντας: «Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον ἐν τῷ κόσμῳ ἦν καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω»⁵⁸. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, λέγει, ὁ Θεὸς ἦτο παντοῦ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διδε ζῶν εἰς κάθε ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἐρχεται εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἦτο εἰς τὸν κόσμον πρὶν ἀκόμη δημιουργῆσαι τὸν κόσμον. Κατὰ ποῖον τρόπον καὶ πῶς ἐξηγεῖται αὐτό; Διότι ὅλα τὰ δημιουργήματα πρὶν γίνουεν αὐτὸ ποῦ εἶναι σήμερα προὔπηρξαν πλησίον αὐτοῦ καὶ μέσα εἰς αὐτόν διότι αὐτοὶ ποῦ δὲν ἔχουν ἀκόμη γεννηθῇ δὲν εἶναι ὥσάν νὰ μὴ ὑπάρχουν, ἀλλὰ διὰ τὸν Θεὸν εἶναι ὥσάν νὰ ἔχουν κιόλας γίνε. Ὅταν ἀργότερα ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, λέγει, δὲν ἀπεμακρύνθη τοπικῶς ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἦτο μέσα εἰς αὐτόν καὶ ὁ κόσμος δὲν τὸν ἐγνώρισε.
- 380 Κατὰ ποῖον τρόπον ὅμως πρὶν δημιουργῆσαι τὸν
- 390

400

κόσμον ἦτο παντοῦ καί, ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, ἦτο μέσα εἰς τὸν κόσμον φωτίζων καὶ ὁ κόσμος δὲν τὸν ἀντελήφθη (κατενόησε); Συγκεντοῶστε ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν σας διὰ νὰ τὸ καταλάβετε. Δὲν ἀπεμακρύνθη τοπικῶς «ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν»⁵⁹, λέγει, ὅταν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ὀλικὸν αὐτὸν κόσμον, ἀλλ' ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν δόξαν τῆς θεοπτητός του, ἐπειδὴ εἶναι προφανές ὅτι κανένα ἀπὸ τὰ δημιουργήματα τὸν ἐπληροῦσε ἢ καθ' ὅλονδήποτε τρόπον τὸν ἀντελήφθη καὶ ἀφοῦ, λοιπὸν, εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ ὅλα, ἄρα γίνεται ὀλοφάνερον ὅτι καὶ μέσα εἰς ὅλα ὑπάρχει. «Καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐπὶ γινώσκει», λέγει, εἰ μὴ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ ἐάν θούληται, ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι»⁶⁰. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸν ὁποῖον ὁ κόσμος ἀγνοεῖ ἤλθε κατὰ τὴν ἐνανθρώπησίν του εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τοῦ εἶναι ἰδικός του καὶ οἱ ὑποκείμενοι ἰδικοὶ του δὲν τὸν ἐδέχθησαν⁶¹. Ἰδικά του δὲ ὠνόμασαν ὁ εὐαγγελιστὴς τὸν κόσμον γενικῶς καὶ ὅλους ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὸν κόσμον καὶ ὁ ὅτι αὐτὸς εἶναι δημιουργός των καὶ κύριος καὶ ὁ ὅτι ὡς ἀνθρωπος ἔχει μὲ αὐτοῦς σαρκικὴν συγγένειαν. Μὴ λοιπὸν προσπεράσῃς χωρὶς νὰ προσέξῃς ὅσοι πρέπει τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ ὁρῶντις νὰ γνωρίσῃς ὅτι ὁ Λόγος ὁ ὁποῖος προαιωνίως ἦτο πλησίον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει ἐντός του τὴν ζωὴν καὶ ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὰ πάντα καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι φῶς, τὸ ὁποῖον φωτίζει κάθε ἀνθρώπον αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἦτο μέσα εἰς τὸν κόσμον προτοῦ δημιουργηθῇ ὁ κόσμος καὶ ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον καὶ εὐρίσκεται μέσα εἰς αὐτὸν καὶ ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖται ἅ-

410

59. Ἀπὸ τὴν προσευχὴν «Βασιλεῦ σιμῶντι. ».

60. Ἀκ. ι' 22

61. Ιω. α' 1'. Τὸ χωρίον ἔχει διπλὴν ἐννοίαν, γενικὴν καὶ εἰδικήν. Ὁ ὅλος ὁ κόσμος καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀνήκουν εἰς τὸν Θεὸν ὡς ἰδικὰ του δημιουργήματα. Ἀπὸ πλευρῆς ὁμοῦς οὐχέτι οἱ ἰδικοὶ του ἐλαγίζοντο ἰδιαιτέρως οἱ Ἑβραῖοι («ὁ λαὸς μου» λαὸς περιούσιος) καὶ ἡ χώρα των, διότι ἐκεῖ ἐγένετο ὁ ἐκείθεν πρὸ αἰσθητῆ ἢ παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁμοῦς αὗτοι οἱ ἰδικοὶ του.

πὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ αὐτὸν δὲν γίνεται κατανοη-
 τός, αὐτὸς ἔλαβε ἀνθρώπινον σῶμα καὶ ἦλθεν εἰς τὸν
 κόσμον, μὲ σκοπὸν εἰς ἐκείνους μὲν οἱ ὅποιοι δέχον-
 ται αὐτὸν ἀπὸ πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τηροῦν τὰ
 παραγγέλματα τοῦ καὶ σηκώνουν εἰς τοὺς ὤμους των
 τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως
 νὰ φανερωθῇ ὡς Θεὸς καὶ νὰ γνωρισθῇ ποῖος ἀκρι-
 βῶς εἶναι, εἰς τὴν παροῦσαν μὲν ζωὴν εἰς περιωρισμέ-
 νον θαθμόν καὶ ἀναλόγως μὲ τὰς δυνατότητας καθε-
 νός, διὰν δὲ συντελεσθῇ ἡ τελικὴ ἀνάστασις αὐτῇ ἡ
 γνώσις θὰ εἶναι τελεστέρα. Διότι λέγει· «Ὅσοι δὲ
 420 ἔλαβον αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γε-
 νέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἱ οὐκ
 ἐκ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θε-
 λήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ Λό-
 γος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεσαό-
 μεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πα-
 τρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας»⁶².

Νὰ λοιπὸν ποῖος εἶναι ὁ καθρέπτης διὰ τὸν ὁποῖον
 οἱ ὁμιλησά ἀνωτέρω εἶναι αἰετοὶ οἱ λόγοι. Καὶ πρό-
 σεξέ με διὰ νὰ ἀντιληφθῇ ποῖον εἶναι τὸ ἀκριβὲς νό-
 ημα (ἡ πόσον σαφὲς εἶναι) τῶν λόγων τοῦ Εὐαγγε-
 λίου, πόσον καθαρά μᾶς δ.δ.άσκει τὸ Εὐαγγέλιον ποῖα
 εἶναι τὰ ἰδιαίτερα γνωρίσματα τῶν πιστῶν, ὥστε νὰ
 γνωρίζῃ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ
 430 τοὺς πλησίον του. Ὅσοι δὲ ἐδέχθησαν αὐτόν, λέγει,
 ὅσοι δηλαδὴ, ἐπίστευσαν καὶ ὡμολόγησαν διὰ αὐτὸς
 εἶναι Θεὸς καὶ ὄχι μόνον ἄνθρωπος, ἔδωκεν εἰς αὐ-
 τοὺς τὴν δυνατότητα νὰ γίνουν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἀ-
 φοῦ τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ διαβό-
 λου, ὥστε νὰ μὴ εἶναι μόνον πιστοί, ἐάν θεδαίως θὰ
 ἠθελαν νὰ ζοῦν μὲ γνώμονα τὰς ἐντολάς του, καὶ νὰ
 ἀποκτήσουν τὴν ἀγιότητα πού συνετάγεται ἡ τήρησις
 τῶν ἐντολῶν, καθὼς λέγει εἰς ἄλλο σημεῖον: «Γίνεσθε
 ἅγιοι, διὰ ἐγὼ ἅγιός εἰμι»⁶³, καὶ πάλιν: «Γίνεσθε οἱ
 κτίρμονες, ὡς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρ-

62 Ἰω. α' 12 - 14.

63 Α' Πτρ. α' 16

μων ἐστίν»⁶⁴ Ἐπειτα, μετὰ ἀπὸ αὐτά, ἐκθέτει καὶ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ υἱοθεσία, λέγοντας «Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγενήθησαν» Γέννησιν ἐδῶ ὀνομάζει τὴν πνευματικὴν μετβολήν ἢ ὅποια συντελεῖται καὶ γίνεται. ὁρατὴ μὲ τὸ βάπτισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθὼς ὁ Ὑἱος ὁ ἀληθέστατος Κύριος λέγει. «Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ»⁶⁵ Μέσα εἰς αὐτὸ λοιπὸν (το Πνεῦμα) ὅσοι βαπτίζονται μεταβάλλοντα, εἰς φῶς ἀφοῦ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ φῶς καὶ γνωρίζουν ἐκεῖνον ποῦ τοὺς ἔχει γεννήσει (πνευματικῶς) καὶ ὄχι μόνον τὸν γνωρίζουν, ἀλλὰ καὶ τὸν βλέπουν.

«Ὅτι δὲ δὲν εἶναι ἀρκετὸν εἰς ἡμᾶς μόνον τὸ βάπτισμα διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλ' εἶναι πλέον ἀναγκαῖα εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ μετάληψις τοῦ σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ, συνάγεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς. «Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν». Καὶ περὶ τοῦ ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀνωτέρω σημασίαν, ἄκουσε τὸν Κύριον ποῦ λέγει τὸ ἑξῆς. «Ὁ τρωγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ»⁶⁶. Ὅταν δηλαδὴ συμβῇ αὐτὸ (μεταλαμβάνωμεν δηλαδὴ τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα) καὶ ὅταν βαπτισθῶμεν ἡμεῖς πνευματικῶς διὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος καὶ γίνωμεν παιδιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγκατασταθῇ μέσα μας ὡσάν θεῖον καὶ αὐλον φῶς ὁ Λόγος ποῦ ἐφόρεσε σάρκα, διὰ τῆς μετάληψεως ἀπὸ ἡμᾶς τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ, τότε εἶδαμεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὄχι δόξαν συνθησμένην, ἀλλὰ τὴν δόξαν ποῦ ἀντιλεῖ ὁ μονογενὴς Υἱὸς ἀπὸ τὸν Θεὸν Πατέρα του Ὅταν, λέγει, γεννηθῶμεν πνευματικῶς ἀπὸ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατοικήσῃ μὲ τὸ σῶμα τοῦ μέσα μας καὶ ἡμεῖς κατοικήσωμεν ἐν γνωσεί μας μέσα εἰς αὐτόν, τότε τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς σι-

64. Λκ. στ' 38

65. Πράξ. α' 5

66. Ἰω. στ' 56

γμήν, τὴν ἰδίαν ὄραν, πού αὐτὰ ἔγιναν, εἶδαμεν τὴν δόξαν τῆς θεότητός του. «δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός»⁶⁷, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δηλαδὴ κανεὶς ἄλλος, οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἄνθρωπος, ἔχει Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶναι ἓνας. ἓνας δὲ εἶναι καὶ ὁ μονογενὴς Υἱὸς του, ἀρα μία καὶ ἀδιαίρετος καὶ ἰσοδύναμος εἶναι καὶ τῶν δύο αὐτῶν ἡ δόξα, ἡ ὁποία γνωστοποιεῖται καὶ φανερωνέται εἰς ὄλους ἐκεῖνους τοῦ θε-
 470 λει ὁ Υἱὸς διὰ τοῦ Πνεύματος, το ὁποῖον ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Λοιπὸν καθέννας ἀπὸ σᾶς, ἀδελφοί, ἀφοῦ μὲ τὸν ἱ-
 δικὸν τοῦ νοῦν σκύψῃ καὶ μελετήσῃ καὶ κατανοήσῃ τὸ
 νόημα καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν τῶν λόγων, ἃς ἴδῃ καὶ γνω-
 ρίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἐαν ἐδέχθῃ καὶ ἔκανε κτῆμα τοῦ
 τὸν Θεὸν Λόγον πού ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, ἔαν ἔγινε παιδί
 τοῦ Θεοῦ, ἔαν ἔχῃ γεννηθῇ ὄχι μόνον ἀπὸ σάρκα καὶ
 αἷμα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔαν ἐγνώρισῃ τὸν Λό-
 γον τοῦ Θεοῦ πού ἔγινε ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ κατοικήσῃ
 ἐντός του καὶ ἔαν εἶδῃ τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν πού ἀν-
 τλεῖ ἓνας μοιχαργυιὸς ἀπὸ τὸν πανένδοξον πατέρα
 του, αὐτὸς ἔγινε πλέον Χριστιανὸς καὶ εἶδε τὸν ἑαυτὸν
 του πνευματικῶς ἀναγεννημένον καὶ ἐγνώρισῃ τὸν πα-
 480 τέρα του τὸν ἐγέννησεν εἰς μιαν νέαν ζωὴν, ὄχι μόνον
 μὲ λόγους, ἀλλὰ μὲ το ἔργον τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀ-
 ληθείας. Ἄς παραμείνωμεν σταθερά, ἀδελφοί, εἰς αὐ-
 τὸν τὸν ἀλάνθαστον καθρέπτην καὶ ἃς ἀπομακρυνθῶ-
 μεν ἀπὸ τὴν θλασθεράν καὶ αἰρετικὴν διδασκαλίαν καὶ
 ἀντίληψιν ἑκένων πού ἰσχυρίζονται ὅτι δὲν φανερώ-
 νεται εἰς τὰς ἡμέρας μας εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς ἡ
 δόξα τῆς θεότητος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ μὲ τὴν δωρεάν
 τοῦ ἁγίου Πνεύματος διότι, ἡ δωρεὰ δίδεται μέσα
 (ἢ κατὰ) εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἡ ἀποκάλυψις πρα-
 γματοποιεῖται διὰ τῆς δωρεᾶς. Οὔτε συνεπῶς παίρ-
 νει κάποιος τὸ ἅγιον Πνεῦμα, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἀπο-
 καλύπτεται καὶ νὰ βλέπεται ἀπὸ αὐτὸν πνευματικῶς
 οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ ἀποκάλυψιν, ἔαν προη-
 γουμένως δὲν φωτισθῇ ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οὔτε δὲ

490 νатаι νά ὀνομάζεται. ἀπόλυτα πιστός, ἐάν δὲν δεχθῇ
 εἰς τὴν Σαμαρείτιδα. «Ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ
 δώσω αὐτῷ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε, ἀλλὰ γενήσεται ἐν
 αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον». 68 Λέ-
 γει εἰς ἄλλο σημεῖον ὁ εὐαγγελιστής. «Τοῦτο δὲ ἐλε-
 γεν περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἐμελλον λαμβάνειν οἱ πι-
 στεύοντες εἰς αὐτόν». 69. Βλέπεις τώρα ὅτι πράγματι ἐ-
 κείνοι, ποὺ δὲν ἔχουν τὸ Πνεῦμα νά ὁμιλῇ καὶ νά ἐνερ-
 γῇ μέσα των εἶναι ἄπιστοι, Διότι ὁ Χριστὸς ποὺ τὸ λέ-
 γει αὐτὸ δὲν λέγει, ψέματα, ἐπειδὴ δὲν διέπραξε ποτὲ
 ἀμαρτίαν καὶ πονηρίαν δὲν εὐρέθη ποτὲ εἰς τὸ στόμα
 του. 70 Ἐάν λοιπὸν ἐκεῖνος λέγῃ ὅτι θὰ δώσῃ τὸ Πνεῦ-
 500 μα εἰς ἐκείνους ποὺ πιστεύουν εἰς αὐτόν, ἀσφαλῶς ἐ-
 κείνοι που δὲν ἔχουν τὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ θάθη
 τῆς καρδίας των πιστοί.

Ἐάν δὲ κάποιος ἰσχυρίζεται ὅτι καθέννας ἀπὸ ἡμᾶς
 τοὺς πιστοὺς ἐπῆρε καὶ ἔχει τὸ Πνεῦμα κατὰ τρόπον
 ποὺ δὲν γνωρίζε οὔτε τὸ ἀ' σθάνεται, αὐτὸς θλασφη-
 μεῖ, διότι θγάζει ψεύτην τὸν Χριστόν ὁ ὁποῖος εἶπεν
 ὅτι «Γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς
 ζωὴν αἰώνιον» καὶ πάλιν «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ποτα-
 μοὶ ρεύσασιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος ζῶντος». 71
 Ἐάν λοιπὸν ἡ πηγὴ ἀναβλύξῃ νερό, ἀσφαλῶς τότε καὶ
 τὸ ποτάμι ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ρεῖ πρὸς
 τὰ κάτω θλέπεται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θλέτουν· ἐάν δὲ
 αὐτά, σύμφωνα μὲ ἐκείνους ποὺ σκέπτονται ἔτσι, γί-
 νωνται μέσα μας χωρὶς ἡμεῖς νά τὸ γνωρίζωμεν, χω-
 510 ρὶς ἡμεῖς νά ἀντιλαμβάνωμεθα τίποτε ἀπὸ αὐτά, τότε
 εἶναι φανερόν ὅτι οὔτε τὴν αἰωνιον ζωὴν, ἡ ὁποία εἶ-
 ναι ἀποτέλεσμα αὐτῶν καὶ παραμένει ἐντός μας, θὰ
 τὴν ἀντιληφθῶμεν καθόλου, οὔτε θὰ ἴδωμεν τὸ φῶς τοῦ
 ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ θὰ παραμείνωμεν πνευματικῶς
 νεκροὶ καὶ τυφλοὶ καὶ ἀναισθητοί, ὅπως εἰς τὴν παροῦ-
 σαν ζωὴν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην· καὶ ἔτσι, σύμφωνα μὲ αὐτά

68. Ιω. 6 14

69. Ιω. 7 39

70. Α' Πιτρ. 6 22

71. Ιω. 7 38

ποῦ λέγουν αὐτοί, πάς χαμένη ἡ ἐλπίς μας⁷² καὶ ἡ προσπάθειά μας νὰ ζήσωμεν χριστιανικῶς θὰ ἀποδειχθῇ ἀνωφελής⁷³, ἀφοῦ ἡμεῖς ἐξακαλουθοῦμε νὰ παραμεινωμεν εἰς τὸν θάνατον καὶ δὲν αἰσθανώμεθα ὅτι ζοῦμε μέσα εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἀλήθεια αὐτά, ὅχι ἡ ἀλήθεια εἶναι. αὐτὸ τὸ ὁποῖον πολλὰς φορὰς εἶπα καὶ θὰ τὸ ξαναπῶ καὶ δὲν θὰ παύσω ποτὲ νὰ τὸ λέγω Ὁ Πατὴρ εἶναι φῶς, ὁ Υἱὸς φῶς, τὸ ἅγιον Πνεῦμα φῶς, καὶ τὰ τρία Πρόσωπα ἓνα φῶς ἀχρονο, ποῦ δὲν διακρίνεται οὔτε ἀναμιγνύεται ὥστε νὰ γίνῃ μία ἀδιάκριτος μάζα, αἰώνιον, ἀδημιούργητον, χωρὶς νὰ ἔχη ποσότητα, χωρὶς νὰ ἔχη ἀνάγκας καὶ εἶναι ἀόρατον, ἐπειδὴ εὐρίσκεται ἐξω ἀπὸ ὅλα καὶ τάνω ἀπὸ ὅλα καὶ ὑπάρχει καὶ εἶναι νοητόν, τὸ ὁποῖον ὁμῶς κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἠμπόρισε νὰ τὸ ἴδῃ προτοῦ καθαρισθῇ ψυχικῶς, οὔτε τὸ ἀπέκτησε προτοῦ νὰ τὸ ἴδῃ. Αὐτὸ ὁμῶς δὲν σημαίνει ὅτι ὅσοι τὸ εἶδαν τὸ ἀπέκτησαν κίβλας. Διότι, πολλοὶ εἶδον μὲν τὸ φῶς - Θεόν, δὲν τὸ ἀπέκτησαν ὁμῶς, ὅπως συμβαίνει, μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἠξιώθησαν νὰ ἴδουν μέσα εἰς τὰ θαυμάσια καὶ ταμεῖα ἀφθονα χρήματα καὶ ἐφυγαν χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ πάρουν τιποτέ. Διότι πολλὰς φορὰς συμβαίνει μὲν ἐκεῖνοι ποῦ μετανοοῦν εὐκρινὰ νὰ δέχωνται κατ' ἀρχὴν θεῖαν ἑλπίαν καὶ φωτισμόν, ἀμέσως ὁμῶς αὐτὴ ἡ θεὰ τοῦ φωτός χάνεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν των καὶ ἐὰν μὲν παραβῶσουν ὀλοκλήρους τοὺς ἑαυτοὺς των μέχρις καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου καὶ τὸν ἐπιδιώξουν μὲ κάθε προσπάθειαν παρουσιάζοντες ἀπὸ κάθε ἀποψη τοῖς ἑαυτοῦς των ἀξίους καὶ ἀκατηγόρητους εἰς τὸν Κύριον, τότε ἐπιστρέφει πάλιν εἰς αὐτοὺς ἡ θεὰ ἑλπίς καὶ τὴν ἀποκτοῦν πλέον ὀλοκληρωμένην καὶ ὀριστικὴν· ἐὰν ὁμῶς τεμπελιάσουν ὀλίγον καὶ ἀποφύγουν νὰ υποβάλουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς μεγαλυτέρας κόπους πνευματικῶν ἀγώνων, ἐνδ.αφερόμενοι περισσότερον διὰ τὴν ταροῦσαν ζωὴν των, γίνονται ἀνάξιοι νὰ δεχθοῦν αὐτὸ τὸ δῶρον, καὶ δὲν μπαίνουν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν κατὰ

72. Α' Κορ. π' 17

73. Πρὸλ. Γαλ. δ' 2 καὶ δ' 10

την διάρκειαν τῆς ἐπιγείου ζωῆς των· ἐάν δὲ δὲν μποῦν τώρα, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν θὰ μποῦν οὔτε μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα (τὸν θάνατον). Διότι ἐάν ἐκεῖνος ὁ δοῦλος ποῦ ἐπῆρε τὸ ἕνα τάλαντον καὶ τὸ ἔκρυψε κατεδικάσθη⁷⁴, ἐπειδὴ δὲν τὰ ἐπολλὰ πλασίασε, πόσον μεγαλυτέρα τιμωρία περιμένει ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος οὔτε καὶ ἐφύλαξε αὐτὸ ποῦ ἐπῆρε, ἀλλ’

540

ἔξ αἰτίας τῆς τεμπελιάς καὶ ἀδιαφορίας του τὸ ἔχασε. Εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν λοιπόν, καθὼς λέγει ὁλόκληρος ἡ θεόπνευστος Γραφή⁷⁵, εἶναι ἡ λορταστικὴ συνάθροισις τῶν ἐκλεκτῶν, ἐδῶ εἶναι ὁ στίθος τῶν ἀγωνισμάτων (πνευματικῶν), καὶ ἐδῶ εἰς μὲν τοὺς νικητάς δίδονται τὰ στεφάνια τῶν θραυείων ποῦ ἀποτελοῦν ἐγγύησιν τῆς μελλούσης δόξης, εἰς ἐκείνους δὲ ποῦ ἔχουν νικηθῆ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν γίνεται ἀπολύτως φανερά ἡ ἐντροπὴ καὶ ἡ τιμωρία ποῦ τοὺς ἀναμένει. Καὶ τὴν ἀληθειαν αὐτοῦ τοῦ λόγου θὰ σοῦ τὴν ἐπιβεβαιώσουν οἱ ἅγιοι τεσσαράκοντα Μάρτυρες⁷⁶ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ποῦ ἐμαρτυρήσαν χάριν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἀπὸ αὐτοὺς οἱ μὲν τριανταεπνέα ἐνῶ ἀκόμη εὕρισκοντο μέσα εἰς τὴν παγωμένην λίμνην ἔλασαν ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τὰ στεφάνια τῆς δόξης, ἐνῶ ὁ τεσσαρακοστὸς ποῦ ἐλιποψύχθη καὶ ἐδελεάσθη ἀπὸ τὰ θερμά λουτρά καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὴν λίμνην διὰ νὰ ζεστα-

74 Mtθ κς' 24 - 28

75 Β. Τιμ. γ' 16

76 Μαρτυροῦσαν τὸ 320 στή Σεβάστειο τῆς Ἀρμενίας ὅταν αὐτοκράτορας ἦταν ὁ Λικίνιος καὶ σφετόντες ὁ Ἀγρικόλας Κατάγονταν ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ υπηρετοῦσαν στὸ ἴδιον «τάγμα». Ἐπειδὴ δὲν ἔπαυσαν αὐτοὶ διωγτὴ τοῦ σου κρατοῦρα ν' ἀρνηθοῦν τὸ Χριστὸ ἐρριφθῶσαν στὴν παγωμένην λίμνην. Ἐξ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν λειτουργοῦσαν θερμὰ λουτρά νὰ γίνῃ τὸ μαρτυροῦν τοὺς τοὺς ἀνυπόφορο ἕνας ἄγιος, ἀλλὰ πρὶν φθάσῃ εἰς τὰ λουτρά ἀπέθανε. Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἕνας ἀπὸ τοὺς δημῶνες ἐπίστευσε εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐπῆρε τὴν θέσιν τοῦ ἀποστόλου τὴν ἐπομένην τὸ πρωὶ τὰ σωματὰ τοὺς ἐρριφθῶσαν στὴ φωτιά καὶ στὴ συνέχεια τα λεγόμενα τοὺς ἀπὸ ποτόμι. Οἱ Χριστιανοὶ ὅμως τὸ περιμάδευσαν. Τεμάχια εἶχε καὶ ἡ ἀκογένεια τοῦ Μ. Βασίλειου, ὁ ὁποῖος ἐφ' ἑώρασεν εἰς τοὺς Μάρτυρας καὶ ἐνὸς ὑπάρχοντος ἐγκωμιαστικὸν ᾠδόν (P.G. τ. 31 508 - 525) Ὡς τεσσαράκοντα Μάρτυρες ὁπαιτῶνται καὶ ὅλοι εἰς τὸ μαρτυρολόγιον τῆς Ἐκκλησίας μας ὁἰκῶντες καὶ γυναῖκες.

- 550 θῆ, ἀμέσως ἐξηφανίσθη καὶ ὠδηγήθη εἰς τὴν φωτιά
 ποῦ θά τὸν κατακαίῃ αἰωνίως. Ὁ δὲ ἅγιος Εὐστρά-
 τιος⁷⁷ τοῦ ἐγίνειν κοσμοεάκουστος διὰ τὴν ἀρετὴν του,
 τὴν ὥραν ποῦ ὑπέφερε χάριν τοῦ Χριστοῦ ἔλεγε: «Νῦν
 ἔγνω ὅτι ναὸς Θεοῦ εἶμι καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ οἰκεῖ ἐν
 ἐμοί. Ἀποστήτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνο-
 μίας⁷⁸. Γὰρ τὸν εἰδωλολατρὴν δὲ τύραννον ποῦ τὸν
 ἐδίκασεν ἀπανταῦσε μὲ θάρρος. «Εἰ σοὶ τὰ αἰσθητή-
 ρια τῶν φρεϊῶν μὴ ἡλλοίωτο καὶ τῷ τῶν παθῶν φυ-
 ραματι μὴ μετεσκεύαστο πρὸς τὸ γαιῶδες ἢ ψυχὴ
 σου, ἔδειξα ἂν σοὶ τὸν ἐσταυρωμένον τοῦτον σωτῆρα
 καὶ λυτρωτὴν καὶ εἰεργέτην τυγχάνοντα⁷⁹. Ἀντελή-
 φθης τώρα πῶς συμβαίνει, ὥστε ἡ πίστις χωρὶς τὰ
 ἔργα εἶναι νεκρά⁸⁰. Διότι πρὶν ὁ ἅγιος μὴ εἰς τοὺς
 560 ἀγῶνας τοῦ μαρτυρίου, ἐπειδὴ εἶχε μόνον τὴν θεω-
 ρητικὴν πίστιν, δὲν εἶχε μέσα του τὸ ἅγιον Πνεῦμα.
 ὅταν ὁμῶς ἀπέδειξεν ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα τὸ μέ-
 γεθος καὶ τὴν ποιότητα τῆς πίστειώς του, τότε ἀντε-
 λήφθη ὅτι ὁ ἑαυτὸς του ἦτο ναὸς Θεοῦ καὶ εἶδε μὲ τὰ
 πνευματικὰ του μάτια τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἅγιον
 νὰ κατοικῇ μέσα του κατὰ τρόπον ποῦ καὶ ὁ ἴδιος
 νὰ τὸ γνωρίζῃ. Τί εἶα ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ σαφέ-
 στερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν;
 Ἐὰν δὲ μερικοὶ τυχὸν ἰσχυρισθοῦν ὅτι, ἐκεῖνοι ἦ-
 σαν μάρτυρες, ἐκεῖνοι ἔβασανίζοντο χάριν τοῦ Χρι-
 στοῦ, καὶ πῶς εἶναι δυνατόν ἡμεῖς νὰ γίνωμεν ἴσοι μὲ

77 Πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ τοῦ ὁσίου Εὐστρατίου ποῦ ἐζησε κατὰ τὴν περίοδον τῆς Εἰκονομαχίας. Γεννήθηκεν εἰς τὴν Βιτζυνιανὴν τῆς Ἱταλίας. Ἦν ἡλικία 20 χρόνων κατέφυγε εἰς τὴν μονὴ τῶν Αὐγάρων στὸν Ὀλύμπου τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκεῖ ἐνέληθεν ὅλος τὸς βαθμοὺς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τελειότητος. Πὰρ ὅλος δὲ τὰς ἀντιφράσεις του ἐξελέγη ἡγουμένος τῆς μονῆς. Αἱ ἐνα ὑπόσημα, καὶ ὅσιν συμβουλῆς φίλων του ἐμνήσθησαν, ἐγκατέλειψε τὴν μονὴν διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν μονίαν τῶν ἐκονοκλαστικῶν. Μερὶ ὀλίγον ὁμῶς ἐπέστρεψε καὶ συνέχισε τὴν ἀσκήσιν του μέχρις ἡλικίας 95 χρόνων κομῆθεις ἀσχύως. Εορτάζεται εἰς τὰς 9 Μαρτίου.

78 Οἱ λόγοι εἶναι μᾶλλον τοῦ προσηγουμένου ἀγίου (P.G. 117 945 B - C).

79 Εἰς τὴν περὶ τούτου νὰ πρόκειται διὰ τὸν ἕτερον ὄντιον Εὐστράτιον, ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρησεν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (P.G. 116 476 D).

80 Βλ. ἰσθ. θ' 20.

570

ἐκείνους, πρὸς αὐτοὺς θὰ ἀπαντήσωμεν τὸ ἐξῆς. Καί
 σεῖς οἱ ἴδιοι, ἐάν θεβαίως θέλετε, ἐφ' ὅσον ὑποφέρε-
 τε καὶ τιμωρεῖσθε χάριν τοῦ Χριστοῦ ὅπως ἀκριβῶς ἐ-
 κγῆνο, θὰ μαρτυρῆτε κάθε ἡμέραν, ὄχι μόνον κατὰ
 τὴν διάρκεια τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν νύκτα
 καὶ καθ' ὅλας τὰς ὥρας Καὶ μὲ τοῖον τρόπον θὰ γί-
 νῃ αὐτό. Ἐάν καὶ σεῖς ἀποφασίσετε νὰ ἀρχίσετε τὸν
 ἀγῶνα ἐναντίον τῶν καταστρεπτικῶν δαμόνων, ἐάν
 διαρκῶς εὐρισκεσθε ἀντιμέτωποι μὲ τὴν ἁμαρτίαν καὶ
 τὸ ἰδικό σας θέλημα. Διότι ἐκεῖνοι οἱ μάρτυρες εἶχαν
 νὰ ἀντιμετωπίσουν σκληροὺς ἀργονταῖς (ἀνθρώπους), ἡ-
 μεῖς ὅμως καλούμεθα νὰ πολεμήσωμεν τοὺς δαίμονας
 καὶ τὰ καταστρεπτικὰ πάθη τοῦ σώματος, τὰ ὅποια
 κάθε μέρα καὶ κάθε νύκτα καὶ κάθε ὥρα ἐπιτίθενται
 μὲ θιασιότητα ἐναντίον τῶν ψυχῶν μας καὶ μᾶς ἐξα-
 ναγκάζουν νὰ πράξωμεν ὅσα δὲν ἀποδέχονται εἰς τὴν
 εὐσέθειαν καὶ ὅσα ἐξοργίζουν τὸν Θεόν Ἐάν λοιπὸν
 ἀντισταθῶμεν εἰς αὐτὰ καὶ δὲν πέσωμεν νὰ προσκυνή-
 σωμεν τὸ εἰδωλὸν τῆς Βάαλ⁸¹ (δὲν ὁτακῶμεν δηλα-
 δὴ εἰς τὰ ἁμαρτωλά μας πάθη), οὔτε ὑπακούσωμεν
 εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν πονηρῶν δαμόνων, οὔτε θὰ γί-
 νωμεν ὑπηρεταὶ τῆς σαρκός, φροντίζοντες νὰ ἱκανο-
 ποιήσωμεν τὰς ἐπιθυμίας τῆς⁸², τότε ἀσφαλῶς θὰ γί-
 νωμεν καὶ ἡμεῖς μάρτυρες, μὲ τὸ νὰ ἀγωνιζώμεθα ἐ-
 ναντίον τῆς ἁμαρτίας, μὲ τὸ νὰ ἐνθυμούμεθα δηλαδὴ
 τοὺς μάρτυρας καὶ τὰ ἀθάστακτα θάσαν· στήρια τοῦ
 ὑπέστησαν καὶ δι' αὐτὸ ἀντιστεκόμεθα εἰς τὰς ἐπιθέ-
 σεῖς καὶ τὰς εἰσγηγῆσεις τοῦ διαβόλου· ἀφοῦ δὲ θὰ
 στρέφωμεν τὴν προσοχὴν μας πρὸς τὰ θάσανα ἐκεῖ-

580

⁸¹ Εἰδωλικὴ θεότητα τῶν Χαναναίων, Φοινίκων καὶ λαῶν τῆς
 Ανατολῆς. Ἄλλοι λεγόταν καὶ Βήλ ἢ Βήλος Πισανὸν νὰ ἦταν προ-
 σωποποίησης τοῦ ἡλίου. Εἰς τὴν ἑβραϊκὴν σημαίνει κύριος, οὐθέντης.
 Ο ὅτις ἦτον ἀντιπροσωπευτικὸς τυπὸς τοῦ ὁρρενός, ἐνῶ ἡ γυ-
 ναῖκα τοῦ Ασάρτη τοῦ Βήλεος Ἡ λατρεία τοῦ συνωδευέτο ὁπὸ αι-
 σθησιακῆς τελείας. Συχνά οἱ Ἰσραηλῖται ἐγκατέλειπον τὸν ἀληθινὸν
 Θεόν καὶ ἐλάτρευον τὸν Βάαλ Ἐπεὶ προήλθε τὸ «κλίνειν γόνυ τῇ
 Βάαλ». Αὐτὸ προκαλοῦσιν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ. Εἰς
 τὰ ἱστορικὰ καὶ προφητικὰ βιβλία τῆς Π.α. πολλοὶκις ἀναφέρεται ἡ
 οἰσυχρὰ αὐτῇ θεότητι (Βλ καὶ Ρωμ κα' 4)

⁸² Ρωμ. γ' 14

590 νων καὶ θὰ σκεπτόμεθα ἀπὸ τὰ θάθη μας πόσον ἡ-
 μεῖς ὑστεροῦμεν τῆς ἰδ. κῆς των ἀθλήσεως καὶ θὰ στε-
 νάζωμεν μὲ πόνον, θὰ δεχθῶμεν τὰ ἰδ. α μ' ἐκείνους
 στεφάνια, ἂν καὶ ὄχι κατὰ τὴν ποσότητα, ἀλλὰ κατὰ
 τὴν ποιότητα τοῦ μαρτυρίου ἐγίναμεν ἴσοι μὲ ἐκείνους
 σύμφωνα μὲ τὴν ἀγαθότητα ποῦ ἐδείξεν ὁ Θεὸς ἐξ οὐ-
 ρανοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἂν καὶ δὲν θὰ ἤμεθα ἴσοι μὲ ἐκεί-
 νους ὡς πρὸς τὸ θάρρος καὶ τὴν παρρησίαν, ἀλλὰ θε-
 θαίως θὰ ἤμεθα ἴσοι ὡς πρὸς τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν
 πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίαν διὰ τὴν σκληρότητα τῶν
 πνευματικῶν μας ἀγώνων.

600 Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐσώθησαν ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τὰ
 θάσανα τοῦ μαρτυρίου, ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τὰ
 θάσανα τῆς ἀσκήσεως ἐλπίζομεν νὰ σωθῶμεν καὶ ἐ-
 κείνοι καὶ ἡμεῖς δὲ θὰ σωθῶμε τροπάντων ἀπὸ τὴν φι-
 λανθρωπίαν τῆς δωρεᾶς τοῦ Δεσπότη ἐκεῖνοι ἀπὸ
 τοὺς μαρτυρικοὺς ἰδρύτας καὶ ἀγῶνας, ἡμεῖς ἀπὸ θά-
 κρυα καὶ ἀγῶνας ἀσκητι κοὺς· ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν προσφο-
 ρὰν τοῦ αἱματός τωι, ἡμεῖς ἀπὸ τὴν περικοπήν καὶ ἀ-
 600 πάρνησιν τοῦ θελήματός μας κα' μὲ τὸ νὰ μένωμεν συ-
 νεχῶς ἀμετακίνητοι εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἔχωμεν μέσα
 μας τὴν συναίσθησιν ὅτι ὁ θάνατος εἶναι πλησίον⁸³ καὶ
 κάθε ὥραν νὰ ἀναμένωμεν καὶ νὰ καλοδεγώμεθα τὸν
 θάνατον καὶ νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι καὶ νὰ ἀπλῶνωμεν τὸν
 αὐχίνα διὰ νὰ ἀποθάνωμεν χάριν ὁποιασδήποτε ἐν-
 τολῆς τοῦ Δεσπότη μας Θεοῦ παρὰ νὰ δεχθῶμεν νὰ
 παραθῶμεν αὐτὴν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον· Δι' αὐτὸ λοιπὸν
 καὶ ἡμεῖς ὅλοι, ἀδελφοί, ὀφείλομεν ἐξ Ἰσοῦ μὲ ἐκείνους
 νὰ περιφορηθώμεν τὰ πράγματα αὐτῆς τῆς ζωῆς.
 Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, δὲν εἶναι δυνατόν ὅλοι ἡ-
 610 μεῖς νὰ πάρωμεν τὰ ἀφθαρτά ἐὰν προηγουμένως
 δὲν σιχαθῶμεν ὥσάν νὰ εἶναι σκουτίδια⁸⁴ ὅλα ὅσα
 φθειρόνται, οὔτε νὰ κερδίσουν τὰ αἰώνια ὅσοι κρα-
 τοῦν σφικτὰ τὰ πρόσκαιρα, οὔτε νὰ ἀποκτήσῃ ὡς
 610 κάτοικον ἐντὸς τοῦ τὸν Χριστὸν διὰ τῆς ἐγκαταστά-
 σεως ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκεῖνος ὁ ὁ

83 β' Κορ α' 9

84 Φιλ γ' 8.

ποίος ἔχει ὑποξειλαμένην τὴν καρδίαν τοῦ καὶ εἰς τὸ παραμικρὸν πάθος.

Διότι ὁ Θεός, ἀδελφοί, διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὰ ἱδία, εἶναι φῶς, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει: «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἐάν λοιπὸν ὑποστηρίξης ὅτι φῶς εἶναι κατὰ τὴν σάρκα (ὡς ἄνθρωπος), ἄρα ἀφ' οὗ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκρύβη, ἐχωρίσθη ἀπὸ τοῦ μαρτυρῆσαι καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ συνεπῶς κατὰ τὴν ἰδικὴν σου ἀποκρίσας ὁ λόγος ὁ κόσμος παρέμεινε σκοτεινός. Ἐάν δὲ παραδέχεσαι καὶ ὁμολογῇς ὅτι κατὰ τὴν ἐξέτασιν εἶναι φῶς τότε ἰπῶς συμβαίνει νὰ λεγῇς ὅτι, εὐρίσκειται μὲν μέσα σου ἀλλὰ δὲν τὸν βλέπεις. Ἐάν ὁ Χριστὸς εἶναι φῶς τοῦ κόσμου τότε ἐκεῖνοι ποὺ δὲν τὸν βλέπουν εἶναι ἀσφαλῶς ὅλοι τυφλοί. Ἐάν δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι φῶς, ὅπως πράγματι εἶναι, φῶς, τότε πῶς εἶναι δυνατόν νὰ λεγῇς ὅτι δὲν τὸ βλέπεις καὶ νὰ νομίζεις ὅτι, τὸ ἔχεις μέσα σου γὰρ νὰ τὸ γνωρίζης. Ἐάν δὲ ὑποστηρίξης ὅτι τὸ Πνεῦμα σκεπάζεται μέσα σου ἀπὸ τὰ πάθη, γὰρ νὰ τὸ γνωρίζης ἐὰν εἰς τὴν θεότητα περιορισμὸς καὶ τὴν ἐξέτασιν ἐπὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς κινήσεως διότι ἡ κοινή ἀσκήσις εἶναι σκοτάδι καὶ χωρὶς νὰ ἔχη διαπραγθῇ σωματικὴ ἁμαρτία. Ἐκεῖνος, λοιπόν, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι ἔχει μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τὸ φῶς τὸ ὁποῖον σκεπάζεται ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῶν παθῶν καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον δὲν βλέπεται αὐτὸς εἶναι σάν νὰ λέγῃ ὅτι, τὸ φῶς εἶναι ἀγμάλωτον τοῦ σκοτούς, ὅτι, ἐν κήθῃ ἀπ' αὐτὸ καὶ φυσικὰ δέχεται ὅτι λέγει ψέματα τὸ ἅγιον Πνεῦμα ποὺ λέγει τὸ ἑξῆς: «Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαθεν»¹⁹. Τὸ ἅγιον Πνεῦμα λέγει ὅτι τὸ φῶς δὲν ἐξουδετερώνεται ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ ὑποστηρίζει ὅτι σκεπάζεται ἀπὸ τὴν μαυρίαν τῶν παθῶν ποὺ ὑπάρχουν μέσα σου; Φρόντισε λοιπὸν πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ γνωρίσης τὸν ἐαυτὸν σου. Ὅπως καὶ ἂν εἴσαι σὺ ποὺ λέγεις αὐτό—, ὁ ὁποῖος ἁμαρτάνει ἐν συνειδήτῳ διότι ἂν παροβέγῃς καὶ ὁμολογῇς ὅτι τὸ σκοτάδι τῶν

παθῶν σκεπάζει. το φῶς που ὑπάρχει μέσα σου, με αὐ-
 τό και μόνον τὸν πρῶτον πού κατηγορεῖς εἶναι ὁ ἑαυ-
 τός σου, διότι γνωρίζεις ἔτι. καθεσαι εἰς τὸ σκοτάδι⁸⁶
 640 καὶ εἶσαι ὑποδουλωμένος εἰς τὰ πάθη⁸⁷ καὶ ἐνῶ σοῦ
 παρεσχέθη ἡ δυνατότης νὰ γίνῃς τέκνον τοῦ Θεοῦ⁸⁸,
 δηλαδὴ τοῦ φωτός, καὶ νὰ ἀναδειχθῇς παιδί τῆς ἡμέ-
 ρας⁸⁹. ἔπε διη αὐ, εἶσαι ἀδιαφορος καὶ θραδυκίνητος, ἐ-
 ξακολουθεῖς νὰ ζῇς μέσα εἰς τὸ σκοτάδι, χωρὶς νὰ θέ-
 λῃς ν' ἀφήσῃς τὸ κρεβάτι τῆς πνευματικῆς ἀδιαφο-
 ρίας καὶ νὰ ἐπιδοθῇς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν
 τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀπορακρύνῃς ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου τὸ
 σύννεφον τῶν πθεῶν ἄλλα δὲν ἐλέπεις ἐκεῖνον ὁ ὁ-
 τείος κατέθηκεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς διὰ τὴν ἰδικὴν σου
 σωτηρίαν. νῦν εὐρίσκεται ὡσάν μέσα εἰς ἀκαθαρσίας.
 δηλαδὴ τὴν ἰδὴ κὴν σου καρδίαν

Δ' αὐτὸ λοιπὸν τὰ ἐξῆς λέγει τὸ φῶς: Ὁ Ἄπο ὅσα
 λέγεις θὰ σέ καταδικάσω, δοῦλε πονηρέ⁹⁰, διότ ἐνῶ
 ἦλθας, καθὼς σὺ λέγεις, καὶ ἐκατοίκησα μέσα σου ἐγώ
 650 που εἰμαι ἀτλησιαστος καὶ διὰ τὰς οὐρανίας δυνάμεις,
 καὶ ἐνῶ τὸ ἐγνώριζες σὺτό, με ἄφησες νὰ μένω χωμέ-
 νος κατω ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῶν ἰδικῶν σου ἁμαρτιῶν
 ἀφοῦ καὶ σὺ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖς ταῦτο· καὶ ἀνέμμενον
 με ὑπομονὴν ἐπὶ τόσα χρόνια τὴν μετάνοιάν σου καὶ
 ἐπερίμενα νὰ ἐφαρμόσεις τὰς ἐντολάς μου, ἀλλ' ἐσὺ
 δὲν ῥηθῆλθες μέγρι τέλους οὔτε κατ' ἐλάχιστον νὰ
 με ἀναζητήσῃς, οὔτε με ἐλυπήθῃς πού καταπιεζόμην
 καὶ ἀσφυκτοῦσα ἐντός σου οὔτε με ἄφησες νὰ εὖ-
 ρω τὴν βραχμὴν πού ἔχασα⁹¹, δηλαδὴ ἐσέ, ἐπειδὴ δὲν
 με ἄφησες νὰ ἀνάψω μέσα σου καὶ νὰ γίνω φλόγα
 καὶ ἔτσι νὰ σὲ ἴδω ἀλλὰ καὶ σὺ νὰ με ἴδῃς, ἀλλὰ
 με κατεδίκασες νὰ εἶμαι σκεπασμένος διαρκῶς ἀπὸ
 τὰ πάθη πού ὑπάρχουν μέσα σου. Φύγε μακριὰ λοιπὸν
 ἀπὸ ἐμέ, ἐργάτα τῆς ἁμαρτίας⁹², καὶ πέσε εἰς τὴν φω-

86 Πρ8λ Mtθ 8 16

87 Πρ8λ Mtθ γ 3

88 1ω. σ 12.

89 Α Θεο ε 5

90 Ακ Mtθ 23

91 Ακ Mtθ 8 8.

92 Ακ Mtθ 27

- 660 τιάν πού δεν σβήνει ποτέ και ἔγε. ἑτοιμασθῇ δ' ἂν νά τιμωροῦνται εἰς αὐτήν ὁ διαβολὸς καὶ τὰ ὄργανά του⁹³, ἐπειδὴ ἐπέινασα δια τὴν ἰδικὴν σου μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν καὶ οὐ ἠρνήθης νά μοῦ δώσης νά φάγω· ἡ σθάνθην ὡσάν διψᾷ τὴν ἐπιθυμίαν νά σωθῇς, καὶ δὲν μοῦ ἔδωσες νά πιῶ μὲ συνήτησες γυμῶν ἀπὸ τὰς ἰδικὰς σου ἐναρέτους πράξεις, καὶ δὲν ἤλθες νά μοῦ τὰς φρέσας εὐρισκόμεν εἰς τὴν στενοτάτην καὶ θρωμεράν καὶ σκοτεινὴν φυλακὴν τῆς Ἰδ.κ^ς σου καρδίας, καὶ δὲν ἠθέλησες νά μὲ ἐπισκεφθῇς ἢ νά μὲ θγάλης εἰς τὸ φῶς· ἐνῷ ἐγνώριζες ὅτι ὑπέφερον κλινήρης ἀπὸ τὴν ἐπώδυνον ἀσθένειαν τῆς ἰδικῆς σου πνευματικῆς τεμπελιᾶς καὶ ἀπραξίας, καὶ δὲν μὲ ἐπεριποιήθης μὲ τὰ καλὰ σου ἔργα. Σινεπὼς φύγε μακριὰ ἀπὸ ἐμέ».
- 670 Αὐτὰ λοιπὸν θὰ εἴπῃ —τά λεγεὶ ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν— τρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι λέγουν μὲν ὅτι ἔχουν μέσα των τὸ ἅγ. Πνεῦμα, παρὰλλήλως ὁμῶς ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτοὶ κρύπτεται καὶ σκετάζεται ἀπὸ τὸ σκοτάδι. τῶν παθῶν των καὶ οὕτε καὶ βλέπεται μὲ τὰ πνευματικὰ μάτια τῆς ψυχῆς των. Πρὸς ἐκείνους λοιπὸν οἱ ὁποῖοι λέγουν μὲν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, ὁ ἀκηρύσσουν ὁμῶς ὅτι δὲν βλέπουν τὸ φῶς τῆς θεότητος αὐτοῦ, λέγει τὰ ἑξῆς. «Ἐάν μὲ εἶχατε πράγματι γνωρίσει⁹⁴, θὰ μὲ εἶχατε γνωρίσει ὡσάν φῶς διότι ἐγὼ εἶμαι πρᾶγματ' τὸ φῶς τοῦ κόσμου»⁹⁵. «Ἀλλοίμονον ὁμῶς εἰς ἐκείνους πού λέγουν. Γότε θὰ ἐλθῇ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου⁹⁶; καὶ δὲν φροντίζουν νά μάθουν ποῖα καὶ τί εἶναι αὕτη ἡ ἡμέρα διότι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς πιστοὺς ἔχει γίνεαι καὶ διαρκῶς γίνεται καὶ δι' ὅσους τὴν ἐπιθυμοῦν εἶναι παρούσα. διότι ἐάν ἐκεῖνος εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ εἴπῃ εἰς τοὺς ἀποστόλους τοῦ ὅτι θὰ εἶναι μαζί μας μέχρι νά τελειώσῃ ἡ παρούσα ζωὴ τοῦ κόσμου⁹⁷, τότε κατὰ ποῖον τρόπον, ἐνῷ εἶναι μαζί μας, θὰ ἐλθῇ. Αὐ-
- 680

93 Mtθ κε 41.

94 Ιω. δ' 7

95 Ιω. γ' 12

96 Πρόβλ. Ἀμὼς ε' 18

97 Mtθ ιη' 20

τὸ εἶναι ἀδιανόητον· Διότι δὲν εἴμεθα παιδ.ά τοῦ σκο-
τους καὶ παιδιὰ τῆς νυκτας δια να ἔλθῃ τὸ φῶς καὶ
μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτά⁹⁸, ἀλλ' εἴμεθα παιδιὰ τοῦ
φωτός καὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου· δ.· αὐτὸ καὶ ζοῦ
με μέσα εἰς τὴν ἀπεραντοσύνην τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου
καὶ πεθαίνομεν ἠνωμένοι μὲ αὐτὸν καὶ θά ζήσωμεν αἰ-
ωνίως μαζί μὲ αὐτὸν⁹⁹, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος· Σχετ-
κῶς με αὐτὸ δὲ λέγει τὸ ἑξῆς καὶ ὁ θεολόγος Γρηγό-
ριος· «Ὅπερ ἔστι τῆς αἰσθητοῦς Ἑλίου, τοῦτο τοῖς νοη-
τοῖς Θεός¹⁰⁰· Αὐτὸς λοιπὸν θὰ εἶναι καὶ ἡ μέλλουσα
ζωὴ καὶ ἡ ἀνυκτὴ ἡμέρα καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν,
νυφικὸς θαλαμὸς καὶ βασιλικὸ δωμάτιο καὶ χώρα τῶν
πρώων¹⁰¹ καὶ βεῖος παρόδους καὶ βασιλεὺς καὶ ὑ-
πηρέτης καθὼς ὁ ἴδιος ἔχει εἶπε·· «Μακάριοι οἱ δοῦ-
λοι ἐκεῖναι, οὓς ἔλθων ὁ κύριος αὐτῶν εὕρήσει· γρηγο-
ροῦντας ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
καὶ περιβώσῃμενος διακοιήσει αὐτοῖς¹⁰²·

Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐ-
τά, τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν κάποιος νὰ τὰ ἀπαρ-
σῇ θὰ γίνῃ ὁ Χριστὸς εἰς ἐκείνους ποὺ πιστεύουν εἰς αὐ-
τόν¹⁰³· ὅχι μόνον εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἀλλὰ πρωτί-
στως εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν ζωὴν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τὴν ζωὴν
τὴν μέλλουσαν· Παρ' ὅλον ὅτι θεθαίως ἐδῶ θὰ εἶναι
καὶ ποιοτικῶς καὶ ποσοτικῶς ἀτελέστερα καὶ ἐκεῖ τε-
λειότερα· ἐν τούτοις ὅμως ὅλα ὅσα ὑπάρχουν ἐκεῖ ἀπὸ
ἐδῶ ἀρχίζουν· οἱ πιστοὶ νὰ τὰ βλέπουν καθαρά καὶ νὰ
τὰ γεύωνται μέχρις ἐνὸς βαθμοῦ· διότι αὐτὲ δέχονται
τὴν ἐκπλήρωσιν ὅλων τῶν ὑποσχέσεων εἰς τὴν παροῦ-
σαν ζωὴν, οὔτε, μὲ τὸ νὰ περιμένουν νὰ ἀπολαύσουν
τὴν πληρότητα τῶν ὑποσχέσεων, παραμένουν, ὅσον θὰ
εὐρίσκωνται εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, χωρὶς νὰ δοκι-
μάσουν καὶ νὰ δεχθοῦν μερικῶς τὰ μέλλοντα ἀγα-
θά· Ἀλλ' ἔπειδὴ ὁ Θεὸς ἐφρόντισε καὶ ἐσχέδισε νὰ

98 Α' Θεσ ε' 8

99 Πρδλ 1ω ρδ 35.

100 Γρηγ Ναζιανζηνού, Λόγος 14 β, Ρ.Γ 36' 99Α

101. Μτθ. ε' 5.

102. Ακ. ρδ' 37

103 Βλ. Λόγος Ε' 3. 310.

690

700

710 χάριση εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως
 τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ ὁλοκληρον τὴν
 αἰώνιον ζωὴν, μετὰ τὴν φυγὴν μὲν ἀπὸ τῆν παροῦσαν ἢ
 720 δὴ ζωὴν γινόμεθα ὅπως δὴ ποτε καινῶν καὶ μέτοχοι
 τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν δηλαδὴ γινόμεθα ἀφθαρτοὶ
 καὶ ἀθάνατοι καὶ παῖδ' αὐτοῦ Θεοῦ καὶ ταιδία τῆς ἡ-
 μέρας καὶ παῖδ' αὐτοῦ φωιοῦ καὶ κληρονόμοι, τῆς οὐ-
 ρανιοῦ βασιλείας, ἀφοῦ ὡς γνωστὸν κουβαλοῦμεν ἀδ-
 τὴν τὴν ἰδίαν τὴν βασιλείαν μετὰ μας¹⁰⁴ ὅλα δηλαδὴ
 αὐτὰ τὰ παρονομεν ἀπὸ τῆν παροῦσαν ζωὴν μετὰ πλήρη
 συναίσθησιν καὶ γνῶσιν ἐὰν φυσικὰ δὲν ὑπάρξωμεν
 σκάρτοι ὡς πρὸς τὴν πίστιν¹⁰⁵ ἢ δὲν ὑπερῆρξωμεν κατὰ
 τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν θεῶν ἐντολῶν—, ὅχι ὅμως καὶ με-
 τὰ τὸ σῶμα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κουβαλοῦμεν σκάρτον, ὅπως τὸ
 730 κουβαλοῦσε πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνίστασιν τοῦ ὁ Χριστοῦ καὶ
 Θεοῦ, καὶ ἐπεὶ δὴ δεσμεύεται καὶ περιορίζεται ἀπὸ αὐ-
 τὸ ἡ ψυχὴ μας, δὲν ἐνδύμεθα τώρα νὰ δεχθῶμεν ἐν-
 τὸς μας ὁλοκληρον τὴν θεῶν δόξαν τοῦ ἀπὸ καλύπτε-
 πται εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐνῶ θλέπομεν ὡς ἀνὰ κάτοπτρον¹⁰⁶
 τὸ ἀπερίγραπτον (ἀνέκφραστον) πέλαγος τῆς θεῶν δό-
 ξης, νομίζομεν ὅτι θλέπομεν μίαν σταγόναν ἐκείνου τοῦ
 πελάγους καὶ δι' αὐτὸ λέγομεν ὅτι τώρα θλέπομεν τὰ
 μέλλοντα μετὰ εἰς καθρεπτην καὶ κατὰ τρόπον παραβο-
 λικόν¹⁰⁶, παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως θλέπομεν τοὺς ἑαυτοῦς
 μας πνευματικῶς ὁμοίους μετὰ ἐκείνον ὁ ὁποῖος θλέπε-
 ται εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἐνῶ θλέπομεν ὡς ἀνὰ κάτοπτρον¹⁰⁶
 κείαν τῆς παραύσης ζωῆς ὅταν δὲ γίνῃ ἡ ὁριστικὴ ἀ-
 νάστασις, τότε καὶ τὸ ἐλικὸν καὶ σκάρτον τοῦτο σῶ-
 μα θὰ γίνῃ πνευματικόν ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀνέ-
 στησεν αὐτὸ μετὰ θεϊκὴν δύναμιν ἀπὸ τοῦ τάφου ἀφοῦ
 730 προηγουμένως τὸ μετέβαλε ἀπὸ σκάρτον εἰς ἀφθαρ-
 ταν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅλοι ἡμεῖς θὰ πάρωμεν αὐτὸ
 πνευματικόν καὶ ὅσοι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ὁμοιά-
 σαμεν μετὰ αὐτὸν κατὰ τὴν ψυχὴν θὰ ὁμοιάσωμεν μετὰ
 αὐτὸν καὶ τότε καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶ-

104. Λκ. ιζ' 21

105. Β' Τιμ. γ' 8

106. Πρὸς Β' Κορ. γ' 18

μα, δηλαδή «ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα»¹⁰⁷, κατὰ τὴν φύσιν μὲν εἰς παραρειαμὲν ἀνέρωτο, θά γίνωμεν δὲ θεοὶ κατὰ χάριν, ὅπως ἐξεθαίως καὶ ἐκεῖνος ἦτο καὶ παρέμεινε κατὰ τὴν φύσιν Θεός, ἀπὸ ἀγαθοτήτα ὁμῶς ἐγένεν ἄνθρωπος. Ἐκεῖνοι, λοιπόν, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν εἰς ὅλην τοὺν ἔκτασιν αὐτὸ τὸ μυστήριον πῶς εἶναι δυνατόν ἵνα μὴ ἐπ' θυμοῦν μὲ πολλὰν ἔντασιν τὸν θάνατον, καθὼς λέγει ὁ Ἀποστολὸς «Οἱ δὲ ἐν τῷ σκήνῳ ταύτῃ ὄντες στεναίνομεν, τὴν ἀποκάλυψιν ἐκδεχόμενοι τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ»¹⁰⁸.

Διότι, ἐάν τιχον δὲν συμβαίνει αὐτὸ καὶ οὔτε ἀπὸ ἐ-
 740 δῶ καθ' ὃν χρόνον, φέρομεν ἀκόμῃ τὸ σῶμα δὲν συμμε-
 τέχνομεν καὶ δὲν ἀπολαμβάνομεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, οὔ-
 τε τοιοῦτον τὴν ζωὴν τοῦ Θεοῦ ἡμεῖς οἱ ἐκλεγέντες
 ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ κληρονομήσωμεν τὴν αἰωνιότητα, ἀρα
 καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἴησι τροφῆτης καὶ ὄχι Θεός ἀλλὰ
 καὶ ὅλα ὅσα λέγει τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ, εἶναι προφητεῖ-
 ὃ ἀ τράγματα καὶ θαυμάσια εἰς τὸ μέλλον καὶ ὄχι
 δωρεὰ τῆς χάριτος· ἐπίσης καὶ οἱ ἀπόστολοι· ἐδέχθησαν
 προφητεῖαν ὄχι ὁμῶς καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῶν
 προφητευσέντων, ἵνα ἔτσι, ὥστε ἐκεῖνοι ἐπῆραν κάτι
 ἀπὸ αὐτῶν ὥστε εἰς ἄλλους μετέδωσαν τὰς οὐρανίας
 δωρεὰς ποὺ ἔφερει ὁ Χριστός. Πόσο μεγάλη ἀγνοία ὁ-
 μῶς καὶ ποῖα ἀδιαπέραστο σκοταδι σκεπάζει αὐτοὺς
 καὶ σκέπτονται ἔτσι καὶ ὑποστηρίζουν αὐτά! Κατὰ
 τὴν ἀποψὶ λοιπὸν αὐτῶν ἡ πίστις μας εἶναι λόγια χω-
 ρὴς περιεχόμενα, ἀδεια ἀπὸ ἔργα. Διότι ἐάν ἐφανε-
 ρώθῃ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἡ σώζουσα αὐτοὺς
 750 γὰρις τοῦ Θεοῦ¹⁰⁹ μόνον μὲ λόγια καὶ ὄχι εἰς τὴν πρα-
 γματὶ κότητα, καὶ νομίζομεν ὅτι τοιοῦτοτρόπως συνε-
 κροτήθῃ τὸ μυστήριον τῆς πίστεώς μας, τότε ποῖος εἶ-
 ναι, περισσότερον ἀξίος ὑπὸ τῆς ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς χριστι-
 ανοὺς¹¹⁰, Ἐάν τὸ φῶς τοῦ κόσμου εἶναι ὁ Χριστός καὶ
 Θεός, πιστευομεν δὲ ὅτι αὐτός δὲν βλέπεται συνεχῶς
 ἀπὸ κανένα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀρα γε ποῖός εἶναι
 ἀπιστότερος ἀπὸ ἡμᾶς.

107 Α' Κορ. γ' 12

108 Α' Ιω. γ' 2

109 Τιτ. δ' 11

110 Α' Κορ. ιε' 18

760

770

Ἐάν λοιπόν αὐτός εἶναι φῶς, ἡμεῖς δὲ ὑποστηρίζομεν ὅτι ἐκεῖνοι τοῦ τὸν ἐνδύονται δὲν τὸν αἰσθάνοντα, τότε τί διαφέρομεν ἀπὸ τὸν νεκρόν, Ἐάν αὐτὸς μὲν εἶναι ἡ κληματαρά, ἡμεῖς δὲ οἱ κληματοθεργεῖς¹¹¹, ἐάν δὲν ἔχωμεν καρμίαν αἰσθῶσιν τῆς ἐνώσεώς μας μὲ αὐτόν, τότε εἴμεθα ἄνυχοι καὶ ἄκαρποι, καὶ ξηρά ξύλα, δηλαδή εὐφλεκτος ὕλη πού τροφοδοτεῖ τὴν φωτ.άν τῆς αἰωνίου τιμῶρας μας Ἐάν δὲ καὶ ἐκεῖνοι πού τρώγουν τὴν σάρκα του καὶ πίνουν τὸ αἷμα του ἀποκτοῦν τὴν αἰώνιον ζωὴν¹¹², οὐμφῶνα μὲ τὰ ἰδικά του θεῖα λόγια, ἡμεῖς δὲ ὅταν τρώγουμεν αὐτὰ καὶ δὲν αἰσθανόμεθα νὰ γίνεται μέσα μας τίποτε περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι μὲ τὴν ὕλικὴν τροφήν, οὔτε παίρνομεν ἐνουνειδήτως μέσα μας ἄλλην (θε.αν) ζωὴν, ἀρα ἐφάγαμεν μόνον κοινὸ ψωμί, ὅχι δὲ καὶ Θεὸν Διότι ἐάν ὁ Χριστός εἶναι καὶ τέλειος Θεός καὶ τέλειος ἄνθρωπος, καὶ συνεντῶς τὸ ὅγιον σῶμα του δὲν εἶναι μόνον σὰρκα, ἀλλὰ σὰρκα καὶ Θεός, ἡνωμένα εἰς ἓνα σχωρίστως, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὸ ἓνα νὰ ἐξαφανίζεται ἀπὸ τὸ ἄλλο ὥστε νὰ χάνῃ τὴν ἰδιατερότητά του, ὁ ὁποῖος κατὰ μὲν τὴν σαρκα —δηλαδή τὸν ἄρτον— εἶναι ὁρατός μὲ τὰ σωματικὰ μάτια, ἀόρατος δὲ κατὰ τὴν θεότητα μὲ αὐτά, ὁπωσδήποτε ὁμοῦς βλέπεται, μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο μέρος λέγει «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ»¹¹³ Καὶ δὲν εἶπε ὅτι μένει μέσα εἰς αὐτὰ καὶ αὐτὰ μέσα εἰς αὐτόν, ἀλλὰ μέσα εἰς ἐμέ, δηλαδή εἰς τὴν ἰδικήν μου δόξαν, εἰς τὸ ἰδικό μου φῶς, εἰς τὴν ἰδικήν μου θεότητα λέγει ἀκόμη «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί»¹¹⁴. Ἐάν ὅλα αὐτὰ νομίζομεν ὅτι συμβαίνουν μέσα μας χωρὶς ἡμεῖς νὰ τὸ γνωρίζωμεν καὶ αἰσθανώμεθα, ἀρα ποῖος θὰ θρηνήσῃ κατὰ τρόπον ἀντάξιον τὴν ἰδικήν μας πνευματικὴν ἀναισθησίαν; Πράγματι κα νεῖς.

111 Ἰω 12' 8

112 Ἰω 67' 54

113 Ἰω 67' 58

114 Ἰω 15' 20

Εἶναι πανευτυχεῖς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐδέχθησαν μέ-
σα εἰς τὸ πνικτικὸν σκοτάδι¹¹⁵ τὸν Χριστὸν, ὁ ὁποῖος
ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὡς φῶς, διότι αὐτοὶ ἔγιναν παι-
διὰ τοῦ φωτός καὶ τῆς ἡμέρας.

780

Εἶναι τρισευλογημένοι ὅσοι εἰς τὴν παροῦσαν ζω-
ὴν ἐφόρεσαν τὸ φῶς αὐτοῦ, δι.ὅτ' ἐνεδύθησαν ἀπὸ τῶρα
τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου¹¹⁶· αὐτοὶ δὲν θά δεθοῦν εἰς τὰ χέ-
ρια καὶ τὰ πόδια, οὔτε θά εἰσαχθοῦν εἰς τὴν αἰώνιον
φωτιάν τῆς κολάσεως.

Εἶναι εὐλογημένοι ὅσοι εἶδαν τὸν ἴδιον τὸν Χρι-
στὸν μὲ τὰ σωματικά των μάτια, τρισευλογημένοι δὲ
ὅσοι εἶδον καὶ προσεκύνησαν αὐτὸν μὲ τὰ ψυχικά καὶ
πνευματικά των μάτια, διότι δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ γευ-
θοῦν τὸν θάνατον¹¹⁷. Καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρῆς ἀπί-
στευτο καὶ ἀπραγματοποιήτο αὐτό, ἀφοῦ θλέπης νὰ
γίνεται καὶ εἰς τὰ ἐπίγεια πράγματα· διότι ὅσοι ἀπὸ
τοὺς καταδικασμένους εἰς θάνατον κατορθώσουν νὰ ἴ-
δουν τὸν βασιλέα, ἀμεσῶς ἀκυρώνεται ἡ ἀπόφασις θά-
σει τῆς ὁποίας θά ἐθισατῶνονταν

790

Εἶναι τρισευλογημένοι ὅσοι τρώγουν καθ' ἡμέραν
τὸν Χριστὸν μὲ τέτοιαν συναισθησὶν καὶ ἀντίληψιν, ὁ-
μοίαν πρὸς ἐκείνην τοῦ εἶχεν ὁ προφήτης Ἡσαΐας ὅταν
ἔβαζεν εἰς τὰ χεῖλη του τὸ κάρβουνον¹¹⁸, διότι αὐτοὶ θά
καθαροῦσιν ἀπὸ κάθε ψυχ.κῆ καὶ σωματικῆ ἀκαθαρ-
σία¹¹⁹.

Εἶναι πανευτυχεῖς ὅσοι κάθε ὥραν γεύονται μὲ τὸ
στόμα τοῦ νοῦ των τὸ ἀνέκφραστον φῶς, διότι αὐτοὶ
θά περιπατοῦν χωρὶς νὰ σκοντάπτουν ἢ νὰ παρεκτρέ-
πωνται ὡσάν εἰς τὸ ἀπυλετον φῶς τῆς ἡμέρας¹²⁰ καὶ ὁ-
λόκληρον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς των θά τὸν περάσουν
μέσα εἰς κατάστασιν εὐφροσύνης.

Εἶναι πανευτυχεῖς ὅσοι ἐγνώρισαν ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ
τὴν ζωὴν τὸ φῶς τοῦ Κυρίου ὡσάν νὰ εἶναι αὐτὸ ὁ ἴδιος

115 Ἰω. 6' 5.

116 Μτθ κδ' 10 - 11

117 Μτθ ιστ' 28 Ἰω. κ' 28

118 Ἠσ. στ' 6

119 Πρδλ. 8' Κορ. ζ' 1

120 Ρωμ. εγ' 13.

800 ὁ Κύριος, ὅ ὅτι αὐτοὶ θὰ ἐμφανισθοῦν ἐνώπιόν του εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν χωρὶς νὰ ἀσθάνονται ἐντροπὴν.

Εἶναι πανευτυχεῖς ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ζοῦν πάντοτε, διότι αὐτοὶ καὶ τώρα καὶ αἰωνίως εἶναι καὶ πάντοτε θὰ εἶναι ἀδελφοὶ του καὶ συγκληρονόμοι.

Εἶναι πανευτυχεῖς ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀναψαν τὸ φῶς εἰς τὴν καρδίαν των καὶ διέτηρησαν αὐτὸ ἀσθεστον, ὅ. ὅτι, αὐτοὶ ὅταν φύγουν ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτὴν θὰ συναντήσουν τὸν νυμφίον Χριστόν¹²¹ γεμάτοι γὰρ καὶ θὰ εἰσέλθουν μαζὶ του εἰς τὸ παλάτι τοῦ νυμφίου¹²² κρατοῦντες ἀναμμένες τὰς λαμπάδας των.

810 Εἶναι τρισευλογημένοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δὲν ἐσκέφθησαν ποτὲ μέσα των ὅτι δὲν παίρνουν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ αὐτὴν κιόλας τὴν ζωὴν τὴν πληροφορίαν περὶ τῆς σωτηρίας των, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ἢ καὶ μετὰ τὸν θάνατον, ὅ. ὅτι αὐτοὶ θὰ προσπαθήσουν νὰ τὴν πάρουν τώρα.

Εἶναι τρισευλογημένοι ὅσοι δὲν ἀμφιβάλλουν διὰ τίποτε ἐξ ὧων λέγεται ἢ ἐπέρασε ποτὲ ἀπὸ τὸ μυαλό των ὅτι αὐτοὶ εἶναι ψέμα, διότι αὐτοί, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἔχουν τίποτε ἀπὸ οὗτά — πρᾶγμα ποῦ δὲν τὸ εὐχομαι —, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν θὰ προσπαθήσουν ἀσφαλῶς νὰ τὸ ἀποκτήσουν.

820 Εἶναι τρισευλογημένοι ὅσοι ἐπιδιώκουν καὶ ἐπιθυμοῦν ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς των νὰ ἔλθουν πρὸς τὸ φῶς¹²³, ἀφοῦ περιεφρόνησαν ὅλα τὰ ἄλλα, ὅ. ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν καταφέρουν ἐφ' ὅσον θὰ εὕρισκονται εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ φῶς, ἀλλ' ἀσφαλῶς θὰ ἀποθάνουν μὲ ἀγαθὰς ἐλπίδας καὶ θὰ ἐπιτύχουν μὲν αὐτὸ εἰς μικρὰν ποσότητα, ἀλλ' ὅμως θὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ φῶς.

Εἶναι τρισευλογημένοι ἐκεῖνοι ποῦ κλαῖνε διαρκῶς πικρά¹²⁴ διὰ τὰς ἁμαρτίας των, διότι αὐτοὺς θὰ

121. Ἰω. γ' 21

122. Λκ. κθ' 82

123. Ἰω. γ' 21

124. Λκ. κθ' 82

τούς τυλίξη τὸ θεῖον φῶς καὶ θά μεταβάλλῃ τὰ πικρὰ δάκρυα τῆς μετανοίας τῶν εἰς γλυκὰ.

Εἶναι τρισευλογημένοι ὅσοι φωτίζονται μετὰ τὸ θεῖον φῶς καὶ οἱ ὅποιοι βλέπουν τὴν πνευματικὴν τῶν ἀτέλειαν καὶ ἀδυναμίαν καὶ ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀσχήμικαν τῆς ψυχικῆς τῶν στολῆς, διότι αὐτοὶ θά κλαίνε ἀδιακόπως καὶ μετὰ τὸ κεφαλόνερ. τῶν δακρύων τῶν θά καθαροῦν.

830 Εἶναι τρισευλογημένοι ὅσοι ἐπληρώσαν εἰς τὸ θεῖον φῶς καὶ μῆκαν μέσα εἰς αὐτὸ καὶ μετεβλήθησαν ὁλόκληροι εἰς φῶς καὶ ἀνεμύχθησαν τελείως μετὰ αὐτό, διότι αὐτοὶ ἔβγαλαν ἀπὸ ἐπάνω τῶν ἐντελῶς τὴν ἀκάθαρτον στολὴν καὶ ποτὲ πλέον δὲν θα χύσουν πικρὰ δάκρυα.

Εἶναι τρισευλογημένοι, ἐκεῖνοι ποὺ βλέπουν τὸ ἔνδυμα τῆς ψυχῆς τῶν ὡσάν τὸν Χριστὸν ποὺ ἀστράφει, ὅτι αὐτοὶ εἰς κάθε στιγμὴν θά πλημμυρίσουν ἀπὸ ἀπερίγραπτοι χαρὰν καὶ γαῖατο. Ἐκπληξίν θά δακρύσουν μετὰ γλυκύτητα, ἀφοῦ διαπιστώνουν οἱ ἴδιοι ὅτι ἔχουν ἡδὺ γίνει παιδιά καὶ μέτοχοι τῆς ἀναστάσεως.

840 Εἶναι τρισευλογημένοι ὅσοι ἔχουν διαρκῶς ἀνοικτὸ τὸ πνευματικὸν τῶν μάτι καὶ καθε φορά τοῦ προσεύχονται βλέπουν τὸ θεῖον φῶς καὶ συνομιλοῦν μαζί του στόμα μετὰ στόμα¹²⁵, διότι αὐτοὶ εἶναι ἴσοι μετὰ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἂν καὶ εἶναι τολμηρὸν νὰ τὸ εἶπῃ κανεὶς, ἔγινον καὶ θά γίνουσι ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους· διότι ἐκεῖνοι μὲν δοξολογοῦν τὸν Θεόν, αὐτοὶ δὲ συνομιλοῦν μαζί του Ἐὰν δὲ ἔγινον καὶ γίνονται τέλειοι, συνεχῶς καθ' ὃν χρόνον εὐρίσκονται εἰς τὴν ζωὴν καὶ στήριζονται ἐπάνω εἰς τὴν φθορὰν τῆς σαρκός, ὅρα γε πόσον πῶς ἔνδοξοι θά γίνουσι μετὰ τὴν τελικὴν ἀνάστασιν καὶ ἀφοῦ πάρουν τὸ πνευματικὸν καὶ ἀφθαρτὸν σῶμα¹²⁶; Ἀσφαλῶς δὲν θά γίνουσι μόνον ἴσοι μετὰ τοὺς ἀγγέλους, ἀλλὰ καὶ ὅμοιοι μετὰ τὸν κυρίον τῶν ἀγγέλων καθὼς ἔχει γραφῇ· «Οἶδαμε δέ, λέγει, ὅτι, ὅταν ἀποκαλυφθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα»¹²⁷.

125. Β' ἰφ. 12

126. Βλ. Λόγος Α' 718 εε.

127. Α' ἰμ. γ' 2

850 Εἶναι τρισευλογημένος ἐκεῖνος ὁ μοναχός, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς εὐρίσκεται ἐνώπion τοῦ Θεοῦ καὶ βλέπει αὐτὸν καὶ βλέπεται ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἔχει τὴν αἴσθησιν ὅτι μετεφέρθη ἐξω ἀπὸ τὸν κόσμον ὑπάρχει δὲ μόνον μέσα εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὁ ὁποῖος δὲν εἶσαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίσῃ ἐὰν εὐρίσκεται ἡνωμένος μὲ τὸ σῶμα του ἢ τὸ ἔχῃ ἀποθάλλει, διότι αὐτὸς θὰ ἀκούσῃ λόγια τοῦ δὲν λεγόνται, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ τὰ προσφέρῃ¹²⁸, καὶ θὰ ἴδῃ πράγματα τοῦ μάτι ἀνθρώπου δὲν εἶδε ποτέ, καὶ ἀφτί δὲν ἀκουσε, ὅστε σαρκικὴ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ ἐπεθύμησε¹²⁹.

860 Εἶναι πανευτυχὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶδε νὰ σχηματίζεται μέσα τοι τὸ φῶς τοῦ κόσμου (Χριστός), διότι αὐτὸς ἔχοντας μέσα του τὸν Χριστὸν ὡς ἔμβρυον, θὰ θεωρηθῇ μητέρα αὐτοῦ, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τοῦ δὲν λέγει ποτέ ψέματα ὑπεσχέθη, λέγοντας: «Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί καὶ φίλοι οὗτοί εἰσαι». Ποιοί; «Οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ποιοῦντες αὐτὸν»¹³⁰. Συνεπῶς ἐκεῖνοι τοῦ δὲν τηροῦν τὰς ἐντολάς, ἀποστεροῦν οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτοὺς τῶν θεληματικῶν τῆς μεγάλης αὐτῆς δωρεάς, ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἦταν, εἶναι, καὶ θὰ εἶναι πραγματοποιήσιμον καὶ ἔγινε κατὰ τὸ παρελθόν καὶ γίνεται τῶρα καὶ θὰ πραγματοποιηθῇ εἰς ὅλους ὅσοι πραγματοποιοῦν τὰς παραγγελίας του.

870 Ἄλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀφήσωμεν αὐτὸν τὸν ἰσχυρισμὸν ἀγιογραφικῶς ἀστήρικτον, καὶ σχηματισθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι λέγομεν κάτι ἀπὸ μόνον μας καὶ παρουσιάζομεν τὰ ἀπραγματοποίητα ὡς πραγματοποιήσιμα θὰ προσκαλέσωμεν καὶ πάλιν ἀνάμεσά σας αὐτὸν τὸν εὐλογημένον τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ στόμα τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπιβεβαιώνει ἀναντιρρήτως αὐτὸ ὅταν λέγῃ: «Τεκνία, οὗς πάλιν ὠδῶν ἄχρις

128 B. Κορ. 13. 2 - 4.

129 A. Κορ. 6. 9

130. Ακ. η. 21

880

οὐ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὁμῖν.¹³¹ Ἄρα γε ποῦ νὰ ἐννοῇ ὁ Παῦλος ὅτι θὰ σχηματισθῇ ὁ Χριστός, εἰς ποῖον σημεῖον καὶ μέρος τοῦ σώματός μας φαντάζεσθε ὅτι θὰ γίνῃ αὐτό, εἰς τὸ μέτωπον, ἢ μήπως εἰς τὸ πρόσωπον ἢ τὸ στῆθος, Ὅχι, ἀσφαλῶς, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας. Μήπως ὁμῶς ἐπέρασε ἀπὸ τὸν νοῦν σας ὅτι αὐτὸς σχηματίζεται μέσα μας σωματικῶς; Ἀπόφευγε νὰ σκεφθῇς κάτι τέτοιο. Διότι, σχηματίζεται μὲν μέσα μας, ἀλλὰ πνευματικῶς καὶ ὅπως ἀρμόζει εἰς τὸν Θεόν. Αὐτὸ ὁμῶς δὲν σημαίνει, ὅτι παραμένει ἀνεπαίσθητος, ἀλλ' ὅπως ἀκριθῶς ἡ γυναῖκα ὅταν εἶναι ἐγγυος γνωρίζει πολὺ κολὰ ὅτι σκιρτᾷ τὸ θρεσος μέσα εἰς τὴν κοιλίαν¹³² τῆς καὶ δὲν εἶναι, ποτὲ δυνατὸν νὰ τῆς διαφύγῃ ὅτι ἔχει αὐτὸ μέσα της, τὸ ἴδιο ἀκριθῶς συμβαίνει, καὶ μὲ ἐκεῖνον ποῦ ἔχει τὸν Χριστὸν μέσα του σχηματισμένοι, αὐτὸς καὶ τὰς κινήσεις, δηλαδὴ τὰς ἐλλόγιμους¹³³ αὐτοῦ γνωρίζει καὶ τὰ σκρτήματα, δηλαδὴ τὰς πνευματικὰς ἀστραπάς αὐτοῦ δὲν ἀγνοεῖ καθόλου καὶ τὴν μορφήν αὐτοῦ ποῦ εἶναι μέσα του τὴν βλέπει ὅπως ἀκριθῶς παρουσιάζεται τὸ φῶς τῆς λαμπάδας μέσα εἰς τὸν καθρέπτην, ὅχι φυσικὰ σὰν μία εἰκόνα (εἰδωλο) χωρὶς πραγματικὴν ὑπαρξίν ὅπως ἐκεῖνο, ἀλλὰ παρουσιαζόμενον μέσα εἰς φῶς μὲ πραγματικὴν ὄντοτητα, τὸ ὁποῖον βλέπεται χωρὶς νὰ φαίνεται μὲ σχῆμα ἀσχημάτιστον καὶ μὲ ὄψιν χωρὶς ὄψιν καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεται κανεὶς κατὰ τρόπον ἀγνωστον

890

Τοιοιουτρόπως λοιπόν, ἀδελφοί, γίνονται κατανο-

131 Γαλ β 10

132 Λκ σ 44

133 Πρέπει νὰ ἐπενδυσησμεν τὴν εἰδικὴν ἀγασίαν ποῦ ἔχει εἰς τοῦτε μισανκοῦς θεολόγους ὁ ὅρας αὐτός. Ἡ ἐλλογμία εἶναι μία ἐσωτερικὴ θέα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ὁσίαν φθάνει ὁ ἀνθρώπος μετὰ ἀπὸ μακρὸν ὁσκηρὸν καὶ ὁπόλυτον ἐσωτερικὴν ἀναγέννησιν. Ἡ ἐλλαμπία εἶναι ἡ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰσοδος τῆς θεότητος ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ φωτός καὶ ἡ διόλυσις κάθε σκότους. Μὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ τοῦ φωτός, ὁ ἐλλαμπόμενος βλέπει τὸν Θεόν καὶ βλέπεται ὁπὸ αὐτὸν. Μεταβάλλεται ὁλόκληρος καὶ μετατίθεται ῥομπικῶς ὁπὸ τὸ τοῦ πάμου καὶ γεύεται τὸ οἶνω. Ἔτσι ἀποκτὰ μὲν ἐξιδίαισιν αἰσθησιν θὰ τὴν ἐλέγμεν θεατηκὸν

ητά τὰ ἀκατανόητα μυστήρια τῆς πίστεώς μας. Κατὰ
 τὸν ἴδιον τρόπον ἀπο ἐκείνου εἰς τοὺς ὁποίους θὰ πᾶ-
 νε καὶ θὰ ἐγκατασταθῶν πραγματικῶς¹³⁴ ὁ Πατήρ
 καὶ ὁ Υἱὸς μέσα εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα βλέπονται καὶ κα-
 ταινοῦνται χωρὶς ἀμφιβολία καὶ γνωρίζονται ὅπως ἀ-
 κριβῶς εἶναι μέσα εἰς τὸ εἶναι φῶς, καθὼς εἴπαμε¹³⁵
 Πρέπει, ὅμως νὰ ἔχωμεν ὑποψιν μας ὅτι ὅπως ἀκριβῶς
 συμβαίνει μ' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κυνηγᾷ κάποιον ποὺ τρέ-
 χει, καίτοι νομίζει ὅτι εἶναι πλησίον τοῦ εἰς ἀπόστασιν
 900 ἑνὸς θήματος καὶ ἔχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸν ἔχει. κιό-
 λας ἀγγίζει καὶ τὸν ἐπιάσε μὲ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων
 του, δηλαδή παρὰ τρίχα, ὅπως συνήθως λέγομεν, ἐν
 τούτοις δὲν μπορεῖ νὰ τὸν πιάσῃ, τοιοῦτοτρόπως οὕτε
 ἐὰν κάποια μικρὰ σκεψίς ἢ συνένωσις περισσοτέρων τῆς
 μιᾶς, ἐννοῶ ἀπ' οὐτίας ἢ ἀμφιβολίας ἢ φόβου, ἢ ὁποιοῦ-
 ποτε παθοῦς ἐγκατασταθεῖ εἰς τὴν ψυχὴν μας χωρὶς νὰ
 τὸ ἀποδιώξωμε· ἢ ἂν πάρωμεν καὶ κάμωμεν ἰδικόν μας
 ἀκόμη καὶ τὸ παραμικρὸν ξένον τρῶγμα, δὲν πρὶν
 910 καὶ ἐννοῶμεν μὲ τὴν θεόπτητα, ὅτε καὶ θὰ φθάσω-
 μεν ποτὲ εἰς τὸ ὕψος αὐτῆς τῆς δόξης. Διότι ὅπως ἐκεῖ
 τὸ «παρὰ τρίχα» δὲν ἐπέτρεψε νὰ τ' ἀσθῇ ὁ καταδιωκό-
 μενος, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ εἰς τὰ πνευματικά τὰ ἐ-
 λάχιστοι πάθος ἢ ἀμάρτημα μᾶς ἐμποδίζει νὰ φθάσω-
 μεν εἰς τὴν θέωσιν. Καὶ ἐὰν δὲν περιφρονήσωμεν ἀπο-
 λύτως ὥσάν νὰ ἐκλήθημεν νὰ μαρτυρήσωμεν καὶ τὸ
 σῶμα καὶ τὴν ἰδίαν τὴν ψυχὴν μας καὶ δὲν παραδῶσω-
 μεν εἰς κάθε τιμωρίαν καὶ εἰς κάθε εἶδος θάνατον ὁ-
 λοκλήρου, τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τὰς ψυχὰς μας, χωρὶς
 910 νὰ ἐνθυμούμεθα τιποτε ἀπὸ ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν δια-
 τήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ θάρους αὐ-
 τοῦ σώματος, χωρὶς δηλαδή νὰ ἐνδιαφερώμεθα διὰ τί-
 ποτε, τότε δὲν πρόκειται νὰ γίνωμεν οἰλοὶ καὶ ἀδελφοὶ
 τοῦ Χριστοῦ, δὲν πρόκειται νὰ γίνωμεν συνεταῖροι καὶ
 συγκληρονόμοι τῆς βασιλείας του, οὕτε θὰ ἴδωμεν καὶ

134. Ἰω. 15' 23.

135. Βλ. Λόγος Α' 516 εε

θά γνωρίσωμεν καὶ θά δοκιμάσωμεν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ ὁποῖα ὠμιλήσαμεν.

920 Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν τῆς τελειότητος καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπόκτησιν τῶν οὐρανίων καὶ ἀνεκτιμήτων αἰτῶν ἀγαθῶν ὡς ἐπιρρίπτῃ τὰς εὐθύνας μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ὡς μὴ λέγῃ, ἐπιστρατεύοντας ὅσα σίμους καὶ ἐνόχους δικαιολογίας¹³⁶, ὅτι εἶναι ἀδύνατον αὐτὸ νὰ γίνῃ, ἢ ὅτι ἐπιτυγχάνεται μὲν, ἀλλὰ γὰρ νὰ τὸ γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος· ἀλλ' ὡς γνωρίζῃ ἀπὸ ὅσα λέγουν αἱ θεῖαι, Γραφαί, ὅτι αὐτὸ μὲν ποῦ ἐλέχθη ἀνωτέρω εἶναι καὶ ἀληθινόν καὶ πραγματοποιησόμενον, καὶ γίνεται πραγματικότης καὶ τὸ γνωρίζει ὁποῖος τὸ ἐπιτυγχάνει, ἀλλ' ὅμως ἐξ αἰτίας τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς μὴ πλήρους ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν καθέννας μόνος τοῦ στερεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον, αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν· εἴθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτά, ἀπὸ αὐτῆς μὲν τὴν ζωὴν ἐγεύθημεν καὶ ἐγνωρίσαμεν ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀγαθός¹³⁷, εἰς τὴν ἄλλην δὲ νὰ ἴδωμεν ὁλόκληρον Αὐτὸν καὶ νὰ χαίρωμεθα μαζί με αὐτόν εἰς τοὺς ἀτελεώτους αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'

Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνεδιόζει ἡ ζωή¹, ὁ ὁποῖος ζωογόνος αὐτὸς θάνατος συντελεῖται καθ' ἡμέραν κατὰ τρόπον αἰσθητὸν εἰς τοὺς τελείους κατὰ τὴν ἀρετὴν. Καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀρετῶν ἐπιτυγχάνεται μετὰ αἶμα (μαρτυρίου ἢ ἀσκήσεως)· καὶ ποῖα εἶναι τὰ καταφύγια τῶν ἀρετῶν καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἀναβαί-

136. Ψαλμ. ρμ' 4

137. Ψαλ. λγ' 8.

1 Β' Κορ. 5' 10

ναί ἀπὸ τὸ πρῶτο σκαλοπάτι καὶ θεημαίως (ἀναβαίνοντας σκαλίσκαλὶ τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν) εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. Περὶ τοῦ ὅτι εἰς τοὺς ἡθικῶς τελείους ὑπάρχει χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις καὶ ὄχι θάκρυα, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἀναβλύζουν τὰ οὐράνια νερὰ τῆς θεολογίας. Καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ λόγου λέγεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναρριχώμεθα εἰς τὰ ἄξιώματα (ἐκκλησιαστικά), ἐὰν ἡ καρδιά μας δὲν εἴναι πλημυρισμένη ἀπὸ τὴν χάριν, ἣ ὁποία καλεῖ καὶ ἀναθίεται εἰς τοὺς ἀξίους τὴν ἀποκρίμασιν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκόμη ποιο εἶναι τὸ ἔργον τῶν πνευματικῶν προϊσταμένων, εἰς τί συνίσταται ἡ φροντίδα τῶν κοιμένων διὰ τὰ λογικά των πρόβλεπτα (πιστοὺς), καὶ πῶς πρέπει αὐτὰ νὰ ποιῶνται ἀπὸ τοὺς ποιμένας.

- 1 Τὰ ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ νέκρωσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν τελικῶς προέρχεται ζωὴ καὶ εἰς τὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ λογικῶς ἀνεξήγητον ἐνέργειαν αὐτῆς, ἣ ὁποία συντελεῖται συνεχῶς εἰς τοὺς τελείους κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν θεϊαν γνῶσιν δὲν τὰ καταλαθαίνει καθένας ποὺ τὰ ἀκούει, ἔστω καὶ ἂν κάποιος ἔσθ. νομίζῃ. ἀλλὰ μόνοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ἐγνώρισαν πλήρως καὶ ἀντελήφθησαν καθαρὰ τὸ ἱερῶτατον λόγιον τοῦ Ἀποστόλου ποὺ λέγει τὸ ἑξῆς. «Παράγει, γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ᾧσι καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες καὶ οἱ χρώμενοι
- 10 τῷ κόσμῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι»², τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ἐγκόσμια θὰ πρέπει νὰ αἰσθάνωνται ἀδιάφοροι δι' αὐτὰ καὶ ὅσοι, ἐργάζονται θὰ περιέλθουν εἰς μίαν κατάστασιν ποὺ δὲν θὰ ἔχουν συνείδησιν ὅτι ἐργάζονται. Ἐπίσης καὶ τὸ ἄλλο χωρίον. «Ὡς νεκροί, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες»³. Μὴ λοιπὸν τυχὸν διαβάσῃς αὐτὰ ἐπὶ παλαιῶς καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νομίσῃς ὅτι ἀντι-

2 Α' Κορ. 7' 29 - 31

3 Β' Κορ. στ' 8 - 10

λαμβάνεσαι τὴν κρυπτομένην μέσα εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους δύναμιν καὶ τὰ βαθιὰ νοήματα, ἀλλὰ φανέρωσέ μου, ἀγαπητέ, μὲ κάθε λεπτομέρεια τὴν διάθεσιν καὶ τὴν κατάστασιν πού ἐπικρατεῖ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα πού φαίνοντα. (τὰ ὁρατά) θά προσπαθίσω νὰ σοῦ παρουσιάσω τὴν βαθυτέραν σημασίαν αὐτῶν τῶν λόγων· συγκέντρωσε λοιπὸν τὴν προσοχὴν σου ὥστε νὰ ἀντληθῇς σωστά καὶ πλήρως τὸ νόημα τῶν λεγομένων

- 20 Ἐκεῖνος πού ἔχει πλέον πεθάνει (σωματικῶς), δὲν ἔχει ἀντιληψὶν κανενὸς ἀπὸ τὰ ὁρατά πράγματα· καὶ ἐκεῖνος πού δὲν ἔχει τίποτε, εἶναι ἐστερνωμένος ἀπὸ ὅλα, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ὅλα, ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὰ πάντα· ἐκεῖνος δὲ πού κατέχει τὰ πάντα διὰ τοῖο ἄλλο πρᾶγμα τῆς ζωῆς θά ἤμποροῦσε νὰ στρέψῃ τὴν ἐπιθυμίαν του —φοῦ δηλαδὴ ἀπέκτησε τὰ πάντα καὶ δὲν παρέλειψε τίποτε—, τὸ ὁποῖα καὶ ὀφείλει, νὰ ἐπιθυμήσῃ διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ. Ἄλλ' εἶναι, πανευτυχὲς ἐκεῖνος πού ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα ἐπεδίωξε νὰ μάθῃ αὐτά, ἐκεῖνος πού μὲ προσωπικὴ του πείρα τὰ ἀπέκτησε καὶ τὰ εἶδε καὶ τὰ ἔμαθε. Διότι οἱ ἰδιόκοι μου λόγοι, δὲν εἶναι χωρὶς περ εχόμενο, ἀλλ' εἶναι ὅπως τὰ σπίτια καὶ αἱ πόλεις καὶ τ' ἀνάκτορα εἰς τοὺς δρόμους καὶ εἰς τὰς χώρας εἰς κάθε τόπον, καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον πού ὁδηγεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπάρχουν αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἀρεταὶ ἐκ διαλειμμάτων καὶ κατὰ τόπους. Ἡμεῖς λοιπὸν δι' ἐκεῖνα ὁμιλοῦμε, καὶ προσπαθοῦμε ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον νὰ περιγράψωμεν καθαρώτερα τὰ μεγέθη καὶ τὰς ὁρατότητας τῶν ὁρατῶν ἐκείνων κτισμάτων. Ἐκεῖνος ὅμως πού διαθάζει αὐτὰ πού λέγομεν χωρὶς νὰ ἔχῃ ἴδει τὰ κτίσματα, πῶς θά ἤμπορέσῃ ἀπὸ μόνους τοὺς λόγους νὰ ἴδῃ ἐκεῖνα τὰ πράγματα; Μὲ κανένα τρόπον, θά εἴπῃς ἀσφαλῶς. Ἐάν δὲ δὲν δύναται νὰ τὰ ἴδῃ, τότε πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσῃ ἕνα ἀπὸ αὐτά; Ἄλλ' ὑπάρχει, θεθαίως δυνατότης νὰ ἴδῃ κανεὶς αὐτά ἢ μερικὰ ἀπὸ αὐτά μέχρι ἕνα βαθμό, χωρὶς ὅμως νὰ τὰ ἀπο-
- 30

κτήση. Διότι τό νά τά ἴδῃ μὲν κανεῖς ἢ καί νά τά ἀκού-
 40 σῇ καί νά εἴπῃ παλιν ὅσα ἤκουσε καί εἰς ἄλλους, εἶναι
 δυνατόν καί εὐκόλον εἰς ὅλους, ἐνῶ ἡ ἀπόκτησις κά-
 ποιου ἀπό αὐτά ἐπιτυγχάνεται μὲ σοβαρόν ἀντάλλαγμα.
 Αὐτοῦ δέ ποῦ δίδει κανεῖς διὰ ν' ἀγοράσῃ αὐτά δὲν εἴ-
 ναι χρυσὸς οὔτε ἀργύριον, ἀλλ' αἷμα⁴ μὲ αἷμα δηλαδὴ
 καθέννας ἀπὸ ἡμᾶς τοῦ τό ἐπιθυμοῦμε ἀποκτᾶ ἓνα, ἓνα
 ἀπὸ αὐτά. Διότι πράγματι ἔάν κάποιος δὲν σφαγῇ ὡς
 πρόβατον πρὸς χάρι, μιᾶς ὁποιασδήποτε ἀρετῆς καί δὲν
 χύσῃ τὸ ἴδιο τοῦ αἵματος χάρι αὐτῆς δὲν θά τὴν ἀποκτή-
 50 σῇ ποτέ διότι ὁ Θεὸς ἐρρῦθμ.σε ἔτσι τὰ πράγματα ὥ-
 στε νά κατακτοῦμε τὴν αἰώνιον ζωὴν μὲ τὴν προθυμίαν
 μας νά ἀποθάνωμεν (ἢ ἄλλοιῶς μὲ τὴν ἐσωτερικὴν
 μας νέκρωσιν). Πέθανε καί θά ζήσῃς. Δὲν θέλες; τό-
 τε εἰσαι νεκρός, ἔστω καί ἂν ἔχῃς τὴν ψευδα'σθησιν ὅ-
 τι ζεῖς.

Ἄλλ' ὅς ἐξετάσωμεν νά ἴδωμεν ποῖαι καί τί εἶδους
 50 εἶναι αἱ μοναὶ καὶ αἱ οἰκίαι τῶν ἀρετῶν, γάρν τῶν ὁ-
 ποίων ὀφε'λει κανεῖς νά γίνῃ ἀκόμη καί τὸ αἷμα τοῦ
 διὰ νά τὰς ἀποκτήσῃ. Πρωτὴ λοιπὸν καὶ σπουδαιότερα
 οἰκία εἶναι ἡ εὐλογημένη ταπείνωσις διότι λέγει.: «Μα-
 κάριοι, οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασι-
 55 λεῖα τῶν οὐρανῶν»⁵. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὁ ὁποῖος θέλει νά
 εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὴν καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν νά ἀ-
 ποκτήσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἔάν προηγουμέ-
 νως δὲν παροδώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μπροστὰ εἰς τὰς
 πύλας αὐτῆς⁶ ὡσάν ἄλλο κρᾶρι⁷, μὲ δεμένα τὰ χέρια
 καὶ τὰ πόδια, εἰς ὅλους ὅσοι θέλουν νά τὸν σφάξουν
 60 ὥστε νά θυσιασθῇ καὶ νά ἀποθάνῃ τελείως, σκοτώνον-
 τας ὁ ἴσος τὸ ἰδικόν του θέλημα, δὲν πρόκειται ποτέ
 νά εἰσέλθῃ μέσα εἰς αὐτήν, ἀλλ' οὔτε νά τὴν κατακτῇ.

4 Βλ. Ἀπόφθεγμα Δόξ αἶμα καὶ Λοβὲ Πνεῦμα (Ἡθικά, Λόγος
 Β' 7, 203)

5 Mt 8, 3

6 Πρδλ Εβρ iv 12

7 Λευιτ ιστ' 17

ση εἰάν δὲ δέν ἀποκτήσῃ αὐτὴν τὴν οἰκίαν - ἀρετὴν, δὲν πρόκειται ν' ἀποκτήσῃ καὶ καμμίαν ἀπὸ τὰς ἄλλας διότι δὲν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσπερνᾷ αὐτὴν νὰ φθάσῃ πατέ εἰς κάποιαν ἄλλην· διότι ὁ Θεὸς ἔβαλεν αὐτὸς μὲ τάξιν καὶ διαδοχικὴν σειρὰν, ὥστε μόνον ἡ ἀποκτησίς τῆς πρώτης νὰ ὀδηγῇ καὶ ἐπιτρέπῃ εἰς τὴν ἀποκτησὶν τῆς δευτέρας κ.ο.κ. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ μερικὰ νησιὰ εἰς τὸ θαλάσσιον πέλαγος, τοιουτοτρόπως νὰ φαντασθῆς μὲ φρόνησιν ὅτι κα' αὐτὰ· αἱ ἀρεταὶ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὴν ζωὴν εἰς ἀπόστασιν ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ συνδέονται μεταξύ των κατὰ κάποιον τρόπον μὲ ὠρισμένας γεφύρας εὐρισκόμεναι εἰς ἀλληλεξάρτησιν καὶ ἡ μία συγκρατεῖ γερά τὴν ἄλλην. "Ὅλων αὐτῶν λοιπὸν ἀρχὴ καὶ θεμέλιος εἶναι ἡ εὐλογημένη ταπεινότης, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ εἰσέλθῃ διὰ τῆς μετανοίας ἀπὸ τὴν δυτικὴν πύλην⁷ καὶ ἄφοῦ παραμείνῃ ἀρκετὸν χρόνον εἰς αὐτὴν θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν πύρταν⁸ καί, περιπατῶντας ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, φθάνει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν διαμονὴν καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πένθους· καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ παραμείνῃ ἐπ' ἀρκετόν, καὶ ἀφοῦ λουσθῇ καὶ καθαρισθῇ ἀπὸ καθέ λεκὲ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀφοῦ ἐμβαθύνῃ καὶ γευθῇ καὶ χορτάσῃ τὴν ὠραιότητα τοῦ πένθους, περνᾷ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ καταφύγιον τῆς πραότητος· καὶ ἀπὸ ἐκεῖ περνάει χωρὶς καμμίαν καθυστέρησιν εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην ὅπου ὁ ἄνθρωπος διψᾷ καὶ πεινᾷ τὴν ἀπόλυτον δικαιοσύνην⁹. Ἐπειτα εἶναι πλέον εἰς θέσιν νὰ κυριεύσῃ τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἐλέους καὶ τῆς συμπονίας (συγγνώμης) καὶ ἀφοῦ προσπεράσῃ αὐτό, ἢ καλύτερα ἀφοῦ εὕρεθῇ μέσα εἰς αὐτό, ἐκεῖ πλέον θὰ εὕρῃ τὸ βασιλικὸν δωμάτιον τῆς καθαρότητος· καὶ ὅταν ἐσέρχεται μέσα εἰς αὐτὸ βλέπει τὸν βασιλέα τῆς δόξης¹⁰ νὰ κάθε-

7α Πρὸλ. Ἰεζ. μδ' 4.

8. Ἰεζ' μδ' 1 ἢ καὶ Γεν. γ' 24

9. Μτθ' ε' 8.

10 Πρὸλ. Ψαλ. κγ' 7 κ.ά.

ται εἰς τὸ ἐσωτερικόν του, ἐκείνον τὸν βασιλέα ποῦ εἰς
ὁλόκληρον τὴν κτίσιν εἶναι ἀόρατος.

Καὶ διὰ νὰ γίνουν αὐτὰ ἀντ'ληπτὰ φαντάσου ὡς ἀ-
νόκτορον μὲν τὸ σῶμα, ὡς βασιλικόν δὲ θωμάτιον τὴν
ψυχὴν καθενὸς ἀπὸ ἡμῶς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν ὁποι-
αν ἀφοῦ συνδεθῇ (ἐνωθῇ ὁ Θεὸς διὰ τῆς ἐκτελέσεως
τῶν ἐντολῶν του ἀπὸ ἡμῶς τὴν μεταβάλλει ὁλόκλη-
ρον εἰς θεῖον ὄψι καὶ θεὸν διὰ τῆς ἐνώσεως μαζί του
καὶ τῆς χάριτος. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν θεοπρεπῆ κα-
τάστασιν φθάνει καθένας, ὁ ὅποιος περὶ αὐτὸν τὸν δρό-
μον τῶν ἀρετῶν διὰ τὸν ὁποῖον ὠμιλήσαμεν νὰ περά-
σῃ δὲ ἀπὸ ἀλλοῦ καὶ νὰ προσπεράσῃ ἢ νὰ ὑπερπηδῇ
ἢ νὰ παρακάμει αὐτὴν ἢ ἐκείτην τὴν οἰκίαν (= ἐ-
ρετὴν) καὶ νὰ φθάσῃ μὲ κάποιο «κόλπο» ἀπ' εὐθείας
90 εἰς μίαν ἄλλην εἶναι, ἐντελῶς ἀκατόρθωτον. Διότι ὁ Κό-
ριός μας Χρῆστος κατ' αὐτὸν τὸν τοῦτον ὁρίσῃ νὰ ἐπι-
τυγχάνεται ἡ εἰσοδὸς μας εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
νῶν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλοιως. Ἄ ὅτι ἐάν
ἡ θάλασσα δὲν δύναται νὰ ὑπερπηδῇ τὰ ὄρια ποῦ τῆς
ἔχει θέλλει ὁ Θεός¹¹ καὶ νὰ σκετάσῃ τὴν γῆν, πολὺ
περισσότερον αὐτὰ τὰ πνευματικὰ σύνορα θὰ διαφυ-
λαχθοῦν ἀπαραβίαστα καὶ ἀμετάθετα. Μὲ ἄλλους λό-
γους δηλαδὴ τὸ ἀνέβασμα πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐκείνων
ποῦ ἐπειγόνται δι' οἰάζει μὲ ἀνέβασμα σκάλας καὶ σκα-
λοπατιῶν. Τὸ ἐν θεδαίως κάποιος φθάσῃ εἰς ὑψηλότε-
ρα ὕψη τελεῖ ὁτήτος ἀπὸ κάποιον ἄλλον καὶ τὸ ἐάν θὰ
ἀναβῇ γρηγορώτερα εἰς αὐτὴν καὶ προλάβῃ τὸν πλη-
σίον του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας θέλπισιν ἐνῶ τὸ
νὰ μὴ ἀρχίσῃ κανεὶς τὸ ἀνέβασμα ἀπὸ τὸ πρῶτο σκα-
λοπάτι καὶ νὰ μὴ ἀναβῇ τῇ σκαλᾷ μὲ τὴν καθωρισμέ-
100 νην διαδικασίαν, ἀλλὰ νὰ δρασκελίσῃ τὸ πρῶτο σκα-
λοπάτι καὶ νὰ πατήσῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ δεύτερον, εἰ-
ναι τελείως ἀδύνατον καὶ ἀπραγματοποιήτον ἀπὸ τοὺς
ἀνθρώπους. Διότι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θαδίζουν ἔξω ἀπὸ
τὸν ἴσιον αὐτὸν δρόμον καὶ τὴν κανονικὴν τάξιν εὐρίσκον.

¹¹ Βλ. Ἰωβ λη' 8 - 11, Ψαλ γν' 9.

ται εἰς μεγάλην πλάνην. Διότι ὅπως δὲν εἶναι δυνατόν χωρὶς σκάλα νὰ ἀναβῇ κανεὶς εἰς ὑψηλὸν σπῆτι ἢ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐκεῖνου τοῦ βασιλικοῦ δωματίου, ὅποι παραμένει ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς, ἐὰν προηγουμένως δὲν περάσῃ ἀπὸ τὸ προαύλιο τῶν ἀνακτόρων, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἶναι ἀδύνατον ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πνευματικὴν πορείαν ποὺ εἶπαμε ἀνωτέρω νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὡς αὐτοὶ ὅλοι, ὅς μὴ τοὺς καρυιδεῦν κανεὶς θαδίζου, χωρὶς νὰ ἐντιλαυθάνωνται τὴν πλάνην τῶν, ἔξω ἀπὸ τὸν δρόμον ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν βασιλείαν.

- 110 Ἄλλ' ὦ Κύριε, σὺ ὁ ὁποῖος εἶσαι ὁ δρόμος αὐτῶν ποὺ χάνονται μέσα εἰς τοὺς λαθυρίθους τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπιστίας¹², σὺ ποὺ εἶσαι ὁ ἀλάνθαστος καὶ ἀσφαλὴς δρόμος¹³ ἐκείνων ποὺ ἔρπονται κοντὰ σοῦ, ἐπίστρεψε ὅλους ἡμᾶς ποὺ ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ σέ¹⁴ καὶ βάλε μας μπροστά εἰς αὐτὴν τὴν σωτήριον σκάλα σου, καὶ καθοδήγησε τὰ χέρια μας¹⁵ μὲ τὸ χερί σου διὰ νὰ πιάσωμεν αὐτὴν καὶ θαῆθῃς ἡμᾶς νὰ ξεκολλήσωμε ἀπὸ τὰ γῆινα καὶ νὰ ἀναβῶμε εἰς τὸ πρῶτον σκολοτάτι, ὥστε νὰ γνωρίσωμεν ὅτι κάποτε ἐπὶ τέλους ἐπράξαμεν κάτι καὶ ἔσηκωθήκαμε ὀλίγον παραπάνω ἀπὸ τὴν γῆν διότι ἐπιθάλλεται, πρῶτα ἡμεῖς νὰ ἀνεβῶμε ὀλίγον πρὸς σέ, ὥστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σὺ ὁ καλὸς Δεσπότης νὰ καταβῇς πολὺ χαμηλά καὶ νὰ ἐνωθῇς μαζί μας. Δεῖξε μας, Κύριε, τὴν πόρτα ποὺ εἶναι, πρὶν ἀπὸ τὴν αὐλὴ τῆς βασιλείας σου, ὥστε νὰ πεοιμένωμεν ἔξω ἀπὸ αὐτὴν κρούοντες ὑπομονητικᾶ, ἕως ὅτου διὰ τῆς προθύμου ἐσωτερικῆς μας νεκρώσεως ἀνοιγῇ εἰς ἡμᾶς ἡ πόρτα, καὶ ἀφοῦ εἰσέλθωμεν μέσα καὶ κτυπῶντες τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς πύλας καὶ ἀνοίγοντες διαδοχικῶς αὐτάς, καὶ ὅταν σὺ ὁ ἴδιος ἀκούσῃς τοὺς στεναγμούς μας καὶ τὰ κτυπήματα τοῦ στήθους μας, θὰ τρέξῃς καὶ θὰ

12. Πρὸς Μτθ ιη 12

13. Πρὸς, Ἰω. ιδ' 6.

14. Πρὸς, Ψαλ. σθ 8 κ.ά.

15. Πρὸς, Σοφ Σειρ λη' 10

καταβῆς ἀπὸ τὰ οὐράνια δωμάτιά σου, σὺ ὁ πολυεύ-
 πλαγχχνος καὶ ἐλεήμων Θεός*, καὶ θὰ ἀκούσωμεν τοὺς
 κρότους τῶν καθαρωτάτων ποδιῶν σου καὶ θὰ κα-
 ταλάβωμεν ὅτι αἰοίγεις τὰς ἐσωτερικὰς πύλας, αἱ ὁ-
 ποῖαι εἶναι, κλεισμέναι εἰς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ
 ἀφοῦ ἐλθῇς πλησίον μας θὰ μᾶς εἴπῃς «Ποῖος εἶναι
 130 πού κτυπάει» καὶ ἀφοῦ ἀπαντήσωμεν μὲ ἀναφωνη-
 τὰ ἐνθουσιασμοῦ θὰ εἴπωμεν μὲ αἰσθήματα φόβου μα-
 ζὶ καὶ χαρᾶς «Ἡμεῖς εἴμεθα, Κύριε, ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι,
 οἱ πτωχοὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν, οἱ παραπεταμένοι καὶ πα-
 νηροὶ δοῦλο. σου, ἡμεῖς πού μέχρι τώρα περιεφερό-
 μεθα ὡς χαμένοι, καὶ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν εἰς τὰ
 θουνά καὶ τοὺς γκρεμοὺς καὶ τὰς χαράδρας· ἡμεῖς εἴ-
 μεθα οἱ ὅποιοι ἀκαθάρτισαμεν τὸ ἅγιον θάπτισμά σου
 κατὰ τρόπον αἰόητον, οἱ ὅποιοι ἀπαρνηθήκαμε καὶ
 ἀθετήσαμε τὰς ὑποσχέσεις πού σοῦ ἐδώσαμε καὶ τὴν
 συμφωνίαν πού ἐκόμομε κατὰ τὸ θάπτισμα· ἡμεῖς εἴ-
 μεθα πού ἐφύγαμε ἀπὸ πλησίον σου καὶ ἐπήγαμε ὡς
 λιποτακταί, εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἰδικοῦ σου ἐχθροῦ
 καὶ καταστροφέως τῶν ψυχῶν μας Τώρα, λοιπόν, ἀ-
 φοῦ ἐνεθυμήθημεν ἐσὲ καὶ τὴν ἰδικήν σου φιλανθρω-
 πίαν καὶ ἀγαθότητα, ἀφοῦ ἀπομακρυνθήκαμε ἀπὸ ἐ-
 κεῖ καὶ ἐταλαιπωρηθῆμεν, ἔχομεν ἐλθεῖ πάλιν μὲ πο-
 λὺν φόβον καὶ τρόμον.

140 Συγχώρησέ μας, Κύριε, καὶ μὴ θυμώσῃς μαζί μας,
 ἀλλ' ἀφοῦ λυπηθῇς καὶ ἐλεήσῃς ἡμᾶς τοὺς θασσανι-
 σμένους ἀνοιξέ μας, Κύριε, καὶ μὴ λάθῃς ὑπ' ὄψιν σου
 τὰς ἁμαρτίας πού διεπράξαμεν καὶ μὴ μᾶς κρατήσῃς
 κακίαν διὰ τὴν ὀχαριστίαν πού ἐδείξαμεν πρὸς σέ —
 διότι, στεκόμεθα ἐδῶ πολλὴν ὥραν καὶ κτυποῦμε— οὔ-
 τε νὰ κλείσῃς τ' ἀφτιά σου εἰς τὰς ἱκεσίας ἡμῶν τῶν
 δούλων σου, διότι ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἀπογοητευθῶ-
 μεν καὶ νὰ γυρίσωμεν πίσω εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἁμαρτί-
 ας. Κουρασθήκαμε κλαίοντες εἰς τὰς θύρας τῶν αὐλῶν
 τῆς βασιλείας σου· ἀνοῦξε εἰς ἡμᾶς, σὺ πού εἶσαι κατὰ

- τὴν οὐσίαν σου φιλάθρωπος, ἀφοῦ λυπηθῇς διὰ τὴν κα-
τάστασίν μας. Διότι ἐὰν ἀνοίγοντας σιγὰ - σιγὰ ἀνοί-
ξεις εἰς ἡμᾶς τὴν πόρταν τοῦ ἐλέους σου, ποῖος εἶναι
ἐκεῖνος ποῦ θὰ σε ἴδῃ καὶ δὲν θὰ κυριευθῇ ἀπὸ φρί-
κην. Ποῖος δὲν θὰ γονατίσῃ ἐνώπιόν σου μὲ φόβον καὶ
150 τρόμον διὰ νὰ ζητήσῃ τὸ ἐλέός σου. Ποῖος εἶναι, ἐκεῖ-
νος ποῦ θὰ σέ ἴδῃ σέ ὁ ὁποῖος ἔχεις εἰς τὴν διάθεσίν
σου ἀναριθμητὸν πλῆθος ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων
καὶ θρόνων καὶ ἐξουσιῶν, νὰ ἐγκαταλείπῃς τοὺς οὐ-
ρανούς καὶ νὰ καταβαίῃς εἰς ἡμᾶς καὶ νὰ θγαίνῃς
ἀπὸ τὰ θεῖα σου δάκτορα διὰ νὰ μᾶς ὑποδεχθῇς καὶ
νὰ μᾶς ἀνοίξῃς, καὶ ἀφοῦ μᾶς δεχθῇς ἐπιστοέφοντας
ἀπὸ τὴν χωρὰν τῆς ἀσωτίας μας μὲ ὄλην τὴν πατρι-
κὴν σου συμπάθειαν καὶ καλωσύνην καὶ ἀφοῦ μᾶς ἀγ-
καλιάσῃς καὶ γείρῃς ἐπάνω εἰς τοὺς ὠμούς μας μᾶς
γεμίσῃς μὲ φιλίᾳ¹⁷ δὲν θὰ μείνῃ ἀμέσως κατὰ πλῆ-
κτος καὶ δὲν θὰ πέσῃ κάτω ὥσάν νὰ εἶναι νεκρός;
Καὶ τὰ κόκκορά του θὰ χυθοῦν εἰς τὴν γῆν ὥσάν νὰ
εἶναι νερό¹⁸ καὶ θὰ κλαύσῃ ὁλημερίς καὶ ὁλονυχτίς¹⁹,
σκεπτόμενος τὸ ἀπέραντον πέλαγος τῆς ἰδικῆς σου εὐ-
στολαγχνίας καὶ καλωσύνης καὶ βλέποντας ὡς εἰς κα-
160 θρέπτῃν τὴν δόξαν καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ προσώπου
σου. Δόξα εἰς σέ, ὁ ὁποῖος κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ἐρρύ-
θμισες τὰ πράγματα Δόξα ἀνήκει, εἰς σέ, ὁ ὁποῖος ἠθέ-
λησες καὶ κατεδέχθης νὰ ἐμφανισθῇς εἰς ἡμᾶς καὶ νὰ ἐ-
νωθῇς μαζί μας. Δόξα ἀνήκει εἰς σέ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀμέ-
τρητον εὐστολαγχνίαν φανερώνεις καὶ βλέπεις ἀπὸ
ἡμᾶς, εἰς σέ ὁ ὁποῖος εἶσαι κατὰ τὴν οὐσίαν σου ὁ-
ρατος κα' εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἀόλους ἀγγελικὰς ὀ-
πάρξεις. Δόξα ἀνήκει εἰς σέ, ὁ ὁποῖος δεικνύεις εἰς
ἡμᾶς ἀνέκφραστον καλωσύνην καὶ συγχωρητικότητα
καὶ ὁ ὁποῖος καταδέχεσαι ὅταν μετανοοῦμεν εἰλικρινῶς
νὰ ἐγκαθίστασαι μέσα μας καὶ νὰ περιπατῇς μαζί
μας²⁰.

17. Βλ. Λκ. ε' 20.

18. Ψαλ. κα' 15

19. Ιερ. θ' 1

20. Πρὸς Β' Κορ. σι' 18

170 ὦ, πόσο ὑπερβολικὰ μεγάλη εἶναι ἡ ἀνείπωτη δόξα σου, ὦ, πῶς ἀνωκολόγιστα μεγάλη εἶναι ἡ ἀγάπη σου, Κύριε. Αὐτός ὁ ὁποῖος συγκρατεῖ τὰ πάντα, κατοικεῖ μέσα εἰς τὸν φθαρτὸν καὶ θνητὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποῖου (ἀνθρώπου) ὅλα ὅσα ἔχει κρατοῦνται καὶ ἐξουσιάζονται ἀπὸ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ὁ ὁποῖος μένει μέσα εἰς τὸν ἄνθρωπον (καὶ θὰ ἔπρεπε κανονικὰ νὰ ἐξουσιάζετα), καὶ γίνεται ὁ ἄνθρωπος ὡσάν τὴν ἑγκυὸν γυναῖκα. Αὐτὰ τὰ ἀκατανόητα ἔργα καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ σινιστοῦν θαῦμα ἐκπληκτικὸν καὶ ἀκατανόητον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἄνθρωπος κρατεῖ μέσα του κατὰ τρόπον πού τὸ γνωρίζει τὸν Θεόν ἐν εἴδει φωτός, αὐτὸν δὲ ὁποῖος ὅλα ὅσα ὑπάρχουν, καὶ αὐτὸν φυσικὰ (τὸν ἄνθρωπον) ὁ ὁποῖος δῆθεν τὸν κρατεῖ, ἐδημιούργησε καὶ ἔκτισε· κρατεῖ αὐτὸν μέσα του ὡσάν ἕνα θησαυρὸν πού δὲν ἡμπορεῖ νὰ περιγραφῇ, καὶ δὲν παριστάνεται μὲ λόγους, πού δὲν ἔχει ποιότητα, οὔτε ποσότητα, οὔτε κάποιαν συγκεκριμένην μορφήν, οὔτε ὕλην, οὔτε ὠρισμένον σχῆμα, πού ἔχει περὶ δληθῆ τὴν ὠραιότητα πού κανεὶς ποτὲ δὲν εἶδεν ἢ ἐφαντάσθη, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁλόκληρος ἀπλοῦς ὅπως τὸ φῶς καὶ ὁ ὁποῖος συγχρόνως εἶναι ἔξω ἀπὸ καθὲ φῶς· αὐτός ὁ ἄνθρωπος —κατοικία τοῦ Θεοῦ σφίγγοντας τὰ χεῖρια του γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα του κυκλοφορεῖ ἀνάμεσά μας, χωρὶς κανένα ἀπὸ ὅσους τὸν σφηνάουσι ἢ τὸν συναναστρέφονται νὰ γνωρίζῃ τί εἶναι ἢ τί κρύβει μέσα του.

180 Ποῖος, λοιπόν, θὰ ἡμπορέσῃ ποτὲ νὰ περιγράψῃ ὅπως πρέπε, τὴν χαρὰν αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου; Αὐτός ὁ ἄνθρωπος τί ἄλλο θὰ ἡμπορούσε ποτὲ νὰ ἐπιθυμήσῃ εἰς τὴν ζωὴν του; Ἀπὸ ποῖον ἐτίγειον βασιλεῖα δὲν θὰ εἶναι εὐτυχέστερος καὶ ἐνδοξότερος; Ἀπὸ ποῖον τύραννον δὲν θὰ εἶναι, ἀσυγκρίτως δυνατότερος, τίνας ἢ πόσων ὁρατῶν κόσμων δὲν θὰ γίνῃ πλουσιώτερος; Ἀπὸ ποῖον πρᾶγμα συνεπῶς αὐτός εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ στερηθῇ, Πράγματι δὲν θὰ τοῦ λείψῃ κανένα ἀπὸ τ' ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ οὔτε ἐδῶ οὔτε εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Πρόσεχε ὁμως, σὺ ὁ ὁποῖος ἡξιώθης νὰ γίνῃς τέτοιος —διὰ τὸ ἀπειθύνω εἰδικῶς εἰς σέ τὸν λόγον—, σὺ

190 ὁ ὁποῖος ἀπέκτησες ὁλόκληρον τὸν Θεὸν κάτοικον μέ-
 σα σου, μὴ τυχὸν κάποτε πράξης ἢ προφέρῃς μὲ τὰ χεί-
 λη σου κάτι ποῦ θά εἶναι. ἀταίριαστον ἢ ἀντίθετον μὲ
 τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσῃς ἀμέσως
 τὸν κρυμμένον μέσα σοι θησαυρον τοῦ Θεοῦ· διότι, θά
 σηκωθῇ καὶ θά φύγῃ ἀπὸ σέ. Ἀπόδος εἰς αὐτὸν τὴν με-
 γαλύτερον δυνατὴν τιμὴν καὶ νὰ μὴ δάλῃς μέσα εἰς τὴν
 οἰκίαν τοῦ (ψυχὴν σου) τίποτε ἀπὸ ὅσα δὲν ἀρέσουν
 εἰς αὐτὸν καὶ τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὴν φύσιν των δὲν ἔχουν
 καμμίαν θέσιν πλησίον του, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρό-
 πον θά ὀργισθῇ ἐναντίον σου, θά σὲ ἀφήσῃ καὶ θά φύ-
 γῃ. Γιὰ μὴ λέγῃς πολλὰ πρὸς αὐτόν, οὔτε νὰ γονατίζῃς,
 σκεπτόμενος καὶ λέγοντας μέσα σου χωρὶς ἐντροπῆς·
 200 «Θά δεῖξω πρὸς αὐτὸν ζῆλον πολὺν καὶ ὑπερβολικά
 φλογερὰν ἀγάπην, διὰ νὰ δεχθῇ τὴν καλὴν μου θ' ἀθε-
 σιν καὶ δια νὰ γνωρίσῃ ὅτι, τὸν ἀγαπῶ καὶ τὸν λατρεύω».
 "Ἐχ' ἴλα πόν ὑπ' ὅσιν σου, ὅτι, πρὶν ἀκόμῃ σὺ σκεφθῇς
 αὐτά, ἐκεῖνος γνωρίζει ὅλα ὅσα σκέπτεσαι καὶ ὅσα πρό-
 κεταί νὰ σκεφθῇς καὶ τίποτε δὲν τοῦ ἔχει διαφυγεῖ. Οὐ-
 τε θεβαιῶς νὰ προσπαθήσῃς ποτὲ νὰ τὸν πιάσῃς μὲ τὰ
 πνευματικά σου χέρια· διότι, ὁ Θεὸς εἶναι ἀπιαστός καὶ
 ἐφ' ὅσον τολμήσῃς νὰ τὸν ἀγγίξῃς ἢ νομίσεις ὅτι εἶναι
 δυνατόν νὰ τὸν κρατήσῃς, θά μείνῃς τελείως ἀθῆσιος ἐ-
 σωτερικῶς, διότι θά ἐξαφανισθῇ ἀμέσως ὁλόκληρος ἀ-
 πὸ ἐσέ καὶ τότε θά μετανοήσῃς πικρά καὶ θά κλαύσῃς,
 καὶ θά ἀρχίσῃς νὰ κτυπᾷς τὸ στήθος σου καὶ νὰ αὐτομα-
 σιγώνεσαι, καὶ δὲν θά ὠφεληθῇς πράγματι τίποτε. Διό-
 τι ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι χαρὰ δὲν καταδέχεται νὰ εἰσελ-
 θῇ εἰς τὸ σπῆτι (ψυχὴν) ἐκείνων ποὺ θλίβονται καὶ λυ-
 ποῦνται, ὅπως ἀκρ.θῶς δὲν μπαίνει, εἰς κυψέλην ποῦ ἔ-
 χει καπνὸν ἢ ἐργατικὴ μέλισσα· ὅταν δὲ σὺ στολίσῃς
 210 τὴν ψυχὴν σου μὲ πλήρη ἀταραξίαν καὶ ἀγαλλίασιν, θά
 ἔλθῃ πάλιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν σου καὶ τότε ἄφησῃ τὸν
 Δεσπότην νὰ ἀναπαυθῇ τελείως ἀνενόχλητος ἐπάνω εἰς
 τὴν ψυχὴν σου ὡσάν ἐπάνω εἰς κρεβάτι.

Καὶ νὰ μὴ ἀρχίσῃς πάλιν νὰ λέγῃς μέσα σου ὅτι,
 ἐάν τυχὸν δὲν κλαύσω ἐνώπιόν του, θά μὲ ἀποφύγῃ χω-
 ρὶς νὰ μοῦ δώσῃ σημασίαν ὡσάν νὰ μὲ θεωρήσῃ ὅτι

τὸν περιφρονῶ. Διότι ἐάν ᾔθελε νὰ σέ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἠθικὴν τελειότητα ἐνῶ ἐσὺ κλαίεις ἀκόμη εἰς κατὰ-
 στασιν μετανοίας, στεκόμενος μᾶλλον κάπου μακριὰ
 νὰ σέ κοιτάζῃ ἢ κρυπτόμενος διὰ νὰ μὴ τὸν θλέπῃς
 ἢ ἀκόμη στελλοντας καὶ καταυγάζοντας τὸ ἐσωτε-
 ρικόν σου μὲ τὸ θεῖον τοῦ φωτός. αὐτὸ θὰ τὸ ἔκανε μόνον
 καὶ μόνον διὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν καὶ τὴν δυ-
 νατότητα νὰ καθαρίσῃς καὶ νὰ κοσμήσῃς μὲ τὸ καλὸν
 τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς σου· μετὰ δὲ μὴ ἀπὸ τὴν περι-
 ὄδον τῆς μετανοίας καὶ ἀφοῦ θὰ ἐκαθαρίζεσο μὲ τὰ δά-
 κρυα θὰ ἔρχετο νὰ σέ ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τοὺς κόπους τοῦ
 πνευματικοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ἀσκήσεως καὶ νὰ σοῦ
 220 χαρίσῃ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην ἀντὶ διὰ τὴν μέχρι τῶ-
 ρα λύπην σου. Στάσου λοιπὸν ὀρθίος· δὲν ἐννοῶ νὰ
 σταθῇς ὀρθίος μόνον κατὰ τὸ σῶμα²¹ —, ἀλλὰ καὶ ὡς
 πρὸς τὰ διάφορα ἐρεθίσματα τῆς ψυχῆς καὶ τὰς ὁρ-
 μάς καὶ ἐπιθυμίας αὐτῆς. Φρόντισε νὰ ἐπικρατῇ μέσα
 σου ἀπόλυτος ἡσυχία καὶ ἀταραξία καὶ γαλήνη, διό-
 τι ἦλθε νὰ κατοικήσῃ μέσα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς
 σου ὁ βασιλεὺς ὅλων τῶν βασιλέων²² καὶ πρέπει αἱ
 συνθῆκαι νὰ εἶναι ἀνάλογοι. Δώσε αὐστηράν ἐντολήν
 εἰς ὅλους τοὺς θυρωροὺς τοῦ ἔχεις εἰς τὴν οἰκίαν σου
 —ἐννοῶ δηλαδὴ εἰς τὰς διαφόρους αἰσθήσεις σου— καὶ
 λέγε εἰς αὐτοὺς: «Αὐτός ἐστὶν ὁ βασιλεὺς! σταθῆτε εἰς
 τὰς θύρας μὲ ἀπόλυτον τάξιν καὶ προσοχὴν σταθῆτε
 μὲ ἀπόλυτον ἡσυχίαν καὶ πολὺν φόβον²³. Κανεῖς νὰ μὴ
 πλησιάσῃ τὴν πόρταν καὶ τὴν κυττήσῃ, μὴ τυχόν κά-
 ποιος φωνάξῃ ἀπὸ κάπου πλησίον ἢ ἀπὸ μακριὰ καὶ
 ἀκουσθῇ μέσα καὶ ταραξῇ τὴν ἡσυχίαν τοῦ Ὑψηλοῦ
 230 μας ἐπισκέπτου, μὴ σὰς διαφύγῃ κάποιος τῆς προσο-
 χῆς καὶ πηδήσῃ κρυφὰ μέσα διότι ἐάν συμβῇ κάτι ἀ-
 πὸ αὐτὰ ὁ βασιλεὺς θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ τάλιν καὶ
 θὰ φύγῃ μακριὰ». Αὐτὰ λοιπὸν ἀφοῦ θὰ εἴπῃς, μέινε

21 Ἀπὸ τὴν Θ. Λειτουργίαν: «Σοφία ὀρθοί»

22 Α' Τιμ. στ' 16

23 Ἀπὸ τὴν Θ. Λειτουργίαν: «Στάμεν κολῶς, στάμεν μετὰ φό-
 βου»

σωπηλος με την ψυχην σου αγαλλομένην και λαμπουσαν από χαράν, βλέποντας τον απερίγραπτον Δεσπότην σου να περικλείεται, κατά τρόπον απερίγραπτον εις τα ὅρια τῆς ἰδικῆς σου ὑπάρξεως και σπουδάζοντας την αούλληπτον ὡραιότητά του, προσπαθώντας ταυτοχρονως να γνωρίσῃς και ἀντιληφθῇς κατὰ τρόπον ἄγνωστον εις τὸν ἄνθρωπον τὸ πανάγιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον παρσμένα, ἀπλησαστον ἀκόμη και ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους και τοὺς ἀρχαγγέλους και ὅλας τὰς οὐρανίας δυνάμεις. Στάσου γεμάτος ἐκπλήξιν νιώσε μέσα σου χαράν και χοροπηδωντας με τὸ πνεῦμα σου²⁴, νοιώσε ευχαρίστησιν και ἀγαλλίασιν, ἔχοντας την προσοχήν σου προσηλωμένην εις ἐκεῖνον με ὅλην τὴν εὐλάβειαν ποὺ ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἀντιληφθῇς τί θὰ σοῦ παραγγεῖλῃ νὰ εἴπῃς ᾠ νὰ κάμῃς.

240 Πρόσεχε λοιπὸν εις ἐκεῖνα ποὺ σοῦ λέγει. Ἀ.ότ. δὲν θὰ σοῦ ζητήσῃ κάτι πρὸς ἰδὴ κήν του ἐξυπηρετησιν ἢ κάλυψιν κάποιας ἀνάγκης του, ὡσάν και αὐτός νὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῶν ὑπηκόων του ὅπως συμβαίνει με τοὺς ἐπιγεῖους βασιλεῖς· διότι ὁ Χριστὸς εἶναι αὐτάρκης και ἀπηλλαγμένος κάθε ἀνάγκης και ἐάν πραγματοποιέως δὲν καταστήσῃ τοὺς δούλους του πλουσίους, δὲν πηγαίνει νὰ κατοικήσῃ εις τὸ σπιτί των Ἀφού λοιπὸν ἐκεῖνος, καθὼς ἔχει λεχθῇ, δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην, εις σὲ δὲ ἐ χάρισε πλοῦτον πνευματικὸν ἀμύθητον και με τὴν ἐπὶ γῆς (ᾠ τὴν ἐντὸς τῆς ψυχῆς σου) παρουσίαν του σὲ ἔχει ἀπαλλάξει ἀπὸ ὅλας τὰς ἀνάγκας πρόσεχε τί θὰ εἴτῃ μέσα σου²⁵ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ ἀπροσμέτρητον ὕψος τῆς θεότητός του ἀφού ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ εὐλογημένα σπλάγχνα τοῦ Πατρὸς²⁶ χωρὶς οὔτε στιγμὴν ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ αὐτὸν κατῆλθεν ἀπὸ τὴν δόξαν και τὰ μεγαλεῖα τῶν οὐρανῶν μέχρι τὴν ἰδικὴν σου ἀσημότητα²⁷ Διότ. δὲν πρόκειται νὰ διαπιστώσῃς ὅτι ὁ Χρι-

24. Πρὸλ. Λόγος Ι' 888

25. Ψαλ. ηδ' 9.

26. Ἱερ. α' 18.

27. -Και κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν . .

250 στός ἔπραξεν αὐτὸ (κατέβη δηλαδή εἰς τὴν γῆν) εἰς μάτην, ἀλλὰ συνηθίζει νὰ κάμνῃ διαρκῶς αὐτὸ ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Κύριός μας διὰ νὰ χάριση τὴν σωτηρίαν καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους. Ἐάν λοιπόν, καθὼς εἴπομεν, ἀπονεύρῃς εἰς αὐτὸν τὴν ὀφειλομένην τιμὴν καὶ τὸν δεχθῇς ἐντός σου καὶ διοθέῃς πρὸς χάριν τοῦ ὁλόκληρον τὸν χώρον τῆς καρδίας σου καὶ ἐξασφαλίῃς εἰς αὐτὸν τὴν ἡσυχίαν ποὺ πρέπει, νὰ εἶσαι θεθαῖος διὰ θὰ ἀκούσῃς τὰ μυστικά κα' ἀνέκφορα τῶν θησαυρῶν τοῦ Γνεύματος, ὅχι μὲ τὸ νὰ πέρῃς (γείρῃς) ἐπάνω εἰς τὸ στήθος τοῦ Κυρίου²⁸, ὅπως τότε ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ Ἰωάννης, ἀλλ' ἔπειδὴ θὰ ἔχῃς μέσα εἰς τὸ στήθος σου ὁλόκληρον τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ· θὰ διατυπώσῃς τότε νέας καὶ παλαιὰς διδασκαλίας γύρω ἀπὸ τὸν Τριαδικὸν Θεὸν καὶ θὰ κατανοήσῃς πλήρως ὅλας τὰς περ. Θεοῦ προφορικὰς καὶ γραπτὰς διδασκαλίας μέχρι τώρα, καὶ θὰ μεταβλήθῃς εἰς ἕνα ὄργανον ποὺ θὰ παράγῃ γλυκεῖς καὶ μελωδικοὺς ἤχους, τὸ ὅποιον θὰ κρούετα. καὶ θὰ ἐκπέμπῃ φθόγγους θεσπεσιωτέρους ἀπὸ κάθε ἀνθρωπίνην μουσικὴν.

260 Ἐάν δὲ ἀφήσῃς τὴν λύπην, ἐρχομένην ἀπὸ ὅπουδήποτε νὰ εἰσέλθῃ μέσα εἰς τὴν οἰκίαν (ψυχὴν), ἀμέσως ἢ χαρὰ ἀπομακρύνεται· ἐάν δὲ ἀναπτυχθῇ μέσα σου ὀργὴ ἢ θυμὸς, ἀμέσως παραχωρεῖ τὴν θέσιν τοῦ αὐτοῦ ποὺ εἶναι ὁ πῶρος²⁹ καὶ γαλήνιος· ἐάν δὲ αἰσθανθῇς μῖσος καὶ ἀηδίαν ἐναντίον κάποιου, ἀμέσως φεύγει αὐτός ποὺ ὠνομάσθη ἀγάπη³⁰ καὶ ὁ ὅποιος πράγματι εἶναι ἀγαπῇ αὐθύπαρκτη καὶ μὴ ἴδιαν ὑπόστασιν· ἐάν ἀφήσῃς νὰ πλησιάσῃ τὴν ψυχὴν σου φθόνος ἢ διὰβεις φιλονέκος, αὐτὸς ποὺ εἶναι ἀνεξίκακος καὶ ἀγαθὸς ἐπειδὴ θὰ σιχαθῇ αὐτὰ θὰ ἐξαφανισθῇ ὁλόκληρος ἀπὸ μέσα σου· Ἐάν δὲ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ἀντιληψίν του διὰ ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν σου περιφέρονται πονηρία ἢ πανοῦρ

28. Ἰω. γ' 25

29. Μτθ. ια' 29

30. Α' Ἰω. δ' 8

γία μαζί με περιέργειαν καὶ δὲν διώξεις ἀμέσως αὐ-
 τὰς μὲ ἀγανάκτησιν, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ σὲ ἴδῃ νὰ φέρε-
 270 σαι μᾶλλον μὲ ἀνυψήν καὶ καλωσύνην πρὸς ἐκείνας
 πού αὐτός ἐχθρεύεται καὶ νὰ καταδέχεσαι ν' ἀφήνης
 αὐτὰς νὰ τὸν πλησιάζουν, τότε ὁ ἀπηνήρευτος καὶ εὐ-
 θύς καὶ ἄκακος καὶ ἀπειροεργός Κύριος δὲν θὰ σοῦ ἐ-
 πιτρέψῃ νὰ ἀντληθῇς οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν φυγὴν του,
 ἀλλὰ θὰ σὲ ἐγκαταλίπῃ εἰς κατάστασιν πνευματικῆς
 ἀνασθησίας καὶ θὰ φύγῃ Ἐάν δὲ σύ, ὁ ὁποῖος εἶχες
 τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίσης καὶ νὰ συναντήσης ἓνα τέ-
 τοιον Κύριον, ὁ ὁποῖος εἶδες μὲ τὰ μάτια σου μίαν τό-
 σον μεγάλην δόξαν, ἓνα τέτοιον ἀνεκτίμητον πλοῦτον
 ἐννοῶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Ἰ-
 280 ὁς ὁ Θεός, (ἐάν) τὸν ἀποκτήσης, ἔχεις γρέος νὰ προσ-
 τατεύσῃς τὴν οἰκίαν τῆς ψυχῆς σου ὥστε νὰ μὴ εἰσέλ-
 θῃ εἰς αὐτὴν τίποτε ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε καὶ ἐπὶ πλεόν
 θὰ ἐξασφαλίσῃς εἰς τὸν φιλοξενούμενόν σου βασιλεῖα ἀ-
 πόλυτον ἡσυχίαν ἀπὸ αὐτά, ταυτοχρόνως ὁμῶς ἀφοῦ
 γυρίσῃς πρὸς ἄλλο σημεῖον τὸ πρόσωπόν σου — δηλα-
 280 δὴ τὸν νοῦν σου— νὰ συνομιλῇς περιφρονητικῶς μὲ ἄλ-
 λον, νὰ στρέφῃς δηλαδὴ τὴν πλάτην σου πρὸς τὸν ἀ-
 πλησίαστον καὶ ἀθεώρητον Θεόν, πρὸς τὸν ὁποῖον ὅλαι
 αἱ οὐράναι στραταὶ κοιτάζουν μετὰ φόβου καὶ τρό-
 μου³ χωρὶς νὰ κλείνουν τὰ μάτια των, ἐάν κάτι τέ-
 τοιο πράξις τότε ὁ Θεός δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ
 ἀμέσως, ἀπολύτως δικαιολογημένα, ἐπειδὴ θὰ ἀ-
 ποδειχθῇς περφρονητής του καὶ ἀνάξιός νὰ τὸν φι-
 λοξεύῃς: Ἀλλὰ νομίζεις ὅτι ἐπειδὴ αὐτός εἶναι φι-
 λάνθρωπος δὲν θὰ φερῇ ἔτσι: Εἶμαι καὶ ἐγὼ σύμ-
 φωνος μαζί σου, ἀλλ' αὐτὸ ἰσχύει δι' ἐκείνους οἱ ὁ-
 ποῖοι ἔχουν πλήρη συνείδησιν τῆς φιλανθρωπίας αὐ-
 τοῦ καὶ τὸν τιμοῦν ὅπως τοῦ ἀξίζει καὶ τράττουν διὰ
 τὸν εὐχαριστεῖ. Ἐάν δέ, ἐπειδὴ δὲν θὰ ὁώσης καμμί-
 αν σημασίαν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν γλυκύτητα, στρα-
 φῇς πρὸς τὴν ἀγάπην κάποιου ἄλλου καὶ αἰχμαλωτι-
 σῇς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς αὐτὸν τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς

290 σου και αίσθανθῆς εὐχαρίστησιν προκαλουμένην ἀπὸ ὅπουδῆποτε ἄλλου, π.χ. ἀπὸ κάποιου φαγητοῦ ἢ πιωτοῦ ἢ ἔνδυμα ἢ ἀπὸ τὴν θέαν κάποιου ὠραίου πράγματος ἢ προσώπου ἢ ἀπὸ χρυσὸν ἢ ἄργυρον, ἢ ὅποιοδῆποτε ἄλλο πρᾶγμα προκαλέσει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν σου ἐπιθυμίαν, ἄραγε αὐτός ποῦ εἶναι ἀπὸ τὴν φύσιν του ἀπολύτως καθαρὸς καὶ ἄγνος καὶ ἀμόλυντος, αὐτός ὁ ὁποῖος ἔκαμε καὶ σένα τέτοιον μὲ τὸ Πνεῦμα, θὰ καταδεχθῇ νὰ παραμείῃ ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον μαζί μὲ σένα ὁ ὁποῖος τοιοιτοτρόπως ἐστράφη ἄλλου καὶ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ ἀμέσως; Αὐτοῦ εἶναι εἰς τὸν καθενα ὁλοφάνερον.

300 Ἐάν ἀντιθέτως δὲν πράξης τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ ἀπομακρύνεις ἀπὸ μέσα σου κάθε ἁμαρτωλὸν πάθος καὶ πεισάζεις μακριὰ κάθε κακίαν, κάθε ἐπιθυμίαν κρατήσεις ἔξω ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου, ἐγκαταλείψεις καὶ ἀπαρνηθεῖς κάθε ἐνδιαφέρον καὶ φυσικὴν ἀγάπην πρὸς κάθε ἄνθρωπον ἀκόμη καὶ πρὸς συγγενεῖς καὶ φθάσεις εἰς τελείαν ἀναμαρτησίαν καὶ ψυχικὴν καθαρότητα, καθὼς εἴπομεν προηγουμένως, καὶ ἔκτός ἀπὸ αὐτά καὶ ταυτοχρόνως μὲ αὐτά —διὰ νὰ καταλάβουν ὅλοι πολὺ καλὰ αὐτὸ τοῦ πρόκειται νὰ εἶπω— ἀποκτήσεις μέσα σου ὁλόκληρον ἐκείνον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλους τοὺς οὐρανούς²⁷, χωρὶς ἀπὸ κανένα καὶ ἀπὸ τίποτε νὰ ἐνοχλῆσαι ἢ στορέφῃς πρὸς κάποιον ἄλλον τὴν προσοχὴν σου, ἀλλὰ νὰ ζῇς μαζί μὲ τὸν Θεόν, ἔχοντας τὸν νοῦν σου ἐστραμμένον διαρκῶς πρὸς τὴν βασιλείαν ποῦ εἶναι ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς οὐρανούς, (ἐάν λο πόν) περιέλθῃς εἰς μίαν τοιαύτην κατάστασιν καὶ αἰφνιδίως κάποιος σὲ καλέσῃ καὶ σοῦ δεῖξῃ εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν γῆν μίαν πόλιν καὶ μέσα εἰς αὐτὴν λαὸν πολύν, στίτια καὶ παλάτια κάθε εἴδους καὶ πλουσιόχωρα, ναοὺς τεραστίων διαστάσεων καὶ ἀπεριγράφτου ὠραϊότητος, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, τὸν βασιλέα μαζί μὲ τὸ ἱερὸν συμβούλιον καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς

ἀκολουθούς αὐτοῦ. Ἐπειτα, διὰ νὰ παραλείψω κάθε τι ἄλλο πού δυνατόν νὰ προκαλέσῃ τήν προσοχήν σου καί τὰ ἀνθρώπινα πάθη σου, ἐάν λοιπόν ἀπό ὅλους ἐκείνους, ἐννοῶ δηλαδή τόν βασιλεῦσα καί τοὺς ἀρχοντας καὶ ὀλόκληρον τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, προσκληθῆς καί παρακληθῆς μέ δάκρυα νὰ ἀναλάβῃς τήν φροντίδα αὐτῶν καί νὰ τοὺς κυθερνῇς καί τοὺς ὠφελῇς, χωρὶς ὁμῶς προηγουμένως νὰ ἔχῃς πάρῃ τὴν ἔγκρισιν καί τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποῦς σέ προκύρισε νὰ βασιλεύῃς μαζί του¹³. (ἐάν λοιπόν) εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν περιφρονήσῃς καί ἐγκαταλείψῃς τὰ οὐράνια καί τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ τοῦ σοῦ ἐδόθησαν ἀπὸ Ἐκείνον καί, ἀφοῦ κατέβῃς πρὸς ὅσα εὐρίσκονται εἰς δ.αρκῇ ἀναταραχήν, συναναστρέφεσαι κατ' αὐτόν τὸν τρόπον μέ
320 ὅσα φθείροντα, καί φαίνονται μαζί μέ ἐκείνους πού σέ προσεκάλεσαν, εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν δὲν θά σέ στερήσῃ μέ τὸ δίκαιόν του ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα καί θά σέ ἀφήσῃ νὰ ἔχῃς μερίδιον καί θέσιν μόνον μεταξὺ αὐτῶν, καί νὰ ζῇς κατὰ τὸν Ἰδ.ον τρόπον καί μετὰ τὴν ἔξοδον τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα;

Θά ἔπρεπε αὐτὸν, καί διὰν ἀκόμη ὁ Ἰδ.ος ὁ Θεός θά σοῦ ἔλεγε καί θά σέ διέτασσε νὰ καταβῇς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ ποιμάνῃς ψυχὰς, νὰ γονατίζῃς ἐνώπιόν του καί νὰ κλαίῃς καί νὰ λέγῃς μέ θλίψιν καί πολὺν φόβον πρὸς αὐτόν. «Κύριε, πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀφήσω ἑσένα καί νὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἐπικρατεῖ εἰς τὸν κόσμον καί νὰ ζήσω τὴν τολυθαπανισμένην αὐτὴν ζωὴν. Μοῦ εἶνα τελείως ἀδύνατον, Κύριε. Μὴ θυμώσης σέ παρακαλῶ, ἐναντίον ἐμοῦ τοῦ δούλου σου
330 καί μέ πετάξῃς ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἀμέτρητον ὕψος εἰς ἐκεῖνο τὸ χάος. Μή. Δέσποτα, μὴ μέ στερήσῃς ἀπὸ τὸ φῶς αὐτὸ τῆς ἀνεκφράστου δόξης σου καί μέ κατεθάσῃς εἰς τόσον ἀφόρητο σκοτάδι, ἐμέ τὸν ἐλεεινὸν καί ταλαίπωρον. Μήπως, Κύριε, διέπραξα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω κάποισαν ἁμαρτίαν καί δι' αὐτὸ μέ ἀποστέλλεις πάλιν ἐκεῖ ἀπὸ Θεοῦ ἀπὸ μεγάλην ἀγάπην μέ ἀνέσου-

ρες, οὐ ὁ εὐσπλαγχνος; Μήπως πρόκειται τόσον πολὺ νὰ μὲ σιχαθῇς καὶ νὰ φύγῃς ἀπὸ πλησίον μου, ἐσὺ ὁ ὁποῖος ἐσῆκωσες εἰς τοὺς ὤμους σου ἀναριθμητάς τὰς ἁμαρτίας μου καὶ παραδάσεις τοῦ νόμου σου, 'Ἄλλ' ἐάν συνέβῃ κάτι καὶ διέπραξα ἁμαρτίαν, ἐσὺ τιμώρησέ με ἐδῶ, ἐσὺ, ἐάν τὸ προστάζῃς, κόψε με καὶ εἰς μικρά μικρὰ τεμαχία, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ μὲ ἀποστελῇς ἐκεῖ.»

- 340 Ἐάν ὁμως ἐκεῖνος ἤθελε ἐπιμεῖνῃ καὶ σοῦ εἶπῃ· «Πήγαινε νὰ ποιμάνῃς τὰ ἰδικά μου πρόβατα»³⁴ Πήγαινε καὶ κάλεσε τοὺς ἀδελφούς μου νὰ ἐπιστρέφουν πάλιν πλησίον μου»³⁵ θὰ ἔπρεπε καὶ πάλιν νὰ εἴπῃς πρὸς αὐτόν· «Ἀλλοῖμονον, Κύριε· καὶ θὰ γωρ.σθῶ, λοιπόν, ἀπὸ σέ ἐγὼ ὁ ἀνύξιος;» Ἐάν δὲ παρ' ὅλα ταῦτα θὰ ἔλεγε πάλιν πρὸς σέ· «Ὁχι δὲν θὰ γωρ.σθῇς ἀλλ' ἐγὼ θὰ εἶμαι καὶ ἐκεῖ μαζί σου»³⁶ καὶ πάλιν ἐσὺ θὰ ἔπρεπε νὰ γονατίσῃς ἐνώπιόν του, θὰ ἔπρεπε νὰ κλαύσῃς καὶ νὰ μουσκέυῃς μὲ τὰ δάκρυά σου νοερῶς τὰ πανάγια πόδια του»³⁷ καὶ ν' ἀπαντήσῃς ὡς ἑξῆς· «Πῶς θὰ εἶσαι μαζί μου, Κύριε, ἐάν μὲ τὸ νὰ καταβῶ κεῖ κάτω γίνω σκοτεινός· Πῶς θὰ εὕρ'σκεσαι μαζί μου, ἐάν ἡ καρδία μου στραφῇ καὶ ἐπιθυμήσῃ τὰς κολακείας καὶ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ εἶναι εὐμετάβλητη καὶ ἀσταθής, Πῶς θὰ καταδεχθῇς νὰ παραμείνῃς μαζί μου, ἐάν παρὰ τὴν ἐντολήν σου ἀφήσω νὰ γεννηθῇ μέσα μου ἡ ὑπερηφάνεια.
- 350 Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ φύγῃς, ἐάν δὲν καυτηριάσω μὲ θάρρος θαυσιεῖς καὶ ἀρχοντας διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ ὁ καιοσύνη καὶ νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ ἀδικία καὶ ἡ παρανομία, Κατὰ ποῖον τρόπον δὲ θὰ πράξω αὐτά καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ὅπως θὰ εἶναι ἀρεστά εἰς σέ, ὥστε, καὶ σὺ νὰ μείνῃς μαζί μου καὶ νὰ μὲ ἐνδυναμώνῃς καὶ νὰ μὴ μὲ ἐγκαταλείψῃς ἔπε δὴ θὰ διαπράξω σφάλμα-

34. Ἰω. κε' 17.

35. Λκ. κθ' 32

36. Ἐξ. γ' 12

37. Λκ. ζ' 38

360

370

τα καὶ χωρισθῆς ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον, ἀφήνοντάς με νὰ μένω μόνος ἐκεῖ κάτω. Φοβοῦμαι μήπως μὲ ὑπερνηκήσῃ ἡ τσιγγουνιά καὶ ἡ φιλαργυρία φοβοῦμαι μήπως μὲ ὑπατάξῃ ἡ ἀνταρσία τῆς σαρκὸς μου, μήπως ἡ παρκική ἀπόλαυσ·ς μὲ ἐξασπατήσῃ, μήπως ἡ φροντίς διὰ τὰ ἐγκόσμια μοῦ ἀφαιρέσῃ το φῶς τῆς ψυχῆς μου, μήπως αἱ τιμαὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν βασιλέων μὲ ἀνεβόσουν ὑπὸ κακὴν ἔννοαν, μήπως τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας κατὰ τῶν συνανθρώπων μου μοῦ φουσκώσῃ τὰ μυαλὰ καὶ μοῦ βημιουργήσῃ ἔπαρσιν, μήπως παρπασυρθῶ ἀπὸ τὴν λαμαργίαν καὶ τὴν εὐθυλίαν καὶ ἔκτραπῶ ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς εὐπρεπειας, μήπως ἀπὸ τὸ φαγοπότι παχύνουν πάλιν καὶ ἀναισθητοποιηθοῦν αἱ λεπυνθεῖσα ἀπὸ τὴν μόνωσιν καὶ ἄσκησιν σάρκες τῆς ψυχῆς μου, μήπως μοῦ προκαλέσουν φόβον ἀνθρώποι ἀπειλαὶ καὶ μὲ ὀδηγήσουν εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἐντολῶν σου μήπως αἱ προτροπαὶ τῶν συναδέλφων μου ἐπισκόπων καὶ τῶν φίλων μὲ καταστήσουν σινεργόν εἰς πράξεις ἀδικίας ἢ ἐνῶ αὐτοὶ θὰ διαπράττουν ἀδικίας ἐγὼ θὰ σωπῶ ἢ ἐνῶ θὸ πράττουν τὸ κακὸν θὰ γίνωμαι καὶ ἐγὼ συνεργάτης των καὶ δὲν θὰ τοὺς ἐλέγχω μὲ θάρρος καὶ παρρησίαν καὶ δὲν θὰ προβάλλω τὴν ἀντίρρῃσιν καὶ ἀντίθεσιν τῶν ἐντολῶν σου εἰς ὅσα πράττουν. Ἀλλὰ πῶς εἶνα, δυνατόν, Κύριε, νὰ ἀπαρθμῆσω ὅλα ὅσα ὑπάρχει, κίνδυνος νὰ μοῦ συμβοῦν, Διότι ἰδοὺ εἶ·σαι πλησίον μου ἀ·αρίθμητα αὐτὰ πού μὲ ἀπειλοῦν, τὰ ὁποῖα γνωρίζεις πολὺ καλύτερα σὺ παρὰ ἐγὼ Κύριε. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, φιλό·ανθρωπε, νὰ μὴ μὲ ἐκθέσῃς εἰς τὸν κίνδυνον νὰ διαπράξω τόσα κακά. Διότι γνωρίζεις πόσον ἀσχημὴ εἶνα ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων, τὰ πειράγματα ποὺ ἐκτοξεύουν, τὰς εἰρωνείας, τὰς συκοφαντίας καὶ ἰδια·τέρως ἐκείνων πού ἔχουν περ·σσοτέρας γνώσεις καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι παραφουσκωμένοι ἀπὸ τὸν ἐγωῖσμόν τοῦ γεννᾶ ἐντὸς των ἡ σοφία τοῦ κόσμου³⁸, ἢ ὁποῖα καταργεῖται ἀπὸ τὴν χάριν

σου. Αυτήσου με, λοιπόν, φιλόνθρωπε, καὶ μὴ μὲ ἀποστείλῃς ἐκεῖ κάτω νὰ ζῶ καὶ νὰ κινουῖμαι ἀνάμεσα εἰς τέτοιοι εἶδους καὶ τόσων μεγάλα κακά».

Αὐτὰ λοιπόν καὶ πολὺ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ ἔπρεπε σέ, κοιτάζοντας πρὸς τὰ κάτω, νὰ παρακαλῇς νὰ μὴ σὲ στείλῃ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν πρὸς ὅσα συμβαίνειν ἐδῶ καὶ πρὸς τὴν γῆν. Ἐάν ὅμως τυχὸν ἀπευθυνετο καὶ τάλιν πρὸς σέ καὶ σοῦ ἔλεγεν, διαπιστώνοντας καὶ ἀποδεχόμενος τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ τοπείνωσιν, ὁ φιλόνθρωπος καὶ πανάγαθος θασ. λεύς «Μὴ φοβᾶσαι»³⁹ Διότι ἀφοῦ ἐγὼ ὑπεσχέθην ὅτι θὰ εἶμαι μαζί σου⁴⁰, δὲν πρόκειται νὰ ὑποταχθῇς σὲ κανένα ἀπὸ ὅλα τὰ ἀντίθετα εἰς τὸ θέλημά μου διότι θὰ μὲ ἔχῃς εἰς κάθε περίπτωσιν βοηθόν καὶ κάτι παραπάνω καὶ ἐκεῖ κάτω θὰ σὲ δοξάσω καὶ θὰ ἐπιστρέψῃς πάλιν ἐδῶ καὶ μάλιστα μὲ μεγαλυτέραν καὶ περισσότερον ὁρατὴν δόξαν καὶ θὰ θασ. λεύσης μαζί μου εἰς τοὺς ἀτελειωτοὺς αἰῶνας», ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν δει. ἐπιτρέπεται οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ νομίσης ὅτι εἶσαι ἐξασφαλισμένος ἢ νὰ τὸ «ρίξης ἔξω», ἀλλὰ νὰ κατέχεσαι ἀπὸ συνεχῇ φόβον καὶ τρόμον, ὅπως θὰ συνέβαινε ἂν σὲ κατέβαζαν ἀπὸ τὸ ὕψος εἰς τὸν πυθμένα θαυτοτάτου πηγαδιοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι γεμάτο ἀπὸ κάθε εἶδος ἐρπετῶν καὶ θηρίων, μὲ τέτοια συναισθήματα ὀφείλεις νὰ ἀναλάβῃς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ Πατριάρχου ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο, ἐνδεχομένως ἐπισκοπῆς ἢ κάποια φροντίδα χάριν τοῦ λαοῦ

Ἐάν ὅμως παραδέχεσαι ὅτι ὁ ἑαυτός σου δὲν εἶναι τέτοιος ὅπως ἀνωτέρω τὸν περιέγραψεν ὁ λόγος, ἀλλὰ νομίζεις ὅτι μὲ τὸ νὰ καταλάβῃς ἓνα ἐγκόσμιον ἀξίωμα (ἀκόμη καὶ ἐκκλησιαστικὸ) ὅτι ἐξυφώνεσαι μᾶλλον παρά κατεβαίνεις, αὐτὸ πόσῃ αὐθάδειαν δεικνύει καὶ αὐτοπεποιθήσιν, πόσον ψυχικῶς ἐσκοτισμένος τρέπει. νὰ εἶσαι, πόσο μέγεθος ἀγνοίας τῆς ὁληθείας μαρτυ-

39 Πρὸς Αλ. σ' 13 κ.δ.

40 Βλ. Λόγος Α' 343

- ρεῖ! Διότι αὐταὶ αἱ σκέψεις καὶ αὐταὶ αἱ πεποθήσεις
 δὲν προέρχοντα. ἀπὸ ἀνθρώπους λογικούς, ἀλλ' ἀπὸ
 ἀνοήτους καὶ εἰδωολοάτραις, ἢ καλύτερον νὰ εἶπω ἀπὸ
 νεκρούς, οἱ ὅποιοι δὲν βλέπουν, δὲν αἰσθάνονται, δὲν
 ζοῦν, δὲν γνωρίζουν καθόλου τὸν Θεὸν καὶ τί εἶναι τὸ
 δικαστήριον τοῦ Θεοῦ ἐνώπιον τοῦ ὁποίου πρόκειται
 νὰ ἐμφανισθῶμεν. Περὶ τοῦ ὅτι θεθαίως τὸ νὰ εἰμεθα
 400 ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ ποιμνίου τῶν πιστῶν καὶ νὰ ἐνδιαφε-
 ρώμεθα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν συνανθρώπων μας εἶ-
 ναι ὠφέλιμον, ἐπειδὴ αὐτὸ συμβάλλει εἰς τὴν ὁλοκλή-
 ρωσιν τῆς ἀγάπης, ἣ ὁποῖα ἀποτελεῖ τὴν συγκεφαλαί-
 ωσιν⁴¹ τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, κανεὶς
 δὲν ἔχει ἀντίρρησην διότι καὶ εἰς τὸν Πέτρον ὁ Χρι-
 στός, ὅταν ἀπηύθυνε πρὸς ἐκεῖνον διὰ τρίτην φοράν
 τὸ ἐρώτημα - «Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με,» — καὶ ἐκεῖ-
 νος ἀπήντησε «Ναί, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε», τότε
 ἀνταπήντησε πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν ἐντολήν.
 Ἐάν με ἀγαπᾷς πραγματικᾶ ἵσταίμινε τὰ πρόθετά
 μου.⁴² Περὶ τοῦ ὅτι τάλιν δὲν ἐπ' τρέπεται χωρὶς λό-
 γον οὔτε εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα νὰ ἀναρρ.χᾶται εἰς
 αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ νὰ γίνεταί αὐτὸ κατόπιν ἀπὸ
 πολλὴν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν ὅλων τῶν δεδομένων
 καὶ τῶν συνεπειῶν καὶ μὲ πολὺν φόβον, εἶναι ὁλοφά-
 νερον εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν χάσει τελείως
 410 τὸ φῶς τῶν ματιῶν τῆς ψυχῆς των. Διότι πολλοί, ἐπει-
 δὴ δὲν γνωρίζουν οὔτε κἂν τοῖον εἶναι τὸ νόημα αὐτοῦ
 τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου, οὔτε γνωρίζουν ποῖος εἶναι ὁ
 τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος παρήγγελεν εἰς τὸν
 Πέτρον νὰ θέσκη τὰ πρόθετά του, ἀλλοίμονον!, σπεύ-
 δουν μὲ αὐθάδεια νὰ καταλάβουν τὸ ἐκκλησιαστικὸν
 ἀξίωμα, καὶ δὲν ἐντρέπονται νὰ παριστάνουν μὲ ἀναί-
 δεϊαν τὸν ὁδηγὸν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου τοῦ Χριστοῦ.
 Ἄλλ' ὅς ἴδωμεν, ἐάν νομίζετε, καὶ ὅς ἐξετάσωμεν
 τί εἶναι αὐτός ὁ λόγος τοῦ Κυρίου καὶ ποῖον εἶναι τὸ

41 Mtθ κθ' 40

42 Ἰω κα' 15 - 17

420 βαθυτέρον νόημα αὐτοῦ. Ὅταν ὁ Κύριος λέγῃ πρὸς
 τὸν Πέτρον «ποίμανε τὰ πρόβατά μου· ἀρὰ γε ἐννοεῖ
 τὴν σχετιζομένην μετ' αὐτοῦ φυσικὴν ζωὴν προστασίαν, μή-
 τως τοῦ ἀναστῆναι· νὰ φροντίζῃ δὲ τὰ πράγματα ἢ χρῆμα-
 430 τὰ ποὺ χρειάζονται διὰ τὴν ζωὴν τῶν λογικῶν προβά-
 των του ὥστε νὰ διαφυλαχθοῦν μετὰ τὴν φροντίδα ἐκείνου
 ἀθικτα ἢ καὶ νὰ καρποφορήσουν ἀκόμη. Ἀλλὰ μήπως
 εἰς ἄλλα σημείον δὲν λέγει νὰ μὴ ἀσχολοῦνται μετὰ τὸ τί
 θὰ φᾶνε καὶ εἰς ὅπως σχετίζεται, ὅτι θὰ τοὺς δώσῃ τὰ ἐνδύ-
 ματα ποὺ χρειάζονται⁴³. Μήπως παραγγέλλει ἐπειδὴ
 εἶναι ξένο· νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ κάτω ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του
 στέγην ἢ ἔτε δὴ εἶναι· ἀσθενεῖς νὰ τοὺς ὑπηρετῇ ἢ ἐ-
 πειδὴ ὅλοι οἱ πιστοὶ εἶναι· ὑποχρεωμένο· νὰ συγκεντρω-
 θοῦν εἰς τὸ ἴδιον μέρος διατάσσει· τὸν ἀποστόλον νὰ
 ἐνδιαφερθῇ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτοὺς τὰς ἀναγ-
 440 καίας τροφὰς καὶ ἐνδύματα. Ὅχι βεβαίως· διότι τίπο-
 τε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν διατάζειν ὁ Θεός. Ἀπὸ ποῦ γίνεται
 αὐτὸ φανερόν. Ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους τοῦ Κυ-
 ρίου· διότι· παραγγέλλει πρὸς τοὺς ἀποστόλους του·
 450 «Μὴ κτήσασθε χρυσόν, μηδὲ ἀργυρὸν, μὴ ράβδον, μὴ
 πήραν, μήτε δύο χιτῶνας»⁴⁴. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὁποῖος πα-
 ραγγέλλει, εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ ἀποκτοῦν ἀπολυτῶς τίπο-
 τε, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς διατάξῃ νὰ δίδουν εἰς
 ἄλλους ἢ νὰ φροντίζουσι καθ' ὅσονδήποτε τρόπον διὰ
 παρόμοια πράγματα. Καὶ ἄλλοῦ λέγει· «Βλέπετε μή-
 ποτε θαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν ἐν κραιπάλῃ καὶ μέ-
 460 θῃ καὶ μερίμναις θιωτικαῖς»⁴⁵, καὶ πάλιν· «Ἐργάζε-
 σθε μὴ τὴν θρώσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν θρώσιν
 τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον»⁴⁶. Αὐτὰ δὲν τὰ παραγ-
 γέλλει καὶ νομοθετεῖ μόνον πρὸς τοὺς ἀποστόλους, ἀλ-
 λά δὲ καὶ μέσου ἐκείνων καὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὅχι μόνον αὐ-
 τὰ, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερα ἐπὶ αὐτὰ. Διότι εἶπεν ὁ

43. Πράξ. Μτθ. στ' 25, 28.

44. Μτθ. ς' 10.

45. Ακ. κα' 34.

46. Ιω. στ' 27.

- 440 κόμη· «Μη μεριμνήσετε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίνητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσῃσθε. Καταμάθετε δὲ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ τῶς αἰξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει»⁴⁷ καὶ ὀλίγον κατωτέρω λέγει: «Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν ἢ τί πῶμεν· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. Οἶδε γὰρ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήζητε τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν· μὴ οὖν μεριμνήσητε περὶ τῆς αἰσίου»⁴⁸. Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἀφοῦ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅστερα κατέ-
- 450 λήξε καὶ εἶπεν. «Ἄ δὲ λέγω ὑμῖν πᾶσι λέγω»⁴⁹.

Αὐτὸς λοιπὸν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν κοινὸν πιστὸν νὰ φροντίζῃ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ἀλλὰ παραγγέλλει νὰ ζητῇ ὅπως ἐπικρατήσῃ μέσα τοῦ καὶ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, πῶς ἄρα θὰ ἦτο δυνατόν ποτὲ κατ' ἀντίθεσιν μὲ τὰ δικά του παραγγέλματα νὰ διατάξῃ τὸν ἀπόστολον νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἐκδῶν διατροφῆς καὶ ἐνδυσεως τῶν προβάτων τοῦ, ἢ διὰ τὴν πρυυτασίαν καὶ δικαστικὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων των, Αὐτὸ εἶναι ἀδιανόητον· καὶ αὐτὸ γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἐξῆς ποῦ ἔχει εἶπει λέγει λοιπόν: «Ἴδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων»⁵⁰ καὶ πάλιν: «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ ἀλλ' ὅστις σὲ ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνα λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον»⁵¹· καὶ τῷ αἶροντι τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει·⁵² Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς του ὡσὰν πρόβατα (ἀδυνά-

460

47. Μτθ στ' 25, 26.

48. Μτθ στ' 31 - 34.

49. Μρκ ιγ' 37.

50. Μτθ ι' 16.

51. Μτθ ε' 39 - 40.

52. Λκ στ 30.

τους, ἀδόπλους καὶ ἀνυπερασπίστους) νὰ ζήσουν καὶ νὰ δράσουν ἀνάμεσα εἰς αἰμοδόρους λύκους (τοὺς ἔθνικους καὶ Ἰουδαίους) καὶ ὁ ὁποῖος παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ μέσου αὐτῶν εἰς ἡμᾶς εἰς ἐκεῖνον ποῦ μᾶς κτυπᾷ εἰς τὴν δεξιάν παρειάν νὰ γυρίζωμεν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἄλλην, καὶ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θέλει νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς τὸ δικαστήριον διὰ νὰ μᾶς πάρῃ τὸ ὑποκάμισον νὰ δίδωμεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ἐπανωφόριόν μας καὶ νὰ μὴ ζητῶμεν νὰ πάρωμεν πάλιν τὰ πράγματα ποῦ μᾶς ἐπῆρε κάποιος, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ διατάξῃ ἐκεῖνον εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθεσε νὰ ποιμαίνῃ τὰ πρόβατά του νὰ ἐπιδῶξῃ καθ' οἷονδῆποτε τρόπον νὰ διασφαλισῇ κάποιο γήινον πράγμα αὐτῶν, ἢ νὰ ἀσχοληθῇ ἔστω καὶ ὀλίγον μὲ φροντίδας ποὺ ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἢ νὰ παρακινήτῃ τὰ πρόβατα (πιστοὺς) εἰς τοιοῦτου εἶδους φροντίδας καὶ ἐπιδιώξεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας αὐτὸς πρῶτος ὁ ποιμὴν διετάχθη νὰ παραμενῇ μακριά. Εἶναι ἀδιανόητον κάτι τέτοιο. Αὐτὸ τὸ ἐπεβεβαίωσαν μὲ τὰ ἔργα των οἱ ἀπόστολοι μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς οὐρανούς. Διότι ὄχι μόνον δὲν ἐφρόντισαν διὰ τίποτε ἀπολύτως ποῦ νὰ ἀναφέρεται, εἰς τὴν ἱκανοποίησιν ὀλικῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐδιδάχθησαν ἀπὸ αὐτοὺς τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλ' οὔτε αὐτὰ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα προσέφεραν εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνοι ποῦ ἐπίστευον εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν⁵³ κατεδέχθησαν οἱ ἴδιοι νὰ τὰ διαχειρίζωνται καὶ νὰ ἀναλαβούν τὴν φροντίδα διὰ τὰς τροφάς καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν ἀδελφῶν. Διότι εἶπαν, λέγει ἡ Γραφή, πρὸς τὸν λαόν: «Οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς καταλειψάντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζας. Καταστήσωμεν δὲ ἐπὶ τούτῳ ἄνδρας ἱκανούς, ἡμεῖς δὲ τῇ εὐχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσωμεν»⁵⁴.

Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἔχει ἀποδειχθῇ ὅτι ἔχει διαταχθῇ ἡ

53 Πράξ. δ' 32 . 37

54 Πράξ. σ' 2 . 4.

490 πὸ τὸν Κύριον νὰ μὴ φροντίζωμεν καθόλου διὰ γήινα πράγματα οὔτε ἀκόμη καὶ δι' αὐτὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν μας, οὔτε νὰ καταφεύγωμεν εἰς δικαστικούς ἀγῶνας ὅταν εἴτε ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, εἴτε οἱ ἀδελφοί μας ἀδικοῦνται καὶ γίνονται ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως ἐκ μέρους μερικῶν, ἔλα λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν ποῖον εἶναι τὸ νόημα αὐτοῦ ποῦ ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Κύριον πρὸς τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων: «Εἰ φιλεῖς με, λέγει, πλεῖον τούτων, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου»⁵⁵. Γνωρίζω θεθαίως ὅτι ἀπὸ ὅσα μεχρι τώρα ἐλέχθησαν διευκρινίσθη ἀρκετὰ τὸ νόημα αὐτοῦ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συνετοὺς ἀσφαλῶς ἀντεληφθησαν τὴν σημασίαν τοῦ ρητοῦ, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται καὶ ἡμεῖς νὰ εἰπώμεν πρὸς τὴν ἀγάπην σας ἐλαχίστα πρὸς χάριν ἐκείνων ποῦ ἐξακολουθοῦν νὰ τὸ ἀγνοοῦν.

500 Τίποτε ἄλλο λοιπὸν δὲν εἶναι τὸ ποιμαίνειν παρὰ ἢ φροντίζει τῶν ποιμαινομένων διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, ὅτι δὲ αὕτη εἶναι ἡ σημασία τοῦ ποιμαίνειν τὸ ἐδειξεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὅταν εἶπε τὸ ἐξῆς πρὸς τὸν Πέτρον: «Προσάκις ἡτήσατο ὁ Σατανᾶς υἱ.ᾧσαι σε ὡς τὸν σῖτον, καὶ γὰρ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου». Ἐν συνεχείᾳ προσέθεσε καὶ εἶπε καὶ τὸ ἐξῆς πρὸς αὐτόν: «Καὶ σὺ οὖν ἐπιστρέψας ποτέ, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου»⁵⁶. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου», χρησιμοποίησε, λέγει, τὸ προσωπικόν σου παράδειγμα διὰ νὰ τοὺς διδάξῃς νὰ μὴ κυριεύονται ποτέ ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσιν ποῦ καταστρέφει, ἔστω καὶ ἂν συμβῇ κάποτε εἰς αὐτοὺς νὰ ἁμαρτήσουν. Διότι, λέγει, ποῖαν φοβερωτέραν ἁμαρτίαν μπορεῖ νὰ διαπράξῃ ἓνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀπάρνησιν ἐμοῦ τοῦ δεσπότη τοῦ ὅλων; Ἄλλ' ἐπειδὴ μετενόησες καὶ ἐκλαυσες πικρὰς⁵⁷ ἀμέσως σοῦ ἐχάρισα τὴν συγχώρησιν καὶ παρ' ὅλον ὅτι δὲν

55. Ιω. κε' 17

56. Λκ. κε' 32.

57. Λκ. κε' 62.

510 έτολμοῦσες ἀπο ἐντροπὴν νὰ σηκώσης τὰ μάτια νὰ
 μέ κοιτάξης καὶ νὰ μοῦ μιλήσης σὲ εἰδοποίησα νὰ
 ἔλθης μαζί μέ τους ἄλλους μαθητάς νὰ μέ συναντη-
 σης ἐπαινω εἰς τὸ ὅρος⁵⁸ καὶ οὔτε κἂν μέ τὸν λόγον
 δέν σὲ ἐμάλωσα δι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμες. Τώρα δέν ἀπο-
 μένει λοιπόν παρὰ καὶ νὰ ἐπιστρέψης καὶ νὰ στηρίξης
 εἰς τὴν πίστιν καὶ ν' ἀπαλλάξης ἀπὸ τὴν ἀπογοήτε-
 σιν διὰ τὰς ἁμαρτίας των τοὺς ἀδελφούς σου χριστι-
 ανοὺς· φρόντισε τὰ πρόβατά μου θά τα ποιμάνῃς δέ
 520 ὄχι μέ τὸ νὰ τὰ θαῶξης καὶ νὰ τὰ θγάξης ἀπὸ λ. θάδεια
 εἰς ἄλλα λ. θαδεια καὶ νὰ τὰ καλοταίξης, καὶ νὰ τὰ δια-
 τηρῇς παχεῖά κατὰ τὸ σῶμα, οὔτε μέ τὸ νὰ τὰ περι-
 θάλῃς μέ φράκτας καὶ τοίχους, ἀλλὰ μέ τὸ νὰ τὰ δι-
 δάσκῃς νὰ τηροῦν ὅλα ὅσα σὰς παρήγγειλα, ὄχι ἄλ-
 λα μὲν νὰ τηροῦν, ἄλλα δὲ νὰ περιφρονοῦν, ἀλλὰ νὰ
 φυλάττουν ὅλα ὅσα σὰς παρήγγειλα. Διότι λέγει. «Πο-
 ρευθέντες μαθητεῖσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
 530 αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ
 ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα
 ὅσα ἐνετείλάμην ὑμῖν»⁵⁹. Καὶ καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Ὁ
 πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας
 κατακριθήσεται»⁶⁰.

«Ἰοιμα, νὲ τὰ πρόβατά μου». Ὁ θοσκὸς τῶν ἀλόγων
 προβάτων δέν ἐνδιαφέρεται οὔτε διὰ τὴν γεωργίαν, οὔ-
 τε διὰ τὸ ἐμπόριον, οὔτε διὰ τὸ σπῖτι, οὔτε διὰ νὰ ἐτοι-
 μάσῃ πολυτελὴ δεῖπνα ἢ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τέτοια, οὔ-
 τε διὰ τὴν ἀπόκτησιν δόξης, οὔτε διὰ τιμητικὰς διακρί-
 σεις· δέν φροντίζει διὰ κανένα ἄλλο θωτικὸν πράγμα,
 οὔτε ἀνέχεται νὰ προσκολληθῇ καθόλου εἰς αὐτά, ἀλλ'
 ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ καὶ σπῖτι καὶ γυναῖκα καὶ παιδιὰ,
 530 στρέφει ὁλόκληρον τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν φροντίδα του
 εἰς τὸ κοπάδι του, παραμένοντας ἀγρυπνὸς χάριν αὐ-
 τοῦ καὶ ταξιδεύοντας εἰς μακρυνὰ μέρη διὰ νὰ τοὺς ἐ-
 ξασφαλίσῃ τροφὴν καὶ εὐνοϊκὰς συνθήκας ζωῆς, χωρὶς

58 Μ·θ. κη' 19

59 Μ·θ. κη' 19

60 Μ·θ. ιστ' 18.

νά ἐχη κρεθᾶτι, χωρὶς νά φέρῃ μαζί του στῶμα, ἀλλὰ βασανίζεται. ἀκάλυπτος ἀπὸ τὴν ἀφόρητον ζέστην τῆς ἡμέρας καὶ διανυκτερεύει ὑπομένοντας τὴν παγωνίαν τῆς νύκτας. ἀγωνίζεται ἀκαταπαύστως ἐναντίον τῶν ἀνέμων μέσα εἰς τοὺς κρυμούς καὶ τὸν ἄερα, καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν παύει νά τὰ φυλάττῃ καὶ νά τὰ περικοιῇται. Σὲ σένα ὅμως εἶναι δυνατόν εὐρισκόμενος καὶ εἰς τὸ σπίτι καὶ εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάνω εἰς κρεθᾶτι καὶ στῶμα καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη τὸ τραπέζι νά ποιμαίνῃς τὰ πρόβατά μου· πῶς μπορεῖ νά γίνῃ αὐτό; Μὲ τὸ νά τὰ διδάσκῃς νά ἔχουν τὴν πίστιν πρὸς ἔμε καθαρὸν καὶ εὐλικρινῇ καὶ ἀνεπιφυλακτον, νά μὲ ἀγαποῦν μὲ ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν των, μὲ ὅλας τὼν τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, ὅπως καὶ ἐγὼ ἠγάπησα αὐτοὺς κατὰ τὸν ὁδὸν τῶν ἁγίων. Διότι διὰ τὴν ἰδίαν τὴν σωτηρίαν παρέδωσα τὴν ζωὴν μου⁶¹ εἰς τὰ βασανιστήρια καὶ τὸν θάνατον. Βάλε ἐνώπιον αὐτῶν ἀντὶ αὐτῶν ποὺ τρώγουν τὰ ζῶα τὴν τροφήν τῶν ἰδικῶν μου ἐντολῶν ποὺ χαρίζει ζωὴν αἰώνιον· διδάξε αὐτοὺς, ὅτι ὅταν ἐργάζονται αὐτάς καὶ τὰς ἐφαρμόζουν εἰς τὴν ζωὴν των τότε τρέφοντα. ἀπὸ αὐτάς· συμβούλεψέ τους καὶ παρακάλεσέ τους νά γεμίζουν κάθε στιγμὴν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ὑπαρξίν των, ὥστε διὰ μέσου αὐτῶν νά εἶναι, διαρκῶς χορτάτοι καὶ ὑπὲρ πλήρεις ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μου ἀγαθὰ. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ ἰδικὰ μου ἀγαθὰ καὶ μὲ ποῖας πράξεις ἀποκτῶντα, αὐτὰ θὰ τὰ διδάξῃς εἰς αὐτοὺς λέγοντας τὰ ἑξῆς: «Πωλήσατε ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν σας καὶ δώσατε ἐλεημοσύνην· κατασκευάστε διὰ τὸν ἑαυτὸν σας χρηματοφυλάκια ποὺ δὲν ταλαῶνουν, ἀποκτήσατε εἰς τοὺς οὐρανοὺς θησαυρόν ποὺ δὲν θὰ χαθῇ ποτέ⁶². Νά ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας· νά παρακαλῇτε τὸν Θεὸν δι' ἐκείνους ποὺ σᾶς θάζουν εἰς δοκιμασίας⁶³. Νά εὐεργετῇτε ἐκείνους ποὺ σᾶς μισοῦν⁶⁴.

61. Ἰω. ι' 15.

62. Λκ. ιβ' 33.

63. Μ-Θ. α' 44.

64. Λκ. στ' 27.

Κανείς ἀπὸ σᾶς νὰ μὴ ἀνταποδώσῃ ποτέ σὲ κανένα κακὸ ποῦ τυχὸν τοῦ ἔκαμε⁶⁵. Συγχωρήσατε ἐκείνους που σφάλλανε ἀπειναντὶ σας καὶ νὰ εἰσθε θέβα.οι ὅτι τὸ ἴδιο θὰ κάμῃ καὶ ὁ Θεὸς διὰ σᾶς⁶⁶. Διότι ἐὰν δὲν συγχωρήσετε εἰς τοὺς συνανθρώπους σας τὰ σφάλματα που κάνουν, οὔτε ὁ οὐράνιος Πατήρ σας θὰ συγχωρήσῃ σᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ποῦ διαπράττετε πρὸς αὐτόν⁶⁷. Νὰ γίνετε πτωχοὶ κατὰ τὰ χρήματα, διὰ ν' ἀποκτήσετε πνευματικὸν πλοῦτον⁶⁸. νὰ περιφρονήσετε τὴν ἐπίγειον δόξαν, διὰ ν' ἀποκτήσετε καὶ χαρῆτε τὴν οὐράνιον».

- 560 Ἐπειδὴ, λοιπὸν, δύο πράγματα εὐρίσκονται ἐνώπιον ἡμῶν, ἡ ζωὴ λέγω καὶ ὁ θάνατος, καὶ δύο κόσμοι, ὁ ὁρατός, ποῦ φθερίζεται καὶ διαλύεται καὶ ὁ ἀόρατος, ποῦ εἶναι αἰώνιος καὶ ἀμετάβλητος, ὁ παρὼν καὶ ὁ μέλλων, καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ποῦ ὁροῦν ἐπάνω εἰς αὐτά καὶ τὰ διαμορφώνουν εἶναι δύο, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς ἀντίθετα στρατόπεδα καὶ ἀντιμάχοντα. μετὰ τῶν, ἐννοῶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀντίπαλον (πολέμιον) αὐτοῦ διάβολον, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν προσπαθεῖ νὰ μᾶς σώσῃ καὶ μᾶς προσκαλεῖ νὰ ἐπιδιώξωμεν νὰ κληρονομήσωμεν ζωὴν καὶ αἰώνιον βασιλείαν, ὁ δὲ (διάβολος) ἐπιθυμεῖ τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν αἰώνιον θάνατόν μας καὶ καθ' ἡμέραν θρυᾷται ὡς νηστὸν λεοντάρη καὶ ψάχνει νὰ εὕρῃ ποῖόν θὰ καταπιῇ⁶⁹ μὲ τὸ νὰ τὸν ἐκτρέψῃ καὶ παραπλανήσῃ μὲ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν προσωρινῶν τούτων ἀγαθῶν καὶ τὸν καταστάσῃ τοιοῦτοτρόπως κατάλληλον διὰ τὴν αἰώνιον κόλασιν, δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους πρέπει ἡμεῖς νὰ ἀποφεύγωμεν τὸν παμτόνηρον ἐχθρὸν καὶ πολέμιον καὶ νὰ καταφεύγωμεν πρὸς τὸν Δεσπότην ποῦ σώζει καὶ νὰ ζητοῦμεν τὴν ἰδικήν του βοήθειαν, διὰ νὰ μὴ πε-

65. Α' Πτρ. γ' 8

66. Ακ. στ' 37

67. Μτθ στ' 15

68. Μτθ. ε' 3

69. Α' Πτρ. ε' 8

ριέλθωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀρχοντος τοῦ σκό-
τους⁷⁰ καὶ εὐρεθοῦμεν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμεν κά-
τω ἀπὸ τὰς παγ'δας τοῦ, δοῦλοι ἰδικοὶ τοῦ καὶ τῆς ἀ-
μαρτίας. Καὶ περ. τοῦ ὅτι μὲν ὁ διάβολος εἶναι ἀρχὼν
τοῦ ἀμαρτωλοῦ κόσμου καὶ τοῦ αἰώνιου σκότους, ἀ-
κουσε τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν τοῦ τὸ λέγει «Ἴδού ὁ
ἀρχὼν τοῦ κόσμου τουτοῦ ἔρχεται καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρή-
σει οὐδέν»⁷¹. Ἀρχὼν δὲ λέγεται ὅχι ἐπειδὴ εἶναι ἐξου-
σιαστὴς ἢ κύριος τοῦ κόσμου - φυλάξου ἀπὸ μιά τέ-
τοια θλασφημία, διότι πῶς μπορεῖ νὰ συμβαίῃ αὐτὸ
580 δι' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἐξουσίαν οὔτε τοὺς χοί-
ρους νὰ περάζῃ⁷²—, ἀλλ' ἐπειδὴ ὑποδουλῶναι καὶ κά-
νει ὅ,τ θέλει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀφοσιωμένοι, εἰς
αὐτὸν μὲ τὸ νὰ ἐπιθυμοῦν τὰ πράγματα καὶ τὰ χρή-
ματα ποὺ εἶναι ἰδικὰ τοῦ. Λέγεται δὲ ἀρχὼν τοῦ σκό-
τους, ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς μὲν αὐτὸς ἀφοῦ ἀπεσπάσθη καὶ
ἀπογυμνωθῇ τελείως ἀπὸ τὸ θεῖκόν ἐνδύμα καὶ νὰ γίνῃ
θα γίνῃ αἰώνιος κληρονόμος τοῦ σκότους. Ἀντιθέτως
ὁ Θεὸς καὶ κύριός μας, ἐπειδὴ εἶναι κτίστης καὶ δημι-
ουργὸς τῶν ὅλων, κατὰ τρόπον φυσικόν καὶ ἀπόλυτον
ἐξουσιάζει ὅλα τὰ ἐπουράνια καὶ ἐπίγεια καὶ ὅσα εἶ-
ναι εἰς τὰ τρισθάθα τῆς γῆς, ἀφοῦ εἶναι φῶς ποὺ δὲν
δύει ποτέ καὶ ἀπληροῖσται⁷³. Κύριος ὅλων καὶ αὐ-
τῶν ποὺ ὑπάρχουσιν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ τῶν
590 μελλόντων Ἐκεῖνοι λοιπὸν οἱ ὁποῖοι ὑπακούουν εἰς
αὐτὸν καὶ τηροῦν τὰς ἐντολάς τοῦ χωρὶς νὰ τὰς δια-
χωρίζουν εἰς σημαίτας καὶ ἀσημάντους καὶ χρησι-
μοποιοῦν τὰ πρᾶγματα ἀγαθὰ μέσα εἰς τὰ ὅρια ποὺ
εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν των καὶ εὐχαριστῶς τρώ-
γουν αὐτὰ μὲ αὐτουσγκράτησιν καὶ μέτρον, αὐτοὶ διὰ
μέσου αὐτῶν τῶν ὅρων τῶν ὁρατῶν πραγμάτων φθά-
νουν ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν εἰς τὰ ἀφθαρτα καὶ αἰ-

70 Πρδλ. Λκ κθ' 53. Εφ. στ' 12

71 Ιω. ιδ' 30.

72' Πρδλ. Μθθ η' 30 εΕ

73 Πρδλ. Α' Τιμ. στ' 18.

ώνια⁷⁴ ἐπειδὴ ὑπετάχθησαν εἰς τὸν βασιλέα καὶ Θεὸν τῶν ὅλων καὶ ἔχουσιν τηρήσει τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ θὰ διαπραξοῦν τὰ ἀντιθετα ἀπὸ ὅ,τι ὀρίζουν αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, αὐτοὶ πάντε μετ' τὸ μέρος τοῦ ἀντιτάλου τοῦ Θεοῦ, καὶ γίνονται φανατικοὶ πολέμιοι τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ· «Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστὶ καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει»⁷⁵.

600

Κανείς, λοιπόν, ἀγαπητοί, ἄς μὴ πάῃ μετ' τὸ μέρος τοῦ ἀρχοντος τοῦ σκότους καὶ τοῦ κοσμοκράτορος⁷⁶· κανείς ἄς μὴ γινῇ ἰδικὸς τοῦ ὁπαδός· κανείς ἄς μὴ συμμαχήσῃ μετ' τὸν διαβολὸν καὶ τὰ ὄργανά του καὶ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τοῦ Σωτῆρος μας καὶ Θεοῦ· κανείς ἄς μὴ στραφῇ ἐναντίον τῆς ψυχῆς του, οὔτε νὰ ἀγωνισθῇ διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὸ αἰώνιον πῦρ· οἷς παρακαλῶ, παιδιὰ μου καὶ κατέρες καὶ ἀδελφοί, ποτέ νὰ μὴ συμβῇ κάτι τέτοιο. Καὶ μόνον νὰ ἀκούγεται ὅτι μπορεῖ νὰ γίνωμεν πολέμιος τοῦ Θεοῦ προκαλεῖ φρίκην. Κατὰ ποῖον τρόπον δὲ εἶναι δυνατόν νὰ ἐκστρατεύσῃ κάποιος ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ κατ' ἑνὶ ἀγωνισθῇ νὰ ἐπ' τύχῃ τὴν αἰώνιον ἀπώλειάν του θὰ τὸ εἶπω ἐν συνεχείᾳ· Ἐάν κάποιος δικαιολογημένως ἢ ἀδικαιολογητῶς σὲ ὑβρίσῃ ἢ σὲ κοροϊδέψῃ ἢ σὲ συκοφαντήσῃ, καὶ δὲν ὑπομείνης μετ' πραότητα τὴν προσβολήν, ἢ ἐπειδὴ θὰ λυπηθῇς καὶ νοιώσῃς ὅτι θαγκώνεται ἡ καρδιά σου δὲν καταφέρε·ς νὰ δεῖξῃς ὑπομονὴν καὶ νὰ συγκρατήσῃς καὶ ὑποτάξῃς τὴν ἐξέγερσιν τῆς ψυχῆς σου, ἀλλ' ὑβρίσῃς καὶ αὐτὸν ποῦ σὲ ὑβρίσῃς ἢ τὸν κοροϊδέψῃς ἢ πράξῃς εἰς αὐτὸν κάτι. Ἄλλο εἰς ἀνταπόδοσιν, ἢ ἀκόμη ἔστω καὶ ἂν δὲν κάμῃς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ φύγῃς ἔχοντας μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου θυμὸν ἐναντίον του καὶ δὲν συγχωρήσῃς αὐτόν μετ' ὁλόκληρον τὴν ψυχὴν σου⁷⁷ καὶ δὲν προσευχθῇς χάριν αὐτοῦ ἀπὸ τὰς θάτῃ τῆς καρδίας σου, ἰδοὺ ὅτι ἐξεστράτευσες μὲν ἐ-

610

74. Πρὸς Σοφ. Σολ. σ' 5

75. Ἀπ. ἰω' 23

76. Ἐφ. σ' 12

77. Πρὸς Μτθ. σ' 14

- 620 ναντίον τοῦ Χριστοῦ ἀφοῦ πράττης ἀντίθετα ἀπὸ ὅσα ὀρίζουν αἱ ἐντολαὶ τοῦ καὶ ἔγινες πολέμιός του, ἔχασες δὲ διὰ παντός καὶ τὴν ψυχὴν σου, ἀφοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπεξεβασίωσες καὶ δεσφάλισες καὶ τὰς ἀμαρτίας ποῦ διέτραζες προηγουμένως καὶ κατέστησες πλέον αὐτὰς ἀσυγχώρητους. Ἐάν πάλιν κάποιος σὲ κτυπήσῃ εἰς τὸ δεξιὸ μάγουλον καὶ σὺ δὲν γυρίσεις εἰς αὐτόν καὶ τὸ ἄλλο⁷⁸, ἀλλ' ἀντιθετῶς τοῦ ἀνταποδώσεις τὸ κτυπημὸν κατ' αὐτοῖ τὸν τρόπον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔγινες ὁπαδός καὶ ὑπρέτης τοῦ Σατανᾶ, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἐκτυπήσας μόνον τὸν ἀδελφόν σου, ἀλλὰ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκείνους ὁ ὁποῖος εἶπε νὰ μὴ κτυπάμε κανένα, ἀλλὰ νὰ προτιμοῦμε νὰ δεγώμεθα κτυπήματα καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα μάγουλα. Ἐάν δὲ κάποιος ἀφαιρέσῃ ἀπὸ σὲ πρυφὰ ἢ φανερά χρυσὸν ἢ κάποιον ἄλλο πρᾶγμα, ἂν ἐνδεχομένως τὸ θανατισθῇ ἢ τὸ ἀρπάξῃ αὐθαίρετως, 630 ἐν συνεχείᾳ ὅμως δὲν θέλει νὰ σοῦ τὸ ἐπιστρέψῃ, εἴτε ἐπειδὴ εἶναι παλαιόθρανος εἴτε ἐπειδὴ εἶναι πτωχός καὶ δὲν ἔχει αἰδὲ δὲν ὑπομείνης αὐτὴν τὴν ἀδικίαν εὐχαρίστως καὶ χωρὶς νὰ τοῦ κρατῇς κακίαν. Ἀλλ' ὁδηγεῖς ἐκεῖνον ποῦ σοῦ τὰ ἐπῆρεν εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ἀναθέσεις εἰς ὁ κηγόρους τὴν διεκδίκησιν αὐτῶν, ζητώντας τὴν θεόθεϊαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τηγαίνεις ἐνώπιον τοῦ κοσμικοῦ δικαστηρίου εὐσαρεστημένος καὶ περίλυπος, ὁδηγώντας καὶ σέροντας τὸν ἀδελφόν σου, χρησιμοποιοῦντας ὅρκους καὶ ψευδορκίας καὶ ἀναγκάζοντας αὐτόν νὰ ὀρκίζεται καὶ νὰ καταπατῇ τοὺς ὅρκους τοῦ καὶ νὰ λέγῃ φέματα ποῦ εἶναι τὸ γριώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ ἐπὶ πλέον κλείνεις αὐτόν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ μετέργασαι τὰ πάντα, ἐπιδιώκοντας νὰ πάρῃς ὁπωσδήποτε ὅσα σοῦ ὀφείλει, μὲ ὅλα αἱ τὰ δὲν εἶναι ὀλοφάνερων ὅτι γίνεσαι ἐχθρός καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου; 640 Σὺ, λοιπόν, ὁ ὁποῖος παραγγέλλεις καὶ συμβουλευῇς τοὺς ἄλλους νὰ ἐπισκεπτῶνται τοὺς φυλακισμένους καὶ νὰ ὑπηρετοῦν αὐτοὺς ὅσον ἡμποροῦν⁷⁹, νὰ μὴ ζη-

78 Mtθ. 6' 38.

79 Mtθ κε' 43.

τοῦν νά τοὺς ἐπιστραφοῦν ἐκεῖνα πού τοὺς ἐπῆρε κάποι-
 ος⁸⁰ καί εἰς ἐκεῖνον τοῦ ἐπιδιώκει. νά τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς
 τὸ δικαστήριον διὰ νά τοὺς τάρῃ τὸ ὑποκάμισον νά δι-
 δουν καὶ τὸ ἐπανωφερ. τῶν⁸¹, καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ
 καὶ νά θυσ.άζοι ν. τὴν ἰδίαν των τὴν ζωὴν⁸² προκειμένου
 νά μὴ παραδοῦν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰν ἀνοίγῃς
 δικαστικούς ἀγῶνας διὰ χρημ.ατα πού ἔχασες — πα-
 ραβαίνοντας τοις αὐτοτρόπως τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ— καὶ
 κυριεύεσαι ἀπο λύπην καὶ μελαγχολίαν καὶ γίνεσαι αἰ-
 τία νά κλείνεται εἰς τὰς φυλακὰς ὁ συνάνθρωπός σου,
 δὲν εἶναι φανερόν ὅτι εἶσαι ἔξω φρενῶν ὅτι ἐξοργίζεις
 τὸν Θεόν καὶ πολεμεῖς αὐτόν καὶ καταδικάζεις τὸν ἑαυ-
 τόν σου νά μείνῃ αἰωνίως μακρὰν τῆς αἰωνίου ζωῆς; Αὐ-
 τὸς λοιπὸν ὁ ὁπίσθιος θέλει νά ποιμα νῇ τὸ κοπάδι τοῦ Χρι-
 στοῦ καὶ νά θόσκη τὰ πρόβατα αὐτοῦ μέ τὴν διδασκα-
 λία ὅλων ὅσα εἴτομεν ἀνωτέρω, ὥστε νά καταστήσῃ
 αὐτὰ παχιά κατὰ τὴν δικαιοσύνην (ἀρετὴν) καὶ πολύ-
 γεννα, πῶς εἶναι συνεπῶς δυνατόν ταυτοχρόνως νά με-
 ριμνῇ διὰ τὰ χωράφια καὶ νά φροντίζῃ διὰ τὴν ὕλικήν
 περιουσίαν νά ὑπεραυτίζεται δικαστικῶς αὐτὰ καὶ νά
 ἐμποδίζῃ ἐκεῖνους πού θέλουν νά τὸν ἀδικήσουν καὶ νά
 θλάπτουν αὐτά, καὶ ἄλλοτε μὲν νά καταφευγῇ εἰς τοὺς
 δικαστὰς καὶ ἄλλοτε δὲ νά ἀμύνεται μέ λογομαχίας
 καὶ τὸ ψεῦδος, μερικὰς φορές δὲ νά γίνεται πρόξενος
 ὀρκῶν καὶ αἰτίας νά καταπατοῦνται οἱ ὀρκοί; Δὲν εἶ-
 ναι ἀναπόφευκτον, καὶ διὰν ἀκομῇ αὐτὸς δὲν λέγῃ ψέμα-
 τα οἱ ἀντ.δικο. νά λέγουν ψέματα καὶ νά πρίνουν ὀρ-
 κούς καὶ νά τοὺς καταστατοῦν ἐν ψυχρῷ προκειμένου νά
 κερδήσουν τὴν δίκην. Ἐάν δὲ αἰτὰ συ.θ.αίνον κατ' αὐ-
 τὸν τὸν τρόπον πῶς εἶναι, δυνατόν νά γίνουν ἀνεκτά
 660 ἀπὸ τὴν ψυχὴν πού ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἢ πῶς εἶναι δυ-
 νατὸν αὐτὰ νά εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν πού εἶπεν
 «Ἐγὼ δε λέγω ὑμῖν μὴ ὁμῶσα. ὅλως, ἀλλ' ἔστω ὑμῶν
 τὸ ναι, ναι, καὶ τὸ οὐ, οὐ. οὐ τὸ γὰρ πλεῖον τούτου ἐκ τοῦ

80 Λκ. στ' 30

81 Λκ. στ' 29

82 Πρβλ. Ἰω. ι' 13 Α' Ἰω. γ' 16

πουηροῦ ἐστι»⁸³ καὶ πάλιν «Ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, λόγον δώσουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως».⁸⁴

Μη λοιπόν —ἐὰν θεβαίως ἔχετε πράγματι διαθέ-
σιν νὰ πεισθῇτε καὶ νὰ πε θαρχήσετε εἰς τὸν Χριστὸν⁸⁵
καὶ σαν ἄνθρωποι τοῦ εἰθε σᾶς πείθωμεν μὲ τοὺς λό-
γους αὐτοὺς— σπεύδετε ἀτερίσκεπτα νὰ καταλάβετε
ἀξιώματα καὶ νὰ καταπιασθῇτε μὲ φροντίδας χάριν
τῶν ἄλλων μόνον καὶ μόνοι δια ν' ἀποκτήσετε ἀνθρω-
πίνην δόξαν καὶ νὰ ἐξασφαλίσετε σωματικὰς ἀνέσεις
670 καὶ καλοτέρασιν φοβούμενοι τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ
τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀπόφασιν, τὴν ὁποῖαν ἀνήγγειλεν
ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφῆτου Ἰω^{ηλ} ἐναντίον ἐκείνων οἱ
ὁποῖοι ποιμαίνουν τὰ πρόβατά του χωρὶς νὰ εἶναι ἄ-
ξιοι, λέγοντας· «Τάδε λέγει Ἀδωναὶ Κύριος· Ὡ ποι-
μένες Ἰσραὴλ, μὴ θόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτοὺς;
Οὐχὶ τὰ πρόβατα θόσκουσιν οἱ ποιμένες, Ἰδοὺ τὸ
γάλα κατ' ἐσθίετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε καὶ τὸ
παχὺ ἐσφάζετε καὶ τὰ πρόβατά μου οὐκ ἐθόσκετε. Τὸ ἡ-
σθενικὸς οὐκ ἐνισχυσάτε καὶ τὸ ἄρρωστον οὐκ ἰάσα-
σθε καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε καὶ τὸ κα-
κῶς ἔχον οὐκ ἐσωματοποιήσατε καὶ τὸ πλανώμενον
680 οὐκ ἐπεστρέψατε καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐπεζήτησατε
καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε μόχθῳ καὶ ἐν κράτε
ἐπαιδεύσατε αὐτὰ καὶ ἐν παιγνίῳ καὶ διεσπάρη τὰ
πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένες»⁸⁶ Καὶ ὀλίγον
κατωτέρω «Τάδε λέγει Ἀδωναὶ Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐ-
πὶ τοὺς ποιμένας καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν
χερῶν αὐτῶν καὶ καταπαύσω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαί-
νειν τὰ πρόβατά μου»⁸⁷ Καὶ πάλιν· «Καὶ ὁ σκοπὸς ἐάν
ἴδῃ τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σαλπίσῃ τῇ σάλ-
πιγγι κα' ἐπελθοῦσα ἡ ρομφαία λάθῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν,

83 Mtθ ε 34 37

84 Mtθ. ιθ 38.

85 ὦ ιδ' 6.

86. Τὸ ὁρθὸν ἰεζ. λδ' 2 - 5 καὶ δχρ ἰωηλ

87 ἰεζ. λδ' ιθ

690 αὕτη μὲν διὰ τὴν αὐτῆς ἀμαρτίαν ἐλήφθη, τὸ δὲ αἷμα αὐτῆς ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω⁸⁸. Αἱ ἀπειλαὶ αὗται τοῦ Θεοῦ, ἀδελφοί μου, προκαλοῦν φόβον καὶ φρίκην.

Δι' αὐτά, λοιπόν, ὡς προσπαθήσωμεν μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις νὰ τομάνωμεν καλύτερα προηγουμένως μὲ κάθε ἐπιμέλειαν τοὺς ἑαυτοὺς μας ὡς κοτάδι τοῦ Χριστοῦ ὡς Ἰσρατεῖον μὲ βασιλικὴν καταγωγὴν, (Ιερεῖς μαζί καὶ βασιλεῖς)⁸⁹, καὶ νὰ θέσωμεν τὴν σάρκα κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ πνεύματος, ὥστε αὐτὸ νὰ εἶναι μέσα μας ἀνώτερον καὶ πολυτιμότερον (ἢ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα) νὰ μὴ ἄγεται καὶ φέρεται ἀπὸ τὸ κατώτερον καὶ εὐτελέστερον (τὸ σῶμα). Καὶ ὅταν μὲ τὴν γάρβιν τοῦ Θεοῦ φθάσωμεν εἰς τὸ ἀμέτρητον βάθος τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ μὲ τὰ νερά τῶν δακρύων αὐτῆς καθαροῦμεν τελείως ἀπὸ τὰς κηλίδας τῇ ἀμαρτίας, ἀποκτήσωμεν δὲ ἡρεμον καὶ γαλήνην, οὐ πνεῦμα ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὸ ταπεινὸν φρόνημα, καὶ αἰσθανόμενοι πολλὴν δίψαν διὰ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ⁹⁰ θὰ χορτάσωμεν μὲ τὰ ἀπόκρυφα ἀγαθὰ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν ποὺ χαρίζει τὸ Πνεῦμα⁹¹. Ἐπειτα ἀφοῦ ἀπὸ αὐτὰ πάρωμεν ἐπάνω μας διάθεσιν εὐσπλαγχνίας⁹¹ καὶ συμπροθείας πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας, θὰ ἀποκτήσωμεν καρδ' ἄν καθαρὰν εἰς κατὰστασιν πλήρους ἀπαθείας καὶ θὰ ἴδωμεν τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὸ ἴδιον τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ πραγματοποιηθῇ⁹² καὶ νὰ λαλῇ⁹³ μέσα μας τὰ κρυμμένα ἀπὸ τοὺς μὴ ἀναγεννημένους μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ⁹⁴, ἔπε δὴ διὰ τῆς ἀπολυτοῦ ἀταραξίας συνηνώσαμεν εἰς ἓνα φρόνημα αὐτὰ

88. Ιεζ' λγ' 8.

89. Α' Πτρ' θ' 9.

90. Μτθ' α' 8.

91. Καλ' γ' 12.

92. Καλ' γ' 12.

93. Α' Κορ' ιθ' 8 κ.ά.

94. Μτθ' ι' 19.

95. Πρδλ' Καλ' α' 26, Μτθ' ιγ' 11.

710

720

πού μέχρι τώρα μέσα μας πύρρισκοντο εἰς διαρκῆ ἀντί-
 θεσιν (τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ), καὶ ἀφοῦ πρῶτον εἰρηνεύ-
 σωμεν καὶ συμφιλιώσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ με-
 ταθάλωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς ἀρμονικόν ὄργανον
 πού θά ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ
 θά εἶναι, ἀφιερωμένοι εἰς τὸν Θεόν μέσα εἰς τὸ ἕνα
 Πνεῦμα, καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπομείνω-
 μεν ἀγογγύστως τὸν Χριστὸν μέσα εἰς τὰς πολλὰς δο-
 κίμασ' ἡμᾶς, τὰς πολλὰς θλίψεις καὶ τὰς συμφορὰς
 καὶ ὅταν διωκόμενοι ἀνεχόμεθα καὶ θλασφημούμενοι
 προσευχόμεθα καὶ ἐνῶ ἡμᾶς καταρῶντα, ἡμεῖς εὐλογοῦ-
 μεν⁹⁵ χωρὶς νὰ λογαριάζωμεν εἰς καμμίαν περίπτωσιν
 τὸ κακὸ πού ἡμᾶς προξενοῦν οἱ συνάνθρωποι μας, ἀλλ'
 ὅλα τὰ ἀνεχόμεθα, ὅλα τὰ ὑπομένομεν⁹⁶, ἐμπιστευόμε-
 νοι ἀπολύτως τὴν μέλλουσαν δικαίωσιν μας ἐπάνω εἰς
 τὸ ἀσάλευτον θεμέλιον τῶν ἀρετῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως
 μὲ ὅλα ὅσα εἶπομεν, ὅταν μεγαλώσωμεν ὑπὸ τὴν ἐν-
 νοισιν πού θέλει τοῦτο ὁ Χριστὸς καὶ φθάσωμεν νὰ γί-
 νωμεν πνευματικῶς ὡλοκληρωμένοι ἄνδρες, ὥστε νὰ
 εἴμεθα ἴσοι κατὰ τοῦτο μὲ τὸν Χριστόν⁹⁷, ὥστε νὰ ἔχω-
 μεν τελείαν γινώσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν κατὰ Θεὸν σοφίαν
 ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνόμεθα καὶ νὰ διδάσκωμεν τοὺς λό-
 γους καὶ τὰ μυστήρια τοῦ ἡμᾶς ἀποκαλύπτει τὸ πανά-
 γιον Πνεῦμα, τότε ἂς παραυνῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας
 ὥσάν νὰ εἴμεθα οἱ τελευταῖο δοῦλο διὰ νὰ ἐργασθῶ-
 μεν πρὸς ὠφελειαν καὶ τῶν ἄλλων, ἐάν θεοβαίως κλη-
 θοῦμεν εἰς τοῦτο ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ παράγ-
 γελμα τοῦ Κυρίου· «Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος ἐν ὑμῖν, ἔ-
 στω πάντων δοῦλος καὶ πάντων διάκονος»⁹⁸

Ἔως ὅτου ὁμοῦς φθάσωμε μὲ πολλοὺς ἀγῶνας εἰς
 τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς τελειότητος ἂς παραμείνωμεν, πα-
 ρακαλῶ, μακράν ἀπὸ διοικητικὰς καὶ ποιμαντικὰς

95 Α' Κορ. 6 12 - 13.

96 Α' Κορ. ιγ 7

97 Εφ. 5 13

98 Μρκ 9 35.

730

φροντίδας. ὑποταγμένοι εἰς τοὺς πνευματικούς μας πατέρας καὶ εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν τοῦ συγκρατεῖ τὰ πάντα, μετανοοῦντες καθημερινῶς καὶ καθαριζόμενοι ἀπὸ κάθε ἁμαρτίας με τὰ δάκρυα τῆς συντριβῆς τοῦ θά χύνωμεν, ἕως ὅτου γνωρίσωμεν τὸν Θεὸν καὶ νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι εἶναι ἀπολύτως φιλαλήθης⁹⁹ καὶ θὰ δώσῃ ὅλα ὅσα ὑπεσχέθη εἰς ἐκείνους τοῦ τὸν ἀγαποῦν¹⁰⁰ καὶ συμμορφοῦνται, πρὸς τὰς θεὰς ἐντολάς του· αὐτὸς θὰ ἀνταμείβῃ καθένα μὲ μισθοὶ ἀνάλογον μὲ τὰς πράξεις του¹⁰¹, ὅταν θὰ παραδώσῃ τὴν βασιλείαν, ἀφοῦ τὰ πάντα πλέον θὰ ἔχουν ὑποταγῇ εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα¹⁰², εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκει κάθε δοξολογία, τιμὴ καὶ λατρεία, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ι Β'

Ὁ παρὼν Λόγος ἀναφέρεται εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου πού λέγει· «Ἐξαιρουζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι.» Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἐξιστοεῖ κάποιος καταλλήλως τὸν χρόνον τῆς ἐπιγείου ζωῆς του.

Τίποτε ἄλλο ἀπὸ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἶναι τόσον ὠφέλιμον εἰς τὴν ψυχὴν, ἢ ὁποῖα προτιμᾷ νὰ μελετᾷ νύκτα καὶ ἡμέραν ὅσον ἡ ἔρευνα τῶν θείων Γραφῶν· Ἐπειδὴ εἰς αὐτάς εἶναι κρυμμένη ἡ δύναμις καὶ τὸ νόημα τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, συντελεῖ ὥστε νὰ γεμίξῃ ἀπὸ ἀπόλαυσιν τὰ πνευματικὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, καὶ ἀφοῦ τὴν σηκώσῃ ὁλόκληρον ἐπάνω ἀπὸ τὴν

⁹⁹ Τ'τ α 2

¹⁰⁰ Πρβλ Α' Κορ θ 8.

¹⁰¹ Πρβλ Mtθ Mtθ 27

¹⁰² Πρβλ Mtθ κ 23

1 Πρβλ Mtθ κ 39

- μικρότητα τῶν γῆνινων καὶ τῶν ὁρατῶν. τὴν κάνει νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τοὺς ἀγγέλους. Ἄλλ' ὥς ἴδωμεν λοιπὸν τί λέγει εἰς ἡμᾶς καθ' ἡμέραν ὁ θεὸς Ἀπόστολος καὶ ὥς ἐξετάσωμεν (ἀναλύσωμεν) μερικοὺς ἀπὸ τοὺς θεοπνεύστους λόγους τοῦ κατὰ τροποὶ προσεκτικόν, ὥστε καὶ νὰ ἀντλήσωμεν τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν ποὺ ὑπάρχει μέσα εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ ἀποσπασώμεν ἀπὸ ἐκεῖ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος διὰ νὰ προσφερώμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας δαρκενὴ εὐφροσύνην καὶ ἀπόλαυσιν. Ποῖον ὅμως εἶναι ἐκεῖνο ποὺ πρόκειται ἡμεῖς νὰ ἐρευνήσωμεν; Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς προτρέπει ὁ Παῦλος λέγοντας: «ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι ποιηταὶ εἰσιν»². Διὰ νὰ κατανοήσωμεν ὀρθῶς καὶ πλήρως τὸ νόημα τοῦ στίχου θα καταφύγωμεν εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ ἐξέτασιν τῶν πραγμάτων τῆς ζωῆς. Ὅπως δηλαδὴ κάθε ἔμπορος καὶ χειροτέχνης καὶ γεωργός, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ὅποιοσδήποτε ἄλλος ποὺ ἀσχολεῖται μὲ ὅποιονδήποτε ἐπάγγελμα, ἐπιβάλλεται νὰ δεικνύῃ μεγάλον ἐνδ.αφέ-
 20 ρον, δραστηριότητα καὶ προσοχὴν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. ἐπειδὴ εἰν ἀδιαφορήσῃ δι' ὀλίγον χρόνον ἢ ἐλαχίστην ὥραν, κινδυνεύει νὰ πάθῃ μεγάλην ζημίαν, τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις.
- Ἄλλα πρῶτον θὰ παρῶμεν ὡς παράδειγμα ἓνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐμπορευομένους καὶ θα ὁμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ λεπτομερέστερον πρὸς τὴν ἀγάπην σας. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ὅλο οἱ ἔμποροι μεταβαίνουν ἐσπευσμένως πρὸς τὸ πανηγύρι καὶ προσπαθοῦν νὰ ανταλλάξουν κα' πωλήσουν τὰ ἐμπορεύματά τους καὶ νὰ κερδήσουν ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματά των, ἓνας ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλους βλέπει νὰ πηγαίνουν μπροστὰ ἀπὸ αὐτόν ἄλλους δὲ νὰ ἔρχονται τίσω του μὲ μεγάλην
 30 θιασύνην καὶ νὰ τον φθάνουν, ἢ κάθεται εἰς τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ του καὶ νὰ βλέπῃ αὐτοὺς νὰ περνοῦν καὶ νὰ πηγαίνουν γρήγορα πρὸς τὸ πανηγύρι, ἐνῶ ὁ

ἴδιος ἐπειδὴ εἶναι παραδομένος καὶ δέσμιος εἰς τὴν
 τεμπελιάν καὶ τὴν ἀπραξίαν, καὶ ὅχι μόνον αὐτό ἀλλ'
 ἐπιβιβάζεται διαρκῶς εἰς τὴν μίσην καὶ τὴν διασκέδασιν
 καὶ οὐρεται ὡσάν ἄλλιο σκουλήκ πτωχὸν ἀπὸ τὰ θέλ
 γητρα πόρνης γυναικός, δὲν δεικνύει κομμίαν διάθε
 σιν νὰ τρέφῃ εἰς τὴν ἐμπορίαν ἀφήνοντας νὰ περνοῦν
 ἀνεκμετάλλειται ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ ἡμέραι του,
 εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν οἱ μὲν ἄλλοι ἐμποροὶ δὲν εἴ
 ναι ἐκεῖνοι που ἐξεμεταλλεύθησαν καὶ ἀξιοποίησαν καὶ
 ἐχορηγοποίησαν ἐπιπλεῶς τὸν γόον τῆς ζωῆς των,
 ἀφοῦ ἐπώλησαν τὰ ἐμπορεύματα των καὶ ἐπέστρεψαν
 40 ἔχοντες μεγάλα κέρδος, αὐτὸς δὲ ἔνασσε αὐτόν, ἀφοῦ
 τὸν ἐσπατάλησε δια πράγματα ἀνωφελῆ καὶ ἄχρηστα,
 δηλαδή ἐπώλησεν αὐτὸν χωρὶς ἀτάλλαγμα, Ἀλλὰ καὶ
 ἂν ἀκόμη πάῃ μαζί των εἰς τὸ πανηγυρι καὶ ὅλο μὲν ἐ
 κεῖνοι ἐπειδὴ ἔχουν μαζί των χρήματα, ἀρχίσουν ἀμέ
 σως τὰς συναλλαγὰς καὶ τὴν ἀγοραπωλησίαν καὶ ὁ κα
 θύνας μὲν πωλήσῃ τὸ ἴδιόν του ἐμπόρευμα ἀπὸ τὸ ὁ
 ποῖον περιμένει ν' ὀτοκομίσῃ κέρδος, ἐκεῖνος ὅμως ἐπει
 δὴ δὲν ἔχει μαζί του οὔτε ἐμπόρευμα οὔτε γρήματα τρέ
 χει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διὰ νὰ εὕρῃ κάποιον νὰ δανεισθῇ, διὰ
 νὰ δυνηθῇ καὶ οὕτως νὰ προσῇ εἰς ἐμπορικὰς πράξεις
 καὶ προτοῦ νὰ εὕρῃ καὶ νὰ δανεισθῇ ἢ ἔστω μετὰ τὴν ἀ
 νεύρεσιν τῶν χρημάτων ἐάν λήξῃ τὸ πανηγύρι, (ἐμπορο
 πανηγυρίς) καὶ αὐτὸς δὲν προλάβῃ νὰ ἐμπορευθῇ, μή
 πως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν δὲν ἔχασε ἀσκοπῶ
 50 τὸν καιρὸν του, μὲ τὸ νὰ πάῃ εἰς τὴν ἐμποροπανηγυριν
 χωρὶς νὰ ἔχῃ μαζί του χρήματα, Ἔστω πάλιν ὅτι ἔχει
 μαζί του χρήματα καὶ προλάβει τὴν ἐμποροπανηγυριν
 ἀνοικτήν, ἐάν παραλείψῃ νὰ ἀσχοληθῇ δραστηρίως μὲ
 τὸ ἐμπόριον καὶ ἀρχίσῃ νὰ περιέρχεται τὰς ταβέρνας
 καὶ τὰ μαγειρεῖα καὶ οἱ τοῦ ἄλλου πωλοῦν φαγητά καὶ
 ἄλλα φαγωσιμα καὶ ἄλλοτε μὲν ἀπὸ αὐτά, ἄλλοτε δὲ
 ἀπὸ ἐκεῖνα γεύεται τρώγοντας καὶ πίνοντας, καὶ ὅχι
 μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐάν δαπανῇσθ' ὅλα τὰ χρήματά
 του εἰς μέθας καὶ αἰσχροὺς πράξεις, μήπως καὶ αὐτὸς
 δὲν ἔχασε ἀσκόπως τὸν καιρὸν του καὶ δὲν ἐξόδεφεν
 ἀπερισκέπτως καὶ ἀνωφελῶς τὰ ὑπάρχοντά του;

Ἐκεῖνος δὲ ποῦ ἔρχεται εἰς τὴν ἐμποροπανηγυρίαν
 ἔχοντας μαζί του γρῦματα καὶ δὲν κάμνει. τίποτε ἀν-
 τίθετον καὶ ἀπρεπές ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἀνεφέρωμεν, ἀλλ'
 60 εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν μαζί μὲ τοὺς ὑπολοίπους συναθελ-
 φους του. ἔάν περιορισθῇ μόνον εἰς τὸ νὰ περιέρχεται
 τὴν ἐμποροπανηγυρίαν, παρατηρῶντας ἀπλῶς καὶ πε-
 ριεργαζόμενος ἄλλοτε μὲν τοὺς γνωστοὺς του, ἄλλο-
 τε δὲ καὶ τοὺς ἀγνωστοὺς εἰς αὐτόν, συγγενεῖς καὶ ξέ-
 νους, κατὰ ποῖον τρόπον καθέννας ἀπὸ αὐτοὺς ἐμπο-
 ρεύεται, ὁ ἴδιος ὅμως δὲν θὰ ἐπιδοθῇ καθόλου εἰς ἐμ-
 πορικὰς πράξεις καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐνῶ αὐτὸς θὰ πε-
 ριφερεται ἀσκόπως ἡ ἑμποροπανηγύρις ὁ αὐτὸς πάλιν,
 70 ὅλοι ἐν αὐτῇσι νεχθῆσι ἢ πειρήσονται εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ εἰς
 τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐκείνοι μὲν οἱ ὁποῖοι προέβησαν
 εἰς ἐμπορικὰς πράξεις δὲν εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ἀγόρασαν
 ἐξεμεταλλεύθησαν) τὸν καιρὸν των μὲ δραστηριότητα,
 ἀφοῦ ἔπραξαν ὅλα ὅσα ἀρμόζει νὰ πράττῃ κανεὶς κα-
 τὰ τὸν χρόνον που ἔχει διαθέσιμον καὶ ἀπεκόμισαν κέρ-
 δος διὰ τὸν ἑαυτὸν των, ἐνῶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται
 νὰ παρατηρῇ τί κάνουν οἱ ἄλλοι καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἐπρα-
 γματοποιήσεν ἐμπορικὰς πράξεις ἔστω καὶ ἔάν ᾔτομα-
 70 ζὶ μὲ αὐτοὺς δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποίησεν
 ἐπιζημίως τὸν καιρὸν του, ἀφοῦ ἡ παρουσία του εἰς τὴν
 ἐμποροπανηγυρίαν δὲν τοῦ ἐτέφερε κανένα ὄφελος· Ἄλ-
 λη περίπτωσις· Οἱ ἄλλοι μὲν ἐρεθιζόμενοι ἀπὸ τὴν λα-
 χτάραν τοῦ κέρδους περιφρονοῦν καὶ τὸν φόβον νὰ πέ-
 σουν εἰς ληστὰς καὶ τὸν κόπον ἀπὸ τὴν πεζοπορίαν καὶ
 τὴν μακρὰν πορείαν, αὐτὸς δὲ, ἐπειδὴ κατέχεται ἀπὸ τὸν
 φόβον αὐτῶν, ἔστω καὶ ἂν ὅλοι τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς
 ἀκολουθήσῃ, ἔστω καὶ ἂν ἀκούῃ αὐτοὺς νὰ τοῦ ὑπόσχων-
 ται ὅτι, θὰ τὸν προστατεύσουν ἀπὸ τὰ κακὰ ποῦ φοβεῖ-
 ται, ὅτι θὰ τοῦ συμβοῦν, ἐν τούτοις δὲν δεικνυεὶ διάθε-
 σιν νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ὑπάγῃ μαζί των εἰς
 τὸ πανηγύρι διὰ νὰ ἐμπορευθῇ, ἐκεῖνοι μὲν δὲν ἐξεμε-
 ταλλεύθησαν τὸν καιρὸν, ἀφοῦ ἐμπορεύθησαν μὲ ἐπιμέ-
 λειαν καὶ ἐκέρδησαν, ὁ δὲ ἀπερισκέπτως τὸν ἀφῆκε νὰ
 80 περάσῃ ἀνώφελα, ἐπειδὴ ἐφοβήθη ἀπὸ κινδύνους ποῦ

εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ὑπῆρχον³.

Τὸ ἴδιο λοιπὸν συμβαίνει καὶ με κάθε πνευματικὴν πρᾶξιν καὶ ἐργασίαν: "Ὅταν δηλαδὴ οἱ ἄλλοι ζοῦν σύμφωνα με τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ πραγματοποιοῦν ὅλας τὰς ἀρετὰς με ἐντατικότητα καὶ ζῆλον, ἐνῶ ἡμεῖς ζοῦμε με ἀδιαφορίαν καὶ ἀπραξίαν, ἐκεῖνοι μὲν ἐξεμεταλλεύθησαν καταλλήλως τὸν καιρὸν τῶν καὶ ἀπεκόμισαν ἀνυπολόγιστον ὠφέλειαν, ἐνῶ ἡμεῖς ἐχάσαμεν καὶ τὸν καιρὸν καὶ τοὺς ἐαυτοὺς μας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν λέγει ὁ Ἐξαγοραζόμενος τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι"; Κατὰ ποῖον λοιπὸν τρόπον ἐξαγοράζεται κάποιος τὸν καιρὸν καὶ ποῖος εἶναι αὐτός ὁ καιρὸς καὶ ποῖαι εἶναι αἱ πονηραὶ ἡμέραι κατὰ τὰς ὁποῖας ὀφείλομεν νὰ ἐκμεταλλευώμεθα τὸν καιρὸν; Χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον κάθε ἄνθρωπος πραγματοποιεῖ ὅλας τὰς ἐνεργείας καὶ δραστηριότητάς του εἶναι αὐτός τῆς παρούσης ζωῆς· αὐτῆς δὲ τῆς ζωῆς αἱ ἡμέραι εἶναι ὀλοφάνερα πονηραὶ δι' ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι δὲν χρησιμοποιοῦν ἐπιφελῶς αὐτάς. Καθένας λοιπὸν, ὁ ὁποῖος ζῇ καὶ συμπεριφέρεται εἰς τὴν ζωὴν με σύνεσιν καὶ δικαιοσύνην με φρόνημα ὑγιές καὶ ὑπομένει με γενναιότητα καὶ με ὑπομονὴν ψυχῆς ὅλα τὰ δυσάρεστα καὶ θλ.θερά συναισθήματα ποὺ προκαλοῦν εἰς αὐτὸν οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ θλίψεις ποὺ τὸν εὐρύσκουν, εἴτε αὐτοὶ προκαλοῦνται ἀπὸ ὀρατοὺς εἴτε ἀπὸ ἀοράτους ἐχθρούς, αὐτὸς ἀξιοποιεῖ ἐπιφελῶς καὶ ὅπως ἡ φρονιμότης ἐπιβάλλει τὸν καιρὸν καὶ ταυτοχρόνως ἐξουδετερώνει τὰς πονηρὰς ἡμέρας τῆς παρούσης ζωῆς. Καὶ διὰ νὰ γ'νῇ αὐτὸ περισσότερο κατανοητόν, θὰ χρησιμοποιήσω ἐν συνεχείᾳ παραδείγματα ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν

Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει νὰ ἀξιοποιῇ καθὼς πρέπει τὸν χρόνον τῆς παρούσης ζωῆς, ὅταν πέσουν ἐπάνω του θλίψεις καὶ ἐξευτελισμοὶ καὶ ἀτιμώσεις καὶ περιφρονητικὰ πειράγματα, ἐπειδὴ γνωρίζει τὰ χρήματα καὶ γνωρίζει, ἐκ τῶν προτέρων με πολλὴν σαφή-

- νειαν τὸ κέρδος που προέρχεται ἀπὸ αὐτά, παίρνει αὐ-
 τὰ καὶ τὰ βάζει εἰς τοὺς ὤμους τοῦ καὶ πορεύεται γε-
 μᾶτος χαρὰν, αὐτὸς καταβάλλονταις ἀντὶ χρημάτων μόνον
 τὴν ὑπομνην καὶ το οὐτοτρόπως μὲ μίαν μόνον κί-
 νησιν ἀξιοποιεῖ καὶ κερδίζει τὸν καιρὸν τὸν ὁποῖον ἄλ-
 λοί, καίτοι νηστεύουν ἐπὶ σειράν πολλῶν ἐτῶν καὶ ἀ-
 γρυπνοῦν καὶ κοιμοῦνται πᾶν ὡς εἰς τὸ χῶμα καὶ κοπιᾶ-
 ζουν πολὺ εἰς τὴν γῆν, δὲν δυνάμνται νὰ τὸν εὑρουν ἢ νὰ
 110 τὸν πάρουν ἢ νὰ τὸν κερδήσουν. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν
 γνωρίζει νὰ ἐμπορεύεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔχασε
 τὸν καιρὸν τῆς σωτηρίας τοῦ. Ἐάν δὲ νομιζῆς, εἶναι δυ-
 νατὸν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον μὲ παράδειγμα νὰ ἀναλύ-
 σωμεν τὸν λόγον. Δυο ἄνθρωποι καλοῦνται ἀπὸ κάποι-
 ον μὲ ἀπειλὰς νὰ παραθοῦν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ· ἑάν
 ὁ μὲν ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς ἀπὸ δειλίαν καὶ φόβον διὰ τὰς
 τιμωρίας καὶ τὰ θέσσαια ποῦ πρόκειται νὰ ὑποστῇ τὸ
 βάλλῃ στα πόδια καὶ ἀφοῦ ἀπομυκρυνθῇ κρυφθῇ, ἐνῶ ὁ
 ἄλλος ἀντιθετῶς ἀρνηθῇ μὲ θαρρὸς νὰ ὑπακούσῃ καὶ
 παραμείνῃ εἰς τὴν θέσιν τοῦ μὲ ἀποτελέσμα νὰ ὑποφέ-
 ρῃ πολλὰ βασανιστήρια διὰ νὰ μὴ παραθῇ τὴν ἐντολὴν
 τοῦ Θεοῦ, ἢ νὰ ὑποστῇ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ποῖος
 120 ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς ἐξηγόρασε τὸν καιρὸν. Ἐκεῖνος
 ποῦ ἐκρύβη καὶ ἀπέφυγε τὰς θλίψεις, ἢ ἐκεῖνος ποῦ ἔ-
 παθε καὶ ὑπέφερε πολλὰ ἢ καὶ ἀπέθανεν ἐνδεχομένως,
 εἶναι φανερόν, ὅτι ἀσφαλῶς ἐκεῖνος ποῦ ὑπέμεινε τὰς
 θλίψεις καὶ δὲν ἀπέφυγε τὸν θάνατον, αὐτὸς εἶναι ἐκεῖ-
 νος ποῦ ἐκέρδησε τὸν καιρὸν, ἐνῶ ὁ ἄλλος μαζὶ μὲ
 τὸν καιρὸν ἔχασε καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τοῦ.

- Συνεπῶς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι σκεπτονται καὶ ἐνερ-
 γον σωστά μὲ τὰς θλίψεις καὶ τὰς δοκιμασίας τῆς πα-
 ρουσίας ζωῆς ἀγοράζουν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὴν εὐ-
 φροσύνην ποῦ δὲν τελειώνει ποτὲ καὶ μὲ τὸν σωματικὸν
 θάνατον ἐξασφαλίζουν τὴν αἰώνια καὶ ἀθάνατον παρα-
 μνην καὶ κατοίκησιν μαζὶ μὲ τὸν αἰώνιον καὶ ἀθάνατον
 130 Θεόν. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἕνας ἔμπορος, ὅταν εὕρῃ
 πολλὰ καὶ πολύτιμα πράγματα, τὰ ὁποῖα θὰ πωλοῦν-
 ται εἰς χαμηλοτάτην τιμὴν, ὥς ποῦμε ἀντὶ ἐνὸς ὀφθ-

ρις καρμίαν καθυστέρησιν δίδει αὐτό τό ἀντίτιμον, ἐ-
 λού⁴ ἢ ἐνός νομίσματος⁵, πολὺ εὐχαρίστως καὶ χω-
 πεδῇ ἐπιθυμεῖ νὰ πάρῃ τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα πράγμα-
 τα, κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀ-
 γωνίζεται, διὰ νὰ μὴ παραβῇ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ μὲ
 πολλὴν χαρὰν καὶ θιασυντὴν σπεύδει πρὸς τὸν θάνατον,
 ὥσάν νὰ πρόκειται μὲ ἓνα ὄβολον, ἐννοῶ τὸν θάνατον,
 νὰ ἀποκτήσῃ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ. Οἱ φιλόκοσμοι ὁμῶς,
 ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ζωὴν, ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦν τὴν ἀνθρω-
 πίνην δόξαν, ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦν τὴν σάρκα ἐκεῖνοι
 ποὺ ἀγαποῦν τὰς ὕλικας ἀπολαύσεις καὶ ὅσοι ἀγα-
 ποῦν τὸν πλάστον οὔτε σκέπτονται οὔτε ἐνεργοῦν. ἔ-
 ττοι ἄλλ' ὅταν διαταχθῶν ἀπὸ κάποιον ἀπὸ αὐτοῦς
 140 ποὺ συμβαίνει νὰ κατέχουν κοσμικὸν ἀξίωμα νὰ πα-
 ραβῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἐπεδῇ δὲν δύνανται νὰ
 ὀποφέρουν τὴν ἐκ μέρους τοῦ ὀγῆν καὶ ἀνυποληψίαν
 ἢ περιφρόνησιν καὶ χρηματικὴν ζημίαν, θυσιάζουν (δί-
 δουν) τὰ αἰώνια καὶ ἀνεκτίμητα καὶ ἀγοράζουν κατὰ
 τρόπον ἀνόητον τα προσωρινὰ καὶ φθαρτὰ καὶ μὴ ἔχον-
 τα καρμίαν ἀξίαν, καὶ χάνουν τὴν σωτηρίαν των, τὴν
 ἰδίαν δηλαδὴ τὴν αἰώνιον ζωὴν αὐτοὶ προτιμοῦν νὰ ἀν-
 ταλλάξουν καὶ τὴν διαρκῆ ἡεσιν μὲ τὴν καλοπέρασιν
 ὀλίγων ἡμερῶν καὶ χρησιμοποιοῦν τὸν χρόνον τῆς πα-
 ρούσης ζωῆς των διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τιμωρίαν ποὺ δὲν
 θὰ ἔχη ποτὲ τέλος. Ἐάν θελωμεν νὰ μὴ πάθωμεν καὶ ἡ-
 μεῖς τὸ ἴδιον, ἂς ἀξιοποιήσωμεν, παρακαλῶ, καταλλή-
 λως τὸν χρόνον τῆς παρούσης ζωῆς. Ἐφ' ὅσον ἡ πανήγυ-
 ρις τῆς ζωῆς ἡμῶν εἶναι ἀκόμῃ ἀνοικτὴ, ἐπεδῇ αἱ ἡμέ-
 ρα, αὐτῆς τῆς ζωῆς εἶναι ὑπερβολικὰ ἐπικίνδυνοι, ἀφοῦ
 150 καθ' ἡμέραν σηκώνουν ἐναντίον τελώρια καὶ ἀναρίθμη-

4 Νόμισμα τὸν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Ἡ δόξα τοῦ ἡτοῖο ἴση μὲ τὸ
 1/3 ὅς βραχυῆς δηλ. λίγο περισσότερη ὡς 1/3 λεπτά, δηλ. ἐντελῶς
 ὁσημεντή.

5 Ὑπὸ γενικῆν ἐννοίαν, ὁποιοδήποτε νομισματικὴ μονάδα ὡς
 γνωστὴν πάντοτε καὶ τώρα αἱ νομισματικαὶ μονάδες εἶναι μικρὸς ἀπο-
 ρροστικῆς Δόξης. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς θέλει νὰ τονίσῃ ἐδῶ ὁ ἄγιος.

τα κύματα τῆς τρικυμισμένης πικρᾶς ἁμαρτίας, ἄλλοτε μὲν γεμίζουν τὰς ψυχὰς μας μὲ ζάλην καὶ τρικυμίαν διὰ τῆς εὐκόλου ροπῆς τοῦ σώματος πρὸς τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη καὶ τῶν ἀνεπιτρέπτων αὐτοῦ ἐπιθυμιῶν, ἄλλοτε δὲ διὰ τῶν ἐπιτιθεμένων ἐναντίον μας ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν παρακινοῦν καὶ ξεσηκώνουν τὰς καρδίας μας εἰς πνευματικὴν νάρκην καὶ ἁμαρτωλὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἄγριον θυμὸν καὶ μὲ αὐτὰ ὁδηγοῦν (αἱ ἡμέραι) ὅλους ἡμᾶς μακρὰν ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

160 Ἄς ἀγοράσωμεν λοιπὸν τὸν καιρὸν τῆς ζωῆς μας, διδόντες εἰς ἀντάλλαγμα τὰς ἐσωτερικὰς μας διαθέσεις καὶ ἀφ' ἐρώνοντες ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν μας εἰς μόνην τὴν ἐκτέλῃσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ εἰς μόνην τὴν ἀποκτησιν καὶ τὸ κέρδος τῆς ἀρετῆς, ὥστε, ἔχοντες ὡς φορτίον καὶ ἀποσκευὰς τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, νὰ φθασώμεν καὶ προσορμισθώμεν εἰς τὰ λιμάνια τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποφύγωμεν τὰς πονηρὰς ἐκείνας ἡμέρας καὶ νὰ μὴ ἀκουσώμεν τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀποστέλλει τοὺς ἁμαρτωλοὺς νὰ θασσανίζωνται εἰς τὰ τάρταρα τοῦ ἄδου, ποὺ ἔχουν ἔτο μασθῇ καὶ προορίζονται διὰ τὸν δ.άβολον καὶ τὰ ὄργανά του⁴ καὶ ὄχι διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

170 Ἄς ἐξαγορασώμεν τὴν φρόνησιν τῆς ψυχῆς μας μὲ τὸ νὰ περιφρονοῦμεν ὅλα τὰ ὁρατά καὶ νὰ ἀσχολούμεθα καὶ μελετοῦμεν καὶ ἐκτελοῦμεν τὰ ἀρίστα καὶ ἀνώτερα, καὶ ὥς ἀποφύγωμεν νὰ σκεπτόμεθα ὅτι ἀρέσει εἰς τὴν σάρκα⁵, (ὥς ἀποφυγώμεν) ἐκεῖνο τοῦ δέν εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ἀποσπάσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν προσκαιρῶν καὶ νὰ στρέψῃ τὴν διάνοιάν μας πρὸς ὅσα παραμένουν ἀμετάβλητα καὶ αἰώνια· ὥς ἀποφύγωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δέν ἐπιτρέπει εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὸ ἔχει νὰ ζήσῃ ὅπως θέλει ὁ Θεός, ἀλλ' ἀντιθέτως αὐρεὶ διαρκῶς τὴν ψυχὴν πίσω ἀπὸ τὰς ζωώδεις τάσεις καὶ ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς καὶ

⁴ Μτθ κε' 30, 41

⁵ Ρωμ η' 7

μεταβάλλει ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον εἰς κτῆνος.

180 Ὡς ἀποκτήσωμεν τὴν δ.καίωσιν καὶ ἀγ.ότητά μας, μὲ τὴν ὁποίαν γ.νόμεθα συγγενεῖς τοῦ Θεοῦ⁸, μὲ τὸ νὰ ἐ-
χωμεν τὴν ἱκανότητα διὰ τῆς εὐσεβείας νὰ ξεχωρίζωμεν
τὸ δίκαιον ἀπὸ τὸ ἀδίκον καὶ νὰ προτιμοῦμεν τὴν ἀρε-
τὴν ἀπὸ τὴν κακίαν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς τὸν πο-
νηρὸν νὰ εἰσέλθῃ ἐντός μας ἢ νὰ μὴ τοῦ δίδωμεν τὸ
θάρος νὰ συντελῇ εἰς τὴν αἰώνιον ἀπωλειάν μας, ἀλλὰ
νὰ ἀποδίδωμεν εἰς καθένα ἀπὸ τὰ δύο στοιχεῖα τῆς ὑ-
πάρξεώς μας (τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν) τὴν σημασίαν
καὶ τὴν προσοχὴν τοῦ τοῦ ταιριάζει, καὶ εἰς μὲν τὸ σῶ-
μα μας δίδοντες τὰς τροφάς καὶ τὰ σκεπάσματα ποῦ
τοῦ χρειάζονται⁹, εἰς δὲ τὴν ψυχὴν νὰ ἀφιερῶσωμεν τὸ
σύνολον τῶν δυνάμεών μας εἰς τὴν θείαν μελέτην τῶν
νοημάτων τροφοδοτοῦντες καὶ καθαρίζοντες αὐτὴν μὲ
προσευχάς, μὲ δάκρυα μετανοίας καὶ ἀναγνώσεις τῶν
ἱερῶν κειμένων διὰ νὰ δεχθῇ ἐντός τῆς τὸ θεῖον φῶς,
δηλαδὴ τὸν ἴδιον τὸν ἥλιον τῆς δ.καιοσύνης¹⁰ Θεόν, ὁ ὁ-
ποῖος καὶ θὰ μᾶς ἀναδείξῃ δικαίους διὰ τῆς δωρεᾶς
τοῦ ἁγίου Πνεύματός του καὶ διὰ τῆς ἐνώσεώς του μα-
ζὶ μας θὰ μᾶς παρουσιάσῃ δ.καίους, καθιστώντας ἡ-
μᾶς κληρονόμους τῶν ἀγνώστων ἀγαθῶν τῆς βασιλεί-
ας του.

190 Ὡς ἐξασφαλίσωμεν τὴν γενναιότητα τῶν ψυχῶν
μας, ἐπιδεκνύοντες πολλὴν ὑπομονὴν καὶ ἐγκαρτέρη-
σιν εἰς τὰς δοκιμασίας σύμφωνα μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ
Κυρίου: «Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, λέγει, κτήσασθε τὰς
ψυχὰς ὑμῶν»¹¹ μὲ τὸ νὰ ἀντιστεκώμεθα δηλαδὴ εἰς
τὰς μανιώδεις ἐπ.θέσεις τῆς ἁμαρτίας μὲ γενναῖον φρό-
νημα καὶ νὰ κτυπῶμεν τὸν πολεμοῦντα ἡμᾶς διάβολον
μὲ τὰ ὅπλα¹² τοῦ Πνεύματος, ταλαιπωρούμενοι ὥς πι-

8 Πρβλ. Εφ. θ' 10

9 Α. Τιμ. στ' 8

10 Ματ. γ' 20.

11. Ακ. κα 19.

12 Πρβλ. Ρωμ. ιγ' 12

στοί καὶ ἄξιοι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ¹³ μέ τας νηστείας, τὰς ἀγρυπνίας¹⁴, τὰς ἀνακλίσεις πάνω εἰς τὸ χῶμα, τὰς προσευχὰς τὸ πνευματικὸν πένθος, τὴν περιβολὴν μας μέ σάκκον, τὴν συντριβὴν καὶ τὴν ἐπ' ὁσὶν μας εἰς συνεχεῖς ἰκεσίας, ὥστε δι' ὧν αὐτῶν καὶ ἀφοῦ ἀναδεχθῶμεν νικῶται καὶ στεφανωθοῦμε νὰ θαυλεύσωμεν αἰωνίως μαζί μέ τὸν Χριστόν.

200 Ἄς ἀποκτήσωμεν τὸν πλήρη ἔλεγχον ἐπὶ τῶν σωματικῶν μας ὁρμῶν, υποβάλλοντες αὐτὸ (τὸ σῶμα) εἰς ταλαιπωρίαν καὶ μὴ ἱκανοποιούντες τὰς κάθε εἰδους ἐπιθυμίας του, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται καὶ ἀθλεῖται εἰς τὸ στάδιον τῆς εὐσεβείας σύμφωνά μέ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ θεοῦ νόμου «πάντα ἐγκρατεῦται»¹⁵, ὅπως λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Διότι ἂν ἀποκτῆσωμεν αὐτὴν τὴν ἐγκράτειαν, θὰ ἀποφυγώμεν τὰς καταστροφικὰς ἡμέρας τῆς ζωῶδους ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἰδίας τῆς σάρκα, ἡ ὁποία πράγματι ἀντιμάχεται τὸ Πνεῦμα¹⁶. Ἄς ἀποφύγωμεν τὴν μόλυνσιν ἢ ὁποία προκαλεῖται ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὴν ψυχὴν, τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν καταδίκην μας ἀπὸ τὴν συνείδησιν, τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς καρδίας, τὴν καταδίκην ἐκ μερὺς τῶν ἀνθρώπων, τὴν περιφρόνησιν ἐκ μερὺς τοῦ Θεοῦ, τότε θὰ εἶναι μεγάλα τὰ κέρδη μας ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ἀπασχόλησιν, ἐπειδὴ ἐχρησιμοποίησαμεν ἐπιωφελῶς τὸν χρόνον τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ἐξήραμεν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν μας μέ ἀρετὴν καὶ ἐγκράτειαν, ἐβαστασαμεν δηλαδὴ γενναίως τὸ φορτίον τῆς ἡμέρας (τῆς ζωῆς τῶν περασμῶν) καὶ ἀντέξσαμεν εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ζέστην αὐτῆς¹⁶.

210 Ἐάν, λοιπόν, κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ἐκμεταλλευώμεθα καὶ ἀξιοποιούμεν τὸν χρόνον τῆς παρουσίας ζωῆς, ἀφήνοντας εἰς ὅσους τὸ ἐπιθυμοῦν ν' ἀσχολοῦνται καὶ νὰ

13. Β. Τιμ θ 3.

13a. Β. Κορ. στ 5

14. Α'. Κορ θ 25

15. Ρωμ η' 7

16. Μήθ κ' 12

220

ἀπολαμβάνουν τὰ πρόσκαιρα καὶ καταγινόμενοι ἀντ' αὐτῶν μόνον μὲ τὰ ἀφθαρτα καὶ αἰώνια, τότε θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸν γαλήνιον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ κατάφορτοι καὶ πάνοπλοι μὲ τὰς ἀποσκευάς τοῦ Πνεύματος καὶ δὲν πρόκειται νὰ φοθηθῶμε οὔτε τὴν ἀνεπιθύμητον καὶ ἀπαισίαν ἐκείνην ἀπόφασιν, ἡ ὁποία ἐξαποστέλλει τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὸ «πῦρ τὸ ἐξώτερον»¹⁷, οὔτε τὰ ἀδόστακτα ἐκεῖνα θαλασσιστῆρα καὶ τὴν φοθεράν ἡμέραν καὶ καταδίκην τῆς κρίσεως, ἀφοῦ θὰ ἔχωμεν μαζί μας τὸν πολῦτιμον μαργαρίτην¹⁸ τοῦ Πνεύματος, τὸν ὁποῖον εὐρήκαμεν καὶ ἐξαγοράσαμεν, διαθέσαντες πρὸς τοῦτο ὅλας μας τὰς θελήσεις, τὰς σκέψεις, τὰς διαθέσεις καὶ τὰς δυνάμεις κατὰ τὴν ἐμπορίαν τοῦ χρόνου τῆς παρούσης ζωῆς. Αὐτὸ μακάρι ὅλοι ἡμεῖς νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὸ νὰ ἀξιοποιήσωμεν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὸν παρόντα βίον τῆς ἐπιγείου ζωῆς, καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'

Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἰωαννοῦ· «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοῦκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ». Καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἀποδέλλαμεν τὸν χωματένιον (ἁμαρτωλὸν) ἄνθρωπον καὶ φοροῦμεν τὴν Χριστὸν, γενόμενοι συγγενεῖς τοῦ καὶ ἀδελφοί.

17. Mtθ. κε 41

18. Mtθ. ιγ' 46

- 1 Ἀφοῦ μᾶς παρέθεσεν ἐκλεκτόν καὶ ἄφθονον φαγη-
τόν ὁ εὐλογημένος Παῦλος εἰς τὸ προηγούμενον τρα-
πέζι (λόγον) τῶν θείων του λόγων καὶ προκάλεσεν εἰς
τάς καρδίας μας ἀπερίγραπτον εὐφροσύνην ἄλλην πάλιν
τρέπεζαν τῶν θεσπνεύστων λόγων του θάζει ἐνώ-
πιόν μας διὰ νὰ φᾶμε, γεμάτην μὲν ἀπὸ πνευματικά
φαγητά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γνωρίζει νὰ τροφοδοτῇται ὁ ἑ-
σωτερὸς μας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εὐφραίνεται συγ-
χρόνως καὶ στηρίζεται κατὰ τὴν καρδίαν του μὲ τὸν
ἄρτον τοῦ θεοῦ λόγου τοῦ χαρίζει ζωὴν¹ καὶ μὲ τὸ
κρασί τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ θροῦ τοῦ ἡμι-
οιργεῖ εὐφροσύνην², γεμάτην δὲ (τὴν τράπεζαν) καὶ ἀ-
πὸ τὴν θείαν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἡ ψυ-
χὴ ξεχειλίζει ἀπὸ κάθε εἶδους πνευματικὴν εὐφροσύνην
ξεχειλίζει ἀπὸ κάθε εἶδους πνευματικὴν εὐφροσύνην
καὶ ἀπόλαυσιν καὶ, ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ καὶ ἀπαρνηθῇ
ὅλα ὅσα σχετίζονται μὲ τὸν ἐπίγειον βίον, ἀναθαίνει
πρὸς τοὺς οὐρανους καὶ τὸν Θεόν μὲ ἀνάλαφρον τὸ
πτερόν τῆς σκέψεώς της. Ἄς ἐξετάσωμεν, λοιπόν, ποῖα
εἶναι αὕτη ἡ τράπεζα ποὺ μᾶς παραθέτει ὁ Ἀποστο-
λος καὶ ποῖα εἶναι τὰ φαγητά ποὺ εὐρίσκονται ἐπάνω
της. Ἄλλ' ἂς ἀποσύρωμεν τὰς διδασκαίας μας ἀπὸ τὰ
γῆϊνα καὶ φθαρτά καὶ, ὅπως ταιράζει νὰ ἀκούωμεν
τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἂς στρέψωμεν ὁλόκληρον καὶ ἀ-
περίσπαστον τὴν προσοχήν μας εἰς ὅσα λέγονται, διὰ
νὰ ἀξιώθοῦμε νὰ φᾶμε ἀξίως μαζί μὲ τὸ Πνεῦμα, τὸ
ὁποῖον διὰ τοῦ Ἀποστόλου ἀποκαλύττει τὰ κρυμμέ-
να μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν³. Λέγει λοι-
πόν: «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος
20 ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐκ οὐρανοῦ»⁴. Ἄς μὴ ρίξῃς, ἀγα-
πητέ, εἰς τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ ἀποστόλου μίαν σύντο-
μον καὶ ἐπιπολαίαν ματιὰν καὶ θεωρήσῃς αὐτὸν ὡς
εὐκολονόητον διότι κάτω ἀπὸ τὰς λέξεις τοῦ παρόν-

1 Ἰω σ' 35 κ.δ.

2 Πρβλ. ψαλ ργ' 15.

3 Πρβλ. Μτθ ιγ' 11 καὶ α' 28 κ.α.

4 Α Κορ ιε 47

τος ρητοῦ εὐρίσκεται δυσεξερευνήτων θάθος νοημάτων, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκην ἀπο πολλήν ἐρευναν καὶ πρόσοχην. Ἀλλὰ πρόσφερε τὴν ἀκοήν σου πρόθυμον καὶ ἐτοιμὴν νὰ δεχθῇ τὰ ὅσα θὰ λεχθοῦν σχετικῶς, καὶ θὰ γνωρίσῃς τὸ θάθος τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ πού κρύβεται εἰς αὐτὸν τὸν λόγον

- 30 «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεῦτεος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι»³. Ὡς πρῶτον καὶ ὡς χοϊκὸν ἄνθρωπον ἔννοε⁴ τὸν Ἀδάμ. καθὼς ἔχει γραφῇ· «Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν λαθῶν ἀπὸ τῆς γῆς»⁵. Ἀφοῦ, λοιπόν, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὰ ὑλικά τῆς γῆς χωματένιος καὶ ἀφοῦ ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν Θεὸν πνεῦμα ζωῆς, τὸ ὁποῖον ὁ Λόγος γνωρίζει, νὰ ὀνομάζῃ ψυχὴν αὐλὸν καὶ εἰκόνα Θεοῦ, μετὰ ἐτοποθετήθη εἰς τὸν παράδεισον μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ τὸν καλλιεργῇ καὶ νὰ τὸν φυλάσῃ⁶. Διὰ ποῖον λόγον⁷, Ἰδοὺ διὰ τί Ἐφ' ὅσον θὰ τηρῇ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν, θὰ παραμῆνῃ ἀθάνατος καὶ θὰ συναναστρέφεται αἰωνίως μετὰ τοὺς ἀγγέλους καὶ θὰ δοξολογῇ μαζί με αὐτοὺς ἀκαταπαύστως τὸν Θεὸν καὶ θὰ δέγεται τὰς θείας ἀκτίνας ποὺ ἐκπέμπονται ἀπὸ αὐτὸν καὶ θὰ θλέτῃ τὸν Θεὸν μετὰ τὰ ἑσωτερικά του μάτια καὶ θὰ ἀκούῃ τὰς θείας φωνὰς ἐκείνου ἐνῶ ἀντιθέτως τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ποὺ θὰ ἀθετήσῃ τὴν ἐντολὴν ποὺ ἐδόθη εἰς αὐτὸν καὶ φάγῃ 40 ἀπὸ τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς τὸν δέταξε νὰ μὴ φάγῃ⁸, θὰ παραδοθῇ εἰς τὸν θάνατον καὶ θὰ τυφλωθοῦν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, θὰ πετάξῃ ἀπὸ ἐπάνω του τὴν στολὴν τῆς θείας δόξης, θὰ κλείσουν

3. Α' Κορ. 15' 47 - 48.

4. Γεν. 6' 7.

5. Γεν. 2' 15.

6. Περισσότερα περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου βλέπε στὰ 74 ὅμοι Λόγοι Α' καὶ Β', τόμ. 4.

7. Γεν. 2' 17.

τὰ ἄφτιά του καὶ θά πάψῃ πλέον νὰ συναναστρέφεται μὲ τοὺς ἀγγέλους καὶ θά διωχθῇ ἀπὸ τὸν παράδεισον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐγένεν ὅταν αὐτὸς παρέβῃ τὴν ἐντολὴν καὶ ἔτσι ἐστερήθῃ τῆς αἰωνίου καὶ ἀθανάτου ζωῆς. Διότι ἀπὸ τὴν στιγμήν που ὁ Ἀδάμ παρέβῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτεινε μὲ προσοχὴν τὸ ἄφτί του διὰ νὰ ἀκούσῃ τί θὰ τοῦ ψιθυρίσῃ ὁ ἀπατεὼν διάβολος καὶ ἔδωσεν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὰ ἀπατηλὰ λόγια αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ὠμιλοῦσε ἐναντίον τοῦ δημιουργοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔφαγε ἀπὸ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν καί, ἐπειδὴ εἶδε πλέον μὲ τὰ σαρκικὰ του μάτια, ἀφοῦ παρετῆρησε καὶ εἶδε μὲ ἁμαρτωλὴν διάθεσιν τὴν γυμνότητά¹⁰ τοῦ σώματός του, ἀπὸ τὴν στιγμήν, λοιπόν, ἐκείνην δικαίως ἔχασε ὅλα τὰ ἀγαθὰ μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἐπροίκισεν ὁ Θεός, ἀφοῦ ἔγινε κωφὸς διὰ νὰ μὴ ἀκούῃ πλέον τοὺς θείους λόγους ὅπως ἀρμόζει εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ὡς ἂν νὰ εἶναι αἰσχροί, οἱ ὁποῖαι γίνονται ἀκουστοὶ μόνον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶναι ἄξιοι νὰ τοὺς ἀκούσουν ἐπὶ πλέον δὲ δὲν δύναται νὰ θλέπῃ οὔτε τὴν ἀνέκφραστον ἐκείνην δόξαν, ἐπειδὴ ἀπεμάκρυνε μὲ τὴν θέλησίν του ἀπὸ αὐτὴν τὸν νοῦν του, περιεργάσθη μὲ ἁμαρτωλὸν διάθεσιν καὶ ἐπιθυμίαν τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν τοῦ δενδρου καὶ ἐπειδὴ ἐπίστευσεν εἰς τὸ φίδι ποὺ εἶπε: «Ἡ δ' ἂν ὦρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν»¹¹.

60 Αὐτός, λοιπόν, ὁ χωματένιος ἄνθρωπος ἐπειδὴ ἐξηπατήθη μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ γίνῃ θεός καὶ ἔφαγε ἀπὸ αὐτόν τὸν καρπὸν, ἀπεστερήθη ἐντελῶς ἀπὸ ὅλα τὰ πνευματικὰ καὶ οὐράνια ἀγαθὰ καὶ κατέλτξεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ συνδεθῇ κατὰ τρόπον ἁμαρτωλὸν μὲ τὰ ἐπίγεια καὶ ὁρατὰ δημιουργήματα καὶ ἔχει γίνῃ —διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὰ ἴδια— ὡς πρὸς ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπεμακρύνθη κωφός, τυφλός, γυμνός, ἀναίσθητος θνητός πάλιν καὶ φθαρτός καὶ χωρὶς λογικὴν, ὁμοιω-

¹⁰ Γεν. γ' 7.

¹¹ Γεν. γ' 5.

70 θείς με τὰ ἀνόητα ζῶα κατὰ τὸν προφήτην ποῦ λέγει· «Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνόητοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς»¹² Ἐπληροφορήθης τώρα ἀπὸ ποῖαν δόξαν καὶ ἀθάνατον ἀπόλαυσιν καὶ διαβίωσιν εἰς ποῖον ἔξευ-
 τελισμόν ὡδηγήθη ὁ ἄνθρωπος, εἰς ποῖαν ἐντροπὴν καὶ
 πνευματικὴν ἁγιοιαν, εἰς ποῖαν πτωχέαν κατέπεσε ἀ-
 πὸ τὸν τρισμακάριστον πλοῦτον; Τοιοῦτοτρόπως, λοι-
 πόν, ἐδουουργήθη καὶ ἦτο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, αὐτὸς
 ὁ χωματένιος, καίτοι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ περιγράψωμεν
 ὅλα ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν δουουργίαν τοῦ ἀνθρώ-
 που

80 Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν καὶ ὡς διβαγθῶμεν ἀπὸ
 τὰς θείας Γραφὰς ποῖος εἶναι καὶ ὁ δεύτερος ἄνθρω-
 πος, ὁ Κύριος ποῦ ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν Αὐτός, ποῦ
 εἶναι Θεὸς ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, γέννημα χωρὶς
 ἀρνήν ἀπὸ κατέρα ἀναρχον, ἀσώματον ἀφοῦ ἐγεννήθη
 ἀπὸ ἀσώματον, (γέννημα) ἀκατανόητον τοῦ ἀκατα-
 λήπτου Θεοῦ, (γέννημα) αἰώνιον τοῦ αἰωνίου Θεοῦ ἀ-
 πλησίαστον τοῦ ἀπλησιέστου Θεοῦ, ἀχώρητον τοῦ ἀ-
 χωρήτου, ἀθάνατον ἐκ τοῦ ἀθανάτου, ἀόρατον ἐκ τοῦ
 ἀοράτου Λόγος τοῦ Θεοῦ με ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ Θεὸς
 80 ἀληθινός διὰ τοῦ ὁποῦ ἐδουουργήθησαν ὅλα ὅσα ὑ-
 πάρχουν¹³ ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν
 γῆν¹⁴ καί, διὰ νὰ ὁμολήσω συνοπτικῶς ἐνὶ ἥτις το. αὐ-
 τῆς φύσεως καὶ παρέμεινεν ἀμετάβλητος εἰς τοὺς κόλ-
 πους τοῦ Πατρὸς καὶ ἔχοντας τὸν Πατέρα νὰ μένη μέ-
 σα του χωρὶς νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ αὐτὸν οὔτε νὰ ἐγκα-
 ταλείψῃ ποτὲ αὐτόν, κατέβη ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπι-
 ῖκε σὰρκα ἀπὸ τὸ ἁγ.ον Πνεῦμα καὶ ἀπὸ τὴν παρθένον
 Μαρίαν καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος, Ἰσὸς με ἡμᾶς καθ' ὅλα ἑ-
 κτός ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶναι Θεός,
 ὥστε, ἀφοῦ περάσῃ ἀπὸ ὅλα τὰ στάδια καὶ τὰς φάσεις
 τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑποστῇ ὅλα ὅσα καὶ ἡμεῖς, νὰ ἀφο-

12. Ψαλ. μη' 13.

13. Ἰω. α' 3.

14. Κολ. α' 16

- μοιώση καὶ φέρῃ εἰς μίαν νέαν δημιουργίαν τὸν πρῶτον
 ἐκεῖνον ἄνθρωπον (χοῖκόν) καὶ διὰ μέσου ἐκείνου ὅλους
 ὄσοι προήλθον καὶ προσέχονται ἀπὸ ἐκείνου, ἀφοῦ εἶ-
 ναι ἀπολύτως ὅμοιοι μὲ ἐκεῖνον ποὺ τοὺς ἐγέννησε, τὸν
- 90 Ἄδὰμ ἔπειδὴ δηλ ὁ Ἄδὰμ τοῦ μᾶς ἐγέννησε ἔχει γίνε-
 ι φθαρτός καὶ θνητός θὰ προσῃέσω δὲ καὶ κωφός καὶ
 τυφλός— ἐξ αἰτίας τῆς παραβάσεως, καὶ κατέληξε νὰ
 ἀπογομνωθῇ τελείως ἀπὸ τὸ βεῖκόν ἐνδυμα καὶ νὰ γίνῃ
 ἀναίσθητος, ἄρα ὅ,τι ἔγινεν αὐτός ὁ χωματένιος, τέτοιοι
 ἔχουν γίνεαι καὶ ὅλοι οἱ χωματένιοι ποὺ ἐγεννήθησαν ἀ-
 πὸ αὐτόν, δηλαδὴ φθαρτοί, θνητοί, κωφοί, τυφλοί, γυ-
 μνοὶ καὶ ἀναίσθητοι, χωρὶς νὰ διαφέρουν εἰς τίποτε ἀπὸ
 τὰ ἄλλα γὰρ ζῶα, ἢ καλύτερα νὰ εἶπω ὅτι ἔγιναν χειρό-
 τεροι κα' ἀπὸ ἐκεῖνα, ἀφοῦ ἐπῆραν τὰ πάθη καθενὸς
 ἀπὸ ἐκεῖνα καὶ ἐγκατέστησαν αὐτὰ μέσα των.
- 100 Ἐφθασαν δηλαδὴ εἰς τόσον μεγάλην ἀγνοιαν τοῦ
 Θεοῦ καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ οἱ χωματένιοι ποὺ ἐγεννή-
 θησαν ἀπὸ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον χωματένιον, ὥστε τὴν
 τιμὴν καὶ τὴν λατρείαν ποὺ ὤφελαν νὰ ἀποδώσουν εἰς
 τὸν Θεὸν τὴν ἀπέδωσαν εἰς τὴν ὁρατὴν αὐτὴν κτίσιν
 καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς
 τὸν ἥλιον, εἰς τὴν σελήνην καὶ εἰς τὰ ἀστρα, καὶ εἰς τὴν
 φωτιάν καὶ εἰς τὸ νερό καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα δημιουργή-
 ματα, ἀλλ' ἐπροχώρησαν πολὺ περισσότερον· ὅ ὅτι ἀ-
 φοῦ ἐθεοποίησαν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀπαίσια πάθη, τὰ
 ὅποια ὁ Θεὸς ἀπηγόρευεν εἰς αὐτοὺς οὔτε νὰ τὰ σκέ-
 πωνται, πολὺ περισσότερον νὰ τὰ πράττουν, καὶ ἀ-
 φοῦ τοὺς ἔκαμαν ἀγάλματα—ὦ πόσον μεγάλος ξεπε-
 σμός!—τὰ ἐλάτρευσαν ὡς θεούς. Ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ
 πάθη; Ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ἡ ὁμοφυλοφιλία, ἡ ἀλ-
 ληλοεξόντως, καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶναι ὅμοιο καὶ σχετικὸ
 μὲ αὐτὰ, τὰ ὅποια ὄχι ὁ Θεός—φυλάξου ἀπὸ μίαν τό-
 110 σον μεγάλην ὁλοσφηνίαν—, ἀλλ' ὁ διάβολος παραγ-
 γέλλει καὶ εἰσηγείται καὶ τὰ δέχεται εὐχαρίστως, διὰ
 τῶν ὁποίων αὐτὸς ὀπεδούλωσε καὶ κρατᾷ ὀτόδουλον
 εἰς τὰς θελήσεις τοῦ ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος
 καὶ ἔκαμε καὶ κάμνε αὐτοὺς δεσμίους καὶ δούλους.
 Συνεπῶς καὶ ὅν ἀκόμη εὐρέθη κάποιος τὴν παλαιάν

- ἐκείνην ἐποχὴν ἀπὸ τὰς ἀνσριθμήτους ἐκείνων δεκά-
δας χιλιάδων καὶ χιλιάδας που δὲν ὑπέκυψεν εἰς τὰ
αἰσχρὰ παραγγέλματα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ τέτοια θε-
λήματα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς κατὰγεται διὰ μέσου
τῆς κληρονομικότητος ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἡμάρ-
τησαν, ἦτο δοῦλος τοῦ κυριάρχου θανάτου καὶ παρεβί-
δετο εἰς τὴν φθορὰν αὐτοῦ καὶ ὠδηγεῖτο χωρὶς κανέ-
να οἰκτον εἰς τὸν ἄδην, ἀφοῦ βηλαδὴ δὲν ἦτο κανεὶς ἢ
120 κανὸς νὰ τὸν σώσῃ καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν θά-
νατον καὶ τὴν φθορὰν δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀπὸ λύπην ὁ
θεὸς λόγος ποῦ μας ἐδημιούργησε κατέβη εἰς τὴν γῆν,
ὅπως ἐκείνος ἔκρινε καλύτερον, καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος ὁ-
χι ἀπὸ σαρκικὴν συνάφειαν καὶ σπέρμα ἀνδρός —διότι
αὕτῃ ἡ διαδ. κασιὰ ἀναπαραγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου καθιε-
ρωθῇ μετὰ τὴν παραβασιν—, ἀλλὰ ὁ ὅς τῆς ἐπενεργείας
τοῦ ἁγ. Πνεύματος ἐπὶ τῆς Μαρίας ἡ ὅποια παρέμεινε
καὶ μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου παρθένης. Ἀφοῦ δηλ.
ἐπῆρεν ἀπὸ τὰ τεντακάθαρα αἵματα αὐτῆς σάρκα μὲ ζω-
ήν, ἔγινεν ἄνθρωπος, μεταβληθεὶς ὁλόκληρος εἰς σάρκα
αὐτός, ὁ Υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ, χωρὶς νὰ παύ-
σῃ νὰ εἶναι. Θεὸς καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν θείαν
τοῦ φύσιν, καθὼς ἔχει γραφῇ: «Καὶ ὁ λόγος σὰρξ, ἐγένε-
το καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»³ Αὐτό, τὸ δι. δηλαδὴ αὐ-
130 τὸς παρέμεινε καὶ ἀμετάβλητος κατὰ τὴν θεότητα καὶ
συγχρόνως ἔγινε τέλειος ἄνθρωπος, ἀποτελεῖ θαῦμα
ποῦ εἶναι δι' ὅλους ἀκατανόητον καὶ ἀνεξήγητον

Ὅπως δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἐπῆρε χῶμα καὶ ἔπλασε τὸν
Ἀδὰμ καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν πνεῦμα ζωῆς, καὶ ἐκείνο
τὸ χωματένιο κατασκεύασμα ἔγινεν ἄνθρωπος τέλειος,
ζωντανὴ ὑπαρξίς, χωρὶς τὴν σωματικὴν συνάφειαν ἄν-
δρός καὶ γυναικὸς καὶ χωρὶς σπέρμα ἀνδρός, κατὰ τὸν
ἴδιον τρόπον καὶ ἐκείνος ποῦ ἐδημιούργησε τὸν πρῶτον
ἐκείνον ἄνθρωπον γίνεται ἄνθρωπος χωρὶς σαρκικὴν
συνάφειαν καὶ σπέρμα καὶ ὅπως ἐκεῖ εἰς τὴν Π. Διαθή-
κην ἔχει γραφεῖ ὅτι ὁ Θεὸς ἀφήρεσε τὰς αἰσθήσεις ἀ-

- πό τόν Ἀδάμ καί τόν ὕπνωσε καί ἀφοῦ ἐπῆρε μίαν ἀπό τάς πλευράς αὐτοῦ κατεσκεύασε καί ἐδημ.οὔργησε ἀπό αὐτήν τήν γυναῖκα ⁶ τό ἴδιον ἀκριβῶς καί ἐν προκε μένῳ ἐπραξε. Κατά ποῖον τρόπον καί διὰ ποῖον λόγον, Πρόσεχε διὰ νά τό ἀντιληφθῇς. Ἡ πλευρά τοῦ
- 140 Ἀδάμ εἶνα· ἡ γυναῖκα. Ἀπό αὐτήν λοιπόν τήν πλευράν τοῦ Ἀδάμ, δηλαδή ἀπό αὐτήν τήν γυναῖκα, ἐπῆρεν ὁ Θεός Λόγος ἐμφυχον σάρκα καί μετέβαλεν αὐτήν εἰς τέλειον ἄνδρα, δια νά γινῇ πραγματικῶς ἀπό γονος τοῦ Ἀδάμ· ἀφοῦ δέ μετεβλήθη εἰς ἄνθρωπον καί ἔγινεν ὁμοιος μέ ἡμᾶς καθ' ὅλα ἐκτός ἀπό τήν ἁμαρτίαν, ἀμέσως ἔγινε συγγενῆς κατὰ τήν ἀνθρωπίνην του φύσιν μέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτό θεθαίως τό εἶπε καί κάποιος ἄλλος πρὶν ἀπό ἐμέ λέγοντας τό ἑξῆς· «Τὴν σάρκα ἐνδυσάμενος, ἐνεδυσματο καί τήν ἀδελφότητα»¹⁷. Ἀλλ' αὐτός, ἐπειδὴ εἶναι ταυτοχρόνως καί Θεός καί ἄνθρωπος, ἄρα κα' ἡ σάρκα του καί ἡ ψυχὴ του ἦτο καί εἶνα. ἁγία καί περισσότερον ἀπὸ
- 150 ἁγία· Θεός ἅγιος, καθὼς ἦτο, ὁ ἴσος καί εἶνα. καί θά εἶνα· διότι καί ἡ Παρθένος ἦτο ἀμόλυντος, ἀκηλίδωτος καί καθαρωτάτη· τέτοια ἦτο καί ἡ πλευρά, ἡ ὁποία ἀφηρέθη ἀπὸ τόν Ἀδάμ. Οἱ ὑπόλοιποι ὅμως ἄνθρωποι, ἂν κα' ἐτῆρξον κατὰ σάρκα ἀδελφοί καί συγγενεῖς τοῦ Ἀδάμ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦσαν χωματένιοι παρέμειναν τέτοιοι καί δὲν ἔγιναν ἀμέσως ἅγιοι καί πα.διὰ τοῦ Θεοῦ Ἀλλὰ δώσατε μεγάλην προσοχὴν εἰς τό Πνεῦμα ποῦ λέγει αὐτά· ἔγινεν ἄνθρωπος ὁ Θεός, κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον ἔγινε συγγενῆς καί ἀδελφός ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀφοῦ λοιπόν αὐτός μόνος εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καί Θεός καί ἄνθρωπος, αὐτός μόνος ἦτο καί εἶναι ἀπολύτως ἅγιος, ὅπως θά εἶνα. τοιοῦτος καί εἰς τοὺς αἰῶνας, μόνος δίκαιος, μόνος ἀληθινός, μόνος ἀθάνατος, μόνος φιλόανθρωπος, μόνος ἐλεήμων καί συμπονετικός, μόνος
- 160

16 Γεν θ' 21 - 22

17 Δὲν γινώσκωμεν τίνος εἶναι τό χωρίον Ἑννοσιλογητικὸς φημιόζει μέ τοῦ Γρηγ Νύσσης P.G. 45, 886B

ἐξουσιαστικῆς τῶν πάντων, μόνος φῶς τοῦ κόσμου¹⁸ καὶ φῶς ποὺ κανεῖς δὲν δυνάται νὰ ἀτενίσῃ καὶ πλησιάσῃ¹⁹.

Ἔφε δὴ λοιπὸν αὐτὸς ἦτο τέτοιος ἡμεῖς δὲ ἡμεῖθα καταδικασμένοι νὰ ἀποθάνωμεν καὶ νὰ φθαροῦμεν καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχομεν καμμίαν ἀπολύτως σχέσιν μαζί του παρὰ μόνον καθὼς ἐποίειν, τὴν συγγένειαν ὡς πρὸς τὴν σάρκα, παρενεβλήθη μεταξὺ τῶν δύο ἐννοῶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα ποὺ τοὺς ἐχώριζεν ἡ πίστις πρὸς αὐτό, ὥστε, ἐπειδὴ ἡμεῖθα πνευματικῶς πάμπτωχοι καὶ δὲν ἔχομεν ἀπολύτως τίποτε νὰ συνεισφέρωμεν²⁰ διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἀφοῦ ἀποδεχθῇ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν μας ὡς μόνον ἀντάλλαγμα εἰς τὴν θέσιν τῶν ἰσῶν που ἀπα τοῦνται, νὰ ἐλέησῃ ἡμᾶς ὁ Θεὸς καὶ μᾶς γαρίσῃ τὴν ἀφῆσιν τῶν ἀμαρτημάτων μας καὶ τὴν ἀπολλαγὴν ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὴν φθοράν καὶ τὴν ἐλεῖθερίαν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ διαβόλου· αὐτὰς τὰς δωρεὰς καὶ μέχρι τώρα τὰς χαρίζει εἰς ἐκείνους που πιστεύουν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς των εἰς αὐτόν, καὶ ὄχι μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόλοιπα, τὰ ὁποῖα ἐπεσχέθη εἰς ἡμᾶς καὶ μᾶς ἐτύσχεται καθ' ἡμέραν διὰ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων. Ποῖαι δὲ εἶναι αὐταὶ αἱ ὑποσχέσεις. Περὶ τοῦ ὅτι μᾶς ἀναγεννᾷ καὶ μᾶς ἀναστηλιουργεῖ διὰ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ Πνεύματος²¹ (βαπτίσματος) καὶ μας κατατάσσει εἰς τοὺς δούλους τοὺς ἁγίους, περὶ τοῦ ὅτι δίδει εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου τοῦ Πνεύματος καὶ ὅτι θὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς δι' αὐτοῦ νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, τὴν ὁποῖαν οἱ πρᾶοι κληρονομοῦν²² μετ' ἀγαλλίασιν καὶ χαρὰν καρδίας, περὶ τοῦ ὅτι αὐτός θὰ ἐνωθῇ καὶ θὰ συνδεθῇ μαζί μας καὶ οἱ δύο θὰ γίνωμεν ἓνα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ δι' αὐτοῦ συνδεόμεθα μετ' ὁ ἅγιον Πνεῦμα²³.

18. Ἰω. η' 12.

19. Α' Τημ. στ' 16.

20. Πρὸλ. Α' Τημ. στ' 7.

21. Ἰω. γ' 5. Πρὸλ. α' 5.

22. Μτθ ε' 5.

23. Εφ' δ' 14.

170

180

Συμμετέχομεν λοιπόν εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ ἀπο-
 λαύομεν, ὅταν τηρούμεν μετὰ ἀκριθείας ὅλα ὅσα
 ὑπεσχεθήμεν εἰς αὐτὸν καὶ ἀντιθετως ὅταν ἀποφευ-
 γώμεν ὅσα ἀπηρνηθήμεν, χωρὶς νὰ ἐπιστρέφωμεν πάλιν
 εἰς τὴν διαπραξίν ἐκείνων πού ἐμέσαμεν ἀπὸ τὴν
 ψυχὴν μας ὡς ἀγδιῇ καὶ σμαρτωλά ὅπως οἱ σκύλοι πού
 ξανατρώγουν τὸ ἐξερασμά των²⁴. Συνεπῶς, ἐάν μὲν τη-
 ρήσωμεν ὅλα ὅσα εἶπε καὶ λέγει εἰς ἡμᾶς ὁ ἴδιος ὁ
 Θεός, τότε εἴμεθα πραγματι πιστοὶ, ἀποδεικνύοντες τὴν
 190 πίστιν μας ἀπὸ τὰς πράξεις μας, καὶ γινόμεθα ὅπως καὶ
 ἐκεῖνος ἅγιος καὶ τέλειος²⁵, ὅλοι ἐξ ὁλοκληρου ἐπουρά-
 νιοι, παιδιὰ τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ²⁶, ὅμοιοι μὲ αὐτὸν²⁷
 καθ' ὅλα κατὰ παροχωρήσιν καὶ λόγῳ τῆς ἐνώσεώς
 μας με αὐτόν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔγινεν ὅμοιος μὲ ἡμᾶς
 ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν²⁸. ἐάν δὲ ἀπὸ περιφρόνησιν
 πρὸς τὰς ἀγίας καὶ ζωοποιους αὐτοῦ ἐντολάς ἀπομα-
 κρυνῶμεν διὰ τῆς ἀδιαφορίας μας καὶ πράξωμεν κά-
 τι ἀντίθετον μὲ τὰ ἰδικά του παραγγέλματα, ἐπειδὴ ἐ-
 πράξαμεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μᾶς παρήγγελε νὰ μὴ πρά-
 ξωμε, ἀμέσως χάνομεν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα
 ἐδόθησαν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Θεὸν διὰ τοῦ θαπτίσματος.
 Καὶ ὅπως ὁ Ἀδάμ μετὰ τὴν παράβασιν του μέσα εἰς τὸν
 200 παράδεισον στερεῖται τόσο τῆς ἐκεῖ ἀπολαύσεως ὅσον
 καὶ τῆς συναναστροφῆς μὲ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀντι-
 λαμβάνεται ὅτι εἶναι γυμνός καὶ κρύβεται διὰ νὰ μὴ
 τὸν ἴδῃ ὁ Θεός τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὅταν
 ἁμαρτάνωμεν χωριζόμεθα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ἁ-
 γίων δούλων του καὶ τὸ θεῖον ἐνδυμα, τὸ ὁποῖον ἐφο-
 ρήσαμεν κατὰ τὸ βάπτισμα —καθὼς πιστεύομεν, τὸν
 ἴδιον δηλαδὴ τὸν Χριστόν²⁹, αἵ τὸν διὰ τῆς ἁμαρτίας ἀ-
 ποβάλλομεν καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ στερούμεθα καὶ

24 Β Πτρ β 22

25 Mtθ ε 48

26 Ιω α 12

27 Α Ιω γ 2

28 Εβρ β 18

29 Γαλ γ 27

αὐτῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀβασιλεύτου φωτός των αιωνιων αγαθων, του αγιασμου καὶ τῆς υιοθεσίας. καὶ κατ' αὐτον τὸν τρόπον γινόμεθα πάλιν χωματεῖνοι, ὅπως ὁ πρῶτος ἐκεῖνος χωματένιος ἄνθρωπος, ἀντ. νὰ γινουμε (ἢ νὰ παραμεινουμε) οὐράνιοι καὶ ὅμοιοι καθ' ὅλα με αὐτὸν τὸν δευτερον ἄνθρωπον καὶ κυριον Ἰησοῦν Χριστόν καὶ ἐκτός ἀπὸ ὅλα αὐτὰ γινόμεθα ἀκομῇ ὑπόδοκι εἰς τὸν θάνατον καὶ τὸ σκότος, καὶ ἀποστελλόμεθα δέσμιοι, εἰς τὴν φωτιάν που δὲν σβήνει ποτέ³⁰, ὅπου βασανιζόμεθα μέσα εἰς γοερὰ κλάματα καὶ πόνους δυνατοῦς που κάνουν τὰ δοντια νὰ τρίζουν³¹. Διότι ἡμεῖς δὲν ἀποδιωκόμεθα ἀπὸ παραδείσαν ὕλικόν καὶ ὁρατόν, ὅπως τότε ὁ Ἀδάμ, οὔτε καταδικαζόμεθα εἰς τὸ νὰ δουλεύωμεν τὴν γῆν καθὼς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἀπὸ τὴν βασιλειαν τῶν οὐρανῶν καὶ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἔχει γραφῇ. «Ἄ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώποι οὐκ ἀνέβη»³² ἀπαμακρύνομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τοὺς καθιστοῦμεν καταλλήλους διὰ τὴν αἰωνιον τιμωρίαν καὶ ἐὰν δὲν μᾶς παρείχετο ἡ δυνατότης διὰ τῆς μετανοίας νὰ ἐπανορθωσωμεν τὰ πράγματα, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ σωθῇ κανεὶς ποτέ.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς λοιπόν, ἐπεὶ δὴ ὁ Θεὸς εἶναι φιλόανθρωπος καὶ συμπονετικός καὶ θέλει τὴν σωτηρίαν μας, ἔχει θέλλει κατὰ τρόπον σοφόν ἀνάμεσα εἰς ἡμᾶς καὶ ἀνάμεσα εἰς ἐκείνον τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν μετάνοιαν καὶ ἔχει δώσει τὴν δυνατότητα εἰς ὅποιον θέλει νὰ ἀνασύρῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὴν πτώσιν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς μετανοίας νὰ ἀποκτήσῃ καὶ πάλιν τὴν πρώτην ἐκείνην φιλικὴν σχέσιν (συγγένειαν) καὶ τιμὴν καὶ παρρησίαν ποὺ εἶχε πρὸς τὸν Θεόν καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ (νὰ ἀποκτήσῃ) καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ διὰ τὰ ὁποῖα ἐγίνε λόγος, ἐὰν θελήσῃ νὰ ἐπιδείξῃ θερμὴν μετάνοιαν, ἢ νὰ γίνῃ πάλιν αὐτὸς κληρο-

30. Πρὸλ. Μοκ. θ' 43.

31. Πρὸλ. Μτθ. η' 12.

32. Α' Κορ. θ' θ.

νόμος ἀκόμη μεγαλυτέρων ἀγαθῶν. Διότι κάθε ἄνθρωπος σύμφωνα μέ τό εἶδος τῆς μετανοίας του εὐρίσκει καί τήν ἀντίστοιχον πρὸς τὸν Θεόν παρρησίαν καί συγγένειαν, καί αὐτὴν τὴν ἀποκτᾷ κατὰ τρόπον ποῦ τὸ γνωρίζει ἀπολυτῶς καί σχετίζεται μαζί του ὅπως ἕνας φίλος μέ τὸν φίλον του καί ὁμιλεῖ μέ αὐτὸν ὥσάν νά εἶναι. Ὁ ἕνας ἀπέναντι εἰς τὸν ἄλλον³³ καί θлέπει αὐτὸν ὁλοκάθαρα μέ τὰ πνευματικά του μάτια. Ἐκεῖνοι λοιπὸν οἱ ὁποῖοι μετὰ τὸ θάπτισμα δὲν ἔχουν μέσα των τὴν ἀπόλυτον θεοειότητα διὰ ἀπέκτησαν αὐτὴν τὴν στενὴν σχέσιν καί παρρησίαν καί τὰ ἀγαθὰ παρὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν, οὔτε γνωρίζουν ὅτι ἔχουν 240 φορεσεὶ τὸν Χριστόν³⁴, οὔτε θлέτουν μέσα εἰς τὸ φῶς τοῦ Πνεύματος τὸ φῶς τῆς θεότητος αὐτοῦ³⁵ διὰ σκύβουν μέσα εἰς τὴν συνειδησίν των³⁶ καί ἀφοῦ ἐξετάσουν αὐτὴν μέ πολλὴν σχολαστικότητα, θὰ ἀνακαλύψουν τοὺς αἰστούς των νὰ ἔχουν ἀθετήσῃ πάντοτε εἴτε μερικὰς εἴτε ὅλας τὰς ὑποσχέσεις τὰς ὁποίας ἔδωσαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θαπτίσματος, ἐάν δὲ δὲν συνέβῃ αὐτό, τότε ἐπειδὴ τὸν θησαυρὸν τοῦ ἁγιασμοῦ καί τῆς υἰοθεσίας τὸν ὁποῖον ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεὸς τὸν ἔκρυψαν μέσα εἰς τὴν γῆν³⁷ καί δὲν τὸν ἐξεμεταλλεύθησαν ὡς καλοὶ διαχειρισταὶ δι' αὐτὸ ἐστερηθῇ τῆς δυνατότητος νὰ θлέπουν τὸν Κύριον, ἐπειδὴ ἐκεῖνος οὐδέποτε ψεύδεται³⁸ καί δὲν ἀλλάζει γνώμην³⁹ ὥστε νὰ μὴ χορηγῇ τὰ χαρίσματα ποῦ ὑπόσχεται· διότι εἶπεν: «Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει καί ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καί ἐμφανῶς αὐτῷ ἐμαυτὸν»⁴⁰.

Ἀκούσατε τί λέγει ὁ Κύριος: «Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καί ἐμφα-

33. Α Κορ ιγ 12

34. Πρὸλ. Γαλ. γ' 27

35. Πρὸλ. Ψαλ λς' 10.

36. Βλ. Ηθικά, Λόγος Α 12, 189 &ε

37. Πρὸλ. Μτθ πς 24 &ε.

38. Ττ ρ' 2.

39. Ρωμ. ιο 29

40. Ιω ιδ 21

νίσω αὐτῷ ἑμαυτόν». Ἐάν λοιπόν ὁ Χρ.στός εἶναι ἡ ἀ-
 λήθεια, καθὼς ὁ ἴδιος εἶπε δια τὸν ἑαυτόν του, λέγον-
 τας: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια»⁴¹, ἡ ἀλήθεια δὲ εἶναι φύσει
 ἀδύνατον νὰ εἴπῃ ψέματα (διότι εἶναι ἀδύνατον, λέγει
 ὁ Ἀπόστολος, ὁ Θεὸς νὰ εἴπῃ ψέματα⁴²), ὥρα κανεῖς
 ἀπὸ ἐκείνους που δὲν βλέπουν τὸν Κύριον ὥς μὴ λέγῃ
 260 ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον διότι ὅχι μόνον ἀδύνατον δὲν
 εἶναι, ἀλλὰ καὶ παρὰ πολὺ εὐκόλον. Διότι ἐάν ἐκεῖ-
 νος λέγῃ: «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»⁴³, τότε ἐ-
 κείνοι που δὲν τον βλέπουν εἶναι, πέρα γὰρ πέρα τυ-
 φλοί, ἔμειναν ἐξ ἀσφαλῶς τυφλοί, ἐπειδὴ δὲν ἀγάπη-
 σαν αὐτόν καὶ δὲν ἐτήρησαν τὰς ἐντολὰς του. Διότι ἐ-
 αν εἶχαν ἀγαπήσει αὐτόν καὶ εἶχαν τηρήσει τὰς ἐντο-
 λὰς του, θὰ ἡσθάνοντο τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ἐπιθυμί-
 αν νὰ τὸν ἴδουν καὶ θὰ ἐζητοῦσαν αὐτόν ἀπὸ ὀλόκλη-
 ρον τὴν ψυχὴν των καὶ αὐτὸς θὰ ἐνεφύριζε τὸν ἑαυτόν
 του εἰς αὐτούς, αὐτὸς ποῦ δὲν ψεύδεται, αὐτὸς ποῦ εἶ-
 ναι ἀπὸ τὴν φύσιν του ἀληθής καὶ ἡ ἰδία ἡ ἀλήθεια, καὶ
 ὁ ὁποῖος δι' αὐτὸ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὥστε ὅλους θ-
 σο. εὕρισκονται εἰς τὸν κόρυμον, δηλαδὴ αὐτοὺς ποῦ
 κάθονται εἰς τὸ σκοτάδι, νὰ τοὺς φωτίσῃ⁴⁴ ὅχι μὲν κά-
 ποιο ἄλλο φῶς, ἀλλὰ μὲν τὸ φῶς τῆς ἰδικῆς του δόξης
 270 καὶ θεότητος. Κανεῖς λοιπόν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ποῦ δὲν
 βλέπουν μὲν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς των τὸν Κύριον, οὔτε
 καταυγάζεται ἐσωτερικῶς μὲν τὸ φῶς αὐτοῦ ἐντόνως
 καὶ κατὰ τρόπον ποῦ νὰ τὸ γνωρίζῃ, οὔτε παραμένει
 διαρκῶς ἀτενίζοντας τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ μένοντας εἰς
 τοιαύτην κατάστασιν νὰ βλέπῃ μέσα του τὸν Θεόν, ὥς
 μὴ λέγῃ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον· οὔτε θεβαίως νὰ λέ-
 γῃ αὐτὰ κατὰ τέτοιον τρόπον ποῦ νὰ δίδῃ τὴν ἐντύ-
 πωσιν πῶς εἶναι ἄπιστος, ἀλλὰ καθέννας ἀπὸ σᾶς, ἀ-
 δελφοί, ἀφοῦ ἐρευνήσῃ, καθὼς εἶπομεν, προσεκτικῶς τὴν

41. Ἰω. 8' 9

42. Ἐβρ στ 18

43. Ἰω. 9' 12.

44. Πρὸς Ἰω. α' 9.

συνείδησίν του, θά διαπιστώσῃ ὅτι ὁ ἴδιος πταίει ποῦ ἔμεινε χωρὶς τὸν Κύριον καὶ δὲν βλέπει πλέον τὴν δόξαν αὐτοῦ.

280 Ἄς μετανοήσῃ λοιπὸν καθέννας ἀπὸ σᾶς καὶ ἁς θρηνήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἐὰν τυχὸν διαπιστώσῃ ὅτι εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἐπειδὴ ἔσπέρησε τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τόσον μεγάλα καὶ τόσα πολλὰ ἀγαθὰ, ἀφοῦ ἔχασε πλέον τὴν δυνατότητα νὰ βλέπῃ τὴν δόξαν τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν, καὶ ἁς προσπαθήσῃ διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐξομολογήσεως νὰ ἐπιτύχῃ τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ, μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δοξολογία καὶ ἡ κυριαχία μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'

Περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει νὰ ἐορτάζωμεν καὶ ποῖα πράγματα συμβολίζουν ὅσα γίνονται εἰς τὰς ἑορτάς καὶ ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὅποιοι κατ' αὐτὰς καμαρώνουν. Καὶ δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι κοινωνοὺν ἀξίως ἢ ἀναξίως καὶ ποῖα εἶναι ἡ μετὰ αὐτῶν διαφορά καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ λόγου ἐκτίθεται κατὰ ποῖον τρόπον ἐνώνεται κανεὶς διὰ τῆς θείας κοινωνίας μὲ τὸν Θεὸν καὶ κατὰ ποῖον τρόπον δὲν ἐνώνεται.

1 Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατῳρθώσε νὰ ἀντιληφθῇ καὶ νὰ ἴδῃ ὅτι, ἀφοῦ ἐδημιουργήθῃ ἀπὸ τὸ μηδέν, εἰσῆλθε γυμνὸς εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς θά γνωρίσῃ καλὰ τὸν δημιουργόν του καὶ αὐτὸν μόνον θά φοβηθῇ καὶ θά ἀγαπήσῃ καὶ εἰς αὐτὸν θά ὑποταχθῇ μὲ ὁλὴν του τὴν ψυχὴν καὶ δὲν θά προτιμήσῃ ἀντ' αὐτοῦ κανένα ἀπολύτως ἀπὸ τὰ ὁρατά, ἀλλ' ἀφοῦ γνωρίσῃ μὲ κάθε βεβαιότητα ὅτι ὁ ἑαυτὸς του εἶναι ἄσχετος μὲ ὅλα τὰ ἐπίγεια, θά

- Ελεγα δὲ καὶ μὲ αὐτὰ ποὺ ὑπάρχουν εἰς τὸν οὐρανόν, παραδίδει ὁλόκληρον τὴν θέλησιν τῆς ψυχῆς του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δημιουργοῦ του Διότι ἔάν εἶναι ἄσχε-
 10 τος πρὸς ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήθη καὶ μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ζῇ, πολὺ περισσότερον εἶναι τοιοῦτος πρὸς ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀτέχε. πολὺ καὶ κατὰ τὴν φύσιν καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἐγνώρισεν ὅτι ὁ ἑαυτός του εἶναι ξένος ἀπὸ τὰ ἐπίγεια καὶ ἐγνώρισεν ὅτι εἰσῆλθε γυμνός εἰς τὸ ἀπέραντον τοῦτο θέατρον τῆς ἐπιγείου ζωῆς καὶ ὅτι πρόκειται πάλιν γυμνός νὰ φύγῃ ἀπὸ αὐτῆν¹, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ πενθήσῃ. Πῶς δὲ εἶναι δυνατόν νὰ μὴ κλαύσῃ ὅχι μόνον τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν τὴν ἴδιαν καταγωγὴν καὶ ἔχουν τὰς ἰδίας ἀδυναμίας καὶ ἀτελείας. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν καὶ φοβεῖται μόνον τὸν Θεόν, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ νὰ νοιώσῃ σωματικὴν ἀπόλαυσιν, ἢ νὰ ἐορτάσῃ κατὰ τρόπον ποὺ εὐχαριστεῖ τὸ σῶμα χωρὶς ἐπίγνωσιν καὶ ἀσυλλόγιστα ὅπως συνηθίζουν οἱ ὑλόφρονες ἄνθρωποι, καθ'
 20 ἣν στιγμήν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέγε συνεχῶς πρὸς αὐτούς: «Ὁ κόσμος χαρήσεται, ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε²· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον»³. «Διότι θὰ ἀναστηθῶ μετὰξὺ σας. ἄου κατεθροχθίσθη ὁ χειρότερος κόσμος ἀπὸ τὴν ζωὴν· ἡ ὁποία χορηγεῖται εἰς ὅλους ἀπὸ τὸ ἴδικόν μου Πνεῦμα» «καὶ ὅταν μὲ ἴδετε, θὰ χαρῇ ἡ καρδιά σας καὶ τὴν χαρὰν σας δὲν θὰ σᾶς τὴν ἀφαιρέσῃ κανεὶς»⁴.

Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατόν ἐκεῖνος ποὺ βλέπει τὸν οὐράνιον Δεσπότην νὰ ἐτιθυμῇ καποιο ἐπίγειο πρᾶγμα, ἢ νὰ σκεφθῇ κάτι ποὺ δὲν ἀρέσει εἰς τὸν Θεόν. Πῶς εἶναι πάλιν δυνατόν ἐκεῖνος ποὺ γνωρίζει μετὰ θεθαότητος ὅτι ὁ ἑαυτός του εἶναι ξένος καὶ γυμνός καὶ πτω-

1 Πρὸλ. Ἰωθ σ' 21.

2 Ἰω. ιστ' 20.

3 Πρὸλ. Β' Κορ κ 4

4 Ἰω ιστ' 22

30 χός, ἔστω καὶ ἂν ἔχη εἰς τὴν διάθεσίν του τὰ πάντα³, διὰ τὰ μεταχειρισθῶ φράσιν τοῦ ἀποστόλου, νὰ ὑπερῷ φανευθῇ, ἢ νὰ τὰ πάρη ἔκτανω του δι' ὅσα πράττει, ἢ νὰ φουσκώσῃ τὰ μυαλά του ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν κη-
 40 ριῶν καὶ κανδηλῶν καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ μύρων, ἢ ν' ἀρχίσῃ νὰ καυχᾶται διὰ τὸ πλῆθος τοῦ συγκεντρω-
 μένου λαοῦ ἢ διὰ τὴν πλουσίαν καὶ πολυτελεῖαν τράπεζαν καὶ διὰ τὴν ἐπισημότητα τῶν φίλων του καὶ τὴν παρου-
 σίαν ἀνδρῶν κατὰ κόσμον ἐνδόξων; Κατὰ κανένα τρό-
 πον ἀσφαλῶς. Διότι γνωρίζει δι' ὅλα αὐτὰ καὶ ὅλοι μα-
 40 ζοὶ οἱ ἄνθρωποι σήμερον ὑπάρχουν καὶ αὔριον φεύγουν, σήμερον τὰ παρόντα βλέπονται καὶ μετ' ὀλίγον ἐξαφαι-
 νίζονται. Οὔτε θεθαίως ὁ τέτοιος ἄνθρωπος καὶ ὅποιος γνωρίζει, νὰ ἐορτάζῃ ὅπως ἀρμόζει, ἔχει τὸν νοῦν του
 40 ἢ τὰς αἰσθησεῖς του γενικῶς προσηλωμένας εἰς ὅσα γίνονται -ὅ ὅτι αὐτὸ συμβαίνει μ' ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ ἴδουν πέρα ἀπὸ τὰ φαινό-
 μενα, ἀλλὰ βλέπει μὲ τὸν φωτισμένον του νοῦν ὡσάν
 νὰ ὑπάρχουν μέσα εἰς ὅσα τελοῦνται κατὰ τὰς ἐορ-
 τὰς τὰ μέλλοντα καὶ δι' αὐτὰ ἀγάλλεται ἡ καρδιά του καὶ ἔχει τὴν αἰσθησιν δι' ὅλον κληρὸς ὁ ἑαυτὸς του εὐρί-
 σκεται μέσα εἰς ἐκεῖνα καὶ μαζὶ μὲ ὅσους ἐορτάζουν (εὐρίσκεται) εἰς τοὺς οὐρανοὺς μὲ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος. Δὲν ἐντυπωσιάζεται ἀπὸ τὴν διάχυτον φω-
 40 τασίαν, οὔτε ἀπὸ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἢ ἀπὸ τὴν συγ-
 κέντρωσιν τῶν φίλων, ἀλλὰ σκέπτεται συνεχῶς τὸ τί
 θὰ συμβῇ ὕστερα ἀπὸ ἀλ. γον. δι' ὁδηλαδὴ τὰ μὲν φῶ-
 40 τα θὰ σβησθοῦν, καθένας δὲ ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ τὸ
 πλῆθος θὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ σπιτι τοῦ καὶ αὐτὸς θὰ
 ἐγκαταλειφθῇ μόνος μέσα εἰς τὸ σκοτάδι.

50 Μὴ ἀρχίσῃς, λοιπὸν, σὲ παρακαλῶ, νὰ μοῦ ἀπα-
 ριθμῇς χρόνους καὶ μῆνας καὶ ἄλλας χρονικὰς περιό-
 δους, οὔτε νὰ μοῦ λέγῃς: «Ἰδοὺ ἐώρτασα τὴν γέννη-
 σιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ὑπαπαντήν, τὰ Θεοφάνεια, τὴν
 Ἀνάστασιν, τὴν Ἀνάληψιν, τὴν κάθοδον τοῦ Πνεύμα-

τος· Μὴ μοῦ λέγῃς αὐτά, οὔτε νὰ μοῦ ἀπαριθμῇς ὅ-
 λας τὰς ἑορτας, ἀλλ' οὔτε νὰ νομίζῃς ὅτι αὐταὶ εἶναι
 ἀρκεταὶ διὰ νὰ ἐξασφαλισῇς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς
 σου· οὔτε νὰ νομίζῃς ὅτι τὸ νύημα καὶ ἡ ἀξία τῆς ἑορ-
 τῆς ἔγκειται εἰς τὰ φανταχτερά ἐνδύματα καὶ εἰς τὰ
 ὑπερήφανα καὶ μεγαλοπρεπῆ ἄλογα καὶ εἰς τὰ πολυ-
 τιμα ἀρώματα, εἰς τὰ κηρὰ καὶ τὰ κανδήλια καὶ εἰς
 τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. Διότι αὐτὰ δὲν λαμπρύνουν τὴν
 ἑορτὴν, οὔτε αὐτὸ εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἑορτῆς, ἀλλ' εἶναι
 ἀπλῶς σύμβολα ἐκεῖνων ποὺ συγκροτοῦν τὸ περιεχό-
 μενον τῆς ἑορτῆς. Διότι ποία εἶναι ἡ ὠφέλειά μου, ἀ-
 γαπητέ, ἐάν δὲν ζητήσω νὰ ἀναφθοῦν πολλὰ κηρία καὶ
 60 κανδήλια εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὴν συγκέντρωσιν, ἀλλ'
 ἐάν ἀντιθετῶς κατορθώσω καὶ ἀποκτήσω αὐτὰ ἀ-
 ναμμένα, ὅπως εἶναι ὁ ἥλιος ποὺ λήμπει ἀπὸ τὸν οὐ-
 ρανόν, καὶ ἀντὶ τῶν πολλῶν κανδηλιῶν καταφέρω νὰ
 στερεώσω εἰς τὴν ὀροφὴν τοῦ ναοῦ τοὺς ἀστέρας καὶ
 κάμω αὐτὸν καινούργιον οὐρανὸν καὶ ἓνα πρᾶγμα ἁ-
 σχετον μὲ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἁλ-
 λάκοσμον, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα αὐτά, (ἐάν) μέσα εἰς
 τὴν πλημμυρίδα τοῦ φωτός αὐτῶν αἰσθανθῶ ἀγαλλί-
 ασιν, ἀποσπάσω τὸν θαυμασμόν καὶ τοὺς ἐπαίνους ἀ-
 πὸ ὅσους ἔχουν συγκεντρωθῇ εἰς τὸν ναόν, ἔπειτα με-
 τὰ ἀπὸ ὀλίγον, ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ σβησθοῦν, ἐγὼ ὁ ἱ-
 εῖος παραμείνω μέσα εἰς τὸ σκοτάδι.; Ἐάν δὲ
 τυχὸν σήμερον μὲν ἤθελον ἀρωματίσει τὸν ἑαυτὸν
 μου καὶ ὅσους συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ἑορτὴν μὲ
 70 μύρα, αὖριον δὲ γεμίσω τὸν ἑαυτὸν μου ἀπὸ τὴν
 θρωμιά ποὺ ἀναδύεται ἀπὸ τὴν σὰρκα μου καὶ τὴν ἀ-
 καθαροίαν της, πές μου σὺ ὁ ὁποῖος ἀρέσκεσαι εἰς τὰς
 προσευχὰς ποὺ γίνονται μέσα εἰς τὴν φαντασμαγορί-
 αν τῶν ἑορτῶν, καὶ ἀπάντησέ μου μὲ φρόνησιν ὅπως
 λέγει ὁ Σοφός^δ, ἐάν ὑπάρχη εἰς ἐσὲ φρόνησις. Πρά-
 γματι καμμία ὠφέλεια, εἶναι ἡ ἀπάντησις, ἔστω καὶ
 ἂν σὺ σιωπήσῃς, ἐπειδὴ ἐνδεχομένως ὁ θεῖος αὐτός

λόγος σοῦ σφίγγει τὸν λαϊμόν καὶ δὲν δύνασαι νὰ μιλήσης. Διότι ἐάν σήμερον περ.θάλλωμαι ἀπὸ τὸ φῶς, αὐριον δὲ ἀπὸ τὸ σκοτᾶδι, ἢ σήμερον μὲν εὐχαριστηθῶ, αὐρ.ον δὲ θυθισθῶ εἰς τὴν στενοχωρίαν, ἢ κατ' αὐτὴν μὲν τὴν ἡμέραν θά χαρῶ τὴν ὑγείαν, κατὰ τὴν ἐπομένην δὲ θά ἀρρωστήσω, τοῖον εἶναι δι' ἐμέ τὸ κέρδος; Ἀπάντησέ μου Ποία δὲ εἶναι ἡ εὐχαρίστησίς μου ἐξ ὧσων ἐλέχθησαν;

- 80 ος. Οὐ ταύτας τὰς ἐορτάς ἐξελεξάμην, λέγει ὁ Κύριος. Τίς γάρ, λέγει, ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ἐξεζήτησεν⁷; Ὁ Χριστὸς δὲν καθώρισε νὰ ἐορτάζωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡμεῖς οἱ χριστιανοί. Ἀλλὰ τότε μὲ ποῖον τρόπον, Ἄκουσε μὲ προσογὴν. Εἰς τὴν ἀρχὴν θά ἐκθέσω πρὸς σέ τὰς ἀντιθέτους ἀποψεις ἐκείνων πού διαφωνοῦν καὶ οἱ ὅποιοι λέγουν τὰ ἐξῆς: «Τί λοιπόν, λέγε, κάποιος. Δέν θά ἀνάψωμεν κηριὰ καὶ κανδήλια εἰς τοὺς ναοὺς; Δέν θά προσφέρωμεν ἀρώματα καὶ θυμίαμα; Δέν θά προσκαλέσωμε⁸ λαὸν πού νὰ ψάλλῃ, οὔτε θά συγκεντρώσωμεν γνωστοὺς καὶ φίλους καὶ ἀρνοντας; Αὐτὰ ὑποστηρίζεις, Αὐτὸ τὸ παράγγελμα μᾶς δίδεις;», λέγει. Δέν λέγω αὐτό, νὰ μὲ φυλάξῃ ὁ Θεός⁹ ἀντιθέτως μάλιστα, καὶ σέ συμβουλεύω καὶ συμφωνῶ νὰ κάνῃς αὐτὰ καὶ μὲ τὸ παρατάνω. Μὲ τὴν δ' αἰσιορὰν ὅμως ὅτι
- 90 θέλω νὰ γνωρίζῃς σὺ τὸν τρόπον πού θά τὸ κάνῃς καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν πλὴον θά θάλω ἐνώπιόν σου καὶ θά ἀναλύσω καὶ αὐτὸ τὸ μυστήριον τῆς ἐορτῆς τῶν πιστῶν. Ποῖο λοιπόν εἶναι αὐτό. Αὐτὸ τὸ ὅποιον φανερώνουν εἰς σέ ὅσα γίνονται ἀπὸ σένα μὲ τοὺς διαφόρους τύπους (σύμβολα).

Τὸ πνευματικὸν δηλαδὴ φῶς τὸ συμβολίζουν καὶ τὸ βεικνύουν εἰς ἐσέ οἱ λαμπάδες. Ὅπως ἀκρ.θῶς δηλαδὴ ὁ ναός, αὐτὸς ὁ ἐκτάγλου ὠραιότητος οἶκος, καταυγάζεται ἀπὸ τὰς πολυαριθμούς λαμπάδας, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ οἶκος τῆς ἰδικῆς σου ψυχῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρας ἀξίας ἀπὸ αὐ-

- τὸν ἐδῶ τὸν ναόν, ὀφείλει νὰ φωτίζεται καὶ νὰ κατα-
γάζεται πνευματικῶς μὲ το νὰ καίγωνται δηλαδὴ καὶ
νὰ φωτίζουν μέσα σου μὲ τὴν φωτιὰν τοῦ Θεοῦ ἵλαί αἱ
πνευματικαὶ ἀρεταί, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ μείνῃ μέσα
100 εἰς αὐτὸν οὔτε ὁ παραμικρὸς χῶρος χωρὶς φῶς· τὰς
σκέψεις δὲ ποὺ ὁμοιάζουν μὲ φῶς παριστάνει εἰς σὲ τὸ
πλῆθος τῶν κανδηλιῶν ποὺ καίγονται μὲ τὸ ὁρατὸν φῶς,
ὥστε, ὅπως ἀκριβῶς αὐτά, νὰ λάμπῃ καθε μίᾳ ἀπὸ αὐ-
τὰς καὶ μὴ ἀπομείνῃ εἰς τὴν οἴκIAN τῆς ψυχῆς σου οὔτε
μίας σκοτεινῆ σκέψης, ἀλλὰ κα ὀμεναι ἵλαί συνεχῶς μὲ
τὴν φωτιὰν τοῦ Πνεύματος νὰ λάμπουν παντοτεινά, ὥστε
νὰ μὴ διασπᾶται ἡ ἀρμαθία τῶν σκέψεων τῆς διακρίσε-
ως ποὺ ὁμοιάζει μὲ στεφάνι. Τὸ πνευματικὸν δὲ μύρον
ποὺ ὑπάρχει ἐντὸς σου παριστάνουν τὰ ἀρώματα ποὺ
γίνονται οἱ ραντισμοὶ καὶ ἡ ποικιλία τῶν θυμιαμάτων,
τὰ ὁποῖα καὶ σὲ διδάσκουν καὶ νὰ χρησιμοποιῇς καὶ ν'
ἀποκτήσῃς αὐτὸ μέσα σου πλουσιοπαρόχως. Διότι τὸ
110 μὲν μύρον, τὸ ὁποῖον ραντίζεται ἐξωτερικῶς θὰ εἶναι
διὰ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους σύμβολον (ἀπεικό-
νις) τῆς δροσιᾶς, ἡ ὁποία καταβαίνει ἐπάνω εἰς τοὺς
λόφους τῆς Σιών καὶ ὡσάν τὸ μύρον, τὸ ὁποῖον κατα-
βαίνει ἐπάνω εἰς τὸ γένειον τοῦ Ἀαρὼν καὶ ἐπάνω εἰς
τὸ κράσπεδον τοῦ ἐνδύματός του⁸ τὸ μύρον ὅμως τὸ
ὁποῖον ἀναβλύζει ἀπὸ μέσα καὶ ὡσάν νερὸ δροσιζεῖ τὸ
πνεῦμα θὰ μεταβληθῇ εἰς τηγνὴν, ἡ ὁποία κελαρύζει νε-
ρὰ ποὺ χαρίζουν αἰώνιον ζωὴν⁹ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κι-
νεῖται καὶ κατευθύνεται ἀπὸ τὸ θεῖον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖ-
ον καλεῖται καὶ ἐκπέμπει εὐωδιάζοντα καπνόν αὐτὸ
καὶ φέγγει πολὺ ζωηρά καὶ συγχρόνως εὐωδιάζει τὰς
αἰσθησεις μὲ τὴν πνευματικὴν εὐωδίαν¹⁰, ἀφ' ἑνός μὲν
ἐπειδὴ εἶναι φῶς καὶ θλέπεται ἀπὸ ὅσους εἶναι καθα-
ροὶ κατὰ τὴν καρδίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ εἶναι ξύ-
120 λον ζωῆς καὶ νεκρώνει τὰ σαρκικά θελήματα¹¹, καὶ

8. ψαλ. ρλδ' 3

9. ἰω. 8' 14.

10. πρδλ. β' Κορ. 8' 15.

11. πρδλ. γαλ. ε' 24.

τὸ ὁποῖον σκορπίζει εἰς ὁλόκληρον τὸ σύμπαν τὴν εὐωδίαν του καὶ μόνους τοὺς πιστοὺς εὐφραίνει πάντοτε μὲ τὴν πνευματικὴν χαρὰν.

Ἄλλὰ θεθαίως αὐτὰ δὲν περιορίζονται μόνον εἰς ὅσα ἐλήχθησαν ἀνωτέρω, διότι ἔχουν καὶ μίαν ἄλλην πλευρὰν ἀπὸ τὴν ὅποιαν δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν πνευματικὴν διδασκαλίαν. Διότι ἐάν ὁ Θεὸς τὰ ἀρυχάδοντα ἐστόλισε καὶ ἐτίμησε τόσον πολὺ μὲ τὴν ὡραίαν μυρωδιάν, πολὺ περισσότερον θὰ τιμῇ καὶ δοξάσῃ ἐσέ, ἀφοῦ θέλῃ νὰ σὲ λαμπροστολίῃ μὲ τὰς ὀσφεις τῶν ἀρετῶν καὶ μὲ τὴν εὐωδίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, σὲ τὸν ὁποῖον καὶ ἐδημιούργησε σύμφωνα μὲ τὸ ἰδικόν του πρότυπον καὶ σὲ προώρισε νὰ τοῦ ὁμοιάσῃς ἡθικῶς¹². Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἀρώματα, τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα χέρια καὶ τὰ ὁποῖα μὲ τὴν μυρουδιάν τοῦ μύρου κάνουν τὰς αἰσθήσεις σου νὰ μοσχοβολοῦν, ἀναπαριστάνουν τὴν ἰδικὴν σου δημιουργίαν καὶ ὅσον γίνεται σοφώτερον τὴν φανερώνουν. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ τὰ ἀρώματα ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ποικίλα ἀρωματικά υλικά τὰ κατασκευάζουν χέρια ἀρωματοποιῶν καὶ τελικῶς ἀπὸ τὴν ὁλὴν ἐργασίαν προέρχεται ἓνα εἶδος ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐσὲ σὲ ἐδημιούργησαν τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς κατὰ τρόπον σοφὸν συνενώσεως καὶ συναρμολογήσεως τῶν πνευματικῶν μελῶν τοῦ πνευματικοῦ μύρου, ἐν συνεχείᾳ δὲ διὰ τῆς χορηγήσεως εἰς σὲ τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος ποὺ δίδει τὴν ζωὴν καὶ ἐπιτελεῖ τὰ πάντα καὶ πρέπει σὺ νὰ ἐκπέμπῃς τὴν εὐωδίαν τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας τοῦ Πνεύματος, ὥστε ὅλοι ὅσοι ἀκούουν τοὺς λόγους τῆς διδασκαλίας σου νὰ ἀρωματίζωνται τὰ αἰσθητήρια ὄργανα τῆς ψυχῆς των καὶ νὰ προκαλῆται ἐντὸς των ἀνέκφραστος πνευματικὴ εὐφροσύνη.

Τὰ πλήθη δὲ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀνεκεντρώθησαν γύρω σου καὶ ψάλλουν μεγαλοφώνως εἰς τὸν Θεόν, φα-

12. Γρηγορίου Νοξενθίνου

νερώνουν εἰς σέ τὰ οὐράνια τάγματα καί τῆς ἀναριθμή-
τους δυνάμεις τῶν ἀγγέλων, αἱ ὁποῖαι δοξολογοῦν τόν
οὐράνιον Δεσπότην διὰ τήν ἰδικήν σου σωτηρίαν. Ὁ
αἶνος δέ καί ὁ ὕμνος, ὁ ὁποῖος ψάλλεται ἀπό τὰ συγ-
κεντρούμενα κατὰ τὰς ἑορτάς πλήθη, συμβολίζει τόν
μυστικόν ἐκεῖνον ὕμνον, τόν ὁποῖον ἀναπέμπουν χωρὶς
νά σταματοῦν ποτέ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, ὥστε νά δυνηθῇς
καί σὺ νά μεταβάλης τόν ἑαυτὸν σου εἰς ἄγγελον καί
ὥσάν νά εἶσαι ἐπίγειος ἄγγελος.^{12a} νά δοξολογῇς ἀκα-
ταπαύστως μέ τὸ αὐτὸν στόμα τῆς καρδίας σου μυστι-
κῶς τόν Θεόν πού σέ ἐδημιούργησε. Οἱ φίλοι ἐξ ἄλλου
καί οἱ γνωστοί καί οἱ παρευρισκόμενοι ἀρχόντες σέ δι-
δάσκουν διὰ τῆς παρουσίας των ὅτι πρέπει σὺ νά γίνης
διὰ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν καί διὰ τοῦ
πλούτου τῶν ἀρετῶν ὁμοτράπεζος καί νά συγκρατα-
γῇς μεταξύ τῶν ἀποστόλων, τῶν προφῆτῶν, τῶν μαρ-
τύρων καί ἁλίων τῶν ὁσίων.

Ἐάν νομίσῃς ὅτι ἑορτάζεις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
καί ἔγεις γίνῃς τέτοιος ὅπως σέ περιέγραψα μέ τὸν λό-
γον, τότε μέ τὰ ὅσα κάνεις κατὰ τὰς ἑορτάς ἑορτάζεις
ἑορτὴν πνευματικὴν καί ἑορτάζεις μαζί μέ τῆς εὐρισκο-
μένας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀγγελικὰς δυνάμεις. Ἐάν ὁμως
δὲν ἑορτάζῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οὔτε ἕκαμες τέ-
τοιον τὸν ἑαυτὸν σου διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν,
ποῖα ὠφέλεια προκύπτει δι' ἐσέ ἀπὸ τὴν συμμετοχὴν
σου εἰς τὰς ἑορτάς; Ὑπάρχει φόβος μήπως καί σὺ ἂ
κούσεις αὐτὸ ποίηκουν τὴν παλαιὰν ἐπαγγελίαν οἱ Ἰου-
δαῖοι. «Μετατρέψω, λέγει εἰς κένθος τὰς ἑορτάς σου»¹³
καί «τὴν χάσάν σου εἰς λύπην μεταβαλῶ».¹⁴

Τί σημαίνουν λοιπὸν ὅλα αὐτά; Δὲν θὰ ἑορτάσωμεν
μέ τὸ σῶμα καί τὰς αἰσθήσεις μας ἐάν δὲν δυνηθοῦμε νά
γίνωμεν τέτοιοι ὅπως μέ τὸν λόγον μᾶς συνέστητες νά
γίνωμεν; Κάθε ἄλλο ἐπιβάλλεται μάλιστα. Ἐορτά

12a. Γρηγορίου Νοζανζινοῦ.

13. Ἀϊκάς η' 10.

14. Ἰσα. κστ' 20.

170 ζε»¹⁵, λέγει, καὶ ἐκπλήρωσε, ὅσο ἐπιτρέπουν αἱ δυνά-
 μεις σου, ὅσα ἀποθλέπουν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ
 τῶν ἁγίων αὐτοῦ, καὶ συγκέντρωσε ὅλους, ἐάν εἶναι
 δυνατόν, ὅλους τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ἀρ-
 χιερεῖς, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς μοναχοὺς, τοὺς λαϊκοὺς, ὥστε
 ἀπὸ ὅλους νὰ δοξασθῇ ὁ Θεὸς διὰ σοῦ· καὶ αὐτῶν ἡ
 180 δοξολογία, ὥσαν νὰ ἀναπέμπεται ἀπὸ ἑνα, ἐσέ, πρὸς
 τὸν Θεόν, νὰ θεωρηθῇ ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἐσέ καὶ θὰ
 γίνῃ εὐχαριστως δεκτὴ ἀπὸ αὐτόν. Μὴ νομίζῃς δὲ ὅτι
 μέ ὅλα αὐτὰ δοξάζεις πράγματι τὸν Θεόν καὶ τοὺς
 ἁγίους του ἢ ὅτι προσθέτεις κάτι εἰς τὴν δόξαν αὐτῶν.
 Διότι πῶς μπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτό; «Οὐ γὰρ δεδόξασται,
 λέγει, τὸ δεδοξασμένον ἕνεκα τῆς ὑπερβαλοῦσης δό-
 ξης αὐτοῦ», οὔτε ἔχουν ἀναγκὴν οἱ ἅγιοι ἀπὸ ἐπίγει-
 ον καὶ ἀνθρωπινὴν δόξαν Ἐν τῇ θέτῳ, ἐσὺ ἔχεις ἀνάγ-
 κην νὰ λάθῃς ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔλεος διὰ τῆς μεστειᾶς ἐ-
 κείνων, δι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ ἐορτάζῃς. Παρ' ὅλα
 αὐτὰ ὅμως δὲν πρέπει νὰ ὑποθέτῃς ὅτι αὐτὸ ποὺ κά-
 νεις ἀποτελεῖ δι' ἐσὲ ἀληθινὸν ἐορτασμόν, ἀλλὰ μᾶλλον
 νὰ θεωρῇς αὐτὸ εἰκόνα καὶ σκιάν καὶ σύμβολον τῆς ἀ-
 ληθινῆς ἐορτῆς. Διότι, πές μου σὲ παρακαλῶ, ποίαν
 180 σχέσιν καὶ ἐπαφὴν μπορεῖ νὰ ἔχουν ποτὲ τὰ ὁρατὰ καὶ
 ἄψυχα καὶ τελειῶς ἀναίσθητα μὲ τὰ πνευματικὰ καὶ
 θεῖα καὶ ἔχοντα ψυχὴν ἢ καλύτερον νὰ εἰπῶ μὲ τὰ πνευ-
 ματικὰ καὶ ζωντανὰ καὶ παραγωγικὰ αἰώνιου ζωῆς;

"Ἄς εἶναι λοιπὸν δι' ἐσὲ ἐορτή, ὅταν ἐορτάζῃς μὲ πε-
 ρίσκεψιν, θαθεῖαν συλαίσθησιν καὶ εὐσέθειαν, ὅτι τὸ
 φῶς τῶν λαμπάδων ποὺ ἐντὸς ὀλίγου σβήνεται, ἀλλ' ἀ-
 ποκλειστικὰ καὶ μόνον αὐτὴ ἡ λαμπάδα τῆς ψυχῆς σου
 ἡ ὁποῖα (λαμπάδα) οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἡ γνῶσις
 τῶν θείων καὶ οὐρανίων πραγμάτων, ἡ ὁποῖα γορη-
 γεῖται ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰς ἐκείνον ποὺ εἶναι ἀ-
 πλοῦς καὶ ἀδόλος κατὰ τὴν διάνοιαν ὡς ἀληθινὸς Ἰ-
 σραηλῆτης¹⁶. Αὐτὴ ὡς εἶναι εἰς σὲ τόσον ἔντονος ὥστε

¹⁵ Νοῦμ α' 15.

¹⁶ Τὸ κείμενον ἔχει· «τῷ Ἰσραηλ κατὰ τὴν διάνοιαν» καὶ ὁμο-
 λῶς εἶναι ἐληρασμένον ἀπὸ τὸ χωρίον Ἰω α' 48.

190 νά φωτίζει δι' ὅλης τῆς ζωῆς σου, φωταγωγοῦσα περισσότερον ἀπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ὅλους καὶ ὅλα πού κατοικοῦν εἰς ὀλέκληρον τὸν ὑλικὸν κόσμον, τὸ καθαρὸν καὶ ἀκηλίδωτον φῶς τοῦ λόγου πού εἶναι ἀρτυμένον μὲ τὸ ἀλάτι¹⁷ τοῦ Πνεύματος, σύμφωνα μὲ αὐτό πού παραγγέλλει ἡ ἐντολή. «Ὡς λαμπρῶς τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὥπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς»¹⁸.

Ἀντὶ τῶν πολλῶν κανδηλίων πού ἀνάπτονται εἰς τοὺς ναοὺς κατὰ τὰς ἑορτάς, ἃς ὑπάρχουν εἰς σέ οἱ λογισμοὶ πού ὁμοιάζουν μὲ φῶς, μὲ τοὺς ὁποίους ὀλόκληρος ὁ διάκοσμος τῶν ἀρετῶν ὑφαίνεται καὶ φανερῶνεται κατὰ τρόπον φαντασμαγορικόν ἢ πολυχρωμία καὶ ἡ ὠραιότης τοῦ πνευματικοῦ ναοῦ εἰς ἐκείνους πού θέλουν σωστὰ καὶ καθαρὰ.

200 Ἀντὶ τῶν μύρων καὶ τῶν ἀρωμάτων μὲ τὰ ὁποῖα ραντίζονται εἰς τὰς ἑορτάς, ἐὰν νά μοσχοβολῇς ἀπὸ τὴν πνευματικὴ μοσχοβολιὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ὁποίας ἡ μυρουδιά εἶναι ἀνέκφραστος καὶ ἡ ἔκτεμπομένη μοσχοβολιὰ ὁμοιάζει μὲ φῶς διὰ τὴν δοφρησιν.

Ἀντὶ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ, ἃς συγκεντρωθοῦν γύρω ἀπὸ ἐσέ τὰ τάγματα τῶν ἁγίων ἀγγέλων, τὰ ὁποῖα θά δοξάζουν τὸν Θεὸν δι' ἐσέ καὶ θά χαίρουν παντοτινὰ διὰ τὴν σωτηρίαν σου καὶ τὴν πνευματικὴν σου πρόοδον καὶ τὴν ἀνοδὸν σου εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

Ἀντὶ τῶν φίλων καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν θαυμάτων, ἃς ἑορτάζουν μαζί σου καὶ ἃς σέ συναναστρέφονται, ὥσάν ἄλλοι φίλοι, ὅλοι οἱ ἅγιοι πού λατρεύονται καὶ τιμῶνται ἀπὸ αὐτούς. Αὐτοὶ ἃς εἶναι δι' ἐσέ ἡγαπημένοι καὶ οἱ ἐκλεκτότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους, ὥστε ὅταν μὲ τὸ καλὸ φύγῃς ἀπὸ τὴν ζωὴν νά σέ ὑποδεχθοῦν μὲ πολλὴν χαρὰν εἰς τὰς αἰωνίους κατοικίας¹⁹ των, ὥπως ὁ Ἀβραάμ ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας του, τὸν πτω-

17. Κολ. 5' 6.

18. Μτθ. 5' 16.

19. Ακ. 1στ' 9.

210 χόν Λάζαρον²⁰, καίτοι ἡ παραβολὴ ἐπιδέχεται καὶ διαφορετικὴν ἑρμηνείαν²¹.

Ἀντὶ δια τὸ τραπέζι ποὺ εἶναι κατάμεστον ἀπὸ τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν φαγητῶν, ὡς ὑπάρχει δι' ἐσὲ μόνον ὁ ἄρτος ὁ ζῶν²², ὅχι αὐτὸ ποὺ τὸ πᾶν νει κανεῖς καὶ τὸ θλέτε μόνον, ἀλλ' αὐτὸ ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸν σωματωθέντα Κύριον καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ ἐπῆρε ὑλικὴν ὑπόστασιν καὶ ἐδόθη εἰς σέ, δηλαδὴ αὐτὸ τὸ φωμί ποὺ καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ δίδει εἰς τὸν κόσμον ζῶην²³, τὸ ὁποῖον ὅσοι τρῶγουν δὲν τρέφονται ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ παίρνουν ζῶην καὶ ἐνῶ ζοῦν εἶναι ὡσὰν νὰ ἀνασταίνωνται ἀπὸ τοὺς νεκροὺς. Αὐτὸ ὡς εἶναι δι' ἐσὲ ἀχόρταγος καὶ ἀτελείωτος τροφή καὶ ἀπόλαυσις· τὸ κρασί δὲ ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸ τραπέζι δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ὁρατὸ κρασί, ἀλλ' ἐνῶ εἰς τὰ σαρκικά μάτ α φαίνεται ὡσὰν κοινὸν κρασί, εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ὁμοῦς εἶναι αἷμα Θεοῦ, φῶς ἀκατανόμαστον, ἀπεριγραπτὸς γλυκύτης, ἀπόλαυσις παντογνή· αὐτὸ τὸ κρασί ἐάν τὸ πίνης πάντοτε καταλλήλως προετοιμασμένος, δὲν θὰ διψῶσης εἰς τὸν αἰῶνα²⁴, ἀρκεῖ νὰ παίρνης αὐτὸ μέσα σου μὲ πλήρη ψυχικὴν συναίσθησιν, μὲ προσεκτικὴν προταρασκευὴν ὥστε νὰ θασιλεύῃ ἀπόλυτος γαλήνη εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς.

Καὶ πρόσθετέ με ἐν συνεχείᾳ νὰ κατανοήσῃς πλήρως τὴν σημασίαν αὐτῶν ποὺ λέγω. Ἐάν ἔχῃς πλήρη συναίσθησιν καὶ γνῶσιν τοῦ τί εἶναι αὐτά καὶ ποῖος εἶσαι ἐσύ, τότε δέχεσαι αὐτά ἐντὸς ὅπως ταιριάζει· εἶδ' ἄλλως πρέπει νὰ γνωρίζῃς ὅτι κοινωνεῖς τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου χωρὶς νὰ εἶσαι ἅγιος. Ἐάν μὲ καθαρὰν σκέψιν μετέλαθες αὐτοῦ που μετέλαθες, εἶναι φανερόν θεθαίως ὅτι ἐγίνες ἅγιος νὰ φῶς ἀπὸ αὐτὸ τὸ τραπέζι· διότι ἐάν δὲν γίνῃς ἅγιος δὲν θὰ προσκολληθῇς.

20. Λκ. ιστ' 23

21. Ὅτι δηλ. δὲν ἀμφεῖ διὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν δικαίων εἰς τὸν παράδεισον, ἀλλ' ὁποιαεὶ προτροπὴν πρὸς ἀγαθοεργίαν

22. Ιω. στ' 51

23. Ιω. στ' 50 - 51

24. Ιω. 8 14.

- 230 δὲν θά ἐνωθῆς καθόλου μὲ τὸν Θεόν. Ἄς μὴ λοιπὸν φαντάζωνται ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι κοινωνοῦν τὰ ἀχροντα μυστήρια χωρὶς νὰ εἶναι ἄξιοι, ὅτι ἀπλῶς καὶ μόνον ἐπειδὴ κοινωνοῦν προσκολλῶνται καὶ ἐνώνονται μὲ τὸν ἀόρατον Θεόν διότι αὐτὸ δὲν θά γίνῃ καθόλου μὲ αὐτούς, οὔτε πρόκειται ποτὲ νὰ συνηθῇ Διότι μόνον ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, διὰ τῆς συμμετοχῆς των (ἐνώσεως) μὲ τὸν Κύριον καταξιώνονται νὰ φάγουν μὲ τὸ πνευματικόν των στόμα τὴν θείαν σάρκα αὐτοῦ καὶ καταξιώνονται νὰ ἴδουν μὲ τὸ πνευματικόν των μάτι διὰ τῆς ἐσωτερικῆς τῶι ἀφῆς τὴν ἀπεκάλυψιν τῆς ἀοράτου θεότητος αὐτοῦ, γνωρίζουν ὅτι «γρηγοτός ὁ Κύριος»²⁵ ὅ.δ. αὐτοὶ δὲν τρώγουν ἀπλῶς ὑλικὸν ψωμὶ μὲ τὰ σωματικά των ὄργανα, ἀλλ' ἐπειδὴ συγχρόνως καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸ τρώγουν καὶ πίνουν πνευματικῶς καὶ τὸν Θεόν καὶ μὲ διπλᾶς ἐπίσης αἰσθήσε-ς ὁρατάς καὶ ἀοράτους, τρέφονται, ἐνώνονται καὶ ὡς πρὸς τα δυο μὲ τὸν Χριστὸν ποῦ εἶναι διπλοῦς κατὰ τὰς φύσεις ἀποτελοῦντες ἓνα σῶμα μὲ αὐτόν²⁶ καὶ συμμετέχοντες εἰς τὴν δόξαν²⁷ καὶ τὴν θεότητά του. Κατ' αὐτὸν λόγον τὸν τρόπον ἐνώνονται μὲ τὸν Θεόν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τρώγουν ἀπὸ αὐτὸ τὸ ψωμὶ καὶ πίνουν ἀπὸ τὸ ποτήρι αὐτὸ μὲ πλήρη γνώσιν καὶ θαθεῖαν θεώρησιν τοῦ μυστηρίου καὶ μὲ ψυχὴν καὶ καρδίαν πνευματικῶς ἐκλεπτυσμένη ὥστε νὰ συνασθάνεται συγκλονισμὸν ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴν ἐντος τῆς τῆς θεότητος ἐκεῖνο ἀντιθέτως οἱ ὅποιοι με ταλαμβάνουν χωρὶς νὰ εἶναι ἄξιοι εἶναι ἄδαιοι ἀπὸ τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τρέφουν μόνον τὸ σῶμα, διχ. ὁμῶς καὶ τὴν ψυχὴν των.
- 240 Δὲν πρέπει ὁμῶς ἀγαπητέ, νὰ σὲ πιάσῃ ταραχὴ ἀκούοντας ἀπὸ ἐμὲ νὰ σοῦ ἐκθέτω τὴν ἀλήθειαν. Διότι ἐάν παραδέχεσαι ὅτι ἡ σάρκα τοῦ Κυρίου εἶναι ἄρτος ζωῆς καὶ ὅτι αὐτὸς χαρίζει ζωὴν καὶ γνωρίζεις ὅτι κοινωνεῖς τὸ αἷμα αὐτοῦ καὶ ὅτι αὐτὸ χαρίζει ζωὴν εἰς

25 Ὡσαυτ' ἂν θ

26 Ἐφ' γ' 6.

27 Πρὸς Α' Πτρ. ε' 1.

ἐκείνους ποῦ τὸ δέχονται καὶ γίνεται εἰς ἐκείνον ποῦ
 τὸ πίνει ὡς πηγὴ νεροῦ ποῦ ἀναβλύζει τὴν αἰώνιον
 ζωὴν²⁶, πές μου, πῶς εἶναι δυνατόν σὺ νὰ δέχεσαι. αὐ-
 τα μέσα σου καὶ νὰ μὴ νοιώθῃς ὅτι προσετέθη κάτι πε-
 ρισσότερον εἰς τὴν ψυχὴν σου, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη αἰ-
 σθανθῇς καίτοιαν χαρὰν, παραμένεις μετ' ὀλίγον ὅπως
 ἦσουν καὶ προτοῦ κοινωνήσης, χωρὶς νὰ προστεθῇ μέ-
 σα σου κάποιο εἶδος ζωῆς, ἢ πηγὴ ποῦ νὰ ἀναβλύζῃ.
 ἢ νὰ θιλέπῃς ἓνα ὁποιοδήποτε πνευματικὸν φῶς; Διό-
 τι αὐτός ὁ ἄρτος διὰ μὲν τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις ὁ-
 μοιάζει μὲ κοινὸν ψωμὶ δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, δὲν ἀ-
 νίλθον ὑψηλότερον τῶν αἰσθήσεων, πνευματικῶς ὁμῶς
 εἶναι φῶς ποῦ δὲν χωρεῖ πουθενά καὶ δὲν δύναται κα-
 260 νεῖς νὰ τὸ ἴδῃ τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ κρασί εἶναι καὶ
 αὐτὸ ἐπίσης φῶς, ζωή, φωτιά καὶ νερό εἶναι ζωντανό.
 Ἐάν λοιπόν, καίτοι τρώγεις καὶ πίνεις τὸ θεῖον ψωμὶ
 καὶ τὸ κρασί ποῦ χαρίζει ευφροσύνην, δὲν εἶσαι εἰς
 θέσιν νὰ γνωρίζῃς ἔαν ἔζησες τὴν ἀφθαρτον ζωὴν, ἔαν
 δὲν ἐδέχθῃς μέσα σου τὸν ἄρτον ὡσαν ἓνα εἶδος φω-
 τός ἢ ὡσαν φωτιά ὅπως ὁ προφήτης²⁷, ἔαν δὲν ἔπαις
 τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ὡσαν νερό τοῦ νὰ ἀναβρύζῃ καὶ νὰ
 ὀμιλῇ, ἔαν δὲν ἠνώθῃς καὶ δὲν εἶδες κανένα ἀπολύτως
 ἀπὸ αὐτά, πῶς νομίζεις ὅτι ἔχεις γίνει μέτοχος τῆς
 ζωῆς; Πῶς δὲ νομίζεις ὅτι ἔπιασες τὴν ἀπληροίαστη φω-
 270 τιά, ἢ πῶς φαντάζεσαι ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ πάρῃς μέ-
 σα σου ἔστω καὶ ἐλάχιστον ἀπὸ τὸ αἰώνιον φῶς, "Ὅχι
 λοιπόν, δὲν συνέβη καθόλου τοῦτο δι' ἐσέ, ὁ ὁποῖος εἶ-
 σαι, τελείως ἀσχετος μὲ αὐτά· τότε τί συμβαίνει μὲ σέ-
 να, Ἀπλούστατα τὸ φῶς σέ φωταγωγεῖ ἐνῷ ἐοῦ εἶσαι
 τυφλός καὶ δὲν τὸ θιλέπεις, σέ θερμαίνει μὲν τὸ φῶς, ἀλ-
 λά δὲν σέ ἀγγέξει, ἢ ζωὴ ἠπλώθῃ μὲν ἀπὸ ἐπάνω σου,
 ἀλλὰ δὲν ἠνώθῃ μαζί σου, τὸ ζωντανὸ νερό ἐπέρασε
 μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου ὡσαν νὰ ἦτο ρέμα χωρὶς νὰ
 τὴν ποτίσῃ, ἐπειδὴ δὲν εὗρήκε τὴν ὑποδοχὴν ποῦ τοῦ
 ἤρμαζε. Ἐπειδὴ λοιπόν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παίρ-

26. ἴδ. 8. 14.

27. Πρὸλ. Ἡσ στ' 9

νεις καὶ κατ' αὐτόν τὸν τρόπον πιάνεις αὐτὰ πού δὲν ἀγγίζονται (τὰ μυστήρ.α) καὶ νομίζεις (ἢ διδεις τὴν ἐντύπωσιν) ὅτι τρώγεις, δι' αὐτὸ παραμένεις χωρὶς νὰ παίρνῃς τίποτε, χωρὶς νὰ τρώγῃς, χωρὶς νὰ ἔχῃς τίποτε ἀπολύτως μέσα σου. Διότι ὁ ἀπλησίαστος Λόγος, αὐτός πού εἶναι ὁ ἄρτος πού καταβαίνει, ἀπὸ τὸν οὐρανόν³⁰, δὲν περικλείεται μέσα μας κατὰ τρόπον ἀντληπτόν μὲ τὰς σωματικές μας αἰσθήσεις, ἀλλ' αὐτός μᾶλλον συμπεριλαμβάνει καὶ ἀγγίζει καὶ ἐνώνεται χωρὶς νὰ χάνῃ τὴν πλήρη αὐτοτέλειά του μὲ ὅσους εἶναι ἄξιοι καὶ καταλλήλως προετοιμασμένοι, διὰ νὰ τὸν δεχθοῦν ἐντός των.

280

Ἐάν μὲν ἐορτάζῃς κατ' αὐτόν τὸν τρόπον, εἶσι δὲ δέχεσαι μέσα σου καὶ τὰ θεῖα μυστήρ.α, θά εἶναι, δι' ἐσέ ὁλόκληρη ἡ ζωὴ μία ἀδιάκοπη ἐορτή, καὶ οὔτε ἐορτὴ στὴν κυριολεξία, ἀλλ' ἀφορμὴ ἐορτῆς καὶ ἕνα Πάσχα, δηλαδὴ τὸ πέρασμα καὶ ἡ κατάληξις ἀπὸ τὰ ὁρατά πρὸς τὰ ἀόρατα καὶ πνευματικά ὅπου παύουν καὶ ἐξαφανίζονται κάθε σκιά καὶ κάθε εἰκόνα καὶ ὅλα ὅσα τώρα χρησιμοποιοῦμε διὰ νὰ παραστήσωμεν τὴν οὐσίαν τῶν μυστηρίων καὶ τῶν πνευματικῶν πραγματικοτήτων καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τλουσιοπαρόχως αἰωνίως καθαροὶ ὅπως θὰ εἴμεθα κατὰ τρόπον καθαρὸν τὸ πέρα ἀπὸ κάθε καθαρότητα θύμα (τὸν Χριστόν), μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ὁμοούσιον Πνεῦμα, μὲ τὸ νὰ βλέπωμεν ἀκαταπαύστως τὸν Χριστόν καὶ νὰ βλέπωμεθα ἀπὸ αὐτόν. ζῶντες μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν, βασιλεύοντες μαζὶ μὲ τὸν Χριστόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει, τίποτε μεγαλύτερον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἰς τὸν ὁποῖον (Χριστόν) ἀνήκει κάθε δοξολογία, τιμὴ καὶ λατρεία μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ πανάγιον καὶ ζωοποιὸν αὐτοῦ Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

290

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'

Περὶ ἡσυχίας καὶ ποίαν διαγωγὴν πρέπει νὰ τηρῇ ἑκάστος ὁ ὅποιος παραμένει εἰς αὐτὴν μετὰ γενναϊότητα καὶ ὑπομονήν.

- 1 Ἐπειδὴ ἔχω ὀλην τὴν διάθεσιν νὰ σᾶς εἰπω ἐλάχιστα διὰ τὴν τελειοτέραν ἀπὸ ὅσας τὰς ἀρετάς, οἷς παρακαλῶ, ἀνοίξατε τὰ ἄφτιά σας διὰ νὰ μὲ ἀκούσετε σεῖς οἱ ὅποιοι θλέπετε τὸ μέγεθος αὐτῆς καὶ προετοιμάζεσθε διὰ τῆς προόδου καὶ τῆς ἀποκτήσεως τῶν ὑπολοιπῶν ἀρετῶν, ἀκολουθοῦντες τὴν ἀνοδικὴν πορείαν, νὰ ἀναβῆτε εἰς τὸ ὕψος αὐτῆς, προσηλώνοντες δηλαδὴ τὸν νοῦν σας διὰ τῆς προσοχῆς εἰς τὰ λεγόμενα, ὥστε, ἀφοῦ διδαχθῆτε ὑπὸ τοῦ λόγου τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς, νὰ τρέξετε, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖτε τὴν ἀξίαν καὶ τὸν πλοῦτον αὐτῆς, νὰ καταστήσετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀξιόους νὰ ὑποδεχθῆτε καὶ κάμετε αὐτὴν θίωμά σας. Θὰ ἀρχίσω δὲ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τοῦ λόγου θὰ τὴν κάμω συνοπτικὴν χάριν ἐκείνου ποὺ ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν (καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸν ἐνοχλοῦν αἱ φλυαρίαι).
- 10 Ἄς γίνῃ λοιπὸν ὁ ἀποτραθηγμένος ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ὁ ὅποιος κάθεται μόνος εἰς κάποιο κελλί ὡσὺν τὴν πρωτομάρτυρα Θέκλα¹· διότι αὕτη καθὼς ἑκά-

1 Ἁγία πρωτομάρτυς καὶ ἰσχυρολόγος. Ἐνναι διὰ τὰς γυναῖκας μάρτυρας ὅτι καὶ ὁ Στέφανος διὰ τοὺς ἀνδρας, πρωτομάρτυς. Ἐγεννήθη εἰς τὰ Ἰκόνιον τῆς Μ. Ἀσίας εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἐδέχθη τὸν Χριστιανισμόν ἀπὸ τὸν ὁποστολὸν Παῦλον, τὸν ὅποιον καὶ ἠκολούθησε μετὰ ἀφοσιώσεως Περιωδεύσας πολλὰς πόλεις καὶ ἐκήρυξε τὸν Χριστὸν μετ' ἀποτέλεσμα νὰ ὑποβληθῇ εἰς πολλὰ μαρτύρια, ὅλως ὀπταμένη εἰς τὰ θηρία τοῦ ἀμφιθεάτρου, ἄλλοτε εἰς τὰς φλόγας κ.λπ. Ὁ Κύριος ὁρῶς πάντοτε τὴν ἐσωζε διὰ θαύματος. Ἐκοιμήθη εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν. Ἡ ὁρθοδοξία Ἐκκλησίᾳ μας τιμᾷ τὴν μνήμην τῆς εἰς τὰς 24 Σεπτεμβρίου.

θητο ἐπάνω εἰς τὸ παράθυρον τῆς αἵθουσας ὅπου ἐδίδασκεν ὁ Παῦλος καὶ ἐπρόσεχεν εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἀποκοπεῖσα δηλαδὴ τελείως ἀπὸ τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ ἀπὸ τὰς σωματικὰς ἀνάγκας (δὲν ἀπεμακρύνετο, λέγει ἡ παράδοσις, ἀλλ' ἀφοῦ προσεκολλήθη εἰς τὸ παράθυρον ὥσαν ἄλλη ἀραχὴν δὲν ἐσηκώνετο ἀπὸ ἐκεῖ οὔτε διὰ νὰ φάγῃ οὔτε διὰ νὰ πῖνῃ, ἀλλ' ἦτο ἐκεῖ καθηλωμένη καὶ ἤκουε μετὰ προσοχῆς τὸν Παῦλον), ὅταν αὐτὸς ἔφυγεν ἔτρεξεν ἀπὸ πίσω του, καὶ χρησι-

20 μοποιήσασα μόνον τὴν φυγὴν καὶ ἐγκαταλείψασα καὶ γυνεῖς καὶ μνηστῆρα καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά της, ἐζητοῦσε μόνον ἑκείνον καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ εὕρισκεται δι-
 αρκῶς μαζί του ἔτρεχε ὀπισθέν του, χωρὶς νὰ ἐπιτρέ-
 πῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν της νὰ ἐνθυμῆται κανένα ἄλλον ἐ-
 κτός ἀπὸ τὸν Παῦλον. Τόσον πολὺ δηλαδὴ ἐκυρίευ-
 σεν αὐτὴν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Παῦλον, ὥστε, ἐνῷ ἐκυ-
 λίστο ἐπάνω εἰς τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθητο ὁ
 Παῦλος ὅταν ἐδίδασκεν, ἐφιλοῦσε ἀκαταπαύστως καὶ
 μὲ πάθος τὸ ἔδαφος εἰς τὸ ὁποῖον ἐπατοῦσαν τὰ πό-
 δια αὐτοῦ. "Ὡς μὴ περάσῃ ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν σου ὅτι
 κάτι ἀπὸ αὐτὰ ἔχει λεχθῆ χωρὶς λόγον καὶ ἔαν τυχόν
 δὲν εὕρῃκες ἀκόμη τὴν αἰτίαν (ἡ τὸν σκοπόν), ἀναζη-
 τήσῃ τὴν καὶ θὰ τὴν εὕρῃς.

"Ὡς γίνῃ (ὁ ἡσυχαστής). ἔαν θέλῃ, καὶ ὥσαν τὴν
 πόρνην, πιδόνοντας νερῶς (μὲ τὴν ψυχὴν του) τὰ πό-
 δια τοῦ Κυρίου καὶ φιλῶντας τα καὶ μουσκεύοντάς τα
 μὲ τὰ δάκρυα² τῆς ἀγάπης καὶ τῆς μετανοίας του, χω-
 ρὶς νὰ ἀφοσιώνεται καὶ νὰ ἐλπίζει εἰς κανένα ἄλλον

30 παρὰ μόνον εἰς Ἐκείνον ὁ ὁποῖος θνατὶ νὰ συγχωρή-
 σῃ τὰς ἁμαρτίας του. "Ὡς γίνῃ καὶ ὥσαν τὴν βού-
 λην, τῆς ὁποίας τὰ μάτια εἶναι καρφωμένα εἰς τὰ χέ-
 ρια τῆς κυρίας της³, κοιτάζοντας καὶ αὐτὸς χωρὶς νὰ

τὸς Ἀποκρύπτους Πράξεις Παύλου καὶ Θεόκλη (P.G. 115. 824D.
 Τὰ ὅσα περιέχονται ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ κείμενον περιλαμβάνονται εἰς
 825D. 829A)

2. Ακ. Ζ' 37 ἐε.

3. Ψαλ. ραβ' 2

κλείνῃ ἢ νὰ στρέφῃ ἄλλοῦ τὰ μάτια του εἰς τὰ χέρια τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ του. Ἄς γίνῃ καὶ ὥσάν νύμφη, ὥστε διὰ τῆς πλήρους ἐνώσεώς του μετὰ τὸν νυμφίον Χριστὸν νὰ κοιμάται μαζί του καὶ νὰ ἀνασταίνεται μαζί του εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, καλύτερα ὅμως νὰ εἶπω νὰ κατοικῇ πάντοτε μέσα εἰς αὐτὸν καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν κατοικοῦντα μέσα του. Ἄς γίνῃ, ἂν ἡμπορῇ, καὶ ὥσάν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας οἱ ὅποιοι μένουν πλησίον τοῦ ἐπιγείου βασιλέως εἰς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ ὑπνοδωματίου του, ὁμιλῶν μαζί του μυστικῶς καὶ ὥσάν νὰ εἶναι φίλος του, συνομιλῶν μετὰ τὸν Κύριόν του ἀπ' εὐθείας ὥσάν ὁ ἕνας νὰ εὐρίσκεται ἀπέναντι εἰς τὸν ἄλλον⁴.

- 40 Ἄς γίνῃ αὐτός ὁ ὁποῖος ἀπεσύρθη ἀπὸ τὸν κόσμον εἰς τὴν ἐρημίαν ὥσάν τοὺς Μαθητάς οἱ ὅποιοι ἀνέβησαν μαζί μετὰ τὸν Ἰησοῦν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ⁵ καὶ οἱ ὅποιοι εἶδον τὸ ἀστραποβόλημα τῆς ἐξωτερικῆς του ἐμφανίσεως καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν ἐνδυμάτων του καὶ τὸ ἐκτυφλωτικόν φῶς τοῦ ἐξεπέμπετο ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του, οἱ ὅποιοι θίαν εἶδον τὸ ὁλοφῶτεινον σύννεφον καὶ ἤκουσαν τὴν φωνὴν τοῦ οὐρανίου Πατρὸς νὰ λέγῃ «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς ὁ ἀγαπητός», ἀφοῦ ἔμειναν ἐκστατικοὶ ἔπεσαν πρηνεῖς καὶ ἔκρυσαν τὸ πρόσωπόν των, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ καὶ αὐτός νὰ εἴπῃ καθὼς ὁ Πέτρος «Κυριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. Ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς», δι' ἧς καὶ διὰ τὸν
- 50 Πατέρα σου καὶ διὰ τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα, διὰ τὴν μίαν βασιλείαν, διὰ νὰ κατοικοῦν αἰώνως ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα καὶ ὁ νοῦς, κάνοντες αὐτὰ καινούργια μετὰ τὴν κάθαρσιν καὶ ἀνερχόμενοι ὅλο καὶ εἰς μεγαλύτερα ὕψη τελειότητος διὰ τῆς ἀποκτήσεως τῶν το κίλων καὶ πολυαριθμῶν ἀρετῶν». Ἡ ἄς γίνῃ ὅπως ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, ἐκάθηντο τότε εἰς τὸ ἀνώγειον τῆς Ἱερουσαλὴμ⁶, περιμένοντας καὶ αὐτός τὴν δύναμιν ἐξ οὐρανοῦ, ἢ καὶ

4. Α' Κορ. ιγ' 12

5. Ματθ ιζ' 1 εξ

6. Πράξ α' 13

ἀφοῦ ἐδέχθη καθὼς ἐκείνου τὸν Παράκλητον ὁ ὁποῖος κατέβη ἐπ' αὐτὸν καὶ ὥσάν νὰ εἶναι μεθυσμένος ἀπὸ μουςτον⁷, θεωρούμενος ἀπὸ ὄσους θλέπουν καὶ σκέπτονται τὰ πάντα μὲ σαρκικά κριτήρια καὶ νομιζόμενος ἀπὸ αὐτοὺς ὅτι καυχᾶται διὰ τὴν ἀνωτερότητα τῆς φύσεώς του καὶ παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνώτερον ἐκείνων, ἐπειδὴ διατυπώνει νέας διδασκαλίας καὶ ἐρμηνεύει κατὰ τρόπον ἀσυνήθιστον τὰς παλαιάς⁸ καὶ ἐπειδὴ ὁμιλεῖ εἰς ξένας γλώσσας καὶ ἀνασκευάζει καὶ καταρρίπτει τοὺς σοφιστικούς συλλογισμοὺς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀντιτίθενται εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος.

Ἄς γίνῃ καὶ ὅπως ὁ Μωϋσῆς ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος, ὁ ποῖος εὐρέθη μόνος ἐπάνω ἐκεῖ καὶ εἰσῆλθε μέσα εἰς τὴν νεφέλην καὶ ἐκαλύφθη ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἐκρύβη ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ὑπολοίπων⁹· αὐτός, ἐάν γίνῃ τέτοιος, δὲν θὰ ἴδῃ μόνον τὰ ὀπίσθια¹⁰ τοῦ Θεοῦ ὅπως ὁ Μωϋσῆς, ἀλλὰ μὲ τὸ πρόσωπόν του θὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί, βλέποντας μόνον τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν καὶ βλέπόμενος ἀπὸ ἐκείνου καὶ ἀκούοντας τὴν φωνὴν ἐκείνου, θὰ διδαχθῇ πρῶτον ἐκεῖνος τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ μόνον τοιουτοτρόπως ἔπειτα θὰ διδάξῃ καὶ τοὺς ἄλλους θὰ φωτισθῇ ὁ ἴδιος πρῶτον καὶ μετὰ θὰ φωτίσῃ καὶ ἄλλους μὲ τὸ φῶς τῆς θείας γνώσεως· πρῶτον θὰ ἐλεηθῇ καὶ ἔπειτα θὰ ἐλεήσῃ. Αὐτὸς ζητεῖ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ παίρνει¹¹ καὶ ἀφοῦ πάρῃ δίδει μὲ τὴν σειρὰν του εἰς ἐκείνους πού ζητοῦν ἀπὸ αὐτὸν ἀπαλλάσσεται πρῶτον ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοιουτοτρόπως ἔπειτα καὶ αὐτὸς συγχωρεῖ¹² τοὺς ἄλλους.

Ἄς γίνῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τηρεῖ σχολαστικῶς τοὺς ἡσυχαστικοὺς κανόνας ὅπως ἐκείνοι πού ἐκόσθητο μὲ-

7. ΠραΕ. 6' 13.

8. Μτθ. γ' 32.

9. ΕΞ 19' 9 ΔΕ.

10. ΕΞ Λγ' 23.

11. Μτθ. Ζ' 7.

12. Μτθ. η' 18.

σα εἰς τὸ σπῖτι μέ τὰς θύρας κλειστάς ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους¹³· καὶ ἀφοῦ ἶδῃ τὸν Ἰησοῦν νὰ εἰσέρχεται, μᾶλλον δὲ ὡς πανταχοῦ παρόντα νὰ εὕρισκεται μέσα μαζί του, καὶ νὰ χορηγῇ τὴν εἰρήνην, ἅς τὴν ζητήσῃ καὶ ἅς τὴν πάρῃ, ἀκόμη καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ποῦ ἐκεῖνος ἐμφυσᾷ¹⁴ ἅς τὸ δεχθῇ μέσα του μέ πολὺν φόβον καὶ τρόμον. Ἄς παρατηρήσῃ δὲ μέ πολλὴν προσοχὴν καὶ ἅς ψηλαφήσῃ¹⁵ σχολαστικῶς μέ τὰ ἀδιόρατα χέρια τοῦ νοῦ του καὶ μέ τὰς αὐλοὺς αἰσθήσε-ες τῆς ψυχῆς ἐάν πράγματι εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ κυρίαρχος τῶν ὄλων Θεός. Διότι ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐξοργισθῇ ἀπὸ τὴν φιλοπερίεργον καὶ ἀναιδῆ ἀναζήτησίν του ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ, ἐπειδὴ θὰ κάμῃ εὐπρόσδεκτον τὴν ἀξίεπαινον διστακτικότητά του νὰ ἐρευνᾷ τὰ τοῦ Θεοῦ, θὰ ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτόν περίπου τὰ ἐξῆς λόγια. «Διατί εἶσαι ταραγμένος καὶ διὰ ποῖον λόγον γεννῶνται μέσα σου διάφοροι σκέψεις ἀμφιβολιῶν καὶ δυσπιστίας¹⁶, ποῦ σοῦ φέρουν ταραχήν, Ἄς ἔλθῃ μέσα σου ἡ εἰρήνη· μὴ φοβάσαι, εἰμαι ἐγὼ ὁ Κύριός σου¹⁷. Κοίταξε τὴν δόξαν τῆς θεότητός μου· καὶ ἐάν ἐξακολουθῇς νὰ ἀμφισβόλλῃς, ἀγγιξέ με μέ τὰ δάκτυλά σου καὶ μάθε ὅτι εἰμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος¹⁸. Δοκίμασε καὶ θὰ διαπιστώσῃς ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι σκοτάδι καὶ ὁ ὁποῖος μεταμορφώνεται καὶ εἰς φωτεινὸν ἄγγελον¹⁹ φανταστικῶς θεθαίως καὶ ὄχι εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀφοῦ οὔτε ὁ ἴδιος διαθέτει οὔτε εἰς ἐσέ δύναται νὰ χορηγήσῃ ἀγαθότητα καὶ γλυκύτητα καὶ ἐλευθερίαν καὶ ἀδιατάρακτον ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ πνευματικὴν αἰσθησιν καὶ φωτισμὸν ψυχῆς. ὅπως βλέπεις ἐμέ²⁰ νὰ εἰμαι ὅλα αὐτὰ

13. Ἰω κ' 18.

14. Ἰω. κ' 22.

15. Λκ. κδ' 38 A Ἰω σ' 1

16. Λκ. κδ' 38

17. Mtθ ιδ' 27

18. Λκ. κδ' 39.

19. Πρδλ. B' Κορ. ια' 14.

20. Λκ. κδ' 38.

80

90

καὶ τουτοχρόνως νὰ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ τὰ δώσω καὶ εἰς σέ».

- “Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ὁ ἡσυχαστὴς ὀφείλει νὰ τὰ ἀντι-
λαμβάνεται ὄχι μόνον ὡς ἀπλᾶ καὶ χωρὶς θαυτέραν
σημασίαν καὶ ἀνεφάρμοστα λόγια, ἀλλ’ ὑποχρεοῦται
νὰ θλήτῃ καθένα ἀπὸ αὐτὰ νὰ πραγματοποιηῇται καθ’
ἡμέραν εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἐάν δὲ δὲν κάθεται εἰς τὸ
κελλί του κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον, τότε τοῖα ἢ ὀφέλεια
νὰ φυλακίζῃ τὸ σῶμα του μέσα εἰς τοὺς τοίχους; Ὁ
νοῦς δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ὕλην οὔτε ἀπὸ σῶμα ἐπειδὴ
(ὁ νοῦς) δὲν συγκρατεῖται ἀπὸ τοὺς τοίχους, ἀλλ’ ἀπὸ
100 τὸ θεῖον Πνεῦμα, ἀφοῦ ἔχη ἀνέλθῃ εἰς τὰς ὑψηλότερας
ἠθικὰς σφαῖρας, στέκεται ἀμετακίνητος ἐκεῖ ὅπου ἀρ-
μόζει εἰς τὴν θεῖαν του φύσιν καὶ συνομιλεῖ μὲ τὸν Θε-
όν. Ἐκεῖνος, λοιπὸν, ὁ ὁποῖος κάθεται μόνος εἰς τὸ κελ-
λί του, ἀραγε τί ἄλλο ὑποχρεοῦται νὰ πράττῃ, ἐάν τυ-
χόν δὲν γνωρῶζῃ πλήρως αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶπομεν ὥστε
νὰ ἔχη αὐτὰ ὡς ἀδιάκοπον πνευματικὴν του ἀπασχό-
λησιν; Διότι ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἀπεμακρύνῃ ἀπὸ τὰς
ἐντολὰς καὶ ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται σωματικῶς, ἐάν πα-
ραλλήλως δὲν γνωρίζῃ νὰ ἐργάζεται πνευματικῶς, ἀ-
σφαλῶς παραμένει ἀπραγὸς καὶ ὡς πρὸς τὰ δύο. Ἐάν
δὲ ἡ ἀργία εἶναι κακὸν (ποῦ εἶναι), τότε πράγματι
ἀμαρτάνει, ἐκεῖνος ποὺ παραμένει εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ ἡ
κεῖνος ποὺ εἶναι ἀριστος γνώστης τῆς πνευματικῆς ἐρ-
γασίας ὄχι μόνον δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν γνῶ-
σιν νὰ προβαίνῃ καὶ εἰς τὴν διάπραξιν τῶν ἐντολῶν ἡ
110 κείνων τοῦ Θεοῦ ποὺ γίνονται μὲ τὸ σῶμα, ἀλλ’ ἀντιθέ-
τως μάλιστα βοηθεῖται τάρα πολὺ εἰς τὴν διάπραξιν
αὐτῶν καὶ τὰς πραγματοποιεῖ εὐκολώτερον ἐκεῖνος ὁ-
μῶς ὁ ὁποῖος κάμνει ἐκιδειξιν τῆς τέχνης του μόνον μὲ
ὅσα κατασκευάζει, ἐκεῖνος δηλαδὴ ποὺ ἐξασκεῖται πρα-
κτικῶς, ἐάν παύσῃ νὰ κάμνῃ αὐτά, δὲν θὰ ἡμπορῇ πλε-
ον νὰ ἐπιτελῇ οὔτε καὶ τὰ πνευματικὰ του ἔργα. Διατε-
λεῖ συμβαίνει αὐτό, διότι τὰ μὲν ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὕλικά τὰ
μεταφέρῃ εἰς τὰ χέρια του, ἐπειδὴ ὁμῶς δὲν διαθέτει
τὴν απαιτουμένην πεῖραν γύρω ἀπὸ τὴν τέχνην δὲν δύ-
νεται νὰ μεταβάλλῃ αὐτὴν εἰς ἔργον καὶ νὰ τὴν ὀλο-

κληρώση, ἀλλ' ἡ ἐργασία του, ὅσον ἐπίπνοος καὶ ἀν εἶναι, ἀποδεικνύεται ἐλλιπὴς καὶ ἀχρηστος. Διὰ τὰ ἀντιληφθῆς δὲ τὴν σημασίαν αὐτῶν πού λέγω, θὰ παραθέσω ἄλλα παραδείγματα διὰ τὰ σοῦ τὰ κάμω πῶς κατανοητά.

- 120 Πόσοι —ἐάν δύνασαι νὰ τὸ εἴπῃς—, καίτοι ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ κλαυσουν ὅπως ἡ πόρνη²¹, ἐν τούτοις δὲν συνεχωρήθησαν ὅπως ἐκείνη; Πόσοι καίτοι ἀνέβησαν καὶ μέχρι σήμερον ἀνέρχονται εἰς τὸ θαβώριον ὄρος, ἐν τούτοις οὐδόλως εἶδον τὸν Κύριον πού μετεμορφώθη²² ἐκεῖ, ὅχι ἀσφαλῶς ἐπειδὴ δὲν παρευρίσκετο ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, διότι εἶναι πάντοτε παρῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀξιοὶ νὰ ἀτενίσουν τὴν θεότητά του. Πόσοι ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους εἰσῆλθον εἰς τὸ οἶκημα ὅπου ἐκάθηντο οἱ ἀπόστολοι²³, καὶ ὁμῶς καὶ νῦν ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔλαβον τὸν Παράκλητον, Πόσοι δὲν εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐρμηνεύουν μὲν τὰς Γραφάς, ἠγνόησαν ὁμῶς τελείως Ἐκεῖνον πού ὁμλεῖ μέσα εἰς τὰς Γραφάς. Πόσοι δὲν ἐξεπάγιασαν μέσα εἰς τὰ σπήλαια καὶ ἐπάνω εἰς τὰ θουνά χωρὶς νὰ ἀναδειχθῶν ἀνώτεροι καὶ τελειότεροι τοῦ κόσμου, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορῇ ὁ κόσμος νὰ συγκριθῇ μαζί των ἢ νὰ μὴ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τοὺς δεχθῇ εἰς τοὺς κόλπους του²⁴, μὲ ἀποτέλεσμα — ὦ πόσον σοφὰ ἀποφασίζεις καὶ ἐνεργεῖς, Κύριε! — νὰ συγκαταλεγοῦν μαζί μὲ τὸν κόσμον; Πόσοι ὑπεβλήθησαν εἰς πλήρη ἀπομόνωσιν καὶ ἐξακολουθοῦν καὶ τώρα νὰ ζοῦν εἰς τὴν ἔρημον, χωρὶς νὰ γνωρίζουν οὔτε κἀν τί σημαίνει ἡσυχασμός, οὔτε θεοβαίως νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ περιγράψουν τὸ μυστήριον πού συντελεῖται εἰς τὸν ἡσυχασμόν; Διότι ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ δὲν χορηγεῖται καὶ γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἡσυχίαν (ἢ ὅποια εὐκόλως ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μοναστικῆς ζωῆς), καθὼς ὑποθέτουν μερικοὶ ἀπὸ ἐσφαλ-
- 130

21. Ακ. ζ' 37.

22. Μτθ ιζ' 1 εβ.

23. Πράξ. α' 13

24. Ἐδρ ια' 38.

- μένην ἐρμηνεύειαν του «Σχολάσατε καὶ γινώτε ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός»²⁵, ἀλλὰ τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετον συμβαίνει, ἀπὸ τὴν γινῶσιν τοῦ Θεοῦ παράγεται. ἡ ἡσυχία εἰς ἐκείνον ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται καλῶς καὶ σύμφωνα με
- 140 τοὺς κανόνας τῆς πνευματικῆς ἀθλήσεως²⁶. Διότι ἐὰν ὀνομάσωμεν ἀπραξίαν τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἔργων καὶ ἀργίαν τὴν ἡσυχίαν καὶ προτιμήσωμεν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ νὰ τηρῶμεν τὰς ἐντολάς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτελῶσωμεν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν προτροπὴν τῶν ἀποστόλων, ἀφοῦ ὁ μὲν Χριστὸς λέγει: «Ἄ θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὑμεῖς ὁμοίως ποιεῖτε αὐτοῖς»²⁷, καὶ πάλιν: «Εἰ οὖν ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος ἐνῆφα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὀφείλετε καὶ ὑμεῖς ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας»²⁸ καὶ ἀκόμη: «Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔστω πάντων ἡ
- 150 σχατος καὶ πάντων δοῦλος καὶ πάντων διάκονος»²⁹, ὁ δὲ Παῦλος λέγει: «Ὁ ἀργός³⁰ μὴδὲ ἐσθιέτω»³¹ καὶ εἰς ἄλλο μέρος: «Πάντα ὑμῖν ὑπέδρευα καὶ ὅπως δεῖ ἐργαζομένους ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων»³² καὶ «Αἱ χεῖρες αὐταὶ διηκόνησαν ἐμοὶ καὶ τοῖς σὺν ἐμοί»³³.
- Ὅλοι δηλαδὴ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν θεσφόροι πατέρες οὐδέποτε καὶ εἰς καμμίαν περιπτώσιν ἔδωσαν μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἡσυχίαν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀρέσουν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τῶν ἔργων, ἀλλ' ἀφοῦ ἐφάνέρωσαν τὴν πίστιν των διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν, ἐκρίθησαν ἄξιοι νὰ ἀγαπηθοῦν ἀπὸ τὸν Θεὸν μετὰ πλήρη συναίσθησιν καὶ, ἐπειδὴ ἡγωνίσθησαν σύμφωνα με τοὺς κανόνας τῆς πνευματικῆς ἀθλήσεως καὶ ἔλαβον ὡς θρασυεῖον τῆς νίκης

25. Ψαλ. με' 11.

26. Β' Τιμ. θ' 8.

27. Μαθ. ζ' 12.

28. Ἰω. ιγ' 14.

29. Μαρκ. θ' 35.

30. Τὰ ὀρθότατα -εἰ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι-

31. Β' Θεσ. γ' 10.

32. Πρόλ. κ' 35.

33. Πρόλ. κ' 34.

- των τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀγάπην
καὶ ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦν ζωηρῶς νὰ εἶναι μαζί μὲ αὐτόν,
εὐρέθησαν ἔξω ἀπὸ τὸ σταθιον καὶ ἀπὸ τὰς ταραχὰς
160 τῶν πολέμων ἀκόμη καὶ τώρα ὅσοι ἀγωνίζονται σύμ-
φωνα μὲ τοὺς κανόνας τῆς πνευματικῆς ἀθλησεως πα-
ραμένουν ἔξω ἀπὸ αὐτά, χωρὶς ταραχὴν, χαίρομενοι
καὶ ἀπολαύοντες τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τῶν χω-
ρὶς νὰ ἀνακατεύωνται μὲ τὰ κάτω καὶ λυπηρά. Ὅταν
δὲ φάγουν ἀφθονο ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν χωρὶς ὁμῶς
ποτέ νὰ χορτασθοῦν καὶ βεβαιωθοῦν ὅτι «οὐκ ἄξια —
ὅπως λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος— τὰ ταθήματα τοῦ νῦν
καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλύπτεσθαι δόξαν»³⁴
καὶ ὅτι «ἕκαστος λήφεται τὸν μισθὸν κατὰ τὸν ἴδιον
κόπον»³⁵ δὲν ἀρκοῦνται εἰς τοὺς προηγούμενους ἀγῶ-
νας καὶ τὰ κατορθώματα, ἀλλὰ ἐγκαταλείπουν πάλιν
αὐτὴν τὴν ἀνεσιν καὶ ἀπόλαυσιν καὶ προχωροῦν εἰς
170 νέους ἀγῶνας, σύμφωνα μὲ τὸ λεγόμενον τοῦ Θεολό-
γου³⁶, ἐγκαταλείπουν τὴν μοναχικὴν ἡσυχίαν καὶ τρέ-
πονται πρὸς τὸ θεῖον κήρυγμα, καταπονούμενοι ὅχι
χάριν τοῦ ἑαυτοῦ των — ἂν καὶ οἱ ἴδιοι ὠφελοῦνται
τελικῶς—, ἀλλὰ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ τὸν ὁποῖον ἀ-
γαποῦν ὑπερβολικὰ καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξ Ἰσου ἀγα-
πῶνται. Φυσικὰ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν αὐτῶν οὔτε κτυ-
ποὺν πλέον οὔτε κτυπῶνται, οὔτε ἔρχονται εἰς τὰ χέ-
ρια μὲ τοὺς ἐχθροὺς ὅπως συνέβαινε παλαιά, ἀλλὰ
προκαλοῦν φόβον εἰς αὐτοὺς καὶ μόνον μὲ τὴν σκέψιν
διότι μόλις ἐμφανισθοῦν (οἱ ἀθληταὶ τῆς ἀρετῆς), οἱ
μὲν ἐχθροὶ αὐτῶν φεύγουν προτροπάζην, ἐκεῖνοι δὲ οἱ
ὁποῖοι ἐτραυματίσθησαν ἀπὸ ἐκείνους γίνονται ἀμέ-
σως καλά, δένονται τὰ τραύματά των ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἀ-
λείφονται καὶ διδάσκονται κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει
νὰ ἔρχωνται εἰς ἀπαρὴν μὲ αὐτοῦ τοῦ εἰδους τοὺς ἁ-

34. Ρωμ. η' 18

35. Α' Κορ. γ' 8.

36 Ἡ μικρὸ φράσις — καὶ μάλιστα παραλλαγμένη — ποὺ παρα-
τίθεται δὲν μὲς ἐπιτρέπει νὰ διοικησίωμεν μετὰ βεβαιότητος περὶ
ποῖου Θεολόγου ἀμείλι, ἰσως νὰ εἶναι τοῦ Ἀθανασίου.

χθρούς, μέ ποία ὅπλα καί τί εἶδους μεθόδους δύνανται νά τούς ἀντιμετωπίζουν.

- 180 Ἐάν αὐτός πού ἡσυχάζει καί αὐτός πού ἔχει τήν πνευματικήν εὐθυνην ἄλλων καί αὐτός πού διδάσκει ἄλλους δέν γνωρίζει πολὺ καλῶς καθένα ἀπὸ αὐτά, οὔτε ἡσυχαστὴς εἶναι αὐτός πού νομίζει ὅτι ἡσυχάζει, ἀλλὰ κάθεται θυθιομένος εἰς τὴν ἀγνοίαν, ἀπομονωμένος μόνον κατὰ τὸ σῶμα· οὔτε προιστάμενος εἶναι ἐκεῖνος πού νομίζει ὅτι προϊσταται, ἀλλὰ τερπατῶν μέσα εἰς ἓνα δρόμον —καλύτερα νά εἰπω ἐξω ἀπὸ τὸ δρόμο—, τὸν ὁποῖον δέν γνωρίζει, θά πετάξῃ ἐκείνους πού τὸν ἀκολουθοῦν μαζί μὲ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸ θάραθρον τοῦ αἰωνίου πυρός· οὔτε εἶναι διδάσκαλος ἄλλων ἐκεῖνος πού νομίζει ὅτι διδάσκει, ἀλλ' εἶναι ψεύστης καί παραπλανᾷ. Ἐπειδὴ δέν ἔχει μέσα του τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Τί δέ πρέπει νὰ εἴπῃ
- 190 κανεῖς καί ὁ ὅτι τὴν ἐξουσίαν νά συγχωροῦν ἢ νά μὴ συγχωροῦν ἁμαρτίας³⁷ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἀφοῦ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος ἀκόμη καί ἐκεῖνοι πού ἔχουν ἐντὸς τῶν τὸν Παράκλητον πού συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα κατέχονται ἀπὸ φόβον μὴ τυχόν καί πράξουν κάτι ἀντίθετον ἀπὸ ὅ,τι θέλει ὁ ἑκεῖνος πού εἶναι μέσα τῶν καί ὁμιλεῖ καί ἀποφασίζει δι' αὐτῶν κατὰ τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας. Ἀλλὰ ποῖος ἔχει τόσον πολὺ παραφρονήσει καί ἐφθασεν εἰς τόσον μεγάλο θράσος ὥστε προτοῦ νά δεχθῇ τὸν Παράκλητον νά εἴπῃ καί νά ἐπιτελέσῃ ἔργα τοῦ Πνεύματος καί νά διαπράξῃ ὅσα ἀνήκουν εἰς τὸν Θεὸν χωρὶς τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἐκείνους πού ἀποτολμοῦν αὐτὰ ἀλλοίμονόν των κατὰ τὴν φοβεράν ἡμέραν τῆς κρίσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀμερόληπτος καί ἀδωροδόκητος καί ἀπαραπλάνητος κριτὴς Κύριος θά καθήσῃ ἐπάνω εἰς θρόνον καί θῆμα φοβερόν καί θά ἀνταποδῶσῃ εἰς κα-
- 200 θένα ἀνάλογα μὲ τὰς πράξεις³⁸ καί τὰς ἐσωτερικὰς

37 Πρὸς Μτθ. ιη' 18.

38 Μτθ. ιη' 27.

του σκέψεις καὶ τοὺς λόγους, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει καὶ θεοξολογία, τιμὴ καὶ λατρεία μαζὶ μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελειώτους αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

**ΣΥΜΕΩΝ
ΤΟΥ
ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ**

ΤΟΜΟΣ 5

ΗΘΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ Ε' — ΙΕ'

Εκδότης: Jean Darrouzeu.

**Symeon le Nouveau Theologien :
«TRAITES THEOLOGIQUES ET ETHIQUES»,**

Tόμ. II, σελ. 77 - 458

Sources Chretiennes No 139

Paris 1967.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

Σ Υ Μ Ε Ω Ν

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

ΛΟΓΟΣ Ε΄

Περὶ τῶν οἰομένων ἀγνώστως ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ ἐπαισθανομένων δὲ καθόλου τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ· καὶ περὶ τῶν λεγόντων μὴ δύνασθαι τινα τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν ὁρᾶν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἀποδείξεις διὰ χρήσεων περὶ τούτου. Καὶ ὅτι φθόνος οὐδεὶς ἐν τοῖς ἁγίοις, ὅταν διὰ πείσης σπουδῆς ἐναρτίου ταύταις συνεξισόμεθα. Καὶ ποίῃ τρόπῳ ὁρᾷ τις τὸν Θεὸν καὶ ὅτι ὁ εἰς τοιαῦτα μέτρα πεφθασώς, ὥστε ὁρᾶν κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὸν Θεόν, ἔνθεν ἤδη μυείται καὶ τὴν μέλλουσαν δοθῆναι ἐν τῇ μέλλοντι τοῖς ἁγίοις ἀπόλαυσιν. Καὶ ὅτι ὅσα ἂν ὁ τοιοῦτος λέγῃ ἢ ποιῇ ἢ γράφῃ, οὐκ αὐτός, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ λαλοῦν ἐν αὐτῷ ταῦτα λέγει καὶ γράφει· καὶ ὁ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀθετῶν ἢ παραλογιζόμενος, εἰς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐνεργοῦν καὶ λαλοῦν ἐν αὐτῷ, ἁμαρτάνει καὶ βλασφημεῖ.

Ἴδού καὶ πάλιν ἐγὼ πρὸς τοὺς λέγοντας ἔχειν ἀγνώστως Πνεῦμα Θεοῦ καὶ οἰομένους ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος τοῦτο κεκτήσθαι ἐν ἑαυτοῖς καὶ τὸν μὲν θησαυρὸν ἔχειν

νομίζοντας, κούφους δὲ τοῦτου ἑαυτοὺς ὅλως ἐπιγινώσκοντας,
 5 πρὸς τοὺς ὁμολογοῦντας μὲν μηδὲν ὅλως ἐπαισθανθῆναι
 ἐν τῷ βαπτίσματι, ἀγνωστῶς δὲ καὶ ἀνεπαισθήτως ὑπολαμ-
 βάνοντας τὴν τοῦ Θεοῦ διωρεάν ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τότε
 ἐγκατοικήσασαν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐνδοθεν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς
 ἐνυπάρχουσιν οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς αὐτοὺς
 10 τοὺς μηδεμίαν λέγοντάς ποτε αἰσθήσιν ἐν θεωρίᾳ καὶ
 ἀποκαλύψει ταύτης λαβεῖν, πίστει δὲ μόνῃ καὶ λογισμῷ,
 ἀλλ' οὐ κείρᾳ τοῦτο παραδεχάμενους καὶ κρατοῦντας ἐν
 ἑαυτοῖς ὡς ἐκ τῆς τῶν θείων λογίων ἀκροάσεως

Ἴνα οὖν τα παρ' ἐκείνων προτάξω λεγόμενα, ὅρα τί φασιν
 15 οἱ σοφοὶ καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες · « Ὅσοι εἰς
 Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, φησί· ὁ Παῦλος, Χριστὸν ἐνεδυσασθε .
 Τί δαί ; οὐχὶ βεβαπτισμένοι ἐσμέν καὶ ἡμεῖς , Εἰ οὖν
 βεβαπτίσμεθα, δῆλον ὅτι, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, καὶ
 τὸν Χριστὸν ἐνδεδύμεθα . Ἡ Αὕτη τοίνυν καὶ παρ' αὐτῶν ἡ
 20 πρώτη πρότασις καὶ ἀπόδειξις

Τί οὖν, οὐχ ἡμεῖς, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον πρὸς αὐτοὺς
 εἴποι ἂν , Τὸ οὖν ἐνδυμα τοῦτο, τί εἶναι, ὦ οὔτοι, λέγετε
 Χριστόν ; Ναί, φησίν . Ὁ τοίνυν Χριστός ἐστί τι, ἵνα ὡς
 ἄφρων πρὸς ἄφρονας εἴποιμι, ἢ οὐδὲν ἐστιν ; Ἔστι τι,
 25 πάντως εἴποιεν ἂν, εἰ γε μὴ τέλειον παρακοτὴν φρενῶν εἰσι
 πάσχοντες . Εἰ οὖν εἶναι τι ἐμολογεῖτε, εἰπατε δὴ καὶ τί
 πρῶτόν ἐστιν, ἵνα οὕτως διδάξητε ἑαυτοὺς μὴ ὡς ἄπιστοι
 φθέγγεσθαι, ἀλλ' ὡς πιστοὶ Τί τοίνυν ἄλλο ἐστὶν ὁ Χριστός,
 εἰ μὴ Θεὸς ἀληθὴς καὶ ἄνθρωπος ἐπ' ἀληθείας τέλειος

30 πεφυκώς . Τοῦτο τοιγαροῦν ὁμολογοῦντες, εἰπατε ἡμῖν καὶ
 διὰ τί ἄνθρωπος γέγονεν ὁ Θεός . Πάντως, ὡς αἱ θεαὶ Γραφαὶ
 διδάσκουσι καὶ αὐτὰ τὰ γεγονότα καὶ καθ' ἑκάστην γινόμενα,
 εἰ καὶ ἴσως ἡμεῖς ἐβλοκωφοῦντες ἀγνοοῖτε, ἵνα τὸν ἄνθρωπον
 ποιήσῃ θεόν . Διὰ τίνος τοῦτο κατεργαζόμενος, διὰ τῆς
 35 σαρκὸς ἢ διὰ τῆς θεότητος , Διὰ τῆς θεότητος δηλονότι .
 « Ἡ σὰρξ γάρ, φησίν, οὐκ ὠφελεῖ οὐδὲν τὸ πνεῦμά ἐστι
 τὸ ζωοποιεῖν » Ἡ Εἰ οὖν διὰ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἦν ἀνέλαβε
 σάρκα πρῶτον ἐθέλωσας, καὶ ἡμᾶς πάντας οὐ διὰ τῆς φθαρτῆς
 σαρκὸς ἀλλὰ διὰ τῆς θεωθείας ζωοποιεῖ, ἵνα μηκέτι
 40 μηδὲ μὴ ὡς ἄνθρωπον ἀλλ' ὡς ἓν Θεὸν αὐτὸν τέλειον ἐν

δυσὶν ἐπιγινώσκωμεν φύσιν εἰς γὰρ Θεός —, ὡς τοῦ
φθαρτοῦ ὑπὸ τῆς ἀφθαρσίας καταποθέντος * καὶ τοῦ σώματος
ὑπὸ τοῦ ἀσώματου οὐκ ἀφανισθέντος μὲν, ὅλου δὲ ἀλλοιωθέν-
τος καὶ μένοντος ἀσυγχύτου, ἀρρήτως ἀνακαταμένον καὶ
ἐν ἀμίκτω μίξει τῇ τριαδικῇ θεότητι ἡνωμένου, ἵνα εἰς 15
Θεός ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι προσκυνῇται
καὶ μήτε προσθήκῃ τῷ ἀριθμῷ ἀπὸ τῆς οἰκονομίας λαθῇ
τινὰ μήτε πάθος τι ἀπὸ τοῦ σώματος ἢ Τριάς ὑποστῇ.

Διὰ τί οὖν ταῦτα λέγω; Ἵνα προγινώσκων σὺ ὁ
ὠμολογησας ἐρωτώμενος παρ' ἐμοῦ, μὴ ἐξ ἀγνοίας ἐκκλίνῃς 20
τῆς εὐθείας των νοημάτων ὁδοῦ καὶ κόπους παρέξῃς ἡμῖν
καὶ κρίμα προξενήσῃς πλεῖον τῇ σῇ ψυχῇ Πάλιν τοιγαροῦν
προσπαμνήσω σε τὰ ῥηθέντα ἐν ἐπιτάμῳ, ἵνα εὐσύννοκτον
γένηται ὁ μέλλων εἰπεῖν. Ἔστι τοίνυν Χριστός. Τί δέ ἐστι;
Θεός ἀληθής καὶ ἄνθρωπος τέλειος παναληθῶς πεφυκώς, 55
διὰ τοῦτο γινόμενος ἄνθρωπος, ὅπερ πρῶτον οὐκ ἦν, ἵνα
ποιήσῃ Θεὸν τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ οὐδέποτε γέγονεν, διὰ
τῆς θεότητος θεώσας καὶ θεωποιῶν ἡμᾶς δηλαδὴ καὶ οὐχὶ
διὰ μόνης αὐτοῦ τῆς σαρκός οὐδὲ γὰρ μεριστὴ Προσεχε
τοίνυν καὶ ἐρωτῶντί μοι μετὰ συνέσεως ἀποκριθῇ. Εἰ οἱ 60
βαπτιζόμενοι τὸν Χριστὸν ἐπενδύονται, τί τοῦτο ἐστὶν ὃ
ἐπενδύονται; Θεός Ὁ οὖν Θεὸν ἐνδυσάμενος οὐκ ἐπι-
γνώσεται νεκρῶς καὶ ἴδῃ τί ἐνεδύσατο, Ὁ γυμνὸς τῷ σώματι
ἐνδυσάμενος ἐπαισθάνεται καὶ τὸ ἱμάτιον ὅποιον ὀρᾷ, ὃ δὲ
γυμνὸς τῇ ψυχῇ Θεὸν ἐνδυσάμενος οὐ γνώσεται, Εἰ γὰρ 65
οὐκ αἰσθάνεται ὃ τὸν Θεὸν ἐνδύμενος τί ποτε ἔρα ἐνεδύσατο,
λοιπὸν κατὰ σέ οὐδέ ἐστὶ τί ποτε ὁ Θεός εἰ γὰρ ἦν, οἱ αὐτὸν
ἐνδύμενοι ἐγίνωσκον ἂν Τὸ γὰρ μὴδὲν ἐνδύμεναι οὐδὲν
αἰσθανόμεθα, τὸ δὲ τί ποτε ἢ παρ' ἐτέρου ἢ ἡμᾶς αὐτοὺς
ἐπενδύοντες καὶ λίαν ἐπαισθάνόμεθα, εἰ γε καὶ σώας τὰς 70
αἰσθήσεις κεκτήμεθα * νεκροὶ γὰρ ἐνδύμενοι οὐκ αἰσθάνονται
μόνοι καὶ δέδοικα μὴ καὶ οἱ ταῦτα λέγοντες νεκροὶ καὶ
γυμνοὶ ἐπ' ἀληθείας ὄντως εἰσίν. Καὶ οὕτω λέλυται τὸ
ζητούμενον.

Εἰτα φασί· « Τὸ Πνεῦμα μὴ σθένετε » ὁ Παῦλος 75
διακαλεῖται. Καὶ τοῦτο λέγοντες, τὸν σκοπὸν τῶν λεγομένων
μὴ ἐπιστάμενοι, τὴν ἑαυτῶν ἀγνοίαν ἐμφανίζουσιν ὃ γὰρ

λέγων τινί · « Μὴ σέβης. φησί, τὴν λαμπάδα », οὐ περὶ
 τῆς ἡδὴ ἐσβεσμένης αὐτῷ πάντως λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς
 80 ἔτι καιομένης καὶ ἀστράπτου ἐγούσης τὸ φῶς. Ἀλλὰ γὰρ
 αὐτὸς πρὸς αὐτοὺς ᾤδε ἀνθυποφέρωμεν.

Τί δαί ; Ὁρᾶτε καὶ ὅπως ἐν ὑμῖν αὐτοῖς, ὦ οὔτοι, τὸ
 Πνεῦμα καιόμενον καὶ λάμπον ὥσπερ εἰκός ; Καὶ πρὸς
 τοῦτο οὐ μόνον οὐδὲν ἀποκρίνονται, ἀλλὰ καὶ τὰς διφεις
 85 εὐθὺς ἀλλοοῦμενοι ἀποστρέφονται καὶ ὡς βλασφημίαν
 ἀκούσαντες δυσχεραίνουσιν εἰτα, τὸν ἐρωτῶντα φιλοτιμού-
 μενοι καὶ τὸν πρῶτον διδόν ὑποκρινόμενοι οὐ μετὰ στυφύτητος
 ἀποκρίνονται · « Καὶ τίς ποτε ἰδεῖν τοῦτο τολμηρῶς εἶποι
 ἢ ὅπως αὐτὸ ἐθεάσατο ; Ἀπαγε. « Θεόν, φησὶν, οὐδεὶς
 90 ἑώρακε πώποτε . » Ὡς τῆς σκοτώσεως. Τίς τοῦτο εἶπε,
 λέξον ἡμῖν « Ὁ μονογενὴς, φησὶν, Ὡς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον
 τοῦ Πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο . » Ἀληθῶς λέγεις καὶ ἡ
 μαρτυρία σου ἀληθὴς μὲν, ἀλλὰ κατὰ τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς.
 Ἐὰν γὰρ ἐγὼ δεῖξω σοι τὸν αὐτὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ λέγοντά σοι
 95 δυνατόν εἶναι τοῦτο, τί ἔρεῖς ; Φησὶ γάρ · « Ὁ ἑωρακὴς
 ἐμὲ ἑώρακε τὸν Πατέρα . » Τοῦτο δὲ οὐ κατὰ τὴν τῆς
 σαρκὸς εἶπε θεωρίαν ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς θεότητος ἀποκάλυψιν.
 Εἰ γὰρ κατὰ τὴν σωματικὴν ἰδέαν τοῦτο γινόμενον ἐννοήσω-
 μεν, λοιπὸν καὶ οἱ τοῦτον σταυρώσαντες καὶ ἐμπύσαντες
 100 τὸν Πατέρα ἑωράκασι καὶ οὕτως οὐδεμίᾳ ἔσται διαφορὰ
 ἢ προτίμησης ἀπίστων τε καὶ πιστῶν, ἀλλὰ πάντες ἐξ ἰσῆς
 τοῦ πεποθημένου μακαρισμοῦ ἐτυχόν τε δηλονότι καὶ
 τύχωσιν Ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι, καθὼς δὴ καὶ αὐτὸς
 πάλιν διεκινύειν Ἰουδαίους διαλεγόμενος καὶ λέγων « Εἰ

105 ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν Πατέρα μοι ἐγνώκετε ἂν . »

Ὅτι δὲ δυνατόν ἡμῖν ἔστι τὸ κατιδεῖν τὸν Θεόν, ὡς
 ἀνθρώπῳ ἰδεῖν ἐφικτόν, ἀκουσὺν αὐτοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ
 τοῦ Θεοῦ πάλιν λέγοντος · « Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ
 ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁρῶνται » Τί οὖν ἔρεῖς πρὸς ταῦτα ;
 110 Ἀλλ' οἶδα, ὁ τὰ ἐν χερσὶν ἀπίστων ἀγαθὰ καὶ λαβεῖν ταῦτα
 μὴ προθυμούμενος ἐπὶ τὰ μέλλοντα μεταδύσεται καὶ ἀπο-
 κριθεὶς ἐρεῖ · « Ναὶ, ὅντως οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ τὸν Θεὸν
 ὁρῶνται, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι τοῦτο καὶ οὐκ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι
 γενήσεται. » Διὰ τί ἢ πῶς τοῦτο ἔσται, ἀγαπητέ ; Εἰ γὰρ

διὰ τῆς καθαρᾶς καρδίας τὸν Θεὸν εἶπεν ὄψεσθαι, πάντως 115
 ὅτε ἡ καθαρότης προσγένηται, καὶ ἡ θεωρία συνέπεται
 αὐτῇ. Καὶ εἰ ταύτην ποτὲ ἐκαθάρισας, ἔγνως ἂν ὡς ἀληθῆ
 τὰ λεγόμενα ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔθου τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ σου·
 οὐδὲ εἶναι ἀληθές, ἐπίστευσας, διὰ τοῦτο καὶ τῆς καθάρσεως
 κατεφρόνησας καὶ τῆς θεωρίας διήμαρτες. Εἰ γὰρ ἐνταῦθα ἡ 120
 κάθαρσις, καὶ ἐνταῦθα ἔσται ἡ ἔρασις· εἰ δὲ μετὰ θάνατον
 εἶπης τὴν ὄρασιν εἶναι, θῆσεις πάντως καὶ τὴν κάθαρσιν
 μετὰ θάνατον, καὶ οὕτω σοι γενήσεται τὸ μηδέποτε ἰδεῖν
 τὸν Θεὸν ἐν τῇ μὴ εἶναι σοι ἐργασίαν μετὰ τὴν ἐξοδὸν δι'
 ἧς εὐρήσεις τὴν κάθαρσιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος τί φησιν; 125
 «Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω
 αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμμετόν.» Πότε οὖν ἡ ἐμφάνεια
 τοῦτο, γενήσεται; Ἐνταῦθα ἢ ἐν τῷ μέλλοντι; Εὐδελον
 ὅτι ἐνταῦθα. Ὅπου γὰρ ἡ ἀκριδὴς τῶν ἐντολῶν φυλακὴ,
 ἔκει ἔσται καὶ ἡ τοῦ Σωτῆρος ἐμφάνεια, μετὰ δὲ τὴν 130
 ἐμφάνειαν ἡ τελεία ἐν ἡμῖν ἀγάπη προσγίνεται. Εἰ γὰρ μὴ
 τοῦτο γένηται, οὔτε πιστεύειν, οὔτε ἀγαπᾶν αὐτὸν ὡς χρὴ
 δυνάμεθα γέγραπται γάρ «Ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ ἐν ἡρᾷ, τὸν Θεὸν ἐν οὐ βλέπει πῶς δύναται ἀγαπᾶν;»
 Οὐδαμῶς. 135

Ὁ τοίνυν μὴ δυνάμενος ἀγαπᾶν, οὐδὲ πιστεύειν δύναται
 δηλονότι, καὶ ταῦτα Πάλλου λέγοντος ἄκουε· «Μένει δὲ
 τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μειζὼν δὲ πάντων ἡ
 ἀγάπη.» Εἰ οὖν ἡ πίστις τῇ ἐλπίδι συνέζευκται, ἡ δὲ 140
 ἐλπίς τῇ ἀγάπῃ συνέπεται, ὁ μὴ ἔχων ἀγάπην ἐλπίδα οὐ
 κέκτηται, ὁ δὲ ἐλπίδος ἐκτός, δηλονότι καὶ πίστεως. Πῶς
 γάρ, τῶν αἰτιῶν τῆς ἀγάπης μὴ ὄντων, αὐτὴν ἐκείνην
 παραῖναι ἐνδέχεται; Ὡς γὰρ θεμελίον ἐκτός ὄροφος οἴκου
 οὐκ ἴσταται, οὕτως οὐδὲ πίστεως καὶ ἐλπίδος βεβαίαις χωρὶς
 ἀγάπην Θεοῦ ἐν ψυχῇ ἀνθρώπου εὑρεθῆναι δυνατόν· ὁ δὲ 145
 μὴ τὴν ἀγάπην ἔχων οὐδὲν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται
 ἢ χωρὶς ταύτης ὠφεληθήσεται, καθὰ δὴ καὶ αὐτὸς Παῦλος
 γράφων διαμαρτύρεται. Περὶ δὲ τοῦ ἀπ' ἐντεῦθεν ὁρᾶν τὸν
 Θεὸν ἄκουε αὐτοῦ πάλιν λέγοντος· «Νῦν βλέπω ἐν ἐσώπτῳ
 καὶ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» καὶ 150
 πάλιν «Νῦν γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι

- καὶ ὁ καὶ ἐπεγνωσθῆναι. ἢ Ἄλλ' ἐκεῖνος, φησί, Παῦλος ἦν. Παῦλος δὲ οὐχὶ κατὰ πάντα ἀνθρώπος ἦν, ἡμῖν ὁμοιοπαθὴς τε καὶ σὺνδουλός; Καὶ τίς Παύλου ἴσος, ὃ ὑπερήφανε συ
- 155 καὶ ἀπανενοημένε, φησὶν, ὅτι τοῦτον ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις συνεξισάζεις; Οἷς οὐχ ἡμεῖς, αὐτός δὲ ὁ Παῦλος μεγάλη βοήτῃ φωνῇ, οὕτω λέγων ἢ Χριστὸς ἦλθεν — ἀκούσατε ἁμαρτωλοὺς σῶσαι ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ ἢ Πρῶτος οὖν ἐκεῖνος τῶν σωζομένων ἁμαρτωλῶν γενοῦ σὺ δευτερός,
- 160 γενοῦ τρίτος, γενοῦ δέκατος, γενοῦ ταῖς χυλιάσιν, εἰ βούλει, καὶ μυριάσι σύμψηχος καὶ τῷ Παύλῳ σεαυτὸν συναριθμήσον· καὶ οὕτω Παῦλον τιμῆσεις, καθὼς ἐκεῖνός φησι· ἢ Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ ἢ, καὶ παλιν· ἢ Ἠθέλον πάντας εἶναι ὡς ἐμαυτόν· ἢ
- 165 Εἰ τοίνυν ἐπαινέσαι βούλει τὸν Παῦλον ἢ τιμῆσαι αὐτόν, μίμησαι τοῦτον καὶ οἷος ἐκεῖνος γενοῦ τοιοῦτος τῇ πίστει. καὶ σὺ, καὶ τότε ἐπ' ἀνθρώπος τιμῆσεις αὐτὸν καὶ ἐκεῖνος προσδέξεται σε καὶ ὡς ἴδιον δεξάν καὶ στέφανον καυχήσῃς λογίσσεται σε, ὅτι, τοῖς ἐκείνου λόγοις πεισθεὶς καὶ ἀκολου-
- 170 θήσας αὐτῷ, μιμητὴς ἐκείνου καὶ οἷος ἐκεῖνος ἐγένου καὶ σὺ. Εἰ δὲ λέγεις ἀτιμίαν εἶναι Παύλου τὸ καὶ ἄλλον ἴσον γενέσθαι αὐτοῦ καὶ δια τοῦτο τῆς σῆς σωτηρίας καταφρονῶν ἀμελεῖς, γίνωσκε ὡς παρελογιζόμενον σεαυτὸν μᾶλλον ἀπώσεται καὶ διὰ τοῦτο αὐτός σε βδελύσσεται. Βούλει οὖν
- 175 σοι δεῖξω ὅτι μᾶλλον μείζονως τιμῆσεις αὐτόν καὶ εὐφρανεῖς καὶ δοξάσεις, εἰ μείζων ἐκείνου δυνήθης γενέσθαι καὶ τῷ Θεῷ οικειώτερος; Ἀκούσον αὐτοῦ τοῦτο παριστῶντος καὶ λέγοντος ἢ Εὐχόμεν ἀνάγκη εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα ἢ
- 180 Ἐκεῖνος χωρισθῆναι ἀπὸ Χριστοῦ προαιρεῖται τελείως, ἵνα σὺ σωθῇς, καὶ λέγεις ὅτι ἀτιμίαν ἡγήσεται, ἐὰν ὡς ἐκεῖνος θελήσω καὶ σπεύσω γενέσθαι καὶ γὰρ· Οὐχί, ἀδελφέ, οὐκ ἔστι φθόνος ἐν ἀγαθῷ Θεοῦ, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς προεδρία ἢ μεζονος δόξης ἐπιθυμία καὶ ὀρέξεις. Μία γὰρ αὐτοῖς καὶ
- 185 τοῖς κατὰ γενεάν καὶ γενεάν φίλοις καὶ προσφίταις ἀναδεικνύμενος Θεοῦ προεδρία καθέδρας καὶ προτίμησις στάσεων καὶ δόξα καὶ ἀπόλαυσις καὶ τρυφή, τὸ ὁρᾶν τὸν Θεόν ἢ δὲ ὁρῶντες αὐτόν περιεργίας πάσης ἀπηλλαγμένοι ὑπάρχουσιν

Οὐδὲ γὰρ πρὸς τι τοῦ βίου ἢ πρὸς ἑτερόν τινα τῶν ἀνθρώπων βλέπειν καὶ ἐπιστρέφασθαι ἢ ὅλως ἐννοεῖν τι τῶν ἀνοικείων 180 δεδύνηται, ἀλλὰ τοῦ τρός τι γενέσθαι τὸν νοῦν ἡλευθέρωνται· διὰ τοῦτο καὶ μένουσιν εἰς αἰῶνας ἄτρεκτοι καὶ πρὸς τὸ μακόν εἰσιν ἐκπύστροφοι.

Ἄλλὰ γὰρ ἐρωτήσω σε, σὺ δὲ μοι συνετῶς ἀποκρίθητι. Ταῦτα πόθεν οἱ γράφοντες ἴσασι, καὶ νῦν ὁ γράφων πόθεν 185 ἐπίσταται; Εἰπέ σί, ἵνα μὴ πάλιν ἐγὼ δόξω σοι κενοδόξως λαλεῖν τίνας ταῦτα τὰ ῥήματα; Λελογισμένως συλλογισθητι καὶ πάντως πεισθῇσιν καὶ συζητήσεων ἀπαλλάξεις με. Ἀνθρώπου πάντως, φησὶν Οἴμοι, ὅτι οὐδὲ διὰ τῆς ἀκοῆς σου ἡ ὁρασις ἐπιγίνεται, ἀλλὰ μένεις ἀκούων καὶ μεθόλως 200 ὁρίων Ἀνθρώπου λέγεις εἶναι ταῦτα τὰ ῥήματα, Εἰ ἀνθρώπου εἰσὶν, εἰπεῖν ἔχεις πάντως καὶ ποταποῦ, ἐπειδὴ ἄνθρωπος οὐ μόνον ἀνθρώπου συλλογισμούς τε καὶ διαθέσεις, ἀλλ' οὐδὲ κτήνους ὁρμάς ἢ στάσεις ἢ ἐνδιάθετον κατάστασιν ψυχῆς θάναται γινῶναι ἢ ἐξεῖπεῖν· « Οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ 205 ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτῷ »· Εἰ δὲ ἀνθρώπου καὶ κτηνῶν ἀλόγων διαθέσεις καὶ ὁρμαὶ χαλεπὸν ἀνθρώπον εἰδέναι καλῶς, τὰ τοῦ Θεοῦ, ἔχουν τὴν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐγγινομένην τοῖς ἀγίοις ἀλλοίωσιν καὶ κατάστασιν, ἵνα μὴ τὸ γε νῦν ἔχον εἶπω ἐνέργειαν, 210 πόθεν ἢ πῶς εἰδέναι τις δύναται; Ἄλλως τε δὲ εἰ ἀνθρώπου τὰ ῥήματα, δηλονότι καὶ τὰ νοήματα. Τὰ δὲ ἐν τούτοις νοήματα οὐ χρὴ καλεῖσθαι νοήματα, ἀλλὰ θεωρίαν τῶν ὄντως ὄντων ἀπὸ γὰρ τῆς ἐκείνων θεωρίας λαλοῦμεν· καὶ λέγεσθαι μᾶλλον χρὴ τῶν ὁραθέντων διήγησιν τὰ 215 λεγόμενα, νοήμα δὲ ἐκεῖνο λέγεσθαι ἄξιον τὸ περὶ ἀνυποστάτου πράγματος ἢ βουλήματος γεννωμένου ἐνθύμημα ἐκ τοῦ νοῦ, οἷον τοῦ ποιῆσαι τι ἀγαθὸν ἢ πονηρὸν ὃ οὕτω ἐπράχθη παρ' ἡμῶν, ὃ καὶ ἀπὸ τοῦ νοήματος εἰς ἔργον ἐξάγεται, ὥστε τὸ νόημα ἀρχὴ ἐστὶ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι 220 πράγματος παρ' ἡμῶν κατὰ τὸ· « Πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ οὐρανίους καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν. »

Σκόπει δὲ ὅτι οὐ περὶ ἀνυποστάτων τινῶν καὶ ἀδήλων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἤδη γινομένων καὶ γενέσθαι 225

μελλόντων, οἱ λόγοι πάντες ἡμῖν καὶ πᾶσα ἡ περὶ τούτων
 ἐξηγήσις ἐκ τῆς ὁράσεως μᾶλλον γίνεται καὶ τῆς θεωρίας
 αὐτῶν. Πᾶσα γὰρ ἀνάγκη παντὶ τῷ ἐξηγουμένῳ περὶ τινος
 πράγματος, οἴκου φέρε εἰπεῖν ἢ πόλεως, ἢ πολιτείας τινὸς
 230 καὶ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως τε καὶ καταστάσεως, ἢ περὶ θεάτρου
 πάλιν τινὸς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων, ἰδεῖν μὲν πρότερον
 καὶ καταμαθεῖν τὰ ἐν τούτοις, εἰθ' οὕτως περὶ οὗ εἰπεῖν
 βούλεται ἐστοχασμένως καὶ λελογισμένως εἰπεῖν. Ἐπεὶ
 ἐὰν μὴ πρότερον ἴδῃ, τί ἂν καὶ οἴκοθεν εἴποι, Ποίαν δὲ
 235 νόησιν πρὸς τὴν τοῦ μήπω μηδαμῶς ὁραθέντος πράγματος
 ἄλλοθεν πορίσεται διηγούμενος, Ποίαν, εἴτε μοι, ἐνθύμησιν
 ἢ εὐφυῖαν ἢ μάθησιν, ποίαν δὲ φρόνησιν, σκέψιν τε καὶ
 ἐπίνοϊαν καὶ συλλογισμὸν εὐρήσει καίριως περὶ οὗ οὐκ οἶδεν
 εἰπεῖν, Τὸ γὰρ εἰπεῖν τι περὶ ὧν οὐκ οἶδεν ἢ οὐκ ἐθεάσατο
 240 πάντως ἄλογον καὶ ἀπαιδεύτον. Εἰ τοίνυν περὶ ὁρωμένων
 καὶ ἐπιγείων οὐδεὶς εἰπεῖν τι ἢ διηγῆσθαι δύναται, εἰ μὴ
 αὐτόπτης τοῦ πράγματος γένηται, πῶς εἰπεῖν τις ἰσχύσειεν
 ἢ διηγῆσθαι, ἀδελφοί, περὶ Θεοῦ καὶ θείων πραγμάτων
 καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ Θεοῦ ἁγίων καὶ δούλων, οἳ ἐκκεῖνοι τὴν
 245 ὁλικὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐσχίκασι σχέσιν καὶ οἷα ἐστὶν ἡ τοῦ
 Θεοῦ ὁρασις ἢ ἐν αὐτοῖς ἀρρήτως ἐγγινομένη; Ἦτις
 ἐνέργειαν ἀφθιγκτον ἐμποιεῖ νοερῶς ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν,
 εἰ καὶ μὴ πλέον εἰπεῖν τι ὁ ἀνθρώπινος δίδωσι λόγος, μὴ
 πρότερον φωτισθεὶς φῶς γνώσεως, κατὰ τὴν καλεούσαν
 250 ἐντολήν.

Φῶς δὲ γνώσεως ὅταν ἀκούσης, ἵνα σε διὰ πάντων
 φωταγωγήσωμεν, μὴ ὑπολάβῃς γινῶσιν εἶναι μόνην τῶν
 λεγομένων δίχα φωτος. Οὐ γὰρ εἶπε διηγήσιν ἢ λόγον
 γνώσεως, ἀλλὰ φῶς γνώσεως καὶ γνώσεως φῶς, ὥς τοῦ
 255 φωτός δηλονότι ἐμπαιούντος τὴν γινῶσιν ἡμῖν. Ἄλλως γὰρ
 οὐκ ἔστι γινῶναι τινα τὸν Θεόν, εἰ μὴ διὰ τῆς θεωρίας τοῦ
 εἴς αὐτοῦ ἐκπεμπουμένου φωτός. Ὡς περὶ τοῦ ἀνθρώπου
 ἢ περὶ πόλεως τινος πρὸς τινος διηγούμενος, ἐκεῖνος μὲν
 αὖ εἶδε καὶ αὖ ἑώρακε λαλεῖ πρὸς αὐτούς, οἱ δὲ ἀκούοντες μὴ
 260 θεασαμενοι τὸν ἄνθρωπον ἢ τὴν πόλιν περὶ ἧς καὶ ἀκούουσιν,
 οὐ δύνανται ἀπὸ τῆς ἀκοῆς μόνης, ὥς ὁ ἰδὼν καὶ διηγούμενος
 τὰ περὶ τοῦ ἀνθρώπου, γινώσκειν καὶ τὰ περὶ τῆς πόλεως,

οὕτως καὶ περὶ τῆς ἀνὰ Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ κατοικούντος ἀοράτου Θεοῦ, περὶ τῆς ἀπροσίτου δοξῆς τε τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως τοῦ παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος, εἴτ' οὖν φωτός, οὐδεὶς εἰπεῖν δύναται, εἰ μὴ πρῶτον αὐτὸ τὸ φῶς ἰδῇ ψυχῆς ὀφθαλμοῖς καὶ ἀκουσῶς γινῶ τὰς αἰτοῦ ἐλλάμψεις καὶ ἐνεργείας ἐν ἑαυτῷ Ἀλλ' εἴ τι καὶ διὰ τῶν θείων ἀκουσι Γραφῶν λαλοῦντας δι' αὐτῶν τοῦ, τὸν Θεὸν ἰδόντας, διὰ τοῦ Πνεύματος ἐκεῖνα καὶ μόνον διδέσκεται ὅθεν οὐδὲ δύναται λέγειν ὅτι ἐν γνώσει γέγονα τοῦ Θεοῦ δια μόνης ταύτης τῆς ἀκοῆς Ὅν γὰρ οὐχ ἑώρακε πῶς γινώσκειν ἐνδέχεται Εἰ γὰρ ἡ ἑρασις μόνῃ τελείαν τὴν γινῶσιν τοῦ ἐρωμένου παρ' ἡμῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐμποιεῖ ἐν ἡμῖν, πῶς ἡ ἀκοὴ μόνῃ τὴν τοῦ ἱεροῦ γινῶσιν ἡμῶν ἐμποιήσκει, Φῶς ὁ Θεὸς καὶ ὡς φῶς ἡ θεὰ αὐτοῦ ἐν γούν τῇ τοῦ φωτός θεᾷ γινῶσις πρώτη ὅτι Θεός, καθὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀκοὴ πρώτη περὶ αὐτοῦ εἶτα ἑρασις, καὶ ἐν τῷ αὐτὸν ἰδεῖν γινῶσις ὅτι ἀνθρώπος ἐστὶ περὶ οὗ ἤκουον. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴσταιται τοῦ λεγομένου ἡ ἐννοία ὅσα γὰρ ἀν' ἐξ ἀκοῆς σοὶ τις εἶπε περὶ ἀνθρώπου, ὅτε ἰδῆς αὐτόν, ἀπὸ μόνης τῆς ἀκοῆς γνωρίσαι αὐτόν ἀκριβῶς καὶ πληροφορηθῆναι ὅτι αὐτός ἐκεῖνός ἐστι περὶ οὗ ἤκουας οὐ δύνασαι, ἀλλὰ ἀμφιβολία ἡ ψυχὴ σου διαμερίζεται καὶ ἡ ἐκεῖνον αὐτόν ἐρωτᾷς ἢ ἕτερόν τινα τὸν γνωρίζοντα αὐτόν, καὶ τότε βεβαίως μανθάνεις ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνός ἐστιν

Οὕτως οὖν καὶ περὶ τοῦ ἀοράτου Θεοῦ ἀπαρallάχτως γίνεται. Ὅταν γὰρ ἀποκαλυφθέντα θεασθῇ τις αὐτόν, φῶς ὄρᾳ καὶ θαυμάζει μὲν ἰδὼν, τίς δὲ ὁ φανεὶς οὐκ οἶδεν εὐθύς, ἀλλ' οὐδὲ αὐτόν ἐρωτᾷσαι τολμᾷ, πῶς γάρ, ὅν οὐδὲ ἀναβλέψαι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἰδεῖν δύναται ποταπός, — βλέπε. δὲ μόνον ἐν τρόμῳ καὶ φόβῳ πολλῷ οἰοῖ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, εἰδὼς ὅτι ὅλως τίς ἐστιν ὁ φανεὶς πρὸ προσώπου αὐτοῦ Καὶ εἰ μὲν ὑπάρχει ὁ περὶ τούτων προεξηγησάμενος αὐτῷ, ὡς προεγνωκώς τὸν Θεόν, ἀπερχόμενος λέγει αὐτῷ ἄ « Εἶδον. » Καὶ φησι « Τί, τέκνον, εἶδες, » « Φῶς, ὦ πάτερ, γλυκὺ, γλυκὺ ποταπὸν εἰπεῖν σοι, πάτερ, οὐκ ἐξικανοῦσαν ἔχω μου τὴν διάνοιαν. » Καὶ ὡς οὖν τοῦτο λέγει, σκιρτᾷ καὶ πάλαι ἡ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν

- 300 πόθον τοῦ δοθέντος εὐθὺς ἀνάπτεται. Εἶτα πάλιν ἄρχεται λέγειν μετὰ δακρύων θερμῶν καὶ πολλῶν ὡς «Ὡράθη μοι, πάτερ, ἐκεῖνο τὸ φῶς ἤρθη ὁ οἶκος τῆς κέλῃς εὐθὺς καὶ παρήλθεν ὁ κόσμος, φυγὼν ὡς οἶμι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἔμεινα δὲ μόνος ἐγὼ μόνῃ συνὼν τῷ φωτί. Οὐκ οἶδα δὲ εἰ
305 ἦν καὶ τὸ σῶμα τοῦτο, πάτερ, ἡγιασῆτα ἐκεῖ εἰ γὰρ ἔξω τοῦτοι γέγονα ἀγνοῶ, τέως οὐκ ᾔδην ὅτι σῶμα φορῶ καὶ περικεῖμαι. Ἦν μοι δὲ χαρὰ ἡ καὶ νῦν συνοῦσά μοι ἀφραστος, ἀγάπη τε καὶ κόθος πολὺς, ὡς κινηθῆναι μοι τὰ νάματα κατὰ ποταμούς τῶν δακρύων, καθά δὴ καὶ νῦν, ὡς ὁρᾷς. »
310 Ἀποκριθεὶς οὖν λέγει αὐτῷ «Ἐκεῖνος, τέκνον, ἐστὶ. » Καὶ σὺν τῷ λόγῳ βλέπει πάλιν αὐτὸν καὶ μικρὸν μικρὸν τελειῶς καθαίρεται, καθαιρόμενος δὲ παρηρησιάζεται καὶ ἐκείνον αὐτὸν ἐρωτᾷ καὶ ρησιν «Ὁ Θεὸς μου, σὺ εἶ ; » Καὶ ἀποκρίνεται καὶ ρησί «Ναί, ἐγὼ εἰμι, ὁ Θεός, ὁ διὰ
315 σὲ ἰνθρωπος γεγονώς καὶ ἰδοὺ ἐγὼ πεποιήχά σε, ὡς ὁρᾷς, καὶ ποιήσω θεόν. »

- Ὅτε τοίνυν χρονίσει πενθῶν καὶ κλαίων καὶ προσπίπτων καὶ ταπεινούμενος, ἄρχεται ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον γινώσκειν τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τοῦτο πεφθαικώς, τότε μανθάνει «τὸ
320 θέλημα αὐτοῦ τὸ ἀγιον καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον. » Εἰ γὰρ μὴ ἴδῃ, ἵνα πάλιν εἰπῶ, αὐτόν, οὐδὲ δύναται γινώσκειν αὐτόν καὶ εἰ μὴ γνῶ αὐτόν, πῶς ἰσχύσει γινῶναι τὸ αὐτοῦ ἀγιον θέλημα ; Εἰ γὰρ ἐπὶ ἀνθρώπων τοῦτο ἀδύνατον, πολλῶν μάλλον ἐπὶ Θεοῦ Διὸς καὶ προκόπτων καὶ ἐπὶ πλείον
325 προσοικειούμενος τῷ Θεῷ, ἐκ τῶν εἰς αὐτὸν γινομένων παρὰ Θεοῦ γινώσκει καὶ ἄπερ μετὰ τῶν προλαβόντων ἀγίων ἀπάντων ἐποίησε καὶ ὅσα μέλλει μετὰ τῶν μεταγενεστέρων ποιεῖν. Περὶ δὲ τῶν μελλόντων στεφάνων καὶ ἀμοιβῶν διδάσκεται μὲν μουούμενος παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τεκμαι-
330 ρόμενος δηλονότι ὅτι ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον καὶ διάνοιαν ταῦτά εἰσιν οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ νοεῖ σαφῶς ὅποιοι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔσονται αὐτός τε καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ, οὐκ ἀπολαμβάνει δὲ ταῦτα νυνί, εἰ καὶ τινες τοῦτο λέγειν ἡμᾶς κακῶς ἐλονίσσαντο. Εἰ γὰρ ἐνταῦθα τὸ πᾶν ἀπολαμ-
335 βάνειν ὑποτιθέμεθα, λοιπὸν κατ' αὐτοὺς καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτὴν ἀπαρνούμεθα, τὴν κρίναι τε καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν, καὶ

τὴν τῶν μελλόντων ἐλπίδα ἐκουσίως ἀποβαλλόμενα. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἡμεῖς φρονοῦμεν ἢ λέγομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦτο λέγοντας σφοδρῶς καθυποβάλλομεν ἀναθέματι. Τοῖνυν καὶ νῦν μὲν μετρίως τοὺς ἀρραβῶνας ἐντεῦθεν ἤδη ἀπολαμβάνειν τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ὁμολογοῦμεν καὶ λέγομεν, τὸ δὲ ὅλον μετὰ τὸν θάνατον ἐλπίζομεν λήψεσθαι, καθὼς γέγραπται·
 « Νῦν μὲν γινώσκω, φησὶν, ἐκ μέρους ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πᾶν, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. » Καὶ ἀλλαχοῦ·
 « Καὶ νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν καὶ οὐπω ἐφανερῶθη τί ἐσόμεθα. » 345
 οἶδαμεν δὲ ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα. »

Καὶ ἵνα κατὰ πεῦσιν καὶ ἀποκρίσιν τὸν λόγον μεταποιήσωμεν, οἴομαι τὸν εἰρηκότα τοῦτο ἐρωτήσωμεν· « Πόθεν, ὦ ἡγαπημένε καὶ φίλε Χριστοῦ, οἶδας ὅτι ὅμοιος αὐτοῦ ἐσθι ; Φράσον ἡμῖν, πόθεν, » « Ἐκ τοῦ Πνεύματος, φησὶν, οὐ 350
 ἔδωκεν ἡμῖν, ἐκ τούτου γινώσκομεν ὅτι ἐσμεν τέκνα Θεοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ταῦτά μοι εἶπε μυστικῇ τῇ φωνῇ. » Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Πρῶτον ἀνωθεν εἵπομεν ὅτι νόηματα ἡμῶν ἐκεῖνα 355
 λέγεσθαι δίκαιον, ὅταν ἐν τῷ ἡμετέρῳ νοῒ λόγος περὶ πραγμάτων τινος ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ γεννηθῇ, οἷον φέρε εἰπεῖν, ἵνα κτήσωμαι τι ἢ κακοποιήσω ἢ ἀγαθοποιήσω τινά, ἐξηγήσιν δὲ καὶ οὐχὶ νόημα τὸ περὶ γεγεννημένων ἤδη ἢ ἐωραμένων πραγμάτων λαλεῖν. Εἴτα πάλιν εἵπομεν ὅτι περὶ 360
 ὧν τις οὐχ ἐώρακε πραγμάτων ἢ πόλεων ἢ θεάτρων ἢ ἀνθρώπων, πῶς λέγειν δύναται περὶ αὐτῶν ἢ τὰς ἰδέας ἢ τὰς μορφάς καὶ τὰς θέσεις αὐτῶν ἀφηγήσασθαι, εἰ δὲ καὶ εἴπῃ, μυθολόγος ἂν δικαίως ὑπὸ τῶν ἀκούοντων αὐτὸν κληθήσεται. Οἱ οὖν εἰπόντες περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμέρας 365
 καὶ περὶ τῆς ἐνδόξου καὶ φρικτῆς αὐτοῦ παρουσίας προφηταὶ καὶ ἀπόστολοι, ὅτι ὥς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ καὶ ὥς ὥδιν τῇ τιχτούσῃ καὶ ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, πόθεν μαθόντες ταῦτα εἰρήκασιν ; Πάντως γάρ, ἢ παρὰ τινος ἀπηκόασιν, ἢ αὐτόκται τῆς ἡμέρας ἐκεῖνης ἐγένοντο. Ἐπεὶ δ' οὐκ εἶδον, 370
 ὁ παρ' ἑτέρου οὐκ ἤκουσαν λέγοντος, πῶς ἐκεῖνοι εἰρήκασιν ; Εἰ οὖν ἤκουσαν, παρὰ τίνος εἶπέ· οὐπω γάρ τέως λέγω ὅτι εἶδον αὐτοὶ καὶ εἶπον, ἀλλ' ὅτι ἤκουσαν· εἶπέ λοιπόν,

- εἰ οἶδας, πόθεν ταῦτα μεμάθηκαν. Εἰ δὲ τί εἰπεῖν οὐκ
 375 ἐπίστασαι, ἀκουσὸν καὶ γινῶθι ὅτι παρὰ τοῦ ἁγίου ταῦτα
 μεμαθήκασι Πνεύματος, καθὼς αὐτοῖς καὶ ὁ Κύριος ἔλεγεν·
 «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ
 πέμπει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματι μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει
 380 πάντα καὶ ὑπομνήσει. Ὑμῶν, πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.» «Ὅτι δὲ
 καὶ ἃ οὐκ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Χριστός, ταῦτα τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἅγιον τοῖς ἀποστόλοις ἐπελθὼν ἐδίδαξε καὶ εἶπε, φησὶν ὁ
 αὐτός· «Ἐτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε
 βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς
 385 ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ
 λαλήσει ἄφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ καλήσει καὶ τὰ
 ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν· Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ
 ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.» Ἐμαθες πόθεν ἐδὶ
 δάχθησαν οἱ γράψαντες τὰ περὶ τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ τῆς
 τοῦ Κυρίου ἐπιφανείας καὶ τῶν ἀποκεκρυμένων καὶ ἐκελθεῖν
 390 μελλόντων τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ δικαίοις. Οὕτω καὶ περὶ
 τῶν λοιπῶν πάντων τῶν μὴ βλεπομένων ἡμῖν αὐτοὶ φωτισ-
 θήντες διὰ τοῦ Πνεύματος εἶδον ὅμα καὶ ἐγράψαν·
 Ἄλλ' ἐρωτῶντί μοι ἀποκρίθητι. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τί
 ἐστὶ, Θεός, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ ὁμολογουμένως Θεὸς ἀληθινός.
 395 Σὺ οὖν, ὡς ὁρᾷς, λέγεις τοῦτο Θεόν, τοῖς δόγμασι τῆς
 Ἐκκλησίας ἐπόμενος. Τοῦτο τοῖνυν λέγων τε καὶ φρονῶν
 Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ ἐκπορευόμενον, συνιστᾷς
 ὅτι οἱ τὸ ἅγιον ἔχοντες Πνεῦμα αὐτὸν ἐκείνον ὁμολογουμένως
 ἔχουσι τὸν Θεὸν μένοντα πάντοτε μεθ' ἑαυτῶν, καθὼς πρὸς
 400 τοὺς ἀποστόλους ὁ Χριστός ἔφη· «Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς
 ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε· καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα
 καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς
 τὸν αἰῶνα.» Ἰδοὺ οὖν ἐδιδάχθης ὅτι καὶ μένει καὶ κατοικεῖ
 εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας· το γὰρ εἰπεῖν «ἵνα μένη μεθ'
 405 ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα» τὸ αἰδίως καὶ ἀτελευτήτως αὐτοῖς
 συνέσσεσθαι καὶ εἶναι ἀχώριστον μετ' αὐτῶν ἐν τε τῇ νῦν
 καιρῷ, ἐν τε τῇ μέλλοντι αἰῶνι δηλοῖ. Ὅτι, δὲ καὶ ἑώραν
 τὸ ἅγιον Πνεῦμα οἱ θεῖοι ἀπόστολοι καὶ ὅσοι τοῦτο λαβεῖν
 410 ὁ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ ὅστις

γινώσκει αὐτό, ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει » ἵνα δὲ γνῶς ὅτι καὶ τὸν Χριστὸν βλέπουσιν οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φυλάσσοντες, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀκουσαν λέγοντος ἃ Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐλεεινός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με ὁ 415 δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτὸν . »

Γνωστὸν τοιγαροῦν ἔστω πᾶσι χριστιανοῖς ὅτι ὁ Χριστὸς ἀψευδὴς καὶ Θεὸς ἀληθινός ἐστι καὶ τοῖς τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην διὰ τῆς τηρησεως τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἐνδεικνυμένοις 420 ὁμολογουμένως ἐμφανίζεται, καθὼς εἶπεν αὐτός ὅτι αὐτό τε τὸ ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῆς ἐμφανείας αὐτοῦ δορεῖται αὐτοῖς καὶ διὰ τοῦ ἁγίου πάλιν Πνεύματος αὐτός καὶ ὁ Πατὴρ ἀχωρίστως μένουσι μετ' αὐτῶν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι ἀφ' ἐαυτῶν λαλοῦσιν οὐδὲν ὁ δὲ λέγων λαλεῖν αὐτοῖς τι ἀφ' ἐαυτῶν, 425 δυνατὸν εἶναι λέγει εἰδέναι καὶ ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπους ὡσαύτως τὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ ψεύστας καὶ μυθολόγους πάντας τοὺς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος φθεγγόμενους ἀποκαλεῖ, ὡς μὴ ἐξ αὐτοῦ διδασκομένους, ἀλλὰ περὶ ὧν οὐκ εἶδον ἢ ἤκουσαν ἀπὸ οἰκείων 430 συλλογισμῶν ἑτέρους διδάσκοντας Ἄλλὰ χρεῶν εἰδέναι ὅτι, εἰ συνάδοντα καὶ οὗτοι τοῖς προλελουσιν θεοφόροις πατράσι φθεγγονται, ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι καὶ αὐτοὶ δηλούντι φθεγγονται καὶ οἱ αὐτοῖς ἀπιστοῦντες ἢ καὶ ἐνδιαβάλλοντες εἰς τὸν δι' αὐτῶν φθεγγόμενον ἁμαρτάνουσιν. 435

Ἐδιδάχθης τοίνυν, ἀγαπητέ, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντός σου, εἰ θέλεις, ἐστὶ καὶ τὰ αἰῶνια ἅπαντα ἀγαθὰ ἐν χερσὶ σου εἰσι. Σπαύσον οὖν ἵεῖν καὶ λαβεῖν καὶ ἐν σκευτῷ κτήσασθαι τὰ ἀποκείμενα ἀγαθὰ καὶ μὴ διὰ τοῦ αἰεσθαι ταῦτα ἔχειν ἀποστερηθῆσθαι πάντων αὐτῶν ὁ κλαῦσον, 440 πρόσπεσον, ὥσπερ ποτὶ ὁ τυφλός, σὺν καὶ νῦν καὶ σὺ καὶ εἰπέ ὅτι Ἐλέησόν με, Πιτὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ διάνοιξόν μου τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, ἵνα ἴδω τὸ φῶς τοῦ κόσμου, σὲ τὸν Θεόν, καὶ γενήσμαι υἱὸς ἡμέρας θείας καὶ γὰρ καὶ μὴ ἄμοιρον, ὡς ἀνάξιον, τῆς σῆς θεότητος καταλείψης με, 445 ἀγαθὲ Ἐμφάνισόν μοι, Κύριε, σεαυτὸν, ἵνα γινώσκωμαι ὅτι ἡγάπησάς με, ὡς τὰς θείας τηρήσαντά σου, Δέσποτα,

- ἐντολάς. Πέμψον τὸν παράκλητον, οἰκτίρμον, καὶ ἐπ' ἐμοί,
 ἵνα αὐτός με διδάξῃ τὰ περὶ σοῦ καὶ τὰ σὰ ἀναγείλῃ μοι,
 450 ὃ θεὸς τοῦ παντός. Ἀάμψον ἐπ' ἐμοί τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν,
 εὐσπλαγγχε, ἵνα ἴδω τὴν δόξαν τὴν σὴν, ἣν εἶχες πρὸ τοῦ
 τὸν κόσμον γενέσθαι· παρὰ τῷ σῷ Πατρί. Μεῖνον, ὡς
 εἶπας, καὶ ἐν ἐμοί, ἵνα καὶ γὼ μέναι ἐν σοὶ γένωμαι ἀξίος
 καὶ γνωστῶς εἰσελθῶ τότε ἐν σοὶ καὶ γνωστῶς σε κτήσωμαι
 465 ἐν ἐμοί. Μορφωθῆναι θέλησον, ἀόρατε, ἐν ἐμοί, ἵνα βλέπων
 τὸ ἀμήχανον κάλλος σου, τὴν εἰκονα, ἐπουράνιε, φορέσω
 τὴν σὴν καὶ πάντα τὰ ὁρατὰ ἐπιλάβωμαι. Δός μοι τὴν δόξαν
 ἣν σοὶ δέδωκεν, εὐσπλαγγχε, ὁ Πατὴρ, ἵνα ὁμοίός σοι ὡς
 πάντες οἱ δοῦλοί σου γένωμαι κατὰ χάριν θεός καὶ συνέσομαι
 480 σοὶ διηνεκῶς νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας, ἀμήν. »
 Ναί, ἀδελφέ μου ἀγαπητέ, πιστεύουσιν καὶ πείσθητι ὅτι
 οὕτως ἐστὶ καὶ αὕτη ἡ πίστις ἡμῶν. Τοῦτο οὖν ἐστὶ,
 πιστεύουσιν, ἀδελφέ, τὸ ἀναγεννηθῆναι καὶ ἀνακαινισθῆναι
 καὶ ζῆσαι τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν ἥ οὐκ ἀκούεις τὸν μέγαν
 465 βασιλεῖον λέγοντα εἰς τὸν προτρεπτικὸν αὐτοῦ λόγον τῶν
 Φώτων· « Οὐκ ἐπιθυμεῖς σεαυτὸν ἰδεῖν, ἀνθρώπε, ἀπὸ
 γέροντος νέον γινόμενον, » καὶ τὸν Παῦλον « Εἰ τις ἐν
 Χριστῷ, καινὴ κτίσις τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ
 πάντα καινὰ. » Ποῖα πάντα λέγει τοιγαροῦν; Εἰπέ, σὺ,
 470 εἰπέ. Μὴ ὁ οὐρανὸς ἐνηλλάγη; Μὴ ἡ γῆ; Ἄλλὰ ὁ ἥλιος, ἡ οἰ
 ἀστέρες, ἡ ἡ θάλασσα, ἡ τι τῶν βλεπομένων καινόν καὶ
 πρόσφατον γέγονεν; Ἄλλ' οὐκ ἔχεις τοῦτο εἰπεῖν· πρὸς
 ἡμᾶς γὰρ καὶ δι' ἡμᾶς τοῦτο εἴρηκε. Νεκροὶ γὰρ ὄντες, πρὸς
 ζωὴν ἐνιστάμεθα· φθαρτοί, καὶ εἰς ἀφθαρσίαν μετα-
 475 ποιούμεθα· θνητοί, καὶ εἰς ἀθανασίαν μεταβαλλόμεθα·
 γήϊνοι, καὶ γινόμεθα ἐπουράνιοι· σαρκικοὶ ἐκ σαρκὸς τὴν
 γένεσιν ἔχοντες, καὶ πνευματικοὶ γινόμεθα, τῷ ἁγίῳ ἀναγεν-
 νώμενοι καὶ ἀναπλαττόμενοι Πνεύματι.

- Ταῦτα τοιγαροῦν ἡ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις· εἰσὶν, ἀδελφοί·
 480 ταῦτα εἰς τοὺς ἀληθινούς πιστοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς καθ' ἑκάστην
 ἐπιτελοῦνται καὶ γίνονται, καὶ τούτων ἀπάντων μέτοχοι
 μερικῶς, ὡς πολλάκις εἶπομεν, ἐν σώματι ὄντες, γνωστῶς
 γίνονται οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ὁλοτελῶς ταῦτα
 καὶ βεβαίως κληρονομήσαι ἐλπίζουσιν, ὅλοι δηλαδὴ ἐν ὅλοις

τοῖς νυνὶ μεταλῃφθεῖσι γινόμενοι ἀγαθοίς. Εἰ γὰρ καὶ τὸν 185
Χριστὸν ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἐνδύεσθαι τε καὶ ὄραν καὶ αἰθεῖς
ὁρᾶσθαι παρ' αὐτοῦ ἀεὶ διδασκόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμῖν
αὐτὸν ἔχειν καὶ ἐν αὐτῷ πάλιν μένειν ἡμᾶς οἶδαμεν, ὡς
αὐτὸν μὲν εἶναι ἡμῶν ἐνοικον, ἡμᾶς δὲ πάλιν ἐνοίκιους
αὐτοῦ, οἰκία γινόμενον δηλονότι ἡμῖν καθά καὶ ἡμεῖς πάλιν 490
οἰκία γινόμεθα αὐτῷ, εἴτα καὶ υἱοὶ μὲν ἡμεῖς αὐτοῦ, αὐτὸς
δὲ πατὴρ ἡμῶν γίνεται, καὶ φῶς ἐκεῖνος ἐν σκότει λάμπον*
ἐστίν, αὐτὸν δὲ βλέπειν ἡμεῖς λέγομεν κατὰ τὸ «ὁ λαὸς ὁ
καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα», ἐὰν οὖν ταῦτα
πάντα καὶ τὰ λοιπά, ὡς δεδήλωται, ὅσα δηλονότι εἰ θεῖαι 495
Γραφαὶ γίνεσθαι ἐν ἡμῖν ἐν τῷ ἐνεστώτι καιρῷ τῆς παρουσίας
ζωῆς ἐκδιδάσκουσι, μηδὲν γίνεσθαι λέγομεν εἰς ἡμᾶς,
ἢ γίνεσθαι μὲν, μυστικῶς δὲ καὶ ἀνεπαίσθητως, μηδὲν πρὸς
ταῦτα γινωσκόντων ἡμῶν, τί νεκρῶν διαφέρομεν;

Μὴ δὴ τῇ ἀπιστίᾳ οὕτως ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, εἰς θυτὸν 500
ἀπωλείας κατέρχεσθαι ἀλλ' εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν αἰσθήσιν
τῶν τοιούτων λαβεῖν οὐκ ἠλπίσατε καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν
ῥητήσασθε, καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος πληροφορηθῆτε, πρῶτον
ἀληθῆ ταῦτα πιστεύοντες εἶναι καὶ συνάδοντα ταῖς θεαῖς
Γραφαῖς, πάσας αὐτάς δηλονότι διεξερχόμενοι, ὅτι ἐντεύθεν 505
ῥῆθι γνωστῶς ἢ σφραγὶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡμῖν τοῖς
πισταῖς δίδεται. Καὶ πιστεύοντες οὕτω διώκετε ἵνα
καταλάβητε, οὕτω πικτεύσατε ὡς οὐκ ἀέρα δέροντες
καὶ πρὸς τούτους «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν κρούετε
καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν», εἴτε ἐνταῦθα εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τῷ 510
μέλλοντι. Τέως διδάσκεσθε, τέως μετανοεῖτε, ὑποτάσσεσθε,
νηστεύετε, κλαίετε, εὐχεσθε· καὶ οὕτω διὰ τούτων καὶ τῶν
τοιούτων τρέχετε, πικτεύετε, διώκετε, ζητεῖτε, κρούετε,
αἰτεῖσθε, πρὸς μηδὲν ἕτερον ἀποκείμενοι, ἕως καταλάβητε,
ἕως δράξησθε, ἕως λάβητε, ἕως ὑμῖν ἀνοιγῇ καὶ εἰσέλθῃτε, 515
ἕως ἐνδον τοῦ νυμφῶνος τὸν νυμφίον θεάσῃσθε, ἕως ἀκού-
σῃτε· «Εὐ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγῃ ἤς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω», ἕως υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ
ἡμέρας γένησθε. Ἀλλὰ γὰρ μὴ πρὸ τοῦ ταῦτα καὶ ἰδεῖν
καὶ λαβεῖν καὶ καθεῖν φρεναπατοῦντες ἡμᾶς ἑαυτοὺς καὶ 520
παραλογιζόμενοι εἶναι τι δοκεῖτε μηδὲν ὄντες, καὶ ὡς

ἀναπεπτωκότες τῇ συνειδήσει πνευματικούς ἑαυτούς εἶναι
 πρὸ τοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λαβεῖν ὀλεσθε, καὶ διὰ τοῦτο
 εἰς τὸ ἀναθέχεσθαι λογισμοὺς ἁλλοτρίους ἀσυνέτως ἐπαίγεσθε
 525 καὶ εἰς ἡγουμενίας καὶ ἄρχάς ἐπιβαίνετε καὶ ἱερωσύνης
 ἀφόδως καταταλιμᾶτε καὶ πρὸς μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπὰς
 τοῦ ποιμαίνειν τὸν τοῦ Κυρίου λαὸν ἑαυτοὺς ὑμᾶς διὰ μυρίων
 μεθόδων ἀναιδῶς ἐπιδίδετε Ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ,
 ἑαυτοῖς, τὰ ἄνω φρονοῦντες, τὰ ἄνω ζητοῦντες, τὰ ἄνω
 530 ἐπιποθοῦντες, μηδενὸς τῶν ἐπιγείων, πρὸ τοῦ λαβεῖν ἑκεῖνα,
 φροντίζοντες.

Ναί, καταφρονήσωμεν πάντων τῶν ὁρωμένων, ἀξιώ τὴν
 ἀγάπην ὑμῶν ἀποσεισώμεθα τὰ ἀνθρώπινα πάντα, ἀπαντα
 τὰ ἐμπαθῆ καὶ βλαβερὰ βδελυξώμεθα, ἵνα καὶ τῶν ἐνταῦθα
 535 καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
 τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις
 σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ
 ζωοποιῷ Πνεύματι, τῷ ἐνὶ τρισαγίῳ φωτί, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ 5'

Περὶ ἀπαθείας καὶ ἐναρέτου ζωῆς Καὶ ὅπως χρή τὸ οἰκεῖον ἐκκόπτειν θέλημα καὶ εἰς ὕψος ἀνέρχεσθαι τελειότητος Καὶ περὶ συναφείας Θεοῦ πρὸς ψυχὴν καὶ ψυχῆς πρὸς σῶμα καὶ ἐνώσεως τῶν τριῶν παραδόξου Καὶ πρὸς τοῦτοις περὶ πνευματικῆς λατρείας καὶ ὅπως χρή θεραπεύειν τοὺς ψυχικῶς ἀσθενεῦσας.

Πολλοὺς τοῖς ἐν κόσμῳ παλάσις προσομιλήσας καὶ τινων συζητήσεων ἀναμεταξὺ κινήθεισιν, περὶ ἐμπαθείας, φημί, καὶ ἀπαθείας, λεγόντων ἀκήκοα σχεδὸν πάντων, οὐ μόνον τῶν ἀτελῶν εἰς ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δοκούντων εἶναι τελείων εἰς ἀρετὴν καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν φήμην μεγάλην ἔχόντων κατὰ τὸν κόσμον, ὥς οὐκ ἐνδέχεται ἄνθρωπον εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀπαθείας ἔλθειν, ὥσθ' ὁμιλῆσαι καὶ συνεστιαθῆναι γυναιξὶ καὶ μηδεμίαν βλάβην ὑποστῆναι, μήτε τινὰ κίνησιν ἢ μολυσμὸν ἐν τῷ λεληθότι παθεῖν. Τούτων αἰτήκοος ἐγὼ γενονῶς, μεγάλῃς ἐπληρώθην τῆς ἀθυμίας καὶ θρηνεῖν ὑπὲρ τῶν ταῦτα λεγόντων καὶ κλαίειν ἐκ πολλῆς συμπαθείας βιάζομαι, ἀκριβῶς εἰδὼς ὡς μὴ ἄλλως ταῦτα λέγειν αὐτοὺς εἰ μὴ ἐκ πολλῆς ἀγνοίας τῶν χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ. Εἰ μὴ γὰρ ἐσπερημέναι τῆς βντῶς ἀπαθείας ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ σκέτει τῶν παθῶν ἐκαλύπτοντο καὶ δοῦλοι τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν τῆς σαρκὸς θελημάτων ἐτυγχانون, οὐκ ἂν τὴν ζωοποιὸν τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ νέκρωσιν, ἣν τοῖς μέλεσι τῶν ἀγίων αὐτοῦ χαρίζεται, ἡγήσαν καὶ ἡλείστον περὶ αὐτῆς.

Πῶς γὰρ καὶ πιστεύσουσιν οἱ τοιοῦτοί ποτε νεκροὺς εἶναι καὶ γίνεσθαι τῷ κόσμῳ τινὰς καὶ μόνην ζῶντας ζωὴν τὴν ἐν Πνεύματι, οἵτινες διὰ βίου παντὸς σπουδὴν ἔθεντο ἐν ὑποκρίσει πάντα ποιεῖν, ἵνα ἀνθρώποις ἀρέσωσι^α καὶ

θεοφιλείς παρ' αὐτῶν ὀνομάζονται, ὥς γὰρ ἐν πάθεσιν
 25 οἴονται κατορθοῦν τὴν ἀπάθειαν, ὅπως ἁμαρτία ὄντες τε καὶ
 γερόμενοι, καὶ ὥς μόνους τοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐπαινοὺς
 ἀρκεῖν εἰς ἀρετὴν καὶ ἀγιότητα παῖθουσιν ἑαυτοὺς, οὕτω
 καὶ τὴν ἀπάθειαν ἀπαρνούμενοι, ἅγιοι εἶναι καὶ λέγεσθαι
 30 τὴν ἀγιωσύνην κτησάμενοι. Τὸν γὰρ μὴ ἐπαινούμενον
 ἀπλῶς καὶ ὥς ἔτυχε παρὰ τῶν πολλῶν οὐδενὸς λόγου
 ἄξιον εἶναι κρίνουσιν, ἀγνοοῦντες, ὥς εἰχὼς, ὅτι κρείσσων
 εἰς γινώσκων Θεὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ γινωσκόμενος ὑπὲρ
 μυριάδας ἀπίστων τῶν μὴ εἰδόντων Θεόν, καὶ παρὰ παντὸς
 35 τοῦ κόσμου ἐπαινῶνται καὶ μακαρίζονται, ὥσπερ καὶ εἰς
 βλέπων ὑπὲρ ἁπειρα πλήθη ἀμβλυωπύοντων "Ὅτι γὰρ ἐνι
 τινὰ τῶν ἐν ἀληθείᾳ ἀγωνιζομένων εἰς τοιαύτην ἐλευθερίαν
 ἔλθειν καὶ τὸν ἀπαξ μέτοχον τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος γενόμενον
 εἰς ἀπάθειαν ψυχῆς καὶ σώματος καταντήσαι, ὥστε, μὴ
 40 μόνον μετὰ γυναικῶν συνεσθίοντα καὶ αὐταῖς ὁμιλοῦντα,
 ἀνενήχλητον αὐτὸν καὶ ἀπαθῆ διαμένειν, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσαις
 στρεφόμενον πόλεσι, τραγῳδοῦντων τε καὶ κιθαριδοῦντων
 ἀκούοντα καὶ ὁρῶντα γελῶντας καὶ ὀρχουμένους καὶ παίζον-
 τας, μηδὲν παραβλάπτειν, πᾶσα μὲν συγγραφὴ μαρτυρεῖ,
 45 πᾶσα δὲ ἱστορία, καὶ τῶν ἁγίων αἱ πράξεις τοιαύτας τὰς
 μαρτυρίας ἡμῖν διαγράφουσι, καὶ τούτου ἕνεκεν πᾶσα
 πράξις ἐνεργώνιος καὶ πᾶσα κακοπάθεια παρὰ τῶν εὐσεβούν-
 των ἐπιτελεῖται.

Ὁ γὰρ τῶν κατὰ Θεὸν ἀγωνιζομένων σκοπὸς τοιοῦτός
 50 ἐστὶ, πρῶτον μὲν ἐκφυγεῖν κόσμον ἅπαντα καὶ τὰ ἐν τῷ
 κόσμῳ. Κόσμον δὲ λέγω τὴν παρούσαν ζωὴν, ἥγουν τὸν
 αἰῶνα τοῦτον τὸν πρόσκαιρον, τα δὲ ἐν τῷ κόσμῳ, τὰ περὶ
 ἡμᾶς πάντα ἅπερ καταλιμπάνειν ἡμᾶς, ὁ Λόγος διακελεύεται,
 ἀφ' ὧν καὶ φευγεῖν ἐκ παντὸς χρὴ, οἷον ἀπὸ πατρὸς καὶ
 55 μητρὸς, ἀδελφῶν τε καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, ἐτι δὲ ἀπὸ
 κτημάτων καὶ χρημάτων καὶ περιουσίας καὶ πλοῦτος παντός,
 οὐχ ὥς ἀπηγερευμένων ὄντων αὐτῶν ἢ καὶ ἐπιδραβῶν,
 ἀλλ' ὥς μὴ δυναμένων ἡμῶν, ἐν μέσῳ αὐτῶν στρεφομένων,
 τῆς αὐτῶν προσπαθείας ἀπαλλαγῆναι· ὁ γὰρ ἤδη ταῖς
 60 ἡδοναῖς συγγραθεῖς, εἰ μὴ τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκφυγοὶ καὶ

μακρὰν γένηται ἀπ' αὐτῶν, οὐκ ἂν τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν
ἐλευθερωθῇσεται. Μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι γυμνὸς πάντων τῶν
προσόντων, τότε καὶ αὐτὴν ἑαυτοῦ ὀφείλει, εἰ σπουδαῖός
ἐστίν, ἀπαρνήσασθαι τὴν ψυχὴν ὅπερ καὶ κατορθύεται
ἐν τῇ τοῦ οὐκείου ἀπονεκρώσει θελήματος, οὐ λέγω μόνου 65
τοῦ ἔξωθεν, οἷον μὴ φαγεῖν, μὴ πιεῖν, μὴ προπετῶς τι δια-
πράξασθαι, μὴ ὑπνώσαι, μὴ τι τῶν δοκούντων εἶναι καλῶν
ἀνευ ἐπιταγῆς ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐσωθεν, φημί, τῆς
καρδίας κινήματος, οἷον μὴ βλέψαι ἐμπαθῶς, μὴ ὡσαυτως
ἀσπασσασθαι, μὴ μέμψασθαι ἀφανῶς, μὴ κατακρίναί τινα, 70
μὴ ἐπιχαρῆσαι πτώσει τινός, μὴ ὀργισθῆναι κατὰ διάνοιαν,
μὴ φθονῆσαι κακῶς, μὴ ζηλώσαι ἐν πονηρίᾳ.

Πῶς πάντα τὰ τῆς εὐστελείας ἀπαριθμῆσθαι ἰδιώματα,
ἵνα καὶ δεῖξω σοι ἀκριβῶς τῶν χριστιανῶν τὴν ἀκρίθειαν,
Πλὴν ἔτι τὰ τῆς ζωοποιοῦ νεκρώσεως μόνθανε, τοῦ μὴ 75
κρύψαι λογισμὸν μηδὲ τὸν τυχόντα ποτέ, μὴ παρελθεῖν
δακρυῶν χωρὶς ἡμέραν μίαν τὸ κατὰ δύναμιν, μὴ τριῖψαι
τὴν δόξαν κατὰ τὴν συνήθειαν ὕδατι, μὴ τῆς κόμης κοσμηῆσαι
τάς τρίχας ἢ καὶ τοῦ πώγωνος, μὴ λῦσαι τὴν ζώνην εἰς
ὑπνόν τρεπόμενος, ἵνα μὴ χαυνωθείς ὑπνώσει πλεόν τοῦ 80
θέοντος, μὴ βαλαὶ χεῖρα εἰσω καὶ κνῆσαι μέλος τοῦ σώματος,
ἀλλὰ καὶ φυλαχέσθαι, ἀπὸ ἐτέρας ἀφῆς, μὴ ἐνατενίσαι
ἀπλῶς μηδὲ εἰς γγράφαντος δόξαν — ὁ γὰρ μεσαζὼν τοῖς
κακοῖς πανταχοῦ πάρεστι —, μὴ ἐννεῦσαι τι κατὰ ἐτέρου
τινός, μὴ λαλῆσαι μηθὲν ὃ μὴ συμφέρει καὶ μὴ σιωπῆσαι 85
ὃ λαληθῆναι ἄξιον μὴ καταλείψαι τὸν συνήθη κανόνα μέχρι
θανάτου ποτέ, μὴ κτήσασθαι μετὰ τινος μερικὴν φίλιαν,
εἰ καὶ ἀγίου δοκεῖ ἔχειν ὑπόληψιν, μὴ ἐν μέρει ἢ καθολοῦ
καλλωπισμῶν φροντίσαι, ἐνδύματος ἢ ὑποδήματος, εἰ μὴ
μόνον τὴν χρεῖαν σεμνὴν ἑμαυτοῦ καὶ εὐσχήμονα, μὴ ἐνηδόνως 90
τινὸς γεύσασθαι μηδὲ φαγεῖν ὃ τῇ ψυχῇ διὰ τῆς ὀράσεως
ἤρρεσεν. Ἐν ταῦτοις γὰρ πᾶσι καὶ ἐν πλείοσιν ἄλλοις ὁ
ἀγωνιζόμενος ἐγκρατεῦσθαι καὶ διὰ τούτων πάντων, εἰ
χαύνως καὶ ῥαθυμῶς πορεύεται, τὸ οὐκ εἶναι καθ' ὥραν
ἐκπληροῖ θέλημα, εἰ καὶ τοῖς ἑνθρώποις ὡς ἀποταξάμενος 95
μακαρίζεται. Τῶν γὰρ ἔξωθεν τις καὶ βλεπομένων τοῖς
πᾶσιν ἐγκρατεῦόμενος παρὰ τῶν μὴ καλῶς εἰδόντων ὁρᾷ

- ὡς ἐργάτης ἀνακηρύσσεται, τὰ δὲ κρύφια τῆς καρδίας
 θελήμα-α ἐκπληρῶν, ὡς ἀκάθαρτος παρα Θεῷ μισεῖται
 100 και ἀποστρέφεται· κὰν εἰ χίλια ἐτη οὕτω ποιήσῃ θγωνιζόμε-
 νος, οὐδεμίαν εὐρήσει ἐκ τῶν ἐξωθεν μόνων ἀγωνίων ὠφέλειαν.
- Ὁ δὲ εἰς πάντα ἐγκρατεύμενος καὶ τὴν ψυχὴν προ-
 παιδεύων ἀτάκτως μὴ περιφέρεσθαι μηδὲ ποιεῖν ἐν μηδανὶ
 ὧν ὁ Θεὸς ἀπαρέσκεται τὸ ἐκ τῆς θέλημα, ἀλλ' ὀλην, ὥσπερ
 105 ἐπὶ καλοῦ τινὸς ἀεροβατοῦσαν, τοῖς τοῦ Θεοῦ ὁδεύειν θερμῶς
 ἀναγκάζων προστάγμασιν, οὗτος ἐν ὀλίγῳ καιρῷ ἐν αὐτοῖς
 αὐτὸν εὐρήσει κεκρυμμένον τοῖς θείοις αὐτοῦ ἐντάλμασιν.
- Ἦλι καὶ ἐντυχών, πάσης ἄλλης ἐργασίας ἐπιλαθόμενος
 ἐκπλαγῆσεται καὶ προσπεσὼν αὐτὸν καὶ μόνον ὁρᾷ ἀγαπήσει.
 110 Οὗ καὶ κρυδέντος ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ἀπορήσας οὗτος,
 πάλιν τὴν ὁδὸν ἀνωθεν ἀπαρξάμενος, τρέχει σφοδρότερον,
 ἐντονώτερον ἀσφαλέστερον ὁρᾷ κάτω, περιπατεῖ σύννοος,
 τῇ μνήμῃ φλέγεται, τῷ πόθῳ καίεται, τῇ ἐλπίδι τοῦ πάλιν
 ἐκεῖνον ἰδεῖν ἀναπτέται καὶ, ὅταν πολλὰ δραμῶν κατὰκοπος
 115 γένηται καὶ φθισα, μὴ θυνθῇ, ἀλλὰ καὶ παντελῶς καταπέσῃ,
 δραμεῖν μὴ δυναμένους, τηλικαῦτα βλέπει τὸν διωκόμενον
 καὶ τὸν φεύγοντα φθαίνει καὶ κρατεῖ τὸν ποθοῦμενον καὶ
 γίνεται ὅλος ἐξω τοῦ κόσμου καὶ κύτου ὅλου τοῦ κόσμου
 ἐπιλανθάνεται, συνάπτεται τοῖς ἀγγέλοις, τῷ φωτὶ ἀναμί-
 120 γνυται, ἀπογεύεται τῆς ζωῆς, τῇ ἀθανασίᾳ συμπλέκεται,
 ἐν ἀπολαύσει γίνεται τῆς τρυφῆς εἰς τρίτον ἀνέρχεται
 οὐρανόν, ἀρπάζεται εἰς παράδεισον, ἀκούει ἄρρητα ῥήματα,
 εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσέρχεται, εἰς τὸν παστὴν παραγίνεται,
 τὸν νυμφίον ὁρᾷ, τοῦ πνευματικοῦ γάμου ἐν μετοχῇ γίνεται,
 125 τοῦ μυστικοῦ κρατῆρος ἐμπιπλάται, τοῦ μόσχου τοῦ
 σιτευτοῦ, τοῦ ἄρτου τοῦ ζωροῦ, τοῦ πόματος τῆς ζωῆς,
 τοῦ ἀρώμας ἀμνοῦ, τοῦ μαννα τοῦ νοητοῦ, παντῶν τῶν
 ἀγαθῶν ἐκείνων ἐν ἀπολαύσει γίνεται, εἰς ἃ οὐδὲ τῶν ἀγγέλων
 αἱ δυνάμεις ἀδεῶς ἐνατενίσαι τοῖς μῶσιν
- 130 Οὕτως ἔχων Πυροῦται τῷ πνεύματι καὶ πῦρ ὅλος γίνεται
 τῇ ψυχῇ, μεταδίδους καὶ τῷ σώματι τῆς οἰκείας λαμπρότητος,
 δόξαν τοῦ ὁρωμένου πυρός τὴν οἰκείαν τῷ σιδηρῷ φυσιν
 μεταδίδουντος, καὶ γίνεται ἡ ψυχὴ τῷ σώματι ὅπερ γέγονε
 τῇ ψυχῇ ὁ Θεός, καθὰ φησιν ἡ θεολόγος φωνή· οὕτε γὰρ

ψυχὴ ζῆν δύναται, μὴ φωτισμένη παρὰ τοῦ κτίσαντος, 135
οὔτε σῶμα, μὴ παρὰ τῆς ψυχῆς δυναμιζόμενον. Σκόπει
ἀκριβῶς τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν. Σῶμα, ψυχὴ καὶ Θεός,
τὰ τρία ταῦτα Θεὸς ἀναρχος, ἀτελεύτητος, ἀπρόσιτος,
ἀνεξιχνίαστος, ἀόρατος, ἀρητος, ἀναψῆς, ἀψηλάφητος,
ἀπαθής, ἀνεκδιτήγητος, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν φανείς 140
ἡμῖν ἐν σαρκὶ δι' Υἱοῦ καὶ γνωρισθεὶς διὰ τοῦ παναγίου
αὐτοῦ Πνεύματος, ὡς πιστεύομεν, ἴσος ἡμῖν κατὰ πάντα
χωρὶς ἁμαρτίας, ψυχῇ νοεῖα μίγνυται διὰ τὴν ἑμὴν ψυχὴν,
ὡς πού τις ἔφη, ἵνα καὶ τὸ πνεῦμα σώσῃ καὶ τὴν σάρκα
ἀθανάτησιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐπαγγέλλεται λέγων· « Ἐνοικήσω 145
ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. Καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ
ἐλευσόμεθα καὶ μόνῃ παρ' αὐτοῖς ποιησόμεθα », δηλαδὴ
τοῖς πιστευοῦσι καὶ τὴν πίστιν ἐκ τῶν προειρημένων ἔργων
ἐνδεδυμένοις. Ἀλλὰ πρόσεχε. Θεοῦ κατὰ τὰς ἀψευδεῖς
ἐπαγγελίας ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν τοῖς γνησίοις δοῦλοις αὐτοῦ 150
καὶ διὰ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐλλάμψεων τοῦ παναγίου Πνεύμα-
τος ἐμπεριπατοῦντος ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, ἀχωρίστους
εἶναι τοῦ Θεοῦ τὰς ἀξίας τῶν τοιούτων ψυχᾶς ὁμολογου-
μένως πιστεύομεν. Τῶν δὲ ψυχῶν πάλιν διακινουμένων ἐν
ἐλπί τῷ σώματι καὶ μηδενὶ μέρει ἀπολιμπανομένων, ἀνάγκη 155
πάντως καὶ αὐτὴν τὴν σάρκα, ἀχώριστον οὖσαν τῆς ψυχῆς,
μᾶλλον δὲ μηδὲ ζῆν χωρὶς αὐτῆς δυναμένην, ἔλθῃ ἀγεσθαι
τῆς ψυχῆς τῷ θαλήματι καὶ ὡς οὐκ ἔστι σῶμα ζῆν ἀνευ
ψυχῆς, οὕτως οὐδὲ θέλημα ἐνὶ τῷ σώματι ἔχειν τότε παρκετὸς
τῆς ψυχῆς.

160

Ἀποδέδεικται τοίνυν ὅτι, ὥσπερ ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ
ἁγίῳ Πνεύματι εἰς Θεὸς ἀσυγχύτως καὶ ἀδιακρίτως προσ-
κυνεῖται, οὕτω πάλιν ἐν Θεῷ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι ἀδιακρίτως
καὶ ἀσυγχύτως Θεὸς κατὰ χάριν ὁ ἄνθρωπος γίνεται, μήτε
τοῦ σώματος εἰς ψυχὴν μεταβαλλομένου, μήτε τῆς ψυχῆς 165
εἰς θεότητα μεταποιουμένης, μήτε τοῦ Θεοῦ τῇ ψυχῇ
συγχεομένου, μήτε τῆς ψυχῆς εἰς σάρκα μεταπηγνυμένης,
ἀλλὰ μένων ὁ Θεὸς καθὼς Θεός ἐστι καὶ ἡ ψυχὴ καθὼς ἔχει
φύσεως καὶ τὸ σῶμα, καθὼς ἐπλάσθη, πηλός. Ὁ παραδόξως
συνδήσας αὐτὰ καὶ τὸ νοερὸν τε καὶ αἰὸλον τῷ πηλῷ συγ- 170
κεράσας, αὐτὸς ἀμφοτέροις τούτοις ἀσυγχύτως ἐνοῦται καὶ γὰρ

κατ' εικόνα καὶ ὁμοίωσιν ἐκείνου, ὡς ὁ Λόγος ἀπέδειξε, γίνομαι. Ἀλλὰ καὶν, εἰ δοκεῖ, τὸν λόγον ἐπαναλάβωμεν ὑφ' ἡδονῆς γὰρ κινούμενος καὶ χαρᾶς, ἐτι τοῖς εἰρημένους
 176 προσμένειν βούλαμαι, ἵνα καὶ τὸν νοῦν τῶν τοιούτων ἐκδηλότερον ἀνατάξωμαι. Πατήρ, Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς Θεὸς ὃν σεβόμεθα. Θεός, ψυχὴ καὶ σῶμα, ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθεὶς ἄνθρωπος καὶ Θεὸς εἶναι καταξιούμενος.

Τί οὖν μοι ταῦτα καὶ πρὸς τί λεπτότερον εἰρηται καὶ διὰ
 180 τί μακρὸν τὸν λόγον ἐξέτεινα, ἢ ἵνα αἰσχυνοῦσι, μᾶλλον δὲ οἱ τὸ κατ' εἰκόνα μὴ ἔχοντες ἑαυτοὺς ἐπιγνώσωνται καὶ οἱ κεχωρισμένοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἑαυτοὺς ἀποκλεισῶνται καὶ τίνων ἐστέρηνται γνώσει καὶ ὑφ' ὧν κατέχονται τῇ φροσῶσει τοῦ λόγου διακρίνωσι καὶ οἷον αὐτοὺς σκότος
 186 κατακαλύπτει νοήσωσι καὶ Θεὸν διδάσκων τρομάσωσι, μᾶλλον δὲ, ἵνα συγκαταβατικώτερον εἴπω, τοῖς τὴν χάριν ἐν ἑαυτοῖς ἔχουσι τοῦ Θεοῦ καὶ πάντα διδασκομένοις δι' αὐτῆς καὶ πάντα ἰσχύουσιν ἐν αὐτῇ ἀντιλέγειν φρίξωσι καὶ παύσωνται λέγειν μὴ εἶναι δυνατόν τινα τῶν κατὰ Θεὸν
 190 ζώντων, ἐν κόσμῳ ἀναστρεφόμενον καὶ μετὰ γυναικῶν συνεισθιόντα ἢ αὐταῖς ὁμιλοῦντα, ἀμόλυντον νοητῶς τε καὶ αἰσθητῶς διαμένειν; Θεὸς ἀπαθὴς ἐστὶ, μὴ προσπάσχωεν τοῖς ὁρωμένοις. Καὶ οἶδα πάλιν ὅτι οἱ μὴ ὁρᾶν ἰσχύοντες τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς μηδὲ τοῖς αἰσθητηρίοις αὐτῆς
 196 αἰσθανόμενοι, τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν μὴ νοήσαντες, οὕτω πως ἀνταποκριθῶσιναι «Ὅτι. μὲν ὁ Θεός, φησὶν, ἀπαθὴς ἐστίν, οἶδαμεν ἀλλ' οὐ περὶ Θεοῦ, περὶ δὲ ἀνθρώπου πάντως ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν.»

Ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος διὰ τοῦτο προλαβὼν τὰ τοῦτων
 200 ἐνέφραξε στόματα, Θεὸν εἰπὼν καὶ τὸν ἄνθρωπον κατὰ χάριν γινόμενον ἡγῶν τῇ δωρεᾷ τοῦ παναγίου Πνεύματος. Ὡς περ γὰρ οὐκ ἐνὶ τὸν ἥλιον ἐν βορβόρῳ λαμπόντα μολυνθῆναι τὰς ἀκτῖνάς ποτε, οὕτως οὐδὲ τοῦ Θεοῦ φοροῦντος κεχαριτωμένου ἀνθρώπου τὴν ψυχὴν ἢ τὴν διάνοιαν μολυνθῆναι ἐνδέχεται, κἂν ἐν βορβόρῳ σωμάτων, εἰπεῖν, ἀνθρωπίνων ἐγκυλινδεῖσθαι τύχοι τὸ καθαρῶτατον αὐτοῦ σῶμα, ὑπερ τοῖς θεοσεβέσιν ἀνοικειον οὐ μόνον δέ, ἀλλ' οὐδέ, εἰ μετὰ μυρίων ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν καὶ μεμιασμένων

καθερχθήσεται καὶ γυμνὰς τῷ σώματι γυμναῖς αὐτοῖς
ἐνωθήσεται, τὴν πίστιν παραβλαθήσεται ἢ τοῦ Ἰδίου δεσπότητος 210
χωρισθῆσεται καὶ τοῦ κάλλους ἐκείνου ἐπιλησθῆσεται. Πολλὰ
γὰρ ἐπὶ μαρτύρων καὶ ἁγίων τοιαῦτα ἐγένοντο, ὥς ἐν τῷ
Χρυσάνθῳ μάρτυρι καὶ ἐν ἄλλοις τισὶ τῶν ἁγίων, καὶ
ὁμῶς οὐδὲν ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης τοῦ διαδόλου ἐκείνοι
παραβλάδυσαν, τὸν Θεὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς οἰκοῦντα καὶ 215
μένοντα.

Ὁ γὰρ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἢ τηρήσας ἑαυτῷ
ἄνωθεν ἢ ἀνακαλεσάμενος καὶ ἀπολαβὼν, καὶ τὸ βλέπειν
κατὰ φύσιν ἀπέλαθεν. Τοιγαρὺν καὶ ὥς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχη-
μόνως ὁ τοιοῦτος περιπατεῖ, βλέπει τὰ πράγματα πάντα 220
καθὼς ἔχουσι φύσεως οὐ τὰς χροιάς θαυμάζει καὶ τὰς
στιλπνότητας, ἀλλὰ τὴν τούτων οὐσίαν τε καὶ ποιότητα
καθορῶν, μένει ἀσάλευτος, μόνοις τοῖς ἐστῶσι προσέχων
καὶ μένουσι. Ὁρᾷ τὸν χρυσὸν καὶ οὐ τῇ λαμπρότητι τούτου
προσέχει, ἀλλὰ κατανοεῖ τὴν ὕλην ὅτι ἀπὸ τῆς γῆς καὶ χοῦς 225
ἢ λίθος ἐστί, μηδέποτε εἰς ἕτερόν τι μεταβληθῆναι δυνάμενος.
Βλέπει τὸν ἀργύρον, τὸν μαργαριτν, τοὺς λίθους ἅπαντας
τοὺς τιμίους καὶ οὐ ταῖς εὐχροαῖς τὴν αἴσθησιν κλέπτειται,
ἀλλὰ λίθους ἅπαντας ὡς ἓνα τῶν ἀπάντων λίθων ὁρᾷ καὶ
πηλὸν ἅμα ταῦτα λογίζεται. Ὁρᾷ ἡματια πολυτελῆ καὶ οὐ 230
θαυμάζει τὴν ποικιλίαν, ἀλλ' ὅτι σκωλήκων κόπρος εἰσὶν
ἐννοεῖ, καὶ τοὺς περπομένους εἰς αὐτὰ καὶ περιποιουμένους
ταῦτα ὡς τίμια ἔχει. Ὁρᾷ τινα δοξαζόμενον, ἐπὶ θρόνου
καθήμενον, ὑπὸ λαοῦ πολλοῦ κατὰ τὰς ὁδοὺς πομπευόμενον
ἢ καὶ φυσώμενον, καὶ ὥς ὅναρ βλέπων οὕτω διάκειται, 235
γελῶν καὶ θαυμάζων τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀγνοίαν. Βλέπει τὸν
κόσμον καὶ ἐν μέσῳ πόλεως ὑπάρχει καὶ βαδίζει μεγάλης —
μάρτυς ὁ ταῦτα ἐν ἡμῖν ἐνεργῶν Κύριος —, ὡς μόνος ὢν ἐν
ὅλῳ τῷ κόσμῳ καὶ ὡς ἐν ἐρήμῳ διέγων ἀνθρώπους ἀβάτω
καὶ ὡς μηδὲν μετὰ τινος ἔχων ἢ γνωρίζων τινὰ τῶν ἐπὶ γῆς 240
ἀνθρώπων, οὕτω διάκειται.

Ὁ τοιοῦτος καὶ γυναῖκα τοίνυν ὁρῶν κάλλος ἔχουσαν
σώματος, οὐ τῆς ὀφειᾶς ὁρᾷ τὴν ἐπανθοῦσαν εὐτρέπειαν,
ἀλλ' ὡς σαπρίαν ἢ βόρβορον καὶ ὡς ἤδη θανοῦσαν καὶ
γεγονυῖαν ὅλην δακρυ καὶ γίνεται, οὕτω ταύτην ὁρᾷ ἥς οὐκ 245

ἂν ποτε τὸ ἔξωθεν ἄνθος ὁ νοῦς περιβλήῃ, ἀλλὰ τὴν ἐνδοθεν
 ὑπάρχουσαν ἰλῶδην φθορὰν, ἐξ ἧς τὸ ὅλον σῶμα συνίσταται.
 Τί γὰρ καὶ ἄλλο ἐστὶ σῶμα ἢ διαμεσηθείσης τροφῆς χυλός ;
 Εἰ δὲ καὶ τὸ ἔξωθεν κάλλος καταμαθεῖν ἐβελήσειεν, οἶδεν
 250 ἐκ τῶν κτισμάτων ἀναλόγως θαιμάζειν τὸν γενεσιουργόν ,
 οὐχὶ δὲ λατρεύειν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα ὅτι
 γὰρ ἀπὸ τοῦ μεγέθους καὶ ἀπὸ τῆς καλλονῆς τῶν κτισμάτων
 ἐπιγινώσκει τὸν δημιουργόν καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου θεωρίαν
 ὁ νοῦς ἀνάγεται καὶ τὴν ψυχὴν ἀνάπτει πρὸς τὴν τοῦ ποιητοῦ
 255 κατανόησιν, δι' ἧς ἄρα καὶ πρὸς θεῖον κινεῖται πόθον ὁμοῦ
 καὶ δάκρυα καὶ ὅλως ἔξω τῶν ὁρμημένων γίνεταί καὶ ἀπὸ
 τῶν κτισμάτων ἀποχωρίζεται

Καθάπερ γὰρ τὸ φῶς τῶν αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν πανταχοῦ
 παρ' ἡμῶν πέμπεται καί, τὰ προκειμένα πάντα τῇ ὀπτικῇ
 260 θυνάμει παρισπράζοντες τὸ σύνολον ἐξ αὐτῶν οὐ μολύνεται, κἀν
 ὡς, λίαν δυσειδῆ, τὰ ὁρώμενα, ἀλλὰ πάλιν ἀμόλυντον αὐτὸ πρὸς
 ἑτέρα περιφέρουμεν, οὕτω καὶ ἡ τῶν ἀγίων διάνοια, κἀν εἰς
 βορβορώδη, παθὴ καὶ αἰσχροὶ παρακύνειεν, οὐ μολύνεται.
 Γυμνὰς γὰρ ὑπάρχει ὁ νοῦς αὐτῶν καὶ πάσης ἐπιθυμίας
 265 ἐμπαθοῦς ἀλλότριος. Εἰ γὰρ καὶ εἰς τὴν τῶν τοιοῦτων
 θεωρίαν ἐισελθεῖν ποτε βουληθεῖη, οὐ δι' ἑτερόν τι τοῦτο
 ποιεῖ, ἀλλ' ἡ ἵνα σκοπήσῃ καὶ καταμάθῃ τῶν παθῶν τὰς
 ἐμπαθεῖ, κινήσεις καὶ ἐνεργείας καὶ πόθεν λαμβάνουσι τὰς
 αἰτίας καὶ δια ποίων φαρμίκων πάλιν ἐξαφανίζονται, καθὰ
 270 καὶ ἱατροὺς ποιοῦντας ἀκούομεν καὶ περὶ τῶν παλαιῶν
 ἀνέχοντες Ἀνέτεμον γὰρ τοὺς νεκρούς, ἵνα τὴν θέσιν
 κατανοήσωσι τοῦ σώματος, ὅπως ἐξ ἐκείνων γινώσκοντες
 ὡς τῶν ζώντων ἀνθρώπων τὰ ἐνδοθεν καὶ ἱατρεύειν ἐν
 ἄλλοις ἐπιχειρῶσι τὰ μὴ ὁρώμενα παθὴ τοιοῦτόν τι πάντως
 275 ἐργάζεται καὶ ὁ πνευματικὸς ἱατρός ὁ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη
 ἐμπείρως ἱατρεύειν βουλούμενος ἵνα δέ σοι τὴν ἐντεχνον
 αὐτοῦ ἱατρειάν τῷ λόγῳ καθυποδείξω, πραγματικὴν ποιήσω-
 μαι τὴν διήγησιν.

Ἔρχεται τις πρὸς τὸν πνευματικὸν ἱατρὸν ἄρρωστος,
 280 κεκαρωμένος τῇ πάθει, τεταραγμένος ὅλος τὸν νοῦν, ἀντὶ
 ἱατρείας τὰ βλάπτοντα ἐπιζητῶν, τὰ τὸ πάθος δηλονότι
 αὐξάνοντα καὶ τὸν θάνατον ἐν ὥμαρτι ἐπισπώμενα. Βλέπει

τοῦτον ὁ φιλόνθρωπος καὶ συμπαθὲς ἱατρός, κατανοεῖ τοῦ
 ἀδελφοῦ τὴν ἀσθένειαν, τοῦ πάθους τὴν φλεγμονήν, τὸν
 ὄγκον, ὁρᾷ τὸν νοσοῦντα ὅλον τοῦ θανάτου γινόμενον. Τοῦ 285
 τοιοῦτου δὲ ἄρά τις ἐρασθήσεται, ἵνα πάλιν τῶν ἀναισθητῶν
 λόγων ἐκείνων ἀνεμνησθῶ, Ὀίμαι, οὐδὲ τῶν λίαν τις
 μαινομένων ἀνδρῶν τοιοῦτόν τι κατὰ τῆς ἀσθενούσης ἢ τοῦ
 ἀσθενούντος τὴν πρὸς θάνατον ἀρρωστίαν ἐνθυμηθῆσται,
 μὴ ὅτι γε εὐσεβῶν καὶ φοβουμένων τὸν Θεὸν ἱατρῶν. Ἀλλὰ 290
 τῶν ὄντως μαινομένων τοὺς λόγους χαίρειν εἰπόντες, ἐχώ-
 μεθα τοῦ λόγου τῆς διηγήσεως "Ὅταν οὖν ἴδῃ ὁ πνευματικὸς
 καὶ ἐπιστήμιων ἱατρός ἐν οἷς εἰπομεν ὄντα τὸν ἀδελφόν,
 οὐκ εὐθέως βοᾷ οὐδὲ διαναβάλλεται οὐδὲ λέγει: «Κακὰ καὶ
 θανατηφόρα εἰσὶν ἃ ζητεῖς καὶ οὐ δίδωμί σοι ταῦτα τὰ 295
 βοηθήματα», ἵνα μὴ ἀκουσας φυγῇ χρήνται καὶ πρὸς
 ἕτερον τῶν τοιοῦτων παθῶν ἄπερον ἀπέλθῃ καὶ τῇ αὐτῇ
 ὥρᾳ τεθνήξεται· ἀλλὰ προσδέχεται, κατέχει, παρακαλεῖ,
 πᾶσαν δεικνύει ἀγάπην ὁμοῦ καὶ ἀπλότητα, ἵνα πληροφορήσῃ
 αὐτὸν ὅτι καὶ δι' ὧν φαρμάκων ῥήτησας, δι' αὐτῶν καὶ τὴν 300
 ἱατρειαν ποιήσεται καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐκπληρώσῃ.

Εἰσὶ γάρ τινες οἱ χαλεπῶς νοσοῦντες κατὰ ψυχὴν καὶ
 χαλεπὰ τὰ νοσήματα φέροντες καὶ τὰ ἐκπίζοντα τὴν νόσον
 ἐπιζητοῦντες καὶ τὸ μὲν τάθος ἐκάστου τούτων ἴσως, ἵνα
 δέηται διαίτης καὶ τῆς τῶν ἡδέων ἀποχῆς, αὐτοὶ δὲ μᾶλλον 306
 τρυφᾶν ζητοῦσι τὰ φθοροποιὰ βρώματα καὶ εἰς κόρον
 ἐμπορεῖσθαι αὐτῶν. Διὰ δὲ τοῦτο, ὡς ἐφθην εἰπὼν, ὁ
 ἔμπειρος ἱατρός οὐκ εὐθέως ἐπὶ τοῖς ζητούμενοις παρὰ τοῦ
 νοσοῦντος ἀνανεύει, ἀλλ' ὑπισχνεῖται πάντα τὰ τῆς αἰτήσεως
 ἐκπληρῶσαι αὐτοῦ· ὁ νοσῶν, ὡς ἐπὶ καλοῖς, σπεύδει, τοῖς 310
 καταθυμίαις αὐτοῦ, ὁ ἱατρός ὑποκρύπτει τὰ βοηθήματα·
 καὶ ὁ μὲν ἐκδέχεται καὶ περιχαρῶς ἀναμίνει, ὁ δὲ, σφοδρῶς
 ὢν, τὸ μὲν φαινόμενον τῶν ζητούμενων δεικνύει παρόμοια,
 τὸ δὲ κρυπτόμενον, ἄλλα μὲν τῇ γεύσει, τῇ δὲ δυνάμει τῆς
 ἐνεργείας παραδοξά. Μόνον γὰρ τῶν φαρμάκων ὁ ἀσθενῶν 315
 ἀπτεται, καὶ τῇ ἀφ᾽ ὁμῆς κατὰ πᾶσαν ἐλπίδα τὴν ἱατρειάν
 λαμβάνει καὶ καταπαύεται μὲν εὐθὺς τοῦ πάθους ὁ ὄγκος,
 τὸ δὲ τραῦμα παντελῶς ἀφανίζεται, καὶ ὢν τῇ ἐπιθυμίᾳ
 πρῶτον ἐφλέγετο, τούτων οὐδὲ μνημονεύειν ἀνάχεται τοῦ

- 320 λοιποῦ Καὶ ἔστιν ἰδεῖν καὶ θεάσασθαι λόγου παντὸς ὑψηλότερον θαῦμα γινόμενον χωρὶς γὰρ ἄλλου τινὸς βοηθήματος, μόνῃ τῇ προσψάσει καὶ θεωρίᾳ τῶν λατρικῶν φαρμάκων ὑγιαίνειν ποιεῖ τοὺς νοσοῦντας, τὰ τραύματα καὶ τὸν ὄγκον αὐτῶν καταστέλλεσθαι καὶ τὴν φλόγα τούτων τῆς δόξης
- 325 παύεσθαι, καὶ τοὺς πεινῶντας τὰ φθοροποιὰ καὶ ἐπιβλαβῆ βρώματα τῶν ὠφελίμων μᾶλλον ἐπιθυμεῖν ἔκτοτε, καὶ πολλοῖς διηγεῖσθαι τοὺς τοῦ τοῦ ἱατροῦ θαύματα καὶ τὴν θαυμασίαν μέθοδον τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ.
- Ἀκουέτωσιν οἱ ὑγιαίνοντες καὶ τὰ αἰνιγματωδῶς ἡμῶν
- 330 εἰρημένα νοσέτωσαν, εἴ γε καὶ τῆς ἐνθέου γνώσεως τὴν χάριν ἐδέξαντο. Ταῦτα γὰρ οἱ νοσοῦντες οὐκ ἴσασιν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὅτι ἀσθενοῦσιν ἐπίστανται. Τοὺς δὲ οὕτως ἔχοντας τίς ἔρα λόγῳ πείσει ποτὲ ὅτι ἀσθενεῖα καὶ νόσῳ κατέχονται; Ὑγιαίν γὰρ ταύτην οἶονται, τὸ κοινὸν τῆς σαρκὸς τὰ
- 335 θελήματα καὶ πάντα πράσσειν τὰ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ἐφάσεως καὶ ὥσπερ οὐδεὶς τοὺς ἔξω φρενῶν ὄντας καὶ παρακόπους ἐκφρονας εἶναι ποιήσει λογίσασθαι ποτε ἑαυτοῦς, οὕτως οὐδὲ τοὺς ἐν πάθει κυλινδουμένους καὶ ὑπ' αὐτῶν κεκρατημένους καὶ μὴ αἰσθανομένους τῆς κατασχέσεως
- 340 τούτων ἐν κακοῖς εἶναι πείσει. ποτὲ τις ἢ μεταβαλεῖσθαι ποιήσει ἐπὶ τὸ βέλτιον. Τυφλοὶ γὰρ ὄντες καὶ μὴδὲ ἄλλον τινα πιστεύοντες βλέπειν, οὕτως διάγουσιν ἐστηρημένοι καὶ τοῦ ὁρᾶν, καὶ ὅτι οὐδὲ ἀναβλέψαι αὐτοὺς δυνατόν εἶναι πείθονται εἰ γὰρ ἐπείθοντο, τάχα ἂν καὶ ἐζήτησαν ἀνα-
- 345 βλέψαι, καὶ ἀναβλέψαντες εἶδον ἐκριβῶς καὶ ἐγκώρισαν τοὺς ἐσταυρωμένους τῷ κόσμῳ. Ἀλλὰ μὴ θέλοντες τῶν παθῶν ἀπαλλαγῆναι βίουσιν ἐκουσίως τὰ ὧτα καὶ τῷ Ἀποστόλῃ προσέχειν οὐ βούλονται οὕτω λέγοντι « Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ,
- 350 ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός », καὶ πάλιν « Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν. » Ὁ οὖν τῷ κόσμῳ ἀποθανών — τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὁ σταυρός καὶ ζῶν μὴκέτι αὐτός, ζῇ δὲ ἐν αὐτῷ ὁ Χριστός, ὁ νεκρωθεὶς τὰ μέλη τὰ ἐπὶ
- 355 τῆς γῆς, ἤγουν τὰς ἐμπαθεῖς αἰσθήσεις τοῦ σώματος, ὥστε καὶ παντὸς πάθους καὶ πάσης ἐπιθυμίας κακῆς ἀμέτοχος

γενέσθαι, πῶς, εἶπέ, καὶ ὁπωσοῦν καθύς αἰσθησὶν δέξεται,
ἢ ἡδονῆς ὑποστήσε-αι κίνησιν, ἢ σαλευθήσεται τὴν καρδίαν
τὸ σύνολον ;

Εἰ δὲ ἀπιστεῖς ἔτι καὶ ἀναβάλλασαι, βλέπε πρὸς τίνα τὰς 380
κατηγορίας ἐκφέρεις καὶ τίνα λέγεις τῆς ἀμαρτίας συμμετο-
χον. Ὡ τοῦ τολμήματος ! Τοὺς τὸν Χριστὸν ζῶντα καὶ
ἐνοικοῦντα ἔχοντας ἐν ἑαυτοῖς, πρὸς ἡδονὴν λέγεις κλέπτεσθαι
τὴν καρδίαν ; Λοιπὸν κατὰ σὲ κοινωνὸς ἀμαρτίας καθέσ-
τηκεν ὁ Χριστός, ὃς ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος 385
εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ὃ τοῦ κόσμου αἵρων τὰς
ἀμαρτίας καὶ καθαίρων πάντος πάθους τὰς αὐτῷ συναφ-
θείσας ψυχάς ; Οὐκ ἐννοεῖς ἀκμὴν ἃ μὲν λαλοῦμεν ἡμεῖς,
ἃ δὲ σὺ βλασφημεῖς ; Οὐ φρίττεται καὶ τῷ στόματί σου τὴν
χεῖρα τιθεῖς καὶ μὴ λαλεῖν παιδεύεις τὴν γλῶττίαν σου περὶ 370
ὧν ὁπω τὴν πείραν εἴληπας, οὐδὲ διανοία τὴν γνώσιν
κατέλαβες τῶν τοιούτων, καὶ ταῦτα τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐχ
ἑώρακας, οὐδὲ ἡ ἀκοή σου τὸ μέγεθος αὐτῶν ἐχώρησεν,
Οὐκ οἶδας ὅτι καταγαλῶσι σου ὡς ἀναισθήτου, ἀπηνίκα
λέγειν ἐπιχειρεῖς περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ ἀντ' ἄλλων 375
φθетγγόμενος, οἱ ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν πείραν ἐσχηκότες
αὐτῶν ;

Εἰ μὲν οὖν ἡξιώθης τῆς ἀκυθεν χάριτος, λέγε καὶ τὰ τῆς
χάριτος ἐλευθεροστομῶν καὶ θεολόγει ἀκωλύτως περὶ τοῦ
φύσει Θεοῦ οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν θεσει υἱῶν 380
τοῦ Θεοῦ καί, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ, ὁμοίων αὐτοῦ διὰ τῆς
χάριτος διηγοῦ ἀκωλύτως τοῖς πᾶσιν ὡς εἰσιν ἅγιοι δοῦλοι
τῆς δόξης αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἐμολογεῖς, καλὸν ποιῶν, μὴ μετασχεῖν
τοῦ χαρίσματος μηδὲ αἰσθανθῆναι σαυτὸν νεκρὸν τῷ κόσμῳ
γενόμενον, μηδὲ εἰς οὐρανὸν ἔγνως ἑαυτὸν ἀκωλύοντα ὡς 385
κρυδῆναι μόνον ἐκεῖ καὶ μὴ φαίνεσθαι, μηδὲ τοῦ κόσμου
παντὸς ἔξω κατὰ τὸν Παῦλον εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς
ἐγένου τοῦ σώματος, μηδὲ ἀλλοιωθέντα κατέμαθες ἑαυτὸν
ὅλον καὶ πνεῦμα οἶοναί γενόμενον ἐν τῇ τῆς σαρκὸς ἀποθέσει,
πνευματικὰ συγκρίνοντα τοῖς πνευματικοῖς*, τί οὐκ ἀσπάζῃ 390
τὴν καλὴν σιωπὴν καὶ ζητεῖς ἐν μετανοίᾳ καὶ δάκρυσι ταῦτα
λαβεῖν καὶ μαθεῖν, ἀλλὰ κενῶς οὕτως λαλεῖν ἐθέλεις περὶ
ὧν οὐκ ἔσχες τὴν ἀληθινὴν γνώσιν καὶ ἅγιος τούτων χωρὶς

- καλεῖσθαι φιλεῖς καὶ ὡς ἤδη σεσωσμένος διδάσκεις, λογισμούς
 395 τολμῶν ἄλλοτρίους ἀναδέχεσθαι καὶ διδάσκειν ἑτέρους, Οὐ
 φρίττεις ἄλλους ὀδύγγειν πρὸς τὸ φῶς, αὐτὸς ὑπάρχων
 ἑσπερημένος τοῦ θείου φωτός, Οὐ δίδουκας ποιμαίνειν
 ἀδελφούς, ὁ ἔτι ἐν σκότει καθήμενος καὶ μηδὲ τὸν ὀφθαλμὸν
 ἐκείνον κτησάμενος τὸν ὁρῶντα τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, Οὐκ
 400 αἰσχύνῃ ἄλλους λατρεύειν, ἀσθενῆς ὑπάρχων αὐτὸς καὶ μηδὲ
 τῶν ἰδίων τραυμάτων λαβεῖν ἰσχύων τὴν αἴσθησιν; Εἰπέ
 γὰρ μοι, εἰ μὴ σεαυτὸν ἀπαθὴ ἐγνώκας εἶναι καὶ τὸν ἀπαθῆ
 Θεὸν κατέμαθες οἰκοῦντα ἐν σεαυτῷ, ἐν τίνι ἄλλῃ θαρρήσας,
 τοῖς ἔργοις τῶν ἀπαθῶν καὶ ταῖς διακονίαις τῶν ἁγίων
 405 τοῦ Θεοῦ δοῦλων ὑπηρετεῖν καὶ ὑπεισελθεῖν κατετάληκας;
 "Ορα μὴ λάθῃς σεαυτὸν ξένους βαθμοὺς καὶ ἄλλοτρίαις
 διακονίαις ἐπιπηδῶν καὶ ὡς καταφρονήτης τοῦ θείου
 θελήματος καὶ τολμῶν καὶ ἀχρεῖος οἰκέτης εἰς τὸ σκότος
 ἀποπεμφθῆς τὸ ἐξώτερον. "Ορα μὴ εὐρεθῇς τοῦ συγκλη-
 410 τικοῦ ἐνδύματος καὶ ἀξιώματος γυμνός, ὑπερ οὐδὲν ἄλλο
 εἶναι νοήσεις ἢ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, καὶ θεθείς, οὕτως
 ἔχων, χεῖρας ἄμα καὶ πόδας, εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθῆς τὸ αἰώνιον.
 Βλέπε μὴ πρότερον ποιμαίνειν ἐπιχειρήσης, πρὶν ἂν τὸν
 καλὸν σε ποιμένα φίλον γνήσιον κτήσασθαι, ἐπεὶ οὐδὲν
 415 καρθῆσιν ἕτερον, γίνωσκε, ἢ δοῦναι λόγον τῷ Θεῷ, οὐ
 μόνον περὶ τῆς σεαυτοῦ ἀναξιοτήτος, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν
 προβάτων, ὧν ἔξ ἀπειρίας καὶ ἐμπαθείας ἀπώλεσας. Βλέπε,
 παρακαλῶ, μὴ ἀναδέξῃ τὸ σύνολον χρέν ἄλλότρια ὑπόχρεως
 ὑπάρχων αὐτὸς ἐν τίνι μὴ ἄρεσιν δοῦναι τολμήσης, ὁ μὴ
 420 τὸν αἶροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἐν τῇ καρδίᾳ κτησά-
 μενος "Ορα μὴ κρίναι τὸν ἕτερον, ἀδελφέ, καταδέξῃ, πρὶν
 ἂν αὐτὸς ἀκριβῆς ἑαυτοῦ κριτῆς γένῃ καὶ τῶν οικείων
 σφαλμάτων ἐξεταστῆς καὶ δικαίαν τὴν ψήφον κατὰ σεαυτοῦ
 διὰ θακρῶν ἀπολόσης καὶ πένθους καὶ τηλικαῦτα, Πνεύμα-
 425 τος ἐμπλησθεὶς ἁγίου, ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ νόμου τῆς σαρκὸς
 καὶ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας* ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος
 εἰς τὴν τῶν ἄλλων κρίσιν δικαίως ἀποκατασταθῇς κριτής,
 ὡς ὑπὸ Θεοῦ προχειρισθεὶς ἐν τούτῳ διὰ τοῦ Πνεύματος
 "Ἴδε γὰρ ὅτι οὐδεὶς τῶν κατὰ κόσμον ἀρχόντων τοῦτω
 430 τολμᾷ ἐπιπηδῆσαι τῷ ἀξιώματι, πρὶν ἂν παρὰ τοῦ βασιλέως

τῶ τῶν κριτῶν ἡγκαταλεγῇ τάγματι. Καὶ εἰ ἐπὶ τῶν ἀνθρω-
 πίνων ἀξιώματων τοιαύτη τάξις ἐστὶ καὶ τοιοῦτος φόβος,
 ὥς μὴ τῷ ἐπιγίῳ βασιλεῖ προσκρυῦσαι, πόση εὐλόγησι
 ἄφειλεται παρ' ἡμῶν ἀπονέμεσθαι τοῖς τοῦ Θεοῦ ἀξιωμασιν,
 ὥς μὴ αὐτοχειροτόνητοι καὶ πρὸ τοῦ κληθῆναι ἄνωθεν 436
 ἐπισηθᾶν τοῖς θείοις καὶ εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος ἐμπίπτειν .
 Φρίξον, ἄνθρωπε, καὶ τοῦ Θεοῦ σεβάσθητι τὸ μακρόθυμον
 καὶ μὴ ἔλαττον ἔχων φανῆς τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων τὸν
 φόβον εἰς Θεόν, τὸν ἐπουράνιον βασιλέα, ἢ ὅσον ἐκείνοι πρὸς
 τὸν ἐπίγειον ἔχουσι μὴδὲ καταφρονῶν ἔση τοῦ πλοῦτου 440
 τῆς χρηστότητος καὶ μακροθυμίας αὐτοῦ διὰ φιλοδοξίαν
 καὶ φιλαρχίαν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶ πάντων ἐξουσιαστής καὶ
 πάντων κριτὴς φοβερός, ἀποδόους ἑκάστῳ, κατὰ τὰς
 πράξεις καὶ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἄλλ' ὥσπερ οὗτοι
 τῷ ἐπιγίῳ, οὕτω καὶ σὺ καὶ ὡσαύτως τῷ ἐπουράνιῳ 445
 βασιλεῖ καὶ Θεῷ τὴν τιμὴν καὶ τὸν φόβον ἀπόμενε, ἵνα τιμῶν
 καὶ φοβούμενος αὐτόν, δυναθῇς τηρῆσαι τὰς αὐτοῦ ἐντολάς
 καί, διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν φυλακῆς ἑαυτὸν προστοιμάσας,
 οἶκος τῆς τριφυγγυὸς αἰγλῆς αὐτοῦ ἀξιωθείς γενέσθαι κατὰ
 τὰς ἀψευδεῖς ὑποσχέσεις αὐτοῦ. Φησὶ γάρ α' Ὁ ἀγαπῶν 450
 με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, καὶ γὰρ ἀγαπήσω αὐτόν καὶ
 ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτὸν β, καὶ πάλιν «Κἀγὼ καὶ ὁ
 Πατὴρ μου ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν . »
 Τοιοῦτος δὲ γενόμενος οὐκ ἔση ἔτι ἑαυτῷ ζῶν, ἀλλὰ
 νεκρὸν ἔδης ἑαυτὸν γεγονότα τῷ κόσμῳ, ὡς νεκρὰν περιφέρων 455
 τὴν σάρκα καὶ ἀνενέρνητον πύκτην πρὸς ἁμαρτίαν, ζῶντα δὲ
 μόνῳ τῷ Θεῷ, ὡς ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργούμενος καὶ κινούμενος .
 καὶ ἐν τοιαύτῃ δόξῃ καταμαθὼν ἑαυτόν, βοήσεις τηνικαῦτα
 μετὰ τοῦ Θεοῦ Παύλου μεγαλωφώνως ἐν εὐφροσύνῃ καρδίας
 καὶ εἰπῆς α' Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου, ὅτι ὁ νόμος τοῦ 460
 Πνεύματος τῆς ζωῆς ἡλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ
 τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας β Καὶ τοῦ λοιποῦ διαφορὰν
 οὐχ ἔξεις ἄρρενος καὶ θηλείας, οὐδὲ βλάβην ὑπομείνης
 ἐκείθεν, ὡς ἦδη τὸ κατὰ φύσιν λαβὼν κα. μὴ παρα φύσιν
 ὄντων τὰ τοῦ Θεοῦ πλάσματα ἀλλά, καὶ πινῶν καὶ ὀμιλῶν 465
 ἀνδράσι καὶ γυναῖκι κα. αὐτοὺς ἀσπαζόμενος, ἀδελφεῖς καὶ
 ἀκίνητος διαμείνης ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἑδρας καὶ στασεως

- καὶ ὡς μέλη Χριστοῦ τίμια καὶ Θεοῦ ναοὺς ἴδης καὶ προσέξεις αὐτοῖς. Πρὸ δὲ τοῦ ἐλάσαι εἰς μέτρον τοιοῦτον καὶ τὴν
- 470 ζωοποιὸν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ ἐν ταῖς μέλεσί σου θεάσασθαι, καλὸν ποιήσεις, ἴάν τας ἐπιβλαβεῖς ὀφείας φύγης, ἐν αἷς αἰτία μὲν οὐκ ἔστιν οὐδεμίᾳ κακοῦ, διὰ δὲ τῆς ἐνοικούσης ἐν ἡμῖν προγονικῆς ἁμαρτίας ἐξελκόμεθα καὶ δειλαζόμεθα εἰς ἀτόπους ἐπιθυμίας.
- 475 Οὕτω γὰρ ποιῶν, ἐν ἀσφαλείᾳ ὁ πᾶς ἔσται σοι βίος καὶ οὐ προσκόψεις πρὸς λίθον ἁμαρτίας τὸν πόδα σου, Θεὸν ἢ κτησάμενος ἢ ἀγωνιζόμενος κτήσασθαι, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὃ πρέκει πᾶσα δοξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
- 480 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ζ'

Περὶ τῶν δουλευόντων Θεῷ, τίνες τε εἰεν καὶ ὅποιοι καὶ ποταποί. Καὶ τίς ἐστὶν ὁ μετανοῶν καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν μετερχόμενος καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ δουλεύων Θεῷ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ὅτι, ἐὰν μὴ τὰς ἀρετὰς κτησώμεθα, οὐδὲν ἡμῶς ἡ ἀπαλλαγὴ μόνον τῶν παθῶν ὠφελήσεται.

Ἐπειδήπερ ὅσον ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος χριστιανούς ἡμᾶς ἐκτοὺς δίχα τῶν ἔργων καὶ πιστοὺς λογιζόμεθα, εἰς τὴν ὁμοούσιον καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα πιστεύοντες καὶ εἰς τὸν ἕνα ταύτης τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ Θεόν, καὶ δοῦλους ἑαυτοὺς ἐκ συνηθείας οὕτω πως ἀπλῶς ἐπιγραφόμεθα τοῦ Θεοῦ καὶ καλοῦμεν, καὶ γράφοντες πρὸς ἑτέρους τοῦτο αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐνωθεν γράφοντες ὀνομάζομεν, μὴ εἰδότες ἴσως αὐτὸ τοῦτο, τί ἐστὶ δουλεία Θεοῦ καὶ τίς ὁ ἀκούειν ἀξίος καὶ εἶναι δοῦλος Θεοῦ, τὸν λόγον ὑπὸ τοῦ Λόγου κινῶμαι γυμνάσαι καὶ εἰπεῖν ἐκείγομαι περὶ τῶν δουλευόντων Θεῷ τίνες τε εἰεν καὶ ὅποιοι καὶ ποταποί, καὶ τίνα τὰ παρὰ τῶν τοιούτων διὰ Κύριον γινόμενα ἔργα, ὡς ἂν ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ πράξεων ἕκαστος γινώσκειται ἑαυτόν, καὶ τίνα θεραπεύει διὰ τῶν ἑαυτοῦ ἐγχειρήσεων καὶ τίτι δουλεύει, ἢ τίνα ποτὲ ἐθεράπευσεν καὶ τίτι ἐδούλευσεν, εἴσεται, ἵνα μὴ ἑαυτῷ τις χαριζόμενος δοκῇ τῷ Κυρίῳ δουλεύειν καὶ οὐχ ἑαυτῷ. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ διαγόντων καὶ ὑπὸ ζυγὸν ὄντων τοῦ βίου οὐδεὶς λόγος ἡμῖν, διαρρηθὴν τοῦ ἁγίου Παύλου βοῶντος· «Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ, ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέσει τῇ γυναικὶ » καὶ τῷ κόσμῳ, περὶ δὲ τῶν ἀποταξαμένων τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἄπας ὁ λόγος ἔστω ἡμῖν.

Οἱ εἰς τὸ στάδιον ἄρτι τῆς μετανοίας ἐξ ἐκουσίου γνώμης
 25 καὶ αὐτοθελῶς εἰσπρόχρηστοι καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν εἰς τὴν σωμα-
 τικὴν γυμνασίαν ἑαυτοὺς ἐγγυμνάζοντες, εἰσπρωγικοί τε,
 λέγω, καὶ οἱ ἐν ταύτῃ χρονίσαντες, οἶονταί τῷ Κυρίῳ
 δουλεύειν καὶ ἐξ ἔργων δικαιούσθαι ἐλπίζουσι. Μὴ προσέ-
 χοντες γὰρ τῷ φωτὶ τῶν θείων Γραφῶν, ἀλλ' ἐξω τοῦτου
 30 αἰὲ τῶν τοιούτων τινὲς πορευόμενοι καὶ ἐν σκοτίᾳ τῶν
 πονηρῶν διανοιῶν αὐτῶν κατεχόμενοι, οὐ γινώσκουσιν
 ὅτι πολὺ ὑπάρχει τὸ ἐν μέσῳ διάφορον τῶν τε μετανοούντων
 καὶ ἀγωνιζομένων εἰς τὴν γυμνασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ αὐτῶν
 τῶν τῷ δεσπότη δουλευόντων Χριστῷ. Οἱ μὲν γὰρ μετα-
 35 νοοῦντες, ὑπὲρ ὧν κακῶς ἐπραξάν μεταμελομένοι,
 συγχώρησιν τῶν ἐπταισμένων αἰτοῦνται λαβεῖν, οἷος ἦν ὁ
 τελώνης, ἡ πόρνη· ὁ Πέτρος αὐτός, ὅτε, πτοηθεὶς καὶ
 ἀρνησάμενος τρίτον, ἐκλαυσε πικρῶς, καὶ εἰ τις κατ'
 ἐκεῖνον τὸν ἄσπτον τὸν, μετὰ παονῶν καὶ τελωνῶν καταβα-
 40 πανήσαντα τὸν κλῆρον τὸν πατρικῶν οὗτοι γὰρ καὶ οἱ
 τοιοῦτοι οὐχὶ δουλεύειν λέγονται τῷ Κυρίῳ, ἀλλὰ ἐχθροὶ καὶ
 προσκακρονικάτες ὑπάρχοντες, διὰ μετανοίας καὶ ἐξομολογή-
 σεως καταλλάσσονται αὐτῷ. Οἱ δὲ τὴν ἀσκησιν μετερχόμενοι
 καὶ ἄρτι πρὸς τὴν γυμνασίαν τῆς ἀρετῆς ἐκθύμως ἐγγυμα-
 45 ζόμενοι τὰ πάθη μετὰ τὴν μετάνοιαν νικῶσι σπουδάζουσι,
 σπουδαίως αὐτὴν καὶ θερμῶς δηλονότι πεποιτηκότες ὑπὲρ
 τῶν προημαρτημένων αὐτοῖς· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὰς
 ἀρετὰς ἀντι τῶν παθῶν κτήσασθαι ἀσφαλῶς ἀγωνίζονται.

Καὶ ὁ μὲν ἄρτι μετανοῶν λυπεῖται, κλαίει, νηστεύει,
 50 ἀγρυπνεῖ, χαμευνεῖ, διακονεῖ καὶ πάσας ὑποφέρει. τὰς
 θλίψεις, αἰὲ τὰ ἑαυτοῦ κακὰ λογιζόμενος καὶ ὡς μειζόνων
 καλᾶσεων ἄξιον ἑαυτὸν ἔχων, ἀταράχως ὑπομένει πάντα τὰ
 ἐπερχόμενα, ἵνα διὰ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ὑπομονῆς ἀφεθῇ
 αὐτῷ τὰ ἐγκλήματα. Ὁ δὲ ἀγωνιζόμενος ἄρτι καλὸς ἀσκητῆς
 55 οὐχὶ διὰ ἐκτισιν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ διὰ τὸν πρὸς τὰ πάθη
 πόλεμον, ταῦτα πάντα καὶ ἑτέρα τούτων κλεῖονα ἐπιτηθεύε-
 ται καὶ ποιεῖ καὶ πᾶσαν θλίψιν ἐπερχομένην αὐτῷ μετὰ
 χαρᾶς ἀποδέχεται, μὴ ἐπερχομένης δέ, αὐτὸς ἑαυτὸν θλίβει·
 καὶ πᾶσαν πρᾶξιν πραχθεῖσαν, ἣν ἀκούσει, παρὰ τῶν πάλαι
 60 ἀγίων, ἢ καὶ παρὰ τῶν συνόντων πραττομένην θεάσεται,

σπουδάζει τὸ κατὰ δύναμιν καὶ αὐτὸς ποιῆσαι αὐτήν, ἵνα
τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀσκητικῶν ἀρετῶν τε καὶ πράξεων τὰ πολλὰ
καὶ ποικίλα πάθῃ, δι' ὧν τὴν ἰσχύιν καθ' ἡμῶν αἱ δαίμονες
κέκτηνται, ἐξαλείψῃ καὶ τέλειον ἐκ τῆς ἐκτουσῆς ψυχῆς ταῦτα
ἐξακρανίσῃ, πάσῃ δυνάμει ψυχῆς τὰς ἀρετὰς ἀντ' αὐτῶν ἐν 65
ἐαυτῷ θησαυρίζων. Εἰ γὰρ μὴ οὕτω γένηται παρ' αὐτοῦ
καὶ οὕτω τὰ τῶν ἀγώνων εἴξει καλῶς ἐν αὐτῷ, οὐδὲν ἔσται
ὀφελος αὐτῷ ἐκ μόνης τῆς τῶν παθῶν ἀλλοτριώσεως· οὐ
γὰρ ὁ μὴ πελονεκτῶν, ἀλλ' ὁ ἐλεῶν ἐπαινεῖται, οὐδὲ ὁ τὸ
δοθὲν τάλαντον σῶον φυλάξας ἀλλ' ὁ διπλασιάσας ἐσωθῇ, 70
οὐδὲ ὁ ἐκκλίνας ἀπὸ κακοῦ ἀλλ' ὁ ποιήσας τί ἐγαθὸν
μακαρίζεται, οὐδὲ ὁ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ βασιλέως μὴ συνει-
θέμενος ἀλλ' ὁ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ κατ' αὐτῶν ὑπλιζόμενός τε
καὶ ἀντιμαχόμενος τὴν ἀγάπην ἐνδείκνυται.

Καὶ μαρτυρεῖ τοῦτο αὐτὸς ὁ δεσπότης Χριστὸς οὕτω 75
διερρήδην βοῶν «Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστι
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει». Τοῦτο δὲ λέγων,
δείκνυσιν ὅτι ὁ μὴ παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ σπουδῇ τὰς
ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶν καὶ αἰετὰς ἀρετὰς διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν
κτώμενος ἐργασίας καὶ εἰς τὸ πρόσω δι' αὐτῶν ἀνερχόμενος, 80
ἀλλὰ τῶν μὲν πονηρῶν μόνων τῷ δοκεῖν ἀπαρχόμενος, τῶν
δὲ γε ἀγαθῶν μὴ ἐπὶ πολὺ ἀνταρχόμενος, ἀλλ' οἶονεὶ τοῦ
συλλέγειν τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἀμελείας παυσά-
μενος, οὐδὲ εἰ δοκεῖ ἔχειν φυλάξει δύναται διὰ γὰρ τῆς
ἀργίας καὶ ταῦτα ἀπόλλυσι· καὶ δηλοῖ τοῦτο τὸ «ὁ μὴ 85
συνάγων σκορπίζει». Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν τοῦτο
ἀδύνατον· ὁ γὰρ μὴ συνάγων ἐκεῖ, ἀλλὰ ἀργὸς καθεζόμενος,
οὐχὶ καὶ ὥς ὁ σκορπίζων ἔστιν. Ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν
οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸν μὴ ποιῶντα τὸ ἀγαθὸν ὥς ἀμαρτάνοντα
ἔχει ἢ θεία Γραφή καὶ κατακρίνεσθαι αὐτὸν ὑπερβαίνει 90
«Τῷ γὰρ εἰδότι καλόν, φησί, ποιεῖν καὶ μὴ ποιῶντι,
ἀμαρτία αὐτῷ ἔστιν», καὶ πάλιν· «Ἐπικατάρατος πᾶς
ἄνθρωπος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς». «Ὅπερ ἐμοὶ
πάντως ἀρκέσει πρῶτον, τῷ χαίνῳ καὶ ἀμελεῖ, εἰς κατὰ-
κρισιν. Εἰ δὲ ὁ ἀμελῶς ποιῶν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ 95
κεκατήραται, πόσω μᾶλλον ὁ μερικῶς ποιῶν ἐξ ὧν ποιεῖν
δύναται, ἢ καὶ μηδολως ποιῶν, ἐπὶ πλεῖον κατακρεθήσεται.

- Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν νόμων καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων εὐρήσεις γινόμενον· τὸν γὰρ βλέποντα δοῦλον
 100 διορυτιτομένην παρὰ τινων τὴν οὐσίαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ
 συλωμένην τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ μῆτε συνεργήσαντα
 τοῖς κλέπταις μῆτε παρεμποδίσαντα αὐτοῖς ἢ κραυγάζαντα,
 ἀλλ' ἔκσαντα τουτούς, ἄραντας πάντα, λίθρα διαφυγεῖν,
 ἴσως ἐκείνοις ἐπιβουλον ἑαυτοῦ καὶ κλέπτην τὸν δοῦλον
 105 ἐκείνον ὁ δεσπότης λογίζεται. Τι δαί, οὐχὶ καὶ ὑμεῖς
 πάντες τα αἰτὰ κατὰ τοῦ πονηροῦ δούλου κατεψηφίσασθε,
 Οὕτως ἔσται παντως καὶ μοι τῷ ἀθλίῳ πρῶτον καὶ ταπεινῷ,
 — ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν καὶ πᾶσιν ὑμῖν — ἐὰν πονηρῶν μὲν
 ἔργων καὶ πράξεων ἀποσγώμεθα, τὰς δὲ ἀρετὰς ἀντ' αὐτῶν
 110 μὴ πίσσῃ λυγρῇ κτησώμεθα ἐπὶ τοσοῦτον, ἕως οὐ ἄνδρες
 γενώμεθα τέλειοι καὶ καταντήσωμεν εἰς μέτρον ἡλικίας
 τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ Παῦλος ἐντέλλεται
 γενέσθαι πάντας ἡμᾶς. Καὶ εἰκότως εἰ γὰρ μὴ τοιοῦτοι
 γενοίμεθα, πῶς δουλεύσαι τῷ Κυρίῳ λυγρῶσμεν, Πῶς
 115 στρατευθῆναι Χριστῷ δυνασώμεθα; Πῶς δὲ καὶ πνευματικῶς
 ὀπλισώμεθα καὶ εἰς παραταξίν Θεοῦ ζῶντος καταριθμηθώμεν
 καὶ τοῖς ἐχθροῖς φηεροῖ φανησώμεθα, Οὐδαμῶς. Μὴ οὖν
 οἰέσθω τις νηστεύειν ἢ ἀγρυπνῶν ἢ πεινῶν ἢ διψῶν ἢ
 χαμευνία συζῶν ἢ πενθῶν ἢ κλαίειν ἢ ὑδρεὺς ἐπερχομένης
 120 αὐτῷ καὶ πειρασμούς ὑποφέρων, ὅτι τῷ Θεῷ δουλεῖ ἢ
 ἐτέρῳ τινὶ διὰ τῶν τοιούτων χαρίζεται τι. Ἄλλ' ἑαυτὸν
 μόνον ὠφελεῖ, καὶ ταῦτα, ἐὰν ἐν ταπεινώσει καὶ γνώσει
 πνευματικῇ ὑπομένη αὐτὰ καὶ μετέρχεται· εἰ δὲ μὴ, οὐδὲ
 ἑαυτὸν. Τὸ γὰρ μὴ γινόμενον μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ
 125 γνώσεως πνευματικῆς, οἷον ἂν καὶ ἔστιν, οὐδὲν ὀνίνησι τὸν
 ποιῶντα. Καὶ πῶς τοῦτο ἔστι, διὰ πάντων τῶν θείων
 Γραφῶν ὁ βουλούμενος διδραχθήσεται. Ἡμεῖς γὰρ τοῦτο
 δεῖξαι μόνον κατεπειγόμεθα, ὅτι οὔτε οἱ ἐν τῇ μετανοίᾳ,
 οὔτε οἱ ἐν τῇ ἀσκήσει χρονίσαντες τῷ Κυρίῳ δουλεύουσιν,
 130 ἀλλ' ἑαυτοὺς ὠφελοῦσι καὶ ἑαυτοῖς μόνοις χαρίζονται· καί,
 εἰ δοκεῖ, ἀπὸ παραδειγμάτων πιστότερον τὸν λόγον καὶ
 βεβαιότερον ἐργασώμεθα.

Τίνας λέγουμεν εἶναι τοὺς τῷ ἐπτεγίῳ δουλεύοντας βασιλεῖ;
 Τοὺς ἀναστρεφόμενους ἐν τοῖς ἑαυτῶν οἴκοις, ἢ τοὺς

συνακολουθοῦντας αὐτῷ πανταχοῦ ; Τοὺς διάγοντας ἐν τοῖς 135
 ἐαυτῶν προαστείαις, ἢ τοὺς κατεταγμένους ἐν τοῖς στρα-
 τεύμασι ; Τους ἀναπεπτωκότας καὶ τρυφῶντας καὶ οἰκαδε
 σπαταλῶντας, ἢ τοὺς ἐν πολέμοις ἀνδραγαθοῦντας καὶ
 πληττομένους, ἐστ' ὅτε καὶ πληττοντας καὶ τῶν ἐχθρῶν
 ἀναιροῦντας πολλοὺς καὶ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας συνδούλους 140
 αὐτῶν ἀναρρουμένους καὶ τοὺς ἐχθροὺς κατασχύνοντας ,
 τοὺς χρυσοχόους καὶ χαλκοτύπους καὶ λινοξέους, τοὺς ἀεὶ
 ἐργαζομένους καὶ μόλις ἑαυτοῖς καὶ τοῖς συνοῦσι τὴν
 σωματικὴν δυναμένους πορίσασθαι χρεῖαν, ἢ τοὺς στρατηγούς,
 τοὺς χιλιάρχους καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας καὶ αὐτοὺς τοὺς 145
 ὑπ' αὐτῶν ἀρχομένους λαούς , Οὐ πρόδηλον τυύτους εἶναι
 μᾶλλον τοὺς τῷ ἐπιγίῳ δουλεῶντας βασιλεῖ, ἢ ἐκείνους ;
 Χαλκεὺς γάρ καὶ χρυσοχός καὶ τέκτων, εἰ τι ἔργον ἐργάσων-
 ται τῷ βασιλεῖ, παρὰ τῶν ὑπηκόων τὸν συμφωνηθέντα
 λαμβάνουσι μισθὸν καὶ ὡς ἔξνοι τινὲς καὶ ἀλλότριοι ἀνα- 150
 στρέφουσιν οἰκαδε, μήτε τὸν βασιλέα ἰδόντες, μήτε γινώσιν
 ἔχοντες φιλίας τῆς οἰασαῦν πρὸς αὐτόν οἱ δὲ στρατηγοὶ
 καὶ οἱ ἄρχοντες πάντες γνωστοὶ καὶ δοῦλοι, οἱ δὲ καὶ φίλοι,
 τοῦ βασιλέως εἰσὶ καὶ δι' αὐτῶν ἡ ὑφ' ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν
 ὑπάρχων λαός. Οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπουρανίου νόμι μοι 155
 βασιλέως καὶ ἐπὶ τῶν δουλευόντων αὐτῷ. Δοῦλοι γάρ αὐτοῦ,
 ὡς ὑπ' αὐτοῦ καὶ κτισθέντες καὶ παραχθέντες, οἱ πάντες
 ἐσμέν, πιστοὶ τε καὶ ἔπιστοι, δοῦλοι καὶ ἐλευθεροί, πλουσιοὶ
 καὶ πένητες, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, βασιλεῖς τε ἡμοῦ καὶ ἄρχοντες .
 ἀλλ' οἱ μὲν εὐγνωμόνως καὶ ἐν πάσῃ ἰσχύϊ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ 160
 τηροῦντες καὶ διὰ τούτων τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν βεβαίαν
 ἐπιδεικνύμενοι, ἀγαθοὶ καλοῦνται καὶ πιστοὶ λέγονται, οἱ
 δὲ ἀμελῶς μὲν καὶ ῥαθύμως, ὁμοῦ δὲ δουλεύειν αὐτῷ
 προαιρούμενοι, πονηροὶ καλοῦνται καὶ ὀκνηροί , οἱ δὲ καὶ
 ἐναντία τῶν ἐκείνου προσταγμάτων ποιοῦντες ἢ λέγοντες 165
 ἐχθροὶ εἰσι καὶ πολέμοι, εἰ καὶ ἀσθενεῖς εἰσι καὶ οὐδὲν ὁλως
 ἰσχύοντες κατ' αὐτοῦ.

Ἡμεῖς οὖν τοῦ Κυρίου ἀκούσαντες λέγοντες ἡ Ὅστις
 θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω
 τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι » καὶ τοῦ Ἀποσ- 170
 τόλου διδάσκοντος ἡ Ἐπειὶα, μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον

- μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ · ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ κόσμου ἐχθρὰ εἰς Θεόν ἐστι » καὶ οὕτως · « Ὁ ἀγαπῶν τὸν κόσμον ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ κατέστηκεν », πάντα τῷ δοκεῖν ἀφέντες, τῷ
- 175 Σωτῆρι ἡμῶν καὶ Θεῷ ἠκολοθήσαμεν, μᾶλλον δὲ τὸν κόσμον ὡς ἐμπόδιον ἡμῖν πρὸς ἀρετὴν ὄντα, πρὸς τὸν μονήρη βίον μετέλθωμεν, οἶονεῖ τὴν πολεμίαν καταλιπόντες γῆν, ἐν ἣ αἰχμάλωτοι, ἐκουσίως ἀποφυγόντες, διήγομεν, καὶ πρὸς τὴν χώραν τοῦ ἡμετέρου δεσποτοῦ καὶ βασιλέως Χριστοῦ
- 180 μετέβημεν, ἐνδυσάμενοι μόνον τὸ σχῆμα τοῦ ὑπ' αὐτὸν τελούντος λαοῦ, οὐ μέντοιγε διὰ τοῦ ἐνδύματος αὐτῷ στρατευθέντες ἢ δουλεύοντες, ὡς οὐδὲ οἱ τὴν Ἰσὴν τοῖς στρατιώταις φοροῦντες στολὴν στρατιώται τοῦ βασιλέως τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν αὐτοῦ τέως γεγονέναι λέγομεν βασιλείαν,
- 185 τὸ μοναχικὸν ἐνδυσάμενοι ἐνδυμα, στρατευθῆναι δὲ αὐτῷ διὰ τοῦτο οὐ λέγομεν, διότι τὰ ὄπλα ἡμῶν οὐκ εἰσι σωματικὰ ἀλλὰ πνευματικὰ · « Οὐ γὰρ ἐστὶν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. » Ὅταν
- 190 οὖν ἐνδυσώμεθα τὰ ὄπλα τοῦ φωτός, ἀσπίδα καὶ περικεφαλῆαν καὶ τὰ λοιπὰ, ὁ Παῖλος ὁ ὄντιος ἀπρηθμισσάτο, καὶ τὴν μάχην τοῦ Πνεύματος ἠγωνιζομένην λάβωμεν ἐν χειρὶ, τότε καὶ στρατευθῆναι λέγομεν καὶ πρὸς παράταξιν ἡμῶν ἐαυτοὺς εὐτρεπίζομεν.
- 195 Τέως δέ, οἱ περιβαλόμενοι τὸ μοναχικὸν ἐνδυμα καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ στάδιον τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἀσκήσεως, σκοπήσωμεν, εἰ δοκεῖ, τί ἐργαζόμεθα Κλαίωμεν, Διὰ τί; Πάντως ἵνα τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν τὴν ἀφῆσιν λάβωμεν, οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἐκκαθαρθώμεν καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν μολυσμῶν
- 200 Νηστεύομεν; Πάντως ἵνα τὰς τῆς σαρκὸς κινήσεις συστήλωμεν καὶ τὴν καρδίαν μαλακωτέραν ποιήσωμεν. Ἀγρυπνοῦμεν καὶ ψάλλομεν; Ἵνα μὴ πονηρὰ διαλογίζομεθα καὶ πρὸς μετεωρισμούς ἐκτρεπώμεθα. Εὐχόμεθα σωματικῶς; Ὡς ἂν μὴ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ αἰχμαλωτιζώμεθα νοερώς καὶ
- 205 ὥστε εἰς τὰ τὰ χρηστὰ ἐννοεῖν καὶ κατὰ διάνοιαν πνευματικῶς αἶ. καὶ ἀδιστακτικῶς προσεύχεσθαι φθάσωμεν. Πενθοῦμεν; Πάντως ἵνα τῆς χαρᾶς τοῦ πένθους ἐπαπολαύωμεν. Εὐτελῆ φοροῦμεν καὶ τρύχιναν, χαμαικοιτοῦμέν τε καὶ σιδήρεον

τὸ σῶμα σφίγγομεν οἱ πολλοί ; Διὰ τί , "ἵνα πάντως τὸ σφριγῶν τοῦτο σῶμα κατέγξωμεν καὶ φορτίσωμεν καὶ 210 μὴ ἑάσωμεν αὐτό, ὥσπερ τινα πῦλον ἀδάμαστον, χαλινῶ δίχα τοῦ αὐτὸν ἀνχαντος, καὶ συνελάσων εἰς βόθρον ἀπωλείας καὶ πυρὸς αἰωνίου Ταῦτα δὲ παιοῦντες, τί ἔρα τοῖς ὀφύσιν αὐτοῖς χαρίζομεθα , Πάντως οὐδέν. Εἰ δὲ μὴ τοῖς ὀρώσι, 215 πολλῶ μᾶλλον τῷ καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν χαρισαμένῳ εἰς τὸ ἑαυτοὺς ἡμᾶς διασώσασθαι.

"Αλλὰ λοιδορίας καὶ θλίψεις ἐπερχομένας μετ' εὐχαριστίας ἀμνησιούκως ὑποφέρομεν ; Καὶ ἐν τούτῳ πάλιν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ οὐχ ἕτερον εὐεργετοῦμεν. Καὶ ἀκουσον τοῦτο λέγοντος 220 τοῦ Κυρίου « Ἐὰν μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν κπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν . » Ἰδοὺ οὖν, κἂν λοιδορίας, κἂν ῥαπίσματα, κἂν κολαφίσματα, κἂν ἐμπαιγμοὺς, κἂν ἐλαπτύσματα, κἂν ὀπιούν πανθάνωμεν, εἰ 225 μὲν εὐχαρίστως ὑποφέρομεν καὶ τοὺς ταῦτα ἡμῖν ἐπιφέροντας ἀπὸ ψυχῆς συμπαθοῦμεν, ἡμῖν αὐτοῖς χαρίζομεθα, τῶν εἰς Θεὸν ἀμαρτηθέντων ἡμῖν λαμβάνοντες ἄφεσιν· εἰ δὲ μνησικακοῦμεν καὶ ἀνταποδιδόναι αὐτοῖς πολυτρόπως πειρώμεθα, ἑαυτοὺς ἡμᾶς βλάπτουμεν, ἀσυγχώρητα ἡμῶν διατηρεῖσθαι 230 ποιοῦντες τὰ ἀμαρτήματα. Καθεζόμεθα ἐν καλλίῳ, φεύγομεν εἰς τὰ ὄρη, ἐν σπηλαίοις κατοικοῦμεν καὶ ἐν στύλοις ὑψούμεθα ; Διὰ τί ; Σπεύδοντες πάντως διαφυγεῖν τὸν ὡς λείοντα περιπατοῦντα καὶ φρικτὰ ὠρνόμενον καθ' ἡμῶν καὶ ζητοῦντα τινα καταπῆρ*. Εἰ οὖν διψῇ ὁ Θεός· ἄνευ 235 γὰρ τῆς ἐκείνου βοηθείας ἐκφρεύσασθαι οὐ δυνατόμεθα τοὺς ἐκείνου ὀδόντας καὶ τὰ τοικίλα δεσμέ, ὅπου ἂν καὶ ἀπέλθωμεν — καὶ διασωθῶμεν, μὴ βρῶμα τῷ δεινῷ τούτῳ θηρίῳ γενόμενοι, πῶς δουλεύειν τῷ Κυρίῳ διὰ τῶν τοιούτων πράξεων εἰπομεν ; Ἐμοὶ οὐ δοκεῖ τοῦτο εὐλόγον, οἶμαι δέ, 240 οὐδὲ ὑμῖν.

Πῶς γὰρ ὁ καταδιωκόμενος μὲν ὑπὸ τινος, φεύγων δὲ αὐτὸς ἰσχυρῶς, τὸν εἰσδεξάμενον αὐτὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ οἰκίᾳ καὶ στάντα πρὸ τῶν θυρῶν καὶ τοῦ διώκοντος αὐτὸν ἐνθροῦ λυτρωσάμενον δουλεύσαι τούτου γε ἕνεκα εἰποι ἂν ; 245

Οὐδαμῶς, ἀλλ' ὡς ὑπ' αὐτοῦ μᾶλλον εὐεργετηθεὶς καὶ
 βουθεῖας τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, ὀφείλει τὴν εὐχαριστίαν αὐτῷ
 ἀποδιδόναι διηλεκτῶς. Πῶς δέ, εἰπάτέ μοι, οἱ προσαιτούντες
 πένητες, ἢ διὰ δασθέκειαν σώματος ἢ διὰ ἀργίαν καὶ ὀκνηρίαν
 250 ἐργάζεσθαι μὴ βουλόμενοι, δουλεύειν τοῖς ἐλεημοσύνῃν
 διδοῦσι καὶ διακονοῦσιν αὐτοῖς λογισθήσονται, καὶ οὐχὶ
 μᾶλλον παρὰ τῶν ἐλεημόνων οἱ πτωχοὶ δωρεὰν φανῶσι
 διακονεῖσθαι καὶ ἐκδουλεύεσθαι, Οὕτω τοιγαροῦν καὶ
 ἡμεῖς ἅπαντες, πτωχοὶ καὶ ἐτιδεεῖς ὑπάρχοντες ἐκ προγεγο-
 255 νότων ἀνομιῶν, τῷ ἡμᾶς ἐλεοῦντι Θεῷ οὕτω διακειμένους
 ἡμᾶς δουλεύειν οὐδέποτε ἂν εἰποίμεν, ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται,
 οἱ μὲν ἐκ προγεγονότων ἁμαρτημάτων, οἱ δὲ ἐκ συντηθείας
 κακῆς, οἱ δὲ ἐξ ὀκνηρίας καὶ ἀργίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ,
 οἱ δὲ ἐκ προαιρέσεως πονηρᾶς, οἱ δὲ ἐκ προλήψεως ἡδονῶν,
 260 οἱ δὲ ἐξ ἀγνοίας καὶ ἀπιστίας τῶν θείων Γραφῶν, ἄλλοι ἐξ
 οἰήσεως καὶ τοῦ δοκεῖν μᾶλλον πλέον χρῆζειν εἰς σωτηρίαν
 ψυχῆς, καὶ ἀπλῶς πάντες ὑπάρχοντες πένητες καὶ γυμνοί.
 Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τραυματιαί, ποικίλως κατεχόμενοι
 νόσοις καὶ ὡς ἐν διαφόροις ξενώσι, καὶ γηρωκομείοις ἐν
 265 αὐτοῖς τοῖς κελίοις καὶ μοναστηρίοις ἡμῶν ἐλαυνῶς
 ἀνακεκλιμένοι ὄντες ἢ καὶ κεριπατοῦντες ποσῶς, βοῶμεν
 καὶ θρηνοῦμεν καὶ κλαίμεν καὶ αὐτὸν προσκαλούμεθα τὸν
 ἱατρὸν ψυχῶν τε καὶ σωμάτων - ἔσοι δηλαδὴ τῆς ἀληθίνης
 τῶν τραυμάτων ἢ τῶν παθῶν ἐλάβομεν αἰσθήσιν, ἐπειδὴ τερ-
 270 εῖσι καὶ ὡς φρενήρεις τινές, μὴδὲ ὅτι τίποτε δασθενοῦσιν
 εἰδότες ἢ ὅτι κατέχονται ὑπὸ τινος πάθους —, ἵνα ἐλευθῶν
 λήσῃται ἡμῶν τὰς τετραυματισμένας καρδίας καὶ δῶ τὴν
 ὑγίειαν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, κειμέναις ὑπὸ τὴν κλίνην τῆς
 ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, ἐπειδὴ ἅπαντες ἡμάρτομεν, κατὰ
 275 τὸν θεῖον Ἀπόστολον, καὶ δεόμεθα τοῦ ἐλέους αὐτοῦ καὶ τῆς
 χάριτος.

Τῷ οὖν ἡμᾶς ἐλεοῦντι, οὕτω διακειμένους ὡς λέλεκται,
 καὶ ἐφ' ἡμᾶς σπλαγχνιζομένῳ καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἱατροῦντι
 καὶ τὰ πρὸς πτωρίαν ἡμᾶς διδάσκοντι καὶ παρεχομένῳ
 280 κατὰ μικρὸν ἡμῖν τὴν ὑγίειαν τῶν τραυμάτων καὶ νοσημάτων
 ἡμῶν, δουλεύειν ὅλως εἰπεῖν τολμήσομεν; Οὐμνοῦν, ὡς
 οὐδὲ ὁ ὑπὸ τῶν λησίων συντριβείς τὸ σῶμα καὶ ἡμιθανής

κείμενος τῷ ἐπὶ τοῦ ἰδίου κτήνους αὐτὸν ἄραυτι καὶ εἰς τὸ
 πανδοχεῖον ἀπαγαγόντι καὶ οἶνον ἐπιθέντι αὐτῷ καὶ θλαῖον
 δουλεύσαι λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλετθῆναι καὶ λαθῆναι καὶ 285
 εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν ἐπανελθεῖν δι' αὐτοῦ. Τοιγαροῦν
 παρειμέναι καὶ λελασθημένοι καὶ ἡμεῖς ὄντες καὶ τραυματῖαι
 καὶ ἀμελοῦντες τῶν πρὸς ἱατρείαν ἡμῶν καὶ παντὶ τρόπῳ
 μὴ ποιεῖν, ὡς εἶπον, σπουδάζοντες, πῶς τολμήσομεν εἰπεῖν
 ἢ ἐννοῆσαι ὅτι τῷ Κυρίῳ δουλεύομεν, Οὐδαμῶς ἀλλὰ τί; 290
 Παρακαλοῦμεν, ὡς ἐφθην εἰπών, εἰ ὅπως ἐν οἷος ἐσμέν
 αἰσθανόμεθα, δεόμενοι λαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων ἡμῶν. Ὅτε δὲ
 τοῦτο γένηται καὶ τὴν νόσον ὡς ἱμάτιον πεπαλαιωμένον καὶ
 διεσπυγῆς καὶ βερυπαρωμένον κατ' ὀλίγον ἀποδυσόμεθα
 ἄνωθεν, καὶ τὴν ὑγίειαν ὡς διπλοῖδα φωτεινὴν ὅλην τῷ 205
 σώματι ἐνδυσόμεθα, ἔχουν ἀπὸ κορυφῆς ἕως ἄκρων ποδῶν,
 τότε ἄλλοις καὶ αὐτοὶ διακονοῦντες ἐν ὄνῳ καὶ ἐλαίῳ καὶ
 τοῖς λοιποῖς ἐμπλάστοις τε καὶ φαρμάκοις τούτους
 ἱατρεύοντες, αὐτῇ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ λογισθῆσόμεθα τῷ
 οὕτως εἰπόντι « Ἐγὼ ἐσον ἐποίησατε ἐνὶ τούτων τῶν 300
 ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησατε. » Εἰ δὲ οὐχ
 οὕτως πρῶτον ἐξομεν, ἀλλ' ἔτι νοσοῦντες τοῦτο ποιῆσαι
 ἐπιχειροῦμεν, ἀποκριθεὶς ὁ Δεσπότης ἔρεϊ ἡμῖν « Ἰατρέ,
 ἱάτρευσον σεαυτὸν. »

Διπλοῖδα δὲ φωτεινὴν εἰπόντας ἡμᾶς τὴν ὑγίειαν τῆς 305
 ψυχῆς ἀκούσας, μὴ ἐξ ἀγνοίας καταγελάσας τοῦ ῥήματος
 μηδὲ σωματικὴν ὑγίειαν ὑπολάμβανε λέγειν ἡμᾶς, ἀλλ'
 ἀσώματόν τινα καὶ θεῖαν καὶ νοερὰν, ἥτις οὐκ ἀπὸ φαρμάκων
 καὶ βοτανῶν εἴωθε γίνεσθαι, « οὐδὲ ἐξ ἔργων τινῶν, ἵνα μὴ
 τις καυχῆσθαι » Καθάπερ γὰρ τις ὁσπτοῦν συνιθεὶς 310
 νεκρὸν πρὸς ὁσπτοῦν καὶ ἀρμονίαν πρὸς ἀρμονίαν, ἅτινα
 μοι καὶ λάβοις εἰς ἔργα καὶ κτήσιν τῆς ἀρετῆς, οὐδὲν
 ὠφελεῖ, μὴ ὄντος τοῦ δυναμένου κρέας καὶ νεῦρα εἰς αὐτὰ
 ἐξυφᾶναι, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ποιήσας καὶ τὰς μὲν ἀρμονίας
 συνδήσας τοῖς νεύροις, τὰ δὲ νεκρὰ ἐκείνα ὁσπᾶ κρέας 315
 ἐπενδύσας καὶ δέρμα καὶ εἰς σῶμα ἀποτελέσας αὐτά, οὐδὲν
 ἔσται πάλιν ὄφελος, ἐστεργημένον ὑπάρχον τοῦ ζῶσκασιωόντος
 καὶ κινούντος αὐτὸ πνεύματος, τοιούστιν ἔρημον ψυχῆς ὄν,
 οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς νεκρωμένης μοι νόει ψυχῆς καὶ ἐπὶ τῇ

- 320 ἔνδοθεν τῶν ταύτης μελῶν μετάγαγέ σου τὸν νοῦν καὶ ἰδέ
 πάσας συναγομένας τὰς πράξεις, νηστείαν λέγω καὶ ἀγρυπ-
 νίαν, χαμευνίαν καὶ ξηροκοιτίαν, ἀκτημοσύνην καὶ ὀλουσίαν
 καὶ τὰ τοῦτοις ἀκόλουθα, ὡς δοτὰ νεκρά, καὶ συναρμολο-
 γουμένας ἀλλήλαις καὶ ἐτέραν τῇ ἐτέρα συνακολουθούσας
- 325 καὶ συντιθεμένας καὶ οἰανεὶ πως ἀκέραιον ἀποτελούσας τὸ
 τῆς ψυχῆς σῶμα. Τί οὖν τὸ ὄφελος, ἐὰν ἀψύχον κεῖται καὶ
 ἀπνουν, μὴ ὄντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν αὐτῷ, Μόνον
 γὰρ ἐκεῖνο ἐλθὼν ἐν ἡμῖν καὶ ἐγκατοικῆσαν, ὡς ἀψύχα μέλη
 ἀπ' ἀλλήλων διεσπασμένα, οὕτω νεκρωμένας τὰς ἐνσάρτους
- 330 πράξεις συνδεῖ νεύροις ἰσχύος πνευματικῆς καὶ συνενοῖ τῇ
 ἀγάπῃ τῇ πρὸς Θεόν, καὶ τῇ καὶ αὐτὰ καινούς ἡμᾶς ἀπὸ
 παλαιῶν καὶ ζῶντας ἐκ νεκρῶν ἀποδείκνυσιν ἄλλως δὲ
 οὐκ ἐνι ζῆσαι ψυχήν.
- “Ὡσπερ γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν, καὶ ἀσθενῇ καὶ μὴ, δίχα
- 335 ψυχῆς κινεῖσθαι τοῦτο, ἢ καὶ ὁλως ζῆν, τῶν ἀδυνάτων ἐστίν,
 οὕτω καὶ ἡ ψυχή, καὶ ἁμαρτήσῃ καὶ μὴ, ἀνευ τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος νεκρά ἐστὶ καὶ ζῆσαι τὴν αἰωνίαν ζωὴν ὁλως
 οὐ δύναται· εἰ γὰρ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία ἐστίν,
 ὁ ἁμαρτήσας πάντως πληγείς ὑπ' αὐτοῦ ἀπέθανεν· εἰ δὲ
- 340 οὐδὲν ἁμαρτηγός — πάντες γάρ, φησὶν, ἡμαρτον καὶ
 ὑπεροῦνται τῇ· δόξης τοῦ Θεοῦ —, πάντες δηλονότι οἱ
 ἁμαρτήσαντες ἀπεθανομεν καὶ ἐσμεν νεκροί. Νόει οὖν
 μοι νεκρὸν νοερώς σεαυτόν. Εἰπέ τοίνυν πῶς ἐκαληθῶς
 ζήσεις, μὴ ἐνωθεὶς τῇ ἀληθινῇ ζωῇ, τουτέστι τῷ ἁγίῳ
- 345 Πνεύματι, δι' οὗ καὶ πιστὸς ἀναγεννᾶται καὶ ἀναζωοῦται
 ἐν Χριστῷ. « Ἐνῷ γάρ, φησὶν, εἰμὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ
 ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. » Οἱ δούλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ
 φῶς εἰς, καὶ ἀλήθειαν καὶ ζωὴν· « Ὁ δεχόμενος γὰρ ὑμᾶς,
 φησὶν, ἐμὲ δέχεται καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν
- 350 ἀποστελλαντά με. » Εἰ οὖν ἡμεῖς νεκροί, ἐκεῖνος δὲ μόνος
 ἡ αἰώνιος ἐστὶ ζωὴ, πρὸ τοῦ ἐνωθῆναι αὐτῷ καὶ ζῆσαι, μὴ
 λέγωμεν ὅτι τῷ Κυρίῳ δουλεύομεν. Νεκροὶ γὰρ πῶς τινί
 ποτε ἐκδουλεύσουσιν; Εἰ μὴ ἐκεῖνον γνωστῶς ὡς διπλαῖδα
 περιβαλώμεθα, μὴ νομίσωμεν ὅτι τῶν νοσημάτων ἡμῶν ἢ
- 355 τῶν ἐνοχλούντων καθῶν ὁλως ἡλευθερώθημεν.

Ὡςπερ γάρ τὸ σκότος οὐ φεύγει, εἰ μὴ τὸ φῶς παραγένηται, οὕτως οὐδὲ ἡ νόσος τῆς ψυχῆς φυγαδεύεται, εἰ μὴ ὁ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν αἵρων ἐλευσεται καὶ ἡμῖν ἐνωθῇ Ἐρχόμενος δὲ αὐτός, ἐπεὶ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν ἀσθένειαν ψυχικὴν ἀπελαυνει, καλεῖται ὑγίεια, τὴν ὑγίαν ἡμῖν χαρίζομενος 360 τῆς ψυχῆς φωτίζων δὲ ἡμᾶς, λέγεται φῶς, ὑπὲρ φῶς ἅπαν ὧν καὶ ζωοποιῶν ἡμᾶς, λέγεται ζωή, ὑπὲρ ζωὴν ἅπασαν ὧν περιλάμπων δὲ ἡμᾶς βλους καὶ τῇ δόξῃ τῆς αὐτοῦ θεότητος περικυκλῶν καὶ ἐπιθάλπων, καλεῖται ἡμάτιον, καὶ οὕτως ἐνδιδύσκεσθαι τοῦτον λέγομεν τὸν ἀναφῇ 365 πάντα καὶ ἀληττον ἐνούμενος δὲ ἀμίκτως ἡμῶν τῇ ψυχῇ καὶ ὅλην ποιῶν ταύτην ὡς φῶς, ἐνοικεῖν λέγεται ἐν ἡμῖν καὶ ἀπεριγράπτως περιγράφεσθαι. Ὡ τοῦ θαύματος ! Οὕτω τοιγαροῦν γίνεται πάντα ἡμῖν ὁ ὑπεράνω πάντων ὧν, ἄρτος, σκέπη καὶ ὕδωρ, ὃ πάλαι τῇ Σαμαρείτιδι εἶπε τὸν 370 πίνοντα μὴ διψῆσαι ποτε . Εἰ οὖν ἐτι διψᾷς, εὐπω ἐξ ἐκείνου τοῦ ὕδατος ἐπιεῖς ἀψευδῆς γάρ ἐστιν ὁ τοῦτο εἰπών. Ἐγὼ γάρ τινος ἤκουσα λέγοντος, ὅτι ἀφ' οὗ ἐκ τούτου τοῦ ὕδατος εἰς κόρον πιεῖν ὁ φιλανθρωπος Δεσπότης μοι ἐχαρίσατο, εἰ συνέβη ἐπιλαθέσθαι με καὶ ὡς μὴ πίνοντα ζητεῖν πάλιν 875 δοθῆναι μοι παρ' ἐκείνου πιεῖν, αὐτὸ ἐκείνο, ὅπερ δηλονότι ἐπιον ὕδωρ, ἐνδύθεν ἤλλατο τῆς καρδίας μου καὶ ἐπήδα ὥσπερ βειθρον φωτισιδὲς καὶ εὐθὺς ἐώρων αὐτό. Ἐκεῖνο δὲ οἶονε, ἐλάλει διὰ τῶν παλμῶν ἐν ἐμοὶ καὶ ἔλεγεν ἡ Οὐχ ὁρᾷς με ὅτι ἐνταυθα εἰμι μετὰ σοῦ . Καὶ πόθεν μοι δοθῆναι 380 σοὶ ἢ ἄλλοθεν ποθεν παραγενέσθαι με ἐπιζητεῖς ; Οὐκ οἶδας ὅτι αἰεὶ σὺνείμι οἷς ἀπαξ ἑμαυτὸ ἐπιδώσω πιεῖν με καὶ πηγὴ γίνομαι ἀθάνατος ἐν αὐτοῖς ; »

Εἰ οὖν τοῦτο γεγονὸς ἔγνως καὶ ἐν σοί, ὦ ἀδελφέ, μακάριος εἶ. Εἰ δὲ τὸν Χριστὸν μὲν τεθέσσαι, οὕτω δέ σοι τοῦτο τὸ 385 πόμα πιεῖν ἐχαρίσατο, πρόσπεσον, κλαῖσον, δυσώπησον, θρήνησον, τύψον σεαυτοῦ τὰς δάκρυς, ὥσπερ ποτὲ ὁ Ἀδάμ, τίλλε σου τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς μὴ ἀναπέσῃς ἐπὶ κλίνης, ἀλλὰ κλίνη γενέσθω σοι ἅπαν ἔδαφος μὴ δῶς ὕπνον εἰς κόρον σοῖς ὀφθαλμοῖς, μὴ ὅλως νωστιγμὸν τοῖς βλεφάροις 390 σου μὴ πρὸς τι τῶν ἐπὶ γῆς ἢ τῶν ἐν οὐρανῷ ἐπιστρέψῃς σου τὸ ὄμμα — τί γάρ σοι καὶ πρὸς ἄλλο τι, τὸν ποιητὴν

τῶν ἀπάντων ὁρῶν σου πρὸ ὀφθαλμῶν ; μὴ ἐμπλήσῃς τὴν
 γαστέρα σου τῶν ἐδωδίσμων ποτέ · μὴ γλυκάνῃς σου τὸν
 395 λάρυγγα ἐνηθύνῃ βρώσει ἢ πόσει εἰς πλησμονήν μὴ
 περιεργάσῃ τὰ γινόμενα πράγματα, μηδὲ πρὸς τοὺς ἀδιαφόρους
 καὶ καταφρονητικῶς βιοῦντας ἀποβλέψῃ, ἵνα μὴ εἰς οἴησιν
 ἐμπέσῃς ἢ καὶ κατακρίνῃς αὐτοῦς· ἀλλὰ γὰρ μηδὲ
 συγκαθεσθῇς πρὸς συντυχίας ἀκείρους ποτέ μετ' αὐτῶν μὴ
 400 περὶ λήθῃς, τοὺς ὀνομαστοὺς ζητῶν μοναχοὺς, μηδὲ ἐρεῦνα
 τοὺς βίους αὐτῶν, ἀλλ' εἰ μὲν πνευματικῶ πατρὶ Θεοῦ
 χάριτι ἐνέτυχες, αὐτῷ μόνῳ λέγε τὰ κατὰ σέ· εἰ δ' οὐν,
 ἀλλὰ τὸν Χριστὸν ὁρῶν, εἰς ἐκεῖνον ἀπόβλεπε δει καὶ διὰ
 παντὸς ἐκεῖνον μόνον τῆς σῆς κατηφείας καὶ θλίψεως ἔχε
 405 θεωρητήν.

Δείκνυς αὐτῷ, μᾶλλον δὲ ἐκεῖνος δράτω σου τὴν ἀλυσάν,
 τὴν ἀγαν ἀκτημοσίνην, τὸν ἀφιλάργυρον τρόπον. Μηδέ, εἰ
 βέει ποθὲν ἄπας ὁ κλοῦτος τοῦ κόσμου ἢ καὶ πληθὺς χρυσοῦ
 ἔρριπται πρὸ τῶν ποδῶν σου — γίνεται γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ
 410 τῆς τοῦ Πονηροῦ μηχανῆς καὶ τῶν ἐκείνου συνεργῶν καὶ
 ὑπασιπιστῶν —, ἐπιστρέψαι καὶ ὁλως τὸν ὀφθαλμὸν καὶ
 ἀπιθεῖν πρὸς ταῦτα θελήσῃς· εἰ καὶ προφύσῃ, τῶν πτωχῶν
 ἀναμαρτήτως δοκεῖ καὶ λαμβάνεσθαι καὶ δίδωσθαι παρὰ σοῦ.
 Ἐκεῖνος βλέπέτω σε τυπτόμενον καὶ μὴ ἀντιτύποντα,
 415 ὕδριζόμενον καὶ μὴ ἀνθυδρίζοντα, λοιδορούμενον καὶ τοὺς
 λοιδοροῦντάς σε εὐλογοῦντα, μὴ δάξαν ζητοῦντα, μὴ τιμῆν,
 μὴ ἀνάπαισιν, καὶ ἀπλῶς πάντα ποιοῦντα καὶ πάντα διαπρατ-
 τόμενον καὶ μηδόλως ἐνδιδοῦντα μήτε εἰς τὰ ὀπίσω
 στρεφόμενον, ἕως οὗ σπλαγχνισθεὶς ἐπιδώσῃ σοι τὸ φοβερόν
 420 ἐκεῖνο καὶ ἄρρητον καὶ ἀκατονόμαστον πόμα πιεῖν. Καὶ
 ὅταν ταύτου ἀξιωθῇς, τότε γνώσεις ἅπερ λαλοῦμεν καὶ ἅπερ
 σοι ὑφηγοῦμεθα. « Λαλοῦμεν γὰρ σοφίαν, φησὶν, οὐ τοῦ
 αἰῶνος τούτου τὴν καταρνούμενην, ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ
 σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην. »
 425 Εἰ δὲ οὐδὲ αὐτὸν τὸν Χριστὸν ὁλως ἰδεῖν κατηξίωσαι,
 τί ὅτι καὶ δοκεῖς ζῆν ; Τί ὅτι καὶ δουλεύειν νομίζεις αὐτῷ, ὃν
 οὐδέπω τεθέλπει ; Μὴ θεασάμενος δὲ μηδὲ φωνῆς αὐτοῦ
 ἀκοῦσαι ἀξιωθεῖς, πόθεν τὸ θέλημα αὐτοῦ τὸ ἅγιον καὶ
 εὐάρεστον καὶ τέλειον διδαχθήσῃ ; Εἰ δὲ ἐκ τῶν ἁγίων

εἴπης μαθήσεσθαι τοῦτο Γραφῶν, ἐρωτῶ πῶς αὐτό, νεκρός 420
 ὅλος ὢν καὶ ἐν σκότει καίμενος, ἀκοῦσαι θυνήθης ἢ ἐκπληρῶ-
 σαι, ἵνα καὶ ζῆσαι ἀξιώθης καὶ ἰδεῖν τὸν Θεόν Οὐδαμῶς.
 Τί οὖν, Εἰ νεκροὶ ἐσμεν, φησί, καὶ ἐν σκότει διαγόμεν,
 πῶς ζῆσαι ἰσχύομεν ἢ πῶς τὸν Χριστὸν, τὸ ἀληθινὸν φῶς,
 ἐλθόντα ἐπὶ τῆς γῆς θεωσομεθα, "Ἀκουε νουνεχῶς καὶ μὴ 425
 θέλε δικαιοῦν σεαυτὸν ἄλλα ταπεινώθητι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ
 καὶ εἰπέ· ὦ Κύριε, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ
 ὥς τὸ ἐπιστρέφει καὶ ζῆν αὐτόν, ὁ κατελθὼν διὰ τοῦτο
 ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα τοὺς καίμενους καὶ τεθνατωμένους ὑπὸ τῆς
 ἁμαρτίας ἐξαναστήσῃ καὶ σὲ κατὰδεῖν αὐτούς, τὸ φῶς τὸ 430
 ἀληθινόν, ὥς ἰδεῖν ἀνθρώπων θνατόν, καταξιώσῃς, πέμψον
 μοι ἄνθρωπον γινώσκοντά σε, ἵνα, ὥς σοὶ δουλεύσας αὐτῷ
 καὶ πάσῃ δυνάμει μου ὑποταγείς καὶ τὸ πᾶν ἐν τῷ ἐκείνου
 θελήματι ποιήσας θέλημα, εὐαρεστήσω σοι τῷ μόνῳ Θεῷ
 καὶ καταξιώθῃ σου καὶ γὰρ τῆς βασιλείας, ὁ ἁμαρτωλός ὃ 435
 Ἐάν οὖν οὕτως ἐπιμείνης ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ δυνάμειος
 κροῶν, παρακαλῶν τε καὶ δοῦμενος αὐτοῦ, οὐκ ἐγκαταλείψει
 σε, ἀλλὰ ἢ δι' αὐτοῦ ἢ δι' ἑνὸς τῶν δούλων αὐτοῦ, ὅσα δεῖ
 σε ποιῆσαι διδάξει σε καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος καὶ τῆς
 εὐχῆς τοῦ δουλοῦ αὐτοῦ ἰσχύν σοι χαρίσεται τοῦ ἐκπληρῶσαι 440
 αὐτά Χωρὶς γὰρ ἐκείνου οὐ θυνήσῃ ποιῆσαι οὐδέν· ἀλλ'
 ἐκεῖνος, καθὼς περ ἐφθην εἰπών, ἀπεραλείπτως γενήσεται
 σοι τὰ πάντα εἰ δὲ μὴ πάντα, τέως εὐρίσκη ἐν τῇ ἐξόδῳ
 σου τὸν Χριστὸν ἐκζητῶν, τέως τοῖς αὐτοῦ φίλοις καὶ
 ἀρχουσιν ὑποτασσόμενος εἰς καὶ δουλεύων εὐρίσκη διὰ 445
 τούτων ἐκείνῳ, τέως τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων καὶ οὐχὶ τὸ πᾶν
 θέλημα ἐκπληροῖς Θεοῦ δὲ θέλημα τὸ θέλημα τῶν ἐκείνου
 δούλων ἐστίν —, τέως ἐν ἐργασίᾳ καὶ οὐκ ἀργίᾳ, τέως ἐν
 ταπεινώσει καὶ οὐκ ἐν οἰήσει. Μνήσθητι ὧν εἶπον, ὅτι οἱ
 στρατηγοὶ καὶ οἱ ἀρχόντες πάντες οἱ μὲν δούλοι, οἱ δὲ καὶ 450
 φίλοι τοῦ βασιλέως εἰσὶ καὶ διὰ τούτων αὐτῶν καὶ ὁ ὕψ'
 ἐνὶ ἐκάστῳ τούτων πέλων λαός οἱ, εἰ καὶ μὴ τὸν βασιλέα
 καθορῶσι καὶ συντυγχάνουσιν, ἀλλὰ τῷ στρατηγῷ αὐτῶν ἢ
 τῷ ἀρχόντι ὡς ἐκείνῳ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ καλῶς ἐκδουλεύοντες
 θεωρεάς τε καὶ ἀξιώματα λαβεῖν δι' αὐτῶν ἀπὸ τοῦ βασιλέως 455
 ἔλπιζουσιν, οἱ δὲ καὶ λαμβάνουσι μεσίτας τοὺς ἑαυτῶν

ἀρχοντας προβαλλόμενοι. Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ διὰ τῆς οἰκείας ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς ἀκουστοὶ γίνονται καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως προσλαμβάνονται καὶ τιμῶνται καὶ ἄλλων ἀρχοντες καὶ
 470 μεσίται ἀποκαθίστανται, καὶ τῆναιῦτα καταξιοῦνται καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ βασιλεῖ τὴν κατὰ πρόσωπον ὑπηρεσίαν ἀποπληροῦν καὶ αὐτῷ προσομιλεῖν καὶ τῆς ἐκείνου ἀκοῦειν φωνῆς.

Εἰ δὲ σὺ μὲν, ὡς προεῖρηται, ζητήσαι καὶ κροῦσαι οὐκ
 475 ἀνέχη, ἀλλὰ ὑπὸ στρατιώταις ἀνωνύμοις γενέσθαι, τουτέστιν ὑποτακτικῶς εὐτελὲς μετὰ εὐταλῶν καταταγῆναι προτεθῆ-
 μέναι, καὶ ἀρχοῦσι πνευματικοῖς ἐκδουλεύσαι οὐ βούλει, τί ἐμὲ μέμνη λέγοντί σε νεκρὸν ἢ τυφλὸν ἢ ἀσθενῆ καὶ
 παρειμένον καὶ τῆς δουλείας ἀποκεχωρισμένον τοῦ βασιλέως
 480 Χριστοῦ, Ἄλλὰ κάθη, εἰποῖς, ἐν τῷ κελίῳ, σεαυτῷ προσέχων καὶ μηδὲν μηδαμῶς ἀδικῶν, Τοῦτο δὲ αὐτὸ
 ἄρα ποιῆσαι καὶ αὐτὸς καταδεξῆ τὸν σὸν δοῦλον ἢ ὑπηρέτην, ἵνα καταφρονήσας σου τῆς ὑπηρεσίας, ἐν ἑτέρῳ καὶ αὐτὸς ἀπελθὼν κελίῳ καθίσῃ, μηδὲν μηδὲν μηδὲ σεαυτὸν ἀδικῶν ;
 Ἄλλὰ ἕτερος τίς ἀνθρώπων ὁλως ἀκοῦσαι τοῦτο ἀνέχεται ;
 Πῶς οὖν, καθήμενος ἐν τῷ κελίῳ καὶ παρ' ἐτέρων ὑπηρετου-
 μένος, σὺ δουλεύειν λέγεις Θεῷ, Διὰ ποίων τῶν ἔργων ;
 Εἰπέ. Εἰ γὰρ σεαυτῷ διηκόνεις εἰς πάντα καὶ ἐκ τῶν ἔργων
 τῶν χειρῶν σου τὰ πρὸς χρεῖαν εἶχες πᾶσαν τοῦ σώματος,
 490 οὐδὲ αὐτως τῷ Θεῷ δουλεύειν σε λέγειν ἔχρη. Ὁ γὰρ
 δοῦλος οὐχὶ ἐν τῷ ἑαυτὸν διατρέφειν καὶ ἐνδιδύσκειν ἐπαινεῖ-
 ται, ἀλλ' ἐὰν μὴ καὶ τὸ κοινῶς λεγόμενον πάκτον ἐκ τοῦ
 ἔργου αὐτοῦ καθ' ἑκάστην πρὸς τὸν ἑαυτοῦ παρέχῃ κύριον,
 ὡς ἀχρηστος τιμωρεῖται καὶ κατακρίνεται. Πῶς οὖν ἡμεῖς,
 495 ὡς ἐλευθεροὶ ζῶντες καὶ τῇ ἀνέσει καὶ ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ
 ἑαυτοὺς ἐκδιδούντες καὶ μὴ μόνον μηδὲν ἐργαζόμενοι μήτε
 διακονοῦντες ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαστοῦντες καὶ βίασθη-
 μοῦντες καὶ καθ' ὥραν γογγυζόντες, εἰ μὴ, παρ' ἑτέρων
 διακονούμεθα, τῷ Θεῷ δουλεύειν καὶ μηδὲν ἀδικεῖν
 500 λέγομεν ; Ὅσοις γὰρ ἐν ὑπηρετεῖν δύναταί τι, καὶ μὴ
 προαιρεῖται τοῦτο πικεῖν, τοσούτους ἀδικεῖ καὶ ὑπεύθυνον
 ἑαυτὸν τοῦ κρίματος ἀποκαθιστᾷ καὶ τῆς ἀεσποτικῆς
 ἀποφάσεως τῆς οὕτω λεγούσης αὐτῶν Ἀπέλυτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ

κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ
διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ Ἐταίνασα γάρ » καὶ τὰ 505
ἔξης ἀπαριθμησάμενος « ἐν ἀσθενείᾳ ἤμην, εἶπε, καὶ οὐ
διηκονήσατέ μοι » Πῶς οὖν ἡ πλείω προσώπῳ αὐτὸν
θεασώμεθα, τὸ ἐκάστου ἔργον ἐρχομενον ἐπισκέψασθαι ;

Μὴ πλανᾶσθε ὁ θεὸς πῦρ ἐστὶ καὶ πῦρ ἦλθε καὶ
ἔβαλεν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ καὶ πτωχεύεται, ζητῶν ὕλην 510
δράξασθαι, ἦτοι πρόθεσιν καὶ προαίρεσιν ἀγαθὴν καὶ
ἐμπνεῖν εἰς αὐτὴν καὶ ἀναφῶναι. Εἰς οὓς δὲ ἀναφῶν,
αἵρεται εἰς φλόγα μέγαν καὶ ἀφικνεῖται ἕως τῶν οὐρανῶν
καὶ οὐκ ἐξ τὸν ἐμπνευσθέντα ἀργεῖν ὅλως ἢ ἥρπαιεν. Οὐδὲ
ἀγνώστως, ὥς τινες οἶονται τῶν νεκρῶν, κατακαίει τὴν 515
ἐμπρησθεῖσαν ψυχὴν — οὐδὲ γὰρ ἀναίσθητος ὕλη ἐστίν —,
ἀλλ' ἐν αἰσθήσει καὶ γνώσει καὶ ὁδῶν ἀφορήτως τὴν καταρ-
χάς αἰσθητικὴ γὰρ ὑπάρχει καὶ λογικὴ ἡ μεία δὲ ταῦτα,
καθάραν τοῦ βύπτου τῶν παθῶν τελείως ἡμᾶς, γίνεται τροφή
καὶ πόσις, φωτισμὸς καὶ χαρὰ ἀδολαίπτως ἐντὸς ἡμῶν, καὶ 520
φῶς αὐτοὺς ἡμᾶς κατὰ μέθεξιν ἀπεργάζεται. Ὡς περ γὰρ
ἐκκαϊόμενος κλίβανος καταρχίς μὲν ἐκ τοῦ τῆς ὕλης ἐκτεμπε-
μένου καπνοῦ μᾶλλον μελαίνεταί, ἐπὶ δὲ σφοδρῶς ἐκκαῖ,
ὅλος διαυγῆς γίνεται καὶ τοῦ πυρὸς ὁμοῖος καὶ οὐδεμίαν
μελανίαν ἐκ τοῦ καπνοῦ ἔκτοτε κατὰ μέθεξιν προσλαμβάνει, 525
οὕτω δὲ καὶ ψυχὴ ἡ τῷ θεῷ ἐναρξασμένη πόθος ἐκκαίεσθαι
πρῶτα μὲν τὸν τῶν παθῶν ζόφον ἐν τῷ πυρὶ τοῦ Πνεύματος
ὥς καπνὸν ἐν ἑαυτῇ ἐκτεμπόμενον καθορᾷ καὶ τὴν προσοῦσαν
αὐτῇ ἐξ αὐτοῦ μελανίαν ἐνοπτρίζεται καὶ θρηγεῖ καὶ τοὺς
ἀκανθώδεις λογισμοὺς καὶ τὰς φρυγανώδεις προλήψεις 530
καταφλεγόμενας καὶ ἀποτεφρουμένας τέλειον ἐκπαισθάνεται
ἐπὶ δὲ ταῦτα ἐξαναλωθῇ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία μόνη
χωρὶς πάθους ἐναπομείνη, τότε οὐσιωδῶς καὶ αὐτῇ ἐνούται
τὸ θεῖον καὶ αἶλον πῦρ καὶ εὐθύς ἀνάπτεται καὶ διαυγάζει
καὶ μεταλαμβάνει, ὥς περ ὁ κλίβανος, τοῦ αἰσθητοῦ τούτου 535
πυρὸς οὕτω καὶ τὸ σῶμα, τοῦ θεοῦ καὶ ἀρρήτου φωτός,
καὶ αὐτό, πῦρ κατὰ μέθεξιν γίνεται.

Οὐκ ἂν δὲ τοῦτό ποτε γένηται ἐν ἡμῖν, ἐὰν μὴ τὸν κόσμον
καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἅπαντα βδελυξώμεθα καὶ αὐτάς ἡμῶν

- 540 τὰς ψυχὰς κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν ἀπολέσωμεν. Τὸ γὰρ πῦρ ἐκεῖνο ἄλλως ἐν ἡμῖν οὐκ ἀνάπτεται ὁ οἱ λαβόντες οὐ μόνον νοσημάτων ψυχικῶν παντελῶς ἀπηλλάγησαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους, ἐκ τῶν δικτύων ἐξαλόντες τοῦ διαβόλου, νοσοῦντας ψυχικῶς καὶ ἀσθενοῦντας ἰέσαντο καὶ
- 545 τῷ δεσπότῃ Χριστῷ ὡς δῶρα τούτους προσήγαγον. Ἐκ γὰρ τοῦ πυρὸς ἐκείνου τοῦ θείου πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ πᾶσαν τέχνην οὗτοι σοφῶς διδαχθέντες, διὰ πάντων ἐν παντὶ τῷ βίῳ καὶ ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ ζωῇ τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν, οἷος ἦν ὁ τὰς κλιεὶς τῆς βασιλείας λαβὼν Πέτρος ὁ θεὸς ἀπόστολος, οἷος ἦν Παῦλος ὁ εἰς τρίτον ἀρπαντὶς οὐρανῶν καὶ
- 550 καθελὼς οἱ θεοὶ ἀπόστολοι τοιοῦτοι δὲ ὑπῆρχον καὶ οἱ ἄγιοι καὶ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν καὶ διδάσκαλοι, οἱ τὰς αἰρέσεις διὰ τοῦ πυρὸς τούτου τοῦ θείου ὡς ἀκάνθας ἐξαφανίσαντες, οἱ τοῖς δαίμοσιν ὡς δούλοις ἀχρείοις καὶ ἀσθενέσιν
- 555 ἐκπιάσσοντες (κακῆνοι, μετὰ φόβου αὐτοῖς ὑπακούοντες, τοιοῦτοι γέγονασι καὶ αἰετὶ γίνονται), οἱ οὕτως τὸν Θεὸν ἀγαπήσαντες, ὡς μηδὲ τῆς ἐαυτῶν φείσασθαι ψυχῆς. Οὕτοι, τοιγαροῦν καὶ ὅσοι κατ' αὐτοὺς τῷ Θεῷ δουλεύσαι καὶ δουλεύειν αἰετὶ λέγονται, οἱ δὲ ἀμαρτιαὶς ἐτιόντες ὑπεύθινοι
- 560 οὐχί, ἀλλὰ δούλοις ἐοίκασι πονηροῖς καὶ προσκεκρουκόσι τῷ Ἰδίῳ δεσπότῃ οἱ δὲ καὶ ὑπὸ παθῶν ἐτιόχλουμένοι, τοῖς αἰετὶ μαχομένοις καὶ τοῖς ἀντιπύκτουσιν ἢ παλαίοουσιν οἱ δὲ τὰς ἀρετὰς ἀκμὴν μὴ κησαμένοι, ἀγωνιζόμενοι δὲ ταύτας κτήσασθαι, τοῖς ἡρωτηριασμένοις τὰ σώματα, ἢ καὶ τοῖς
- 565 λειπομένοις τῶν πρὸς ζωὴν πένησι παρεκκλίνοντες, θεομένοις μᾶλλον ὢν ὑστεροῦνται μελῶν καὶ χρεῶν, οὐχί δὲ παρέχουσιν ἄλλοις τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἢ ἀμισθὶ δυνάμενοι δουλεύειν.
- Χρεῶν δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνὴν πᾶσαν ἀρετὴν κατορθώσαντας ἄρτιον ἡμᾶς ἀποτελέσαι τὸν κατὰ
- 570 Θεὸν ἡμῶν ἄνθρωπον, ἐν μηδενὶ μηδὲν λειπομένον δηλονότι, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν ἀπὸ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως Χριστοῦ, ὡς οἱ ἀπὸ τοῦ ἐπιγείου στρατιῶται τὸ σιτηρέσιον λαβεῖν καὶ τηλικαῦτα, ὡς ἥδη τέλειοι γέγονότες ἄνδρες, εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ μέτρον ἀναδραμόντες
- 575 αὐτῆς καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ δούλοις καταλεγέντες αὐτοῦ, ἐκστρατεύσομεν κατὰ τῶν πολέμων ἐχθρῶν, ἐπειδὴ, ὡς

φησι Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, αὐτεῖς «στρατεύεται
 ἰδίοις ὀφυνίοις ποτέ ν. Τί λέγων ὀφύνιον. Τὸ βασιλικὸν
 σιτηρέσιον. Εἰ τοίνυν καὶ ἡμεῖς μὴ λάβοιμεν ἀπὸ Θεοῦ τὸν
 ἔρτον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνοντα καὶ διδοῦντα τῷ 580
 κόσμῳ ζωὴν, ἤγουν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος — τοῦτο
 γάρ ἐστι τὸ πνευματικὸν σιτηρέσιον, ᾧ τρέφονται οἱ Χριστῷ
 στρατευθέντες καὶ ὁ ἀντί ὅπλων πνευματικῶς ἐπενδύονται —,
 πῶς εἰς παράταξιν, εἰπέ μοι, ἐξέλθωμεν τοῦ Θεοῦ ἢ πῶς
 κατακαγῶμεν ἐν τοῖς δούλοις αὐτοῦ, 585

Ἄλλὰ δεῦτε καὶ διηραστώμεν, ὅσοι ἀπὸ δουλείας τῆς τῶν
 παθῶν βούλεσθε φυγεῖν καὶ Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ προσ-
 δραμεῖν δεσπότῃ. ἵνα καὶ δούλοι αὐτοῦ χρηματίσητε καὶ
 τοιοῦτοι σπουδάσωμεν καὶ ἡμεῖς γενέσθαι, οἷους ὁ λόγος
 προλαβὼν ἀνετάξατο. Μὴ οὖν καταφρονήσωμεν τῆς σωτηρίας 590
 ἡμῶν μηδὲ ἀπαιτῶμεν ἡμᾶς ἐκυτοῦς καὶ προφασιζόμεθα
 προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις ἐν τῷ λέγειν· ἀδύνατον τοῦτό
 ἐστὶ κατὰ τὴν παροῦσαν γενεάν τοιοῦτον γενέσθαι ποτέ.
 Μὴ δὴ φιλοσοφῶμεν κατὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν μηδὲ κατὰ
 τῶν ἰδίων ψυχῶν ῥητορεύωμεν δυνατὸν γάρ ἐστιν, ἐάν 595
 θέλωμεν, καὶ τοσοῦτον ὥς ἀρκεῖν προαίρεσιν μόνην εἰς
 τοσοῦτον ὕψος ἀνενέγκαι ἡμᾶς· ὅπου γάρ, φησὶν, ἐτοίμη
 προαίρεσις, τὸ κωλύον οὐδέν·. Ὁ Θεὸς βούλεται θεοὺς
 ἐξ ἀνθρώπων ποιῆσαι ἡμᾶς, ἐκόντας δὲ καὶ οὐκ ἄκοντας
 καὶ ἡμεῖς ἀναδυόμεθα, τὴν εὐεργεσίαν ἀποσειόμενοι· Καὶ 600
 πόσης τοῦτο εὐθελείας οὐκ ἐστὶν ἢ παρακληξίας καὶ ἀφροσύνης
 ἐσχάτης; Τοσοῦτον γάρ βούλεται τοῦτο ὁ Θεός, ὅτι ἐκ τῶν
 κόλπων τοῦ εὐλογημένου Πατρὸς αὐτοῦ ἀνεκφοιτήτως
 ἐξεληλῶν κατήλθεν καὶ ἦλθεν διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰ
 τοίνυν θελήσοιμεν καὶ ἡμεῖς, οὐδὲν οὐδαμῶς εἰς τοῦτο ἡμᾶς 605
 ἐμποδίσαι δυνήσεται μόνων ὁρμήσοιμεν διὰ μετανοίας
 θερμῆς πρὸς αὐτὸν καὶ αὐτὸς ἐγγίσας ἡμῖν καὶ ἐπαψάμενος
 τῶν καρδιῶν ἡμῶν μόνῳ τῷ ἀχράντῳ δακτύλῳ αὐτοῦ ἀνάψει
 τὰς λαμπάδας τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ οὐκέτι ἑάσει σβεσθῆναι
 αὐτάς ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος καὶ ἐπ' αἰῶνων καὶ 610
 ἔτι, ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν
 καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

ΛΟΓΟΙ Η'

Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ πίστεως καὶ ὅπως τις ἐγκύμων γίνεται τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης. Καὶ περὶ ἐλλάμψεως καὶ θεωρίας φωτός καὶ μυστικῆς ὁμιλίας τοῦ Πνεύματος.

- Εἰ δοκεῖ, τοίνυν ἀκούσωμεν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ διαρρήδην βοῶντος καὶ λέγοντος πρὸς ἡμᾶς « Οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' ἐμοῦ . » Καὶ δεῦξαι βουλόμενος τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας, φησὶν ·
- 5 « Ἐπεμψέν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον . » Ταῦτα τοιγαροῦν ὁ πιστευὼν ἀπὸ καρδίας καὶ πληροφορούμενος ὅτι οὐκ ἦλθεν ὁ Χριστὸς κρίναι αὐτὸν ἀλλὰ σῶσαι, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων ἢ κόπων καὶ ἰδρώτων, ἀλλὰ διὰ μόνης
- 10 τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, πῶς, εἶπέ μοι, ἄρα μὴ ἀγαπήσῃ αὐτὸν ἐξ ὅλης αὐτοῦ τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης αὐτοῦ τῆς διανοίας ; Καὶ μάλιστα ὅταν ἀκούσῃ ὅσα ἐκεῖνος ἐπαθε, σῶσαι αὐτὸν καὶ πάντας βουλόμενος, οἷον τὴν ἐξ οὐρανῶν αὐτοῦ κάθοδον, τὴν ἐν γαστρὶ τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου
- 15 εἰσοδὸν τε καὶ σύλληψιν καὶ τὸ ὅπως ἀτρέπτως γέγονεν ἄνθρωπος ὁ ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν , ὁ ἰσότης καὶ ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν τῇ χειρὶ περικρατῶν αὐτοῦ τῆς δυνάμεως , ὁ ὢν σὺν τῷ Πατρὶ ὢν καὶ κάτω βρέφους γενέσθαι κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἡμετέρας
- 20 καταβεβῆκενος φήσεως.

- Καὶ σὺν τούτοις, ὅταν εἰ- ναι ἐναλάβῃ τὰ λοιπὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ μυστήρια, οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καὶ ἐμπέμεινε πάθῃ ὁ τῇ φύσει ἀπαύγης δι' αὐτόν, οἷον τὸν τόκον αὐτοῦ τὸν ἀπόρρητον, τὰ σπέρματα, τὸ σπῆλαιον αὐτό, τὴν φάτνην
- 25 τῶν ἀλόγων ἐφ' ἣ πενυχρῶς ὁ βασιλεὺς τοῦ παντός ἀνεκλήθη, τὴν φυγὴν τὴν εἰς Αἴγυπτον, τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπάνοδον,

τὴν τοῦ Σιμεὼν ὑποδοχὴν, καὶ ὅπως ὥς εἰς τῶν κοινῶν
 ἀνθρώπων παρ' αὐτοῦ ἡὐλογῆθη καὶ εἰσῆχθη ἐν τῇ ναῷ,
 τὴν τῶν γονέων ὑποταγήν, τὴν παρὰ τοῦ Ἰωάννου βάπτισιν
 ἐν τῇ Ἰορδάνῃ, τὸν πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, τὰς θαυμα- 30
 τουργίας αὐτοῦ καὶ διὰ ταῦτα οὐ θαυμαζόμενον, ἀλλὰ
 φθονούμενον μαλλον καὶ λοιδορούμενον καὶ διακωμωδούμενον
 ὑπὸ πάντων (καὶ τότε τίνων ; πυγερῶν καὶ ἄθλων ἀνδρῶν
 ὧν φανερώς τε καὶ ἀφανῶς ἐμπρὶς αἱ ἡδυνάτο τὰ ἀπύλωτα
 στόματα καὶ ξηραῖναι τὰς γλώσσας αὐτῶν καὶ τὴν ἐνοῦσαν 35
 αὐτοῖς φωνὴν ἀποσφίσειν), τὴν προδοσίαν τοῦ μαθητοῦ,
 τὸν δεσμὸν ὃν ὑπέστη παρὰ τῶν μισιφόνων, καὶ ὅπως ὥς
 κακοῦργος ἦγετο παρ' αὐτῶν, καὶ παρεδίδοτο τῷ Πιλάτῳ
 ὥς κατάκριτος, καὶ ῥάπισμα ἔλαβεν ὑπὸ δούλου, καὶ τὴν
 τοῦ θανάτου σιωπῆρας ἀπόφασιν ἔλαβεν (Ἐμοὶ γάρ, φησιν, 40
 οὐ λαλεῖς, Οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαι σε καὶ
 ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε.), εἶτα τὸν φραγελλισμόν,
 τοὺς ἐμπαιγμούς, τὰ θνείδη, τὴν πορφυράν, τὸν κάλαμον,
 μεθ' οὗ ἐπὶ τῆς ἀχράντου κεφαλῆς αὐτοῦ τὰς μάστιγας
 παρὰ τῶν θεοκτόνων ἐδέξατο, τὸν ἀκάνθινον στέφανον, τὸν 45
 σταυρόν, ὃν καὶ ἐβάσταζεν ὁ διαβαστάζων λόγῳ τὰ σύμ-
 παντα καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὅταν ἐνοήσῃ ὅπως ἔξω τῆς
 πόλεως ἦγετο ἐπὶ τὸν Κρανίου τόπον, τῶν θημίων καὶ τῶν
 στρατιωτῶν περιστοιχοῦντων αὐτὸν μεθ' ἅμα ὕχλων ἀπέλρων
 ἐπὶ τὴν θεωρίαν ἐφεπομένων, καὶ ἐπὶ τούτοις, ἀγγέλων 50
 μὲν ἄνωθεν φριτάντων, τοῦ Θεοῦ δὲ καὶ Πατρὸς ὀρώντος
 τὸν ἡμοούσιον Υἱὸν καὶ ὁμόθρονον καὶ ὁμότιμον ταῦτα
 πάσχοντα παρὰ τῶν ἀσπεδῶν Ἰουδαίων, καὶ γυμνὸν ἐπὶ
 σταυροῦ ἀναρτώμενον καὶ ἥλοις τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας
 ἡλούμενον, λόγχῃ τε τὴν πλευρὰν πτερωσόμενον, καὶ χολὴν 55
 ποτιζόμενον μετὰ ὀξους, καὶ πάντα οὐ μόνον μακροθύμως
 φέροντα, ἀλλὰ καὶ τῶν σταυρωσάντων ὑπερευχόμενον, πῶς
 οὐκ ἀγαπήσει αὐτὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς αὐτοῦ,

Ὅταν γὰρ ἐνθυμηθῇ ὅτι, Θεὸς ὢν ἀνερχος ἐξ ἀνέρχου
 Πατρός, συμφυὴς καὶ ὁμοούσιος τοῦ παναγίου καὶ προσ- 60
 κυνητοῦ Πνεύματος, ἀόρατος καὶ ἀνεξιχνίαστος, κατελθὼν
 ἐσαρκώθη καὶ ἄνθρωπος γέγονε καὶ πάντα τὰ εἰρημένα
 καὶ πολλὰ ἕτερα ἔπαθε δι' αὐτόν, ἵνα τοῦ θανάτου καὶ τῆς

φθορᾶς ἀπαλλάξῃ αὐτὸν καὶ υἱὸν Θεοῦ καὶ θεὸν ὅμοιον
 65 αὐτοῦ ἀπεργάσῃται, ἄρᾳ γε, εἰ λίθου σκληρότερος ἢ καὶ
 κρουστέλλου ψυχρότερος, οὐ μαλαχθήσεται τὴν ψυχὴν καὶ
 διαθερμανθήσεται τὴν καρδίαν πρὸς ἀγάπην Θεοῦ; Ἐγὼ
 αὐτῷ λέγω καὶ οὕτως ὁμολογουμένως ἐστὶν ἡ ἀλήθεια ὅτι,
 ἐὰν πιστεύσῃ τις ἀπὸ καρδίας ταῦτα πάντα καὶ ἐκ βαθέων
 70 ψυχῆς, εὐθὺς ἔξει καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην ἐν τῇ καρδίᾳ
 αὐτοῦ.

Ὡςπερ γὰρ λέγουσιν ἐν τῇ κόχλῳ τὸν μαργαρίτην,
 ἀνεωγμένης ἐκείνης, ἐκ τῆς θρόσου τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκ τῆς
 ἀστραπῆς ἐν αὐτῇ συλλαμβάνεσθαι, οὕτω καὶ τὴν πρὸς
 75 Θεὸν ἀγάπην λογίζου ἐν ἡμῖν σπεῖρεσθαι. Ἀπὸ γὰρ τῶν
 εἰρημένων αὐτοῦ παθημάτων ἀκούουσα ἡ ψυχὴ καὶ κατὰ
 μικρὸν πιστεύουσα, ἀναλόγως τῆς πίστεως αὐτῆς δια-
 νοίγεται, ὑπὸ ἀπιστίας ἡσφαλισμένη πρότερον οὖσα ἐπὶ
 80 δὲ διανοιχθῇ, ὥσπερ θρόσος οὐράνιος, ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη
 ἣτις ἐστὶν ἄρρητῳ φωτὶ συνημμένη, δίκην ἀστραπῆς νοερῶς
 ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐμπέκτουσα, ὥς μαργαρίτης ἀποτε-
 λεῖται φαινός, περὶ οὗ καὶ ὁ Κύριος λέγει, ὅτι, ὅν εὐρὼν ὁ
 ἔμπορος, ἀπὸ τῶν ἐπώλησε πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ
 ἠγόρασε τὸν ἑνα μαργαρίτην ἐκεῖνον. Τοῖνον καὶ ὁ καταξιω-
 85 θείς οὕτω πιστεῦσαι, καθὼς εἶπομεν, καὶ τὸν νοητὸν
 μαργαρίτην ἐν ἑαυτῷ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης εὐρεῖν, οὐκ
 ἀνέχεται μὴ καταφρονῆσαι πάντων καὶ πάντα διαδοῦναι
 τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ πάντῃ καὶ τοῖς βουλομένοις ἄλλως
 ἀφῆσαι διαρπάσαι αὐτά, [να τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην ἀσυλὸν
 90 τε καὶ ὅλως ἀμείωτον διαφυλάξῃ. Αὕτη γάρ, καθ' ἐκάστην
 αὐξανομένη ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀντὶ πάντων προτιμῶντος
 αὐτήν, γίνεται θαῦμα θαυμάτων ἐν αὐτῷ, ἀνέκφραστόν τε
 πάντῃ καὶ παντάπασιν ἀδιήγητον, μήτε νῦν καταληπτόν
 μήτε λόγῳ ῥητόν καὶ τῷ ἀνεκδιηγήτῳ καὶ ἀκατανοήτῳ
 95 τοῦ πράγματος ἐξιστάμενος καὶ πρὸς ἐκεῖνο ἔχων ἀδολεσ-
 χοῦντα τὸν νοῦν, ὅλως ἔξω τοῦ κόσμου οὐ τῷ σῶματι ἀλλὰ
 ταῖς αἰσθήσεσι πάσαις γίνεται συναπίασι γὰρ τῷ νῷ καὶ
 αὐταὶ πρὸς τὸ ἐντὸς αὐτοῦ καθορώμενον.

Τοιγαροῦν καὶ καταναεῖ τοῦ ἰδεῖν ὁ οὕτως ἔχων καὶ ὁρᾷ
 100 καὶ ἰδοὺ φῶς τὸ δὲ φῶς ἄνωθεν ἔχειν δοκεῖ αὐτῷ τὴν

ἀρχὴν. Ζητῶν οὖν εὐρίσκει τοῦτο μήτε ἀρχὴν τέλους ἔχον
 μήτε μεσότητά κεκτημένον ὥς δὲ ἐπὶ τοῦτοις ἔξαπορεῖ,
 καὶ ἰδοὺ τρία ἐν αὐτῷ, τὸ δι' οὐ καὶ ἐν ᾧ καὶ εἰς ὃν Καὶ
 ταῦτα ἰδὼν, μαθεῖν ἑρωτᾷ καὶ ἀκούει τρανῶς « Ἰδοὺ ἐγὼ
 τὸ Πνεῦμα δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ ὁ Υἱός » καὶ « Ἰδοὺ ἐγὼ ὁ Υἱός 105
 εἰς ὃν ὁ Πατήρ. » Ἐπὶ πλεῖον δ' ἔκκαπορουντος αὐτοῦ,
 « Ἰδοὺ » πάλιν φησὶν « ὁρᾷς » ὁ Πατήρ « Καὶ ἐγὼ »
 φησιν ὁ Υἱός « ἐν τῷ Πατρί ». Καὶ τὸ Πνεῦμα ἔλεγεν
 « Ὅντως ἐγὼ δι' ἐμοῦ γὰρ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ὁ
 βλέπων ὁρᾷ καὶ ὁρᾶν τῶν ὁρωμένων ἐξίσταται. » τοῦ 110
 ὄντος ; « Ἐν ᾧ οὐδεὶς οἶδεν οὐκ ἀνθρώπων, οὐκ ἀγγέλων,
 πλὴν αὐτῆς τῆς μιᾶς ἐμοῦ καὶ ἐνάδος καὶ ὑπὲρ οὐσίαν οὐσίας
 καὶ φύσεως. » Ἐν ἐμοὶ δέ, φησί, πῶς, « Ὅλη καθόλου
 ἀχώριστος γάρ εἰμι πάντῃ καὶ ἀτμητος, τὸ ἐν κἀν ταῖς
 ὑποστάσεσιν ἔχουσα. Εἰ οὖν ἐν ἐμοὶ πως ἡ που πέλει, μὴ 115
 εἰδέναι φαίης τινά. Καθὸ μὲν ἄνθρωπος καὶ περιγραπτὸς
 εἰς, ὥς ἐν περιγραπῇ κέλω καὶ τόπῳ, περιγραπτὸς γὰρ
 γέγονε βροτωθεὶς καὶ ὁ εἰς ἐξ ἡμῶν κατὰ δὲ τὴν ἐνοῦσάν
 μοι φύσιν πᾶμπαν ἀόρατος, ἀπερίγραπτος, ἀσχημάτιστος,
 ἀναφής, ἀψηλάφητος, ἀκίνητος, ἀεικίνητος, πάντα πληροῦσα 120
 καὶ οὐδαμοῦ τὸ σύνολον οὔσα, οὐκ ἐν τοί, οὐκ ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν
 πάλοι ἢ τῶν νῦν ἐγγιζόντων ἀγγέλων ἢ προφητῶν, οἷς
 οὐδ' ὠράθην ὅλως, οὐδ' ὁρῶμαί ποτε »

Ὁ γοῦν τεῦτα μυστικῶς ὁρῶν καὶ μυσημενος τὰ ὑπὲρ
 ἀγγέλους, τὰ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπινὴν κατάληψιν, ἄρα μετὰ 125
 ἀνθρώπων εἶναι ὁ τοιοῦτος τῇ αἰσθήσει ἢ τῇ διανοίᾳ ὅλως
 ἰσχύσει, Εἰ γὰρ ὁ βασιλεῖ προσμιλῆσαι θνητῷ καὶ παρσε-
 τάναι ποτὲ καταξιωθεὶς, τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπιανθάνεται
 καὶ ὅλος τοῖς τοῦ βασιλέως ἀποκρέμαται ῥήμασι, πόσω γε
 μᾶλλον ὁ αὐτὸν ἐκείνων τὸν ποιητὴν καὶ δεσπότην καὶ Κύριον 130
 τοῦ παντός « ὃν οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται »
 βλέπειν καταξιωθεὶς, ὥς ἄνθρωπος ἰδεῖν ἐφικτόν, καὶ
 προσομιλῆσαι αὐτῷ καὶ φωνῆς ἐκείνου ἀκοῦειν τοῦ μέλλοντος
 κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὐκ ἐκστήσεται ἑαυτοῦ καὶ
 ὅλος ἔξω κρίσιμου καὶ παρχός ὄντως γένηται καὶ μετ' αὐτοῦ 135
 ἐπιτυθήσει συνέσσεσθαι, ἀλλὰ ἀποστὰς τοῦ τοιοῦτου καὶ
 τηλικούτου, τοῦ ὑπὲρ πᾶν τοιοῦτον ὄντος καὶ τηλικούτου,

ἐπὶ μερίμνας ἔλθῃ βιωτικὰς καὶ φθειρομένων ὅλως ἢ
 παρορχομένων καὶ ῥοντων πραγμάτων φροντίσειεν, Οὐδα-
 140 μὴ οἶμαι τῶν εὐ φρονούντων τινὰ εἰς τοῦτο ὅλως ἔλθειν
 καταδεξασθαι.

- Τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καλὰ συνεπομένην ἡμολο-
 γουμένως ἔχουσι καὶ συγκεκληρωμένην αὐτοῖς τὴν λύπην
 καὶ τὴν ἀθυμίαν καὶ τὴν ἰδύνην, ἡ δὲ μετὰ τοῦ Θεοῦ
 145 διαγωγή καὶ ἡ ὁμιλία καὶ ἡ θεωρία τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ
 ἀγαθῶν πᾶσαν ὑπερβαίνει μακαριότητα καὶ πάσης ὑπέρκειται
 δόξης καὶ εὐκληρίας καὶ χαρᾶς καὶ ἀνέσεως, ὥς πάσης
 ὑπεραίρουσα τιμῆς καὶ τροφῆς καὶ ἀπυλάστως τοῦ νομίζο-
 μένου παντὸς ἀγαθοῦ τῆς παρουσίας ζωῆς. Καθόσον γὰρ
 150 ὑπερέχει τὸ ἐν πολυτελεῖ καὶ ἀπαλῇ στρωμνῇ ἀναπαύεσθαι
 ὑπὲρ τὸ ἐν εὐχαρᾷ πετυρακτωμένῃ ἀνακείσθαι, κατὰ
 τοσοῦτον ὑπερφέρει πάσης τοῦ βίου εὐφροσύνης καὶ ἀπο-
 λουσεως ἢ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ συνουσίας καὶ ὁμιλίας ἐγγινομένη
 τῇ ψυχῇ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ τῶν
 155 κρείττωνων πολλάκις κατὰ ἄνοιαν ἢ ραθυμίαν ἀποστάς
 καὶ πρὸς τὰς φροντίδας τοῦ κόσμου γενομένος, ἐφ' ὅσον τῆς
 ἐν αὐτοῖς πικρίας καὶ ἀφορήτου βλάβης αἰσθῆται, δρομαῖος
 πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ἐξεκλήλυθεν ἐπανέρχεται, πολλὰ ἑαυτὸν
 μεμφόμενος ὅτι συνεκατεσπασθῇ ὅλως καὶ μέσον τῶν
 160 ἀκανθῶν τοῦ βίου καὶ τοῦ φλογίζοντος πυρὸς τὰς τῶν
 ἀνθρώπων ψυχὰς ἐγένετο, ὁμῶς φεύγει καὶ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ
 ἀνατρέχει Δεσπότην καὶ εἰ μὴ ἦν φιλόανθρωπος, δεχόμενος
 ἐπανερχομένους ἡμᾶς καὶ μὴ μνησικακῶν ἢ ὀργιζόμενος,
 ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπανόδου ἀποδεχόμενος,
 165 « οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα ψυχὴ » ἀγίου, εἴτε καὶ μέσως ἢ
 ἄλλως ἔχοντος. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ τετελειωμένοι ἐν
 ἀγιοσύνῃ καὶ ἀρετῇ θεωρεῖν καὶ οὐκ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης
 ἐσώθησαν· καὶ οὐχ οὗτοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα
 τελειούμενοι, πάντες οὕτω σωθήσονται.
- 170 Ἐπὶ δὲ « οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, ἵνα μὴ τις καυχῆσται », κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἡ σωτηρία ἡμῖν ἐπιγίνεται τοῖς
 πιστοῖς, οὐ χρὴ τοῖς ἔργοις, νηστείας λόγῳ καὶ ἀγρυπνίας
 ἢ χαμευνίας καὶ λιμῶ καὶ δίψει, ὅλως θαρρεῖν, οὐ σιδήρους
 τὸ σῶμα καθηλοῦν, οὐ τρυγίνοις ἐνδύμασι τοῦτο ταλαιπωρεῖν.

Οὐδὲν γὰρ ἄλλως ταῦτά εἰσιν, ἐπεὶδὴ πολλοὶ καὶ τῶν 175
κακούργων καὶ τῶν πενομένων αὐτῶν ταῦτα παθόντες οἱ
αὐτοὶ διέμειναν, μηδὲν τῆς κακίας ὑφέντες αὐτῶν μηδὲ τῆς
πονηρίας βελτίους γενόμενοι. Συμβάλλονται μὲν καὶ ταῦτα
τισι, καὶ τὸ σῶμα πρὸς ταπείνωσιν μᾶλλον δὲ πρὸς ἀδυναμiam
καὶ ἀσθένειαν ἔλκουσιν· ἄλλ' οὐ τοῦτο μόνον ζητεῖ ὁ Θεός, 180
πνεῦμα δὲ συντετριμμένον καὶ καρδίαν συντετριμμένην καὶ
τεταπεινωμένην ἐπιποθεῖ καὶ τὸ αἰεὶ ἐν καταβεβλημένῳ
φρονήματι λαλεῖν τὴν καρδίαν ἡμῶν πρὸς αὐτόν· «Τίς
εἰμι ἐγώ, Κύριε μου δέσποτα καὶ Θεέ, ὅτι κατήλθες καὶ
ἐσαρκώθης καὶ ἀπέθανες δι' ἐμέ, ἵνα με τοῦ θανάτου καὶ 185
τῆς φθορᾶς ἀπαλλάξης καὶ τῆς σῆς δόξης ὁμοῦ καὶ θεότητος
κοινωνὸν ἀπεργάσῃ καὶ μέτοχον;» Ἡ Ὀπηνίκα γὰρ οὕτως
ἔξεις κατὰ τὰς ἀφανεῖς κινήσεις τῆς καρδίας σου, εὐθύς
εὐρύχσεις αὐτόν ἐναγκαλιζόμενόν σε μυστικῶς καὶ κατασ-
παζόμενον καὶ χαριζόμενόν σοι πνεῦμα εὐθὲς ἐν τοῖς 190
ἐγκάτοις, πνεῦμα ἐλευθερίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτημά-
των σου, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τοῖς χαρίσμασιν αὐτοῦ
καταστροφανοῦν· ἅ σε καὶ ἐνδοξόν σε διὰ σοφίας καὶ γνώσεως
ἀπεργαζόμενον.

Τί γὰρ ἔ-ερον οὐ-ω Θεῷ φίλον καὶ εὐαπόδεκτον, ὥς 195
καρδία συντετριμμένη καὶ τεταπεινωμένη καὶ φρόνημα
καταβεβλημένον ἐν πνεύματι ταπεινωσεως; Ἐν γὰρ
τοιαυτῇ καταστάσει ψυχῆς οἰκεῖ μὲν αὐτός ὁ Θεός καὶ
ἐπαναπαύεται, πᾶσα δὲ μηχανὴ τοῦ διαδόλου εἰς ἅπαν
ἄπρακτος διαμένει καὶ πάντα τὰ φθοροποιὰ πάθη τῆς 200
ἁμαρτίας τέλει ἀφανίζεται καὶ βρίθει μόνος ἐν αὐτῇ ὁ
καρπὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅς ἐστιν ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ
εἰρήνη, ἡ ἀγαθωσύνη, ἡ χρηστότης, ἡ πίστις, ἡ πραότης,
ἡ ταπεινωπροσύνη καὶ ἡ περιεκτικὴ ἀγκράτεια, οἷς ἀκο-
λυθως ἔπεται ὡραίως ἡ γνώσις ἡ θεία, ἡ σοφία τοῦ Λόγου 205
καὶ ἡ ἄβυσσος τῶν κεκρυμμένων νοημάτων καὶ μυστηρίων
ἁριστοῦ ἐν οἷς ὁ φθάσας γενέσθαι καὶ ποιηθεῖς, τὴν
καλὴν ἀλλοίωσιν ἀλλοιοῦται καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἀγγελος
γίνεται, ὥδε μὲν τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος σῶματι,
ἐν οὐρανοῖς δὲ περιπολεῖων τῷ πνεύματι καὶ τοῖς ἀγγέλοις 210
συνδιαιτώμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἀφράστου χαρᾶς πλατυνόμενος

εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εἰς ἣν οὐδεὶς ἂν τῶν ἀνθρώπων
 ἐγγίσει ποτέ, εἰ μὴ διὰ μετανοίας πρότερον καὶ δακρύων
 κολλῶν τὴν ἑαυτοῦ καθαριεῖ καρδίαν καὶ εἰς βυθὸν ἐλάσσει
 216 ταπεινοφροσύνης καὶ ἐγκόμων τοῦ παναγίου γένηται Πνεύμα-
 τος, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, τιμὴ, κράτος, σὺν ἀγίῳ
 Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ·
 ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ'

Περὶ γνώσεως ἀληθινῆς καὶ ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις οὐκ ἐκ μαθημάτων, ἀλλ' ἐκ καθαρότητος καὶ τῆς ἐν ὧν χάριτος ἐπιγίνεται τῷ σπουδαίῳ· καὶ ὅτι χαλεπὸν τὸ κρίναι· καὶ ἐλεγχος τῶν οἰομένων εἶδέναι τὰ τοῦ Πνεύματος χωρὶς Πνεύματος· ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἀγιασμοῦ· καὶ ὅσον ἀγαθὸν ἔστιν ἡ πίστις καὶ τίς ἡ ταύτης καρπὸς καὶ ὅπως αὐξάνεται· καὶ ὅτι οἱ τῶν θησαυρῶν ἐν ἑαυτοῖς ἐσχηκότες τοῦ Πνεύματος καὶ ἐν ἄλλοις ὄντα γνωρίζουσι· καὶ τίνα τῶν ἁγίων τὰ σημεῖα καὶ πῶς καὶ τίσι γνωρίζονται· καὶ ὅτι ὁ μὴ γεννηθεὶς ἐκ ὕδατος οὐ δύναται ἰδεῖν τὸν γεγεννηκότα Θεὸν οὐδὲ γνωρίσαι τὸν εἰς τοῦτο πεφθασκότα διὰ τοῦ Πνεύματος.

Νῦν εὐκαιρῶς καλὸν εἰπεῖν μετὰ τοῦ Δαυὶδ καὶ οὕτω γεγωνότερον φθέγγασθαι· «Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διεκύψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστιν συνίων ἡ ἐκζητῶν τὸν Θεόν», εἶτα· «Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἡχρεώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.» b
 «Ποῦ γὰρ» ἵνα τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ τοῦ Ἀποστόλου συνείρω· «σοφός; Ποῦ γραμματεὺς; Ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; Οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου», διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τίνα δι' αὐτῆς ἐπιγινῶναι τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, τὸν ὅτις ὄντα Θεόν; Εἰ γὰρ διὰ 10
 γραμμάτων καὶ μαθημάτων ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀληθοῦς σοφίας καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἐμαλλεν ἡμῖν, ἀδελφοί, δίδωσθαι, τίς ἦν ἄρα χρεία τῆς πίστεως ἢ τοῦ θείου βαπτίσματος ἢ τῆς τῶν μυστηρίων αὐτῶν μεταλήψεως; Οὐδεμία μονοῦν. «Ἐπεὶ δὲ διὰ τῆς σοφίας οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος τὸν 15
 Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεός, φησί, διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.» Καὶ ταῦτα μὲν ὁ κῆρυξ καὶ νυμφαγωγὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

- Ἐγὼ δὲ εἰκότως θρηγήσω καὶ κλαύσομαι ἐπὶ τῇ συντριβῇ
 20 τῶν ἐμῶν μελῶν, τοῦ ἐμοῦ γένους, τῶν κατὰ σάρκα καὶ
 πνεῦμά μου ἀδελφῶν, ὅτι οἱ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος
 ἐνδυσάμενοι, τὰ τοῦ Χριστοῦ μυστήρια εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι,
 τὴν ἐπίγνωσιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀληθείας διὰ τῆς τοῦ κόσμου
 σοφίας λαμβάνειν νομίζομεν καὶ τὸ μόνον ἀναγνῶναι τὰς
 25 θεοπνεύστους συγγραφαὺς τῶν ἀνίων ὀρθοδοξίας εἶναι
 κατάληψιν τοῦτο οἰομεθα καὶ τῆς ἀνίας Τριάδος ἀκριβῆ καὶ
 βεβαίαν εἶδῃσιν τοῦτο νομίζομεν ὡς μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ
 τῶν ἄλλων ἡμῶν οἱ σεμνότεροι θεωροῦν τὴν διὰ μόνου τοῦ
 Πνεύματος γινομένην ἐν τοῖς ἁγίοις, αὐτὴν τὴν ἐν ταῖς
 30 διανοαῖς αὐτῶν ἀναπλάσιν τῶν νοημάτων ἀφρόνως εἶναι
 ὑπολαμβάνουσιν Ὡς τῆς εὐθείας, ὡς τῆς πωρωσεως Οἱ
 δὲ καὶ ἐμβριθύνειν ἀνάγκως ἐθέλουσιν εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ βάθη
 καὶ θεολογεῖν ἐπειγόμενοι, ὅταν ἀκούσωσιν περὶ Θεοῦ ὅτι,
 ὡσπερ ἐν τρισὶν ἡλίους μία φωτὺς ἐστὶ συγκερασις, οὕτω
 35 καὶ ἐν τῇ Τριάδι μιᾶς θεότητος ἑλλαμψίς, αὐτίκα τρεῖς
 ἡλίους ἐν τῷ νοί αὐτῶν ἀναπλάττουσι, τῷ μὲν φωτὶ ἡνωμέ-
 νους, ἥτοι τῇ οὐσίᾳ, ταῖς δὲ ὑποστάσεσι διακεχωρισμένους,
 καὶ οἶονται ἀφρόνως ἐκείνην αὐτὴν ὁρᾶν τὴν θεότητα καὶ
 οὕτως εἶναι τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα
 40 ὁμοίαν τῷ παραδείγματι Ἄλλ' οὐκ ἐστὶ τοῦτο, οὐκ ἐστὶν
 Οὐδεὶς γὰρ τὰ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος νοῆσαι καλῶς καὶ
 εἰπεῖν δύναται ἀπὸ μόνης τῆς τῶν Ἰσραφῶν ἀναγνώσεως,
 πιστεῖ δὲ μόνῃ ταῦτα δεχόμενος, ἐμένει μὲν τοῖς γεγραμ-
 μένοις καὶ πλέον οὐδὲν περιεργάζεται, ταῖς δὲ περιέργοις καὶ
 45 πολυπραγμονεῖν τὰ θεῖα θρασέως κατατολμῶσιν, ἔξω τῶν
 γεγραμμένων καὶ ὧν ἐδιδάχθη, εἰπεῖν ὅλως οὐ δύναται.
 Ὅτι δὲ τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, ἀκουσον τί φησιν ὁ Χριστὸς ὅτι
 α Οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ Πατὴρ, οὐδὲ τὸν
 Πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ Υἱὸς καὶ ὃς ἂν βούληται ὁ
 50 Πῶς ἀποκαλύψαι. » Διὰ τούτων οὖν καὶ τῶν τοιούτων
 ῥημάτων ἀπορράττει τὰ ἀναίσχυντα καὶ ἀπύλωτα στόματα
 τῶν λεγόντων καὶ νομίζοντων διὰ τῆς ἑξωθεν σοφίας καὶ
 τῆς τῶν γραμμάτων μαθήσεως ἐπιγινώσκειν τὴν ὄντως
 ἀλήθειαν, αὐτὸν τὸν Θεόν, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν κτᾶσθαι τῶν
 55 κεκρυμμένων μυστηρίων ἐν Πνεύματι τοῦ Θεοῦ. Εἰ γὰρ τὸν

Υἱὸν οὐδαὶς ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ Πατήρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα
 τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ Υἱὸς καὶ ὧς ἂν βούληται ὁ Υἱὸς
 ἀποκαλύψαι τὰ βᾶθη τούτου καὶ τὰ μυστήρια — τὸ γὰρ
 μυστήριόν μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς —, τίς ἔρα τῶν ἐπὶ
 γῆς ἀνθρώπων σοφῶν ἢ ῥητόρων ἢ μαθηματικῶν ἑταρος, 60
 πλὴν τῶν κεκαθαρμένων τὸν νοῦν ἐξ ἄκρας φιλοσοφίας τε
 καὶ ἀσκήσεως καὶ νεγυμνασμένα τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιμερο
 μένων ἀληθῶς αἰσθητήρια, ἄνευ τῆς ἁνωθεν διὰ τοῦ Κυρίου
 ἀποκαλύψεως ἐκ μόνης γνώσεως διηρημένη τῆς ἀνθρωπίνης
 σοφίας τὰ κεκρυμμένα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ἃ διὰ νοερᾶς 65
 θεωρίας, τῆς ὡς τοῦ Θεοῦ Πνεύματος ἐνεργουμένης, ἀνακα-
 λύπτονται οἷς ἐδόθη καὶ αἰεὶ διδοται εἰδέναι, ταῦτα διὰ τῆς
 ἁνωθεν χάριτος. Ἐκείνων ἐστὶν ἡ τούτων γνώσις, ὣν ὁ νοῦς
 καθ' ἐκάστην ὑπὸ τοῦ ἁγίου καταλάμπεται Πνεύματος διὰ
 τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ ὑπὸ τῶν ἀκτίνων 70
 τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης τρανῶς ἡμελίσθησαν, ὡς ὁ λόγος
 τῆς γνώσεως καὶ ὁ λόγος τῆς σοφίας διὰ μόνου τοῦ
 Πνεύματος, ὡς ἡ σύνεσις καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς
 ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης τετήρηται ἐν τῇ ἀγαθωσυνῇ καὶ
 τῇ τῶν τρόπων χρηστότητι ἐγκρατῶς μετὰ πίστεως 75
 ταύτων ἡ γνώσις τῶν θείων, τούτοις καὶ λέγεται καθὰ δὴ
 καὶ τοῖς ἀποστόλοις παρὰ Χριστοῦ, ὡς μισθωμένοις αὐτοὺς
 α' Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ
 λοιποῖς ἐν παραβολαῖς. »

Οὗτοι τοιγαροῦν ἴσασιν, θεῶ κινούμενοι Πνεύματι, τὴν 80
 πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ ἰσοτιμίαν καὶ ἐνωσιν Ἐν γὰρ τῷ
 Πατρὶ τὸν Υἱὸν καθορώσι καὶ ἐν τῷ Υἱῷ τὸν Πατέρα διὰ
 τοῦ Πνεύματος, ὡς γέγραπται « Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ
 Πατήρ ἐν ἐμοί », τοῦ Πνεύματος τῷ Πατρὶ δηλονότι 85
 συνόντος εἰ γὰρ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ὁ δὲ Πατήρ
 ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ ἐστίν, ὅλον ἐν αὐτοῖς ἐστὶ καὶ τὸ Πνεῦμα
 τὸ ἅγιον. Πατήρ δὲ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα εἰς Θεός, ὁ ὑπὸ
 πάσης πνοῆς προσκυνούμενος. Καὶ πῶς τρεῖς ἡλίους ἓνα
 εἰπεῖν ἰσχύσεις; Εἰ γὰρ ἐνώσεις αὐτούς, ἐνωθήσονται, καὶ
 εἰς ἓνα οἱ τρεῖς ἔσονται εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ διημαρτες τῆς 90
 ἐνότητος. Πατέρα δέ, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος δέχα, οὐδαμῶς
 εὐρήσεις, ἀλλ' οὐδὲ Υἱόν, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος,

οὐδὲ Πνεῦμα ἅγιον τοῦ ἔξ αὐτοῦ ἐκπορεύεται ἀλλότριον τῆς ἐνώσεως. Ἐν μὲν γάρ τῳ Πνεύματι τὸν Πατέρα καὶ τὸν
 95 Υἱόν, ἐν δὲ τῷ Τιῷ τὸν Πατέρα καὶ μετὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν δὲ τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν συνακιδίως ἀεὶ ὄντα καὶ μένοντα καὶ συνεκλάμπον ἔχοντα τὸ Πνεῦμα τὰ ἅγια πιστεύει. Εἰς ταῦτα Θεὸς καὶ οὐ τρεῖς, ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ὁ ὢν καὶ ἀεὶ, ὢν καὶ ὡσαύτως ὢν, τῇ μιᾷ συμφυίᾳ καὶ βασιλείᾳ καὶ
 100 θεότῃ ἀνυμνουμενός ὑπὸ ἀπείρων δυνάμεων. Εἰ γάρ καὶ ἐν ἐκάστῳ τούτων τὰ συμφυῆ τῆς θείας ιδιότητος καθοράται, ἀλλὰ τὰ τρία ἐν καὶ καθ' ἐν τὰ τρία εἰσὶν, ὅπερ ἐν ἡλίοις γενέσθαι ἀμήχανον.

Ἀλλὰ γὰρ ἐβουλόμην καὶ εἰκόνα δοῦναί τινα ἀμυδρῶς
 105 παριστῶσαν τῶν λεγόμενων τὴν δύναμιν τοῖς θρασυνομένοις εἰδέναι διὰ μόνης τῆς ψευδωνύμου γνωσεως καὶ ἄνευ τοῦ ἐρευνῶντος Πνεύματος τὰ βίβη καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, εὐλαβοῦμαι δὲ τὸν εἰρηκότα Θεὸν μὴ διδόναι τὰ ἅγια τοῖς ἀναίδεσι καὶ τολμηροῖς, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας βάλλειν.
 110 ἔμπροσθεν τῶν ὡς κοινὰ τὰ θεῖα λογιζομένων καὶ οἶονεὶ διὰ τῶν χαμερπῶν νοημάτων καὶ ἀπλήστων ψυχῶν ἀτιμούντων καὶ καταπατούντων αὐτὰ ὢν τετύφλωκε τὸν νοῦν ὁ Θεός, καθὼς φησὶν ὁ προφήτης, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ
 115 συνίωσι. Καὶ εἰκότως ἐπεὶ γὰρ ἀναξίους διὰ τῆς οἰήσεως ἑαυτοῦς καὶ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδεύματων ἐποίησαν, διὰ τοῦτο ἐάθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῷ σκότει τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἰδίας κακίας πορευεσθαι, καθὼς φησὶν ὁ Δαυὶδ
 « Ἐξάπεστοιλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν
 120 αὐτῶν πορεύσονται ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν. » Οἱ γὰρ τοσαῦτα ὑποδείγματα ἔχοντες τῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐκπληρώσεως, ἃ δι' ἔργων οἱ πατέρες ἡμῶν τετελεχότες προῦθησαν τοῖς πιστοῖς ἡμεῖς εἰς ἐκμίμησιν ἀρετῆς, καὶ συνιέναι μὴ θελήσαντες μηδὲ ἐκείνους βουληθέντες μιμήσασθαι,
 125 θάι, ἀλλὰ τούναντίον καὶ διαλοιδοροῦντες αὐτοὺς καὶ τοὺς βίους τῶν κατὰ Θεὸν ἀγωνισαμένων ὡς οὐ κατὰ Θεὸν ὄντας ἐνδιαβάλλοντες, πῶς οὐχὶ μόνον ἀνάξιοι εἰσι θείας γνώσεως, ὡς ἀπειθείας καὶ ἀπειλείας υἱοί, ἀλλὰ καὶ πάσης ὑπεύθυνοι τιμωρίας καὶ κατακρίσεως, ὅτι ἑαυτοὺς ἀνακρίνειν,

εἰ ἄρα καὶ εἰσιν ἐν τῇ πίστει, ὥσπερ ἐπιλαθόμενοι, τὰ ἁλλότρια κρίνουνσι καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀσυνέτως ἐρευνῶσι καὶ ἐξετάζουσι, μηδαμῶς τὸν οὕτω λεγόντα Θεὸν δυσωπου-
μενοι. « Μὴ κρίνητε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε » καὶ α' Ἐν ᾧ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε ὑ, μηδὲ τὸν ἐκείνου λέγοντα μαθητὴν. Μενούνγε, ὦ ἄνθρωπε, « σὺ τίς εἰ ὁ κρίνων 135 ἁλλότριον οἰκέτην τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει » καὶ α' Μὴ κρίνετε ἀλλήλους καὶ μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων »

Οἱ γοῦν τοιοῦτοι πῶς ἔρα πστοὶ καὶ χριστιανοὶ εἶναι γνωρισθήσονται, τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ παρακρολούμενοι ῥήματα καὶ κηθώς ἐκείνοι; καὶ οἱ τοῦτου 140 νενομοθετήκασιν μαθηταὶ μὴ φυλάσσοντες μηδὲ τοῖς ἔχουσιν τοῦ διδασκάλου ἐπόμενοι καὶ βαδίζοντες; Πῶς τὸ τῶν ἐντολῶν πῶς ὅλως θεάσονται οἱ φανερώς τὰς θέλας ἐντολὰς παραβαίνοντες; Οὐδαμῶς α' Μηδεὶς ὑμᾶς, φησὶν, ἀπατάτω κενοῖς λόγοις, ὦ ἀδελφοί. » Ἀδελφοὺς δὲ ἡμᾶς ὁ 141 Παῦλος καλεῖ διὰ τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ συγγένειαν, ἐπαί τοῖς ἔργοις καὶ σφύδρα ἁλλότρια, ὡς ὁρῶ, τῆς τῶν ἁγίων ἀδελφότητος καθεστήκαμεν. Καὶ τοῦτο ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων παρασ-
τήσαι πειράσομαι, μᾶλλον δὲ αὐτὰ ἡμῶν τὰ ἔργα καὶ οἱ 150 λόγοι ἡμᾶς ἀπελέγξουσιν· διὰ καὶ ὡς πρὸς ἕνα τὸν λόγον ποιούμενος, ἐνθεν ἐρῶ.

Ἀπετάξω τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ, ὦ ἀδελφέ; γέγονας ἀκτήμων καὶ ὑποτακτικὸς καὶ τοῦ οἰκείου θελήματος ξένος, Καὶ πραότητα ἐκτήσω καὶ ταπεινὸς γέγονας; 155 Ἡσυχίαν εἰς ἄκρον καὶ εὐχὴν καὶ ἀγρυπνίαν κατέρωθισας; Ἀγάτην ἐκτήσω πρὸς τὸν Θεὸν ὀλίγην καὶ ὡς ἑαυτὸν τὸν πλησίον σου ἐκτήσῃ; Ὑπὲρ τῶν μισούντων καὶ ἀδοκούντων σε καὶ ἐχθρωδῶς ἐχόντων κατὰ σοῦ μετὰ δακρύων παρακαλεῖς καὶ ἀρεθῆναι αὐτοῖς ἀπὸ ψυχῆς πρώτων 160 αὐτὸς συμπαθήσας ἀξιώεις, ἢ οὔπω εἰς τὸ ὕψος τοῦτο ἀνηνέχθης τῶν ἀρετῶν; Εἶπέ. Εἰ δὲ εἰπεῖν αἰσχύνῃ τὸ οὐ, ἢ πάλιν διὰ ταπεινοφροσύνης οὐ βούλει τὸ καὶ προσειπεῖν, ἐγὼ σοι προσθήσω τὰ εἰκότα, ὦ ἀδελφέ, καὶ δεῖξω ἐξ αὐτῆς ἐκ ποίων ἔργων καὶ κατορθωμάτων εἰς τοῦτο τὸ ὕψος πᾶς ὁ 165 ἀγωνιζόμενος ἐν ἀληθείᾳ μετὰ πολλῆς τῷ ἐντι συνέσεως

- καὶ ἀγιότητος ἔρχεται. Εἰ μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, πέφθικας εἰς τὰ προειρημένα πάντα καὶ τοὺς ἐχθροὺς σου ἠγάπησας καὶ μετὰ δακρυῶν ὑπὲρ αὐτῶν πολλὰκις ἀπὸ καρδίας
- 170 ἰδακρυσας, τὴν ἐκείνων παντὶς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἐξαιτοίμενος, πάντα δηλονότι τὰ λοιπὰ προκατιώρθωσας οἷον γεγονας ἀπαθὴς ἐξ ἀγωνίων, καθαρὸν ἐκ-τῶν τὴν καρδιαν ἀπὸ παθῶν καὶ ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἐθεάσω τὸν ἀπαθῆ Θεόν Ἄλλως γὰρ οὐκ ἐν μετὰ συμπαθοῦς καρδίας
- 175 ἐξ ἀγάπης ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν εὐχχσθαι, εἰ μὴ συναφεια καὶ συνουσία καὶ θεωρία Θεοῦ διὰ συνεργείας τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος κτησαίμεθα ταυτοὺς καθαροὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος
- Εἰ οὖν εἰς τοῦτο χάριτι τοῦ σώσαντός σε Θεοῦ μετὰ
- 180 χρηστότητος καὶ ταπεινοφροσύνης πολλῆς ἐφθασας, ἀδελφέ, τί τοῖς συνασκηταῖς καὶ τοῖς συναναγκασίνοις εἰς ταῦτα διαπιστεῖς καὶ φθονεῖς καὶ λαιμορρίαις ἐνδιαβελλεῖς αὐτούς, τὴν χρηστὴν αὐτῶν ὑπόληψιν πειρώμενος καθελειν ; Οὐκ οἶσθα ὅτι οἱ ἀπὸ πρώτης ὥρας τοῖς φθάσας, περὶ τὴν
- 185 ἐνδεκάτην διὰ τὸ ἐξ Ἰσῆς ἐκείνοις λαβεῖν φθονήσαντες, ἐνεκεν τούτου εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον ἀπερριφθῶσιν ; Καὶ πῶς σὺ, τὰ αὐτὰ καὶ χεῖρονα τούτων ποιῶν καὶ λέγων κατὰ τῶν ἀγίων, ὧν ὁ βίος, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σύνεσις λάμπει ὥσπερ ὁ ἥλιος, νομίζεις μὴ τῆς αὐτῆς ἢ καὶ χεῖρονος καλέσσεως
- 190 ταῖς τιμωρίαις ὑποβληθῆναι ; Ἡ οὐκ οἶδας ὅτι φθόνος οὐδεὶς παρὰ ἀγίων ἀγίοις ἐστὶ, καθὰ γέγραπται « Ἐνθα ὁ φθόνος, ἐκεῖ καὶ ὁ τοῦ φθόνου πατὴρ διάβολος κατοικεῖ καὶ οὐχ ὁ τῆς ἀγάπης Θεός » ; Γόν οὖν φθόνον ὠδίνων, πῶς εἶναι ὅλως ἀγίος οἶσαι, ὁ μὴδὲ πιστὸς ἢ χριστιανὸς
- 195 ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης καὶ τοῦ πλησίου σου γνωριζόμενος ; Ὅτι δὲ οὕτως ἐστὶν ἡ τῶν πραγμάτων ταυτῶν ἀκολουθία καὶ ὁ τὸν φθόνον ὠδίνων ἔχει μὲν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν διάβολον, οὐ δύναται δὲ εἶναι Χριστοῦ διὰ τὸ μὴ, ἔχειν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον, παντὶ που δῆλον τῷ τὰς θείας Γραφὰς ἐπαλόντι.
- 200 Εἰ δὲ τῶν τοιούτων χαρισμάτων οὕτω ἡξίωσαι οὐδὲ εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀφίχου τῶν θεοποιῶν ἀρετῶν πῶς ἄρα καὶ ὅλως ταλμᾷ ; ἀνοῖξαι τὸ στόμα καὶ φθέγγασθαι ; Πῶς, κατηχούμενος ὢν, διδάσκειν ἐθέλεις καὶ περὶ ὧν οὐκ οἶδας

ἢ ἤκουσας πολυπραγμονεῖν ἐπιχειρεῖς καί, ὡς εἰδὼς τὰ θεῖα, περι τοιούτων πραγμάτων θρασύνῃ διαλέγεσθαι, Οὐκ οἶδας 208
 ὅτι ἐξω τῶν προθύρων τῆς ἐκκλησίας, οἷα δὴ κατηχούμενος, ἴστασαι, εἰ καὶ αὐθαδεῖα γνώμης ἐαυτῇ τὴν μετὰ πάντων τῶν πιστῶς καὶ καθαρῶς εὐχεμένων προτρέπεις στάσιν, μὴ τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσιν ἐπόμενος, Κατηχούμενος γὰρ οὐχ ὁ ἀπιστος μόνος ἄρτι λέγεται, ἀλλὰ καὶ ὁ μὴ 210
 ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ νοῶς τὴν δοξάν Κυρίου κατοπτριζόμενος Ἐγὼ δὲ σου καὶ τὴν ἀνοιαν λίαν θρηνῶ, ὅτι ἅγιον μὲν εἶναι τινα τοιοῦτον ὡς πέσαι καὶ νῦν παντελῶς καὶ καθόλου διαπιστεῖς, τοῖς πᾶσι δὲ συναριθμῶν ἑαυτὸν οἷα κοινοῖς ὡς κοινόν, καθάπερ Πνεύματι ἁγίῳ φθαργόμενος 215
 ὡς τις ἅγιος καὶ θεοφόρος ἀνὴρ, ἃ μὴδ' ὅλως γινώσκειν ὑπὸ τοῦ λόγου κεντούμενος ὠμολόγησας καὶ ἃ μὴδὲ ἰδεῖν μὴδὲ ἀκοῦσαι μὴδὲ καταξιωθῆναι λαβεῖν ἐν καρδίᾳ σου ἔφης, ταῦτα καὶ διερμηνεύειν καὶ ὡς εἰδὼς σαφηνίζειν ὅλως οὐκ ἐπαισχυνῇ, οὔδὲ πρὸς τὸν τῶν ἀνθρώπων ἐρυθρίᾳς 220
 γέλῳτα. Εἰ γὰρ μὴ ἀπαθῆς, ὡς εἵπομεν, γέγονας, μὴδὲ Πνεῦμα ἅγιον ἔχειν ἤξιῳσαι, μὴδὲ ἅγιος εἶ, πῶς εἰδέναι λήγεις ὡς ἅγιος τὰ τοῦ Πνεύματος, « ἃ — ὡς γέγραπται ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου χοῦκοῦ οὐκ ἀνέστη, τὰ ἀγαθὰ ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεός 225
 τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν » ;

Ἡμῖν δέ, ἵνα παραφρονῶν εἴπω, ὑπὸ σοῦ βιαζόμενος, διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ἐσχάτοις οὔσι καὶ ἡλεημένοις, κατὰ τὴν ἀφατον πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητα ἀπεκαλύψεν ἱκεσίαις τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν, 230
 « ἵνα εἰδῶμεν » καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος « τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν τὸ γὰρ Πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ » Ἡμεῖς δὲ φησὶν οὐκ ἐλαβομεν τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ ». Καὶ δ' αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη καὶ ἐπεγνώσθη ἡμῖν, ἀμαρτωλοῖς 235
 οὖσι καὶ ταπεινοῖς, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος, τοῦ μεγάλου Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ καὶ Θεῷ, ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων εἶδεν οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. « Ὁ γὰρ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, αὐτός ἐστιν ὃς καὶ ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἁγίων, τῶν εὐτελῶν 240

καὶ ἀχρείων, τοῖς ὁστροκίνοις σκεύεσι τῶν σκηνωμάτων
 ἡμῶν ὥσπερ θησαυρὸς ὀπλονότι ἐμπεριεχόμενος, ὁ πᾶντη
 ἀπερίληπτος τε καὶ ἀπερίγραπτος, μικρὸς μὲν ἐν ἡμῖν
 μορφούμενος, ὁ ἀμορφος καὶ ἀνίδεος, τὰ σύμπαντα δὲ
 245 ἀπεριγράπτως πληρῶν, ὡς ὑπερμενέθης καὶ ὑπερπλήρης.

Τὸ δὲ μορφοῦσθαι ἐν ἡμῖν τὸν ὄντως ὄντα Θεόν, τί ἐστὶν
 εἰ μὴ τὸ ἡμᾶς αὐτοὺς πάντως μεταποιεῖν τε καὶ ἀναπλάττειν
 καὶ εἰς τὴν τῆς θεότητος αὐτοῦ εἰκόνα μεταμορφοῦν; Οἶον
 ἐγνωμεν ὅρα γεγονότα καὶ τὸν ἄγιον Συμεῶνην τὸν Εὐλαβῆ,
 250 τὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Στουδίου ἀσκήσαντα, τῇ περὶ αὐτῆ τὰ
 περὶ τούτου βεβαιωθέντι. Τῇ γὰρ ἀποκαλύψει τοῦ ἐν αὐτῷ
 Πνεύματος τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἐπισφραγίσαντες, ἀναν-
 τήρητον ταύτην φυλάτταμεν μᾶλλον δέ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ

φωτός ὡς ἐκ λαμπάδος τινός τὸν τῆς ψυχῆς ἡμῶν λύχνον
 255 μεταδοτικῶς ἀνάλλαντες, ἀσβεστον διατηροῦμεν, ταῖς ἐκείνου
 εὐχαῖς καὶ προσήκαις φρουρούμενοι, ἐξ ὧν ἀρδουμένη
 αὐξάνει ἡ πίστις ἡμῶν ἢ πρὸς αὐτὸν καὶ ἔτι αὐξήσεται ἐν
 Θεῷ θαρρῶν λέγω —, ἑκατονταπλασίονα τὸν καρπὸν φέρουσα

ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ φωτὶ. Καρπὸς γὰρ πίστεως τὸ ἅγιον καὶ
 260 ἀνέσπερον φῶς, φῶς δὲ ἅγιον προσθήκη καὶ αὐξήσις πίστεως
 καθόσον γὰρ τὸ φῶς πηγάζει, ἡ πίστις αὐξάνει καὶ εἰς ὕψος
 ἀνέρχεται. Κατὰ δὲ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως ὁ καρπὸς
 ἀρ.δηλως βρίθκει τοῦ Πνεύματος · «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύμα-

τός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης,
 265 ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια » ἅπερ καθ' ἐν
 ὃ ἔχων ἐπίσταται. Ὡς περ γὰρ ὁ μαργαρίτας ἔχων καὶ
 λίθους διαφρενείς, σάπφειρον, ἀμέθυσσον καὶ ἄλλους τινάς,
 οἶδεν, εἰ μὴ ἀπειρῶς ἔχει, ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν τὸ εἶδος, τὸ

μέγεθος, οὕτω καὶ ὁ τὰς ἀρετὰς μετὰ πόνου καὶ δακρύων
 270 παλλῶν ἐν ἑαυτῷ φυτεύσας καὶ τοὺς καρπούς ἐνεγκὼν
 τοὺς τοῦ Πνεύματος, ἐπίσταται καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα
 ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν καὶ τῆς ἀπάντων αὐτῶν γλυκύτητος
 ἀπογεύεται καὶ τὸ δὴ μείζον καὶ θαυμαστότερον, ὅτι καὶ

ἐν ἀλλοῖς ὄντα τὸν αὐτὸν ἐπιγινώσκει καρπόν.
 275 Καθάπερ γὰρ τὰ ἔθνη ἀπὸ τῆς στολῆς, τὸ δὲ πλεῖστον
 ἀπὸ τῆς φωνῆς καὶ τῶν λόγων ἐπιγινώσκονται, οὕτω δὲ
 καὶ οἱ ἄγιοι γνωρίζονται μὲν ἀπὸ τῆς κοσμιότητος αὐτῶν

καὶ τοῦ εὐσχήμου βαδίσματος καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξώθεν
 τὸ δὲ γινώσκειν μετὰ ἀκριβείας καὶ ἀληθείας το ἴδιον αὐτῶν
 ὁ λόγος ὁ γεννώμενος ἐξ αὐτῶν παρίστησιν. Ὁ γὰρ οὐκ 280
 ἔχει ἡ καρδία, τὸ στόμα προφέρειν οὐ δύναται· εἰ δὲ καὶ
 εἴπῃ, ὥς οὐ καλῶς λέγων εὐθύς ἵπ' αὐτῶν τῶν ἐκυτοῦ λόγων
 ἐλέγχεται. « Ὁ γὰρ ἀγαθός, φησὶν, ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
 ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὰ ἀγαθὰ, ὁ δὲ
 πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει 285
 τὰ πονηρά. » Καὶ ὅρα μοι τὰ βάθη τοῦ Πνεύματος, πῶς
 οὐκ εἶπεν ὁ Κύριος ἐτι « ἐκ τῆς ἀγαθῆς καρδίας προφέρει
 τὰ ἀγαθὰ » μόνον, ἀλλὰ προσέθετο εἰπεῖν « ἐκ τοῦ θησαυροῦ
 τῆς καρδίας », ἵνα μάθῃς ὅτι καρδίαν κενὴν καὶ κούφην
 οὐδεὶς ἡμῶν ἔχειν δύναται, ἀλλὰ εἴτε διὰ ἀγαθοεργίας καὶ 290
 ἀληθινῆς πίστεως τὴν χάριν ἔχει τοῦ Πνεύματος ἑκαστος,
 ἢ διὰ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀμελείας τῶν ἐντολῶν καὶ τῆς τῶν
 φαύλων ἀποπληρώσεως τὸν πονηρὸν ἐν ἑαυτῷ περιφέρει
 διάβολον. Καὶ ἵνα μὴ νομίσης ὅτι οὐ τοὺς ἐν μέρει μὲν
 φυλάσσοντας τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐντολάς, ἐν μέρει δὲ τούτων 295
 καταφρυνούντας, ἀλλὰ τοὺς φυλάσσοντας πάσας ταύτας
 μετὰ ἀκριβείας, τὸν θησαυρὸν λέγει τοῦ Πνεύματος ἔχειν,
 ἐδίδαξεν εἰπὼν « Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν
 αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπῇ
 θήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ 300
 ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτὸν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα
 καὶ μὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. »

Ὅρᾳς ὅπως ὁ ἀγαθὴν καρδίαν κτησάμενος διὰ πόνων
 καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ἐνοικίον ἔσχε τὴν ὅλην ἐν
 ἑαυτῷ θεότητα, ἥτις ἐστὶν ὁ ἀγαθὸς θησαυρὸς, « Ὅτι δὲ εἰς 305
 τὸν παραβαίνοντα μίαν καὶ τὴν τυχεῦσαν ἐντολήν, ἢ ἀμελοῦντα
 καὶ μὴ ποιῶντα αὐτήν, ὁ τοιοῦτος οὐ κατοικεῖ θησαυρὸς,
 ἀκούε αὐτοῦ τάλιν λέγοντος « Ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν
 τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξας οὕτως τοὺς ἀνθρώπους
 ποιεῖν ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν » 310
 Ἐλάχιστος δὲ ταύτας ὠνόμασεν οὐχ ὥς οὕτως οὕσας, ἀλλὰ
 διὰ τὸ παρ' ἡμῶν οὕτως ταύτας λογίζεσθαι· τὸ γὰρ ἀργο-
 λαγεῖν ἢ τι τοῦ πλησίον ἐπιθυμεῖν ἢ ὁρᾶν ἐμπαθῶς ἢ
 ἐξουθενεῖν καὶ ὑβριζεῖν τινὰ ὥς οὐδὲν ἡγαύμενοι, ἀδιαφο-

- 315 ροῦμεν, τοῦ ταῦτα ὑπὸ κρίμα θεμένου ἐπιδιαικόμενοι. Τί γάρ
 φησι, « Πάντα λόγον ἄργον ἐν ἐάν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι,
 λόγον δώσουσι περὶ αὐτοῦ ἐν ἡμέρα κρίσεως », καὶ ἄλλως ·
 « Οὐκ ἐπιθυμήσεις τι τοῦ πλησίων σου », καὶ πάλιν ·
 « Ὁ ἐμβλέων πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ
 320 καρδίᾳ αὐτοῦ. Ὅστις δὲ εἴπῃ πάλιν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
 βακχᾷ, ἐνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ ὁ δὲ μωρὸν προσειπὼν
 ἐνοχος ἔσται τῇ γένει τῷ πυρός. » Θέλων δὲ καὶ ὁ
 Ἀπόστολος δεῖξαι ὅτι ἐν τοῖς τὰ τοιαῦτα πράσσουσιν ὁ
 διάβολος ἐνεργεῖ, ἔφθ. · « Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ
 325 ἁμαρτία. » Εἰ οὖν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἁμαρτία εἰ μὴ
 ἐντολῆς παράδοσις, ἐντολῇ δὲ ἐστὶ καὶ τὸ μὴ ἐπιθυμῆσαι
 καὶ τὸ μὴ ψεύσασθαι καὶ τὸ μὴ κλέψαι, ἀλλὰ μηδὲ ἀργολογῆσαι
 μήτε τῷ ἀδελφῷ σου ἐρεῖν κακῶς, πᾶς ὁ ποιῶν ταῦτα ὑπὸ
 τοῦ κέντρου τοῦ θανάτου ἦτοι τῆς ἁμαρτίας τέτρωται, ἐν
 330 αὐτῇ δὲ τῇ πληγῇ καὶ τῷ τῆς ἁμαρτίας δῆγματι ὥσπερ
 σκώληξ εὐθὺς ὁ διάβολος εἰσερχόμενος εὐρίσκεται κατοικῶν.
 Εἶδες πῶς οἱ μὴ κτησάμενοι, πάλιν τὰς ἐαυτῶν καρδίας
 διὰ θαυμάτων καὶ μετανοίας καθαθαρμένους ἐνοικον ἔχουσιν
 ἐν αὐτοῖς τὸν διάβολον, ὅς ἐστιν ὁ πονηρὸς θησαυρὸς, οὕτως
 335 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας
 αὐτοῦ ἐκφέρει τὰ ἀγαθὰ, ὁ δὲ πονηρὸς ὁμοίως τὰ πονηρά.
 Ἡ δὲ ἀληθὴς μετένοια διὰ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῶν
 θαυμάτων, ὥσπερ ὑπὸ ἐμπλαστρου καὶ φαρμάκου τινός,
 ἀποσμήχει καὶ ἐκκαθαίρει τῆς καρδίας τὸ τραῦμα καὶ τὴν
 340 οὐλὴν ἣν τὸ κέντρον ἐν αὐτῇ τοῦ νοητοῦ θανάτου διήνοιξεν,
 εἰτα τὸν ἐμφωλευόμενον σκώληκα ἐξω βάλλει καὶ θανατοῖ
 καὶ εἰς συνούλωσιν καὶ ὑγίαν τελείαν τὸ τραῦμα ἀποκαθίσ-
 τησι. Τοῦτο δὲ ἔρα παρὰ τῶν καρδιᾶν ἐχόντων, τὴν ὑγίαν
 ἐμπόνως ἐπιζητοῦσαν διὰ θαυμάτων καὶ μετανοίας μόνων,
 345 ἐπιγινώσκειται ἐνεργουμένων. Τῶν ἄλλων γὰρ οἱ λοιποὶ καὶ
 ἀνηδύνονται τοῦτοις τοῖς τραύμασιν · οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ
 καὶ ἐπιξέειν ταῦτα καὶ ἕτερα τοῦτοις μᾶλλον ἐπιθεῖναι
 σπουδάζουσιν, ὑγίαν τὴν τοῦ πάθους ἐκπλήρωςιν λογι-
 ζόμενοι διόπερ καὶ ἐγκαυχῶνται ὅταν τι πονηρὸν
 350 ἐργάσωνται ἁμαρτίας ἀτόπημα καὶ τὴν αἰσχύνην αὐτῶν ὡς
 δόξαν λογιζονται. Διὰ τί δὲ πάσχεις τοῦτο; Ἐπειδὴ

ἀγνοοῦσι τῆς παντελοῦς καθάρσεως τὸ ἡδύ τε καὶ χαρίεν, μᾶλλον δὲ ἀπιστοῦσι καὶ ἀδύνατον εἶναι ἑαυτοὺς πεῖθουσι τὸ καθαρεῦσαι ἄνθρωπον τελείως ἀπὸ καθῶν καὶ ὅλον οὐσαυθὺς ἐν ἑαυτῷ δέξασθαι τὸν Παράκλητον 365

Διὰ τοῦτο τοῖνυν καὶ κατὰ τῆς ἐκείτων αἰῶν σωτηρίας λαλοῦσι καὶ πράττουσι, κλείοντες ἐφ' ἑαυτοῖς τὰς πύλας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ πάντας ἄλλους τοὺς εἰσέλθειν βουλομένους κωλύοντες. Εἴ που δὲ καὶ ἀκούσουσιν περὶ ἑτέρου τινὸς νομίμως ἀγωνισαμένου ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ 370 Κυρίου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς φρονήμασι γενομένου, καθαρεύοντός τε ἀπὸ παντοίων παθῶν καὶ πᾶσι τὰ μεγαλεῖα κηρύττοντος τοῦ Θεοῦ ὅσα δηλονότι ἐποίησεν ἐπ' αὐτῷ ὁ Θεὸς κατὰ τὰς ἀψευδεῖς ὑποσχέσεις αὐτοῦ καὶ ὅπως μὲν, λέγοντος πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀκουόντων, κατηξιώθη φῶς 375 ἰδεῖν Θεοῦ καὶ Θεὸν ἐν φωτὶ δόξης, ὅπως δὲ γνωστῶς ἔγνω ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐπιφοίτησιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἅγιος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι γέγονεν —, εὐθὺς ὥσπερ κύνας λυσσῶντες καθυλακτοῦσιν αὐτοῦ καὶ κατεσθίειν, εἰ δυνατόν, τὸν ταῦτα λέγοντα σπεύδουσι, « Παῦσαι, λένοντες, πεπλη- 370 νημένα καὶ ὑπερήρανε σὺ. Τίς ἄρα τοιοῦτος ἄρτι γέγονεν ὡς οἱ ἅγιοι πατέρες ἐγένοντο; Τίς δὲ Θεὸν εἶδεν ἢ ἰδεῖν κἄν ὁπωσοῦν δύναται; Τίς Πνεῦμα ἅγιον ἐπὶ τοσοῦτον ἔλαβεν, ὡς δι' αὐτοῦ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ἀξιωθῆναι ἰδεῖν; Παῦσαι μὴ σε τοῖς λίθοις καταλευσθῆναι ποιήσωμεν » 375

Οἷς μὴ ἀνταποκριθῆναι ἀξίως τῆς αὐτῶν ἀφροσύνης οὐκ οἶομαι δεῖν φησὶ γὰρ ὁ σοφώτατος Σολομῶν « Μὴ ἀποκρίνου ἄφρονι κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην, ἵνα μὴ ὁμοιος γένη αὐτῷ, ἀλλὰ ἀποκρίνου ἄφρονι πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φαίνηται σοφός παρ' ἑαυτῷ. » Ἐξ ὧν 380 μὲν, ὡ οὔτοι, ὡς αὐτοὶ φατε, οὐδεὶς οὐδαμῶς ἐκ δὲ τῶν προαιρουμένων τὸν σταυρὸν ἄραι καὶ τὴν στενὴν ὁδὸν οὐδὲν καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀπολέσαι ψυχὰς ἐνεκεν τῆς αἰωνίου ζωῆς, πολλοὶ μὲν εἶδον καὶ πρότερον, πλείους δέ, οἶμαι, ὀρώσι καὶ νῦν, καὶ τῶν βουλομένων ἑκαστος θυγεται, κἄν 385 ὑμεῖς σκαιότητι γνώμης καὶ βασκανίᾳ φαυλότητι τούτους ἰδεῖν οὐκ ἴσχετε. Καὶ ἔρα τί φησιν ὁ εὐαγγελιστής « Ὅσοι ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ

- 390 θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν » Εἰ οὖν οὐκ ἐγεννήθη· ἐκ τοῦ Θεοῦ σύ, οὐδὲ τέκνον ὑπάρχεις αὐτοῦ δηλονότι, οὐδὲ προλαβὼν ἐδέξω αὐτόν, οὐδὲ ἑλαβες αὐτόν ἐν σεαυτῷ, καὶ διὰ τοῦτο οὐτ' ἐξουσίαν σοι δέδωκεν οὔτε δύνασαι τέκνον γενέσθαι Θεοῦ τέκνον δὲ Θεοῦ μὴ γενόμεως,
- 395 πῶς ἄρα τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς θεάσῃ Θεὸν καὶ Πατέρα σου ; Οὐδεὶς πρὸ τοῦ γεννηθῆναι τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ποτὲ τεθέαται, καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπων τὸν Θεὸν ὁφεται, ἐὰν μὴ πρότερον ἐξ αὐτοῦ γεννηθῇ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κυριὸς εἰλεγεν « Ἐάν μὴ τις γεννηθῇ ἀνωθεν, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν », καὶ πάλιν « Τὸ γεννώμενον ἐκ τῆς σαρκός,
- 400 φησί, σὰρξ ἐστίν, τὸ δὲ γεννώμενον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστιν », ἐξ ἁγίου ἁγίον δηλονότι · « τὸ δὲ Πνεῦμα ἐρευνᾷ κα. τὰ βαθὴ τοῦ Θεοῦ » Σὺ δέ, εἰ ἀπὸ σαρκὸς μόνον γεγέννησα, καὶ οὐκω τὴν ἐκ τοῦ Πνεύματος γέννησιν
- 405 ἔγνως, οὐδὲ Πνεῦμα αὐτός· σὺ γεννηθεὶς γέγονας, πῶς ἄρα δύνασαι τὰ βαθὴ τοῦ Θεοῦ ἐρευνᾶν, μᾶλλον δὲ πῶς δύνασαι ὁρᾶν τὸν Θεόν ; Πάντως οὐδαμῶς, αὐτὸς αὐ, καὶ μὴ βουλόμενος, καθομολογήσεις, ὡς ὁδελεφέ
- Εἰπεν. Τί δαί, « Ἀλλὰ σύ » φησί ὁ τοιοῦτος ὑπάρχεις
- 410 αὐτός, Καὶ πόθεν σε τοιοῦτον εἶναι ἐπιγινώσκουμεθα ; « Ἐγὼ μὲν ἄνευ τῆς ἀνωθεν χάριτος οὐκ οἶός τέ εἰμι τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ Παῦλος αὐτός, οἶμαι, καὶ Ἰωάννης πλὴν ὅμως στενάζω ἐπὶ τῇ κωρώσει τῶν καρδιῶν τῶν ταῦτα προτεινομένων μοι καὶ ζητούντων πόθεν ἐπιγινώσκει τὸν εἰς ἄνδρα
- 415 τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας πεφθαρκότα τοῦ Ἰησοῦ. Ὅθεν, εἰ βούλει μαθεῖν, οἱ τυφλοὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀνθρώπων ἐπιγινώσκουσιν · ὅθεν ὁ Ἰσαάκ ἐπέγνω τὸν Ἰακώβ, τὴν στολὴν ἐνδεδυμένον Ἡσαΐ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἰστε γὰρ ὅπαντες πῶς ἐπαπαρῶν εἰλεγεν « Αἱ μὲν χεῖρες χεῖρες Ἡσαΐ,
- 420 ἡ δὲ φωνὴ φωνὴ Ἰακώβ . » Ὅθεν δεικνύται ὅτι τῆς μὲν στολῆς τὸν δόλον οὐκ ἔγνω — τυφλὸς γάρ ἦν —, τὴν δὲ συνήθη φωνὴν ἐγνώρισε τοῦ υἱοῦ εἰ τοίνυν καὶ κωφὸς ἦν, πάντως οὐδὲ τὴν λαλῶν αὐτοῦ γνωρίσαι ἱσχυσεν ἄν. Οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς, οἵτινές ἐστε οἱ οὕτως ἐπαπαροῦντες, οὐ μόνον
- 425 τυφλοὶ ἀλλὰ καὶ κωφοὶ τυγχάνοντες, πῶς δύνασθε ἄνδρα γνωρίσαι πνευματικόν, Οὐδαμῶς δὴ. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, καὶ οἱ μὴ βλέποντες πνευματικῶς οὐδὲ ἀκούον

πνευματικῶς δύνανται, ἔκουσον τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ἀπίστους τῶν Ἰουδαίων οὕτω λέγοντος « Διὰ τί τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε ; Διότι οὐ δύνασθε ἀκοῦν τῶν 430 λόγων τῶν ἐμῶν », καὶ μετ' ὀλίγα « Ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκοῖαι διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ Θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν . » Εἰ οὖν καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῆς ἀπιστίας καὶ πονηρίας καὶ τῆς τῶν 435 ἐντολῶν ἀμελείας καὶ παραδόσεως σάρκες ἐστέ, παχεῖς, λέγω, τὰς καρδίας, καὶ τὰ ταύτης ὥτα βεδυσμένα ἔχετε, τὸν δὲ ὀφθαλμὸν κεκλυμμένον τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν παθῶν, πῶς ἄρα πνευματικὸν καὶ ἄριον ἄνδρα ἐπιγνῶναι δυνήσεσθε ;

Ἀλλὰ, παρακαλῶ, σπουδάζωμεν, πατέρες καὶ ἀδελφοί 440 μου, παντὶ τρόπῳ ἑαυτοὺς ἡμῶν ἕκαστος ἐπιγνῶναι, ἵνα ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς γινῶναι ποτε δυνησώμεθα. Ἀδύνατον γὰρ τὸν μὴ ἐπιγνόντα ἑαυτὸν πρότερον ὥστε δύνασθαι μετὰ τοῦ Δαυὶδ λέγειν « Ἐγὼ δὲ εἰμι σωτὴρ καὶ οὐκ ἄνθρωπος », καὶ πάλιν, ὡς ὁ Ἀδραάμ « Ἐγὼ 445 εἰμι γῆ καὶ σποδός », ἐπιγνῶναι τι τῶν πνευματικῶν καὶ θείων λογίων πνευματικῶς καὶ ἀξίως τοῦ ὑπερφουδῶς καὶ σοφοῦ Πνεύματος Μνδεῖς ὑμᾶς πλανᾶτω κενοῖς καὶ σεσοφισμένοις λόγοις, ὅτι τα θεῖα τῆς πίστεως ἡμῶν μυστήρια δύναται τις ὅλως καταλαβεῖν ἄνευ τοῦ μυσταγωγούντος 450 καὶ φωτίζοντος Πνεύματος ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ πραότητος καὶ ταπεινοφροσύνης χωρὶς δύναται γενέσθαι δοχεῖον τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος Χρὴ γὰρ ἀναντιρρήτως τὸν θεμέλιον τῆς πίστεως καλῶς πάντας ἡμᾶς καταβαλεῖν πρότερον εἰς τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν βάθμῃ, εἴτα τὴν ἐντὸς 455 εὐσέβειαν διὰ τῶν ποικίλων τῆς ἀρετῆς εἰδῶν ὡς τείχος ὀχυρὸν ἀνυψῶσαι· καὶ οὕτω πάντοθεν τειχισθείσης τῆς ψυχῆς καὶ οἴονεῖ ἐμπαγείσης ἐν αὐτῇ ὡς ἐπὶ θεμελίῳ καλῷ τῆς ἀρετῆς, τότε δεῖ καὶ τὴν σκέπην τῆς οἰκοδομῆς ταύτης, ἥτις ἐστὶν ἡ γνώσις ἡ θεία τοῦ Θεοῦ, ἀνεγείραι καὶ ὀλόκληραν 460 τὸν οἶκον κατασκευάσαι τοῦ Πνεύματος.

Ἦνικα γὰρ κατὰ ἀναλογίαν τῆς μετανοίας καὶ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως διὰ θαυρύων ἐκκαθαρθῇ ἡ ψυχὴ, πρῶτον μὲν τὰ καθ' αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἑαυτὸν ὅλον ὑπὸ τῆς χάριτος ἐπιγνῶναι καταξιούται, εἴτα μετὰ πολλὴν καὶ 465

ἐπίμονον κάθαρσιν καὶ βαθεῖαν ταπεινώσιν ἀμυδρῶς πως
κατ' ὀλίγον καὶ τὰ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν θείων νοεῖν ἀρχεται
καί, καθ' ὅσον νοεῖ, καταγλήττεται καὶ πλείονα κατα-
ταπεινῶσιν, ἀνέξιον ἐαυτὸν παντάπασιν τῆς τῶν τοιούτων
470 μυστηρίων γνώσει· καὶ ἀποκαλύψεως λογιζόμενος. Διόπερ
καὶ ὑπο τῆς τοιαύτης ταπεινώσεως, ὡς ὑπὸ τείχους ὀχυροῦ
φρουρούμενος, ἐνδον μένει, ἀ-ὁ οἷήσεως λογισμῶν ἄτρωτος,
αἰσχρῶν τῇ τιστεί, τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ τὸ
καθ' ἡμέραν, καὶ τὴν προκοπὴν μετὰ προσθήκης τῆς γνώσεώς
175 τε καὶ ἀναδοξείας τρανῶς καθορῶν. Ὅταν δὲ καὶ εἰς μέτρον
ἡλικίας τοῦ πληρώματος τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ κατα-
τήσῃ καὶ Χριστὸν αὐτὸν καὶ νοῦν ἀληθῶς Χριστοῦ
κῆσῃται τότε ὡς μηδὲν ὅλως εἰδὼς ἢ ἔχων διακεῖται καὶ
ὡς ἀχρεῖον ἐστίν· καὶ εὐ-ελῆ δοῦλον ἵκεῖται τὸ δὲ δὴ
480 θαυμαστόν καὶ ὑπὲρ φύσιν, μᾶλλον δὲ κατὰ φύσιν ἐν, ἀνθρώπον
ἐλαχιστότερον ἐαυτοῦ ἢ ἀμαρτωλότερον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ
οὐ λογιζέται εἶναι.

Το δὲ πῶς, εἰπεῖν οὐκ ἔχω, εἰ μὴ τοῦτο μόνον ἐν τῷ
ἐπαινέτῳ τούτῳ παθεῖ καταλαθεῖν ἡδυνήθην ἔστι δὲ τι
485 τοιοῦτον. Πεινωθείσης τῆς ψυχῆς καὶ ἐμδαφείσης διὰ τοῦ
Πνεύματος εἰς τὰ βάθη τῆς ταπεινοφροσύνης ἐν Χριστῷ τῷ
Θεῷ τῆς διανοίας αὐτῆς, τὸν κόσμον τε ἅπαντα καὶ τοὺς ἐν
κόσμῳ ἐντελῆς ἀγνωσίας, μόνην δὲ ἑαυτὴν αἰ καθορώσης
καὶ μόνα τὰ ἑαυτῆς, καὶ χρονισάσης ἐν τῇ τοιαύτῃ μελέτῃ
490 καὶ ἐν ἔξει γενομένης αὐτῆς, μόνην ἑαυτὴν ἀληθῶς ἐξου-
θενημένην καὶ εὐτελεστάτην ὁρᾷ, οὐδένα δὲ πειθεταί τοιοῦτον
εἶναι ἐν ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις τοῦ κόσμου. Οὕτω τοίνυν
καθ' ὅσον ἑαυτὸν ἔχει τις πάντων ἀνθρώπων ἐν αἰσθήσει
ψυχῆς εὐτελεστότερον τε καὶ ταπεινότερον, κατὰ τοσοῦτον
495 καὶ πρῶτος τῶν ἄλλων ἀπάντων ὑπαρξεί, ὡς φησὶν ὁ Κύριος
ἡμῶν καὶ Θεός. «Ὁ θέλων εἶναι πάντων πρῶτος ἔστω
πάντων ἑσχατός καὶ πάντων διάκονος.»

Συνελπίζωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ὡ ἀδελφοί, εἰς τοιαυτὴν
ῥῆξιν, τήν τε καὶ κτήσασθαι, καὶ τοὺς εἰς τοῦτο περβα-
500 σάντες κατα-ἰγόντες ῥαδίως, ἐπιγινώσκοντες καὶ τῶν παρόντων καὶ
τῶν μελλόντων ἐπιτιμώμενοι ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ
τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ὧν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι'

Περὶ τῆς φοβερᾶς τοῦ Κυρίου ἡμέρας καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐν ἡμῖν ἔνθιν ἤδη καθαιρομένοις διὰ δακρύων ἐνεργεῖται καὶ ἐν οἷς ἂν ἐγγένηται κατὰ τὴν παραῦσαν ζωὴν, κατὰ τὴν μέλλουσαν οὐχ ὑπαντᾷ. Καὶ τίς ἐστὶν ἡ ἡμέρα Κυρίου καὶ τίσιν αἵφνης ἀποκαλύπτεται. Καὶ ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις οὐ δύναται μόνη σώσαι ἡμᾶς, εἰ μὴ καὶ Πνεύματος ἁγίου γνωστῶς γενωμεθα μέτοχοι καὶ ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ βαπτιζόμενοι διὰ τοῦ βαπτισματος λαμβάνουσι τὸν Χριστόν. Καὶ πῶς δύναται τις γινῶναι εἰ περιφέρει ἐν ἑαυτῇ τὸν Χριστὸν καὶ Πνεύματος ἁγίου γέγονε μέτοχος. Καὶ ἐρμηνεία ὡς ἐν παραδρομῇ εἰς τὸ α' Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος κ. Καὶ μακαρισμὸς εἰς τοὺς ἐξ ἀγῶνων τὴν ἐπιφοίτησιν δεξαμένους τοῦ Πνεύματος.

Πολλοὺς ἡμῖν, ἀγαπητοί, ὁ περὶ τῆς κρίσεως λόγος καὶ δυσπερμήνευτος, ὅτι οὐ περὶ ἀνεστῶτων καὶ ὀρώμενων ἐστίν, ἀλλὰ περὶ μελλόντων καὶ ἀοράτων βθεν πολλῆς τῶν εὐχῶν χρείας, πολλῆς τῆς σπουδῆς, πολλῆς τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητος, καὶ τοῖς λέγουσιν ἡμῖν καὶ τοῖς ἀκούουσιν, ἵνα 5 οἱ μὲν γινῶναι καλῶς καὶ εἰπεῖν, οἱ δὲ συνετῶς ἀκούσαι δινηθῶσι τῶν λεγομένων. Ἀλλὰ τίς ἐστὶν ὁ τοῦ λόγου σκοπός; Σκοπὸς οὖν τοῦ παρόντος λόγου ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς καὶ φοβερά τοῦ Κυρίου ἡμέρα, καὶ τίνας ἔνεκεν, ἵνα γινώμεν, ἡμέρα Κυρίου καλεῖται. καὶ λέγεται. 10

Λέγεται ταύτην ἡμέρα Κυρίου οὐχ ὡς ἐσχάτη τῶν ἡμερῶν τούτων οὕσα, οὐδὲ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μέλλειν ἔρχεσθαι αὐτόν, καθὰ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ταυτῶν λέγομεν τοῦ παρόντος καιροῦ ἡμέρα τοῦ Πάσχα καὶ ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἡ ἡμέρα ἐν ἣ προελθεῖν μέλλει ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ ποιῆσαι 15 καὶ τὰ ἄλλα ὅσα οὐδὲ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μέλλειν γενέσθαι τὴν

- κρίσιν ἡμέρα κρίσεως λέγεται (οὐδὲ γάρ ἕτερον μὲν ἢ ἡμέρα ἔσται ἐκείνη καὶ ἕτερος ὁ ἐν αὐτῇ μέλλων ἐλευσεσθαι Κύριος), ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς, ὁ τῶν ἀπάντων Θεὸς καὶ δεσπότης
- 20 λάμψει τὴν καυτὰ τῇ δόξῃ, τῆς ἰδίας θεότητος. Καὶ ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος ὑπὸ τῆς τοῦ δεσπότου λαμπρότητος καλυφθήσεται καὶ εἰς τὸ μὴ ὁρᾶσθαι γενήσεται, καθὰ νυνὶ τὰ ἄστρα ὑπὸ τούτου καλύπτεται καὶ οὐχ ὁράται, αὐτὰ δὲ τὰ ἄστρα σβεσθήσονται καὶ ἅπαντα εἰλιγθήσονται ὡς βιβλίον τὰ
- 25 ὁρατά, ἦγουν ὑποχωρήσουσι, τόπον δεδωκέντα τῷ ποιητῇ καὶ ἔσται μόνος ἐκεῖνος ἡμέρα τοῦ ὁμοῦ καὶ Θεός, ὁ νῦν ὑπάρχων τοῖς πᾶσιν ἄορατος, καὶ ὁ φῶς οὐκῶν ἀπρόσιτος τότε πᾶσιν ἀποκαλυφθήσεται. οἷός ἐστι καὶ πληρώσει, τὰ πάντα τοῦ οὐκείου φωτός καὶ γενήσεται ἄδυτος, ἀτελεύτητος,
- 30 αἰδίου χαρμονῆς ἡμέρα ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ, τοῖς δὲ γε κατ' ἐμὲ βαθυμοῖς καὶ ἀμαρτωλοῖς εἰς ἅπαν ἀπρόσιτος καὶ ἀθάνατος. Ἐπειδὴ γὰρ ἐτι περιοῦσιν οὐκ ἐγένετο τοῖς τοῖς διὰ σπουδῆς τοῦ ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς δόξης αὐτοῦ δια καθάρσεως καὶ ὅλον αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς εἰσοικίσασθαι, εὐκρίτως ἔσται
- 35 τούτοις καὶ εἰς τὰ μέλλον ἀπρόσιτος.
- Καὶ γὰρ βουληθεὶς ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡμέτερον, ὡς φησὶν ἡ ἁγία Γραφή, τὸ αὐτεξούσιον τοῖς πρωτοπλάστοις καὶ προπάτορσιν ἡμῶν ἐχαρίσατο καὶ ἡμῖν δι' αὐτῶν, ὡς ἂν, μὴ ἐκ λυπῆς ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ'
- 40 ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τε καὶ ἀγάπης διὰ τῆς αὐτοπροαιρέτου θελήσεως μετὰ χαρᾶς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐργαζόμενοι καὶ ταύτας φυλάσσοντες, ὡς ἐξ οὐκείων πόνων τὰς ἀρετὰς κτησάμενοι, λογισθήσονται, καὶ ὡς οὐκεία δῶρα ταύτας τῷ δεσπότῃ προσάξουσιν, καὶ διὰ τούτων κατὰ προκοπὴν εἰς τὴν
- 45 τοῦ Θεοῦ τελειὰν εἰκόνα καὶ ὁμοιότητα ἀναχθῶσι, καὶ ἀκαταπλέκτως προσεγγίσωσι τῷ ἀπροσίτῳ διχῶ σωματικοῦ θανάτου, κατὰ γενεάν καὶ γενεάν ὁ καθὼς αὐτῷ προσπλάζοντες. Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν πρωτόπλαστοι, πρῶτοι τῷ ἐχθρῷ θελήματι ὑπακούσαντες, τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ παραβάται
- 50 γεγονάσι καὶ οὐ μόνον τῆς ἐλπίδος τῆς μεζονος, ἦγουν τοῦ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τῷ ἀνεσπέρῳ φωτί, ἐξέπεσον, ἀλλὰ καὶ εἰς φθορὰν καὶ θάνατον μετηνέχθησαν καὶ εἰς ἀφεγγές περιπεπτώκασι σκότος, δοῦλοι τῷ τοῦ σκότους ἀρχοντὶ

γεγονότες καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατακρατηθέντες, ἐν τῷ τοῦ
θανάτου σκότει διὰ τῆς ἁμαρτίας ἐγένοντο, ὕστερον δὲ καὶ 55
ἡμεῖς, αἱ ἐξ ἐκείνων τεχθέντες, θελήματι τῷ τυράννῳ τούτῳ
ὑποκύψαντες, ἐδουλώθημεν, καὶ οὐ βία (εἰδείξαν γὰρ τοῦτο
σαφῶς οἱ πρὸ τοῦ νόμου καὶ ἐν τῷ νόμῳ εὐαρεστήσαντες
καὶ τὸ ἑαυτῶν θέλημα τῷ δεσπότῃ Θεῷ καὶ οὐ τῷ διαδόλῳ
προσαναθέντες), τοὺς πρὸ νόμου καὶ ἐν νόμῳ εὐαρεστήσαντας 60
τοῦ αἰωνίου σκότους λυτρώσασθαι βουλευθεὶς ὁ φιλόανθρωπος
Κύριος καὶ τοῖς μετὰ τὸν νόμον τὴν ἐλευθερίαν δωρήσασθαι
ἐν τῇ χάριτι καὶ πάντας, ὡς εἰπεῖν, ὁμοῦ τοὺς εὐηρεστηκότας
αὐτῷ πρὸ τοῦ νόμου καὶ ἐν νόμῳ καὶ μετὰ τὸν νόμον τῆς
τοῦ διαδόλου τυραννίδος ἐλευθερῶσαι, αὐτὸς ἢ ἑαυτοῦ 65
τοῦτο ὁ πάντα δυνατός καὶ ἀνεξίκακος ποιῆσαι ἤνεγκεν.
"Ὅν γὰρ ἰδίας καὶ ἀοράτοις χερσὶ καθ' ὁμοιωσιν καὶ κατ'
εἰκόνα αὐτοῦ πεποίηκεν, οὐ δι' ἐξέρου, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ
πάλιν καταπεσόντα ἀναστῆσαι ἠθέλησεν, ὡς ἂν καὶ πλειόνως
τιμῆσθαι καὶ δοξάζειν τὸ γένος ἡμῶν ἐν τῷ κατὰ πάντα 70
ἐξομοιωθῇνα. ἡμῖν αὐτὸν καὶ ἴσον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ μέρει
γενέσθαι. Ὡς τῆς ἀφάρτου φιλοανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος,
ὅτι οὐ μόνον παραδανίας ἡμᾶς καὶ ἁμαρτήσαντας οὐκ
ἐκόλασεν, ἀλλὰ καὶ οἱσι γεγόναμεν ἡμεῖς διὰ τῆς παραβάσεως,
τοιούτους γενέσθαι καὶ αὐτὸς κατεδέξατο, ἀνθρώπος φθαρτός 75
ἐξ ἀνθρώπου φθαρτοῦ, θνητὸς ἐκ θνητοῦ, ἁμαρτία ἐξ
ἁμαρτήσαντος γεγονώς, ὁ φθαρτός, ὁ ἀθάνατος καὶ ἀναιμάρ-
τητος ὢν, σαρκὶ μόνον τεθεωμένη τῷ κόσμῳ ὁφθεῖς, οὐχὶ καὶ
αὐτῇ γυμνῇ τῇ θεότητι. Τίνος χάριν, "Ὅτι οὐκ ἤλθε κρίναι
τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον. ὡς φησιν αὐτὸς ἐν 80
τοῖς εὐαγγελίοις αὐτοῦ.

Ἡ γὰρ ἀποκάλυψις αὐτοῦ τῆς θεότητος κρίσις ἐν οἷς
ἀποκαλυφθῇ γίνεται. οὐ γὰρ ἂν ὑπῆνεγκε τὴν δόξαν αὐτοῦ
τῆς θεότητος πᾶσα σὰρξ γυμνὴν ἐπιφανείσαν τῆς θεανδρικῆς
συναφείας τε καὶ ἀφράστου ἐνώσεως, ἀλλὰ ψυχικῶς τε 85
ὁμοῦ καὶ σωματικῶς ἄρδην ἐμελλε πᾶσα ἡ κτίσις ἀπόλ-
λυσθαι διὰ τὸ ὑπὸ ἀπιστίας τηλικαῦτα πάντας κατέχεσθαι.
Ἡ γὰρ θεότης, ἥγουσιν ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος,
οὐδενὶ οὐδέποτε δίχως πίστεως πεφανέρωται. εἰ δὲ ἐφάνη,
εἴτε πάλιν ἐκ παραδόξου φανείη τινὶ τῶν ἀνθρώπων, φοβερὰ 90

καὶ φρικτὴ δεικνύται, οὐ φωτίζουσα, ἀλλὰ φλέγουσα, οὐ
 ζωοποιῶσα, ἀλλὰ τιμωροῦσα δεινῶς. Καὶ τοῦτο φανερόν
 ἐξ ὧν ὁ μακάριος Πάυλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ἐπάθεν
 πρὸς γὰρ τῇ ἀστραυτῇ αἴγλῃ τοῦ ἀπροσίτου φωτός ἐν
 95 αὐτῷ πληνείς τὰς δυνάμεις, οὐ φωτισθείς, καὶ σκωτισθείς
 μᾶλλον, οὐχὶ ἀνέλασθεις, καὶ τὴν κατὰ φύσιν προσπαύλεσεν
 ὁρασιν καὶ ταῦτα, ὁ μένας μελλῶν τῆνικαὶ τοῦ
 Χριστοῦ Ἐκκλησίας γενέσθαι διδασκαλός. Ὁ τοιοῦτος
 γὰρ καὶ τῆλικοῦτος, ὡς ἔφη «Ὁ Θεός, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους
 100 φῶς λάμψαι ἐξ ἑλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν», καὶ μετ'
 ὀλίγα «Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἢ τῆς ἑλαμψεως
 δηλονότι ἢ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν», τότε οὐδὲ μικρὰν
 ἀκταιγὴν αὐτοῦ ἀντιβλέπειν ἠδύνατο.

Τοιγχοῦν ἐντεῖθεν ἀκριβῶς διδασκόμεθα ὅτι τοῖς μὲν
 105 ἔτι τῇ ἀπιστίᾳ καὶ τοῖς παθεσι κατεχομένοις ἀπρόσιτος καὶ
 ἀόρατος ἡ χάρις εἰς ἅπαν ἔστι, τοῖς δὲ δια πίστεως ἐν φόβῳ
 καὶ τρόμῳ τὰς ἐντολάς κατεργαζομένοις καὶ μετάνοιαν
 ἀξίαν ἐπιδεικνυμένοις ἀποκαλυπτομένη ἰσχύεται, καὶ αὐτὴ
 δεῖ ἐαυτῆς τὴν μέλλουσαν γενέσθαι κρίσιν ἀναντιρρήτως ἐν
 110 αὐτοῖς ἐμποιεῖ μᾶλλον δὲ ἡμέρα θείας κρίσεως γίνεται,
 ἐξ ἧς ὁ καθαρὸς δεῖ ἐλλαμπόμενος ἐν ἀληθείᾳ ἑαυτὸν ὁλός
 ἔσθαι, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τὰ τε αἰσθητῶς πραχθέντα, τὰ τε
 ψυχικῶς ἐνεργηθέντα, ὁλὰ εἶσι, πάντα λεπτομερῶς καθορᾶ.
 Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πυρὶ θεῷ κρίνεται καὶ ἀνακρίνεται
 115 καὶ ὁδᾷ τότε θαυμάσιος πικνύμενος ὅλον τὸ σῶμα κάθυγρος
 γίνεται καὶ βαπτίζεται κατ' ὀλίγον ὁλός ὑπὸ τοῦ θεοῦ πυρός
 τε καὶ Πνεύματος καὶ γίνεται ὁλός καθαρός, ὁλός ἀμόλυντος,
 υἱός φωτός καὶ ἡμέρας καὶ οὐχὶ ἔκτοτε ἀνθρώπου θνητοῦ
 Διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ τοιοῦτος ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει καὶ δίκῃ
 120 οὐ κρίνεται, προκρίνεται γάρ οὐδὲ ὑπὸ τοῦ φωτός ἐκείνου
 ἐλέγχεται, προπεφύτισται γάρ οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ πυρὶ
 εἰσπρόχρονος δοκιμάζεται ἢ καίεται, προδεδοκίμασται γάρ
 οὐδὲ ὡς τότε φανείσαν τὴν ἡμέραν Κυρίου λογίζεται, ὁλός
 γάρ ἐκ τῆς ἱμῶν καὶ συνουσίας Θεοῦ ἡμέρα φαεινὴ καὶ
 125 λαμπρὰ γέγονεν οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ τότε εὐρίσκεται ἡ σὺν
 τῇ κόσμῳ, ἀλλ' ἐξω τούτου εἰς ἅπαν ἔστιν. «Ἐγὼ γάρ,
 φησὶν, ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου», καὶ ὁ Ἀπόστολος.

« Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινώμεθα ἑ κρινόμενοι
δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευσόμεθα, ἵνα μὴ συν τῷ κόσμῳ κατακρι-
θῶμεν »· καὶ πάλιν « Ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε », 130
φησὶν.

Ἵσοι οὖν τέκνα τοῦ φωτὸς ἐκείνου καὶ υἱοὶ τῆς μελλούσης
ἡμέρας γίνονται καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατεῖν
δύνανται, ἐπ' αὐτοὺς ἡ ἡμέρα Κυρίου οὐδέποτε ἐπελεύσεται ἑ
ἐν αὐτῇ γὰρ εἰσιν αἱ καὶ διὰ παντός Ἡ γὰρ ἡμέρα Κυρίου, 135
οὐχὶ εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς αἱ καταλαμπομένους,
ἀλλ' εἰς τοὺς ἐν τῷ σκότει τῶν παθῶν ὄντας καὶ ἐν τῷ
κόσμῳ διάγοντας καὶ τὰ τοῦ κόσμου ποθοῦντας, αἰφνης
μέλλει ἀποκαλύπτεσθαι καὶ φοδερὰ αὐτοῖς καὶ ὡς τυρ
ἄσπεκτον λογισθήσεται. Φανήσεται δὲ τοῦτο τὸ τυρ ὁ Θεὸς 140
οὐχ ὅλον πνευματικῶς, ἀλλ' ὡς ἂν τις εἰποι ἀσιμῶτως, ἐν
σώματι, ὥστερ ἔξαναστάς ὥρᾳ τοῦ, μαθηταῖς, πάλαι ὁ
Χριστός, καθά φησιν ὁ εὐαγγελιστής ἑ ἀναλαμβάνομένον
γὰρ αὐτοῦ εἰς οὐρανοὺς, ταῦτά φασιν οἱ ἄγγελοι πρὸς
αὐτούς ἑ « Ὅν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν κορευόμενον εἰς 145
τὸν οὐρανόν, οὕτως πάλιν ἐλεύσεται . » Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο
ἔσται, πῶς αὐτὸν οἱ ἁμαρτωλοὶ, οἱ ἄπιστοι, οἱ αἰρετικοὶ καὶ
πνευματομάχοι θεάσονται, τυφλοὶ ὄντες τῇ ψυχῇ καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτῆς ἐμπεφραγμένους τῷ βορβόρῳ τῆς ἀπιστίας
καὶ ἁμαρτίας ἔχοντες, ὥστερ πρὸς Θεσσαλονικεῖς καὶ 150
Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἔγραψεν Ἑπειδὴ γὰρ περὶ τῶν
κεκοιμημένων καὶ τῆς μελλούσης δόξης εἴτε καὶ ὅπως
πάντες οἱ ἅγιοι διὰ νεφελῶν ἄρπαγῇσονται, ἔφη ἑ « Περὶ
δὲ τῶν χρόνιων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρειᾶν ἔχετε τοῦ
γράφεσθαι ὑμῖν αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡ ἡμέρα 155
Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται ὅταν γὰρ
εἰπωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται
ὀλεθρος, ὥστερ ἡ ὥδιν τῇ τικτούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν.
Ἵμεῖς δὲ, ἀδελφοί, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς
ὡς κλέπτῃς καταλάβῃ ἑ πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτὸς ἐστε καὶ 160
υἱοὶ ἡμέρας. Οὐκ ἐσμέν νυκτὸς οὐδὲ σκότους ἑ ἄρ' οὖν μὴ
καθεύδωμεν ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ
νήφωμεν . » Καὶ μετ' ὀλίγα ἑ « ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ
Θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ' εἰς περιπαίησιν σωτηρίας, ἵνα εἴτε
γρηγοροῦμεν, εἴτε καθεύδομεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν . » 165

- Υἱούς οὖν ἀκούων φωτός καὶ υἱούς ἡμέρας, ἀγαπητέ, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι, ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν καὶ εἰς ἐκεῖνον πιστευομεν καὶ Θεὸν αὐτὸν προσκυνοῦμεν, αὐτὸν καὶ ἐνδεδύμεθα καὶ υἱοὶ ἡμέρας καὶ υἱοὶ φωτός.
- 170 ἀνεπαισθήτως πάντως ἐσμέν καὶ οὐχὶ νυκτός οὐδὲ σκότους. Μὴ τοῦτο εἴπῃς ἢ ὑπολάβῃς καὶ ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀμεριμνίᾳ τὰς ὑπολοιπὰς τῆς ζωῆς σου διώθῃς ἡμέρας, δοκῶν μόνον καὶ οἰόμενος εἶναι τι, μηδὲν ὦν ἀλλὰ σκόπησον καὶ κατὰ σκευτὸν ἀκριβῶς κατανόησον καὶ εἰπέ « Εἰ πάντες ἄνθρωποι.
- 175 οἱ ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες καὶ τὸν ἥλιον τοῦτον αἰσθητῶς βλέποντες ἐν τῷ σκότει εἰσὶ, πάντως, ἐπεὶ οὐδὲν πλέον τῶν ἄλλων ὁρῶ, καὶ ἐγὼ σὺν αὐτοῖς ἐν σκότει εἰμὶ. Ὡςπερ γὰρ θύνοντος αὐτοῦ καθ' ἑκάστην νύξ γίνεται καὶ οὐδὲν πλέον τι τούτου ὁρῶ, οὕτως, ἀποθανόντος μου, οὐδαμοῦ φῶς
- 180 θεάσομαι, ἀλλ' ἐν ἀφεγγεῖ σκότει καὶ ἀνῆλψ εἰς αἰῶνας ἔσομαι καὶ οὐκέτι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν βλέπω τὸ ὁρώμενον τοῦτο φῶς τοῦ γὰρ σώματος οἱ ἄνθρωποι χωριζόμενοι, τῶν αἰσθητῶν εὐθὺς πάντων ἀποχωρίζονται. Εἰ οὖν ἐν σκότει εἰμὶ νῦν, καὶ ἐν σκότει μετὰ θάνατον ἔσομαι ὡς πάντως
- 185 καὶ ἐπ' ἐμοὶ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ ἐπαλεύεται καὶ ὡς ἡ ὥδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ καὶ οὐ μὴ δυνηθῶ ἐκφυγεῖν. »

- Οὐ γὰρ ἐν τῷ τοῦ ὕδατος μόνον βαπτίσματι ἡ σωτηρία ἡμῶν ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι, οὐδὲ ἐν τῷ ἄρτῳ μόνῳ
- 190 καὶ τῷ οἴνῳ τῆς μεταλήψεως ἢ τῶν ἁμαρτιῶν ἀφεσις καὶ ἡ τῆς ζωῆς μετουσίᾳ δίδεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συνεπομένη καὶ ἀνακεκραμένη μυστικῶς καὶ ἀσυγχύτως ταῦτοις θεότητι. Μυστικῶς δὲ λέγεται διὰ τὸ μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις ζωῆς αἰωνίου, ἀποκαλύπτεσθαι καὶ υἱούς φωτός καὶ υἱούς
- 195 ἡμέρας ποιεῖν τοὺς ὁρῶντας αὐτήν οἱ γὰρ τὸ φῶς μὴ ὁρῶντες, εἰ καὶ λάμπει τρανῶς, ἀλλ' οὖν ἐκεῖνοι ἐν σκότει κάθονται. Μηδεὶς ἡμᾶς, ἀδελφοί, κενοῖς λόγοις ἐξαπατάτω μηδὲ εἰς τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστὸν μόνην θαρρείτω τις. « Χριστός » γάρ, φησὶν, « ἐάν περιτέμνησθε, οὐδὲν ὑμᾶς
- 200 ὠφελήσει » καὶ πάλιν « Ἡ πίστις δίχα τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν » Ὡςπερ γὰρ τὸ σῶμα δίχα ψυχῆς ὑπάρχει νεκρόν, οὕτω καὶ ἡ πίστις δίχα τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν. Οἱ γὰρ

Θεὸν εἶναι τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντες, τὰς δὲ ἐντολάς αὐτοῦ
μὴ φυλάσσοντες, οὐχ ὡς ἀρνούμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς
ἀτιμάζοντες αὐτὸν λογισθήσονται οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ 204
μειζόνως ὑπὲρ τοὺς τὰ ἴδια σώματα περιτέμνοντας, ὡς τὰς
τοῦ Θεοῦ ἐντολάς ἀκρωτηριάζοντες, ἐνδίκως κατακριθήσονται.
Ὁ τὸν πατέρα γὰρ ἀτιμάζων, πῶς υἱὸς λογισθήσεται,
Ὁ τοῦ φωτός χωριζόμενος, πῶς ἐν αὐτῷ ὡς ἐν ἡμέρᾳ
διάξειεν, Οὐδαμῶς, ἀδελφοί.

210

Εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι οὐδεὶς δύναται τηρῆσαι πάσας τὰς
ἐντολάς, γινώσκω ὅτι τὸν Θεὸν ἐνδιαβάλλει καὶ κατακρίνει
ὡς ἀδύνατα ἡμῖν ἐπιτάξαντα ὅς οὐκ ἐκφείλεται τὸ τῆς
δίκης ἀφυκτον, ἀλλ' ὡς ὁ εἰπὼν « Ἥθειν σε ὅτι σκληρὸς
εἶ, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ δικαιοῦ- 215
σαις », καὶ οὗτος κατακριθήσεται, καὶ τῷ εἰπόντι τῷ
Ἀδὰμ ὅφει· « Γινώσκων ὁ Θεὸς ὅτι ἤ ὥρα φάνεσθε ἀπὸ τοῦ
ξύλου ὅμοιοι αὐτῷ ἔσεσθε, τούτου χάριν ἐντεταίλατο ὑμῖν
μὴ φαγεῖν ἐξ αὐτοῦ » ὁμοιωθήσεται. Ψεύστην γὰρ καὶ
πλάνον καὶ φθόνου μεστὸν τὸν Θεὸν ὁ τοιοῦτος ἀποκαλεῖ 220
ψεύστην μὲν, ὅτι ἐκείνου εἰπόντος « Ὁ ζυγὸς μου χρηστὸς
καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστιν », οὐ μόνον οὐκ ἑλαφρόν
οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἀδάστακτον αὐτὸ ἀποφανεται· πλάνον δέ,
ὅτι κατῆλθε πολλὰ ὑποσχόμενος καὶ μηδὲν δοῦναι θέλων
ἡμῖν, μάλλον δὲ φθονῶν τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν ἀδύνατα ἐπέταξεν 225
ἡμῖν ποιῆσαι καὶ φυλάξαι, ὅπως ἐκτελερῶσαι ταῦτα μὴ
δυναμένους, προφάσει δὴθεν εὐλόγου λαβόμενος, τῶν
ἀγαθῶν ἡμᾶς ἐκείνων ἀποστερήσῃ. Ἄλλ' οὐαὶ τοῖς ταῦτα
λέγουσιν, εἰ μὴ μετανοήσωσιν· οὐδὲν γὰρ φορτικόν, οὐδὲν
ἐπαχθέος ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς ἐντεταίλατο, μάλλον μὲν 230
οὖν βράδιά τε ὁμοῦ πάντα καὶ εὐκόλα, καθά — πιστεύσατέ
μοι — καὶ αὐτὸς ἔγνω ἐγὼ εὐκόλος εἶναι. τὴν ἐντολήν τοῦ
Θεοῦ καὶ τὴν ἐπίτευξιν αὐτοῦ τε καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.
Ἄλλὰ διὰ παραδείγματος τοῦτο ὑμῖν ὑποδείξω.

Ἀνθρώπος τις ἀντίρτη δουλείων τινὶ ἀντιδίδωκε καὶ τοῦ 235
βασιλέως τῶν Χριστιανῶν ἐχθρῷ, πολλὰ τρόπαια κατὰ
τῶν βούλων αὐτοῦ καὶ ἀνδραγαθίας ποιῶν, καὶ ἐν τιμῇ
μεγίστῃ παρὰ τῷ τυράννῳ ἐκείνῳ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν
στρατεύμασιν ὢν, ἐμνησθὲ παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Χριστιανῶν

- 240 νῦν διαφόρως τοῦ προσελθεῖν καὶ σὺν αὐτῷ εἶναι καὶ
 ἀξιωβῆναι μεγάλων δωρεῶν καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ. Ὁ δὲ
 ἐπὶ χρόνους τινὰς οὐκ ἠθουλήθη, κατ' αὐτοῦ δὲ μᾶλλον
 χαῖρον ἔκτοτε τὸν πόλεμον ἀνερρίπισεν. Ἐν μὲν τοίνυν καθ'
 245 ἑαυτὸν γνωσιμαχῆσας καὶ μεταμεληθεὶς, ἐβουλεύσατο φυγῇ
 χρῆσασθαι καὶ μόνος πρὸς τὸν βασιλέα πορευθῆναι, τοῦτο
 πρὸς ἑαυτὸν λογιζάμενος ὅτι, εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν μνησόντί
 μοι τῷ βασιλεῖ οὐχ ὑπήκουσα, ἀλλὰ πιστεύω ὡς οὐ μὴ
 λογισθῇ μοι νῦν ἐκιστρέφοντος τὴν ἀναβολὴν τῶν τοσούτων
 250 ἐτῶν καὶ βραδυτῆτα διὰ τὸ εἶναι αὐτόν, ὡς ἀκούω, συμπαθῇ
 καὶ φιλάγαθον, συμπαθήσει δέ μοι καὶ ἡ ὑπέσχετό μοι
 πάντα ἀποπληρώσει. Ὡς οὖν ταῦτα ἀπὸ καρδίας ἐλογίσαστο,
 καὶ ἔργω ἐποίησε προσελθὼν τῷ βασιλεῖ καὶ τοὺς πόδας
 κρατήσας αὐτοῦ, συγχώρησιν μετὰ κλαυθμοῦ ἐζήτησατο.
 Ὅν εὐθύς, τῇ ἀπροσδοκῆτι χαρᾷ ὁ χρηστός ἐκεῖνος ληφθεὶς
 255 βασιλεύς, ἀποδεξάμενος, ἐπὶ θαυματος εἶχε τὴν τούτου
 μεταβολὴν καὶ ταπεινώσιν, ἀνθ' ὧν ὅπως παρρησιάζεσθαι
 μᾶλλον ὥφειλεν καὶ τιμὰς ἀπαιτεῖν ὑπὲρ ἧς ἐνεδείξατο πρὸς
 αὐτὸν ἀγάπης καὶ πίστεως, καταλιπὼν μὲν τὸν ἀντάρτην,
 προσελθὼν δὲ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, κεῖται θρηνῶν ὑπὲρ τῆς
 260 βραδυτῆτος καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ προγεγονότων κακῶν,
 ἀναστῆσας αὐτόν ἡ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ
 κατεφίλησεν αὐτόν ἢ τε ὅλον καὶ τοὺς διακρύοντας αὐτοῦ
 ὀφθαλμούς ἐπὶ ὥρας πολλὰς. Εἶτα στέφος καὶ στολὴν καὶ
 ὑποδήματα ὁμοία ὧν αὐτὸς ἐφόρει ἐκχέθηναι κελεύσας,
 265 αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ τὸν πρῶτον ἐχθρὸν καὶ ἀντίδικον περιέβαλε,
 μηδὲν ὅλως προπονειδίσας αὐτόν· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ
 νυκτὸς καὶ ἡμέρας συγκαίρων αὐτῷ καὶ συνευφραινόμενος,
 περιλαμβάνων τε καὶ κατασπαζόμενος στόμα πρὸς στόμα
 αὐτόν, τοσούτον ὑπερηγάγησεν αὐτόν ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ ὑπνοῦν
 270 αὐτοῦ ἐχωρίζετο, συνανακλινόμενος αὐτῷ καὶ περιλαμβάνων
 ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ πάντοθεν τῷ ἑαυτοῦ χλαυδίῳ περισκέπων
 καὶ ἐκτιθεὶς τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐπὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ
 μέλεσιν.

Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ ἡμέτερον πρὸς Θεὸν καὶ οὕτως
 275 οἶδα ἐν τοιοῦτῃ τρόπῳ τοὺς μετανοοῦντας τὸν φιλάγαθον
 Θεὸν ἀποδέχεσθαι καὶ φιλεῖν, φεύγοντας μὲν κόσμον κλάνον

καὶ κοσμοκράτορα, γυμνοὺς δὲ προσερχομένους αὐτῷ
 τῶν τοῦ βίου περημάτων ὡς βασιλεῖ καὶ Θεῷ, εἰ μὴ τισὶν
 ἄρα βαρὺ καταφαίνεται τὸ τὴν γεννησαμένην καταλιπεῖν
 καὶ τοὺς οἰκείους φίλους καὶ συγγενεῖς ἀπαρνήσασθαι καὶ 280
 τὸν πλοῦτον ἔσσει τὸν ἀπολλύμενον, ἐπεὶ οὐδὲν ἔγωγε
 φορτικὸν εὖρον ἢ λυπηρὸν ἢ ἐπαχθέας, προσφυγῶν τῷ Θεῷ
 καὶ σωτῆρί μου. Ἄλλ' εἰ χρή τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν ἐξειπεῖν
 καὶ ἃ οὐκ ἐβουλόμην πᾶσι δῆλα ποιεῖν ταῦτα τὴν ἀγάπην
 ὑμῶν ἀπογυμνώσαι, ἵνα δῶ τι καλὸν τισὶν ἐξ ὑμῶν, ἐν πάσῃ 285
 μᾶλλον στενοχωρίᾳ καὶ θλίψει καὶ τῇ νομιζομένῃ κακοπαθείᾳ
 ὑπερεκβλύζουσιν τὴν χαρὰν καὶ εὐφροσύνην ἐδλεπον ἐν
 ἡμοῖ διὰ τῆς ἀποκαλυψέως καὶ ἐπιφανείας τοῦ προσώπου
 αὐτοῦ, ὥστε πληροῦσθαι ἐναργῶς ἐπ' ἡμῶν τὸ οὕτω λέγον
 τοῦ Παύλου ῥητόν «Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς 290
 θλίψεως βάρος δόξης ἀτεργάζεται ἐν ἡμῖν», καὶ τὸ τοῦ
 Δαυὶδ «Ἐν θλίψει ἡ λέγοντος «ἐπ' αὐτῶν με», ὡς
 ἐντεῦθεν μὴδὲν ἡγεῖσθαι με τὰς ἐπ' ἐρχομένας θλίψεις καὶ
 τοὺς πειρασμοὺς πρὸς τὴν οὐχὶ μέλλουσιν, ἀλλὰ παραυτίκα
 ἀποκαλυπτομένην μοι διὰ Πνεύματος ἁγίου δόξαν Ἰησοῦ 295
 Χριστοῦ, ἥς τῇ μετοχῇ τε καὶ θέᾳ καὶ αὐτὰς τὰς πρὸς θάνατον
 νόσους καὶ εἰ τινα ἐτέραν ἀφορητοτέραν ὁδὴν διὰ πόνων
 τοῖς ἀνθρώποις ἐγγισμένην οὐδὲν ἡγοῦμην, πᾶσαν ἐπὶ τὴν
 θανάτου ὁδὴν καὶ λύπην τοῦ σώματος· οὕτω τὸ φορτικὸν
 τῶν ἐντολῶν ἐλαφρὸν καὶ τὸν ζυγὸν Κυρίου χρηστὸν αὐτόθεν 300
 ἐλογίζομην, ἐν δὲ τῷ μὲν εὐρίσκειν με δι' αἰτίας τινὸς ὑπὲρ
 αὐτοῦ συντόμους ἀποθανεῖν, θλίψας, πιστεύσατε. ἦν μοι
 ἀφόρητος.

Τοιγαροῦν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, πάντα ἀφέντες δρά-
 μωμεν γυμνοί, καὶ προσελθόντες τῷ δεσπότῃ Χριστῷ 305
 προσπέσωμεν καὶ προσκλαύσωμεν ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ
 ἀγαθότητος, ἵνα καὶ αὐτός, θεασάμενος τὴν πίστιν καὶ τὴν
 ταπείνωσιν ἡμῶν, ὁμοίως ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ μειζώως, ἀπο-
 δέξηται καὶ τιμῇ, καὶ στολῇ καὶ διαδήματι τῷ αὐτοῦ
 κατακοσμήσῃ καὶ ἀξίους τοῦ ἐπουρανίου νυμφῶνος δαιτυ- 310
 μόνας ἐργάσῃται. Οὐ γὰρ ἴσον τὸ ἀπὸ βασιλείας εἰς βασιλεῖα
 φθαρτὸν προσελθεῖν, ἐπιγίαι τε βασιλείας ἐν ἐπιτυχίᾳ
 γενέσθαι καὶ τὸ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνελθεῖν καὶ δόξης

- αἰωνίου καὶ βασιλείας ἀφθάρτου ἀξιοθῆναι καὶ Θεοῦ
 310 συγκληρονόμος καὶ συγκοινωνὸς γενέσθαι, καὶ οὐχὶ βασιλεὺς
 μόνον, ἀλλὰ καὶ θεὸς γενέσθαι ἀπὸ Θεοῦ, καὶ σὺν τῷ Θεῷ
 εἰς αἰῶνας αἰώνων εὐραχίσθαι. Μὴ οὖν προτιμήσωμέν
 τι τῶν γνησίων καὶ φθειρομένων, παρακαλῶ, ἀδελφοί, ἵνα
 μὴ τῆς Χριστοῦ δόξης καὶ κοινωνίας ἐκπέσωμεν, ἀλλ'
 320 ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη, ἑαυτοὺς ἐκκαθαράντες, τοὺς ἀρραβῶνας
 λαβεῖν, μᾶλλον δὲ αὐτὸν ἐκεῖνον, τὸν ἐπὶ παντὶ καὶ ἐν πᾶσι
 καὶ πᾶν ἀγαθὸν ὄντα, σπουδάσωμεν κτήσασθαι.

- Μηδὲ εἰπῇ τις ἡ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὸν
 Χριστὸν λαβὼν ἔχω », ἀλλὰ μανθανέτω ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ
 325 βαπτιζόμενοι λαμβάνουσι διὰ τοῦ βαπτίσματος τὸν Χριστόν,
 μόνοι δὲ οἱ βεβαίοπιστοι καὶ ἐν γνώσει τελεῖα ἢ καὶ προκα-
 θάρσει ἑαυτοὺς εὐτρεκίσαντες καὶ οὕτως ἐλθόντες ἐπὶ τὸ
 βάπτισμα. Καὶ τοῦτο εἴσεται ὁ ἐρευνῶν τὰς Γραφὰς ἀπὸ
 τῶν ἀποστολικῶν λόγων καὶ πράξεων. γέγραπται γάρ·
 330 « Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδωκεται
 ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς
 τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, οἵτινες καταβάντες προσήβξαντο
 περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσι Πνεῦμα ἅγιον· οὕτω γάρ ἦν ἐκ'
 οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιτεκτωχός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπάρχον
 335 εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τότε ἐπέθιθον
 τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάβανον Πνεῦμα ἅγιον. »
 Εἶδες πῶς οὐ πάντες οἱ βαπτιζόμενοι εὐθὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα
 λαμβάνουσιν; Ἐμαθες παρὰ τῶν ἀποστόλων ὅτι, καὶ
 πιστεύσαντες τινες καὶ βαπτισθέντες, τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ
 340 βαπτίσματος οὐκ ἐνεδύσαντο; Εἰ γὰρ τοῦτο ἐγένετο, οὐκ
 ἂν μετὰ ταῦτα εὐχῆς καὶ τῆς τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων
 ἐδεήθησαν ἐπιθέτως λαμβάνοντες γὰρ Πνεῦμα ἅγιον, τὸν
 Κύριον Ἰησοῦν ἐλαβανον. Οὐ γὰρ ἄλλο ὁ Χριστὸς καὶ
 ἄλλο τὸ Πνεῦμα καὶ τίς τοῦτο φησὶν; Αὐτὸς ὁ Θεὸς Λόγος
 345 τῇ Σαμάρειτῃ προσηπικὼν· « Πνεῦμα ὁ Θεός »· Εἰ οὖν
 ὁ Χριστὸς Θεός, πνεῦμα κατὰ τὴν τῆς θεότητος φύσιν ἐστὶν
 καὶ ὁ ἔχων αὐτὸν, Πνεῦμα ἅγιον ἔχει· ὁ δὲ τὸ Πνεῦμα
 ἔχων, αὐτὸν πᾶν ἔχει τὸν Κύριον, καθὼς καὶ ὁ Παῦλός
 φησι· « Τὸ δὲ πνεῦμα ὁ Κύριός ἐστι. »

Βλέπειν οὖν ἐαυτοὺς ἡμᾶς ῥῆ, ἀδελφοί, καὶ κατανοεῖν 350
ἀκριβῶς τὰς ψυχὰς ἡμῶν, εἰ τὸν Κύριον Ἰησοῦν εὐαγγελισ-
θέντα ἡμῖν ἐδεξάμεθα καὶ ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν αὐτὸν κεκτημένα,
ἵνα, καθὼς ὁ σὺαγγελιστὴς Ἰωάννης φησί, γινώσκωμ εἰ
ἐξουσίαν ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τέκνα θεοῦ γενέσθαι .
Προσεχέτω τοιγαρὺν τοῖς λεγόμενις ὑπὸ τῶν ἁγίων 355
Γραφῶν ἕκαστος καὶ ἑαυτὸν κατανοεῖτω, καθὼς εἴπομεν,
ἵνα μὴ μάτην ἑαυτὸν πρηνεπατῶν, πυτὴς εἶναι οὐκ ἐμνη-
στος εὐρεθῇσεται, καὶ τὸν Κύριον ἔχειν κημζέιν ἐν
ἑαυτῷ κενὸς ἐξέλθῃ τοῦ σώματος καὶ ὡς μὴδὲν ἔχων
κατακριθῇσεται, ἀφαιρουμένος ὁ δοκεῖ ἔχειν , καὶ εἰς τὸ 360
κῦρ ἐμβληθῇσεται . Πόθεν οὖν γνωσόμεθα εἰ ἐν ἡμῖν ὁ
Χριστὸς ἐστι, καὶ πῶς ἑαυτοὺς ἡμᾶς καταμάθωμεν ; Τὰ
ἀπὸ τῶν βέλων Γραφῶν λόγια ἀναλεγόμενοι καὶ ἀντιπαρα-
τιθοῦντες ὡς ἔσποτρα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, ἐν αὐτοῖς δλοὺς
ἑαυτοὺς καταμαθωμεν Ἐλλ' ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀγάγωμεν, 365
καὶ Θεοῦ διδόντος λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ ἀκαθάρτου μου
στόματος , τὸν τῆς κατανοήσεως τρόπον ποσῶς ὑμῖν, τοῖς
ἀδελφοῖς μου, ἐκθέσσομαι . Ἐλλὰ προσέχετε, ἀξίῳ ' παρὶ
φρικτῶν γὰρ ὁ λόγος ἐστίν.

« Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν 370
καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν.
Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ
φῶς τῶν ἀνθρώπων ' καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει καὶ ἡ
σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν . » Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν, τὴν
ἀδιαίρετον Τριάδα ἐδέχλωσε, Θεὸν τὸν Πατέρα λέγων, 375
Λόγον τὸν Υἱόν, ζωὴν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ καὶ ἐν
φῶς τὰ τρία ἐστίν ἐν τῇ σκοτίᾳ φαῖνον. Ἐν ποίᾳ ἀρα σκοτίᾳ ;
Ἐν τῇ τῶν ὀρωμένων κτίσει, πάντως φησιν ' ὁ γὰρ Θεὸς παντὶ
καὶ πανταχοῦ πάρεστι, φῶς ὦν καὶ φαίνων καὶ ἡ σκοτία
αὐτὸν οὐ κατέλαβεν, ἀντὶ τοῦ μολυσμὸς αὐτῷ ἁμαρτίας 380
δλως οὐ προσήγγισεν, οὐδὲ ἡ κτίσις αὐτὸν φαίνειν παρενεπό-
δισεν, οὐδὲ ἔγνω οὐδὲ εὔρεν, οὐδ' ἠνώθη, οὐδὲ αὐτὸν ἐώρακεν.
Διὸ τὸ αὐτὸ νόημα δευτερών, ἵνα σαφὲς αὐτὸ ἀπεργάσῃται,
ἐπήγαγε καὶ φησιν ' « Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ὁ φωτίζει
πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον ' ἐν τῷ κόσμῳ 385
ἦν καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ
ἔγνω ' . » Ἀπ' ἀρχῆς ἦν ὁ Θεὸς πανταχοῦ, φησίν, ὁ ζωογονῶν

πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, καὶ πρὸ τοῦ
 ποιῆσαι τὸν κόσμον ἐν τῷ κόσμῳ ἦν. Ἰὼς, "Ὅτι προϋφίστηκε
 390 παρ' αὐτῷ καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα οἱ γὰρ μῆτιν γεννηθέντες,
 οὐχ ὡς μὴ ὄντες, ἀλλ' ὡς ἤδη γεγονότες, παρὰ τῷ Θεῷ
 εἰσιν. Εἴτα ποιήσας τὸν κόσμον, οὐ τότε, φησί, διέστη τοῦ
 κόσμου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἦν καὶ ὁ κόσμος αἰὼν οὐκ ἔγνω.

Πῶς οὖν πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὸν κόσμον πανταχοῦ ἦν καί,
 395 τὸν κόσμον ποιήσας, ἐν τῷ κόσμῳ ἦν φαίμεν καὶ ὁ κόσμος
 αὐτὸν οὐ κατέλαθεν; Προσέχετε μετὰ ἀκριβείας. Οὐ τότε
 διέστη ἢ ἐκ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν », φησίν,
 ὅτε τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον παρηγαγεν ὁ Θεός, ἀλλὰ
 φύσει καὶ δόξῃ θεότητος, μηδὲν ἐκ τῶν γεγονότων δηλονότι
 400 προσεγγίσαν ἢ ὅπως καταλαβὼν αὐτὸν καὶ γὰρ ἀχώριστος
 ὢν τῶν πάντων, ἐν τοῖς κᾶσιν ἀριθλήως ἔστι. « Καὶ οὐδεὶς
 αὐτὸν ἐπιγινώσκει, φησίν εἰ μὴ ὁ Υἱὸς καὶ ὃ ἐκ ἐκ βουλευται
 ὁ Πίος ἀποκαλύψαι » Οὗτος οὖν ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ὢν καὶ
 παρὰ τοῦ κόσμου ἀγνωσόμενος, εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν καὶ οἱ
 405 ἴδιοι αὐτὸν οὐκ ἐδέξαντο "Ἰδια δὲ αὐτοῦ τὸν κόσμον
 ἐκάλεσε καὶ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διὰ τὸν κτίστην αὐτὸν
 καὶ δεσπότην τούτων εἶναι καὶ διὰ τὴν ἐκ τῆς σαρκὸς
 συγγένειαν. Μὴ οὖν παραδράμῃς τὰ εἰρημικά, ἀλλὰ γνωθί
 βτι ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν πρὸς τὸν Θεὸν Λόγος, καὶ Θεὸς ὢν καὶ
 410 τὴν ζωὴν ἔχων ἐν ἑαυτῷ καὶ πάντα ποιήσας καὶ φῶς ὢν
 ὁ πάντα ἄνθρωπον φωτίζει αὐτός ὁ πρὸ τοῦ κόσμου ἐν
 κόσμῳ ὢν καὶ τὸν κόσμον ποιήσας καὶ ἐν αὐτῷ ὑπαρχων
 καὶ ὑπὸ τοῦ κόσμου ἀγνούμενος καὶ παρ' αὐτοῦ μὴ κατα-
 λαμβανόμενος, ἐν τῷ κόσμῳ σωματωθεὶς παρεγένετο, ἵνα
 415 τοῖς μὲν ἐκ πίστεως εἰς Θεὸν αὐτὸν δεχομένοις καὶ τὰς
 ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάττουσι καὶ τὸν σταυρὸν αἵρουσιν, φῶς
 τιτὸς ἀποκαλυφθῇ καὶ οἶός ἐστι γνωσθῇ, νῦν μὲν μετρίως,
 καθ' ὅσον ἕκαστος γινώσκει, ἐν δὲ τῇ ἀναστάσει τρανότερον.
 « Ὅσοι γάρ, φησίν, ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν
 420 τέχνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
 οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήμα-
 τος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ
 ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν
 αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος
 425 καὶ ἀληθείας. »

Ἴδου τὸ κατοπτρον ὃ προεῖπον ὑμῖν οὗτοι οἱ λόγοι, εἰσὶν.
 Καὶ σκοπεῖ μοι τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων τὸ ἀκριβές, πῶς
 τρανῶς διδάσκει ἡμᾶς τῶν πιστῶν τὰ γνωρίσματα, ἵνα καὶ
 ἑαυτοὺς ἡμᾶς ἐναπτος καὶ τοὺς πλησίον ἐπιγινώσκωμεν.
 Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, φησί, διὰ τῆς πίστεως δηλονότι 430
 Θεὸν αὐτὸν καὶ οὐκ ἄνθρωπον μόνον ὁμολογήσαντες, ἔδωκεν
 αὐτοῖς ἐξουσίαν διὰ τοῦ βαπτίσματος τέλεια Θεοῦ γενέσθαι,
 τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἐλευθερώσας αὐτούς, ὥστε μὴ
 μόνον εἶναι πιστούς, ἀλλ' εἰ βούλονται περᾶν εἶναι ταῖς
 αὐτοῦ ἐντολαῖς, καὶ τὴν ἀγιότητα τῇ τῶν ἐπιταλῶν ἐργασία 435
 προσεπικτωῦνται, ὡς ἐν ἑτέρῳ φησι· « Ἰνεσθε ἅγιοι, ὅτι
 ἐγὼ ἅγιός εἰμι », καὶ πάλιν· « Ἰνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς καὶ
 ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν. » Ἦτα μετὰ
 ταῦτα καὶ τὸν τρόπον δηλοῖ τῆς ἰσοθυσίας, εἰπὼν « Οἱ
 οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος 440
 ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν » Γέννησιν ἐνταῦθα τὴν
 πνευματικὴν καλεῖ ἀλλοίωσιν. ἥτις ἐνεργεῖται καὶ καθορεῖται
 ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Πνεύματος βαπτισμῷ, καθὼς αὐτὸς ὁ
 ἀψευδὴς Κύριος οὕτω φησὶν· « Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν
 ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ » Ἐν 445
 τούτῳ ταῖνυν οἱ βαπτιζόμενοι ὡς ἐν φωτὶ φῶς γίνονται καὶ
 τὸν γεγεννηκότα γνωρίζουσι καὶ γὰρ ὁρῶσιν αὐτόν

Ὅτι δὲ οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν τὸ βάπτισμα,
 ἀλλὰ καὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ καὶ τοῦ αἵματος
 τοῦ τιμίου αὐτοῦ οἰκειότερα καὶ ἀναγκαιότερα ἡμῖν ἐστίν 450
 ἢ μετὰληψις, δοκῶσιν τῶν ἐξῆς « Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ
 ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν » Καὶ ὅτι περὶ τούτων
 ταῦτα δηλοῖ, δοκῶν τοῦ Κυρίου λέγοντος ὧς « Ὁ τρώγων
 μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ
 ἐν αὐτῷ » Τούτου γὰρ γεγονότος καὶ πνευματικῶς διὰ 455
 τοῦ παναγίου Πνεύματος ἡμῶν βαπτισθέντων καὶ τέκνων
 Θεοῦ γεγονότων καὶ τοῦ σαρκωθέντος Λόγου διὰ τῆς τοῦ
 ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος αὐτοῦ μεταλήψεως σκηνώ-
 σαντος ὡς φῶς ἐν ἡμῖν, ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν
 ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. Γεννηθέντες, φησὶν, ὑπ' αὐτοῦ 460
 καὶ ἐξ αὐτοῦ πνευματικῶς καὶ σκηνώσαντος αὐτοῦ σωμα-
 τικῶς ἐν ἡμῖν καὶ ἡμῶν κατοικησάντων γνωστῶς ἐν αὐτῷ,

- τότε κατ' αὐτὸν εὐθύς τὸν καιρὸν, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν, ὅτε ταῦτα ἐγένετο, ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ τῆς θεότητος, 455 δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, οἷαν δηλονότι οὐδεὶς ἕτερος οὐκ ἄγγελος ἔχει, οὐκ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς Θεὸς ὁ Πατὴρ, εἰς καὶ ὁ Υἱὸς αὐτοῦ ὁ μονογενὴς, μία δὲ τῶν ἀμφοτέρων ἡ δόξα, γνωριζομένη καὶ ἀποκαλυπτομένη πᾶσιν εἰς ὁ Υἱὸς βούλεται διὰ τοῦ ἀποκαλυπτομένου Πνεύματος παρὰ 470 τοῦ Πατρὸς.
- Τοιγαροῦν ἕκαστος ὑμῶν, ἀδελφοί, τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ εἰς τὴν τῶν ῥημάτων τούτων ἐγκύφας δύναμιν, ἑαυτὸν θεασάσθω. Εἰ τὸν Θεὸν Λόγον ἐλθόντα ἔλαβεν, εἰ τέκνον Θεοῦ ἐγένετο, εἰ οὐκ ἐξ αἱματος καὶ σαρκὸς μόνον, ἀλλὰ 475 καὶ ἐκ Θεοῦ γεγέννηται, εἰ ἔγνω τὸν σαρκωθέντα Λόγον σιγησάντα ἐν αὐτῷ καὶ εἰ ἐθεάσατο τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, ἰδοὺ γέγονε χριστιανὸς καὶ ἀναγεννηθέντα ἑαυτὸν ἐθεάσατο καὶ τὸν γεννήσαντα αὐτὸν πατέρα ἐγνώρισεν, οὐ λόγῳ μόνῳ, ἀλλ' ἔργῳ χάριτος 480 καὶ ἀληθείας. Ἐμμένωμεν, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ τῷ ἐσώπτρῳ τῆς ἀληθείας καὶ ἀποστῶμεν τῆς βλαβερᾶς καὶ αἰρεσιωδούς διδασκαλίας καὶ ὑπονοίας τῶν λεγόντων μὴ ἀποκαλύπτεσθαι νῦν ἐν ἡμῖν τοῖς πιστοῖς τὴν δόξαν τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς ἡ γὰρ δωρεὰ 485 ἐν τῇ ἀποκαλύψει δίδεται καὶ ἡ ἀποκάλυψις διὰ τῆς δωρεᾶς ἐνεργεῖται. Οὕτε οὖν Πνεῦμα ἅγιον λαμβάνει τις, μὴ ἀποκαλυπτόμενον καὶ ὁρώμενον νοερώς, οὔτε ἀποκάλυψιν βλέπει, εἰ μὴ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι φωτισθῇ, οὔτε πιστὸς τελείως δύναται λέγεσθαι, εἰ μὴ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα λάθῃ, 490 καθὼς τῇ Σαμπαρείτιδι ἔλεγεν ὁ Χριστὸς «Ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὐ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε, ἀλλὰ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. » «Τοῦτο δὲ » ὁ εὐαγγελιστὴς φησιν «ἔλεγεν περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες 495 εἰς αὐτόν. » Ὅρξ πῶς οἱ μὴ τὸ Πνεῦμα ἐνεργοῦν καὶ λαλοῦν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ἄπιστοί εἰσιν; Ἀψευδὴς γὰρ ὁ Χριστὸς, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε καὶ δόλος οὐκ εὗρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Εἰ οὖν ἐκεῖνος λέγει τὸ Πνεῦμα δίδόναι τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, πάντως οἱ μὴ ἔχοντες τὸ 500 Πνεῦμα οὐκ εἰσιν ἐκ καρδίας πιστοί.

Εἰ δὲ λέγοι τις ἀγνώστως τοῦτο καὶ ἀναισθήτως λαβεῖν καὶ ἔχειν ἕκαστον ἡμῶν τῶν πιστῶν, βλασφημεῖ, ψεύστην ποιῶν τὸν εἰπόντα Χριστὸν ὅτι « Γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος, ἄλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον », καὶ αὖθις ὁ « Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ποταμοὶ ρεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος ζῶντος » Εἰ οὖν ἡ πηγὴ βλύζει, πάντως καὶ ὁ ποταμὸς ἐκερχόμενος καὶ καταρρέων τοῖς βλέπουσι καθορᾶται· εἰ δὲ ταῦτα, κατὰ τοὺς αὐτῶ φρονούντας, ἀγνώστως ἐν ἡμῖν ἐκεργοῦνται, μηδενὸς τούτων ἐκπαισθανομένων ἡμῶν, εὐδὴλον ὅτι οὐδὲ τῆς αἰωνίου ζωῆς, τῆς συνεπομένης αὐτοῖς καὶ ἐν ἡμῖν μενούσης, ὅπως αἰσθησὶν λάβωμεν, οὐδὲ τὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος φῶς θεασόμεθα, ἀλλὰ νεκροὶ καὶ τυφλοὶ καὶ ἀναισθητοὶ διαμενοῦμεν, ὥστερ ἄρτι, καὶ τότε καὶ οὕτω ματαῖα ἡ ἐλπίς ἡμῶν γέγονε κατ' αὐτοὺς καὶ ὁ δρόμος διακενῆς, ἐν τῷ θανάτῳ ὄντων ἡμῶν καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς μὴ λαμβανόντων αἰσθησὶν.

Ἄλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὅπερ πολλάκις εἶπον καὶ πάλιν ἐρῶ καὶ οὐδέποτε λέγειν παύσομαι. Φῶς ὁ Πατήρ, φῶς ὁ Υἱός, φῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν φῶς, ἄχρονον, ἄτμητον, ἀσύγχυτον, αἰδίον, ἀκτιστον, ἀποσον, ἀνεκδέας, ἀόρατον, ὡς ἔξω πάντων καὶ ὑπὲρ πάντα καὶ ἐν καὶ νοούμενον, ὅπερ οὐδεὶς ποτὲ ἀνθρώπων πρὸ τοῦ καθαρθῆναι ἠδυνήθη θεάσασθαι, οὔτε πρὸ τοῦ θεάσασθαι ἔλαβεν. Πολλοὶ γὰρ εἶδον μὲν, οὐκ ἐκτήσαντο δέ, ὡς οἱ θησαυρὸν πολὺν ἐν τοῖς βασιλικοῖς ταμείοις καταξιωθέντες ἰδεῖν καὶ ἀπελθόντες διακενῆς. Καὶ γὰρ γίνεται μὲν κατ' ἀρχὰς πολλάκις εἰς τοὺς μετανοοῦντας θερμῶς ἔλλαμψις θεῖα καὶ φωτισμός, εὐθὺς δὲ παρέρχεται καὶ εἰ μὲν μέχρι θανάτου αὐτοῦ ἑαυτοὺς ὅλους ἐκδώσουσι καὶ ζητήσουσιν ἐμπόνας, ἀξίους σφᾶς αὐτοὺς καὶ ἀμέμπτους ἐν πᾶσι τῷ Κυρίῳ παριστῶντες, τελείως πάλιν ἐπαυλοῦσιν ταύτην λαμβάνουσιν· εἰ δὲ μικρὸν βαθυμήσουσι καὶ εἰς μείζονας κόπους ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν παραιτήσονται, τὰς ψυχὰς ἀγαπῶντες τὰς ἑαυτῶν, ἀνάξιοι τοῦ τοιοῦτου δώρου γίνονται καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἔτι ὄντες ἐν σώματι, οὐκ εἰσέρχονται· εἰ δὲ μὴ νῦν, οὐδὲ μετὰ τὴν τοῦ σώματος ἐξοδὸν εἰσελεύσονται δηλονότι. Εἰ γὰρ ὁ τὸ ἐν τάλαντον λαβὼν καὶ κατακρύψας

κατεκρίθη, ὅτι μὴ ἐπολυπλασίωσεν αὐτό, πόσω μᾶλλον ὁ
 540 μηδὲ φυλάξας ὁ ἔλαβεν, ἀλλὰ διὰ βραθυμίας ἀπολέσας κατα-
 κριθήσεται.

Ἐνταῦθα τοιγαροῦν, ὡς πᾶσα Γραφὴ θεόπνευστος λέγει,
 ἔστιν ἡ πανήγυρις, ἐνταῦθα τὰ σκάμματα, καὶ ἐνταῦθα τοῖς
 νικῶσι τῶν ἐπ' ὀθλίων οἱ ἀρραβωνικοὶ στέφανοι δίδονται, καὶ
 τοῖς ἡγηθεῖσι πρόδῃλος καὶ φανερὰ ἡ ἀπαρχὴ τῆς αἰσχύνης
 545 καὶ τῆς καλασεως γίνεται. Καὶ ὅρα τῷ λόγῳ συμμαρτυροῦντας
 τοῦτω τοὺς τε ἁγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας καὶ πάντας
 ἄλλους τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσαντας. Οἱ μὲν γὰρ ἐν
 αὐτῇ τῇ λίμνῃ ὄντες τοῦ ὕδατος ἐκ χειρὸς Θεοῦ τοὺς
 στεφάνους ἐδέξαντο, ὁ δὲ τῷ λουτρῷ προσφυγὼν τῇ θέρμῃ
 550 εὐθύς διελύθη καὶ πρὸς τὸ αἰώνιον πῦρ ἀπελθὺς. Εὐστρά-
 τιος δὲ ὁ ἐπ' ἀρετῇ περιβόητος, ὑπὲρ Χριστοῦ τιμωρούμενος,
 αὐτὸν ἔγνω. » Ἐλεγεν αὐτῷ ναὶ Θεοῦ εἰμι καὶ τὸ Πνεῦμα
 αὐτοῦ οἰκεῖ ἐν ἐμοί. Ἀπόσπῃτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται
 τῆς ἀνομίας. » Πρὸς δὲ τὸν δικάζοντα τύραννον ἀπεφθέγ-
 555 γετο αὐτῷ· « Εἰ σοὶ τὰ αἰσθητήρια τῶν φρενῶν μὴ ἀλλοίωτο
 καὶ τῷ τῶν παθῶν πυράματι μὴ μετεσκεύαστο πρὸς τὸ
 γεῶδες ἢ ψυχὴ σου, ἔδεξεν ἄν σοι τὸν ἐσταυρωμένον τοῦτον
 σωτήρα καὶ λυτρωτὴν καὶ εὐεργέτην τυγχάνοντα. » Εἶδες
 πῶς ἡ πίστις δίχα τῶν ἔργων νεκρά ἐστὶ ; Πρὸ γὰρ τοῦ
 560 εἰσελθεῖν εἰς τοὺς τοῦ μαρτυρίου ἀγῶνας τὸν ἅγιον, ἐπειδὴ
 τὴν πίστιν μόνην εἶχεν, οὐκ εἶχε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν
 ἑαυτῷ, ὅτε δὲ ἐκ τῶν ἔργων τὴν πίστιν ἔδεξε, τότε καὶ
 ναὶ ἑαυτὸν Θεοῦ ἐπέγνω καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον
 οἰκοῦν ἐν ἑαυτῷ γνωστῶς τοῖς νοεραῖς ὁμμασιν ἐθεάσατο.

565 Τί ταύτης τῆς μαρτυρίας ἐκδηλότερον γένοιτ' ἄν ;

Εἰ δὲ λέγοιεν τινες ὅτι ἐκεῖνοι μάρτυρες ἦσαν, ἐκεῖνοι
 ἐπασχον ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, καὶ πῶς ἐκεῖνοὺς ἴσους ἡμᾶς
 γενέσθαι ἐνδέχεται, τοῦτο πρὸς αὐτοὺς εἰποίμεν ὅτι καὶ
 ὑμεῖς αὐτοί, εἰ γε βούλεσθε, ὑπὲρ Χριστοῦ πάσχοντες
 570 καὶ τιμωρούμενοι, καθάπερ ἐκεῖνοι μαρτυρήσατε καθ'
 ἑκάστην, οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν πάσῃ
 ᾠρᾷ. Καὶ πῶς ἐστὶ τοῦτο ; Ἐάν καὶ ὑμεῖς πρὸς τοὺς
 ὁλεθρίους παρατάξῃσθε δαίμονας, ἐάν αἰετὰ κατὰ τῆς ἀμαρτίας
 καὶ τοῦ οὐκείου βελήματος ἴστασθε. Ἐκεῖνοι γὰρ πρὸς

τυράννους, ἡμεῖς δὲ πρὸς δαίμονας ἔχομεν καὶ τὰ ὀλέθρια 575
 πάθη τῆς σαρκός, ἅτινα καὶ ἐν ἡμέρᾳ πάσῃ, καὶ ἐν νυκτὶ καὶ
 ὥρᾳ τυραννικῶς ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐπιτίθενται καὶ ἐκδιάζον-
 ται πρᾶξα. ἡμᾶς τὰ μὴ ἀνήκοντα τῇ θεοσεβείᾳ καὶ ᾧ παροξύνει
 Θεόν. Εἰ οὖν πρὸς ταῦτα στῶμεν καὶ οὐ κάμνομεν γόνυ 580
 τῇ Βάαλ, οὐδὲ ταῖς ὑποθήκαις τῶν πονηρῶν πεισθῶμεν
 δαιμόνων, οὐδὲ λειτουργήσομεν τῇ σαρκὶ πρόνοικιν αὐτῆς
 εἰς ἐπιθυμίας ποιοῦμενοι, μάρτυρες εἰκότως ἐσόμεθα καὶ
 αὐτοί, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀγωνιζόμενοι, μεμνημένοι δηλαδὴ
 τῶν μαρτύρων καὶ ὧς ὑπήνεγκαν ἀφ' ῥήτους μάλιστα 585
 ἐνθυμούμενοι καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τοῦ δικδόλου ἰστάμενοι·
 ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς τοὺς ἐκείνων ἀποβλέποντες πόνους καὶ
 ὅπως ἡμεῖς ἀπολειπόμεθα τῆς ἐκείνων ἀθλήσεως ἀπὸ
 ψυχῆς λογιζόμενοι καὶ στενάζοντες, τῶν αὐτῶν ἐκείνοις
 στεφάνων ἀξιοθῶμεν, εἰ καὶ μὴ τῇ ποσότητι, ἀλλὰ γε τῇ
 ποιότητι κατὰ τὴν ἀνωθεν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγαθότητα, 590
 καὶ εἰ μὴ ἐκείνοις ἴσοι τῇ παρρησίᾳ, ἀλλὰ γε ἴσοι πάντως
 τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ πρὸς τὰ δεινὰ τῶν πόνων εὐχαριστίᾳ
 ἐσόμεθα.

Ἐκεῖνοι γὰρ ἐξ ἔργων καὶ πόνων ἀθλήσεως, ἡμεῖς ἐξ
 ἔργων καὶ πόνων ἀσκήσεως σωθῆναι ἐλπίζομεν καὶ τὸ ὅλον 595
 ἐκ φιλανθρωπίας τῆς τοῦ Δεσπότης καὶ χάριτος ἐκεῖνοι
 ἐξ ἰδρώτων καὶ ἀγώνων μαρτυρικῶν, ἡμεῖς ἐκ δακρύων καὶ
 ἀγώνων ἀσκητικῶν· ἐκεῖνοι ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου αἵματος
 χύσεως, ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ ἰδίου θελήματος καὶ ἐν
 τῷ ἰστασθαι αἰεὶ καὶ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ 600
 θανάτου καὶ καθ' ὅραν τὸν θάνατον ἀπειδέχασθαι, ἐτοιμῶς
 τε τὸν αὐχένα ἐκτείνοντες εἰς τὸ ἀποθανεῖν ἐπὶ πάσῃ ἐντολῇ
 τοῦ Δεσπότης ἡμῶν Θεοῦ, ἢ παραβῆναι μέχρι καὶ φιλοῦ
 λόγου ταύτην καταδεχόμενοι. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἡμεῖς
 ἅπαντες ἐξ ἰσῆς ἐκείνοις τῶν παρόντων καταφρονῆσαι 605
 ὀφείλομεν, ἀδελφοί. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τὰ ἀφθάρτα
 λαβεῖν πάντες ἡμᾶς μηδὲ βδελυξαμένους ὡς σκύδαλα τὰ
 φθαρτά, οὐδὲ τὰ αἰώνια κερδῆσαι τοὺς ἀντεχομένους τῶν
 ἐπικλήρων, οὐδὲ τὸν Χριστὸν ἐνοικον σχεῖν διὰ τῆς τοῦ
 ἀγίου ἐπισκηνώσεως Πνεύματος τὸν ὑπὸ ἐνός καὶ τοῦ 610
 μικροῦ πάθους τὴν καρδίαν κυριευόμενον.

- Ὁ γὰρ Θεός, ἄδελφοί, ἵνα πάλιν ἐρῶ, φῶς ἐστὶ, καθὼς
 αὐτὸς ἐκείνός φησιν « Ἐγὼ εἰμι, λέγων, τὸ φῶς τοῦ
 κόσμου. » Εἰ τοίνυν τῇ σαρκὶ λέγεις φῶς εἶναι, ἄρα,
 615 ἀναληφθέντος καὶ κρυθέντος αὐτοῦ, διέστη λοιπὸν καὶ
 ἐχωρίσθη τῶν μαθητῶν, ἔπειτα καὶ ἡμῶν, καὶ οὕτω κατὰ σέ
 σκοτεινὸς ὅλος ὁ κόσμος ἐγένετο. Εἰ δὲ τῇ θεότητι φῶς
 εἶπεῖν εἶναι τοῦ κόσμου ὁμολογεῖς, πῶς καὶ μὴ βλέπειν
 αὐτὸν λέγεις καὶ ἐν σοὶ εἶναι ὑπολαμβάνεις ; Εἰ φῶς τοῦ
 620 κόσμου ὁ Χριστός, οἱ μὴ ὁρῶντες αὐτὸν πάντως ἅμα τυφλοὶ ἔ-
 σι δὲ φῶς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὥσπερ οὖν καὶ φῶς,
 πῶς καὶ μὴ ὁρᾶν αὐτὸ λέγεις καὶ ἐν σοὶ εἶναι ἀγνώστως
 νομίζεις ; Εἰ δὲ λέγεις ὑπὸ τῶν παθῶν ἐν σοὶ τὸ Πνεῦμα
 καλύπτεσθαι, περιγραφτὸν, ὡς οὐκ οἶδας, τὸ θεῖον ποιεῖς
 625 καὶ ὑπὸ τῆς κακίας κυριευόμενον σκότος γὰρ ἡ πανηρε-
 γνώμη καὶ δίχα σωματικῆς ἁμαρτίας ἐστίν. Ὁ οὖν λέγων
 ἔχειν ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ τὸ φῶς ὑπὸ τοῦ σκότους τῶν
 παθῶν καλυπτομενον καὶ ὑπ' αὐτοῦ μὴ ὁράμενον, ὑπὸ τῆς
 σκοτίας λέγει κρατεῖσθαι τὸ φῶς καὶ τὸ οὕτω λέγον
 630 ἅγιον Πνεῦμα « Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει καὶ ἡ
 σκοτία αὐτὴ οὐ κατέλαβεν » ψευδόμενον ἀποφαίνεται. Τὸ
 Πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ καταλαμβάνεσθαι λέγει ὑπὸ τῆς σκοτίας
 τὸ φῶς, καὶ σὺ λέγεις ὑπὸ τοῦ ζέφου τῶν παθῶν ἐν σοὶ
 κατακρύπτεσθαι ; Γνωθὶ οὖν σεαυτὸν πρῶτον, ὅστις ἂν
 635 ᾔης ὁ τοῦτο λέγων, ἐν γνώσει σαφῶς ἁμαρτάνοντα ἔ-
 ὁμολογεῖς τῶν παθῶν τὸ σκότος τοῦ ἐν σοὶ φωτός κάλυμμα
 γίνεσθαι, ἥδη σεαυτὸν ἐν πρώτοις καταλέγεις καὶ κατηγορεῖς,
 ὅτι οἶδας ἐν σκότητι καθῆσθαι καὶ δουλεῦειν τοῖς πάθεσι,
 καὶ ἐξουσίαν λαβὼν τέκνον γενέσθαι Θεοῦ, ἥτοι φωτός,
 640 καὶ χρηματίσαι ἡμέρας υἱός, ἀπρακτος ὢν σὺ καὶ ἀργός,
 ἐν νυκτὶ διάγεις, διακαστῆναι πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν
 τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸδιῶξαι τὸ νέφος τῶν παθῶν μὴ βουλομενος,
 ἀλλ' ὥς ἐν βορβόρῳ, τῇ σῇ ρυπαρᾷ καρδίᾳ, τὸν ἐκ τῶν
 οὐρανῶν καταλθόντα διὰ τὴν σωτηρίαν τὴν σὴν παρορᾷς
 645 κείμενον.

Διὰ τοῦτο τοίνυν τάδε λέγει τὸ φῶς « Ἐκ τοῦ στόματός
 σου κρινῶ σέ, πονηρὴ δούλη, ὅτι ἐλθόντα με, ὡς σὺ λέγεις,
 καὶ ἐνοικήσαντα ἐν σοὶ τὸν ταῖς ἀνω ἀπρόσιτον τάξεις,

τοῦτο γινώσκων αὐτός, ἔλασας με ὑπὸ τὸ σκότος κεῖσθαι
 κεχωσμένον τῶν σῶν κακῶν, καθὰ δὴ τοῦτο λέγεις αὐτός 650
 καὶ ἐπὶ τοσοῦτους χρόνους ἐγκατεπλήσαντός μου καὶ τὴν
 μετάνοιάν σου ἐκδεχομένου καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν
 μου προσαναμένοντος, οὐκ ἡδουλήθης μέχρι τέλους καὶ
 πασῶς ἐκζητῆσαι με, οὐδὲ συμπηγόμενον καὶ στενοχωρού-
 μενον ἐν σοὶ ζῶντας, οὐδὲ εὖρεῖν με τὴν βραχυμην ἦν 655
 ἀπώλεσα, σέ, ἔλασας διὰ τὸ μὴ ἐαθῆναι με ἀναρθῆναι καὶ
 θαύσασθαι σε καὶ ὑπὸ σοῦ θαυθῆναι, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐν σοὶ
 παθῶν δεῖ συγκαλύπτεσθαι "Ἀπελθε τοιγαροῦν ἀπ' ἐμοῦ,
 ἐργάτα τῆς ἀνομίας, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον
 τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὴν σὴν 660
 ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἐποίησα, καὶ οὐκ ἔδωκάς μοι
 φαγεῖν ἐδίψησα τὴν σωτηρίαν σου, καὶ οὐκ ἔδωκάς μοι
 πιεῖν ὅτι γυμνός ἤμην τῶν σῶν ἐνερgetῶν πράξεων, καὶ οὐκ
 ἐνέδυσάς με αὐτάς ἐν φυλακῇ στενωπάτῃ καὶ βρωσῇ καὶ
 σκατεινῇ τῆς σῆς καρδίας ὑπῆρχον, καὶ ἐπισκέψασθαι ἤ 665
 εἰς φῶς ἐξαγαγεῖν με οὐκ ἡδουλήθης ἐν ἀσθενείᾳ τῆς
 σῆς ῥαθυμίας καὶ ἀπραξίας κατακειμένον με ἐγίνωσκεις,
 καὶ οὐ διηκόνησάς μοι διὰ τῶν ἀγαθῶν σου ἔργων καὶ
 πράξεων. Λοιπὸν ἀπελθε ἀπ' ἐμοῦ. »

Ταῦτα τοιγαροῦν ἔρει, καὶ νῦν ὁ Κύριος λέγει, πρὸς τοὺς 670
 λέγοντας ἐν ἑαυτοῖς μὲν ἔχειν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὑπὸ δὲ
 τοῦ σκότους τῶν παθῶν αὐτῶν καλυπτόμενόν τε καὶ σκεπαζό-
 μενον καὶ μὴδὲ ὁράμενον τοῖς νοεροῖς τῆς ψυχῆς αὐτῶν
 ὀφθαλμοῖς. Πρὸς δὲ γε τοὺς λέγοντας μὲν γινώσκειν αὐτόν,
 ὁμολογοῦντας δὲ μὴ βλέπειν τὴν θεότητα αὐτοῦ φῶς, 675
 ταῦτά φησιν « Εἰ ἐγνώκειτέ με, ὡς φῶς με ἐγνώκειτε
 ἂν φῶς γὰρ ὄντως ἐγὼ τοῦ κόσμου εἶμι. » Ἀλλ' οὐαὶ οἱ
 λέγοντες ὅτε ἡ ἡμέρα Κυρίου ἐλεύσεται ; καὶ ταυτην
 καταλαβεῖν μὴ σπουδάζοντες. Ἡ γὰρ παρουσία τοῦ Κυρίου
 εἰς τοὺς πιστοὺς γέγονε καὶ δεῖ γίνεσθαι καὶ εἰς πάντας τοὺς 680
 βουλομένους ἐφύστηκεν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος τὸ φῶς τοῦ κόσμου
 ἐστὶ καὶ τοῖς αὐτοῦ ἀποστόλοις εἶπε μεθ' ἡμῶν ἕως τῆς
 συντελείας συνέσεσθαι, πῶς, μεθ' ἡμῶν ὦν, ἐλεύσεται ;
 Οὐδαμῶς. Οὐ γὰρ ἐσμεν οἱ σκότους καὶ υἱοὶ νυκτός, ἵνα τὸ
 φῶς ἡμᾶς καταλάβῃ, ἀλλ' υἱοὶ φωτός καὶ υἱοὶ τῆς τοῦ Κυρίου 685

ἡμέρας θένει καὶ ζῶντες ἐν τῷ Κυρίῳ ἐσμέν καὶ ἀποθνήσκοντες ἐν αὐτῷ καὶ σὺν αὐτῷ ζήσομεν, καθὼς ὁ Παῦλος φησι. Περὶ τούτου γάρ καὶ ὁ θεολόγος οὕτω λέγει Γρηγόριος·
 « Ὅπερ ἐστὶ τοῖς αἰσθητοῖς ἥλιος, τοῦτο τοῖς νοητοῖς
 690 Θεός. » Οὗτος γάρ ἐστι καὶ ὁ μέλλων αἰὼν καὶ ἡ ἀνέσπερος ἡμέρα καὶ βασιλεία οὐρανῶν, νυμφῶν καὶ παστῶν καὶ γῆ πραέων καὶ θεῶν παράδεισος καὶ βασιλεὺς καὶ διάκονος, καθὼς αὐτὸς οὕτως εἶρηκε· « Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτῶν εὐρήσει γρηγοροῦντας ἀμὴν γὰρ
 695 λέγω ὑμῖν ὅτι ἀνακληθεὶς αὐτοὺς καὶ περιζωσάμενος διακονήσει αὐτοῖς. »

Ταῦτα οὖν πάντα καὶ τούτων ἔτερα πλείονα, ἀ οὐκ ἐξόν τι ἀριθμῆσασθαι, τοῖς αὐτῷ πιστεύουσι γενήσεται ὁ Χριστὸς οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον αἰῶνι, ἀλλὰ πρῶτον ἐν
 700 τῷδε τῷ βίῳ, εἴθ' ὅτερον καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι. Εἰ καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀμυδρότερον χεῖρε τελειώτερον, πλὴν ὅμως πάντων τῶν ἐκεῖ ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη τὰς ἀπαρχὰς οἱ πιστοὶ βλέπουσι τραπὼς καὶ λαμβάνουσιν· οὔτε γὰρ τὰς ἐπαγγελίας ἀπάσας ἐνταῦθα ἀπολαμβάνουσιν, οὔτε, ἐκεῖ τὸ
 705 πᾶν ἐλπίζοντες, μένουσιν, ἐνταῦθα ὄντες, τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀμοιροὶ τε καὶ ἄγευστοι. Ἄλλ' ἐπεὶ περ διὰ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τὴν βασιλείαν ἡμῖν ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἀφθαρσίαν καὶ πᾶσαν τὴν αἰώνιον ζωὴν δοῦναι ὠκενομήσατο, ψυχικῶς μὲν ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι τῶν
 710 μελλόντων ἀγαθῶν ἀναμφιβόλως γινώμεθα, ὅλον ἀφθαρτοὶ καὶ ἀθάνατοι καὶ υἱοὶ Θεοῦ καὶ υἱοὶ φωτὸς καὶ υἱοὶ ἡμέρας καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὡς αὐτὴν ἐκείνην ἐντὸς ἡμῶν δηλονότι περιφέροντες — ταῦτα γὰρ πάντα ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη ἐν αἰσθήσει ψυχῆς καὶ γνώσει
 715 λαμβάνομεν, εἰ μὴ τι ἀδόκιμοι τῇ πίστει ἢ ἐλλιπεῖς ἐν τῇ τῶν θείων ἐντολῶν ἐργασίᾳ ἐσμέν —, σωματικῶς δὲ οὐκέτι, ἀλλὰ φθαρτὸν αὐτό, ὡς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς πρὸ τῆς ἀναστάσεως, περιφερόμεν, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐμπεριεχόμενοι καὶ δεσμούμενοι τὴν ψυχὴν, οὐ χωροῦμεν νῦν τὴν ἀπακαλυπτο-
 720 μένην ὅλην ἡμῖν εἰσδέξασθαι δόξαν, ἀλλὰ τὸ ἀρρητον πέλαγος τῆς δόξης ἐνοπτριζόμενοι, ρανίδα βλέπειν ἐκείνου μίαν ἡγούμεθα καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἐσώπτρῳ λέγομεν δερτι

βλέπειν καὶ ἐν αἰνίγματι, πλὴν ὁμοίους ἡμᾶς ἑαυτοὺς
 πνευματικῶς ὁρῶμεν ἐκείνου τοῦ παρ' ἡμῶν ὁρωμένου
 καὶ ἡμᾶς βλέποντος κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν· μετὰ δὲ τὴν 739
 ἀνάστασιν, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα πνευματικόν· ὥς αὐτὸς
 ἐκεῖνος ἐκ τοῦ μνημείου τοῦτο ἀλλοιώσας θεϊκῇ δυνάμει
 ἀνέστησεν, οὕτω καὶ ἡμεῖς πάντες τοῦτο ληψόμεθα
 πνευματικόν καὶ οἱ ὁμοιωθέντες αὐτῷ πρότερον ψυχικῶς
 ὁμοιωθησόμεθα αὐτῷ καὶ τότε σωματικῶς τε ἅμα καὶ 740
 ψυχικῶς, τουτέστιν ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ἄνθρωποι τῇ
 φύσει, θεοὶ τῇ χάριτι, καθὼς δὴ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος Θεὸς τῇ
 φύσει, ἄνθρωπος τῇ ἀγαθότητι ἐχρημάτισεν. Οἱ δὲ τὸ
 μυστήριον τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι, πῶς μὴ ποθοῦσι καὶ
 ἐπιθυμοῦσι τὸν θάνατον, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος· « Οἱ 739
 δὲ ἐν τῷ σκήνει τούτῳ ὄντες στεναζόμεν, τὴν ἀποκάλυψιν
 ἀπεκδεχόμενοι τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ »

Καὶ γὰρ εἰ μὴ τοῦτό ἐστι, ληδὲ ἀπ' ἐντεῦθεν ἐν σώματι
 ὄντες τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν μετοχῇ καὶ κοινωνίᾳ γινώμεθα
 μηδὲ τὴν χάριν λαμβάνομεν οἱ ἐκλεκτοί, λοιπὸν καὶ ὁ Χριστὸς 740
 αὐτὸς προφήτης ἐστὶ καὶ οὐ Θεός· ἀλλὰ καὶ πάντα ὅσα τὸ
 αὐτοῦ εὐαγγέλιον λέγει, προφητεία περὶ μελλόντων ἐστὶ καὶ
 οὐχὶ δωρεὰ χάριτος· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπόστολοι προφητεῖαν
 ἐνεχειρίσθησαν, ἀλλ' οὐχὶ τῶν προφητευθέντων ἐκπλήρωσιν,
 οὐδὲ ἑλαβόν τι ἐκείνοι οὐδὲ ἑτέροις μετέδωκαν. Ἀλλ' ὡ 745
 τῆς ἀγνοίας τῶν οὕτως ἐχόντων καὶ τῆς σκοτώσεως! Λόγοι
 λοιπὸν κατ' αὐτοὺς ἐστὶ διακινεῖς ἢ πίστεις ἡμῶν, ἔργων
 ἔρημοι. Εἰ γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις
 ἐπέφανε λόγῳ μόνῳ καὶ οὐ πράγματι, καὶ οὕτω γεγονέναι
 νομίζομεν τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἡμῶν, τίς ἡμῶν 750
 ἀθλιώτερος; Εἰ τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὁ Χριστὸς ἐστὶ καὶ
 Θεός, παρὰ μηδενὸς δὲ τῶν ἀνθρώπων τοῦτον ἀδιαλείπτως
 ὁρᾶσθαι πιστεύομεν, τίς ἄρα ἡμῶν ἀπιστότερος;

Εἰ τοίνυν αὐτὸς φῶς ἐστὶ, τοὺς δὲ ἐνδεδυσκομένους αὐτὸν
 μὴ ἐκαισθάνεσθαι λέγομεν, τί νεκροῦ διαφέρομεν; Εἰ δὲ 755
 αὐτὸς μὲν ἡ ἀμπελος ἡ μεῖς δὲ τὰ κλήματα, ἐὰν μὴ τὴν
 πρὸς αὐτὸν γινώσκωμεν τάντως ἔνωσιν, ἄψυχοι καὶ ἄκαρποι
 καὶ ξύλα ξηρά, ὅλη πυρὸς ἀσφύετου τυγχάνομεν. Εἰ δὲ καὶ
 οἱ τρώγοντες αὐτοῦ τὴν σάρκα καὶ πίνοντες αὐτοῦ τὸ αἷμα

- 760 ζωὴν αἰώνιον ἔχουσι κατὰ τὸ θεῖον αὐτοῦ λόγιον, ταῦτα δὲ ἡμεῖς ἐσθίοντες οὐδὲν τῆς αἰσθητῆς τροφῆς πλέον γινόμενον ἐν ἡμῖν αἰσθανόμεθα οὐδὲ ζωὴν ἄλλην ἐν γνώσει λαμβάνομεν, ἄρτον λοιπὸν μόνον ψιλόν, οὐχὶ δὲ καὶ Θεὸν μετελάδομεν. Εἰ γὰρ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁ Χριστός, καὶ ἡ
- 765 ἀγία σὰρξ αὐτοῦ οὐ σὰρξ μόνον, ἀλλὰ σὰρξ καὶ Θεὸς ἀχωριστως, ἀλλὰ καὶ ἀσυγχύτως, ὁρατὸς μὲν τῇ σαρκὶ εἶτ' οὖν τῷ ἄρτι τῶν αἰσθητῶν ὀφθαλμοῖς ὑπάρχων, ἀόρατος δὲ τῇ θεότητι τοῖς αἰσθητοῖς, τοῖς δὲ γε τῆς νυχτὸς ὁμμασι καθορώμενος. Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ «Ὁ τρώγων μου τὴν
- 770 σάρκα» φησὶ «καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ». «Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐν αὐτοῖς μένει καὶ αὐτὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ ἐμῇ δόξῃ, ἐν τῷ ἐμῷ φωτί, ἐν τῇ ἐμῇ θεότητι. «Ἐγὼ γάρ, φησὶν, ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν καὶ ὁμοῖς ἐν ἐμοί.» Εἰ
- 775 οὖν ταῦτα πάντα ἀγνώστως καὶ ἀναισθητῶς γίνεσθαι νομίζομεν ἐν ἡμῖν, τίς τὴν ἡμῶν ἀναισθησίαν ἀξίως ἄρα θρηνησεῖν; Ὅντως οὐδεὶς.

Ἀλλὰ μακάριοι οἱ, ὡς φῶς ἐλθόντα, τὸν Χριστὸν ἐν τῷ σκότει· δεξάμενοι, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας ἐγένοντο.

- 780 Μακάριοι οἱ τὸ φῶς αὐτοῦ νυνὶ ἐνδυσάμενοι, ὅτι τὸ τοῦ γάμου ἤδη περιεβάλοντο ἐνδυμα· οἱ οὐ δεθῆσονται χεῖρας ἢ πόδας, οὐδὲ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον ἐμδληθήσονται.

Μακάριοι οἱ ἐν σώματι τὸν αὐτὸν Χριστὸν θεασάμενοι, τρισμακάριοι δὲ οἱ νοερῶς αὐτὸν καὶ πνευματικῶς ἰδόντες

- 785 καὶ προσκυνήσαντες, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ὀφνταὶ θάνατον. Καὶ μὴ ἀπίσται τοῦτο, ὁρῶν καὶ ἐν τοῖς ἐπιγινέουσιν τοῦτο γινόμενον· οἱ γὰρ τὸν ἐπὶ γῆς βασιλεῖα ἰδεῖν καταξίω θέντες κατάδικοι, τῆς ἐπὶ θάνατον ἀγούσης ἀποφάσεως εὐθὺς ἀπαλλάσσονται.

- 790 Μακάριοι οἱ τὸν Χριστὸν καθ' ἐκάστην μετὰ τοιαύτης ἐσθίοντες θεωρίας καὶ γνώσεως, ὡς Ἡσαΐας ὁ προφήτης τὸν ἄνθρωπον, ὅτι αὐτοὶ καθαρθήσονται ἀπὸ παντὸς ῥύπου ψυχῆς τε καὶ σώματος.

Μακάριοι οἱ καθ' ὥραν τοῦ ἀρρήτου φωτὸς γεύμενοι

- 795 τῷ στόματι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ὅτι αὐτοὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσημῶνως περιπατήσουσι καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν εὐφροσύνῃ διατελέσουσι.

Μακάριοι οἱ τὸ φῶς τοῦ Κυρίου ὡς αὐτὸν ἐκείνον ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη γνωρίσαντες, ὅτι αὐτοὶ ἀνεπαισχύντως αὐτῷ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι παραστήσονται.

800

Μακάριοι οἱ ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Χριστοῦ διάγοντες πάντοτε, ὅτι αὐτοὶ καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀδελφοὶ καὶ συγχληρονόμοι αὐτοῦ εἰσὶ τε καὶ αἰεὶ ἔσονται.

Μακάριοι οἱ τὸ φῶς ἐν τῇ ἐαυτῶν καρδίᾳ νυνὶ ἀνάψαντες καὶ ἁσθεστον τοῦτο διαφυλάξαντες, ὅτι αὐτοὶ τῷ νυμφίῳ ἐν τῇ τοῦ βίου ἐξόδῳ παῖδοι προσυπαντήσουσι καὶ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν νυμφῶνα λαμπαδοῦχοι συνεισελεύσονται.

805

Μακάριοι οἱ μὴ ἐν ἑαυτοῖς λογισάμενοι ὅτι οὐχὶ ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη οἱ ἄνθρωποι τὴν πληροφορίαν τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου, ᾗ καὶ μετὰ τὴν ἐξοδὸν ταύτην λαμβάνουσιν, ὅτι αὐτοὶ ταύτην νυνὶ λαβεῖν ἀγωνίζονται.

810

Μακάριοι οἱ ἐπὶ μηδενὶ τῶν εἰρημένων δισταζόντες ἢ ψευδὲς εἶναι τοῦτο ὑπονοήσαντες, ὅτι αὐτοὶ, εἰ καὶ μηδὲν τούτων ἔχουσιν, ὅπερ ἀπεύχομαι, ἀλλὰ γε πάντως σπουδάζουσι κτήσασθαι.

815

Μακάριοι οἱ ὅλη ψυχῇ ἐκζητοῦντες ἐλθεῖν πρὸς τὸ φῶς, τῶν ἄλλων ἀπάντων καταρρονήσαντες, ὅτι, εἰ καὶ μὴ φθάσουσιν ἔτι ἐν σώματι ὄντες εἰσελθεῖν εἰς τὸ φῶς, ἀλλ' οὖν γε ἴσως ἐλπίσι χρησταῖς ἐκδημήσουσι καὶ ἐν αὐτῷ, μετρίως μὲν, ὁμῶς γενήσονται.

820

Μακάριοι οἱ αἰεὶ πικρῶς διὰ τὰ αὐτῶν ἁμαρτήματα κλαίοντες, ὅτι αὐτοὺς τὸ φῶς καταλάβῃ καὶ τὰ πικρὰ δάκρυα εἰς γλυκέα μεταποιήσῃ.

Μακάριοι οἱ τῷ θεῷ φωτὶ αὐγαζόμενοι καὶ τὴν ἐαυτῶν ἁσθένειαν βλέποντες καὶ τὸ δυσειδὲς τῆς ψυχικῆς αὐτῶν στολῆς κατανοοῦντες, ὅτι αὐτοὶ ἀενάως κλαύσονται καὶ τοῖς ὀχετοῖς τῶν δακρύων ἀποπλυνθήσονται.

825

Μακάριοι οἱ τῷ θεῷ φωτὶ πλησιάσαντες καὶ ἐνδὸν αὐτοῦ εἰσελθόντες καὶ φῶς ὅλοι γενόμενοι, συγχραθέντες αὐτῷ, ὅτι αὐτοὶ τὴν ῥυπαρὰν τελείως στολὴν ἀπεδύσαντο καὶ οὐκέτι πικρὰ δάκρυα κλαύσονται.

830

Μακάριοι οἱ τὸ ἑαυτῶν ἐνδύμα ὡς τὸν Χριστὸν ἐκλάμποντα βλέποντες, ὅτι αὐτοὶ ἀνεκφράστου χαρᾶς καθ' ὥραν πλησ-

935 θήσονται καὶ ἐν ἐκπλήξει γλυκέως θαυροῦσουσιν, υἱοὺς καὶ συμμετόχους ἑαυτοῦς ἤδη γεγυνότας τῆς ἀναστάσεως τεκμαιρόμενοι.

Μακάριοι οἱ διημεῶς τὸ νοερόν ὅμμα ἀνεψυγμένον ἔχοντες καὶ ἐν πάσῃ εὐχῇ τὸ φῶς καθορῶντες καὶ στόμα
940 πρὸς στόμα συλλαλοῦντες αὐτῷ, ὅτι αὐτοὶ ἱσότημοι τῶν ἀγγέλων εἰ τολμηρὸν δὲ εἰπεῖν, καὶ ὑπὲρ ἀγγέλους ἐγένοντο καὶ γενήσονται· ἐκεῖνοι γὰρ ὕμνουσιν, οὗτοι δὲ ἐντυγχάνουσιν. Εἰ δὲ τοιοῦτοι ἐγένοντο καὶ αἱ γίνονται, ἐτι περιόντες τῷ βίῳ καὶ τῇ τῆς σαρκὸς φθορᾷ ἐμπεδύμενοι, ὅποιοι
945 ἂν μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ μετὰ τὸ ἀπολαβεῖν τὸ πνευματικόν ἐκεῖνο καὶ ἀφθαρτον σῶμα ἔσονται ; Πάντως οὐκ ἀγγέλων μόνον ἴσοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν ἀγγέλων δεσπότης ὁμοιοί, καθὼς γέγραπται· « Οἶδαμεν δέ, φησὶν, ὅτι, ὅταν ἀποκαλυφθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἑσόμεθα. »

950 Μακάριος ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος ὁ ἐν εὐχῇ τῷ Θεῷ παριστάμενος καὶ βλέπων αὐτὸν καὶ βλεπόμενος παρ' αὐτοῦ καὶ ἔξω τοῦ κόσμου γεγονότα ἑαυτὸν αἰσθανόμενος, ὄντα δὲ ἐν τῷ Θεῷ μόνῳ, καὶ μὴ δυνάμενος γινῶναι εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτὸς τυγχάνει τοῦ σώματος, ὅτι αὐτὸς ἀκούσει ἄρρητα
955 ῥήματα ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, καὶ ἴδῃ ἃ ὀφθαλμοῖς οὐκ εἶδεν, οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου σαρκίην ἀνέσθῃ.

Μακάριος ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου ἐν ἑαυτῷ μορφωθὲν θεασάμενος, ὅτι αὐτὸς ὡς ἐμβρυον ἔχων τὸν Χριστόν,
960 μήτηρ αὐτοῦ λογισθήσεται, καθὼς αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀψευδὴς ἐπηγγείλατο· « Μήτηρ μου » λέγων « καὶ ἀδελφοὶ καὶ φίλοι οὗτοί εἰσι. » Ποῖοι ; « Οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ποιῶντες αὐτόν. » Ὅστε οἱ μὴ τηροῦντες τὰς ἐντολάς, ἑαυτοὺς τῆς τοιαύτης χάριτος ἐκουσίως ἀποστα-
965 ροῦσιν, ἐπεὶ δυνατόν τὸ πρῶτον καὶ ἦν καὶ ἔστι καὶ ἔσεται καὶ ἐγένετο καὶ γίνεται καὶ εἰς πάντας τοὺς τὰ προατάγματα αὐτοῦ ἐκπληροῦντας γενήσεται.

Ἵνα δὲ μὴ καταλιπόντες τοῦτο ἀμάρτυρον, ἀφ' ἑαυτῶν τι λέγειν καὶ τὰ ὄντα ἀδύνατα ὡς δυνατόα δογματίζειν ὑπο-
970 πτευθῶμεν, αὐτὸν καὶ αὖθις τὸν μακάριον Παῦλον, τὸ τοῦ Χριστοῦ στόμα, εἰς μέσον ὑμῖν παραγαγόμεν, τοῦτο παριστάνων τρανῶς ἐν τῷ λέγειν « Τεκνία, οὓς καλὸν ὠδίνω

ἀχρις οὐ Χριστὸς μορφωθῇ ἐν ὑμῖν . » Ἄρα ποῦ λέγων αὐτὸν ἢ ἐν ποίῳ τόπῳ καὶ μέρει τοῦ σώματος ἡμῶν μορφωθήσεσθαι, ἐν τῷ μετώπῳ, ἀλλὰ ἐν τῷ προσώπῳ ἢ τῷ στήθει 875 τοῦτον λογίζεσθε , Οὐμενον, ἀλλὰ ἐνδον, ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν. Μὴ δὲ καὶ σωματικῶς μορφοῦσθαι αὐτὸν ὑπελάβετε , Ἄπαγε, ἀλλὰ μορφοῦται μὲν, ἀσωμάτως δὲ καὶ ὡς Θεῷ πρόπον ἐστί. Πλὴν ὥσπερ γινώσκει ἡ γυνὴ σαφῶς, ὅταν ἔγγυός ἐστιν, ὅτι σκιρτᾷ τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς καὶ 880 οὐκ ἂν ποτε ἀγνοήσῃ ὅτι αὐτὸ ἐνδον ἔχει ἐν ἑαυτῇ, οὕτω καὶ ὁ τὸν Χριστὸν ἔχων μεμορφωμένον ἐν ἑαυτῷ καὶ τὰς κινήσεις ἥτοι ἀλλάμψεις αὐτοῦ γινώσκει καὶ τὰ σκιρτήματα ἥτοι τὰς ἀστραπάς αὐτοῦ ὅλως οὐκ ἀγνοεῖ καὶ τὴν μόρφωσιν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ καθορᾷ ὅταν τὸ φῶς τῆς λαμπρόδος ἐνδοθεν 885 ἐν τῷ κατόπτρῳ δαίκνυται, οὐκ ἐν φαντάσματι ἀνυποστάτῳ καθάπερ ἐκεῖνό ἐστιν, ἀλλ' ἐν φωτὶ ἐνυποστάτως καὶ οὐσιωδῶς δεκνόμενον, ἐν μορφῇ ἀμόρφον καὶ ἐν ἀνιδέῳ ἰδέῳ ἀορατῶς ορώμενον καὶ ἀκατανοήτως κατανοούμενον.

Οὕτως οὖν ἡ ἀκαταληγία καταλαμβάνεται τῆς πίστεως 890 ἡμῶν, ὧ ἀδελφοί. Οὕτω παρ' οἷς ἂν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι παραγένωνται καὶ μονὴν ἐπ' ἀληθείας ποιήσωσι , καθορῶνται καὶ κατανοοῦνται ἀναμφιβόλως, ἀπαράλλάκτως, ἐν ἐνὶ φωτὶ, καθὼς εἰπομεν , γινωσκόμενοι. Πλὴν ὥσπερ ὁ καταδιώκων τινὰ φεύγοντα, καὶ ἐγγὺς αὐτοῦ 895 καὶ κατὰ πόδας εἶναι νομίζῃ καὶ ἤδη δεκτῇ ἀπτεσθαι καὶ ἄκροις δακτύλοις προσεγγίζειν αὐτῷ, οὐ δύναται ἐγκρατὴς γενέσθαι αὐτοῦ, παρὰ τρίχα τὸ δὲ λεγόμενον ὦν, οὕτως οὐδέ, ἐὰν λογισμὸν τινὰ μικρὸν ἢ συνδυασμὸν, ἀπιστίας, λέγω, ἢ διφυχίας ἢ δειλαίας, ἢ τὸ οἰονοῦν κάθος ἐν ἀμελείᾳ 900 καὶ ῥαθυμίᾳ ἔξομεν, ἢ καὶ πράγματός τινος μικροῦ καὶ ἐλαχίστου εἰ ὅλως ἀντιποιησόμεθα, οὐκ ἂν θεότητος κοινωνοὶ γενησόμεθα, οὐκ ἂν εἰς τὸ ὕψος τῆς δόξης ταύτης ἀναχθῇσόμεθα. Ὡς γὰρ τὸ παρὰ τρίχα ἔκει, οὕτω καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ἐπὶ τῶν πνευματικῶν γίνεται. Καὶ εἰ μὴ τελῶς καὶ 905 αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ τοῦ σώματος, ὡς ἐπὶ μαρτύριον κληθέντες, καταφρονήσωμεν καὶ πρὸς πᾶσαν τιμωρίαν καὶ πάντα θάνατον ὅλους ἑαυτούς καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκδίδωμεν, μὴδὲ μμνησκόμενοί τινος τῶν πρὸς ζῶην καὶ σύστασιν τοῦ

910 φθαρτοῦ τούτου σώματος, μή τί γε μεριμνῶντες, οὐκ ἂν φίλοι καὶ ἀδελφοί, οὐκ ἂν συμμέτοχοι καὶ συγκληρονόμοι, οὐδὲ τῶν εἰρημένων μυστηρίων Θεοῦ ἐν θεωρίᾳ καὶ γνώσει καὶ πείρᾳ γενώμεθα.

Διὰ τοι τοῦτο ὁ μὴ πρὸς ταῦτα φθάσαι καταξιωθεὶς καὶ
 915 τῶν τοιούτων ἐν κατασχέσει γενέσθαι καλῶν ἑαυτοῦ κατα-
 γινωσκέτω μόνου καὶ μὴ λεγέτω, προφασιζόμενος προφάσεις
 ἐν ἁμαρτίαις, ὅτι ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα, ἢ ὅτι γίνεται μὲν,
 ἀγνώστως δὲ ἀλλὰ γινωσκέτω πληροφωρούμενος ἀπὸ
 τῶν θείων Γραφῶν, ὅτι τὸ μὲν πρᾶγμα δυνατόν καὶ ἀληθές
 920 ἔστιν, ἔργῳ γινόμενον καὶ γνωστῶς ἐνεργούμενον, τῇ δὲ
 ἀργίᾳ καὶ ἑλλείψει τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἑαυτὸν ἑκαστος τῶν
 τοιούτων κατὰ ἀναλογίαν ἀποστερεῖ ἀγαθῶν ὧν γένοιτο
 πάντας ἡμᾶς ἐπιτρεῖν, ἐντεῦθεν μὲν γενοσμένους καὶ
 γνόντας ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος, ἐκεῖθεν δὲ ὅλον ὀψομένους
 925 αὐτὸν καὶ εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων συνευφραι
 νομένους αὐτῷ· ἀμήν

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'

Περὶ τῆς ζωοποιῦ νεκρώσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ τῆς δεῖ γινομένης εὐαισθητῶς ἐν τοῖς τελείοις. Καὶ ὅτι ἡ κτῆσις τῶν ἀρετῶν αἵματι ἀγοράζεται· καὶ τίνα τῶν ἀρετῶν τὰ καταγόνια καὶ ὅτι ὁ μὴ διὰ τῆς πρώτης βαθμίδος κατὰ τάξιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀναρχόμενος οὐδαμῶς εἰσελεύσεται εἰς αὐτήν. Ὅτι ἐν τοῖς τελείοις χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις ἐστὶ, καὶ οὐ δάκρυον, καὶ βρυσουσι τῆς θεολογίας τὰ ρεῖθρα. Καὶ πρὸς τὸ τέλος, ὅτι οὐ δεῖ ἐπιτηδᾶν ταῖς ἀρχαῖς ἀνευ τῆς πληροφορούσης τὰς καρδίας ἡμῶν χάριτος, τῆς ἐπὶ τὸ παμαῖναι καλούσης τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ· καὶ τί τὸ ἔργον τῶν προισταμένων, τίς δὲ ἡ περὶ τὰ λογικὰ πρόξιστα φροντίς, καὶ πῶς ὀφείλουσι ταῦτα παρὰ τῶν ποιμένων ποιμαίνεσθαι.

Τὰ τῆς ζωοποιῦ νεκρώσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ Θεοῦ καὶ τῆς θαυμαστῆς ἐνεργείας αὐτῆς τῆς γινομένης δεῖ ἐν τοῖς τελείοις τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γινώσκειν οὐ πᾶς τις ὁ ἀκούων καὶ διαγινώσκειται, εἰ καὶ τοῦτό τις οἶεται, ἀλλ' ἐκείνοι μόνοι οἱ ἐπεγνωκότες καὶ κατεληφότες ἐναργῶς τὸ οὕτω λέγον τοῦ ὁ
'Αποστόλου ἱερῶτατον λόγιον « Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὥσι καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι », οὕτω .¹⁾ καὶ οἱ μεριμνῶντες ὡς μὴ μεριμνῶντες καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ὡς μὴ ἐργαζόμενοι. Καὶ πάλιν « Ὡς νεκροί, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες . » Μὴ οὖν παραδράμῃς ἀπλῶς ταῦτα καὶ οὕτω πως ἐννοεῖν τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκακρυμμένην δύναμιν νόμιζε, ἀλλὰ κατανόει μοι 15 ἀκριβῶς τὴν ἐνδοθεὶς τῆς ψυχῆς σου διάθεσιν, ἀγαπητέ, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρωμένων πραγμάτων παρασπῆσόν σοι τῶν εἰρημένων τὴν θεωρίαν· πρόσεχε δὲ τοῖς λεγομένοις ἐν κριθείῃ.

- 20 Ὁ ἤδη νεκρὸς γεγωνῶς, πρὸς οὐδέν τῶν ὀρωμένων ἐν αἰσθησὶ διακρίνεται καὶ ὁ μηδὲν ἔχων, πάντων ἐστέρηται, πάντων χρήζει, πάντων ἐπιθυμεῖ ὁ δὲ τὰ πάντα κατέχων, πρὸς ποῖον ἄλλο πρᾶγμα τοῦ βίου σχοίη τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, συμπεριλαβὼν δηλονότι τὰ πάντα καὶ μὴ καταλείψας μηδὲν
- 25 ἢ καὶ ἐπιθυμῆσαι ὀφείλει τοῦ κτήσεσθαι, Ἄλλὰ μακάριος ὁ ἔργῳ ταῦτα ζητήσας, ὁ πείρα καταλαβὼν καὶ ἰδὼν καὶ μαθὼν Οὐ γὰρ λόγοι κενοὶ οἱ λόγοι ἡμῶν εἰσιν, ἀλλὰ καθάπερ οἰκίαι καὶ πόλεις καὶ βασιλείαι ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς χώραις κατὰ τόπους εἰσιν, οὕτως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῷ τῇ πρὸς οὐρανὸν
- 30 ἵπαγοῦσθαι αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἀρεταὶ κατὰ σταθίους καὶ τόπους ὑπάρχουσιν Ἡμεῖς οὖν τὰ περὶ ἐκείνων λέγομεν, καθ' ὅσον ὁ λόγος χωρῇ σαφηνίσαι τὰς ὀρωμένας ἐκείνας κτίσεις καὶ τὰ μενέθη καὶ κίλλη αὐτῶν. Ὁ δὲ γε ἀναγινώσκων, πῶς ἀπὸ μόνων τῶν λόγων θεωρὸς αὐτῶν τῶν πραγμάτων γενήσεται, Οὐδαμῶς, εἰποὺς ἦν Εἰ δὲ θεωρὸς γενέσθαι οὐ δύναται, κύριος τούτων ἐνὸς πῶς γένηται, Ἔστι μὲν γὰρ
- 35 ἰδεῖν αὐτὰ ἢ ἐξ αὐτῶν τινα μερικῶς, μὴ κτήσεσθαι δέ. Τὸ μὲν γὰρ ἰδεῖν, ἢ καὶ ἀκοῦσαι καὶ ἑτέροις τάλιν τὰ ἀκουσθέντα εἰπεῖν, ῥᾶδιον τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει καὶ εὐκόλον, τὸ δὲ κτήσεσθαι τι τῶν τοιούτων τιμήματος ἀγοράζεται. Τὸ δὲ εἰς ἀγοράν τῶν τοιούτων διδόμενον οὐ χρυσίον ἐστίν, ἀλλ' οὐδὲ ἀργύριον, αἷμα δὲ αἵματι γὰρ ταῦτα ἕκαστος ἡμῶν τῶν βουλομένων ἕνα καθ' ἕνα ἐξαγοράζεται. Ἐν ἀληθείᾳ γάρ, εἰ μὴ τις ὡς
- 40 πρῶτον σφαγιασθῇ ὑπὲρ μιᾶς καὶ τῆς τυχούσης ἀρετῆς καὶ τὸ αἷμα ἐκχέῃ τὸ ἴδιον ὑπὲρ αὐτῆς, οὐ κτήσεται ταύτην ποτέ διὰ θανάτου γὰρ τοῦ κατὰ πρόθεσιν φονοκόμησεν ὁ Θεὸς τὴν ζωὴν λαμβάνειν ἡμᾶς τὴν αἰώνιον. Θάνε καὶ ζήσῃ. Οὐ βούλει; καὶ ἰδοὺ σὺ νεκρὸς.
- Ἄλλ' ἰδομεν τὰς μονὰς καὶ οἰκίας τῶν ἀρετῶν ποταῖ
- 50 εἰσι καὶ ῥίνας, ὑπὲρ ὧν ὀφείλει τις κενοῦν τὸ αἷμα αὐτοῦ εἰς τὴν κτήσιν αὐτῶν. Ἔστιν οὖν οἰκία πρώτη ἡ μακαρία ταπεινώσις· «Μακάριοι γάρ, φησὶν, οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Ὁ τοίνυν βουλομένος εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην καὶ σὺν αὐτῇ
- 55 κτήσεσθαι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς, ὥσπερ κριός, δεδεμένος χειρὰς καὶ πόδας αὐτοῦ,

εἰς σφαγὴν ἑαυτὸν πᾶσι τοῖς βουλομένοις πρῶτον ἐκδῶ
καὶ κατατυθῆσται καὶ τελείως τεθνήξεται, τὸ οἰκτεῖον αὐτοῦ
ἀποκτείνας θέλημα, οὐκ εἰσελεύσεται ποτε ἐνδοθεν αὐτῆς,
ἀλλ' οὐδὲ κατὰ σῆλ' αὐτὴν εἰ δὲ μὴ ταύτην, οὐδ' ἑτέραν τῶν 60
ἄλλων. Οὐκ ἔστι γὰρ τὸν ὑπερβαίνοντα ταύτην ἐν ἑτέρᾳ
γενέσθαι ποτέ ἐν τάξει γὰρ καὶ βαθμῷ ταύτας ἔθετο ὁ
θεός. Καὶ ὥσπερ νήσους τινὰς ἐν πελάγει θαλάσσης, οὕτως
ἐν μέσῳ τοῦ βίου καὶ ταύτας εἶναι τὰς ἀρετὰς ἐν συνέσει
νοήσεις ἀλλήλων ἀφροστηκυίας καὶ γεφύραις τισὶν οἷα δὴ 65
συνημμέναις, πάντων ἀπικισμέναις τῶν γηϊνῶν καὶ ἐξηρη-
μέναις καὶ ἑτέρας τῇ ἑτέρᾳ ἀσφαλῶς ἔχομέναις. Τούτων
οὖν ἀπάντων ἀρχὴ ἡ μακροῖα ταπεινώσις, ἐν ᾗ ὁ εἰσελθὼν
διὰ τῆς μετανοίας ἀπὸ τῆς δυτικῆς πύλης καὶ ἐνδιατρίψας
ἐφ' ἱκανὸν ἐν αὐτῇ, ἔξεισιν ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν θύραν καὶ, 70
ἐπὶ τῇ γεφύρᾳ περιπατῶν, οὕτως ἔρχεται πρὸς τὴν τοῦ
πένθους καταμονὴν καὶ οἰκίαν· καὶ καὶ ἐνδιατρίψας, λουσά-
μενός τε καὶ καθαρθεὶς καὶ ἐντρυσθήσας τοῦ κάλλους αὐτοῦ,
ἐπὶ τὸ τῆς πραότητος διέρχεται καταγώγιον καὶ κείθεν
ἐπὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης διψητήριόν τε καὶ πινατήριον 75
διαβαίνει θροναῖος, εἰθ' οὕτω καταλαμβάνει ἐπὶ τὸ τοῦ
ἐλέους καὶ συμπαθείας παλάτιον· καὶ ὑπερβὰς τοῦτο,
μᾶλλον δὲ γεγονώς ἐντὸς τούτου, εὕρισκει τὸ βασιλικὸν τῆς
καθαρότητος ταμείου καὶ ἐν αὐτῷ γενόμενος βλέπει τὸν
βασιλέα τῆς δόξης ἐνδον καθήμενον, ἐκείνον τὸν ἀόρατον 80
πάσῃ τῇ κτίσει.

Νόει μοι οὖν παλάτιον μὲν τὸ σῶμα, ταμεῖον δὲ βασιλικὸν
τὴν ἐκάστου ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ψυχὴν, ᾧ διὰ τῆς τῶν
ἐντολῶν ἐργασίας συναφθεὶς ὁ θεός, ὅλην φωτὸς θεοῦ καὶ
θεὸν αὐτὴν ἀπεργάζεται διὰ τῆς αὐτοῦ συνουσίας καὶ χάριτος. 85
Εἰς ταύτην δὴ τὴν θεοπρεπῆ κατάστασιν πᾶς ὁ διὰ τῆς
εἰρημένης τῶν ἀρετῶν ὁδοῦ διερχόμενος ἔρχεται, ἄλλοθεν
δὲ διελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι τήνδε ἢ τήνδε τὴν οἰκίαν καὶ εἰς
τὴν ἑτέραν διὰ μηχανῆς γενέσθαι τινὸς παντελῶς ἀμήχανον.
Οὕτως γὰρ ἔταξε τὴν εἰσοδὸν εἶναι τῆς βασιλείας τῶν 90
οὐρανῶν ὁ δεσπότης Χριστὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι.
Εἰ γὰρ ὅρια ἑαυτῆς θέλασσα ὑπερβῆναι οὐ δύναται, πόσω
μᾶλλον ἄτρωτα ταῦτα καὶ ἀπαράλλακτα διαφυλαχθήσονται.

- Ἄλλως δὲ κλίμακι καὶ βαθμῖσιν ἡ ἀνοδος ἔοικε τῶν ἐπείγο-
 95 μένων πρὸς οὐρανόν. Τὸ γοῦν σπουδαιότερον τῇ προαιρέσει
 ἄλλον ἄλλου γενέσθαι καὶ συντομώτερον ἀνελθεῖν ἐν αὐτῇ
 καὶ προλαβεῖν τὸν πλησίον, ἡμέτερόν ἐστι τὸ δὲ μὴ ἀπὸ
 τῆς πρώτης βαθμίδος ἀρξασθαι καὶ κατὰ τάξιν ἀνέρχεσθαι
 τὴν κλίμακα, ἀλλὰ ποθεν ὑπερβῆναι τὴν πρώτην βαθμίδα
 100 καὶ πρὸς τὴν ἑτέραν γενέσθαι, πάντῃ, παρὰ ἀνθρώποις
 ἀμήχανον καὶ ἀδύνατον. Οἱ γὰρ τῆς εὐθείας ταύτης ὁδοῦ
 καὶ τάξεως ἔξω βαίνοντες πλανῶνται πολλά. Ὡς γὰρ οὐκ
 ἐστὶ δίχα κλίμακος εἰς οἶκόν ποτε ἀνελθεῖν ὑψηλόν, ἢ ἐνδον
 ἐκείνου αὐτοῦ εὑρεθῆναι τοῦ βασιλικοῦ κοιτωνος, ἐνθα ὁ
 105 βασιλεὺς αὐτὸς καταμένει, πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐν τοῖς βασιλικαῖς
 προαυλοῖς, οὕτως ἀδύνατον τὸν μὴ κατὰ τὴν εἰρημένην
 τάξιν βαλίσαντα εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
 Ἐξω γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάντες τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ, μηδεὶς
 αὐτοὺς πλανάτω, ἀνεκπαισθήτως τῆς πλάνης παρενοῦνται.
 110 Ἄλλ' ὦ Κύριε, ὁ ὁδηγὸς τῶν πεπλανημένων, ἡ ἀπλανὴς
 ὁδὸς τῶν πρὸς σέ ἐρχομένων, ἐπίστρεψον πάντας ἡμᾶς
 καὶ πρὸς ταύτη σου τῇ κλίμακι στήσον καὶ, πρὸς τὸ ταύτης
 κρατῆσαι, τῇ χειρὶ σου τὰς χεῖρας ἡμῶν εὐθύνον καὶ ἀπὸ
 τῆς γῆς ἀρθῆναι καὶ τῇ πρώτῃ ἐπιβῆναι βαθμίδι ἐνίσχυσον,
 115 ὥς ἂν γινώμεν ὅτι ποῦ τοτέ τινας ἐδραζάμεθα καὶ ἀπὸ τῆς
 γῆς μικρὸν ἤρθημεν. Δεῖ γὰρ ἡμᾶς ἀνελθεῖν μικρὸν πρῶτον
 πρὸς σέ, ἵνα οὕτως σὺ κατέλθῃς πολὺ ὁ καλὸς Δεσπότης
 καὶ ἐνωθῇς ἡμῖν. Ὑπόδειξον, Δέσποτα, τὴν πύλην τῆς
 βασιλείας σου τὴν προαυλίαν, ὅπως ἐγκαρτερήσαντες ἐν
 120 αὐτῇ κρουσώμεν, ἕως ἂν διὰ τοῦ κατὰ προαίρεσιν θανάτου
 ἀνοίγῃ ἡμῖν ἡ πύλη, καὶ ἐνδον γενόμενοι καὶ κατὰ μίαν
 κρούοντες πύλην καὶ ταύτας ἀνοίγοντες, αὐτὰς ἐκούσας
 τοὺς στεναγμούς καὶ τὰς στερνοτυπίας ἡμῶν, σπεύσας
 κατέλθῃς ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ὑπερφῶν σου, ὁ πολυεύσπλαγχνος
 125 καὶ οἰκτιρμῶν Θεός, καὶ φερούσας τοὺς κρότους τῶν
 παναχράντων ποδῶν σου καὶ γινώμεν ὥς διανοίγεις τὰς
 ἐνδοτέρας πύλας, κεκλεισμένας οὖσας ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς,
 καὶ παραγενόμενος πρὸς ἡμᾶς εἶπῃς· « Τίς ὁ κρούων
 ἐστί ; » καὶ ἀποκριθέντες ἐν ἀλαλαγμῷ καὶ θρήνῳ εἰπώμεν
 130 σὺν τρόμῳ πρὸς σέ καὶ χαρᾷ. Ἡμεῖς ἐσμεν, Δέσποτα, ἡμεῖς

οἱ ἀνάξιοι, οἱ πτωχοί, οἱ ἀπερριμμένοι καὶ πονηροὶ δοῦλοι
σου, ἡμεῖς οἱ μέχρι τοῦ νῦν εἰς ἔρη καὶ κρημνοὺς καὶ βάραθρα
ἀθλίως περιπλανώμενοι ἡμεῖς ἔσμεν οἱ τὸ βάπτισμά σου
τὸ ἅγιον ἀφρόνως μαλυνάντες, οἱ τὰς πρὸς σὲ συνθήκας
ἀπαρνησάμενοι ἡμεῖς ἔσμεν οἱ ἀποφυγόντες καὶ πρὸς τὸν 135
σὸν ἐχθρόν καὶ ἐπίβουλον τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐκουσίως αὐτο-
μολήσαντες. Νῦν οὖν, μνησθέντες τοῦ καὶ τῆς σῆς
φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος, ἀποφυγόντες ἐκείθεν καὶ
κασιπιάσαντες, ἤκαμεν ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ πολλῷ

Συγχώρησον καὶ μὴ ὀργισθῆς ἡμῖν, Δέσποτα, ἀλλὰ 140
οἰκτειρήσας καὶ ἐλέησας τοὺς ταλαιπώρους ἡμᾶς ἀνοίξον
ἡμῖν, Κύριε, καὶ μὴ μνησθῆς τῶν ἡμετέρων κακῶν · μὴδὲ
μνησικακήσῃς τῇ ἀγνωμοσύνῃ ἡμῶν — πολλὴν γὰρ ὥραν
ἰσotάμεθα κρουόντες — μὴδὲ παρακούσῃς ἡμῶν, τῶν δούλων
σου, μήποτε ὀλιγωρήσαντες ὑποστρέψωμεν. Ἐκοπίασαμεν, 145
κρίτοντες εἰς τὰς θύρας τῶν προαυλίων τῆς βασιλείας σου ·
ἀνοίξον ἡμῖν, ὁ φύσει φιланθρωπος, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.
Εἰ γὰρ κατὰ μικρὸν ἀνοίγων ἀνοίξεις ἡμῖν τὴν θύραν τοῦ
ἐλέους σου, τίς ἰδὼν σε οὐ φρίξει ; Τίς ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ οὐ
προσπέσῃ καὶ τὸν Θεὸν ἐξαιτήσεται, Τίς σέ, τὸν κυρίας 150
κυριακάδας ἀγγέλων καὶ χιλίας χιλιάδας ἀρχαγγέλων καὶ
θρόνων καὶ ἐξουσιῶν ἔχοντα, ἰδὼν τὰ ἄνω ἀφόμενον καὶ πρὸς
ἡμᾶς καταβόντα καὶ προσυπαντήσαντα καὶ ἀνοίξαντα,
εὐμενῶς τε ὑποδεξάμενον καὶ ἐπὶ τοὺς τραχήλους ἡμῶν
ἐπιπεσόντα καὶ καταφιλοῦντα ἡμᾶς, οὐκ εὐθὺς ἐκπλαγῆσεται 155
καὶ ὥσει νεκρὸς ἐκλυθήσεται ; Καὶ τὰ ὅσα αὐτοῦ ὡς ὕδωρ
εἰς γῆν ἐκχυθήσονται καὶ κλύσῃ νυκτὺς καὶ ἡμέρας,
ἀναλογιζόμενος τὸ πέλαιος τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας καὶ
ἀγαθότητος καὶ ἐνοπτριζόμενος τοῦ προσώπου σου τὴν
δόξαν τε καὶ λαμπρότητα. Δόξα σοί, τῷ οὕτως οἰκονομήσαντι. 160
Δόξα σοί, τῷ θαυθῆναι καὶ ἐνωθῆναι ἡμῖν εὐδοκῆσαντι.
Δόξα σοί, τῷ διὰ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἀποκαλυπτομένῳ
καὶ βλεπομένῳ ἡμῖν, τῷ ἀοράτῳ τῇ φύσει καὶ αὐταῖς ταῖς
οὐρανίαις δυνάμεσι. Δόξα σοί, τῷ ἄφατον ἔχοντι τὸ πρὸς
ἡμᾶς Θεὸς καὶ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς μετανοίας καταξιοῦντι 165
ἐνοικεῖν τε καὶ ἐμπεριπατεῖν

Ἡ μέγεθος δόξης ἀρρήτου, ὡ ἀγάπης ὑπερβολή. Ὁ τὰ

- πάντα συνέχων, ἐντὸς ἀνθρώπου ἐγκατακαί φθαρτοῦ καὶ
 θνητοῦ, οὐ τὰ πάντα ἐν τῇ τοῦ ἐνοικοῦντος ἰσχύϊ διακρατοῦ-
 170 μενά εἰσι, καὶ γίνεται ἄνθρωπος οἷα δὴ ἐγκυμονοῦσα γυνή.
 Ὡς θαύματος ἀστατικοῦ καὶ ἀκατανοήτου Θεοῦ ἀκατανόητα
 ἔργα τε καὶ μυστήρια Ἄνθρωπος βαστάζει γνωστῶς ἐντὸς
 αὐτοῦ τὸν Θεὸν ὡς φῶς, τὸν τὰ πάντα, καὶ αὐτὸν τὸν βασ-
 τάζοντα, περπατῶντα καὶ κτίσαντα βαπτάζει τοῦτον
 175 ἐντὸς ὥσπερ θησαυρὸν ἀρραστον, ἀνεκλάλητον, ἀποιον,
 ἀποσον, ἀνίδεον, ἄβυσσον, ἀσχημάτιστον, ἐν ἀμυχάνῳ κέλλει
 μεμορφωμένον, ἅλον ἀπλοῦν ὥσπερ φῶς τὸν ὑπὲρ πάντων φῶς,
 καὶ περισφίγγων ἔξω τὰς χεῖρας περιπατεῖ μέσον ἡμῶν,
 ἀγνωστούμενος παρὰ πάντων τῶν συνόντων αὐτῷ Τίς οὖν τὴν
 180 χαρὰν τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου ἀξίως ἐκδηγήσεται, Τίνας
 γὰρ ἄλλου ἐπιθυμήσειεν ὁ τοιοῦτος; Ποίου βασιλέως οὐκ
 ἔσται μακαριώτερός τε καὶ ἐνδοξότερος; Ποίου δυνατοῦ
 οὐ διαφερόντως δυνατώτερος, Ποίου, ἢ πόσων ὀρωμένων
 κόσμων, οὐκ ἔσται πλουσιώτερος, Τίνας δὲ ἄρα ὑπερηβή-
 185 σεται ὁ τοιοῦτός ποτε, ὄντως οὐδενὸς οὐδαμοῦ τῶν
 ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ.

- Ἀλλὰ βλέπε, ὁ τοιοῦτος γενέσθαι ἀξιωθεῖς, ἵνα πρὸς σέ
 τὸν λόγον ἰθὺν, ὁ ἐνοικον κτησάμενος ἅλον ἐν σκαυτῷ
 τὸν Θεόν, μήποτε ἀνάξιον τι τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἢ πράξης
 190 ἢ ἐκ χειλέων προφέρῃς, καὶ εὐθύς ἀπολέσεις τὸν ἐν σοὶ
 κεκρυμμένον θησαυρόν, ἀπαναστάντος αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ.
 Τίμησον αὐτὸν ὅσον εἰς δυνάμιν καὶ μηδὲν τῶν αὐτῷ μὴ
 ἀρεσπόντων, μηδὲ προσόντων αὐτῷ φυσικῶς, παρεισάξης
 εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ ἑάσας σε ἀναχωρήσει ὀργισθεὶς
 195 κατὰ σοῦ. Μὴ πολυλόγει πρὸς αὐτόν, μηδὲ πρόσπιπτε,
 ἀναισχύντως ἐν σκαυτῷ λογιζόμενος καὶ λέγων «Ἐπι-
 δεῖξομαι ὑπερβάλλουσιν θερμότητι καὶ ζῆλον ἀγάπης πολὺν
 τῆς πρὸς αὐτόν, ἵνα μου τὴν πρόθεσιν ἀποδέξῃται καὶ γινῇ
 200 ὅτι ἀγαπῶ καὶ τιμῶ αὐτόν.» Ἴσθι οὖν ὅτι, πρὸ τοῦ ταῦτα
 ἐννοῆσαι σε, ἐκεῖνος πάντας τοὺς διαλογισμούς σου ἐπίσταται
 καὶ οὐδὲν αὐτόν ἀέληθεν Ἀλλὰ γὰρ μηδὲ νοεραῖς χερσὶ
 κρατῇσαι αὐτόν ἐπιχειρήσεις ἄληπτος γάρ ἐστι καὶ ὅσον
 ἀψασθαι αὐτοῦ τολμήσεις ἢ κατασχεῖν αὐτόν οἰηθῇς, ἔξεις
 ἐνδον οὐδέν, ἀλλ' εὐθύς ὅλος ἀφαντωθήσεται ἀπὸ σοῦ καὶ

πολλά μεταμεληθήσῃ καὶ κλαύσεις, συντρίβων σεαυτὸν καὶ 206
μαστιγῶν, καὶ ὠφελήσεις ὅντως οὐδὲν Χαρά γάρ ὦν, εἰς
οἶκον θλιβομένων καὶ λυπομένων εἰσελθεῖν οὐ καταδέχεται,
ὥς οὐδ' ἡ φιλεργὸς μέλιττα εἰς οἶκον καπνοῦ ἐν ἀμεριμνίᾳ
δὲ καὶ ἀγαλλιάσει εὐτρεπισθέντος σου, πάλιν ἔνδον ἐν σοὶ
εὑρεθήσεται, καὶ τότε ἔκασον τὸν Δεσπότην ἀταράχως ἐπὶ 210
τῆς ψυχῆς σου ὡς ἐπὶ κλίνης ἐπαγκαπαύσασθαι.

Καὶ μὴ ἄρξῃ πάλιν λεγεῖν ἐν σεαυτῷ ὅτι, εἰ μὴ κλαύσω
ἐνώπιον αὐτοῦ, ὡς καταφρονητὴν με ἀποστραφήσεται. Εἰ
γάρ ἐβούλετο εἰς τελειότητά σε ἔλασαντα ὡς ἐτι μετανοοῦντα
κλαλεῖν, ἀπὸ μακρόθεν μᾶλλον ὀρώμενός σοι ἢ κρυπτόμενος 215
ἢ καὶ ἐλάμπων σε, τοῦτο ἂν πρὸς κάθαρσιν καὶ φιλοκαλίαν
τῆς σῆς οἰκίας παρέσχε σοι ἄλλὰ μετὰ τὴν μετάνοιαν καὶ
τὴν διὰ θαυμάτων σου κάθαρσιν παρεγένετο ἀνάπαυσίν σοι
τῶν κόπων καὶ στεναγμῶν καὶ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην ἀντὶ
τῆς λυπῆς χάρισσασθαι. Στῇθι οὖν, οὐ λέγω σοι μόνον τῷ 220
σώματι ὀρθίος, ἀλλὰ τοῖς κινήμασι τῆς ψυχῆς καὶ ταῖς
ταύτης ὀρμαῖς. Δὸς ἡσυχίαν, ὡς τοῦ βασιλέως τῶν βασι-
λευόντων ἐπὶ τῆς οἰκίας παραγενομένου τῆς σῆς. Εἰπέ
πᾶσι μετ' ἐμῆρμήσεως τοῖς ἐπὶ τῆς οἰκίας σου θυρωροῖς,
αὐταῖς δὲ, φημί, ταῖς αἰσθήσεσι « Ὁ βασιλεὺς, φησί, 225
στῆτε καλῶς ἐπὶ τῶν θυρῶν στῆτε ἐν ἡσυχίᾳ καὶ φόβῳ
πολλῷ. Μηδεὶς πρὸς τῇ θύρᾳ ἔλθων κρούσῃ, μὴ κραυγὴ
τινος ἐγγὺς περὶ ἡ μακρόθεν ἐντὸς εἰσελεύσεται, μὴ λάθῃ τις
ἔνδον εἰσπηδήσας λαθραῖως· καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς κατα-
λιπὼν ἡμᾶς πάλιν οἰχθήσεται. » Ταῦτα τοιγαροῦν εἰπὼν, 230
στῇθι ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς καὶ παιδρότητι, τὸν σὸν Δεσπότην
τὸν ἀπερίγραπτον ἐν σοὶ περιγραφτὸν ἀπεριγράπτως ὀρῶν
καὶ καταμανθάνων τὸ ἀμήχανον καλλὸς αὐτοῦ, κατανοῶν
δὲ ἀκατανοήτως τὸ πανέγιον πρόσωπον αὐτοῦ, τὸ καὶ
ἀγγέλοις καὶ ἀρχαγγέλοις καὶ πάσαις ταῖς οὐρανίαις δυνά- 235
μεσιν ἀπρόσιτον Ἐκπλήττου, χεῖρε καὶ πνευματικῶς
πικρῶν* εὐφραίνου καὶ ἀγαλλία, προσέχων ἐν εὐλαθείᾳ τί
ἐν κλεῖσθι εἰπεῖν ἢ ποιῆσαι σε.

Πρόσχε τοίνυν τοῖς λεγομένοις σοι. Οὐ γὰρ ὡς οἱ ἐπίγειοι
βασιλεῖς, ἐπιθεῖς ὦν καὶ αὐτὸς τῶν ὑπὸ χεῖρα, εἰς ἰλίαν 240
θεραπείαν ἢ χρεῖαν ἐπιζητήσοι τι· ἀντιθεῖς γὰρ ἐστι καὶ, εἰ

- μή τοὺς ἐαυτοῦ δούλους πλουτίσει πρῶτον, οὐ περαγίνεται
εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν Ἐκείνου οὖν, ὥσπερ εἴρηται, ὄντος
ἀνεκδοῦς, σὲ δὲ πλουτίσαντος καὶ ἀνεκδοῆ πεποιηκότος τῇ
245 παρουσίᾳ αὐτοῦ, πρόσθε τι λαλήσει ἐν σοὶ ὁ τοσούτου
ὄψους ἐκ τοῦ εὐλογημένου κόλπου τοῦ Πατρὸς ἐξελθὼν
ἐχωρίστως καὶ ἐκ τῶν οὐρανῶν μέχρι τῆς σῆς ταπεινότητος
κατελθὼν. Οὐ γὰρ παρέργως τοῦτό ποτε εἴροις αὐτὸν
ἐργασάμενον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἄλλων πολλῶν εἰωθεν
250 αἰ τοῦτο ποιεῖν ὁ καλὸς καὶ φιλόθυρος Δεσπότης
ἡμῶν. Εἰ οὖν, ὡς εἶπομεν, τιμήσεις καὶ ἀποδέξῃ καὶ
δώσεις τόπον καὶ ἡσυχίαν παράσχῃς αὐτῷ, εἰ ἴσθι ὅτι
ἀκούσεις ἐκ τῶν τοῦ Πνεύματος θησαυρῶν τὰ ἀπόρητα,
οὐκ ἐπὶ τοῦ στήθους πίπτων τοῦ Δεσποτικοῦ, καθὰ τὸ
255 πρὶν ὁ ἡγαπημένος Χριστοῦ Ἰωάννης, ἀλλ' ὅλον ἐνστήθιον
φέρων τὸν Λόγον τὸν τοῦ Θεοῦ θεολογίας θεολογήσεις
καινὰς τε καὶ παλαιὰς καὶ πάσας νοήσεις τὰς ᾗδῃ φηθείσας
καὶ γραφεῖσας θεολογίας καλῶς, καὶ γενήσῃ ὄργανον εὐχον
ὕπερ ἄπασαν μουσικὴν ἀνακρουόμενον καὶ φθγγόμενον.
260 Ἐάν δὲ λύπην ποθὲν ἐκελθοῦσαν ἐάσης προκίψαι τῆς
οἰκίας ἐντός, εὐθὺς ἀφίπταται ἡ χαρὰ εἰ δὲ ὀργὴν ἢ θυμὸν,
αὐτίκα ὑποχωρεῖ ὁ πρῶτος καὶ γαλήνῃς εἰ δὲ μῖσος καὶ
ἀγρία κατὰ τινος, εὐθὺς φεύγει ὁ ἀγάπη κληθεὶς καὶ
ἀγάπη ὧν αὐτοφυὴς ἐπ' ἀληθείας καὶ ἐνυπόστατος ἐάν
265 φθόνον ἢ ἔριν πλησιάσαι ἀφῆς, ὁ ἀμνησίκακος καὶ ἀγαθὸς
βδελυξάμενος αὐτὰ ὅλος ἀφανθῇ γενήσεται. Εἰ δὲ καὶ
πονηρίαν ἢ ποικιλίαν μετὰ περιεργίας ἐξωθεν γινῶ τῆς
οἰκίας περιερχομένης καὶ μὴ διώξης μετ' ὀργῆς συντόμως
αὐτάς, ἀλλὰ πραΰως ἴδῃ, σε μᾶλλον πρὸς τὰς ἐχθράς αὐτῷ
270 φερόμενον καὶ ταύτας αὐτῷ πλησιάζειν καταδεχόμενον,
οὐδὲ τὴν ὑποχώρησιν αὐτοῦ ὁ ἀπλοῦς καὶ ἄκακος καὶ
ἀπεριεργὸς γινώσκαι σε ποιήσει, ἀλλ' ὡς ἀναισθητὸν κατα-
λείψει σε. Ἐάν δὲ σὺ, ὁ τοιοῦτω Δεσπότῃ καταξιωθείς
ἐντυχεῖν, ὁ τοιαύτης δόξης γενόμενος θεατῆς, ὁ τοιούτου
275 πλοῦτου, τῆς βασιλείας, λέγω, τῶν οὐρανῶν ἥτις αὐτός
ἐστιν ὁ Θεός, ἐν κατασχέσει γενόμενος, ἐκ μὲν τῶν εἰρημέ-
νων ἀπάντων φυλάξης τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῇ οἰκίᾳ σου τῆς
ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίαν πᾶσιν ἐκ ταύτων ποιήσης τῷ

βασιλεῖ, τὸ δὲ πρόσωπόν σου ἔσται τὸν νοῦν στρέψας ἄλλοθεν,
 ἐτέρῳ προσδιελέγῃ καὶ ὁμιλεῖς, τὸν ὡτόν σου δοὺς δηλονότι 280
 τῷ ἀπροσίτῳ Θεῷ. ὥ πᾶσαι μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀσκαρ-
 δαμυκτὶ ἐναπνίζουσιν αἱ οὐρανίαι στρατιαί, οὐχὶ δικαίως
 ὥς καταφρονητὴν καὶ ἀνάξιον εὐθύς αὐτὸς καταλείψει σε ;
 Ἀλλὰ λέγεις εἶναι τοῦτον φιλάνθρωπον ; Κάγω τοῦτό σοι
 λέγω, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπαισθανομένους τῆς φιλανθρωπίας 285
 αὐτοῦ καὶ ἀξίως τιμῶντας καὶ ἀπευχαριστοῦντας αὐτῷ. Εἰ
 δέ, καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τούτου γλυκύτητα εἰς οὐδέν
 ἡγησάμενος, πρὸς ἑτέρου τινὸς νεύσεις ἀγάπην καὶ θεσμύσεις
 ὅλως τὴν ὁρμὴν ἐν αὐτῷ τῆς ψυχῆς σου καὶ ἡδονῇ τινος
 ἡδυνῇς, βρώσεως τυχὸν ἢ πόσεως ἢ ἐνδύματος ἢ ὑψέως 290
 εὐεδοῦς ἢ χρυσοῦ ἢ ἀργυρίου, ἢ τινος ἑτέρου εἰδους ἐπιθυμίαν
 ἐναπομάξῃ σου ἐνδοθεν ἢ ψυχῇ, ἄρα ὁ φύσει καθαρὸς καὶ
 ἀγνὸς καὶ ἀμίαντος, ὁ καὶ σὲ τοιοῦτον ποιήσας διὰ τοῦ
 Πνεύματος, καταδέξεται ὅλως συνεῖναι σοι οὕτω νεύσαντι
 καὶ οὐκ εὐθύς καταλείψει σε ; Πάντῃ που δῆλον. 295

Εἰ δὲ καὶ τούτων ἀπάντων πηθήσεις οὐδέν, διώξεις δὲ πᾶν
 πάθος ἀπὸ σοῦ καὶ πᾶσιν κακίαν μακρὰν ἀπορρίψεις, πᾶσαν
 ἐπιθυμίαν ἀπὸ σοῦ ἐξορίσεις, πᾶσαν προσπάθειαν καὶ
 φυσικὴν ἀγάπην παντὸς ἀνθρώπου καὶ συγγενοῦς καταλείψεις
 καὶ φθάσεις εἰς τελείαν ἀναμαρτησίην καὶ καθαρότητα, 300
 καθὼς ἄνωθεν διεγράψαμεν, καὶ πρὸς τούτοις ἔλον ἐν
 σεαυτῷ ἔξεις. ἵνα πάλιν δὲ μέλλω εἰπεῖν γένηται πᾶσι
 σαφές, τὸν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, μηδαμόθεν ἢ
 ὀχλούμενος ἢ πρὸς ἄλλον ἀπονεύων τινά, ἀλλὰ καὶ διὰ γων μετὰ
 Θεοῦ, ἔνω τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, 305
 αἰφνης δὲ τινὸς σε κατέσπιντος καὶ ἐνταῦθα πόλιν μεγάλην
 καὶ λαὸν πολὺν ἐν αὐτῇ ὑποδείξαντος, οἴκους καὶ παλάτια
 ποικίλα τε καὶ εὐρύχωρα, νεοὺς καμμεγέθεις τε καὶ περικαλ-
 λεῖς, ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, βασιλεῖς σὺν τῇ ἱερᾷ συγκλήτῃ καὶ
 τῶν ἀρχόντων καὶ ὑπασπιστῶν αὐτοῦ, εἶτα, ἵνα πᾶσαν 310
 ἄλλην αἰτίαν καὶ τρόπον ἐμπαθῇ καταλείψας, ἐὰν ὑπ'
 ἐκείνων πάντων, λέγω δὲ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων
 καὶ ὅλου τοῦ πληθους τῆς πόλεως, μετὰ θαυρῶν προσ-
 καλούμενος καὶ παρακαλούμενος ἀναδέξασθαι αὐτῶν τὴν
 φροντίδα καὶ ποιῶναι καὶ ὠφελῆσαι αὐτούς, πρὸ τοῦ 315

- προτραπήναι σε παρὰ Θεοῦ, τοῦ συμβασιλεύειν αὐτῷ σε
τάξαντος, καταφρονήσας ἐγκαταλείψης τὰ ἄνω καὶ τὰ
δοθέντα σοι παρ' αὐτοῦ αἰώνια ἀγαθὰ καί, περὶ τὰ στασιώδη
κατελθὼν, ὧδε τὰ φθαρτὰ καὶ ὀρωμενα συναναστρέφῃ μετὰ
320 τῶν προσκαλεσαμένων σε, οὐχὶ δικαίως ἀπάντων ἐκείνων
ἀποστερήσει σε καὶ ἐν μόνις ἑάσει σε τοῦτοις τὸν κλῆρον
ἔχειν καὶ τὴν κατάσχεσιν, καὶ ζωντός σου καὶ μετὰ τὴν
ἀπὸ τοῦ σώματός σου ἐκδημίαν ;
- Ἔδει σε οὖν, κάκεινου λέγοντος καὶ προστάσσοντός σοι
325 κατελθεῖν εἰς τὸ ποιᾶναι ψυχάς, προσπίπτειν καὶ κλαίνειν
καὶ λέγειν ἐν θλίψει καὶ φόβῳ πᾶσι πρὸς αὐτόν « Δέσποτα,
πῶς ἐγκαταλείψω σε καὶ πρὸς τὴν ματαιότητα ἐκείνην καὶ
πολύμοχθον διαγωγὴν ἀπελεύσομαι ; Μηδαμῶς, Κύριε.
Μὴ ὀργισθῇς με, τὸν δοῦλόν σου, καὶ ἀπὸ τοῦ τοσοῦτου
330 ὕψους εἰς τὸ χάος ἐκεῖνο ἀπορρίψῃς με. Μὴ, Δέσποτα, μὴ
ἀποστερήσῃς με τοῦ τοιούτου φωτός τῆς δόξης σου καὶ εἰς
τοσοῦτον καταγάγῃς με σκότος, τὸν ἄθλιον καὶ ταλαίπωρον.
Μὴ τι ἥμαρτον κατὰ ἄγνοιαν, Δέσποτα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ
ἀποστρέφεις με ὅθεν φιλάνθρωπως ἀνείλκυσάς με, ὁ εὖσπλαγ
335 χυνς ; Μὴ ἐπὶ τοσοῦτον ἀποστραφῇς με, ὁ πολλὰς μου
ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας ἀράμενος , Ἄλλ' εἰ τι συνέβη καὶ
ἥμαρτον, σὺ με ὧδε τιμώρησον, σὺ με καὶ μεληθδόν, εἰ
καλεῖς, κατὰ τε με, ὑένον ἐκεῖ μὴ ἐκλέμψῃς με »
- Εἰ δὲ προσέθετο εἰπεῖν σοι « Ἀπελθε, τὰ ἐμὰ πρόβατα
340 ποίμηνον . Ἀπελθε, τοὺς ἀδελφούς σου ἐπιστρέψον ἢ,
ἐχρῆν σε πάλιν εἰπεῖν πρὸς αὐτόν « Οἱμοι, Δέσποτα, καὶ
σοῦ χωρισθῆσομαι ὁ ἀνάξιος ; » Εἰ δὲ καὶ πρὸς τοῦτοις ἔφη
πάλιν πρὸς σέ « Οὐχί, ἀλλ' ἐγὼ κάκει μετὰ σοῦ ἔσομαι »,
αὐθις ἔδει σε προσπεσεῖν, ἔδει σε κλαῦσαι καὶ τοὺς ἀχράντους
345 πόδας αὐτοῦ νοερώς τοῖς δάκρυσι βρέχειν καὶ οὕτως εἰπεῖν
« Πῶς συνέσει μοι, Δέσποτα, εἰ κατελθὼν ἐκεῖ σκοτισθῆσο-
μαι , Πῶς συνδιᾶξεις, εἰ πρὸς κολακείας καὶ ἐπαίνους
ἀνθρώπων ἐκοιλίῃ ἢ ῥοπή τῆς καρδίας μου, τρεπτή οὔσα ;
Πῶς καταδέξῃ, ἔάν πρὸς ὑπερηφανίαν κακῶς ὑψωθῶ ; Πῶς
350 οὐ φευξῇ, εἰ μὴ βασιλεὺς καὶ θυνάστας ὑπὲρ δικαιοσύνης
καὶ ἀδικίας καὶ παρανομίας μετὰ παρρησίας ἐλέγξω , Πῶς
δὲ ταῦτα καὶ τὰ λοιπὰ ποιήσω πρὸς ἀρέσκειαν σὴν, ἵνα καὶ

συνῆς μοι καὶ ἐνισχύσῃς με καὶ μὴ καταλειψῇς με πταίσαντα
 καὶ χωρισθῆς ἀπ' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου, εἰσας με μόνον ἐκεῖ
 κάτω κείμενον ; Δέδουκα μὴ φειδωλία, μὴ φιλαργυρία 355
 κρατήσῃ μου φοβοῦμαι μὴ τῆς σαρκὸς ἡ ἐπανάστασις
 κυριεύσῃ μου, μὴ ἤδονη ἀπατήσῃ με, μὴ μέριμνα συσκοτήσῃ
 με, μὴ τιμὴ ἀρχόντων καὶ βασιλέων ὑψώσῃ οὐ καλῶς, μὴ
 ἔρχῃς ὄγκος κατὰ τῶν ἀδελφῶν ὑποφυσήσας ἐπαρῇ με, μὴ
 γρυφῇ καὶ μίσθῃ τοῦ εἰκότος παρασυσρήσομαι, μὴ κραιπάλη 360
 καὶ λεπτυνθεῖσαι μου σάρκας τῆς ψυχῆς παχυνθήσονται ,
 μὴ ἀπειλαὶ ἀνθρώπων πτοήσουσι καὶ τῶν ἐντολῶν σου
 παραβάτην ἐργάσονται, μὴ συνεπισκόπων παρακλήσεις καὶ
 φίλων ἀδικίας με συγκοινωνῶν ἀπεργάσονται, ἢ ἀδικούντων
 πύτων σιωπῶντα, ἢ κακῶς πραττόντων συνεργὸν γινόμενον 365
 καὶ μὴ τούτους ἐλέγχοντα παρησιῇ καὶ τὴν ἐνστασιν ὑπὲρ
 τῶν ἐντολῶν σου ἐπιδευκνύμενον. Ἄλλὰ πῶς πάντα ἐξείποιμι,
 Δέσποτα ; Καὶ ἰδοὺ εἰσι παρ' ἐμοὶ ἀναρίθμητα, ἀ μᾶλλον
 ἐπίστασαι σὺ ἢ ἐγώ, Κύριε. Μὴ οὖν τοσοῦτοις κακοῖς
 ἐκδοτόν με ποιήσῃς, φιλόανθρωπε. Οἶδας γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώ- 370
 πων δυσάρεστον, τὰ σκώμματα τούτων, τὰς λοιδορίας, τὰς
 διαβολὰς καὶ μάλιστα τῶν γνωστικωτέρων καὶ πεφυσισμένων
 ὑπὸ τῆς καταργουμένης παρὰ τῆς χάριτός σου τοῦ κόσμου
 σοφίας . Ἐιλέησον οὖν με, φιλόανθρωπε, καὶ μὴ κάτω με
 ἀποσταλέης ἐκεῖ ἐν τοιοῦτοις καὶ τοσοῦτοις κακοῖς μέσοι 375
 στρέφεσθαι. »

Ταῦτα τοίνυν καὶ τούτων πλείονα ἔδει σε ὑποφθεῖναι καὶ
 παρακαλεῖν μὴ καταθεῖν σε ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὰ
 ὧδε καὶ πρὸς τὴν γῆν. Εἰ δὲ καὶ αὖτις πρὸς σὲ εἶπεν, ἀπο-
 δεξάμενός σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ταπείνωσιν, ὁ φιλόανθρωπος 380
 καὶ πανάγαθος βασιλεὺς « Μὴ φοβοῦ φησὶν. Ἐπει
 γὰρ ὑπεσχόμην ἀντιεῖναι σοι , ὅπ' οὐδενὸς κυριευθήσῃ τῶν
 ἐναντίων ἀπάντων ἔξεις γὰρ με ἐν παντί βοηθὸν καὶ
 μετρίζονα καὶ ἐκεῖ κάτω δοξάσω σε καὶ ὧδε πάλιν ἐπανελεύσῃ
 μετὰ μετρίζονος καὶ περιφανεστέρας λαμπρότητος καὶ εἰς 385
 τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας συμβασιλεύσεις μοι », οὐδὲ τότε
 θαρρῆσαι ἢ ἀμεριμνῆσαι ὅλως ἔχρην σε, ἀλλὰ μετὰ φόβου
 καὶ τρόμου, ὡς ἀπὸ ὕψους πρὸς βάθος πνεύματος βαθυτάτου
 καταφερόμενος, ἐρπετῶν πεντοίων καὶ θηρίων ὄντος μεστοῦ,

398 οὕτω τῇ μητροπόλει ἢ τῇ πατριαρχίᾳ ἢ τινι ἐτέρῃ ἐπιβῆναι ἀρχῇ, ἐπισκοπῇ, τυχόν ἢ προστασίας λαοῦ.

- Εἰ δὲ μὴ τοιοῦτον οἶον ὁ λόγος ἀνεξαγγράφησε σεαυτὸν εἶναι ὁμολογεῖς, ἀλλ' ὡς πρὸς ὕψος ἀνέρχεσθαι σε ἀπὸ τῶν κάτω μᾶλλον δοκεῖς, ὡς τῆς τόλμης, ὡς τῆς σκοτώσεως, ὡς τῆς ἐσχάτης ἀγνοίας. Οὐ γὰρ ἀνθρώπων εἰσὶ ταῦτα λογικῶν
 396 τὰ νοήματα καὶ φρονήματα, ἀλλὰ ἀνοήτων καὶ ἐθνικῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν νεκρῶν, οὐ βλέπόντων, οὐ αἰσθανομένων, οὐ ζώντων, οὐκ εἰδοτῶν ὅπως Θεὸν καὶ τί ἐστὶ τὸ μέλλον ὑποδέξασθαι ἡμᾶς κριτήριον τοῦ Θεοῦ. "Ὅτι μὲν οὖν τὸ
 400 πρεῖστασθαι ποιμένης καὶ ὑπὲρ σωτηρίας μεριμνᾶν τῶν πλησίον ἡμῶν ὠφέλιμον, ὡς ἀγάτης τελειωτικὸν τῆς νόμου καὶ τῶν προφητῶν οὔσης κεφάλαιον, οὐδεὶς ἀντερεῖ καὶ γὰρ καὶ τῷ Πέτρῳ ὁ Χριστὸς, τρίτον ἐρωτήσας εἰ φιλοῖτο πρὸς αὐτοῦ, κἀκαίνοι « Ναί, Κυριε, » ἀρνηκότος « σὺ οἶδας
 406 ὅτι φιλῶ σε », « Ποίμαινε, φησὶν, εἰ φιλεῖς με, τὰ πρόβατά μου » πρὸς αὐτὸν ἀνθυπέφερον. "Ὅτι δὲ οὐκ ἀσκόπως οὐδὲ παντὶ τῷ τυχόντι ταύτῃ τῇ διακονίᾳ ἐπιτηδᾶν χρή, ἀλλὰ μετὰ περισκέψεως ἀκριβοῦς καὶ φόβου τοῦτο ποιεῖν, πάντῃ που ὄλον τοῖς μὴ τελείως ἐσκοτισμένοις τὸν τῆς ψυχῆς
 410 ὀφθαλμόν. Πολλοὶ γάρ, οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδότες τὸ ῥῆμα ὅπερ ἐστίν, οὐδὲ τὸν τρόπον ἐπιστάμενοι ὁποῖός ἐστι καθ' ὃν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ προσέταξε ποιμαίνειν τὰ αὐτοῦ πρόβατα, φεῦ, ἐπιθαίνουσι ταλμηρῶς τῇ ἀρχῇ, καὶ τῇ ποιμνῇ τοῦ Χριστοῦ ἀναιδῶς ἐπιστατεῖν οὐκ αἰσχυνονται.
 416 'Ἄλλ' ἰδωμεν, εἰ δοκεῖ, καὶ σκυπήσωμεν τί τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ τίς ἡ δύναμις αὐτοῦ. Λέγοντος αὐτὸ τοῦ Κυρίου τῷ Πέτρῳ « Ποίμαινε, φησὶ, τὰ πρόβατά μου », περὶ προστασίας ἄρα λέγει βιωτικῆς, ἀλλὰ περὶ φροντίδος πραγμάτων ἢ χρημάτων τοῦ βίου, αὐτῶν δηλαδὴ τῶν λογικῶν προβάτων
 420 αὐτοῦ, ὅπως ἂν σῶμα τῇ ἐκείνου ἐπιμελείᾳ διατηροῦντο ἢ καὶ εἰς ἐπίδοσιν ἔρχοντο; Ἄρα μὴ περὶ τροφᾶς τὰς αὐτῶν ἀσχαλεῖσθαι καὶ παρῆχαι λέγει αὐτοῖς τὰ ἐνδύματα; Μὴ ξένους ὄντας ὑπὸ στέγην ἄγειν τὴν ἑαυτοῦ. ἢ ἀσθενοῦσι διακονεῖν ἢ τοῖς πιστοῖς ἅπαντας συναγθέντας ἐπὶ τὸ αὐτὸ
 425 ἀναγκάζεσθαι: προστάσσει τῷ ἀποστόλῳ μεριμνᾶν τὰ πρὸς τροφήν αὐτοῖς καὶ ἐνδοξον ἐπατήδεια, Οὐμενοὶν οὐδαμῶς.

οὐδὲν γὰρ τούτων προσέταξεν αὐτῷ ὁ Θεός. Πάθεν τοῦτο
 ὁῦλον; Ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Κυρίου ὀρημάτων λέγει γὰρ
 πρὸς τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ « Μὴ κτήσῃσθε χρυσόν,
 μηδὲ ἀργυρον, μὴ ράβδον, μὴ πήραν, μήτε δύο χιτῶνας. » 430
 Ὁ οὖν αὐτοῖς νομοθετῶν μηδὲν ὁλως κεκτῆσθαι, πῶς ἂν
 ἄλλοις μεταδιδόναι ἢ περὶ τοιούτων μεριμνᾶν ὁλως κελεύ-
 σαι; Καὶ πάλιν « Βλέπετε » φησὶν « μήποτε βαρυνθῶσιν
 αἱ καρδίαι ὑμῶν ἐν κραυπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτι-
 καῖς », καὶ αὖθις « Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρώσιν τὴν 435
 ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν
 αἰώνιον », οὐ πρὸς ἐκείνους μόνους, ἀλλὰ καὶ « πρὸς » ἡμᾶς
 δι' ἐκείνων ταῦτα νομοθετῶν καὶ προστάσεων, μᾶλλον δὲ
 καὶ ἕτερα τούτων πλείονα. Καὶ γὰρ εἰπὼν « Μὴ μεριμνήσητε
 τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν 440
 τί ἐνδύσῃσθε. Καταμάθετε δὲ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς
 αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει », καὶ μετ' ὀλίγα φησί·
 « Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· Τί φάγωμεν ἢ τί πίνωμεν·
 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν
 ὁ οὐράνιος ὅτι χρήζητε τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον 445
 τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα
 πάντα προστεθήσεται ὑμῖν· μὴ οὖν μεριμνήσητε περὶ τῆς
 αἰσίου. » Ταῦτα τοιγαροῦν καὶ ἕτερα πλείονα τούτων
 εἰπὼν πρὸς αὐτούς, ὕστερον ἐπήγαγε καὶ φησιν « Ἄ δὲ
 λέγω ὑμῖν πᾶσι λέγω. » 450

Ὁ οὖν τινα περὶ τῆς αἰσίου μὴ συγχωρῶν μεριμνᾶν,
 ἀλλὰ μόνον κελεύων ζητεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν
 δικαιοσύνην αὐτοῦ, πῶς ἄρα τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων
 δι' ἐναντίας τῷ ἀποστόλῳ ποτὲ προσέταξε μεριμνᾶν τὰ εἰς
 διατροφήν καὶ ἐνδυσιν τῶν προβάτων αὐτοῦ, ἢ περὶ προσ- 455
 ταςίας καὶ ἐκδικήσεως αὐτῶν τε καὶ τῶν ὑπαρχόντων
 αὐτοῖς; Οὐδαμῶς καὶ τοῦτο διὰ τῶν ἐξῆς εἰρημένων
 δηλοῖ· φησὶ γάρ· « Ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν
 μέσῳ λύκων », καὶ πάλιν « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ
 ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει εἰς τὴν δεξιάν 460
 σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι
 κροθῆναι καὶ τὸν χιτῶνα λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον·
 καὶ τῷ αἰροντί τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. » Ὁ τοίνυν ὡς πρόβατα

- ἐν μέσῳ λύκων τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ἐκπέμψας καὶ αὐτοῖς
 465 καὶ δι' αὐτῶν ἡμῖν νομοθετήσας τῇ τύπτοντι εἰς τὴν δεξιὰν
 σιαγόνα στρέφειν αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τῷ θέλοντι
 κριθῆναι καὶ λαβεῖν ἡμῶν τὸν χιτῶνα ἀφαινεῖν. τοῦτω καὶ
 τὸ ἱμάτιον καὶ μὴ ἀπαιτεῖν τῷ αἶροντι τὰ ἡμέτερα, πῶς
 περὶ ἐκδικήσεως ὁλως γήινου τινὸς πράγματος τῷ ποιμαίνειν
 470 μέλλοντι τὰ πρόβατα αὐτοῦ προσέταξεν, ἢ μερίμνης βιωτικῆς
 πωσὺς ἀπτεσθαι, ἢ τὰ πρόβατα εἰς τοιαύτας ἐμβάλλειν
 φροντίδας καὶ ἐγχειρήσεις, ὧν αὐτὸς πρῶτος ὁ ποιμὴν
 προσετάγη ἀπέχσθαι, Οὐδαμῶς. Καὶ τοῦτο μετὰ τὴν εἰς
 οὐρανοῦς τοῦ Κυρίου ἀνάληψιν αὐτοῖς ἔργοις οἱ ἀποστόλοι
 475 ἐξεβαίωσαν. Οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν ὁλως εἰς χρεῖαν αὐτῶν τε
 καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς μαθητευομένων ἐφροντισαν, ἀλλ' οὐδὲ
 αὐτὰ τὰ παρὰ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
 Χριστὸν προσφερόμενα καὶ παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν
 προτιθέμενα χρήματα ὁλως αὐτοὶ κατεδέξαντο διωκεῖν καὶ
 480 τὴν τῶν ἀδελφῶν πρόνοιαν εἰς τροφὰς καὶ ἐκδύσεις ποιῆσθαι.
 Εἶπον γάρ, φησί, πρὸς τὸν λαόν· « Οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς
 καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.
 Καταστήσωμεν δὲ ἐπὶ τούτῳ ἄνδρας ἱκανοὺς, ἡμεῖς δὲ τῇ
 εὐχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσωμεν. »
 485 Ἐπεὶ οὖν ἀποδέδεικται μηδὲν ὁλως περὶ γήινου πράγματος
 προστετάχθαι μεριμνᾶν ἡμᾶς μηδὲ περὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας
 χρεῖας ἡμῶν, μήτε δὲ διεκδικεῖν ἢ ἡμᾶς αὐτοὺς ἢ τοὺς
 ἀδελφοὺς ἡμῶν ἀδικουμένους καὶ ἐτηρεαζομένους παρὰ
 τινων, φέρε δὴ ἐξετάσωμεν τί ἐστὶ τὸ ῥηθὲν παρὰ τοῦ Κυρίου
 490 τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων· « Εἰ φιλεῖς με, φησὶ,
 πλείον τούτων, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου. » Οἶδα δὲ ὅτι ἐκ
 τῶν εἰρημένων σαφὲς τοῦτο γέγονε καὶ πολλοὶ τῶν συνετῶν
 ἰσως ἐγνωσκον ἤδη τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, ἀλλὰ δεῖ καὶ
 ἡμᾶς διὰ τοὺς ἀγνωστούς μικρὰ τινα πρὸς τὴν ἡμετέραν
 495 ἀγάπην εἰπεῖν.

Οὐδὲν τοιγαροῦν ἑτερόν ἐστι τὸ ποιμαίνειν εἰ μὴ ἡ διὰ τοῦ
 λόγου καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ποιματινομένων ἐπιμέλεια
 καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐδείξεν ὁ Χριστὸς οὕτως τῷ Πέτρῳ εἰπὼν
 « Ποσάκις ἠτήσατο ὁ Σατανᾶς σιναῶσαι σε ὡς τὸν αἶτον ;
 500 καὶ ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. »

ἔλτα προσέθετο καὶ τοῦτο εἰπεῖν πρὸς αὐτόν · « Καὶ σὺ οὖν ἐπιστρέψας ποτέ, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου . » Τί οὖν ἐστι τὸ « στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου » , Ἐκ τοῦ εἰς σέ, φησὶν, ὑποδείγματος, πληροφορήσον μηδέποτε εἰς ἀπόγνωσιν καταστρέφεσθαι, εἴ τι δ' ἂν καὶ συμβῇ αὐτοῖς ἁμαρτῆσαι. 505 Τί γάρ χεῖρον, φησί, τοῦ ἀρνήσασθαι με τῶν τῶν ἀπάντων δεσπύτην ; Ἀλλὰ μεταμεληθέντα καὶ πικρῶς κλαύσαντα εὐθύς τῆς συμπαθείας σε ἤξιωσα καὶ ἀπαρρησώκιστον ὄντα πρὸς ἑμαυτὸν μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν μαθητῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκάλεσα καὶ οὐδὲ λόγῳ σοὶ μόνῳ ὑπὲρ τούτου ὠνεΐδισα. 510 Λοιπὸν οὖν καὶ σὺ ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου · ποιμανον τὰ πρόβατά μου. Ποιμανεῖς δὲ οὐκ ἐν τῷ εἰσάγειν καὶ ἐξάγειν ἀπὸ νομῶν εἰς νομάς καὶ εὐτροφᾶ καὶ πίονα ταῦτα τῷ σώματι συντηρεῖν, οὐδ' ἐν τῷ περιελεῖν φραγμαῖς καὶ τοίχοις, ἀλλ' ἐν τῷ διδάσκειν αὐτὰ τηρεῖν 515 πάντα ὅσα ἐνετελάμην ὑμῖν, οὐ τὰ μὲν τηρεῖν, τῶν δὲ καταφρονεῖν, ἀλλὰ πάντα φυλάττειν ὅσα ἐνετελάμην ὑμῖν. « Πορευθέντες γάρ, φησί, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν 520 πάντα ὅσα ἐνετελάμην ὑμῖν » Καὶ ἐπιφέρει · « Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται . »

« Ποιμανε τὰ πρόβατά μου. » Ὁ ποιμὴν τῶν ἀλόγων προβάτων οὐ γεωργίας, οὐ πραγματείας, οὐκ οἰκίας, οὐκ 525 εὐθηνουσῶν τραπεζῶν, οὐ δόξης, οὐ τιμῆς φροντίζει· οὐδὲν ἕτερον τῶν βιωτικῶν μεριμνᾷ πραγμάτων, οὐδὲ ἀντέχεσθαι τούτων ὅλως ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ οὐκίαν καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα καταλιπὼν, ὅλην ἐν τῇ ἑαυτοῦ ποιμνῇ τὴν σπουδὴν ἐπιδείκνυται, ἀγρυπνῶν ἐπ' αὐτῇ καὶ μακρῶς ἀποδημίας 530 στελλόμενος, μὴ κλίνην ἔχων, μὴ στρωμνὴν ἐπιφερόμενος, ἀλλ' ὑποφέρων αἰθριὸς τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτὸς ὑπομένων διανυκτερεύει, ἀνέμοις καὶ κυρμῷ καὶ ἀέρι προσπαλαίων ἀεί, καὶ τῆς παραφυλακῆς καὶ ἐπιμελείας αὐτῶν οὐκ ἀφίσταται. Σοὶ δὲ ἔξεστι καὶ ἐν 535 οἰκίᾳ καὶ ἐν ὁδῷ καὶ ἐπὶ κλίνης καὶ στρωμνῆς καὶ ἐπὶ τραπέζῃς αὐτῆς παρακειμένης ποιμαίνειν τὰ πρόβατά σου

- πῶς ; Διδάσκων αὐτὰ τὴν εἰς ἐμὲ πίστιν ἀθάλατον ἔχειν καὶ
 κλικρινῇ καὶ ἀδίστακτον, ἀγαπᾶν με ἐξ ὅλης αὐτῶν τῆς
 640 ψυχῆς, ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, ὡς αὐτοὺς οὕτως καὶ γὰρ ἡγάπησα.
 Ὑπὲρ αὐτῶν γὰρ ἔβηκα τὴν ψυχὴν μου καὶ ἀπέθανον.
 Πρόθεσις αὐτοῖς ἐντὶ νομῆς λόγου τὴν τῶν ἐμῶν ἐντολῶν
 ζωοποιὸν τροφήν διδάξον αὐτοὺς διὰ τῆς ἐργασίας τούτων
 καὶ ἐκπληρώσεως τὴν ἐξ αὐτῶν μετάληψιν γίνεσθαι .
 545 νουθέτησον καὶ παρακάλεσον αὐτοὺς οὕτως καθ' ὥραν
 ἐμπέπρασθαι, ἵνα ἐξ αὐτῶν δεῖ κεκορεσμένοι ᾖσι καὶ
 ἐμπεπλησμένοι τῶν ἐμῶν ἀγαθῶν Ὅποια δὲ τὰ ἐμὰ ἀγαθὰ
 καὶ διὰ ποίων τῶν πράξεων κτῶνται, ὑποθήσεις αὐτοῖς
 λέγων ταῦτα. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε
 550 ἐλεημοσύνην ποιήσατε ὑμῖν βαλάντια μὴ παλαιούμενα,
 θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς . Ἀγαπάτε τοὺς
 ἐχθροὺς ὑμῶν ἑχέσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς .
 Καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς . Μιτῶτε ὑμῶν κακὸν
 ἐντὶ κακοῦ ἀποδοῦνι . Ἀφετε καὶ ἀφεθήσεται . Ἐάν γὰρ
 355 μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ
 Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα
 ὑμῶν . Πτωχεύσατε τοῖς χρήμασιν, ἵνα πλουτήσητε πνεύ-
 ματι καταφρονήσατε τῆς κάτω δόξης, ἵνα τῆς ἐν οὐρανοῖς
 ἀπολαύσητε . »
 560 Δύο τοίνυν κραγμάτων ἡμῖν προκειμένων, ζωῆς φημί
 καὶ θανάτου, καὶ δύο κόσμων, τοῦ ὀρυζόμενου καὶ λυομένου
 καὶ τοῦ ἀοράτου καὶ αἰωνίου καὶ διακαλύπτου, τοῦ ἐκπεσῶτος
 καὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ δύο τῶν ἐνεργούντων ἐπ' αὐτοῖς
 565 ὄντων, ἀντικειστανέμενον ἐπ' ἐναντίας ἀλλήλοις, Θεοῦ λέγω
 καὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῷ διαβόλου, καὶ τοῦ μὲν σφάζειν
 σπουδάζοντος καὶ πρὸς ζωὴν καὶ βασιλείαν αἰώνιον ἡμᾶς
 προσκαλούμενου, τοῦ δὲ τῆς ἀπωλείας ἡμῶν καὶ τοῦ θανάτου
 ἐπιθυμοῦντος καὶ ὀρυζόμενου καθ' ἑκάστην καὶ τίνα καταπήχ,
 670 τῆς αἰωνίου κολάσεως ὑπεύθυνον ἀπεργάσεται, φεύγειν
 ἡμᾶς δεῖ τὸν πονηρὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον καὶ πρὸς τὸν
 σφάζοντα καταφεύγειν Δεσπότην καὶ τὴν παρ' ἐκείνου ἐπικα-
 λῆσθαι βοήθειαν, ἵνα μὴ ὑπὸ τοῦ ἐρχοντος τοῦ σκότους
 κατακυριευθῶμεν καὶ γενιάμεθα ὑπὸ τὰς παγίδας αὐτοῦ,

δουλεύοντες αὐτῷ καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ. Καὶ ὅτι μὲν ἄρχων τοῦ 675
κόσμου καὶ τοῦ αἰωνίου σκότους ὁ διάβολός ἐστιν, ἀκουσον
αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· « Ἴδου ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου
τούτου ἔρχεται καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσκει οὐδέν. » Ἄρχων δὲ οὐχ
ὡς ἐξουσιαστής ἢ δεσπότης τοῦ κόσμου λέγεται — ἀπαγε
τῆς βλασφημίας, ὅς οὐδὲ κατὰ χοίρων ἔχει τὴν ἐξουσίαν —, 580
ἀλλ' ὡς τοὺς ἐν αὐτῷ προσηλωμένους διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῶν
ἐν αὐτῷ χρημάτων καὶ πραγμάτων καταδουλούμενος καὶ
κατεξουσιάζων αὐτῶν. Ἄρχων δὲ τοῦ σκότους λέγεται, ὡς
ἄρχῃθην μὲν αὐτός ἐκπασιῶν τοῦ φωτός διὰ τῆς ἐπάρασις
καὶ κληρονόμος αἰωνίως τοῦ σκότους ἐσόμενος. Ὁ δὲ Θεὸς 585
καὶ δεσπότης ἡμῶν, ὡς πίστεως καὶ δημιουργὸς ὦν τῶν
ἀπάντων, φυσικῶς καὶ ἐξουσιαστικῶς ἄρχει πάντων τῶν
ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ὥς ὦν ἀνέσπερον
καὶ ἀπρόσιτον, Κυριὸς πάντων καὶ τῶν ἐνεστώτων καὶ τῶν
μελλόντων. Οἱ οὖν αὐτῷ πειθόμενοι καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ 690
ἀπαρτρίπτους φυλάσσοντες καὶ τῶν πρακτικῶν ἐν ἀπολαύσει
συμμέτρῳ γινόμενοι καὶ εὐχαρίστως μετ' ἐγκρατείας τούτων
μεταλαμβάνοντες, ἀπ' αὐτῶν ἤδη τούτων τῶν ὀρωμένων
πρὸς τὰ ἀσθάρτα καὶ αἰώνια ἀνάγονται, ὡς τῷ βασιλεῖ
καὶ Θεῷ τῶν ἀπάντων ὑποταγέντες καὶ τὰ προστάγματα 695
τετηρηκότες αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ τὰ ἐναντία τῶν τούτου ἐντολῶν
διαπράξοντες, μετὰ τοῦ ἀντικειμένου εὐρίσκονται ταπτόμενοι,
Θεοῦ γινόμενοι πολέμιοι ἀντικρυς, καθὼς αὐτὸς φησιν ὁ
Σωτὴρ· « Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστὶ καὶ ὁ μὴ
συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. » 600

Μηδεὶς τοιγαροῦν, ἀγαπητοί, τῷ ἄρχοντι τοῦ σκότους καὶ
κοσμοκράτῳ προστεθῇ· μηδεὶς μετ' αὐτοῦ ταχθῇ· μηδεὶς
κατὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ σὺν τοῖς
ἀγγέλοις αὐτοῦ στρατευθῇ· μηδεὶς κατὰ τῆς ἐαυτοῦ ψυχῆς
γέννηται, μηδὲ ὅπως τὸ αἰώνιον κληρονομήσῃ πῦρ ἀγωνίσθη- 605
ται· μή, παρακαλῶ, μή, τέκνα καὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί.
Φοβερόν ἐστι γενέσθαι ἡμῶς πολέμιους Θεοῦ καὶ μόνον
ἀκουόμενον. Πῶς δὲ ἐστὶ στρατεύεσθαι κατὰ τοῦ Χριστοῦ
καὶ ὑπὲρ τῆς ἐαυτοῦ ἀπωλείας τινὰ ἀγωνισασθαι ἐνθεν
ἐρῶ. Ἐὰν δικαίως ἢ ἀδίκως ὑβρίσῃ σέ τις ἢ λουδορήσῃ ἢ 610
ἐνδιαβάλῃ, καὶ μὴ πρὸς φέρῃς τὴν ἀτιμίαν, ἢ λυπηθεὶς καὶ

- δηχθεὶς τὴν καρδίαν μὴ ὑπενέγκης καὶ χαλινώσης σου τῆς
 ψυχῆς τὰς κινήσεις, ἀλλ' ἡ ἀνθυερίσης τὸν σὲ ἰδρίσαντα ἡ
 λαιδορήσης ἢ ἑτερόν τι εἰς αὐτὸν ἐναντίον διαπράξης, ἢ
 615 πάλιν τούτων μὲν οὐδὲν εἰς αὐτὸν ἀπεργάσῃ, ἀπέλθῃς δὲ
 μῆνιν κατ' αὐτοῦ ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ μὴ ἐξ ὁλης
 ἀφῆς αὐτῷ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπὸ καρδίας σου εἴξῃ ὑπὲρ αὐτοῦ,
 ἰδοὺ ἐστρατευσω μὲν κατὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀπ' ἐναντίας ποιῶν
 τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ καὶ πολέμιος ἐγέτω αὐτοῦ,
 620 ἀπώλεσας δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐπισφραγίσας καὶ
 ἐπικυρώσας τὰςπραγενημένας σου ἀμαρτίας καὶ ἀνεξα-
 λείπτους ταύτας ἀπεργασάμενος. Ἐὰν τίς σε καλὴν βαπίση
 εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, εἰτα μὴ στρέψῃς αὐτῷ καὶ τὴν
 ἄλλην, ἀλλὰ μᾶλλον ἀντιτύγῃς αὐτόν, γέγονας μὲν στρα-
 625 τιώτης καὶ ὑπουργὸς τοῦ ἀντικειμένου Σατᾶν, ἐτυγας δὲ οὐ
 τὸν ἀδελφόν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοῦ τὸν εἰπόντα μὴ τύψαι,
 προσθεῖναι δὲ καὶ τὴν ἑτέραν μᾶλλον αὐτῷ. Ἐὰν δὲ τις
 χρυσίον ἀφέλῃται ἀπὸ σοῦ ἢ ἑτερόν τι λαθραίως ἢ φανερώς,
 δανεισάμενος τυχόν ἢ ἀρπάσας αὐτό, εἰτα δοῦναι σοὶ αὐτό
 630 μὴ βούληται, κακαπραγῶν ἢ καὶ ἀπορῶν, οὐ δὲ μὴ ὑπενέγκῃς
 εὐχαρίστως καὶ ἀμνησικακίως, ἀλλὰ συρεῖς εἰς δικαστήριον
 τὸν ἀφελόμενον τοῦτο καὶ συνηγόρους μισθοῦσαι, βοήθειαν
 τὴν ἐξ ἀνθρώπων ζητῶν, καὶ δικαστήριον παρίστασαι,
 ἀνιῶμενος, λυπούμενος, ἄγων καὶ σύρων τὸν ἀδελφόν, ὅρκους
 635 καὶ ἐπιρκίαις χρώμενος καὶ παρασκευάζων ὁμνῆσαι καὶ
 ἐπιρκεῖν τοῦτον καὶ φέδεσθαι, ὃ τῶν ἄλλων ἀπάντων
 χειρόν ἐστί, καὶ πρὸς τούτοις φυλακαῖς παραδίδως αὐτόν
 καὶ πάντα ποιεῖς καὶ πράττεις, ὥστε τὰ χρεωστουμένά σοι
 λαβεῖν, πῶς οὐχὶ φανερώς καὶ σεαυτοῦ πολέμιος εἰς ;
 640 Ὁ γὰρ καλεούμενος τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκέπτεσθαι καὶ
 τὸ κατὰ δῖναμιν τούτοις διακονεῖν, τῷ αἵροντι τὰ σὰ μὴ
 ἀπαιτεῖν καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνα λαβεῖν
 ἀφίεναι τούτῳ καὶ τὸ ἱμάτιον, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὴν
 ἰδίαν τιθέναι ψυχὴν εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς,
 645 ὅταν ὑπὲρ χρημάτων ἀπολλυμένων δικάζῃ, παραδαικνὼν τὴν
 πρόσταξιν τοῦ Θεοῦ, λυπούμενος, ἀνιάμενος, καὶ φυλακαῖς
 καθυποβάλλων τὸν ἀδελφόν σου, οὐχὶ προδήλως μαίνη, Θεὸν
 παροργίζων καὶ αὐτῷ πολεμῶν καὶ σεαυτὸν ἀποστερῶν τῆς

αἰωνίου ζωῆς, Ὁ οὖν θέλων ποιμαίνειν τὸ τοῦ Χριστοῦ
 ποιμνιον καὶ τὰ τούτου πρόβατα βόσκειν διὰ τῆς διδασκαλίας 650
 τῶν αἰρημένων, ὡς ἂν εὐτροφα τῇ δικαιοσύνῃ καὶ πολυτόκα
 ταῦτα ποιήσῃ, πῶς ἄρα δύναται ἀγροὺς μεριμνᾶν ἐπὶ τὸ
 αὐτὸ καὶ φροντίζα κτημάτων ποιεῖσθαι, διεκδικεῖν τε ταῦτα
 καὶ ἀποσοβεῖν τοὺς ἀδικεῖν βουλομένους καὶ ἐπηρεάζειν
 αὐτά, καὶ ποτὲ μὲν προσέρχεσθαι δικασταῖς, ποτὲ δὲ ἀντι- 655
 λογίαις καὶ ψεύδει ἐνθίστασθαι, ἐσθ' ὅτε καὶ αἴτιος ἔρρων
 καὶ ἐπιорκίων γίνεσθαι; Ἀνάγκη γάρ, ἂν αὐτὸς ἀληθεύῃ,
 τοὺς ἀντιδίκους ψεύδεσθαι καὶ ὁμνύειν καὶ ἐπιорκεῖν φανερώς.
 Εἰ δὲ ταῦτα οὕτω συμβαίνουσι γίνεσθαι, πῶς ἔστι φορητὰ
 τῇ φιλοθέῳ ψυχῇ, ἢ πῶς αὐτὰ τῇ εἰπόντι Θεῷ ἄρεστά 660
 « Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμῶσαι ὅλως, ἀλλ' ἔστω ὑμῶν τὸ
 ναί, ναί, καὶ τὸ οὐ, οὐ » τὸ γὰρ κλεινὸν τούτου ἐκ τοῦ πονηροῦ
 ἐστὶ », καὶ πάλιν « Ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα
 ἀργὸν θ' εἰάν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, λόγον δώσουσιν ὑπὲρ
 αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως » ; 665

Μὴ δὲ οὖν, εἰ γε ταῖς θείαις τῇ ἀληθείᾳ Χριστῷ καὶ τοῖς
 λόγοις τούτοις παύομεν ὑμῖς ἀνθρώπους ὄντας, ταῖς ἀρχαῖς
 καὶ ταῖς τῶν ἄλλων ἐπιτρέχῃτε προστασίαις διὰ δόξαν
 ἀνθρωπίνην καὶ τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν σώματος, τὸ κρίμα
 τοῦ Θεοῦ δεδοκότες καὶ τὴν φρικτὴν ἐκκίνῃν ἀπόφασιν ἣν 670
 διὰ τοῦ προφήτου Ἰωὴλ ὁ Θεὸς κατὰ τῶν ἀναξίως ποιμα-
 νόντων τα πρόβατα αὐτοῦ ἀπεφηνάτο « Τάδε λέγει, φησὶν,
 Ἄδωναί Κύριος Ὁ ποιμένες Ἰσραὴλ, μὴ βόσκουσιν οἱ
 ποιμένες ἐαυτοὺς; Οὐχὶ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες;
 Ἰδοὺ τὸ γάλα κατεσθίετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε καὶ τὸ 675
 παχύ ἐσφάζετε καὶ τὰ πρόβατά μου οὐκ ἐβόσκετε. Τὸ
 ἥσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε καὶ τὸ ἄρρωστον οὐκ ἰάσασθε καὶ
 τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδεῖσατε καὶ τὸ κακῶς ἔχον οὐκ
 ἐσωματοποιήσατε καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπεστρέψατε καὶ
 τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐπζητήσατε καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε 680
 μόχθῃ καὶ ἐν κράτει ἐπαιδεύσατε αὐτά καὶ ἐν παιγνίῳ καὶ
 διεσπάρη τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας. » Καὶ
 μετ' ὀλίγα « Τάδε λέγει Ἄδωναί Κύριος Ὁ Ἰδοὺ ἐγὼ
 ἐπὶ τοὺς ποιμένας καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν
 χειρῶν αὐτῶν καὶ καταπαύσω αὐτούς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ 685

πρόδατά μου . » Καὶ πάλιν : « Καὶ ὁ σκοπὸς ἐάν ἴδῃ τὴν
 ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σάλπισσῃ τῇ σάλπιγγι καὶ
 ἐπελθοῦσα ἡ ῥομφαία λάθῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, αὕτη μὲν διὰ
 τὴν αὐτῆς ἁμαρτίαν ἐληφθῇ, τὸ δὲ αἷμα αὐτῆς ἐκ τῆς χειρὸς
 690 τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω . » Φοβερά ταῦτα καὶ φρίκης ἀπάσης,
 ὦ ἀδελφοί.

Διὰ δὴ τοῦτο σπουδάζωμεν ποιμᾶναι μᾶλλον πρότερον
 καλῶς ἑαυτοὺς ὡς Χριστοῦ ποιμνιον, ὡς βασιλεῖον ἱερά-
 τευμα², καὶ καθυποτάξαι τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, ἵνα μὴ
 695 τὸ κρεῖττον ἐν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ χείρονος ἐνικᾷται. Καὶ ὁπόταν
 εἰς τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης βυθὸν εἰσέλθωμεν καὶ τοῖς
 νάμασι ταύτης τῶν θακρύνων τοὺς σπύλους τῆς ἁμαρτίας
 ἀπολουσώμεθα, κτησώμεθα δὲ πρᾶν καὶ γαληνὸν τὸ πνεῦμα
 ἐν συντητριμμένῳ φρονήματι, ἐν πολλῇ τε διψῇ τῆς τοῦ
 700 Θεοῦ δικαιοσύνης κορεσθῶμεν τῶν ἀπορρήτων αγαθῶν τῆς
 βασιλείας αὐτοῦ διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος παρακλησεως,
 εἰτα, σπλαγχνικῶς οἰκτιρμοῦ καὶ συμταθείας ἐντευθεν ἀναλα-
 βόντες, κτησώμεθα καθαρὰν τὴν καρδίαν ἐν ἀλαθείᾳ τελείᾳ
 καὶ ὁφόμεθα τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ τὸ Πνεῦμα δηλονότι
 705 τὸ ἅγιον ἐνεργεῖν καὶ λαλοῦν ἐν ἡμῖν τὰ κεκρυμμένα
 μυστήρια τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, ὡς τα δεικνύοντα ἐν
 ἡμῖν εἰς ἐν ἐπισυναψάντες φρόνημα διὰ τῆς βαθείας εἰρήνης,
 καὶ εἰρηνεύσωμεν πρῶτον ἑμᾶς αὐτοὺς καὶ σύμφωνον
 ὄργανον διὰ σώματος καὶ ψυχῆς ἀποτελέσωμεν ἑαυτοὺς ἐν
 710 ἐνὶ Πνεύματι τῷ Θεῷ, οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ὅταν καὶ ἐν πολλοῖς
 πειρασμοῖς, ἐν πολλαῖς θλίψεσι καὶ συμφοραῖς ὑπομεινωμεν
 τὸν Χριστὸν καὶ ἀνεχώμεθα διεικόμενοι καὶ βλασφημούμενοι
 παρακαλῶμεν καὶ καταρῶμενοι εὐλογῶμεν, μὴ λογιζόμενοι
 τὸ κακὸν ἐν μηδενὶ μηδαμῶς, ἀλλὰ πάντα στέγωμεν, πάντα
 715 ὑπομένωμεν, τὸ δοκίμιον ἡμῶν ἀσάλευτον τηροῦντες ἀπὸ
 τῆς ἀποθείρας τῶν ἀρετῶν, καὶ οὕτως, διὰ πάντων καὶ ἐν
 πᾶσι τοῖς εἰρημένοισι, ὅταν τὴν κατὰ Χριστὸν αὐξήσωμεν
 ἡλικίαν καὶ ἀναδράμωμεν εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον
 ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἐν γνώσει, τελείᾳ
 720 Θεοῦ καὶ ἐν σοφίᾳ τῶν ὑπὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος χορη-
 γουμένων λόγων καὶ μυστηρίων, τότε καὶ ἐπὶ τῇ τῶν ἄλλων
 ὠφελείᾳ ὡς δούλους ἐσχάτους ἑαυτοῦ, ἐκιδώσωμεν εἰ γε

καὶ καλούμεθα ἄνωθεν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν ·
 « Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος ἐν ὑμῖν, ἔστω πάντων δοῦλος καὶ
 πάντων διάκονος . »

725

Ἔως δὲ εἰς τοῦτο διὰ πολλῶν ἀγάνων αὐ φθάσωμεν,
 σχολάσωμεν, παρακαλῶ, ὑποτασσόμενοι τοῖς κατὰ Θεὸν
 πατράσιν ἡμῶν καὶ αὐτῷ τῷ συνέχοντι πάντα Θεῷ, καθ'
 ἑκάστην μετανοοῦντες καὶ τοῖς κατὰ Θεὸν δάκρυσι καθαιρό-
 μενοι, ὥς ἂν δυνηθῶμεν γινῶναι Θεόν καὶ ὅτι ἀψευδής ἐστι 730
 τὰ ἐπηγγελμένα παρ' αὐτοῦ διδόναι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν
 καὶ ποιῶσιν αὐτοῦ τὰ θεῖα προστάγματα ὅς καὶ ἀποδώσει
 ἑκάστῳ τὸν μισθὸν κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἡνίκα τὴν βασιλείαν
 παραδώσει, τὰ πάντα ὑποταγέντα αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ,
 ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ 735
 εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων · ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'

Εἰς τὸ βῆτὸν τὸ λέγον τοῦ Ἀποστόλου · α' Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι . » Καὶ πῶς ἐξαγοράζεται τις φρονίμως τὸν καιρὸν τῆς παρούσης ζωῆς.

Οὐδὲν οὕτως ἕτερον τῶν ἄλλων ἀπάντων ὠφελιμώτερον ψυχῇ, νουκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ μελετᾶν αἰρουμένη, ὡς ἡ τῶν θείων γραφῶν ἔρευνα . Ἐν αὐταῖς γὰρ ἐγκειρικυμένη οὐσα ἡ διάνοια τῆς τοῦ Πνεύματος
 5 χάριτος, ἡδονῆς ἀπάσης πληροῦσθαι ποιεῖ τὴν νοερὰν αὐτῆς αἰσθησιν, καὶ ὅλην ἀπὸ τῶν γηϊνῶν καὶ τῆς τῶν ὁρωμένων ταπεινώσεως ἀρᾶσα, ἀγγελουσιδῇ ταύτην καὶ ἀγγέλοις αὐτοῖς ὁμοδιαίτον ἀπεργάζεται . Ἄλλὰ γὰρ ἴδωμεν τί καθ' ἑκάστην ἡμῖν ὁ θεὸς Ἀπόστολος ὁμιλεῖ καὶ τῶν αὐτοῦ θεοπνεύστων
 10 ῥημάτων τινὰ συνετῶς ἐξετάσωμεν, ἵνα καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ἀποκείμενον πλοῦτον πλουτήσωμεν καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν ἐκείθεν τρυφήσωμεν εἰς ἀκένωτον εὐφροσύνην ψυχῆς καὶ ἀπάλαυσιν . Τί οὖν ἐστὶ τὸ παρ' ἡμῶν ἐρεινόμενον ; Ὁ παραινέει λέγων ὁ Παῦλος α' Ἐξαγοραζόμενοι τὸν
 15 καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν . » Ἄλλ' ἀπὸ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων σκοπήσαντες, καὶ τοῦτο καλῶς καταμάθωμεν . Ὡςπερ γὰρ πᾶς ἔμπορος καὶ χειροτέχνης καὶ γεωργός, ἀλλὰ μὴν καὶ πᾶς τις ἄλλος ὁ τὴν τυχοῦσαν μετερχόμενος τέχνην, σπουδῆς ὅτι μάλιστα καὶ ἐπιμελείας
 20 χρῆζει πολλῆς εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὥς, ἐὰν μικρὸν χρόνον ἢ βραχεῖαν ὥραν ἀμελήσῃ, μεγάλην ὑφίσταται τὴν ζημίαν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων καὶ ἔργων καὶ πράξεων συμβαίνει γίνεσθαι .

Ἄλλὰ γὰρ ὡς ἐν ὑποδείγματι πρῶτον περὶ ἑνὸς τούτων
 25 τῶν ἐμπορευμάτων εἰπώμεν λεπτομερέστερον πρὸς τὴν ἀγάπην ὁμῶν . Ἐὰν οἱ ἔμποροι πάντες πρὸς τὴν πανήγυριν

τρέχουσιν ἐμπορεύσασθαι τι καὶ καρθῆσαι ἀπὸ τῆς πραγμα-
 τείας αὐτῶν, εἰς δὲ τούτων τοὺς μὲν βλέπει προάγοντας
 αὐτοῦ, τοὺς δ' ὅπως αὐτοῦ ἐρχομένους καὶ σπουδῇ πολλῇ
 φθάζοντας αὐτόν, ἢ πρὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ καθιζόμενος ὄρε
 30 διερχομένους αὐτοὺς καὶ πρὸς τὴν πανήγυριν μετὰ σπουδῆς
 ἀπερχομένους, αὐτὸς ῥαστώνῃ καὶ βαθυμίᾳ κρατούμενος,
 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ μέθη καὶ τρυφῇ προσπαρολούμενος
 καὶ φίλτρῳ πόρνῃς γυναικὸς ἐλευθέρως κατεχόμενος, οὐ
 προαιρεῖται ὄραμεν εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας
 35 ἀναβαλλόμενος, οὐχὶ οὗτοι μὲν ἐξηγοράσαντο τὸν καιρὸν
 τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἐμπορεύσασθαι καὶ μετὰ κέρδους μεγάλου
 ὑποστρέψαντες, ἐκεῖνος δὲ ἀπώλεσεν αὐτόν, εἰς ἀνωφελῆ
 καὶ ματαιὰ τοῦτον ἐξανάλωσας, εἴτ' οὖν ἀπεμπολήσας
 αὐτόν; Εἰ δὲ καὶ τὴν πανήγυριν σὺν αὐτοῖς καταλάβῃ καὶ
 40 πάντες μὲν ἐκεῖνοι χρυσίον ἐπιφερόμενοι, εὐθὺς πρὸς πραγμα-
 τείαν χωρήσουσι καὶ ἄλλος μὲν ἄλλο τι ἐξωνήσεται, δι' οὗ
 καρθῆσαι ἐπ' αὐτῷ ἐλπίζει, ἐκεῖνος δὲ μηδὲν ὅλως ἐπιφερό-
 μενος περιτρέχει ζητῶν εὐρεῖν πόθεν καὶ δανείσασθαι, ὅπως
 καὶ αὐτὸς ἐμπορεύσῃται καὶ πρὸ τοῦ εὐρεῖν καὶ δανείσασθαι,
 45 ἢ καὶ μετὰ τὸ εὐρεῖν χρυσίον, ἐὰν λυθῇ ἡ πανήγυρις καὶ
 καταλειφθῇ ἀπραγμάτευτος, οὐχὶ καὶ εὐθὺς ἀπώλεσε τὸν
 καιρὸν, ἄνευ χρυσοῦ εἰς τὴν πανήγυριν ἀπαλθὼν, Εἰ δὲ καὶ
 χρυσίον ἐπιφερόμενος τὴν πανήγυριν καταλάβῃ, ἐὰν ἀφίς ἐν
 σπουδῇ πραγματεύσασθαι ἀρξῇται τὰς σκηνάς τῶν κατ' ἡλίων
 50 καὶ τῶν μαγείριον καὶ τῶν τὰ λοιπὰ βρώματα ἀπεμπολοῦντων
 περιμέναι καὶ ποτὲ μὲν ἐκ τούτων ποτὲ δὲ ἐξ ἑτέρων λιχνευό-
 μενος ἐσθίῃ καὶ πίνῃ, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐν
 μέθῃ καὶ ἀσελγείᾳ καταδαπανῇ τὸ χρυσίον αὐτοῦ, οὐχὶ
 καὶ οὗτος τὸν καιρὸν ἀπώλεσε καὶ τὰ πρὸς τὸν καιρὸν
 55 ἀφρόνως καταδαπάνησεν;

Ὁ δὲ καὶ ἐν τῇ πανηγύρει μετὰ τοῖς ἄλλοις παρτύνει
 καὶ μηδὲν ἐξ ὧν εἶπομεν ἐναντίον διαποροῦμενον, ἀλλὰ
 μετὰ τῶν συνεμπόρων αὐτοῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν μόνον
 60 ἵστασεν τὴν πανήγυριν περιέρχεται, καὶ αὐτῶν καὶ κατα-
 μαθάνων ποτὲ μὲν τοὺς γνωρίμους, ποτὲ δὲ καὶ τοὺς μὴ
 γνωρίζομένους αὐτῷ, οἰκίους τε καὶ ἀλλοτρίους, πῶς
 ἕκαστος αὐτῶν πραγματεύεται, αὐτὸς δὲ μηδὲν πραγμα-

- πεύσεται καὶ οὕτως ἀκαίρως περιερχομένου αὐτοῦ διαλυθεῖη
- 65 πάλιν ἡ πανηγυρίς, παντῶν αὐτομολησάντων εἰς τὰ οἰκεία, οὐχὶ οἱ ἐμπορευσάμενοι μὲν τὸν καιρὸν ἐξαγοράσαντο ἐν σπουδῇ, τὰ τῷ καιρῷ πρέποντα ἐργασάμενοι καὶ κέρδος ἐκεῖθεν ταυτοῖς περιποιησάμενοι, ὁ δὲ περιεργαζόμενος τὰ
- 70 ἄλλότρια καὶ μὴ πραγματευσάμενος, εἰ καὶ συνῆν αὐτοῖς, ἐξημιώθη τὸν καιρὸν, μὴδὲν ἐκ τοῦ εὐρηθῆναι εἰς τὴν πανηγυριν ὠφεληθεῖς ; Εἰ δὲ καὶ ἄλλοι μὲν αὖθις τῇ προσδοκίᾳ τοῦ κέρδους καὶ ληστῶν ἐφόδου καὶ κόπου ὁδοιπορίας καὶ μακρᾶς ὁδοῦ καταφρονεῖσιν, ὁ δὲ, φοβῶν τούτων βαλλόμενος, καὶ ὑπὸ πάντων παραιοῦται συνοδοιπορῆσαι αὐτοῖς,
- 75 καὶ ὑποσχομένους φυλάττειν αὐτὸν ἀκούγ' ἀπὸ τῶν προσδοκωμένων αὐτῷ κακῶν, οὐ προαιρεῖται ἀκολουθεῖν αὐτοῖς καὶ ἀπαλθεῖν πραγματεύσασθαι μετ' αὐτῶν ἐν τῇ πανηγύρει, οὐχὶ οἱ μὲν καιρὸν ἐξαγοράσαντο, καλῶς πραγματευσάμενοι καὶ κερδήσαντες, ὁ δὲ τοῦτον ἀφρόνως ἐξημιώθη, φοβηθεὶς
- 80 ἐκείτ' φόβον οὐ οὐκ ἦν φόδος .

- Οὕτω τοιγαρὺν ἐστὶ καὶ ἐπὶ πάσῃ πράξει καὶ ἐργασίᾳ πνευματικῇ Ὅταν γάρ ἄλλοι ἐν ταῖς ἐντολαῖς πορεύωνται τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἀρετὰς πάσας μετὰ σπουδῆς καὶ θερμῆς ἐργάζωνται ἡμεῖς δὲ ἐν ἀμελείᾳ καὶ ἀργίᾳ διάνωμεν,
- 85 ἐκεῖνοι μὲν ἐξαγοράσαντο τὸν καιρὸν καὶ τὰ μέγιστα ὠφελήθησαν, ἡμεῖς δὲ καὶ ταυτοῦς καὶ τὸν καιρὸν ἀπωλέσαμεν. Ἀλλὰ γὰρ ἐτι τὸ νόημα ἐξετάσωμεν Τι οὖν φησιν « Ἐξαγοράζοντες τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν » Πῶς οὖν ἐξαγοράζεται τις τὸν καιρὸν καὶ τίς
- 90 ἐστὶν οὗτος καὶ τίνες αἱ πονηραὶ ἡμέραι δι' ἃς ὀφείλομεν ἐξαγοράζεσθαι τὸν καιρὸν Ἐκείνος πραγματείας ἀνθρώπου παντὸς ὁ χρόνος οὗτός ἐστι τῆς παρουσίας ζωῆς ταύτης δὲ τῆς ζωῆς προδήλως πονηραὶ εἰσιν αἱ ἡμέραι τοῖς μὴ καλῶς χρωμένοις αὐταῖς. Πᾶς οὖν ὁ σωφρόνως καὶ δικαίως
- 95 μετὰ φρονήματος ὑγιoὺς πολιτευόμενος ἐν τῷ βίῳ καὶ φέρων ἐν ἀνδρίᾳ καὶ ὑπομονῇ ψυχῆς τὰ ἐπιπικρὰ καὶ λυπηρὰ τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ πειρασμῶν τε καὶ θλίψεων, εἴτε ἐξ ὁρατῶν, εἴτε ἐξ ἀοράτων ἐχθρῶν, ἐξαγοράζεται τὸν καιρὸν φρονίμως καὶ καταπραγματεύεται τῶν πονηρῶν ἡμερῶν τῆς
- 100 παρουσίας ζωῆς. Καὶ ἵνα ταῦτα σαφέστερον γένηται, ἐκ τῶν

ἐπισυμβαίνοντων καθ' ἑκάστην τῷ βίῳ τὸν λόγον ποιήσονται.

Ὁ εἰδὼς καλῶς τὸν παρόντα πραγματευσάσθαι καιρὸν, ὑποταν θλίψεις ἐπενεχθῶσι καὶ ὀνειδῆ, καὶ ἀτιμίαι καὶ σκώμματα, ὡς γνωρίζων τὰ χρήματα καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος σαφῶς προειδώς, ἀρπάζει ταῦτα καὶ αἶρει ἐπ' 105 ὧμων αὐτοῦ καὶ χαίρων πορεύεται, ὑπομονὴν μόνην ἀντὶ χρυσοῦ καταβαλλόμενος καὶ οὕτως εξαγοράζεται τὸν καιρὸν ἐν μὲν ῥοπή, ὃν ἕτεροι ἐν πολλαῖς ἔτεσι νηστεύοντες, ἀγρυπνοῦντες, χαμεινούντες καὶ πολλὰ οἴκαδε κοπιῶντες, εὐρεῖν ἢ λαβεῖν ἢ κερδῆσαι οὐ δύνανται. Ὁ δὲ μὴ εἰδὼς οὕτως 110 πραγματευσάσθαι ἀπώλλει τὸν καιρὸν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. Εἰ δοκεῖ δέ, καὶ ἄλλως ἐν ὑποδείγματι τὸν λόγον γυμνάσωμεν. Δύο τινῶν εἰς παράδασιν ἐντολῆς Θεοῦ τυραννικῶς προσκαλουμένων ὑπὸ τινος, εἰ ὁ μὲν αὐτῶν θυεῖς καὶ φόβῳ τῶν μελλόντων ἐπενεχθῆναι αὐτῷ κολάσεων καὶ τιμωριῶν 115 φυγῇ χρήσοιτο καὶ ἀπελθὼν κρυβηθῇ, ὁ δὲ γὰρ ἕτερος παρησάσεται καὶ πολλὰς ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ βατάνους ὑπενέγκη, ἢ καὶ θάνατον αὐτὸν ἵπασθῃ, ποῖος τοιούτων ἐξηγορασάτο τὸν καιρὸν, ὃ κρυβεῖς καὶ τὰς θλίψεις διεκφυγών, ὃ ὁ πολλὰ παθὼν καὶ ὑπενεγκών ἢ καὶ ἵπω 120 ἀποθανών, Εὐδελον ὅτι πάντως ὁ τὰς θλίψεις ὑπομείνας καὶ τὸν θάνατον μὴ παραιτησάμενος οὕτως ἐστὶν ὁ τὸν καιρὸν εξαγορασάμενος, ὁ ἕτερος δὲ συν τῷ καιρῷ καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐζημιώθη.

Τοιγαρὺν οἱ ὀρθῶς φρονούντες διὰ θλίψεως καὶ πειρασμῶν 125 τῶν ἐνταῦθα, τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὴν ἀληκτον εὐφροσύνην εξαγοράζονται καὶ διὰ τοῦ σωματικοῦ θανάτου τὴν μετὰ τοῦ ἀθανάτου καὶ αἰωνίου Θεοῦ αἰωνιον καὶ ἀθανάτων διαγωγὴν τε καὶ κατοικίαν. Καὶ καθάπερ ἐμπορος, πολλὰ τινα καὶ πολυτίμητα εὐρών τράχημα, ὀλίγω τιμῇ μάλ' ἀποσκόμιντα, 130 ὁδοῦ τυχόν ἐνὶ τῇ νομισματι, μετὰ χρεῶς αὐτῷ καὶ ἐν σπουδῇ ἀποδίδουσι, τα τίμηλα ἐκείνα λαβεῖν ἐφικόμενος, οὕτω καὶ ὁ ὑπὲρ ἐντολῆς Θεοῦ ἀγωνιζόμενος ἐν εὐφροσυνῇ καὶ σπουδῇ θανεῖν αἰρεῖται, ὡς δι' ὁδοῦ ἐνός, τοῦ θανάτου λέγω, τὰ αἰώνια μέλλων κτήτασθαι ἀγαθὰ. (1) οὐ γὰρ οὕτως δὲ εἰ 135 φιλόκοσμοι, οὐχ οὕτως οἱ φιλόζωνοι, οἱ φιλόδοξοι, οἱ φιλόσπαρκοι, οἱ φιλόδημοι καὶ οἱ φιλόπλουτοι ἀλλ' ἐπὶ τὴν πρό-

- παράδοξιν ἐντολῆς Θεοῦ προσκλήθωσιν ὑπό τινος των ἐν
 ὑπεροχῇ κοσμικῇ τυγχάνοντων, τὴν παρ' αὐτοῦ ἀγανακτῶσιν
 140 καὶ ἀτιμίαν ἢ ἀποστρεφῶσιν καὶ χρημάτων ὕψις πεινεῖται
 μὴ δυνάμεναι προδίδουσι τὰ αἰώνια καὶ ἀτίμητα καὶ ἐξαγο-
 ράζονται ἀφρονῶς τὰ πρόσκαιρα καὶ θραυτὰ καὶ μηδενὸς
 ἀξία, καὶ ἀπολλύουσι τὴν αἰωνίων σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν δηλαδὴ τὴν
 ζωὴν τὴν αἰώνιον οὐ καὶ τὴν ἀνεσιν ἐξιώνησασθαι ἐν
 145 ὀλίγαις ἡμέραις προτιμῶνται καὶ εἰς αἰῶνας ἀπειροῦς
 κολάζεσθαι πραγματεύονται τῆς παρυσίας ζωῆς αὐτῶν τὸν
 καιρὸν Ὑπερ ἓνα μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, ἐξαγορασώμεθα,
 παρακαλῶ, τὸν παρόντα καιρὸν, ἕως ἐπὶ ἡ πανήγυρις τῆς
 ζωῆς ἡμῶν ἴσταται, ἐπειδὴ αἱ ἡμέραι αὐτῆς λίαν εἰσι πονηραί,
 150 μυρία καθ' ἑκάστην ἐπεγείρουσαι τὰ κύματα τῆς κυμαίνο-
 μένης καθ' ἡμῶν ὁσμῶν ἀμαρτίας, ποτὲ μὲν διὰ τῆς
 εὐπαθείας τοῦ σώματος καὶ τῶν ἀτάκτων αὐτοῦ κινήσεων
 ζάλης καὶ τρικυμίας πληροῦσαι ἡμῶν τὰς ψυχάς, ποτὲ δὲ
 διὰ τῶν ἐπιτιθεμένων ἡμῖν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν
 155 εἰς ἀθυμίαν καὶ ἐπιθυμίαν καὶ θυμὸν ἄγριον ἐμβάλλουσαι
 καὶ διεγείρουσαι τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ διὰ τῶν τοιούτων
 μακρὴν ὁδὸν ἡμᾶς ποιοῦσαι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.
 Ἐξαγορασώμεθα οὖν τὸν καιρὸν ἡμῶν τῆς ζωῆς, διδοῦντες
 τὰς προθέσεις ἡμῶν καὶ ὅλους ἑαυτοὺς εἰς μόνην τὴν ἐργασίαν
 160 τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, εἰς μόνην τὴν κτῆσιν καὶ τὸ κέρδος
 τῆς ἀρετῆς, ἵνα ἐν ἀγωγίμοις τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος
 εἰς λιμένας Θεοῦ καταντήσωμεν καὶ φύγωμεν τὰς πονηρὰς
 ἐκείνας ἡμέρας καὶ τὴν ἀκοὴν ἐκείνην τὴν τοιηράν, τὴν τοὺς
 ἀμαρτωλοὺς ἀποπέμπουσαν εἰς τὴν τῶν τὸ ἐξώτερον τὸ
 165 ἡτοίμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.
 Ἐξαγορασώμεθα τὴν φρόνησιν ἡμῶν τῆς ψυχῆς διὰ τῆς
 τῶν ὁριωμένων ἀκταφρονήσεως καὶ τῆς τῶν κρείττωνων
 μελέτης καὶ ἐργασίας, καὶ φευξόμεθα τὸ φρονημα τῆς
 σαρκὸς ὅτι ἀρέσαι Θεῷ οὐ δύναται, ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἀπο-
 170 καίσεως τῶν προσκαρῶν ἀρπάσαι ἡμᾶς καὶ πρὸς τὰ
 διαμένοντα καὶ αἰώνια ἐμβιδῆσαι ἡμῶν τὴν διάνοιαν ὅτι
 ζῆσαι κατὰ Θεὸν οὐκ ἐξ τὸν κρατούμενον ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ
 κατασπᾶ τὴν ψυχὴν αἰ μᾶλλον εἰς τὰς κτηνώδεις ὁρμὰς τῆς
 σαρκὸς καὶ ὅλον κτηνώδη τὸν ἄνθρωπον ἀπεργάζεται.

Ἐξαγορασώμεθα τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν, δι' ἧς Θεοῦ 175
οἰκεῖούμεθα*, διὰ πάσης εὐσεβείας καὶ διακρίσεως διακρί-
νοντες τοῦ δικαίου τὸ ἀδίκον καὶ προτιμώμενοι τὴν ἀρετὴν
τῆς κακίας, μὴ διδοῦντες τῷ πονηρῷ εἰσοδὸν ἢ παρησῖαν
εἰς ὄλεθρον ἑαυτῶν καὶ ἀπώλειαν, ἀλλ' ἀτονέμοντες τὴν
τιμὴν ἑκάστῳ ἀξίως, καὶ τῷ μὲν σώματι παρέχοντες αὐταρ- 180
κῶς διατροφὰς καὶ σκεπτάσματα, τῇ δὲ ψυχῇ, τὸ ὅλον
ἡμῶν τῆς ἡμετέρας ἐν μελέτῃ θεῶν ἐννοιῶν, ἐν εὐχαίς,
ἐν δάκρυσί τε καὶ ἀκαρνώσειν αὐτὴν διατρέφοντες καὶ
καθαίροντες εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ φωτός, αὐτοῦ τοῦ
ἡλίου τῆς δικαιοσύνης Θεοῦ, ὃς καὶ δικαιοῦσι διὰ τῆς 185
δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος αὐτοῦ καὶ δικαίους ἡμᾶς
ἀποδείξει τῇ συναφείᾳ αὐτοῦ κοινωνοὺς τῶν ἀπορρήτων
ἀγαθῶν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐργαζόμενοι.

Ἐξαγορασώμεθα τὴν ἀνδρίαν τῶν ἰδίων ψυχῶν ἐν ὑπομονῇ
πολλῇ καὶ καρτερίᾳ τῶν πειρασμῶν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου 190
φωνήν κ' Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, φησί, κτήσασθε τὰς ψυχὰς
ὑμῶν η, ἀνδρείῳ δηλονότι φρονήματι κατὰ τῆς ἀμαρτίας
ἰσotάμενοι καὶ τὸν πολέμον βαλλόντες τοῖς ὅπλοις τοῦ
Πνεύματος, κακοπαθοῦντες ὡς καλοὶ στρατιῶται Χριστοῦ
ἐν νηστείαις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν χαμευνίαις, ἐν εὐχαίς, ἐν 195
πένθει, ἐν σάκκῳ καὶ μετάνοιᾳ καὶ ἀνένδοις δεήσασιν, ἵνα
τὸν στέφανον τῆς νίκης ἀράμενοι εἰς αἰῶνας συμβασιλεύσωμεν
τῷ Χριστῷ.

Ἐξαγορασώμεθα τὴν σωφροσύνην τοῦ σώματος ἡμῶν
διὰ πάσης ἐγκρατείας καὶ ταπεινώσεως, ἐπειδὴ ὁ νομῖμος 200
ἀθλῶν καὶ ἀγωνιζόμενος ἐν τῷ σταδίῳ τῆς εὐσεβείας πάντα
ἐγκρατεύεται κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Ἐὰν γὰρ ταύτην
κ-τησώμεθα, φευξόμεθα τὰς πονηρὰς ἡμέρας τῆς ἀλόγου
ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ αὐτῆς τῆς σαρκὸς τῆς ὄντως
πολεμίας τοῦ Πνεύματος· φευξόμεθα τὸν μολυσμὸν τὸν 205
ἐκ τῶν τοιοῦτων γινόμενον τῇ ψυχῇ, τὴν τοῦ συνειδότης
κατάχρισιν, τὴν τῆς καρδίας ἀκαθαρσίαν, τὴν τῶν ἀνθρώπων
κατάγνωσιν, αὐτὴν τὴν ἀποστροφὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ μέγала
ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ πραγματεῖᾳ κερδανόμεν, τὸν
καιρὸν φρονίμως πραγματευσάμενοι τῆς παρούσης ζωῆς 210
καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου διελθόντες ἐν δικαιοσίῃ καὶ σωφρο

σύνη, τὸ βάρος δηλαδὴ καὶ τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας ἀνδρείως βαστάσαντες.

- Οὕτω γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν πραγματευόμενοι, παραχω-
 215 ροῦντες τοῖς βουλομένοις τὰ πρόσκαιρα καὶ μόνων τῶν
 ἀφθάρτων καὶ αἰώνιων ἀντιποιούμενοι, κανταντήσομεν εἰς
 εὐδιον λιμένα τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἐν ἀγωγίμοις πλουσίᾳς
 τοῦ Πνεύματος καὶ οὐ φοβηθήσομεθα ἢ τὴν πονηρὰν ἐκείνην
 ἀκοήν τὴν τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐλαύνουσαν εἰς τὸ πῦρ τὸ
 220 ἐξώτερον, ἢ τὰς πονηρὰς ἐμείνας βασάνους καὶ τὴν φρικτὴν
 ἡμέραν καὶ καταδίεην τῆς κρίσεως, αὐτὸν ἐπιφερόμενοι
 τὸν πολύτιμον μαργαρίτην τοῦ Πνεύματος, ἐν εὐρομῳ καὶ
 ἐξωνησόμεθα, πάντα δεδωκότες ἡμῶν τὰ θελήματα, τὰ
 φρονήματα, τὰς προθέσεις καὶ τὰς δυνάμεις ἐν τῇ πραγματείᾳ
 225 τοῦ καιροῦ τῆς παρούσης ζωῆς. Οὕ γένοιτο πάντας ἡμᾶς
 ἐπιτυχεῖν, καλῶς πραγματευσαμένους τὸν παρόντα βίον
 τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ
 Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, τῶν αἰώνων.
 230 ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'

Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἀποστόλου α' Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. » Καὶ πῶς τὸν χοϊκὸν ἀποτιθέμεθα ἄνθρωπον καὶ τὸν Χριστὸν ἐνδυόμεθα, συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ χρηματίζοντες.

Καλῶς ἡμᾶς ἐσιτιάσας ὁ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν θείων λόγων αὐτοῦ τραπέζῃ καὶ κατευφράνας ἡμῶν τὰς καρδίας, ἐτέραν αὐθις προτίθησιν ἡμῖν εἰς ἐσιτίασιν τράπεζαν τῶν θεοπνεύστων ῥημάτων αὐτοῦ, πληρὴ μὲν ἰδυσμάτων πνευματικῶν καὶ ἀφ' ὧν ὁ ἔσω ἡμῶν οἶδος τρέφεσθαι ἄνθρωπος, εὐφραίνόμενος ὁμοῦ καὶ στηριζόμενος τὴν καρδίαν τῷ ἄρτῳ τοῦ λόγου τῷ ζωτικῷ καὶ τῷ οἴνῳ τῷ εὐφραίνοντι τῆς σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ, πλήρη δὲ καὶ χάριτος θείας τοῦ Πνεύματος, ἀφ' οὗ πληροῦται πάσης εὐφροσύνης καὶ ἡδονῆς ἡ ψυχὴ καὶ τὰ κάτω λιποῦσα τοῦ βίου, πρὸς οὐρανοὺς καὶ Θεὸν κούφῳ τῷ πτερῷ τῆς διανοίας ἀνέρχεται. 5 Ἰδωμεν οὖν τίς ἡ τράπεζα αὕτη τοῦ Ἀποστόλου καὶ τί τὰ ταύτης ἐδέσματα. Ἄλλ' ἐπάρωμεν τὰς διανοίας ἡμῶν ἀπὸ τῶν γένων καὶ φθειρομένων καὶ, ὡς λογίων Θεοῦ μέλλοντες ἀκούειν, προσέχωμεν τοῖς λεγομένοις μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης, 15 ἵνα καὶ ἀξίως συνεστιασῇται ἀξιοθῶμεν τῷ λέγοντι Πνευματικὸς διὰ τοῦ Ἀποστόλου τὰ κεκρυμμένα μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Φησὶ δὲ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος, ἐξ οὐρανοῦ. ἢ Μὴ ἀπλῶς παραδραμῇς τὸν λόγον καὶ ὡς εὐεπίβαλον τοῦτον 20 ὑπολάβῃς, ἀγαπητέ· βαθὸς γὰρ πολὺ νοσημάτων ἐγκτεται εἰς τὴν τοῦ παρόντος λόγου διανοίαν, πολλὰς δεόμενον τῆς ἐρεύνης καὶ προσοχῆς. Ἄλλὰ τὴν ἀκοὴν ὑπόθεσις ἐτοίμην, καὶ εἰσητὸν ἐγκεκρυμμένον ἐν αὐτῷ βάθος τῶν μυστηρίων Θεοῦ.

- « Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἷος ὁ χοϊκὸς τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ αἱ ἐπουράνιοι. »
- Πρῶτον καὶ χοϊκὸν ἄνθρωπον τὸν Ἀδὰμ φησι, καθὼς
 30 γέγραπται « Καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς. » Πλασθεὶς οὖν χοϊκὸς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ πνεῦμα λαβὼν ζωῆς, ὁ ψυχτικὸς νοερός καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ Λόγος καλεῖν, ἐτίθη ἐν τῷ παραδείσῳ, λαβὼν ἐντολὴν ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν. Τίνα τρόπον, ἵνα, ἐν ταύτῃ
 35 φυλάσσοι καὶ ἐν ταύτῃ ἐργάζοιτο, ἀθανάτος διαμένῃ καὶ αἰδίως τοῖς ἀγγέλοις συναμιλλᾷ καὶ σὺν αἰετοῖς ἀνάκως τὸν Θεὸν ἐνυμνῇ καὶ δέχεται τὰς ἐκείθεν ἐλλάμψεις καὶ Θεὸν ὁρᾷ νοερώς καὶ τῶν ἐκείνου ἐπακούει θεῶν φωνῶν, ἥ δ' ἂν ὥρα τὴν δοβεῖσαν αὐτῷ ἐντολὴν παραβῇ καὶ φάγῃ,
 40 ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ προσέταξεν αὐτῷ ὁ Θεὸς μὴ φαγεῖν, θανάτῳ παραδοθῇ καὶ τοὺς ὑποταγμένους τῆς ψυχῆς πηρωθῇ, τὴν καταστολὴν τῆς θείας δόξης ἀποδυθεὶς, καὶ ἐμπραγῇ τὰ ὦτα καὶ αὐτῆς τῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐκπέσει διαγωγῆς καὶ τοῦ παραδείσου ἐκδιωχθῇ. Ὁ καὶ παραβάντι συνέβη
 45 καὶ ἐξέπεισε τῇ, ἀθανάτου καὶ αἰδίου ζωῆς Ἀπαξ γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀδὰμ παραβᾷ καὶ τῷ ἀπατεῶν διαδόλῳ τὸ οὐδ' ἐκείνῳ παρατρίβει ψιθυρίσκει καὶ πεισθεὶς αὐτῷ, τῶν δολίων αὐτοῦ ὁμημάτων ἀκούσθεός, λαλοῦντι κατὰ τοῦ πεποιηκότος Δεσπότη, τοῦ ξύλου ἐγγύσατο καὶ, αἰσθητικῶς
 50 ἀναβλέψας, ἐμπαθῶς τε τὴν γυμνωσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ θεασάμενος καὶ ἰδὼν, ἀπαντῶν ἐστερήθη δικαίως τῶν ἀγαθῶν, κωφεύσας τοῦ μηκέτι ἐπακούειν ὡς βεβηλοῖς λόγου· Θεοὺς θεοπρεπῶς τε καὶ πνευματικῶς, τοὺς ἐντηχουμένους μόνοις τοῖς ἀξίοις αὐτοῖς. ἀλλὰ γὰρ μήτε τὴν δόξαν
 55 ἐκείνην τὴν ἄρρητον καθορᾶν, ὡς ἀποστήσας ἐκ ταύτης ἐκουσίως· τον νοῖν αὐτοῦ καὶ κατανοήσας ἐμπαθῶς τὸν τοῦ δένδρου καρπὸν καὶ τῷ εἰπόντι πιστεύσας ὅφει « Ἡ δ' ἂν ὥρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, ἔσσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν. »
- 60 Οὗτος οὖν ὁ χοϊκὸς ἄνθρωπος ἐλπίδι θεώσεως ἀπατηθεὶς καὶ μεταλαβὼν ἐξ αὐτοῦ, τῶν νοητῶν ἀπάντων καὶ οὐρανίων ἀγαθῶν ὁλικῶς ἀπεστερήθη καὶ εἰς τὴν ἐμπαθὴ τῶν ἐπιγείων

και τραυμένων κτισμάτων αίσθησιν κατηνέχθη και γέγονεν, ἵνα τὰ αὐτὰ πάλιν εἶπω, πρὸς τὰ ἐξ ὧν ἐξέπεσε κωφός, τυφλός, γυμνός, ἀναίσθητος, θνητός τε αὐ καὶ φθαρτός 65 καὶ ἄλογος, τοῖς ἀνοήτοις ὁμοιωθεὶς κτήνεσι κατὰ τὸν οὕτω βεῶντα προφήτην « Παρασυμβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. » Ἐμαθε, ἐξ οἷας δόξης καὶ ἀθανάτου τρυφῆς τε καὶ διαγωγῆς εἰς οἷαν ἀτιμίαν ὁ ἄνθρωπος κατηνέχθη, εἰς οἷαν αἰσχύνην καὶ ἄνοιαν, εἰς 70 οἷαν πτωχείαν ἐκ πλούτου πελυώδους ἀπέπεσεν, Οὕτω τοίνυν ἐγένετο καὶ ἦν, εἰ καὶ μὴ πάντα εἰπεῖν ἡδυνήθημεν, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὁ ἐκ γῆς χοιρὸς.

Ἴδωμεν οὖν καὶ ἀπὸ τῶν θείων διδαχθῶμεν Γραφῶν ὁποῖος ὑπάρχει καὶ ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. 75 Οὗτος, Θεὸς ἐκ Θεοῦ, ἀνάρχου πατρὸς ἀναρχον γέννημα, ἀσωμάτου ἀσώματον, ἀκαταλήπτου ἀκατάληπτον, αἰωνίου αἰώνιον, ἀπροσίτου ἀπρόσιτον, ἀχωρήτου ἀχώρητον, ἀθανάτου ἀθανατον, ἀοράτου ἀόρατον, Λόγος Θεοῦ καὶ Θεός, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καί, ἵνα 80 συνελὼν εἶπω, οὕτως ὢν καὶ τοιοῦτος μένων ἐν τῷ Πατρὶ καὶ τὸν Πατέρα ἔχων μένοντα ἐν αὐτῷ, μὴ χωρισθεὶς ἐξ αὐτοῦ μὴ καταλιπὼν ὅλως αὐτόν, κατέλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσαρκώθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνηνθρώπησεν, ἵσος ἡμῖν ἀτρέπτως κατὰ πάντα γινόμενος 85 χωρὶς ἁμαρτίας, ἵνα διὰ πάντων τῶν ἡμετέρων διελθὼν ἀναχωνευσῇ καὶ ἀνακαινίσῃ τὸν πρῶτον ἐκείνον ἄνθρωπον καὶ δι' ἐκείνου πάντας τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντας καὶ γεννωμένους, ὁμοίους ὄντας τῷ τεκόντι αὐτοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ τεκὼν Ἀδάμ φθαρτός καὶ θνητός, προσθήσω δὲ 90 καὶ κωφός καὶ τυφλός, ἀπὸ τῆς παραδόσεως γέγονε, γυμνός τε τῆς ἐνθέου καταστολῆς καὶ ἀναίσθητος ἐχρημάτισεν, οἷος οὗτος ὁ χοιρὸς, τοιοῦτος καὶ πάντες οἱ ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες χοιροὶ γεγόνασι, φθαρτοί, θνητοί, κωφοί, τυφλοί, γυμνοὶ καὶ ἀναίσθητοι, μηδὲν τῶν ἀλόγων διαφέροντες 95 ζώων, ἢ χεῖρονες μᾶλλον εἰπεῖν καὶ αὐτῶν ἐκείνων ὑπάρξαντες, ὥς τὰ καθ' ἑκάστον κἀβη συμπεριλαβόντες ἐκείνων καὶ ἐν ἑαυτοῖς ταῦτα ἐπισκασάμενοι.

Εἰς τοσαύτην γὰρ ἄνοιαν Θεοῦ καὶ τῶν θείων αὐτοῦ

- 100 ἐντολῶν κατηνέχθησαν οἱ ἐκ τοῦ χοικοῦ τούτου χοικαὶ
γεννηθέντες, ὥστε ἦν ὤφειλον ἀπονείμει θεῷ τὴν τιμὴν
τῇ ἐρωμένη ταύτῃ, κρίσει ἀπένεμνον, καὶ οὐ μόνον οὐρανῷ
καὶ γῇ καὶ ἡλίῳ, σελήνῃ τε καὶ ἀστροῖς καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι
καὶ λοιποῖς, ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ αἰσχροὶ θεοποιήσαντες
- 105 παθὼν ἃ μηδε ἔννοειν μὴ ὅτι γε πράττεν, αὐτοὺς ὁ θεὸς
ἀπηγόρευσεν, ὡς θεοὺς ὡς τῆς ἀνασθησίας στήσαντες
προσεκύνησαν. Τίνα ταῦτα, Ἱερνείαν, μαιχεῖαν, ἀνδρομανίαν,
ἀλλήλοφονίαν, καὶ εἴ τι τούτοις παρόμοιον, ἅτινα οὐχ ὁ
θεὸς ἔπαυε τῆς βλαστημίας ἀλλ' ὁ διάβολος καὶ
- 110 προστάττει καὶ ὑπεθαλπει καὶ ἀποδέχεται, δι' ὧν καταδου-
λώσατο καὶ καταδουλεύεται ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος
καὶ ὑποχείριους αὐτοῦ καὶ δούλους πεποιήκε καὶ ποιεῖ.
Ὅθεν, κἂν εὐρέθῃ τις πάλαι, ἐκ τῶν ἀπείρων ἐκείνων μυριάδων
καὶ χιλιάδων καὶ ὑποκρίψας αὐτοῦ τοῖς σισυροῖς προστάγμασι
- 115 καὶ θελήσας τούτους, ἀλλ' ἔπει καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κατὰγεσθαι
ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν ἁμαρτησάντων δούλων, ἦν τοῦ τυραννοῦ
θανάτου καὶ τῇ γθορᾷ τουτοῦ παρεδιδυτο καὶ τῷ ἄδῃ
λυσυμπαθείας παρετάμετα, μηδενὸς ὄντος δηλαδὴ τοῦ δυνα-
μένου σώσει καὶ αὐτὸν ἐκλυτρώσασθαι, διὰ δὴ τοῦτο
- 120 οὐκ ἐπύρηναι ὁ ποιήσας ἡμᾶς θεὸς λόγος κατέλθεν, ὥς
οἶδε, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος οὗν ἐκ συνουσίας καὶ βεύσεως
ταῦτα γὰρ μετὰ τὴν παρθενασιν γέγονεν, ἀλλ' ἐκ
Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου. Ἀναλαβὼν
γὰρ ἐκ τῶν πανάγων αὐτῇ, αἰμάτων σάρκα ἐνυχωμένην,
- 125 ἐγένετο ἄνθρωπος, σὰρξ ὅλος αὐτὸς χηγματίσας καὶ γεγωνῶς,
ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ θεοῦ δηλονότι, ἀτρέπτως, ἀναλλοιω-
τως, καθὼς γέγραπται. «Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ
ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν.» Τοῦτο τὸ πᾶσιν ἀκατάληκτον καὶ
πᾶσιν ἀκατανόητον θαῦμα, ὅτι ὁ αὐτὸς καὶ ἀτρέπτως ἔμεινε
- 130 τῇ θεότητι καὶ ἀνθρωπικὸς γέγονε τέλειος.
Καθάπερ γὰρ τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς γῆς ἐπλασεν ὁ θεὸς καὶ
πνεῦμα ζωῆς αὐτῷ ἐχαρίσατο, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος
τέλειος εἰς ψυχὴν ζῶσαν ἀνευ συνουσίας καὶ βεύσεως,
οὕτως ὁ θεὸς ἐκείνον δημιουργήσας ἀνευ συνουσίας καὶ βεύσεως
- 135 ἄνθρωπος γίνεται καὶ ὥστερ ἐκεῖ γέγραπται ἐν τῇ παλαιᾷ
ὅτι ἔβαλεν ὁ θεὸς ἐκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδὰμ καὶ ὑπνώσε καὶ

λαβὼν μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἀνικοδόμησε καὶ ἐποίησε
 τὴν γυναῖκα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα πεποιήκει. Πῶς καὶ τίνα
 τρόπον, Πρόσεχε. Ἡ πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ ἐστὶν ἡ γυνή.
 Ἐξ αὐτῆς οὖν τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ, ἤγουν ἀπὸ τῆς 140
 γυναικὸς αὐτῆς, ἔλαθεν ὁ Θεὸς Λόγος σάρκα ἐφυλαχμένην
 καὶ ἀνικοδόμησεν αὐτὴν εἰς ἄνδρα τέλειον, ἵνα γένηται υἱὸς
 ἐπ' ἀληθείας τοῦ Ἀδάμ. ἄνθρωπος δὲ χρηματίσας καὶ
 γεγονῶς ὁμοίος ἡμῖν κατὰ πάντα τὴν ἁμαρτίαν, παντῶν
 εὐθὺς ἀνθρώπων συγγενῆς τὸ κατὰ σάρκα ἐγένετο. Τοῦτο 145
 γὰρ καὶ ἕτερός τις τῶν πρὸ ἡμῶν ἔφη οὕτως εἰπὼν « Τὴν
 σάρκα ἐνθυσάμενος, ἐνεδύσατο καὶ τὴν ἀδελφότητα » Ἀλλ'
 αὐτὸς Θεὸς ὢν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ καὶ
 ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἅγια καὶ ὑπεραγία ἦν καὶ ἐστὶ Θεὸς ἅγιος,
 ὥσπερ ἦν, ὁ αὐτὸς καὶ ἐστὶ καὶ ἐσται ἁμωμος καὶ γὰρ ἦν 150
 ἡ Παρθένος, ἀσπίλος καὶ ἁμικτός τοιαύτη δὲ ἦν καὶ ἡ ἐκ
 τοῦ Ἀδάμ ἀφαιρεθεῖσα πλευρά. Οἱ δὲ γε λοιποὶ τῶν ἀνθρώ-
 πων, εἰ καὶ ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα
 ὑπῆρξαν, ἀλλὰ χοῖκοι ὄντες τοιοῦτοι ἔμειναν καὶ οὐχ, εὐθὺς
 ἐγένοντο ἅγιοι καὶ υἱοὶ Θεοῦ. Ἀλλὰ προσέχετε ἀκριβῶς 155
 τῷ ταῦτα λέγοντι Πνεύματι. ἐγένετο ἄνθρωπος ὁ Θεός,
 ἀπάντων δὲ ἀνθρώπων συγγενῆς καὶ ἀδελφός ἐχρημάτισε
 Μόνος οὖν Υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὢν, μόνος ἦν
 καὶ ἔστιν ἅγιος, ὥς ἐσται εἰς τοὺς αἰῶνας, μόνος δίκαιος,
 μόνος ἀληθινός, μόνος ἀθάνατος, μόνος φυλάνθρωπος, μόνος 160
 ἐλεημῶν καὶ εὐσπλαγχνος, μόνος δυνάστης, μόνος φῶς τοῦ
 κόσμου καὶ φῶς ὢν τὸ ἀπρόσιτον.

Τοιούτου τοίνυν ὄντος αὐτοῦ, ἡμῶν δὲ κειμένων ἐν τῷ
 θανάτῳ καὶ τῇ φθορᾷ καὶ μετρίαν κοινωνίαν ὡς ἐχόντων
 μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνην, ὥς ἔφαμεν, τὴν κατὰ σάρκα 165
 συγγένειαν, ἐμποιήσεν ἀνά μέσον τῶν ἀμφοτέρων, Θεοῦ
 φημί καὶ ἀνθρώπων, ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν, ἵνα ἐπείπερ
 πτωχοὶ ὄντες καὶ μηδὲν ὅλως ἔχοντες εἰσπνευγῶν τῇ
 σωτηρίᾳ ἡμῶν, ἀντὶ πάντων τὴν εἰς αὐτόν πίστιν δεξάμενος,
 ἐλεήσας ἡμᾶς ὁ Θεὸς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἀφεσιν καὶ τὴν 170
 ἀπαλλαγὴν τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς καὶ τὴν ἐλευθερίαν
 ἡμῖν χαρίσθαι. ἃς καὶ μέχρι τοῦ νῦν χαρίζεται τοῖς
 ἀλοφύχως πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ

- καὶ τὰ λοιπὰ ἃ ἡμῖν ἐπηγγέλματο καὶ διὰ τῶν ἁγίων εὐαγγε-
 175 λίων καθ' ἑκάστην ἡμῖν ἐπαγγέλλεται. Τίνα δὲ εἰσι ταῦτα ,
 Τοῦ δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγεννᾶν καὶ ἀναπλάττειν
 ἡμᾶς καὶ συναριθμεῖν τοῖς δούλοις αὐτοῦ τοῖς ἁγίοις, τοῦ
 παρέχειν ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ ἁγίου
 καὶ διδόναι ἡμῖν μετασχεῖν δι' αὐτοῦ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς ἢ
 180 οἱ πραεῖς κληρονομοῦσιν ἐν εὐφροσύνῃ, καὶ ἀγαλλιάσει
 καρδιας, τοῦ ἐνωθῆναι αὐτὸν καὶ συναφθῆναι ἡμῖν καὶ ἐν
 ἀμφοτέρους γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ δι' αὐτοῦ
 συνδεδεμένους τῷ Πνεύματι
- Τούτων ὅν πάντων ἐν μετοχῇ καὶ ἀπολαύσει γινόμεθα,
 185 ὅταν ἀκριδῶς πάντα ὅσα συνεταξάμεθα αὐτῷ τηρῶμεν καὶ
 ὅσα πάλιν ἀπεταξάμεθα φεγγώμεν, μὴ ἐπιστρέφοντες εἰς
 τὸ ἴδιον ἐξέραμα κατὰ τοὺς κύνας . Τοιγαροῦν καὶ εἰ μὲν
 φυλάξομεν πάντα ἃ εἶπε καὶ λέγει, ἡμῖν αὐτὸς ὁ Θεός,
 ὄντως πιστοὶ ἐσμεν, ἐκ τῶν ἔργων δεικνύοντες τὴν πίστιν
 190 ἡμῶν, καὶ γινόμεθα ὡς ἐκεῖνος ἅγιοι καὶ τέλειοι , ὅλοι
 ὅλως ἐπουράνιοι, ἐπουρανίου Θεοῦ τέκνα , ὅμοιοι αὐτῷ
 κατὰ πάντα θέσει καὶ χάριτι, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὡς ἡμεῖς
 ὅμοιος ἡμῖν ἐ χρημάτισε πλὴν ἁμαρτίας εἰ δὲ τῶν ἁγίων
 καὶ ζωοποιῶν αὐτοῦ ἐντολῶν καταφρονήσαντες, ἀποστῶμεν
 195 διὰ ἁμελείας καὶ ἐναντίον τι τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων
 ἐνεργήσομεν, πεπραχότες ἃ μὴ ποιῆσαι ἡμῖν ἐνετείλατο,
 εὐθὺς πάντων ἐκείνων τῶν ἐκ Θεοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος
 δοθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐκπίπτομεν Καὶ ὥσπερ ὁ Ἀδὰμ
 μετὰ τὴν παράθεσιν τοῦ παραδείσου καὶ τῆς ἰρυφῆς καὶ
 200 τῆς μετ' ἀγγέλων διαγωγῆς ἐμβάλλεται καὶ γυμνάζεται καὶ
 ἀπο ὀρέως γίνεται τοῦ Θεοῦ, οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τῆς Ἐκκλησίας
 τῶν ἁγίων δούλων αὐτοῦ χωριζόμεθα ἁμαρτανόντες καὶ τῆς
 θείας καταστολῆς ἣν ἐνεδυσάμεθα οἱ βαπτιζόμενοι, αὐτὸν
 δηλαδὴ τὸν Χριστόν , ὡς πιστευόμεν, ταῦτον διὰ τῆς
 205 ἁμαρτίας ἀποδυσόμεθα οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς
 αἰωνίου ζωῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀδύτου φωτός, τῶν αἰωνίων
 ἀγαθῶν, τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῆς νίobeσίας στερούμεθα. Καὶ
 οὕτως γινόμεθα πάλιν χοῖκοί, ὡς ὁ πρῶτος ἐκεῖνος καὶ
 χοῖκός ἦν ἐκ ἐπουρανίων καὶ αὐτοῦ τοῦ δευτέρου ἀνθρώπου
 210 καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ πάντα ὁμοίον καὶ γινόμεθα

ἔτι πρὸς τούτοις ὑπόδικαι τῷ θανάτῳ καὶ τῷ σκότει, καὶ
τῇ πυρὶ τοῦ ἀσέβεστου παραπεμπόμεθα, ἐν μεγάλῳ κλαυθμῷ
καὶ τῷ βρυγμῷ τῶν ἰδόντων βασανιζόμενοι. Οὐ γὰρ ἀπὸ
αἰσθητοῦ παραδείσου, ὡς ὁ Ἀδάμ τότε, καὶ νῦν ἡμεῖς
ἐκβαλλόμεθα, οὐδὲ τὴν γῆν ἐργάζεσθαι καθὰ καὶ ἐκεῖνος 215
κατακρινόμεθα, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας καὶ τῶν
ἀγαθῶν ἐκείνων περὶ ὧν γέγραπται « Ἄ ὀφθαλμοὶ οὐκ
εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ
ἀνέβη ἢ ἡμῶς ἐκβάλλομεν ἑαυτοὺς καὶ τῆς γεννῆς ὑπερ-
θύνους ποιοῦμεν καὶ εἰ μὴ διὰ τῆς μετανοίας ἢ ἀνάκλησις 220
ἡμῖν ἀπεδίδετο, οὐδεὶς ἂν ἐσώθη ποτέ.

Διὰ δὲ τοῦτο φιλανθρωπικὸς ὢν ὁ Θεὸς καὶ οἰκτιρῶν
καὶ θέλων τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, τέθεικε σοφῶς ἀνὰ μέσον
ἡμῶν καὶ ἀνὰ μέσον ἐνείνου τὴν ἐξομολογήσιν καὶ τὴν
μετάνοιαν, καὶ ἐξουσίαν δέδωκε παντὶ τῷ βουλομένῳ τοῦ 225
πτώματος ἀνακαλέσασθαι ἑαυτὸν καὶ δια ταύτης εἰς τὴν
προτέραν εἰσελθεῖν οἰκειότητά τε καὶ δόξαν καὶ παρρησίαν
τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν
εἰρημένων ἐλπίων ἀπάντων ἀρχῶν, εἰ βουλευθεὶς θερμὴν
τὴν μετάνοιαν ἐπιδείξασθαι, ἣ καὶ μειζόνων ληθηνόμων 230
καὶ αὐθις γενέσθαι αὐτόν. Κατὰ γὰρ τὴν ἀναλογίαν τῆς
μετανοίας ἀναλογούσῃ ἐρίσκει τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν
καὶ οἰκειότητα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ταύτην γνωστῶς καὶ
ἐναργῶς καὶ ὡς εἰ τις φίλος πρὸς φίλον, καὶ προσομιλεῖ
αὐτῷ προσώπῳ πρὸς πρόσωπον καὶ ἔρχεται αὐτὸν νοερούς 235
ὀφθαλμοῖς καθαρῶς. Οἱ οὖν μετὰ τὸ βάπτισμα τὴν τοιαύτην
οἰκειότητα καὶ παρρησίαν καὶ τὴν τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν
μετοχὴν μὴ ἐν πίστῃ ἔροντες πληροφύρα, μηδὲ ὅτι Χριστὸν
ἐνδεδυσμένοι εἰσὶ γινώσκοντες, μηδὲ καθυρώσιν ἐν τῷ τοῦ
Πνεύματος φωτὶ τὸ τῆς θεότητος αὐτοῦ φῶς, ἐγκυβώτων 240
εἰς τὸ συνεῖδός ἑαυτῶν καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐξερευνήσαντες,
εὐρήσουσιν ἑαυτοῦ, τὰς ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος συνθήκας ἐκ
παντὸς ἀβεβήσαντας ἢ μερικῶς ἢ καὶ καθόλου, εἰ δ' οὖν,
ἀλλὰ τὸ δεθὲν αὐτοῖς τοῦ ἀντιστοίχου καὶ τῆς υἱοθεσίας
τάλαντον κατορύξαντας καὶ μὴ ὑπεξεργασμένους αὐτὸ καὶ 245
διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Δεσπότης θέας ἀπεστερημένους, ἐπεὶ
ἀψευδής ἐστὶν ἐκεῖνος καὶ ἀμεταμέλητος ἐν τοῖς χαρίσι-

μασιν αὐτοῦ ἔτη γὰρ « Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου
τηρήσει καὶ ἐγὼ κραγήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ
250 ἐμαυτὸν »

Ἦκούσατε τι ὁ Δεσπότης φησι « Ὁ ἀγαπῶν με τὰς
ἐντολάς μου τηρήσει, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω
αὐτῷ ἐμαυτὸν » Εἰ οὖν ἀλήθειά ἐστιν ὁ Χριστός, καθὼς
αὐτός περὶ ἐαυτοῦ εἴρηκεν « Ἐγὼ εἰμι, λέγων, ἡ
250 ἀλήθεια », ἡ ἀλήθεια δὲ οὐ δύναται ψεύσασθαι (ἀδύνατον
γάρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, Θεὸν ψεύσασθαι), μηδεὶς τῶν
μὴ βλέπόντων τὸν Κύριον λεγέτω ὅτι ἀδύνατον τοῦτο
ἐστίν· οὐκ ἀδύνατον γάρ, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐστὶ δυνατὸν. Εἰ
γάρ ἐκεῖνος λέγει « Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου », οἱ
260 μὴ ὁρῶντες αὐτὸν τυφλοὶ εἰσιν ἄντικρυς, τυφλοὶ δὲ πάντως
ἔμειναν ὄντες, ἐπειδὴ μὴ ἠγάπησαν αὐτὸν καὶ τὰς αὐτοῦ
ἐτήρησαν ἐντολάς. Εἰ γὰρ ἠγάπησαν αὐτὸν καὶ τὰς αὐτοῦ
ἐτήρησαν ἐντολάς, ἐν ἐπιθυμίᾳ ἐγένοντο ἄν τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν
καὶ τοῦτο ἐξ ὅλης αὐτῶν ἐξήτησαν τῆς ψυχῆς καὶ αὐτός
265 ἐαυτὸν αὐτοῖς ἐνεφάνισεν ἄν, ὁ ἀψευδής, ὁ φύσει ἀληθής
καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ διὰ τοῦτε παραγενόμενος εἰς τὸν κόσμον
ἵνα πάντας τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, ἤγουν τοὺς ἐν τῷ σκότει
καθημένους, φωτίσῃ οὐκ ἄλλοτρίῳ τινὶ φωτὶ, ἀλλὰ φωτὶ
τῆς οὐκείας αὐτοῦ δόξης τε καὶ θεότητος. Μηδεὶς οὖν τῶν
270 μὴ βλέπόντων πιστῶν νοερώς τὸν Κύριον, μηδὲ τῷ φωτὶ
αὐτοῦ τρανώς καὶ γνωστῶς ἐλλαμπόμενος, μηδὲ ἐν τῇ
θεωρίᾳ τῆς δόξης αὐτοῦ διὰ παντὸς μένων καὶ μένοντα
βλέπων ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν, λεγέτω τοῦτο ἀδύνατον· μηδὲ
γάρ ὡς ἀπιστος καὶ αὐτός φθιγγέσθω ταῦτα λαλῶν, ἀλλ'
275 ἕκαστος ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὸ ἐαυτοῦ συνεῖδός, ὡς εἴπομεν,
ἐρευνήσας, αἴτιον ἑαυτὸν εὐρήσει τῆς στερήσεως τοῦ Δεσπότης
καὶ τῆς θέας τῆς δόξης αὐτοῦ.

Μετανοησάτω οὖν ἕκαστος ὑμῶν καὶ θρηνησάτω ἑαυτὸν,
ὅποτε οὕτως ἔχοντα ἱδοι, ὅτι τοσούτων καὶ τηλικαύτων
280 ἀγαθῶν ἑαυτὸν ἀπεστέρησεν, ἐκτεσὼν τῆς δόξης καὶ τῆς
θεωρίας τοῦ βασιλέως τῶν οὐρανῶν, καὶ σπουδασάτω διὰ
μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως τῶν αἰωνίων ἐπιτυχεῖν
ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας
285 ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄

Περὶ ἑορτῶν καὶ ὅπως χρῆ ἑορτάζειν καὶ τίνων σύμβολα τὰ τελοῦμενα ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ κατὰ τῶν ἐναβρυνομένων ἐν αὐταῖς. Καὶ περὶ τῶν ἀξίως ἢ ἀναξίως κοινωνούντων καὶ τίς ἢ ἐν τούτοις διαφορά· καὶ πρὸς τὸ τέλος, πῶς συνάπτεται τις διὰ τῆς κοινωνίας Θεῷ καὶ πῶς οὐ συνάπτεται.

Ὁ συνιέναι καὶ συνδεῖν δυνηθεὶς ὅτι γυμνὸς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραχθείς εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὗτος τὸν ποιήσαντα αὐτὸν ἐπιγνώσεται καὶ μόνον αὐτὸν φοβηθήσεται καὶ ἀγαπήσει καὶ αὐτῷ δουλεύσει ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ οὐδὲν οὐδαμῶς προτιμήσει τῶν ὀρωμένων αὐτοῦ, ἀλλὰ ξένον πάντων τῶν ἐπιγείων, εἰπεῖν δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἑαυτὸν εἶναι ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ εἰδώς, ὅλην αὐτοῦ τὴν πρόθεσιν τῆς ψυχῆς εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ πεποιηκότος αὐτὸν ἐκδίδωσιν. Εἰ γὰρ ἐξ ὧν ἐπιδάσθη καὶ ἐν οἷς διάγει ξένος ἐστί, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνων ὧν κατὰ πολὺ ἀφέστηκεν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ διαγωγῇ. Ὁ δὲ γε ξένον ἑαυτὸν ὄντα τῶν ἐπιγείων ἐπεγνωκώς καὶ εἰδώς ὅτι γυμνὸς ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ εἰσῆλθε καὶ γυμνὸς πάλιν ἐξέρχεται τούτου μέλλει, πῶς οὐχὶ πενήσει; πῶς δὲ οὐ κλαύσει οὐχ ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ὁμοιο- παθεῖς αὐτῷ ἀνθρώπους; Ὁ δὲ καὶ τὸν Θεὸν μόνον ἀγαπῶν καὶ φοβούμενος, πῶς σωματικῶς εὐφρανθήσεται, ἢ σωματικῶς κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων συνήθειαν οὔτοι πῶς ἀγνώστως ἑορτάσει καὶ ἀλογιστως, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς τοιούτους δεῖ λέγοντος «Ὁ κόσμος χαρήσεται, ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Ἀναστήσεται γὰρ ἐν ὑμῖν, καταποθέντος τοῦ χείρονος κόσμου ὑπὸ τῆς ζωῆς τῆς βραβευομένης πᾶσιν ἐκ τοῦ ἐμοῦ Πνεύματος καὶ ἰδόντες με, χαρήσεται ἡμῶν ἡ καρδιά καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀπ' ὑμῶν»

- Πῶς οὖν ὁ τὸν οὐράνιον βλέπων Δεσπότην ἐπιγείου τινὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ γένηται πράγματος, ἢ ἐννοήσῃ τι ὁ μὴ ἀρέσκει Θεῷ, Πῶς δὲ ὁ καὶ ζήτων ἑαυτὸν εἰδὼς ἐν πληροφορίᾳ γυμνὸν τε καὶ πένητα, εἰ καὶ τὰ πάντα κατέχει, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ἐγκαλλωπισθήσεται, ἢ ἐφ' οἷον ἄρα ποιῇ ἐπαρθήσεται, ἢ ἐπὶ πλήθει κηρῶν καὶ λύγων μεγάλα φρονήσῃ καὶ ἐπὶ ἀρώμασι καὶ μύροις, ἢ συνάξῃ λαοῦ, ἢ ἐξήθηνουσιν τραπέζῃ καὶ πολυτελεῖ, καὶ φλὼν περιφανείᾳ καὶ παρουσίᾳ ἐνδόξων ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐγκαυχήσεται, Οὐδαμῶς οὖν. Οἶδε γάρ ταῦτα πάντα καὶ πάντας ὁμοῦ τὴν σήμερον ὄντας καὶ παρερχομένους τὴν αὔριον, σήμερον τὰ παρόντα φαινόμενα καὶ μετ' ὀλίγον ἀφανιζόμενα. Οὐδὲ γάρ ἔχει πρὸς τὰ γινόμενα ὁ τοιοῦτος καὶ τὸ ἐορτάζειν καλῶς ἐπιστάμενος ἢ τὸν νοῦν ἑαυτοῦ ἢ τὴν αἴσθησιν ὅλως — τοῦτο γὰρ τῶν μηδὲν πλέον τῶν ὀρωμένων φανταζομένων ἔστιν, ἀλλ' ὡς ἀνεστῶτα ἐν τοῖς τελοῦμένοις ὁρᾷ συφῶ τῷ νοῖ τὰ μέλλοντα καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὴν καρδίαν εὐφραίνεται καὶ δοκεῖ ὅλον ἐν ἐκείνοις ἑαυτὸν εἶναι καὶ μετὰ τῶν ἐορταζόντων εἰς οὐρανοὺς ἐν ἁγίῳ τῷ Πνεύματι. Οὐ πρὸς τὰ φῶτα βλέπει, οὐ πρὸς τὸ πλήθος τοῦ λαοῦ, ἢ τὴν τῶν φίλων συνέλευσιν, ἀλλὰ τὸ μετ' ὀλίγον αἰεὶ ἐννοεῖ, ὅτι δὴ τὰ μὲν οὐδεσθήσονται, αἱ δὲ ἀπελεύσονται ἑκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ μόνος αὐτὸς ἐν σκότει καταλειφθήσεται.
- Μὴ δὴ οὖν μοι χρόνους καὶ μῆνας καὶ καιρῶν περιόβους ἀρίθμει, μηδὲ λέγε μοι « Ἰδοὺ ἐώρτασα τὴν Χριστοῦ γέννησιν, τὴν Ἑπαπαντὴν, τὰ Θεοφάνια, τὴν Ἀνάστασιν, τὴν Ἀνάληψιν, τὴν τοῦ Πνεύματος κάθοδον. » Μὴ ταῦτά μοι λέγε μηδὲ πᾶσας ἀρίθμει τὰς ἐορτάς, ἀλλὰ μηδὲ ἀρκεῖν σοι ταύτας λογίζου πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς μηδὲ ἐν λαμπροῖς ἱματίοις καὶ ἀγερώχοις ἵπκοις καὶ μύροις πολυτίμοις, κηροῖς τε καὶ λύχνους καὶ πλήθει λαοῦ, τὴν ἐορτὴν σοι νόμιζε εἶναι. Ταῦτα γὰρ λαμπρὰν τὴν ἐορτὴν οὐ ποιῇ οὐδὲ ἀληθινὴ ἐορτὴ ἔστι τοῦτο, ἀλλὰ συμβολαὴ ἐορτῆς. Τί γάρ μοι ὄφελος, ἀγαπητέ, μὴ εἰπω κηρούς καὶ λύχνους ἀνάψαι πολλοὺς ἐν τῷ ναῷ καὶ τῇ τῶν πιστῶν ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἐὰν τοιούτους αὐτοὺς κτήσασθαι δυνηθῶ, οἷον τὸν ἀπ' οὐρανοῦ λάμποντα ἥλιον, καὶ ἀντὶ λύχνων καλλῶν τοὺς ἀστέρας προσπηξαι

τῷ ὁρόφῳ τοῦ ναοῦ καὶ ποιῆσαι αὐτὸν καινὸν οὐρανὸν καὶ
 πρᾶγμα ξένον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔτι πρὸς τοῦτοις, ἐν τῷ
 τούτων ἀγαλλισθῆναι φωτί, θαυμαστωθῆναι τε παρὰ τῶν 65
 συνεληλυθότων καὶ ἐπαινεθῆναι, εἴτα μετ' ἄλλῃ, πάντων
 ἀποσθεσθέντων αὐτῶν, αὐτὰς ἐγὼ ἐν σκότει καταλειφθή-
 σομαι, Εἰ δὲ καὶ σήμερον μὲν μύροις ἑμαυτὸν τε καὶ τοὺς
 συνεληλυθότας εὐωδιάσαιμ., αὔριον δὲ ἐκ τῆς ἑμαυτοῦ
 σαρκὸς καὶ τοῦ ῥύπου ταύτης δυσωδίας πλησθῆσομαι, τί 70
 μοι τὸ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὁ λαμπραῖς αὐχῶν ἑορταῖς, καὶ
 συνετῶς, εἰ ἐστὶ σοι σύνεσις, κατὰ τὸν Σοφόν, ἀποκριθῆτι.
 Ὅντως οὐδέν, κἂν ἄγης σιωπῇ, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐγκείμενος.
 Εἰ γὰρ σήμερον φωτισθῆσομαι, αὔριον δὲ σκοτ.σθῆσομαι,
 ἢ σήμερον μὲν εὐφρανθῆσομαι, τῇ λύτῃ δὲ βληθῆσομαι 75
 αὔριον, ἢ καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ὑγίαιας ἀπολαύσαιμι, τῇ
 ἐπιούσῃ δὲ βληθῆσομαι νόσῳ, τί μοι τὸ κέρδος, Εἰπέ.
 Τίς δὲ ἡ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπόλαυσις;

« Οὐ ταύτας τὰς ἑορτάς ἐξελέξαμην, λέγει Κύριος. Τίς
 γάρ, φησί, ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ἐξεζήτησεν; » Οὐχ 80
 οὕτως ἑορτάζειν ἡμᾶς Χριστὸς νενανοθετήκειν. Ἀλλὰ πῶς,
 Ἄκουε νουνεχῶς. Πρῶτον δὲ τὰς ἀντιθέσεις σοι τῶν ἀντι-
 διατιθεμένων τῷ λόγῳ προθήσω λεγόντων οὕτω « Τί δὲ;
 φησὶν. Οὐκ ἀνάψομεν κηρούς τε καὶ λύχνους; Οὐ μύρα
 προσενέγκωμεν καὶ θυμίαμα, Οὐ προσκαλεσόμεθα ἄδοντα 85
 λαόν, οὐδὲ γνωστοὺς καὶ φίλους καὶ ἄρχοντας συναθροίσωμεν;
 Ταῦτα λέγεις; οὕτω προστάσεις, » φησὶν. Οὐ τοῦτο λέγω,
 μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ λίαν θαφιλῶς σοι ταῦτα ποιεῖν
 καὶ συμβουλεύω καὶ συνεινῶ. Πλὴν ἄλλὰ τὸν τρόπον εἰδέναι
 σε βούλομαι καὶ ἤδη ὑποτιθῶ σοι καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ἑορτῆς 90
 τῶν πιστῶν τὸ μυστήριον Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅπερ αὐτὰ
 σοι δηλοῦσι τυπικῶς τὰ γινόμενα παρὰ σοῦ.

Τὸ γὰρ νοητὸν σοι φῶς, αἱ λαμπάδες ὑποσημαίνουσαι
 δεικνύουσιν. Καθάπερ γὰρ ὁ ναός, οὗτος ὁ περικαλλῆς
 οἶκος, ὑπὸ τῶν πολλῶν καταλάμπεται λαμπάδων, οὕτω 95
 καὶ ὁ οἶκος τῆς σῆς ψυχῆς, ὁ τοῦδε τοῦ ναοῦ τιμιώτερος,
 νοητῶς ὀφείλει φωτίζεσθαι καὶ καταλάμπεσθαι, καιομένων
 καὶ φαινόντων ἐν σοὶ τῶν πνευματικῶν πασῶν ἀρετῶν
 δηλονότι διὰ τοῦ θείου πυρός, ὥς μὴδὲ τέπον τινὰ ἐν αὐτῇ

- 100 ἀπολειφθῇται φωτὸς ἄμοιρον τοὺς δὲ φωταειδεῖς λογισμοὺς, τὸ πλήθος ὑπογράφει σοι τῶν καιομένων λύχνων ὑπὸ τοῦ ὀρωμένου πυρός, ἵνα, καθὼς περ οὗτοι, λάμπῃ ὁ καθείς αὐτῶν καὶ μὴ λογισμὸς ἐναπολειφθῇ σκοτεινὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ σου τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ δι' ὅλου ἅπαντες αἰεὶ τῷ πυρὶ τοῦ Πνεύματος
- 105 καιόμενοι λάμπωσιν, ὥς ἂν μὴ διακρίπτηται σοι ὁ τῆς διακρίσεως τῶν λογισμῶν στεφανοειδὲς ὁρμαθός. Τὸ δὲ νοητὸν σοι μύρον, τὰ ἐκχυνόμενα δεκνύει. τῶν μύρων καὶ τὰ σύνθετα τῶν θυμιαμάτων, α καὶ χρῆναί σε διδάσκουσι κεκτηῖσθαι τοῦτο πολυτελὲς ἐν σεαυτῷ. Τὸ μὲν γὰρ ἐξωθεν
- 110 ῥαντισζόμενον ἔσται τοῖς πνευματικοῖς εἰς εἰκόνα τῆς κατεργασμένης ὁδόσου ἐπὶ τὰ ἔργα Σιών καὶ ὡς τὸ καταβαίνειν ἐπὶ τὸν πώγωνα Ἀβρῶν καὶ ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ· τὸ δὲ βλῶζον ἐνδοθεν καὶ ὡς ὕδωρ καταψύχον τὸ πνεῦμα ἔσται εἰς πηγὴν ῥέουσιν ὕδατα ζωῆς αἰωνίου τῷ ὑπὸ
- 115 θείου Πνεύματος ἐνεργουμένῳ, ἐναπτόμενόν τε καὶ εἰς καπνὸν εὐωδίας ἀναπεμτόμενον· ὁ καὶ φαίνει λαμπρῶς καὶ μυρίζει ὁμοῦ τὰς εἰσθήσεις εὐωδίαν πνευματικὴν, τοῦτο μὲν ὡς φῶς ὅν καὶ τοῖς καθαροῖς τὴν καρδίαν ὀρώμενον, τοῦτο δὲ ὡς ῥύλον ζωῆς καὶ ἀνασταυροῦν τα θελήματα τῆς
- 120 σαρκός*, τὸ εὐωδιάζον τὰ σύμπαντα καὶ μόνους τοὺς πιστοὺς αἰεὶ εὐρωαίνειν εὐπροσύνην πνευματικὴν.

- * Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς εἰρημένους μόνον ἵσταται ταῦτα, ἀλλ' ἔχουσι ταῦτα καὶ ἑτέραν ἔμφασιν διδασκαλίας πνευματικῆς. Εἰ γὰρ τὰ ἄρρυχα οὕτω Θεὸς τῇ εὐωδίᾳ ἐκόσμησε καὶ
- 125 ἐδόξασε, πολλὰ μᾶλλον σὲ βουλόμενον κατασχοσμήσει ταῖς ιδέαις ὧν ἀρετῶν καὶ τῇ εὐωδίᾳ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου δοξάσει, ὅν καὶ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ἔκτισε καὶ ὁμοιωσιν. Ταῦτα γὰρ τὰ ὑπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀνθρωπίνων συντεθέντα μύρα καὶ τῇ εὐωδίᾳ τοῦ μύρου εὐωδιάζοντά σου τὰς εἰσθήσεις
- 130 τὴν σὴν πλάσιν ἀναζωγραφοῦσι καὶ εἶον σοφῶς ὑπεμφαίνουσι. Καθάπερ γὰρ τὰ ὑπὸ διαφόρων εἰδῶν συντεθέντα μύρα χεῖρες πλάττουσι μυρεψῶν καὶ ἐν ἐκ πολλῶν εἶδος ἀποτελαῦσιν, οὕτω καὶ σὲ χεῖρες Θεοῦ ἐπλασαν, συντεθέντα σοφῶς καὶ συναρμολογηθέντα τοῖς νοητοῖς μέλεσι τοῦ μύρου τοῦ
- 135 νοητοῦ, εἴτ' οὖν τοῖς χαρίσμασι τοῦ ζωοποιοῦ καὶ παντοουργοῦ Πνεύματος καὶ μυρίζειν σε χρὴ τὴν εὐωδίαν τῆς γνώσεως

καὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, ἵνα οἱ ἀκούοντες τῶν λόγων τῆς διδασκαλίας σου εὐωδίαζῶνται τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς καὶ εὐφραίνωνται εὐφροσύνην πνευματικὴν

Τὰ δὲ συναθροισθέντα σοι κλήθῃ καὶ ᾄδοντα μεγαλοφώνως 140
Θεῷ, τὰ οὐρανια σοι τάγματα παραδηλοῦσι καὶ τὰς ἀνα-
ριθμήτους τῶν ἀγγέλων δυνάμεις, τὰς ἐπὶ τῇ σῇ σωτηρίᾳ τὸν
οὐράνιον ἀνιμνούσας Δεσπότην Ὁ αἶνος δὲ καὶ ὁ ὕμνος, ὃ δι'
αὐτῶν μελωδοῦμενας, τὸν ὕμνον ἐκείνων τὸν μυστικόν, ὃν
ἄσιγῆτως οἱ ἅγιοι ἀναμέλπουσιν ἄγγελοι. ὑπαινίττεται. ὡς 145
ἂν καὶ αὐτὸς ἐαυτὸν τοιοῦτον ἀποτελέσῃ καὶ ὡς ἐπίγειος
ἄγγελος τῷ αὐτῷ στόματι ἀκαταπαύστως τῆς καρδίας
σου ἀνυμνῇ τὸν πεποικητότατον Θεὸν μυστικῶς. Οἱ δὲ γε
φίλοι καὶ οἱ γνωστοὶ καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ συμπικροντες
διδάσκουσί σε διὰ τῆς παρουσίας, ὅτι δεῖ οἱ συναριθμῆναι καὶ 150
ὁμοδιαίτην διὰ πάσης ἐργασίας τῶν ἐντολῶν καὶ διὰ τοῦ
πλοῦτου τῶν ἀρετῶν ἀποστόλων, προφητῶν, μαρτύρων καὶ
πάντων γενέσθαι ὁσίων.

Ἐὰν οὕτως ἐορτάζων λογιζῇ καὶ τοιοῦτος γέγονας οἶον
ὁ λόγος ἀνεξωγράφου, ἐορτὴν ἐορτάζεις ἐν οἷς ποιεῖς 155
ἐορτάζων πνευματικὴν καὶ συνεορτάζεις ταῖς ἀνω τῶν
ἀγγέλων δυνάμεσι. Εἰ δὲ οὐχ οὕτως οὐδὲ τοιοῦτον σεαυτὸν
διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ἀπειργάσω, τί σοι τὸ δρελος
ἐορτάζοντι, Δέος μὴ καὶ σύ, ὡς οἱ πάλαι Ἰουδαῖοι, ἀκούσης
« Μεταστρέψω, φησὶν, εἰς πένθος τὰς ἐορτάς σου καὶ τὴν 160
χαρὰν σου εἰς λύπην μεταβάλω ». »

Τί οὖν; Οὐχ ἐορτάσομεν σωματικῶς τε καὶ αἰσθητικῶς,
εἰ μὴ τοιοῦτοι δυνηθῶμεν γενέσθαι οἷους ἡμῖν τῷ λόγῳ
ὑπέδειξας, Καὶ πάνυ μὲν οὖν « Ἐόρταζε » ἢ φησί, καὶ τὰ
πρὸς τιμὴν Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐπιτίθει, ὅση σοι 165
δύναμις, καὶ πάντας, εἰ οἶόν τε, συγκαλεῖ, βασιλεῖς, ἀρχοντας,
ἀρχιερεῖς, λευίτας, μοναστάς, λαϊκοὺς, ἵνα διὰ πάντων
δοξασθῇ ὁ Θεὸς διὰ σοῦ καὶ τούτων ἡ δόξα, ὡς ἐξ ἐνός
σοῦ ἀναφερομένη πρὸς τὸν Θεόν, σοὶ λογισθήσεται καὶ
αὐτῷ εὐαπόδεκτος ἔσῃ. Μὴ οἶου δὲ ὡς ἐνταῦθεν τὸν Θεόν 170
καὶ τοὺς ἁγίους δοξάζειν αὐτοῦ ἢ προσθήκην τινὰ τῆς δόξης
αὐτοῖς ἐμποιεῖν. Πῶς γάρ, « Οὐ γὰρ δεδοξασται, φησί,
τὸ δεδοξασμένον ἕνεκα τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης αὐτοῦ », »

- οὐδὲ ἐνδεῶς ἔχουσιν οἱ ἅγιοι δόξης ἐπιγίνοι καὶ ἀνθρωπίνης.
 175 Ἄλλ' ὅπως ἔλαυς τύχης ἀπὸ Θεοῦ διὰ τῆς ἐκείνων πρεσβείας,
 ἔορταζε. Ἄλλὰ μὴδὲ οὕτως ἐορτήν σοι ἀληθινὴν εἶναι τὸ
 γινόμενον ἰσχυρόταζε, τύπον δὲ μᾶλλον καὶ σκιάν καὶ
 σύμβολον ἐορτῆς τοῦτο λογίζου. Ποιαν γάρ, εἶπέ μοι,
 κοινωνίαν σχοιῖν ποτε τὰ αἰσθητὰ καὶ αἴψυχα καὶ πάντη
 180 αἰσθησέως ἄμειρα πρὸς τὰ νοητὰ καὶ θεῖα καὶ αἰψύχα, ἣ
 πνευματικὰ μᾶλλον εἰπεῖν καὶ ζῶντα καὶ ζωῆς αἰωνίου
 παρεκτιμᾷ;

- Ἔστω σοι ἐορτή, λελογισμένως καὶ εὐσεβῶς ἐορτάζοντι,
 μὴ λαμπάδων φῶς τὸ εἰς ὀλίγον σβεσνύμενον, ἀλλὰ αὕτη
 185 καθαρῶς ἢ τῆς ψυχῆς σου λαμπάς, ἥτις ἡ γνώσις ὑπάρχει
 τῶν θεῶν καὶ οὐρανίων πραγμάτων, ἣ ὑπὸ τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος χορηγευμένη τῷ Ἰσραηλιτικῷ τὴν διάνοιαν.
 Αὕτη, ἔστω σοι διὰ πίστεως ἐκλάμπουσα τῆς ζωῆς σου, ὑπὲρ
 τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας φαίνουσα πᾶσι τοῖς ἐν τῇ παγκοσμίᾳ
 190 οἰκίᾳ, φῶς καθαρὸν τοῦ λόγου ἡρτυμένον τῷ τοῦ Πνεύματος
 θλάτι, κατὰ τὴν κελεύουσαν ἐντολήν· «Λαμπάτω τὸ φῶς
 ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα
 ὑμῶν καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»
 Ἀντὶ λύχνων πολλῶν, ἔστωσάν σοι αἱ φωτεινότητες ἐννοιαί,
 195 δι' ὧν ὁ κόσμος ἅπας τῶν ἀρετῶν ἐξυφαίνεται καὶ ἡ ποικιλία
 τοῦ πνευματικοῦ ναοῦ καὶ τοῦ κάλλους αὐτοῦ λαμπρῶς
 τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρθῶς ὑποδείκνυται.

- Ἀντὶ μύρων καὶ ἀρωμάτων, εὐωδιαζέτω σε ἡ νοητὴ τοῦ
 ἁγίου Πνεύματος εὐωδία, ἥς ἀρρητος ἡ ὁσμὴ καὶ ἡ ἀναθυ-
 200 μίς, φωτεινότης τῆς ὁσφρήσεως.

- Ἀντὶ κλήθους λαοῦ, συντίωσάν σοι τὰ τέγματα τῶν
 ἁγίων ἀγγέλων δοξαζόντα τὸν Θεὸν ἐπὶ σοὶ καὶ αἰεὶ χαιρόμενα
 ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἀναβάσει καὶ προκοπῇ σου

- Ἀντὶ φίλων καὶ ἀρχόντων καὶ βασιλέων, συνχορταζέτωσαν
 205 καὶ συγκοινωνεῖτωσάν σοι, οἳ ἀπὸ φίλοι, οἱ προσκυνούμενοι
 καὶ τιμώμενοι παρ' αὐτῶν πάντες ἅγιοι. Οὗτοι ἔστωσάν
 σοι φιλούμενοι καὶ ὑπὲρ ἅπαντας προτιμώμενοι, ὥς ἂν
 ἐκλείποντά σε προσυποδέξωνται εἰς τὰς αἰωνίους τούτων
 σκηνάς, ὥς τὸν Ἀβραάμ ὁ Ἀβραάμ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ,
 210 αἱ καὶ θεωρεῖται τὸ εἰρημένον καὶ ὀλιγόν.

Ἀντὶ πληθούσης τραπέζης τῇ ἐφθονίᾳ τῶν ἐδεσμάτων, ἔστω σοι μόνος ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, οὐχ ὁ αἰσθητὸς καὶ φαινόμενος μόνον, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ αἰσθητῷ καὶ δι' αὐτοῦ ὡς αἰσθητὸς σοι καὶ γινόμενος καὶ διδόμενος, αὐτὸς ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων καὶ δίδους τῷ κόσμῳ ζωὴν, ὃν οἱ ἐσθιόντες οὐ 215 τρέφονται μόνον, ἀλλὰ καὶ ζωοῦνται καὶ ζῶντες ὡς ἐκ νεκρῶν ἐξανίστανται. Τοῦτό σοι τρυφή καὶ βρώσις ἔστω ἀκόρεστος καὶ ἀδάπανος οἶνος δέ, οὐχ ὁ οἶνος οἷτος ὁ καὶ ὀρώμενος, ἀλλ' ὁ φαινόμενος μὲν οἶνος, νοούμενος δὲ αἷμα Θεοῦ, φῶς ἀφραστον, ἀρρητος γλυκασμός, εὐφροσύνη 220 αἰώνιος τοῦτον εἰ πίνεις ἀξίως αἰεὶ, οὐ μὴ διψήσης εἰς τὸν αἰῶνα, μόνον ἐν αἰσθήσει ψυχῆς, ἐν ἐτοιμασίᾳ τῆς εἰρήνης τῶν ταύτης δυνάμεων.

Καὶ σκόπει μοι ἐντεῦθεν τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν. Εἰ ἐν αἰσθήσει καὶ γνώσει, τῶν τοιούτων μετέχεις ἀξίως· εἰ 225 δὲ μὴ οὕτως, ἀναξίως πάντως ἐσθίεις καὶ πίνεις. Εἰ ἐν θεωρίᾳ καθαρᾷ μετεβλήθης οὐ μετεβλήθης, ἰδοὺ δὴ ἄξιος γέγονας τῆς τοιαύτης τραπέζης· εἰ γὰρ μὴ ἄξιος γένη, οὐ κολληθήσῃ, οὐδαμῶς ἐνωθήσῃ Θεῷ. Μὴ τοίνυν οἰεσθῶσαν οἱ τῶν θείων μυστηρίων ἀναξίως μετέχοντες ὅτι δι' αὐτῶν 230 ἀπλῶς οὕτω καλλῶνται καὶ ἐνοῦνται Θεῷ τῷ ἀοράτῳ· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔσται αὐτοῖς οὐδαμῶς, οὐδ' οὐ μὴ γενήσεται ποτε. Μόνοι γὰρ οἱ τῇ μετουσίᾳ τῆς θείας τοῦ Κυρίου σαρκὸς καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῇ νοεῇ προσήκουσι τῆς ἀοράτου θεότητος ἐν τῷ νοεῷ ὁματι καὶ στόματι καταξιούμενοι ἰδεῖν καὶ 235 φαγεῖν γινώσκουσιν ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος, οἱ οὐκ ἄρτον μόνον αἰσθητὸν αἰσθητῶς, ἀλλὰ καὶ Θεὸν ὁμοῦ ἐν ταύτῳ νοητῶς ἐσθιόντες ἅμα καὶ πίνοντες, ἐν αἰσθήσει διτταῖς ὡσαύτως τὸν μὲν ὁρατῶς τὸν δὲ ἀοράτως τρεφόμενοι, ἐνοῦνται κατ' ἑμφῶ τῷ διττῷ τὰς ρύσεις Χριστῷ, σῶσσωμοι 240 αὐτῷ γινόμενοι καὶ συγκαίνοιοι τῆς δόξης καὶ τῆς θεότητος. Οὕτω γὰρ ἐνοῦνται Θεῷ οἱ ἀξίως καὶ ἐν γνώσει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μυστηρίου ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιόντες τοῦτου καὶ ἐκ τούτου τοῦ ποτηρίου πίνοντες εὐαισθητῶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ· οἱ δ' ἀναξίως τοῦτο ποιοῦντες μενοῖ τῆς δωρεᾶς εἰσι τοῦ 245 Πνεύματος τοῦ ἁγίου, τρέφοντες μόνον τὸ σῶμα, οὐχι δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν.

- Ἄλλὰ μὴ θορυβηθῇς τὴν ἀλήθειαν ἀκούων, ἀγαπητέ, θηλουμένην σοι παρ' ἡμῶν. Εἰ γὰρ ἄρτον ζωῆς καὶ διδοῦντα
 250 ζωὴν αὐτὸν τὴν σάρκα εἶναι ὁμολογεῖς τοῦ Κυρίου καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ οἶδας καὶ διδοῦν ζωὴν τοῖς μετέχουσι καὶ γινόμενον ἐν τῷ πίνοντι ὡς πτῆγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, πῶς, εἰπέ, σὺ τούτων μετέχων οὐδὲν πλέον ψυχικῶς προστίθης, ἀλλ' εἰ καὶ μικρὰν τινα ἴσως ἐπαισ-
 255 θανθήσῃ χαρὰν, μένεις πάλιν μετὰ μικρὸν οἷος ἦς καὶ τὸ πρότερον, μηδεμίαν προσθήκην ζωῆς ἐν σοί, ἢ πηγὴν βλυσ-
 τάνουσας, ἢ βλέπων τὸ οἰονοῦν φῶς; Ὁ γὰρ ἄρτος οὗτος αἰσθητῶς μὲν ψωμὸς φαίνεται τοῖς μὴ ὑπὲρ τὴν αἰσθησιν γενομένοις, νοερῶς δὲ φῶς ἀχώρητόν ἐστι καὶ ἀπρόσιτον
 260 οὕτω καὶ ὁ οἶνος φῶς καὶ αὐτὸς ὁμοίως, ζωὴ, πῦρ καὶ ὕδωρ ἐστὶ ζῶν. Εἰ οὖν, τρώγων καὶ πίνων τὸν θεῖον ἄρτον καὶ τὸν τῆς εὐφροσύνης οἶνον, οὐκ ἔση γινώσκων εἰ ζωὴν ἔχσας τὴν ἀνάλαβρον, εἰ φωτισιδῇ τὸν ἄρτον, ἢ πύρινον αὐτόν, ὡς ὁ προφήτης· ἐβέξω ἐντός σου, εἰ ὡς ὕδωρ ἀλλόμενον καὶ
 265 λαλοῦν τὸ δεσποτικὸν ἄπικ αἷμα, εἰ οὐδὲν οὐδαμῶς τούτων ἐν θεωρίᾳ καὶ μεθέξει ἐνέπου. πῶς οἶει τῆς ζωῆς κοινωνὸς γεγονέναι; Πῶς δὲ νομίζεις ἄσασθαι τοῦ ἀπρόσιτου πυρός, ἢ πῶς ὁλως μεταλαβεῖν ὑπολαμβάνεις τοῦ αἰδίου φωτός; Οὐ μνησθὲν οὐδαμῶς τοῦτό σοι γέγονε, τῷ περὶ τὰ τοιαῦτα
 270 ἀνεπαίσθητως ἔχοντι ἀλλὰ τὸ φῶς σε καταλαμβάνει ὄντα τυφλόν, θερμαίνει δέ σε τὸ πῦρ, οὐχ ἡψατο δέ, ἢ ζωὴ ἐπεσκίασεν, οὐχ ἠνώθη σοι δέ, τὸ ζῶν ὕδωρ διῆλθεν ὡς διὰ ῥύακος τῆς σῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ ἀξίαν ἑαυτοῦ οὐχ εὔρεν ὑποδοχὴν. Οὕτως οὖν λαμβάνων καὶ οὕτως ἀπτόμενος τῶν
 275 ἀφάυστων καὶ δοκῶν ἐσθίειν, μένεις μὴ λαμβάνων, μὴ ἐσθίων, μηδὲν ὁλως ἔχων ἐν σπαιτῷ. Ὁ γὰρ ἀπρόσιτος λόγος, ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντων, οὐ περιλαμ-
 βάνεται αἰσθητῶς, ἀλλὰ συμπεριλαμβάνει μᾶλλον αὐτὸς καὶ ἔπιτεται καὶ ἀσπυγγίως ἐνοῦται τοῖς ἀξίοις καὶ καλῶς
 280 εὐτρεπισμένοις πρὸς ὑποδοχὴν τὴν αὐτοῦ.

Ἐάν οὕτω μὲν ἐορτάζῃς, οὕτω δὲ καὶ τῶν θείων μυστηρίων μεταλαμβάνῃς, ἐσται σοι ἅπας ὁ βίος ἐορτὴ μία, καὶ οὐδὲ ἐορτή, ἀλλὰ ἐορτῆς ἀφορμὴ καὶ Πάσχα ἐν, ἢ ἐκ τῶν ὁρωμέ-

νων πρὸς τὰ νοούμενα μετάβασις καὶ ἐκχώρησις, ἐνθα πᾶσα
 σχιὰ καὶ ἄπας τύπος καὶ τὰ νῦν σύμβολα κατακαύουσι καὶ 285
 καθαροὶ καθαρῶς τοῦ καθαρωτάτου θυματος αἰωνίως
 ἐπαπολαύσομεν, ἐν Πατρὶ Θεῷ καὶ ὁμοουσίᾳ τῷ Πνεύματι,
 Χριστὸν αἰεὶ βλέποντες καὶ βλέπομενοι πρὸς αὐτοῦ, Χριστῷ
 συνόντες, Χριστῷ συμβασιλεύοντες, οὐ μείζον οὐδὲν ἐν τῇ
 βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ 291
 προσκύνησις σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ
 αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους
 αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'

Περὶ ἡσυχίας· καὶ ὁποίας ἐργασίας ὀφείλα ἔχειν οἱ ἐν ταύτῃ ἀνδρείως προσκατεργάζοντες.

Περὶ τῆς τελειωτέρας τῶν ἀρετῶν ὀλίγα τινὰ προθυμοῦ-
μενος εἰπεῖν, δέομαι ὑμῶν, ἀνελξατέ μοι τὰ ὦτα, οἱ τοῦ
μέτρου ταύτης ἐρῶντες καὶ εἰς τὸ ὕψος αὐτῆς διὰ τῆς
προκοπῆς καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ἀρετῶν καθ' ὁδὸν ἀναβάσεως
5 ἀνελθεῖν προετοιμαζόμενοι, τὸν νοῦν δηλαδὴ ἐφιστώντες
τῇ προσοχῇ τῶν λεγομένων, ἵνα, τὸ ἔργον αὐτῆς διδασκόμενοι
ὑπὸ τοῦ λόγου, σπεύσῃτε, τῆς ἀξίας ἐπιμενόμενοι αὐτῆς καὶ
τοῦ πλούτου, ἀξιούσης ἑαυτοὺς παραστήσαι εἰς τὴν ὑποδοχὴν
καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῆς. Ἀρξομαι δὲ ἐντεῦθεν καὶ τοῦ
10 λόγου τὴν ἀρχὴν τοιαύτην τῷ ταύτης ἐραστῇ ἐν ἐπιτόμῳ
ποιήσομαι.

Γενέσθω τοιγαροῦν ὁ ἡσυχάζων καὶ ἐν κελλίῳ μόνος
καθημέμενος ὡς ἡ πρωτόμαρτος Θέκλα· αὕτη γὰρ ἐπὶ τῆς
θυρίδος καθημένη καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Παύλου προσέχουσα,
15 τῶν κοσμικῶν δηλονότι ἐκσταῖσα παγαμάτων καὶ τῶν
σωματικῶν ἀναγκῶν (οὐ γὰρ ἀφίστατο, φησὶν, ἀλλὰ
δικτὴν ἀράχνης προσκαλληθεῖσα τῇ θυρίδι οὔτε πρὸς τὸ φαγεῖν
οὔτε πρὸς τὸ πικεῖν ἐξανίστατο, ἀλλ' ἦν ἐπακουσμένη τοῦ
Παύλου), ὑποχωρήσκειντα αὐτῶν κατεδίωκεν, μόνῃ φυγῇ
20 χρησαμένη καὶ γυνεὶς καὶ μνηστῆρα καὶ ἄπαντα λιποῦσα,
ἐκεῖνον μόνον ἐζήτηι καὶ κοθοῦσα κατέτρεχε, μὴ ἀνεχομένη
ἑτέρου τινὸς ἐπιμνησθῆναι καθόλου πλην Παύλου. Τοσοῦτον
γὰρ αὐτῆς ὁ τοῦ Παύλου πόθος ἐκράτησεν, ὥστε, κυλιν-
δουμένη ἐπὶ τοῖς τόποι, οὐ ὁ Παῦλος διδάσκων ἐκάθητο,
25 κατεφίλει τὸ ἕδαφος ἐν ᾧ ἵσταντο οἱ πόδες αὐτοῦ. Μηδὲν σοι
τούτων παρέργως εἰρησθαι δόξῃ· ἀλλ' εἰ μὴ εὐρες, ζήτησον
καὶ εὐρήσεις.

Γενέσθω, εἰ βουλευται, καὶ ὡς πόρνη, τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου νοερώς κρατῶν καὶ φιλῶν καὶ βρέχων τοῖς δάκρυσι, πρὸς μηδένα ἄλλον ἀποδίδειν εἰ μὴ πρὸς τὸν τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἀφιέναι δυνάμενον. Γενέσθω καὶ ὡς ἡ παιδίσκη, ἥς οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, ἀσκαρδαμυκτί καὶ αὐτὸς ἀτενίζων εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ αὐτοῦ. Γενέσθω καὶ ὡς νύμφη, τῇ νυμφίῳ Χριστῷ τῇ ἐνώσει συγκαταζόμενος καὶ συνακιστάμενος τῇ αἰωνίῳ ζωῇ, μᾶλλον δὲ αἰεὶ ἐν αὐτῷ μένων καὶ αὐτὸν μένοντα ἐν αὐτῷ περιφέρον. Γενέσθω, εἰ δύναται, καὶ ὡς εἰς τῶν παρισταμένων ἀρχόντων τῷ ἐπιγίῳ βασιλεῖ ἔνδον ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, φιλικῶς αὐτῷ καὶ μυστικῶς προσομιλῶν, προσώπῳ πρὸς πρόσωπον συλλαλῶν τῷ Δεσπότην αὐτοῦ.

Γενέσθω ὁ ἡσυχάζων ὡς οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ συνανελθόντες τῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀστρέψασκεν αἴγλην καὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ἱματίων αὐτοῦ καὶ τὸ φῶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ θεασάμενοι, οἱ τὴν νεφέλην ἰδόντες τὴν φωτεινὴν καὶ τὴν φωτὴν ἀκηκοότες τὴν πατρικὴν λέγουσαν «Ὁὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός», ἐκπλαγέντες κρηνεῖς ἐπὶ πρόσωπον ἔπεσον, ἵνα καὶ αὐτὸς εἰπεῖν δυνηθῇ ὡς ὁ Πέτρος· «Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. Ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ καὶ τῷ Πατρὶ σου καὶ τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, τῇ μιᾷ βασιλείᾳ εἰς κατοικίαν αἰώνιον ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ νοῦν, καινοποιούντες ταῦτα τῇ καθάρσει καὶ τῇ τῶν ἀρετῶν ποικιλίᾳ ἐποικοδομοῦντες εἰς ὕψος.» Ἡ, ὡς οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ ὑπερώῳ τότε καθήμενοι, καὶ αὐτὸς τὴν ἐξ ὕψους θύναμιν ἐκδεχόμενος, ἡ καὶ ἐπαλθόντα τὸν Παράκλητον ὡς ἐκεῖνοι δεξάμενος καὶ ὡς μεμεστωμένοι, γλεύκοις τοῖς σαρκικοῖς νομιζόμενος καὶ ὡς κομπάζων καὶ ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν κατεπαιρόμενος αὐτοῖς λογιζόμενος, διὰ τὸ καινὰ ἐκφέρειν καὶ διερμηνεύειν διδάγματα παλαιὰ καὶ λαλεῖν γλώσσαις καὶ ἀνατρέπειν τοὺς λόγους τῶν ἀντιδιατιθεμένων τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Πνεύματος.

Γενέσθω καὶ ὡς Μωυσῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, μόνος ἄνω γενόμενος καὶ εἴσω τῆς νεφέλης καὶ αὐτὸς εἰσερχόμενος καὶ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλων ἀποκρυπτόμενος ὅς, εἰ τοιοῦτος γένηται, οὐ τὰ ὑπίσθια μόνον ἰδῇ,

- 65 ἀλλὰ τῷ προσώπῳ γνωστῶς ἐμφανισθήσεται τοῦ Θεοῦ καί, αὐτὸν τὸν Θεὸν μόνον ὁρῶν καὶ παρ' ἐκείνου ὁρώμενος καὶ τῆς ἐκείνου ἀκούων φωνῆς, μυσταγωγηθήσεται πρῶτον τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ εἴθ' οὕτως ἄλλοις νομοθετήσει · φωτισθήσεται, καὶ ἄλλους τῷ φωτὶ φωτίσει·
- 70 τῆς γνώσεως · ἐλεηθήσεται, ἐπειτα ἐλεήσει. Οὗτος αἰτεῖ καὶ λαμβάνει· καὶ λαβὼν μεταδίδωσι τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν · λύεται τοῦ δεσμοῦ τῶν κακῶν καὶ λύει ἄλλους εἴθ' οὕτως αὐτός.

- Γενέσθω ὁ καλῶς ἡσυχάζων ὡς οἱ ἔνδον, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, καθήμενοι· καὶ τὸν Ἰησοῦν εἰσελθόντα, μᾶλλον δὲ ὡς πανταχοῦ ὄντα καὶ συνυπάρχοντα ἔνδον αὐτῷ, θεασάμενος, τὴν εἰρήνην διδοῦντα αἰτησάμενος λαβέτω, ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἐμφυσῶντα ὑποδεχέσθω μετὰ φόβου καὶ τρόμου. Βλεπέτω δὲ ἀκριβῶς
- 80 καὶ ψηλαφησάτω καλῶς ταῖς νοεραῖς χεροῖ τοῦ νοῦς καὶ ταῖς αἰσθήσεσι τῆς ψυχῆς εἰ αὐτὸς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἐπὶ πάντων Θεός. Οὐ γὰρ ἀγανακτήσει παρ' αὐτοῦ πολυπραγμονούμενος, ἀλλὰ, ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὴν ἐπαινουμένην δειλίαν, τοιαυτὰ τινα εἴπῃ πρὸς αὐτόν· « Τί τεταραγμένος
- 85 εἰ καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουνσιν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ; Εἰρήνη σοι· ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβοῦ . Ἰδὲ μου τὴν τῆς θεότητος δόξαν· ψηλάφησον καὶ γινῶθι ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι· ἵεῦσαι καὶ ἰδὲ ὅτι ὁ σκοτός ὢν καὶ εἰς ἄγγελον φωτός ἐν φαντασίᾳ καὶ οὐκ ἀληθεῖα μετασχηματιζόμενος χρηστότητα καὶ
- 90 γλυκύτητα καὶ χαρὰν καὶ ἐλευθερίαν καὶ γαληνιαίαν κατάστασιν καὶ αἰσθῆσιν νοερὰν καὶ φωτισμὸν ψυχῆς οὔτε ἔχει, οὔτε μὴν ἐμποίησει σοι, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖς τὰ ἀμρότερα ὄντα καὶ ἐν σοὶ αὐτὰ ἐργαζόμενον. »

- Ταῦτα τοιγαροῦν πάντα ὁ ἡσυχάζων οὐκ ἐν λόγοις μόνον
- 95 λεγόμενα ὀφείλει νοεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐργῶ καθ' ἐν τούτων καθ' ἐκάστην πραττόμενον ἐπ' αὐτῷ ὀφείλει ὀρᾶν. Εἰ δὲ μὴ οὕτως ἐν τῇ κέλλῃ αὐτοῦ διάγων κἀθῆται, τί τὸ ὄφελος ἐμπερικλείειν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα τοῖς τοίχοις ; Ὁ νοῦς ἀυλὸς ἐστὶ καὶ ἀσώματος· οὐ τοίχοις, ἀλλὰ θείῳ κρατούμενος
- 100 Πνεύματι, ἱσταται βεβηκῶς εἰς τὸ κατὰ φύσιν καὶ προσομιλῶν Θεῷ. Ὁ τοίνυν μόνος ἐν κελίῳ καθήμενος, τί ἄρα ὀφείλει

ποιεῖν ἕτερον, εἰ μὴ ἀκριβῶς οἶδεν ἂ εἴπομεν καὶ ταῦτα ἔχει
 ἐργασίαν πνευματικὴν τε καὶ διηνηκῇ ; Ὁ γὰρ τῶν ἐντολῶν
 ἀποστάς καὶ ἀπὸ τῶν ἐργῶν σχολάσας σωματικῶς, εἰ μὴ
 ἐργάζεσθαι οἶδε πνευματικῶς, πάντως ἐξ ἀμφοτέρων ἀργεῖ. 105
 Εἰ γοῦν ἡ ἀργία κακόν, ἀμαρτάνει ὄντως ὁ ταύτῃ στοιχῶν,
 ἐπειδὴ ὁ ἐπιστήμων ἐν ἐργασίᾳ πνευματικῇ οὐκ ἐμποδίζεται
 παρὰ τοῦτο εἰς τὰς διὰ τοῦ σώματος ἐπιτελουμένας πράξεις
 τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ λίαν συνεργεῖται μᾶλλον
 πρὸς ταύτας καὶ εὐκολώτερον αὐτὰς ἐργάζεται, ὁ δὲ διὰ 110
 μόνων τῶν γινομένων ἐντὸς τὴν τέχνην ἐπιδεικνύμενος,
 ἡγουν τὴν ἀσκησιν μετερχόμενος, ἐὰν ἐκ τούτων σχολάσῃ,
 οὐκέτι καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἐργάζεσθαι δύναται. Πῶς ;
 Ὅτι τὰ μὲν ἐργαλεῖα καὶ τὴν ὕλην ἐν χειρὶ περιφέρει, ὥς δὲ
 τῆς τέχνης ἀπειρος εἰς ἔργον αὐτὴν κατασκευάσαι καὶ 115
 τελειῶσαι οὐ δύναται, ἀλλὰ ἀσθενὴς καὶ ἀκαρπος ἡ ἐργασία
 αὐτοῦ ἀποδεικνύται. Ἵνα δὲ μάθῃς τῶν λεγομένων τὴν
 δύναμιν, ἐξ ἐτέρων ὑποδειγμάτων σαφεστέραν σοι ταύτην
 ποιήσομαι.

Πόσοι, εἰ δύνασαι εἰπεῖν, ὥς ἡ πόρνη κλαῦσαι προεθυμή- 120
 θησαν, οὐκ ἔλαβον δὲ τὴν ἀρεσιν ὥς ἐκείνη ; Πόσοι εἰς τὸ
 θαβώριον ὄρος ἀνέβησαν καὶ ἀνέρχονται μέχρι τοῦ νῦν, τὸν
 δὲ ἐκεῖσε μεταμορφωθέντα ὁ Κύριον οὐδαμῶς ἐθέασαντο, οὐ
 διὰ τὸ μὴ παρεῖναι πάντως ἐκεῖσε Ἰησοῦν τὸν Χριστόν,
 πάρεστι γάρ, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἀξίους εἶναι τῆς θεότητος 125
 αὐτοῦ θεατάς ; Πόσοι τῶν Ἰουδαίων εἰσῆλθον ἐν τῷ οἰκήματι
 ἐνθα ἐκάθηντο οἱ ἀπόστολοι, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἔλαβε τὸν
 Παράκλητον ; Πόσοι τὰς Γραφὰς ἐρμηνεύουσι καὶ τὸν ἐν
 ταῖς Γραφαῖς λαλοῦντα ὅλως ἡγνόησαν ; Πόσοι ἐν σπηλαίοις
 καὶ ὄρεσιν ἐναπέψυξαν καὶ τοῦ κόσμου ὑπεράξιοι οὐ γεγόνα- 130
 σιν, ὥστε αὐτῶν μὴ εἶναι τὸν κόσμον ἀξίον, ἀλλὰ μετὰ τοῦ
 κόσμου — ὦ τῶν κριμάτων σου, Κύριε — καὶ οὗτοι συνη-
 ριθμήθησαν ; Πόσοι ἡσυχάσαν καὶ νῦν ἡσυχάζουσι, καὶ
 οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τὴν σημασίαν ἐπίστανται, μὴ τί γε
 εἰπεῖν τὸ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ μυστήριον ; Οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐξωθεν 135
 ἡσυχίας ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις διδεται, ὥς τινες κοῤῥῶς τὸ
 « Σχολάσατε καὶ γνώτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός » ἐπιλαμβά-
 νουσιν, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως μᾶλλον ἡ ἡσυχία

- τῷ νομίμως καὶ καλῶς ἀγωνιζομένῳ ἐγγίνεται. Εἰ γὰρ
 140 σχολήν, τῶν ἔργων τὴν ἀποχήν, καὶ ἡσυχίαν τὴν ἀργίαν
 καλέσομεν καὶ ἀντὶ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ταῦτα
 προκρίνωμεν, πῶς τὸν τοῦ Χριστοῦ νόμον καὶ τὴν τῶν
 ἀποστόλων διάταξιν ἐκπληρώσομεν, τοῦ μὲν λέγοντος·
 « Ἄ θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὑμεῖς ὁμοίως
 145 ποιεῖτε αὐτοῖς », καὶ πάλιν· « Εἰ οὖν ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ ὁ
 διδάσκαλος ἐνῆφα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὀφείλετε καὶ ὑμεῖς
 ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας », καὶ πάλιν· « Ὁ θέλων
 ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἕστω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων
 150 δοῦλος καὶ πάντων διάκονος », τοῦ δὲ· « Ὁ ἀργός μηδὲ
 ἐσθιέτω », καὶ ἀλλαχοῦ· « Πάντα ὑμῖν ὑπέδειξα καὶ ὅπως
 δεῖ ἐργαζομένους ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων », καὶ
 « Αἱ χεῖρες αὐταὶ διηκόνησαν ἐμοὶ καὶ τοῖς σὺν ἐμοί. »
 Πάντες γὰρ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν θεοφόροι
 πατέρες οὐδαμοῦ τῆς διὰ τῶν ἔργων εὐαρεστήσεως τὴν
 155 ἡσυχίαν προέκριναν, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως
 τὴν πίστιν ἐπιδειξάμενοι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης ἐν γνώσει
 κατηξιώθησαν καὶ, ὡς νομίμως ἀγωνισάμενοι καὶ ἐπαθλον
 τῆς νίκης τὴν ἐν ἀγάπῃ γνώσιν Θεοῦ λαβόντες καὶ εἶναι σὺν
 αὐτῷ ἐπιποθοῦντες, ἐξω τοῦ σταδίου καὶ τῶν ἐν πολέμοις
 160 ταραχῶν ἐγένοντο· καὶ ἐπὶ οἱ νομίμως ἀγωνιζόμενοι ἐξω
 τούτων γίνονται, ἀμερίμως καὶ ἀνεπιμίκτως τῶν κάτω
 καὶ λυπηρῶν τὰς ἐπικαρπίας τῶν πόνων ἐπαπολαύοντες.
 Ἐπὰν δὲ τοῦ τοιοῦτου καλοῦ ἀκορέστως κατατρυφήσῃ
 καὶ βεβαιωθῶσιν ὡς καὶ οὐκ ἀξια, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον,
 165 τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκα-
 λύπτεσθαι δόξαν· » καὶ ὅτι « ἕκαστος λήψεται τὸν μισθὸν
 κατὰ τὸν ἴδιον κόπον », οὐκ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἀθλοῖς
 ἀρκοῦνται, ἀλλὰ πάλιν ἀπὸ τῆς ἀνέσεως καὶ τῆς τοιαύτης
 τρυφῆς ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας χωροῦσι, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ
 170 τοῦ Θεολόγου, ἀπὸ τῆς ἡσυχίας ἐπὶ τὸν λόγον, οὐχ ἑαυτοῖς,
 εἰ καὶ ἑαυτοῖς, ἀλλ' ὃν ποθοῦσι καὶ ᾧ ἀντιποδοῦνται Θεῷ
 φιλοτιμούμενοι. Οὐκέτι δὲ τύπτοντες καὶ τυπτόμενοι, οὐδὲ
 ἐν τῷ προτέρῳ τρόπῳ τοῖς ἐχθροῖς συμπλέκονται, ἀλλὰ
 φοβεροὶ αὐτοῖς καὶ μόνῃ τῇ ἰδέᾳ εἰσὶν· μόνον γὰρ ἀναφανέν-
 175 των, εἰς φυγὴν μὲν τρέπονται οἱ τούτων ἐχθροί, οἱ δὲ γε

παρ' ἐκείνων τρωθέντες εὐθὺς θεραπεύονται, δεσμοῦνται καὶ ἐπαλείφονται παρ' αὐτῶν καὶ διδάσκονται πῶς δεῖ προσέρχεσθαι τοῖς τοιοῦτοις, ἐν ποίοις τε ὄπλοις καὶ μηχανήμασι ποταποῖς.

Ταῦτα εἰ μὴ καθ' ἐν ὃ ἡσυχάζων καὶ ὁ προσετώς ἄλλων 180 καὶ ὁ διδάσκων ἐτέρους ἐπίσταται, οὔτε ἡσυχάζων ἐστὶν ὁ δοκῶν ἡσυχάζειν, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ κάθηται, μόνον περιε- κλεισμένος τὸ σῶμα· οὔτε προσετώς ἐστὶν ὁ δοκῶν προσετάναι, ἀλλ' ἐν ὁδῷ ἢ οὐκ ἐπίσταται, μᾶλλον δὲ ἔξω τῆς ὁδοῦ, πορευόμενος, τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ σὺν αὐτῷ εἰς 185 αἰωνίου πυρὸς κρημνὸν ἀπορρίπτει· οὔτε διδάσκαλος ἄλλων ἐστὶν ὁ διδάσκειν δοκῶν, ἀλλὰ ψεύστης καὶ πλάνος, ὅτι τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, τὸν ἰκύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ. Τί δὲ χρὴ καὶ λέγειν περὶ τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τοὺς οὕτως ἔχοντας, ὅπου γε καὶ οἱ τὸν Παράκλητον 190 ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ἀφίεντα τὰ ἁμαρτήματα φρίττουσι μὴ τι τῶν παρὰ γνώμην τοῦ ἐν αὐτοῖς ὄντος καὶ δι' αὐτῶν λαλοῦντος ἐργάσωνται; Ἀλλὰ τίς οὕτω μανεῖς καὶ ἐπὶ τοσοῦτον θράσους ἀρθεῖς πρὸ τοῦ τὸν Παράκλητον δέξασθαι εἴπῃ καὶ ποιῇσει ἔργα τοῦ Πνεύματος καὶ ἀνευ γνώμης Θεοῦ 195 τὰ τοῦ Θεοῦ διαπράττεται; Οὐαὶ τοῖς ταῦτα τολμῶσιν ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἐν ᾗ ὁ ἀδέκαστος καὶ ἀπαραλόγιστος κριτὴς Κύριος κάθηται ἐπὶ θρόνου καὶ βήματος φοβεροῦ, ἀποδιδοὺς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα καὶ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ 200 προσκύνῃσις σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.